8-48-C-11

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
8
48 C
11
ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

DOCTRINA
ACRI CONCILII TRID.
ET CATECHISMI ROMANI

De Sacramentis , de Iuſtificatione , in Symbolum Apoſtolorum , & in Decalogum ,

IDELITER COLLECTA, Diſtincta , & vbi opus eſt , explicata .

PER R. P. D. IOAN. BELLARINVM Clericum Regularem Congregationis S. Pauli.

QVIBVS ADDITVM EST COMPENDIVM totius Doctrinæ Sacramentorum.

Et Opuſculum de examine ad Ordines , ad Confeſſiones , ad Curam animarum , ad Beneficia , & ad Conciones.

BRIXIAE, MDCX.

ıpud Bartholomæum Fontanam.

Superiorum Permiſſu .

XVII B 114

Digitized by Google

B

Illuſt. & admodum Reu. D.

D. ANTONIO
ARBOREO

Canonico Theologo Cathedralis Eccl. Brix. ac eiuſdem Epiſcopi Vicario Generali optimè merito.

Bartholomæus Fontana. S. P. D.

ROMA

SOLENT accuratiſſimi librorum impreſſores opus aliquod probati Scriptoris induſtria perpolitum, foras emiſſuri, Patronum ſibi aliquem adoptare: cui aut res ipſa per ſe tum ſingularibus illius virtutibus, tum operis

Digitized by Google

nuncupati congruentia debeatur: aut cui veteribus ipſi officijs deuinctiſſimi ſint: aut cuius denique auctoritate premunitus Libellus, tum nullis maleuolorum voculis lædatur, tum illuſtris alicuius viri titulo decoratus, longè honoratior hominum in lucem, & aſpectum prodeat. Mihi porrò, aureolum hoc Opuſculum noua præſertim, et tam vtili appendice amplificatum, deintegrò in lucem edenti, iuſtioribus hiſcè de cauſis tibi in primis inſcribere propoſitum fuit. Nemo enim ignorat, te Venetijs honeſtiſſimis Parentibus ortum, politioreque literatura florentem, Patauij iam humanæ, ac cæleſtis ſapientiæ, iuriſque Pontificij emenſo ſpatio, vnde vigeſimo ætatis anno (nouo certè, nullo penè dixerim exemplo) non ſine egregia ingenij tui laude, ac Venetæ, Patauinæ, externæque iuuentutis lætitia Doctoratus palmam tuliſſe; Mox verò ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Epiſcopo Mauroceno tum Brixiam ad Clerum regendum, tum

Lutetiam Pariſiorum ad ampliſsimam Legationem Pontificiam turbulentiſſimis Regni temporibus obeundam, tum Romam ab eodem, iam inter Purpureos Patres relato, tum iterum Brixiam Theologus adſcitus fuiſti; vbi cum iam Cathedr. Eccl. Canonicus, ac publicus explicandæ Theologiæ interpres electus eſſes; nunc demum tam multis meritis, & laboribus pro Brixiana Eccleſia exigentibus, ab illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo MARINO GEORGIO *Vicarius Generalis declaratus fuiſti; quo quidem munere, vt cępiſti, magnificentiſſimè functo, eſt profectò, cur de te, ad ſumma quæque, & ampliſſima nato, maiora in dies ſperare, & ominari poſſimus. Cum igitur hæc tibi potiſſimum ceſſerit cura noſtratis Cleri regendi, ac moderandi, Libellus iſte ſuo quodam modo iure tibi debitus, ſe tibi quoque addicit, atque deuouet: tum, vt multo lætior Parochorum in lucem exeat, tum, vt immorta-*

 lium

lium tuorum erga me officiorum, ſempiternæque meæ in te reuerentiæ monimentum appareat. ex quo, leuidenſi quidem concinnato munuſculo, vt Græci quondam Leonem ex vnguibus dignoſcebant: ita tu intimi amoris in te mei vim, & magnitudinem poteris dimetiri.

Dat. Brixiæ iij. Cal. Iulij. 1610.

C A-

CAPVT
SACRI CONCILII TRIDENTINI,

In quo habetur doctrinam Catechiſmi Romani de Sacramentis debere ab Epiſcopis, & Parochis populis explicari.

VT fidelis populus ad ſuſcipienda ſacramenta maiori cum reuerentia, atque animi deuotiòne accedat, præcipit ſancta Synodus Epiſcopis omnibus, vt non ſolùm cum hæc per ſeipſos erunt populo adminiſtranda, prius illorum vim, & vſum, pro ſuſcipientium captu explicent, ſed etiam idem à ſingulis Parochis piè, prudenterq; etiam lingua vernacula, ſi opus ſit, & commodè fieri poterit, ſeruari ſtudeant, iuxta formam à ſancta Synodo in Catecheſi ſingulis ſacramentis præſcribendam, quam Epiſcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque à Parochis omnibus populo exponi curabunt: necnon vt inter Miſſarum ſolennia, aut diuinorum celebrationem ſacra eloquia, & ſalutis monita eadem vernacula lingua ſingulis diebus feſtis, vel ſolennibus explanent, eademque in omnium cordibus poſtpoſitis inutilibus quæſtionibus inſerere, atque eos in lege Domini erudire ſtudeant. *Seſſ. 24 c. 7. R.*

Ex hoc Capite colligitur.

Tradere doctrinam de Sacramentis eſſe neceſſarium ad hoc, vt fideles illis bene vtantur.

Talem doctrinam debere ab Epiſcopis, & Parochis populis explicari.

Iuxta captum audientium id fieri oportere.

Doctrinam Catechiſmi Romani, & non aliam debere proponi.

Epiſcopos debere curare, vt à Parochis hoc præſtetur.

Expedire, vt doctrina Catechiſmi, etiam ſi opus ſit, lingua vernacula facilior reddatur.

Quapropter hoc opus, in quo doctrina Sacri Concilij, & Catechiſmi Romani de Sacramentis colligitur, diſtinguitur, & vbi opus eſt, explicatur, atque facilior redditur, gratum eſſe debet. Et vbi in hoc opere Lector viderit in margine notari locum Concilij, vel Catechiſmi, à quo talis doctrina deſumpta eſt; debet magnifacere illam doctrinam; non quia hic poſita ſit, ſed quia à tali, & tam digno fonte ſit deriuata. Quod ſi aliquando quis velit à proprio fonte doctrinam hanc haurire, per citationes in margine poſitas conſequetur. Et hoc vtile viſum eſt Lectores admonere.

Digitized by Google

INDEX
TITVLORVM, QVI IN hoc opere continentur.

Index Introductionis

De fine huius tractationis. cap i pag 2.

De modo colligendi & diſtinguendi omnem doctrinam de ſacramentis.cap ij pag.2

Quod tractatio Cathechiſmi completa ſit. cap iij 4

De doctrina à Deo de ſacramentis reuelata cap iiij 4

Quomodo Deus per Eccleſiam Catholicam reddit homines certos de doctrina ab ipſo reuelata cap v. 7

De ſex modis, quibus Eccleſia teſtimonium reddit, quòd aliqua doctrina à Deo ſit reuelata cap.vi. 13

De octo modis probandi aliquam doctrinam fuiſſe à Deo reuelatam cap.vij. 14

De fine Concilij Trident. & Catech Rom cap viij 15

De auctoritate Concilij, & Catechiſmi cap.ix. 16

De modo ſtudendi Catech. & Conc Trid cap x. 17

De modo inueniendi authoritates, quæ hic citātur.c.xi 18

De Iuſtificatione.

De neceſſitate huius doctrinæ. fol. 19

Diuiſio tractationis 20

De his quæ precedunt Iuſtificationem cap i 20

De fine hominis & medijs ad illum conſequendum. numero 2. 20

De ſtatu naturæ integræ & corruptæ nu 2. 21

De iuſtitia originali. nu 4. 21

De peccato primi parentis, nomine, & effectu nu 5. 21

De remedio contra peccatum originale, eiuſque neceſſitate.num 6. 23

De applicatione huius remedij nu 7. 25

De dupl.ci effectu huius applicationis per Baptiſmum

a 5 facta,

facta num 8. 25

De præparatione ad iuſtificationem, & de eius neceſſitate cap ij. 26

De fine, effectu, & fructu præparationis nu. 2. ibid

De materia præparat n 3. 27

De efficiente præparationis, & de libero arbitrio nu. 4 28

De forma, & modo præparandi nu 5. 29

De iuſtificatione, & eius diffinitione cap iij. 30

De cauſa finali iuſtificationis. num 2 31

De cauſa materiali nu 3. 31

De cauſa efficienti iuſtificationis nu 4. 32

De cauſa formali iuſtificationis. 33

De his, quæ poſt iuſtificationem in homine reperiuntur cap iiij. 34

De modo augendi iuſtitiam acceptam num 2. 34

De obligatione obſeruandi mãdata Dei, & Eccl nu 3 35

De munere pſeuerãtiæ n. 4. 35

De lapſu, & reparat nu 5. 36

De fructu iuſtificationis, & merito et operibus viuis, mortuis, mortiferis, mortificatis nu 6. 37

De vſu huius doctrinæ n. 7. 38

De ſacramentis in genere.

Diuiſio de ſacramenti in genere. 39

De nomine ſacramenti: eiuſq; diffinitione cap i. 40

De diffinitione ſacramenti. num 2. 41

De diuiſione rerum, & ſignorum, ſeu explicatio primæ particulæ nu. 3. 41

De triplici ſigno rememoratiuo dimonſtratiuo prognoſtico ſeu explicatio ſecundæ particulæ rei ſacra. num 4. fol. 42

Explicatio tertiæ particulæ numero 5. 43

De differentia inter ſacramẽtum, rem ſacramenti, & vtrunque. nu 6. 43

De ſacramentis veteris legis. cap ij. 44

Declaratio quid ſit opus operans, & opus operatum in ſacramentis nu 2 44

De differentia inter ſacramenta veteris, & nouæ legis. num 3. 45

De ſacramentis nouæ legis, & eorum propria diffinitione cap iij. 45

Explicatio dictæ diffinitionis. nu 2. 46

Diſtinctio eorum, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, & de neceſſit præcepti. n 3. 46

De eſſentia, ſubſtantia & natura ſacramenti nu. 4. 47

De vnitate ſacramentorum. nu 5. 48

De materia, & forma ſacramenti.

INDEX.

menti. capit. iiij. ibid.
De fine, ſeu effectu ſacramentorum principali c. v. 49
De vita & operatione ſpirituali, & ſupernaturali n. 2. fol 50
De charactere nu. 3. 51
De gratia, eiuſque diuiſione. num. 4. 51
De effectibus gratiæ gratum facientis nu 5 52
De differentia inter gratiam, iuſtitiam, & charitatem. num 6 ibid.
De diffinitione gratiæ gratum facientis num 7 53
Exempla quæ declarant quid ſit gratia nu 8. 54
De neceſſitate gratiæ nu 9. 55
De neceſſitate ſacramētorum. nu 10 55
De numero, & ſufficientia ſacramentorum nu 11. ibid.
De comparatione ſacramentorum inter ſe nu. 12. 57
De cauſa ſacramentorum efficienti cap vi 57
De efficacia ſacram nu. 2. 59
De adminiſtratione ſacramentorum cap vij. 62
De bonitate, & malitia miniſtrorum, & quòd miniſter eſt publica perſona nu. 2. 64
De intentione miniſtri n 3 65
De intentione actuali & virtuali vel habituali nu 4 65
De vſu ſacramentorum & fine illorum, cap. viij. 66
De ſuſcipiente ſacramentum. num 2. ibid.
De præparatione nu 3. ibid.
De deuotione & reuerentia erga ſacramenta nu 4. 67
De ſuſceptione ſacramēti numero 5. 67
De cauſis ob quas ſacramentorum vſus eſt à Deo inſtitutus. ſeu de ſecundario fine ſacramentorum n. 6. 68
Quomodo ex dictis adiuuetur bonus vſus ſacramentorum. num 7. 70
De ritibus, ac cæremonijs ſacramentorum cap ix. 71
De fine, effectu, & vi cæremoniarum nu. 2. 72
De modo quo Parochi debent tradere doctrinam ſacramentorum. nu 3. 73

De Baptiſmo.

De neceſſitate doctrinæ de Baptiſmo 74
De nomine Baptiſmi 75. n. 1.
de Baptiſmi diffinit c. i 75
De materia Baptiſmi c ij 76
De forma Baptiſmi nu 2. 77
De ablutione nu 3 79
De efficiente Baptiſmi. c iij 80
De miniſtro Baptiſmi. n 2. ib.
De patrinis nu 3. 81
De fine, & effectu Baptiſmi. cap. iiij. 83
Quomodo per Baptiſmū tollatur peccatum origin n. 2. 83
Quomodo in illo remittatur actuale nu 3. 85

De

De adminiſtratione vſu & neceſſ Baptiſmi cap. v. 85
De ſuſcipientibus hoc ſacramentum nu 2. 86
De diſpoſitione & præparatione ad Baptiſmum nu 3 88
De precationibus, ritibus ac caremonijs Baptiſmi c vi. 89
Diuiſio precationum, & caremoniarum. nu 2. 89
De ritibus ante Baptiſmum ſeruandis nu 3. ibid.
De Catechiſmo nu 4. 90
De exorciſmo nu. 5. 90
De alijs caremonijs Baptiſmũ præcedentibus nu 6. 90
De his, quæ fiunt apud fontem Baptiſmi nu. 7. 91
De his, quæ poſt Baptiſmum efficiuntur nu 8. 91

De Confirmatione.

De neceſſitate doctrinæ huius ſacramenti. 93
De nomine, & diffinitione huius ſacramenti cap 1. ibid.
De materia huius ſacramenti. cap ij. 94
De forma. nu. 2. 95
De efficiente confirmationis. cap. iij. ibid.
De miniſtro illius nu. 2. 96
De patrinis nu 3 96
De fine, & effectu confirmationis. nu 4. ibid.
De vſu & adminiſtratione huius ſacramenti c. iiij. 97
D præparatione in adultis. numero 2. ibid.
De ritibus, ac caremonijs: capit v. 98
De modo quo iſta doceri debent num 2. ibid.

De Euchariſtia.

De neceſſitate tradendi doctrinam de Euchariſtia 99
Diuiſio totius tractationis in tres partes principales. 100
Diuiſio tractationis de Euchariſtia, vt eſt ſacramentum, fol. 100
De ſacramento Euchariſtiæ. cap i. 101
De inſtitutione Euchariſtiæ. num 2. ibid.
De nominibus Euchariſtiæ. num. 3. ibid.
Quòd Euchariſtia ſit ſacramentum, & qua ratione. nu 4. 102
De ſacramento, & re ſacramẽti, & vtroque n. 5. 103
Comparatio inter Euchariſtiam, & alia ſacramenta. nu. 6. 104
De vnitate ſacramenti Euchariſtiæ nu. 7. ibid.
De diffinitione ſacramẽti Euchariſtiæ nu 8. 105
De re ſignificata in Euchariſtia nu 9. 106
De materia Euchariſtiæ. capit ij. 106
De duplici materia Euchariſtiæ nu. 2. ibid.
De pane in Euchariſtia adhibendo. num. 3. 107

De

De quantitate materiæ conſecrandæ. nu 4. 109
Quod, et quale vinum ſit apta materia Euchariſtiæ nume. 5. 109
De ſignificatione materiæ panis, & vini. nu 6. 110
De forma Euchariſtiæ. c iij. 111
De forma conſecrationis panis: nu. 2. ibid.
Explicatio formæ iam dictæ. nu 3. 112
De forma conſecrationis vini. nu 4. 114
Expoſitio iam dictæ formæ. num 5. 115
De conſecratione, & tranſubſtantiatione cap iiij. 117
De conſecratione quid ſit numero 2. 119
Explicatio huius diffinitionis. num 3. ibid.
De tranſubſtantiatione. numero 4. 118
De ſpeciebus ſacramentalibus cap. v. 120
Quid ſint ſpecies panis, & vini nu 2. 121
Quomodo ſint in Euchariſtia. nu 3. 122
Quid ſignificetur à ſpeciebus panis, & vini. nu. 4. 123
De contento ſub iſtis ſpeciebus. cap vi. 123
De reali præſentia Chriſti in Euchariſtia. nu. 2. 124
Quomodo Chriſtus incipiat eſſe in Euchariſtia. n 3. 125
Quomodo Chriſtus ſit in Euchariſtia nu 4. 125
Quot totus Chriſtus ſit ſub vtraq; ſpecie ex vi verborum & per realem concomitantiam nu 5. 129
Quare Chriſtus velit eſſe in ſacramento, & tali ratione nu 6. 131
De probatione eorum, quæ dicta ſunt cap vij 133
De cultu, & veneratione ſanctiſſimo Sacramento exhibenda cap viij. 134
De fine, & effectu ſacramenti Euchariſtiæ. cap. ix. 136

De Communione, & vſu Euchariſtiæ.

De doctrina communionis populo tradenda. 138
Diuiſio tractationis 139
De miniſtro, & adminiſtratione Euchariſtiæ cap i ibid.
De fine, & effectu huius ſacramenti cap ij. 140
Quomodo manifeſtentur fructus, & effectus Euchariſtiæ nu 2. ibid.
Qui ſint effectus particulares huius ſacramenti. numero 3. 141
De ſumentibus Euchariſtiam. cap iij. 142
Quomodo pueris poſſit adminiſtrari Euchariſtia. num. 2. 142

Quando

Quando amentibus poſſit dari nu. 2. 143
Quòd ſaltē in Paſchate quilibet tenetur Euchariſtiam ſumere. nu. 3. ibid.
Quod laicis ſub vtraque ſpecie communicandum non eſt, & quare nu. 4. 144
De forma, & modo communicandi. cap. iiij. 145
De triplici ratione ſumendi Euchariſtiam. nu. 2. ibid.
De neceſſitate præparationis ad Euchariſtiam nu. 3. 146
De præparatione animæ, & corporis. nu. 4. 146
De frequenti vſu Euchariſtiæ. nu. 5. 147

De Sacrificio Miſſæ.

De neceſſitate, & vtilitate huius doctrinæ. 149
Diuiſio tractationis. 110
De nomine, & diffinitione Miſſæ cap i. 150
De nomine ſacrificij. cap ij. fol. 151
De diffinitione ſacrificij nu 2. fol. 152
De quadruplici fine ſacrificij. nu 3. ibid.
De forma ſacrifitij. n. 4. 153
De materia ſacrificiorum. nu. 5. 154
De efficiente ſacrificij n. 6 ibi.
De quatuor cauſis ſacrificij Miſſæ cap. iij. 155
De materia ſacrificij Miſſæ. num. 2. ibid.
De forma Miſſæ num 3. ibid.
de efficiente ſacrificij Miſſæ. num. 4. ibid.
De fine, effectu, efficacia, & virtute ſacrificij Miſſæ. num. 5. 157
De dignitate ſacrificij Miſſæ. nu. 6. 138
De partibus Miſſæ. ca iiij. 159
De præparatione. num. 2. ibid.
De inſtructione nu. 3. 160
De oblatione nu 4. 161
De conſecratione. nu. 5. ibid.
De prima parte Canonis. nume. 6. ibid.
De communione, ſeu perceptione ſacramenti nu 7. 162
De gratiarum actione, numero. 8. ibid.
De ritibus, ac cæremonijs Miſſæ cap v. 163
De neceſſitate cognoſcendi ritus Miſſæ. num. 2. ibid.
De authore rituum, & cæremoniarum Miſſæ. 164
De fine cæremoniarum Miſſæ. nu. 4. ibid.
De diuiſione rituum, & cæremoniarum Miſſæ nu 5 ibi.
De veſtibus ſacerdotalibus. nu 6. 165
De Eccleſia & altari. numero 7. ibid.
De tempore celebrandi hoc ſacrificium num. 8. 166
De calice & corporali. numero 9. ibid.
De luminibus num. 10. ibid.

De

INDEX.

De clerico. nu. 11. 167
De actionibus, quæ adhibentur ad ritum Miſſæ. numero 12. 167
De populi ſalutatione numero 13. 167
De fractione hoſtiæ. numero 14. ibidem.
De delatione Miſſalis ab vno loco ad alium numero 15. fol. 168
De extenſione, & vnione manuum ſacerdotis. n. 16. 168
De cruce ſignatione. numero 17. ibid.
De veneratione erga hoc ſacrificium. cap. vi. 169
De interiori veneratione numero 2. 170
De exteriori veneratione. numero 3. ibid.
De intentione habenda in oblatione huius ſacrificij. numero 4. 172
De defectibus circa Miſſam contingentibus. cap. vij. 172

De Pœnitentia.

De neceſſitate huius ſacramenti, & doctrina illius. fol. 175
De ſignificatione, & multiplici acceptione huius nominis Pœnitentiæ, eiuſque diffinitione. 175
De Pœnitentia vt eſt virtus, & eſt ſacramentum. 177
Diuiſio tractationis. 177
De pœnitentia vt eſt virtus. cap. i. 177
De diffinitione Pœnitentiæ, quæ virtus eſt. nu. 1. 178
De fine Pœnitentiæ, quæ virtus eſt. nu. 2. 179
Quomodo probetur Pœnitentiam eſſe virtutem. numero 3. 179
Quibus gradibus ad pœnitentiam interiorem perueniatur. nu. 4. 180
De neceſſitate pœnitentiæ quæ virtus eſt nu. 5. 181
De fructibus huius pœnitentiæ. nu. 6. ibid.
De pœnitentia externa, quæ eſt ſacramentum, cap. ij. ibid.
De inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ. num. 2. 182
De partibus huius ſacramenti. num. 3. 183
De materia Pœnitentiæ. numero 4. 183
De pœnitente, eiuſque diſpoſitione, necnon de ritibus ab illo adhibendis. nu. 5. 184
De forma ſacramenti pœnitentiæ num 6. 186
De vi, efficacia, effectu, fructu, & fine ſacramenti. numero 7. 187
De remiſſione omnium peccatorum. num. 8. 188
De partibus integralibus pœnitentiæ. num 9. 190

De

De contritione cap iij. 195
De nomine contritionis & attritionis nu. 2. ibid.
De diffinitione communi attritioni, & contritioni. nu. 3. 192
De propria diffinitione contritionis perfecta nu. 4. 193
De propria diffinitione attritionis nu 5. ibid.
De conuenientia, & differentia inter attritionem, & contritionem nu. 6. 194
De efficiente contritionis, & attritionis nu 7. 195
De materia contritionis, & attritionis. nu 8. 196
De forma contritionis, & attritionis nu 9. ibid.
De propoſito non peccandi de cætero. nu. 10. 198
De ſpe venia num. 11. 199
De voto faciendi ea quæ ad ſacramentum requiruntur. num. 12. 199
De fine, effectu. fructu, vtilitate contritionis n. 13. 200
De modo ſe exercendi circa actum contritionis. num 14. 201
De modo dirigendi fideles ad actum contritionis numero 15. ibid.
De Confeſſione cap iiij. 202
De neceſſitate tradendi doctrinam confeſſionis. num. 2. fol. 203
De vtilitate confeſſionis, numero 3. ibid.
De natura, vi, & diffinitione confeſſionis nu. 4. 205
De inſtitutione confeſſionis. num 5. 206
De inſtitutione rituum. & cæremoniarum confeſſionis numero 6. 207
De neceſſitate confeſſionis & quando ſit nu 7. 208
De integritate confeſſionis, eiuſque neceſſitate n. 8. 210
De circunſtantijs peccatorum, quæ debent in confeſſione recenſeri nu 9. 212
De conditionibus confeſſionis, & de illius frequentia. numero. 10. 214
De miniſtro, clauibus iuriſdictione, abſolutione. ca. v. fol. 215
De actibus à confeſſario faciendis. n 2. 216
De conditionibus in confeſſario requiſitis, & de clauib. num 3. 218
De ſcientia confeſſarij. numero 4. 219
De bonitate & prudentia confeſſarij, & de ſigillo. num. 5. 220
De Satisfactione cap. vi. 222
De poena, & culpa, & illarum remiſſione nu 2. 223
Cur Deus nō remittat omnem poenam in poenitentia, ſicut in Baptiſmo. numero 3. 226

De

INDEX.

De nomine, & diffinitione ſatisfactionis nu 4. 228
De fine, fructu neceſſitate, vtilitate, vi, & effectu ſatisfactionis nu 5. 229
De forma ſatisfactionis. numero 6. ibid.
De materia ſatisfactionis, & de triplici ſatisfactione. nu. 7. 230
De cauſa efficienti ſatisfactionis nu. 8. 232
Qua ratione confeſſarij poenitentias imponant. num. 9. 233

De Extrema Vnctione.

De vtilitate huius doctrinæ, fol. 236
Diuiſio tractationis. 237
De ſubſtantialibus Extremæ vnctionis. cap. i. ibid.
De nomine Extremæ vnctionis num 1. ibid.
De diffinitione. nu. 2. 238
Quomodo probetur, quod Extrema vnctio ſit ſacramentum. num 3. 238
De vnitate huius ſacramenti. nu 4. 239
De materia Extremæ vnctionis nu. 5. ibid.
De forma huius ſacramenti. num 6. 240
De inſtitutione huius ſacramenti nu 7. 241
De ſuſceptione, & adminiſtratione huius ſacramenti, & primò quibus, & quando ſit conferendum cap. ij. 242
Quæ partes ſint vngendæ, & quare. nu 2. 243
De præparatione ad hoc ſacramentum nu 3. 244
De miniſtro huius ſacramenti. nu. 4. 245
De ritibus circa hoc ſacramentum nu 5 ibid.
De fructu, ſeu effectu & fine huius ſacramenti. cap. iij. fol. 246
De modo tradendi doctrinam huius ſacramenti. n. 2. 247

De Ordine.

De neceſſitate & vtilitate doctrinæ huius ſacramenti. fol 248
Diuiſio tractationis. 249
De nomine Ordinis. cap. i. ibid.
De diffinitione ſacramẽti Ordinis. nu 2. 250
De materia ſacramenti Ordinis num 3. 250
De forma eiuſdem. numero 2. fol 251
De fine ſacramenti Ordinis. cap. iij. ibid.
De functionibus ſacris num. 2. fol. 255
De ſacris miniſtris. numero 3. fol. 252
De numero miniſtrorum, & ordinum. nu. 4. 252

De

De ſufficientia horum ordinum, & miniſtrorum. numero 5. 253
De diſtinctione, & differentia eorundem. nu. 6. 254
De vnitate ſacramenti Ordinis nu 7. 255
De ſacramento tantùm, res tantùm, & vtroque. numero 8. 255
De effectu ſacramēti Ordinis, ideſt gratia, & charactere. num. 9. 255
De corpore Chriſti vero, & miſtico nu 10. 256
De duplici poteſtate ordinis, & iuriſdictionis n 11. 257
De duplici claui ſcientia, & poteſtatis nu. 12. 258
De vſu clauium nu 13. 259
De iuriſdictione, eiuſque diuiſione, ac neceſſitate. numero 14. 259
De ſingulis ordinibus in particulari Pars ij. 260
De prima Tonſura. 261
De ordine Hoſtiariatus. 262
De ordine Lectoratus. 263
De Exorciſtatu. 264
De Acolytatu. 265
De Subdiaconatu. 266
De ritibus in collatione huius ordinis. ibid.
De ordine Diaconatus. 268
De ritibus in collatione huius ordinis. 269
De ſacerdotio. 269
De dignitate poteſtate, & gradibus ſacerdotum. 272
De vſu, & ſuſceptione ſacramenti ordinis. Pars iij. fol. 273
De ſuſcipientibus ſacramentum Ordinis nu. 2. ibid.
Qualis promotio ad ordines requiratur. nu 3. 273
De triplici fine malo in promouendo nu. 4. 274
De recto fine, qui debet haberi promouendo. nu. 5. 275
De requiſitis in promouendo ſeu de præparatione. numero 6. ibid.
De ſcientia, quæ requiritur in ordinandis. nu 7. ibid.
Cur ordinationes habeantur tempore ieiuniorum. numero 8. 276
De ſufficientia eorum quæ dicta ſunt nu. 6. 276

De Matrimonio.

De neceſſitate & vtilitate huius doctrinæ. 277
Diuiſio tractationis. 277
De natura Matrimonij, ſeu de nomine, & diffinitione. cap. i. 278
De diffinitione matrimonij. nu 2. ibid.
De qualitate conſenſus, verborum, & obligationis. nu. 3. 280
De matrimonio, vt eſt officium naturæ. cap. ij. 280

Quibus

INDEX.

Quibus de cauſis matrimonium ſit contrahendum, ſeu de fine matrimonij numero 2. 281

De Matrimonio, vt eſt ſacramentum. cap iij. 282

Quod matrimonium ſit ſacramentum nu 2. 283

De cauſis, & diffinitione matrimonij vt eſt ſacramentum. nu. 3. 283

Comparatio ſacramenti matrimonij cum matrimonio naturali nu. 4. 285

Quod inter duos tantùm Matrimonium eſſe poteſt nu. 5. fol. 286

De indiſſolubilitate matrimonij, eiuſq; vtilitate, numero 6. 286

De triplici bono matrimonij. cap. iiij. 288

De mutuo amore, & officijs inter virum, & vxorem. cap. v. 289

De officio mariti erga vxorem. nu. 2. 289

De officio vxoris erga maritum. num. 3. ibid.

De ritibus ante, & poſt matrimonium adhibendis. cap vi. 290

De publicationibus. nu. 2. ibid.

De ritibus in celebratione matrimonij adhibendis. numero 3. 291

De benedictione, & ritibus poſt matrimonium ſeruandis. num. 4. ibid.

De adminiſtratione, & vſu huius ſacramenti c. vij 292

De ſuſceptione huius ſacramenti, & praparatione ad illud. nu. 2. ibid.

De debito reddendo nu. 3. 293

De peccatis quæ poſſunt committi contra matrimonium. cap viij. 293

De impedimentis Matrimonij cap X. 295

De impedimentis non dirimentibus. nu. 2. 296

De impedimentis dirimentibus. nu. 3. 297

De errore nu. 4. 298

Conditione. nu. 5. 298

Votum nu 6. ibid.

Cognatio. nu. 7. 299

De legali cognatione nu. 8. ibi.

De cognatione ſpirituali, numero 9. 299

De cognatione carnali, vel naturali. nu. 10. 300

De ſtipite, & gradibus. num. 11. 301

De impedimento criminis nu. 12. 304

Cultus diſparitas. nu. 13. 305

De vi dirimente. num 14. 306

De ordinis impedimento. num. 15. ibid.

Ligamen. nu. 16. ibid.

Honeſtas. nu. 17. 307

De affinitate, & duplici genere illius. nu. 18. 308

Praxis ad cognoſcendam affinitatem

zatem primi generis, & gradus illius nu 19. 309
Si fortè coire n equibit. num. 20. fol. 310
De impedimento ætatis, nume. 21. ibid.
De impedimento matrimonij clandeſtini. nu. 22. 313
De impedimento inter raptorem, & raptam. nu. 23. 314

Index Compendij.

De ſacramentis in genere. 315
De differentia inter ſacramenta veteris, & noue legis. 316
De ſigno ibid.
De cauſis ſacramenti. 317
De gratia, & charactere. 917
De ſacramento, re, & vtroque. fol. 318
De numero ſacramentorũ 31
De neceſſarijs in quolibet ſacramento, de neceſſitate ſacramenti & præcepti 31
De vſu ſacramentorum. 31
De ſacramento baptiſmi ibi
De Confirmatione. 32
De Euchariſtia, vt eſt ſacramentum. 321
De conſecratione, & tranſubſtantiatione. 322
De ſpeciebus ſacramentalibus, & contento ſub ipſis. 323
De Miſſa ſacrificio. 325
De communione. 326
De ſacramẽto Pœnitẽtiæ 326
De partibus integralibus Pœnitentiæ. 327
De Extrema vnctione. 328
De ſacrnmento Ordinis 329
De Matrimonio. ibid.

Digitized by Google

INSTRVCTIO IN DOCTRINAM

Sacri Concilij Tridentini, ET CATECHISMI ROMANI de Sacramentis.

Ad Parochos Diœceſis Nouarien.

ROGATVS à multis veſtrum, vt permitterem edi doctrinam, quã hoc anno ſuper Catechiſmũ Romanum de Sacramentis tradidi; non ſolùm conſenſi, vt fieret, ſed etiam libenti animo quanta potui diligentia curaui, vt plenius, & clarius ederetur. Nihil enim mihi iocundius euenire poterat, quam vt iſti labores mei non ſolùm diuturni, ſed etiã perpetui ſint; & potiſſimum in Clero, & Ciuitate Nouarienſi, vbi cũ maxima animi mei voluptate illos abſolui: & vbi licuit mihi admirari Paſtorem vigilantẽ, & indefeſſum; Clerum doctum, & piũ; necnon Populum docilem, & deuotum. Hinc enim fiet, vt ẽt abſens, quod ibi adſim, (dũ aderunt iſti labores) quadã ratione mecũ potero cogitare. Iucundam autem recordationem, diuturnã quoque deſiderare conueniens eſt. Ad vos igitur dirigo iſta quæ docui: tùm quia illa requiritis; tum quia doctrina Catechiſmi vobis potiſſimũ tradita eſt. Qđ ſi quid impolitum, vel inornatum inueneritis, ne reprehẽdatis, quia in hoc opere non ornatus, ſed doctrina quærenda eſt. Exiſtimaui autem maximè expedire, ſi antequam incipiam tractare de Sacramentis, ea

quæ ſequuntur, vobis proponam, vt ex illis facilior aditus ad Sacramentorum doctrinã vobis aperiatur.

De fine huius tractationis. Cap. I.

IN primis autem vobis declarandum eſt, quis ſit finis huius tractationis. Eſt igitur primò fideliter colligere omnẽ doctrinã Concili Trid. & Catechiſmi Rom de Sacramentis, Secundò doctrinã ſic collectã in partes recta ratione diſtribuere, atq. diſtinguere; Tertiò, vbi Concilium, & Catech. aliquid breuiori oratione, & ideo minus clarè docent, illud clarius proponere, & ſi opus eſt, fuſius explicare. Hæc tria vt facerem mihi propoſitum fuit. Vſus ſum autẽ modo interrogandi, & reſpondendi, quia ad diſtinguendam doctrinam maximè accommodatus exiſtit.

De modo colligendi & diſtinguendi omnem doctrinam de Sacramentis. Cap II.

EXpedit autem maximè iuxta finem propoſitum, vt explicetur modus quo poſſit cognoſci, an in hoc opere, & in Catechiſmo omnis doctrina de Sacramentis bene ſit collecta, & diſtributa.

Sciendum eſt ergo, quòd in ſacramentis duo tantùm principalia conſiderantur; vnum eſt ſacramẽtũ; Aliud eſt vſus illius. Sicut enim aliud eſt panis, vel medicina, aliud vſus illius; & in pane præter ipſum, & vſum illius nihil eſt conſiderare; ita omnis doctrina ſacramentorum, primò ad ipſa ſacramenta; ſecundò ad vſum illorum eſt referenda.

Scire tamen oportet, quòd circa ſacramẽta, & illorum vſum reperiuntur quidam ritus, & cæremoniæ, quæ neq. ſunt ſacramentum, neque vſus ſacramenti, ſed ſunt quædã ſolemnitates, quib. ſacramentũ rectè conficitur, & vſus vtiliter adhibetur: & de his quoq. in tractatu de Sacramẽtis conſideratio haberi debet.

Amplius non ignorare conueniens eſt, quòd in tractatione habẽda de aliqua re, debet cõſiderari de nomine, & diffinitione illius; nõ quia ſint aliquid rei, ſed

quia

quia vnum ſignificat, & aliud explicat rem. Vnde quatuor de ſacramentis ſunt proponenda.

Primò de noīe, & diffinitione cuiuslibet ſacramēti:

Scđò de ſacramēto, ſeu ſubſtātia, & eſsētia illius.

Tertiò de vſu, & diſpenſatione eiuſdem.

Quartò de ritibus, ac cęremonijs ipſius. Præter hæc nihil ſcio de ſacramentis poſſe tractari.

Modò de quatuor iam dictis diſtinctè conſiderare conueniens eſt. Et quidem de nomine, & diffinitione plura modò dicēda nō ſunt. De ſacramēto autē ſcire opus eſt; quòd quatuor ſunt cauſæ illius materia, forma, efficiens, & finis; & omnes ſunt de neceſſitate, & ſubſtantia ſacramenti, ita vt ſine aliqua illarum ſacramentum eſſe non poſſit; vnde de ſingulis cōſiderare, ad hoc vt plena ſit tractatio, omnino neceſſe eſt.

De vſu etiam ſacramenti duo omnino conſiderari debent; Vnum eſt ex parte miniſtri, & dicitur diſpenſatio, vel adminiſtratio; Aliud ex parte ſuſcipientis ſacramentum, & dicitur ſuſceptio, vel vſus ſacramēti. De ritib. ac cęremoniis aliud modò dicēdū nō eſt.

Colligendo autem quæ dicta ſunt, patebit illa nouem de ſingulis ſacramentis debere conſiderari.

Primò de nomine.

Secundò de diffinitione.

Tertiò de materia.

Quartò de forma.

Quintò de efficiente.

Sextò de fine, ſeu effectu.

Septimò de adminiſtratione.

Octauò de vſu, & ſuſceptione.

Nonò de ritibus, ac cæremoniis.

Hæc ſunt, à quibus vera ratio colligendi, & diſtinguēdi doctrinam de ſacramentis ſumenda eſt; Ideo dicta obſeruare maximè adiuuabit intellectum, & cōfirmabit memoriam ad percipiendam, & retinendā doctrinam ſacramentorum. Nihil enim eſt, quod magis cōfundat intellectum, vel obruat memoriam, quam magna rerum congeries ſine ordine, & diſtinctione.

Quid tractatio Catechiſmi completa ſit. *Cap. III.*

CIrca verò tractationem Concilij, & Catech. an oĩa doceant, quæ dicta ſunt ſciendum eſt, quòd à Concilio tractatio completa de ſacramentis requirenda non eſt ipſe.n. grauiora tantùm capita de illis ſtudet determinare; licèt in aliquibus ſacramentis completã aliqua ratione doctrinam proponant: à Catechiſmo aũt completa tractatio ordinariè eſt expetenda; Ipſe.n ferè ſemper nouem iam dicta proponit. Talem autem in ſua tractatione ordinem ſeruat.
Primò facit quaſi proœmium.
Secundò tractationem.
Tertiò Concluſionem.

In proœmio ordinariè ſolet proponere vtilitatẽ, & neceſſitatem doctrinæ illius ſacramenti; ſæpè etiã proponit quanta diligentia, quo fine, modo, tempore à parochis ſit tradenda.

In tractatione ordinariè, quantum expedit, nouẽ dicta docet: niſi iam dixerit aliqua in tractatu de ſacramentis in communi, quæ iudicet omittenda; Circa ordinem non ſemper eodem modo procedit.

In concluſione colligit tractationem fuiſſe ſufficiẽtem; & ſæpè inculcat parochis, vt efficaciter doceãt, quæ tradita ſunt: nõnullaq; his ſimilia illis proponit.

De doctrina à Deo de ſacramentis reuelata. Cap. IV.

HVcuſque dictum eſt de his, quæ ad colligendã, diſtinguendam, & explicandã doctrinã Concilij, & Catechiſmi prodeſſe poſſunt: modò aliqua ſunt proponenda, quæ doctrinam dictam, quòad dignitatẽ & authoritatem, valde poterunt commendare.

C.T. ſeſſ. 21. c. 2. 1 In primis itaq. ſciendũ eſt, circa ſacramẽta quædã eſſe à Deo inſtituta: quędam fuiſſe ab eccleſia ordinata. Omnia, quæ pertinent ad materiam, formã, efficiens, & finem ſacramenti, ita vt ſint de ſubſtantia, &

Ex C.T. neceſſitate illius, oĩno ſunt a Deo inſtituta, & talia neque Apoſtoli, neque Eccleſia potuerunt ordinare;

ratio

ratio eſt,quia ſolus Deus poteſt dare authoritatē miniſtro,vt conficiat ſacramentum,& ſolus poteſt dare virtutem materiæ & formæ,vt producant effectū ſupernaturalē qualis eſt gratia, vel character. Iſta igitur oīa à Chriſto ſunt inſtituta,& hoc eſt quod Concilium ait à Chriſto ſacramenta fuiſſe inſtituta.Similiter dicēdum eſt,quòd adminiſtratio ſacramentorū, & vſus à Chriſto tradita ſunt,Chriſtus enim ordinauit,vt ſacramentū nihil prodeſſet,niſi quis illo vteretur,veluti dixit,Niſi manducaueritis carnem filii hominis,&c.& q crediderit,& baptizatus fuerit ſaluus erit:demum effectum ſacramenti ſine vſu impoſſibile eſt obtinere.Adminiſtrationem etiam ordinauit,veluti cum dixit Apoſtolis: Docete omnes gentes baptizantes eos,&c.Igitur à Deo ſunt inſtituta ſubſtantialia ſacramenti,adminiſtratio,& vſus illorum. ſeſſ. 7. can. 1. Ex ſeſſ. 21. ca. 2. Seſ.7.c.1 Ioan. 6. Marc.16. Matt.28.

Eccleſia verò circa ſacramenta,& vſum,& adminiſtrationem illorum quædā inſtituit authoritate ſibi à Chriſto tradita;quæ nō ſunt de ſubſtantia ſacramēti, ſed ad cultum,& venerationē illorū deſeruiunt,neq; ſunt vſus,vel adminiſtratio,ſed ad rectum vſum, vel adminiſtrationem ſunt deſeruientia,et talia ſunt precepta,ritus,ac cæremoniæ,ſeu ſolēnitates in conficiēdis,& conferendis ſacramentis adhibendæ.Hæc aūt, quæ eccleſia inſtituit,duplici ratione à Deo ſunt deriuata;prima quidē eſt,quia Eccleſia à Deo habuit poteſtatem talia ordinandi;Altera eſt,quia Spiritus ſanctus illi aſſiſtit, vt recta ratione talia inſtituantur. Seſſ.21. cap.2. Seſſ.7. can.13.

2.Ex dictis ſciendum eſt ſequi,quòd ſolus Deus,& nullus alius poteſt tradere doctrinam eorum quæ ab ipſo ſunt inſtituta.Illorum verò,quæ ab eccleſia inſtituuntur, ipſamet Eccleſia doctrinam tradere poteſt. Ratio eſt, quia niſi Deus doceat ſe inſtituiſſe talem miniſtrum,materiam,formam,& alia, impoſſibile eſt quod illud cognoſci poſſit.Quomodo enim quis ſciet Chriſtum inſtituiſſe Baptiſmum, niſi ipſe doceat inſtitutionem? Ex Cōc. T. ſeſſ. 4. c.1.et ſeſ. 13. proe. Ex C. R. in præf. nu.12.& articu.9. num.17.

3.Sciendum eſt,ꝙ omnis doctrina tradita à Deo dr̄

reuelata, i. lumine diuino, & ſupnaturali manifeſtata.

Cõc. Tr. ſeſ. 4. c. 1. Cat. R. in prǽf. n. 12 4. Sciendum eſt, ꝙ vnicum eſt medium, quo Deus homines docet, & reuelat aliquã doctrinã ſiue de ſacramentis, ſiue de aliis; & hoc eſt verbũ Dei; Reuelatio enim eſt manifeſtatio alicuius ignotæ, & ſupernaturalis veritatis à Deo facta; & hæc manifeſtatio fit ex eo, quod Deus loquitur, & dicit ita aliquid eſſe.

Heb. 1. C. Tr. ſeſ. 4. ca. 1. & ſeſſ. 13. proe. C. R. a. 9. num. 17. 5. Scire oportet, quod Deus in veteri teſtamẽtó locutus eſt per Prophetas; ĩ nouo aũt locutus eſt nobis in filio, & in Apoſtolis. Et Concilium, & Catechiſmus docent omnem doctrinam Euangelii fuiſſe reuelatam per Apoſtolos; & poſt mortem omnium Apoſtolorũ Deum nihil amplius reuelaſſe; licet Spiritus ſanctus ſemper manſerit in Eccleſia, & doceat illã omnem veritatem per Apoſtolos reuelatam; vnde Conciliũ ait; doctrinam de ſacramentis eſſe antiquam, & Eccleſiã fuiſſe à Chriſto, & ab Apoſtolis de illa eruditam.

Seſ. 4. c. 1. C. R. in p̃fat. n. 12. 6. Sciendum eſt, ꝙ verbum Dei aliud eſt ſcriptum, aliud nõ ſcriptum: Scriptum vocatur ſacra Scriptura; & cõtinetur libris ſcriptis tam veteris, quàm noui teſtamẽti. Non ſcriptum appellatur Traditio diuina, & hoc verbum non fuit in libris exaratum, ſed in ipſa Eccleſia fuit receptũ, & cõtinua ſucceſſione, & quaſi per manus traditione retentum, cuſtoditum, & conſeruatum vſque ad finem mundi.

Bell. to. 1. Contr. 1. lib. 4. cap. 12. 7. Sciendum, quòd Deus nõ omnem doctrinam ſacramentorum reuelauit per verbum ſcriptum, ſeu ſacram ſcripturã; ſed multa & fortaſſe plura docuit per traditionem, & verbum non ſcriptum; & ratio poteſt eſſe; primò, q. a Apoſtoli docebãt, ſicut fecit Chriſtus, præſentes, quod melius fit voce, quàm ſcriptura, quæ pro abſentibus data eſt; ſecundò, quia vox ſeruit tã his, qui ſciunt, quàm qui neſciunt legere, oẽs aũt fideles de ſacramẽtis docẽdi erant; Tertiò miſteria ſacramentorum magis expediebat committere traditioni, quæ apud ſolos fideles permanet, quã ſcripturas, quę etiã ad manus infideliũ poſſunt peruenire; & margaritæ ante porcos nonſunt ponendæ. Quartò ſacramẽ-

ta ſunt res quædã,quæ multas habent annexas actiones, & talia melius docentur voce præſenti, quàm ſcriptura abſenti.Quintò ſacramenta facilius docentur facto,quã verbo,ſicut in inſtitutione Euchariſtiæ à Chriſto factum apparet.ideo Apoſtoli facto,& traditione ſacramenta optimè docuere.

8 Conſiderare oportet nõ eſſe difficile conſeruare traditiones in Eccleſia puras,& fideles vſq. ad finem mundi:primò,quia Apoſtoli poſt mortem Chriſti per multos annos vixere:Petrus ſupra triginta:S.Ioãnes, qui erat iunior vſq. ad vltimam ſenectutem,vnde doctrinam,& praxim ſacramẽtorũ perfectiſſimè docuerunt:ſecũdò multi ſcriptores,vt Dionyſius Areopagita,& alii ſcriptura docuere de his,quæ Apoſtoli circa ſacramenta à Chriſto accepta tradidere: Tertiò Spiritus ſanctus, ſicut Apoſtolis potuit dictare verbum Dei;ita poteſt illud in Eccleſia purum, & integrum conſeruare. Ex C.Tr. ſeſ.4.c.1.

Itaque ex dictis concluditur,quòd cum ſolus Deus potuerit ſacramenta inſtituere,ipſe etiã ſolus poteſt de illis veram doctrinã præbere: & quòd doctrina à Deo tradita dicitẽ reuelata, & quòd omnis reuelatio fit per verbum Dei,& quòd omne verbum Dei habitum eſt per Chriſtum,per Apoſtolos, & per Prophetas:& quòd hoc verbum Dei aliud eſt ſcriptũ,& appellatur ſcriptura;aliud non ſcriptum, & appellatur Traditio:et quòd magnapars doctrinę ſacramentorũ à Deo reuelatę habita eſt per traditionẽ,& quòd hęc traditio pura,& fidelis vſque ad finem mundi, opera Spiritus ſancti in Eccleſia conſeruabitur. Et ex horũ cognitione maximè dilucidabitur Doctrina Concilii, & Catechiſmi de ſacramentis.

Quomodo Deus per Eccleſiam Catholicam reddit homines certos de doctrina ab ipſo reuelata. Cap. V.

NOn poteſt dici quãtum afferat lumen ad intelligendã doctrinã Concilii,& Catechiſmi,ſi quis intelligat modũ,quo Deus vſque ad finem mundi reddit homines certos de doctrina à Chriſto,& per Apo

ſtolos reuelata. De hoc igitur modo dicendum eſt.

Primò autem ſcire oportet, quod Deus non otioſe, aut fruſtra, ſed ad aliquem finē doctrinam Euangelij reuelauit Deum enim nihil fruſtra agere certum eſt. Secundò ſciendum eſt, quòd Deus ideo reuelauit doctrinã Euangelij, vt omnes homines crederent illi, & credendo iuxta fidem operaretur: & per hæc opera ſaluarentur: & ita gloria Dei, & Chriſti dilataretur. Marc.16 Rem ita eſſe Chriſtus docuit dicens. Euntes in mundi vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ: Ecce finis doctrinæ reuelatæ à Chriſto, & per Apoſtolos prædicatæ eſt, vt omnes homines totius mũdi habeãt notitiam huius doctrinę: & non ſolum hoc, ſed vt credãt illi: doctrinæ enim à Deo reuelatæ omnes credere tenẽtur: ideo addit, qui crediderit. ſed quia hoc nõ ſufficit addidit, & baptizatus fuerit, ideſt fecerit omnia quæ in tali doctrina illi præcipiuntur: demũ ſubiũgit, ſaluus erit: vt oſtendat finem huius doctrinæ eſſe ſalutem totius mũdi: medium aũt eſſe fidem, & opera iuxta doctrinam à Deo reuelatã. Quatuor igitur ſunt annexa doctrinæ reuelatæ. notitia, fides, opera, ſalus.

Marc.16 Tertiò ſciẽdum eſt, quòd omnes homines tenẽtur credere Deo aliquid dicenti, cũ ſit prima, & infallibilis veritas: necnon obedire illi aliquid præcipiẽti, cũ ſit ſũmus, et abſolutus dñs oĩum. Et hoc Chriſtus docuit dicens: Qui non crediderit condemnabitur.

Quartò ſciendum eſt, quòd homines tenentur credere, & obedire Deo, dũmodo certum ſit, ꝙ Deus aliquid ꝑceperit, vel dixerit, vel reuelauerit. Si n. eſſet dubiũ, an Deus aliquid dixerit, omnino etiã dubiũ eſſet, an illi credẽdũ foret: vnde neceſſe eſt ꝙ homines aliquo mõ reddant certi de doctrina à Deo reuelata.

Marc.16 Quintò ſcire oportet, quod tempore Apoſtolorum Deus reuelauit doctrinam Euãgelii, & ſimul reddidit homines certos, quod illa doctrina eſſet a Deo reuelata; medium quo Deus reuelabat doctrinam erat ꝑdicatio Apoſtolorum: medium, quo Deus reddebat homines certos, ꝙ͛ hęc doctrina eſſet à Deo reuelata,

erant

erant miracula,& ſigna,& ita Euangelium ait;Illi autem profecti predicauerunt vbique; Ecce primũ medium ſequitur,Domino cooperante & ſermonem cõfirmante ſequentibus ſignis; Ecce ſecũdum medium.

Sextò ſciendum eſt quòd mũdo,& vſq; ad finẽ mũdi neceſſe eſt vt idem fiat,quod tempore Apoſtolorũ factum eſt:nẽpe vt primò publicetur doctrina Euangelii in toto mũdo:ſecundò vt aliqua ratione fiat certum,& non ſit dubium,quod talis doctrina publicata ſit reuelata à Deo:& iſta duo ſunt neceſſaria,quia aliter euangelium modò non eſſet medium ſufficiẽs, & perfectum ad ſalutem totius mundi. Arg. ex Marc. 16.

Septimò ſcire oportet,quòd temere non eſt credẽdũ cuilibet dicenti,hęc doctrina eſt,vel fuit à Deo reuelata.Cũ enim angelus Satanæ transfiguret ſe in angelum lucis:& multi pſeudoapoſtoli, & Antichriſti exierint in mundum verám doctrinam corrumpẽtes: Cautè admodũ in adhibenda fide procedere opus eſt: Ideo mediũ,quo certũ debet fieri de doctrina reuelata,debet eſſe inſigne,& tale,vt credibile admodũ ſit.

Octauò ſupponere oportet, quòd ſolus Deus põt vel per ſe,vel per aliũ reddere homines certos de doctrina à ſe reuelata, quia ipſe ſolus poteſt certo ſcire quod talem doctrinã reuelauit:Et ideo neceſſe eſt, vt illud mediũ,quo homines debent doceri,& certificari de doctrina à Deo reuelata habeat aſſiſtentiã Spiritusſancti,non dubiam,ſed certam,certa aũt erit ſi talis aſſiſtentia à Deo illi promiſſa ſit. Promiſſiones.n. Dei certæ, & infallibiles ſunt.

Nonò,pro certo habendũ eſt,ꝙ ſolus Pontifex Romanus, vt eſt caput totius Eccleſiæ, & Eccleſia Catholica,q̃ eſt ſponſa Chriſti, & corpus myſticũ illius habent hanc certam,& indubitatam aſſiſtentiã Spiritus ſancti ex diuina promiſſione;Perſonæ verò priuatæ,& particulares poſſunt habere hanc aſſiſtentiam; ſed non certam,& indubitatam; quia Chriſtus nulli perſonæ particulari hanc aſſiſtentiam promiſit De Petro quidẽ,& de ſucceſſoribus dictũ eſt:Rogaui te Pe-

te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu, &c. ſimiliter, ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiã meam, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam, & alia multa. De eccleſia etiam Chriſtus dixit, Ero vobiſcum vſque ad conſumationem ſæculi. Et de ſpiritu ſancto, Vt maneat vobiſcum in æternum ſpiritus veritatis. Item: ſi autem non crediderit Eccleſiæ, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus. Item, Eccleſia eſt columna, & firmamentum omnis veritatis. Ideo firmiter tenendum eſt ex diuina promiſſione ſolum Pontificem Romanum, & Eccleſiam Catholicam habere certam, & indubitatam aſſiſtentiam ſpiritus ſancti: & ideo per ipſos ſolũ homines poſſe modò fieri certos, & indubitatos de aliqua doctrina, quòd à Deo ſit reuelata.

Decimò, Conſideranti manifeſtè apparebit rem ita eſſe: Primò neceſſe eſt, vt in quocũq. t pe Deus aliqđ mediũ dederit mundo, quo hoĩes certi fierẽt de verã Doctrina ab ipſo reuelata: ſine hoc medio.n. Euangelium eſſet vanum, & otioſum, & hoĩes illi credere nõ tenerẽtur: ſed neſcitur quod aliud vnquã fuerit medium, q̃ hoc. Eccleſia.n. & Pontifex Romanus ſemper fuerunt, & ad illos ſemper fideles in dubiis fidei pro certitudine recurrebant: neq. ſcitur, ꝙ fideles vnquã aliunde certitudinẽ fidei requiſierint; Secũdò perſonę particulares non poſſunt eſſe tale mediũ: tum quia modico tẽpore manent in Eccleſia; tum quia Chriſtus nulli perſonæ particulari futuræ poſt ipſum promiſit Spiritus ſancti certam aſſiſtentiam ad hunc finem, vt hoĩes faceret certos de doctrina reuelata: tũ quia in fideles perſonæ particulari fidẽ indubitatã nollẽt habere. Tertiò nullũ mediũ eſt dictis duobus magis cõueniens Romanus.n. Pontifex ſemper eſt, caput Eccleſiæ eſt, Vicarius Chriſti eſt, & ideo ſummè credibile eſt, ꝙ a Chriſto, ſicut ꝓmiſit Petro dirigatur nè erret in fide faciẽda de doctrina à ſe reuelata: Eccleſia quoq. ſemper eſt: vbiq. eſt, ꝑpetua eſt, vna eſt, ſancta eſt, Apoſtolica eſt, à ſpũ ſancto edocta eſt; tali aũt medio, quid magis conueniens eſt? ſed addamus teſtimonium

nium Eccleſię ſummè credibile eſſe,ita vt oēs tam fideles,q̃ infideles credere illi certiſſimè poſſint;Cũ.n. Eccleſia ſit congregatio oĩum fideliũ,teſtimoniũ Eccleſiæ Catholicæ,i.vniuerſalis erit teſtimonium non vnius,aut duorũ,aut mille teſtium,ſed infiniti ſunt teſtes,nempe oēs fideles,quotquot fuerũt,vel ſunt, vel erũt à Chriſto vſq; ad finem mundi;oēs.n.licet in diuerſis temporibus,vel locis ſint,idē omnino dicũt,& credunt,& hoc tãta conſtantia,& certitudine,vt multi ꝓ veritate doctrinæ,vel mortui ſint,vel mori parati eſſent;quid hoc teſtimonio credibilius?Nōne miraculum eſt,ꝙ in tãta varietate temporum,regionũ,locorum,& in tanta,& tam varia multitudine fidelium vna doctrina,vna fides, vnum baptiſma retineatur?

Vndecimò,Pro cõſtanti habendũ eſt,quòd doctrina à Deo reuelata,ſeu à Chriſto,& ab Apoſtolis Eccleſiæ tradita nunquã defecit,ſed ſemper in Eccleſia mãſit,& vſque ad finem mundi manebit pura,& vera.& hoc ait Concilium Trid.fieri continua ſucceſſione, & quaſi per manus traditione: ita vt Chriſtus, & illius Euangelium,vt ait Concil.ſit tanquã fons;doctrina à Chriſto reuelata,ſit tanquã aqua; Eccleſia ſit tanquã alueus,per quē aqua,ſeu doctrina cõtinua ſucceſſione vſque ad finem mundi decurrit:Verbum enim Dei tam ſcriptum,quàm nõ ſcriptũ,ideſt ſcriptura,& traditiones ſemper in eccleſia ſunt cõſeruatæ in ea puritate,qua à Chriſto,& à Spiritu ſancto traditæ ſunt. Seſ.4.c.1 & ſeſ.13. proē. & alibi. Seſ.4.c.1

Duodecimò ſciēdum eſt,quod Eccleſia Catholica, & Romanus Pontifex habent authoritatem determinãdi,an aliquid ſit de fide,i.an aliqua doctrina ſit reuelata à Deo per ſcripturam,aut traditiones,vel euidenter deducta ex tali doctrina à Deo reuelata;& ſimiliter habent authoritatē declarandi quodnã ſit verbum Dei,ſiue ſcriptum,ſiue non ſcriptum; vnde poſſunt declarare,qui libri in ſacra ſcriptura contineantur.Ratio eſt,quia ſi hoc eſt mediũ,quo Deus vult facere homines tam fideles,quã infideles certos de doctrina à ſe reuelata,et de verbo Dei;ſi eccleſia nõ poterit Seſ.4.c.1 Vt facit C.Tr.ſeſ. 4. cap. 1.

terit determinare quodnam ſit verbum Dei. & an aliqua doctrina ſit à Deo reuelata, neque etiam poterit teſtificari, quod talis doctrina ſit, vel non ſit reuelata. Poteſt ergo determinare: & ſtatim, ac determinauit, oēs de neceſſitate ſalutis tenētur credere illi doctrinæ tanquā à Deo reuelatæ, & qui nō credit illi, hæreticus eſt. Antequam verò determinet non eſt abſoluta obligatio credendi illi, vt doctrinæ à Deo reuelatæ.

Sef.4.c.1. Decimotertiò ſcire oportet, quod Eccleſia, & Summus Pontifex eadem ratione habent authoritatē interpretandi verbū Dei, ideſt ſcripturas, & traditiones & quòd ſpirituſſanctus edocet Eccleſiam omnē veritatem reuelatam aperiēdo illi ſenſum, vt verè intelligat, & interpretetur verbum Dei ſcriptum, & nō ſcriptum, ita, vt in hoc non poſſit errare. Et licet Spiritus ſanctus illuminet, & doceat aliquos Doctores particulares, vt verè interpretentur verbū Dei: Tamē q̄a fideles nō poſſunt eſſe certi de his, ſicut de Eccleſia: ideo nō habent abſolutā obligationē credendi illis in particulari ſicut habēt credendi Eccleſiæ vniuerſali.

Decimoquartò ſciendū ēt eſt, quòd maior certitudo, vel euidētia nō poteſt dari ad confirmandu, ꝙ aliqua ſcriptura, vel traditio cōtineat verbū Dei, vel ꝙ aliqua doctrina à Deo ſit reuelata, quā ſi oſtēdatur ꝙ Eccleſia Catholica ſēper ita ſēſit, ita docuit, ita obſeruauit, ita determinauit, ita retinuit, vel alia ſimili rōne; & hoc mō ꝓbādi Cōc. & Catec. ſepiſſimè vtūtur.

Decimoquintò ſciendū quoq; eſt, quòd Deus intimè in cordib. fideliū adiuuat lumine fidei intellectū, vt poſſit intelligere doctrinam reuelatam, & credere Eccleſię teſtimoniū perhibenti quod illa doctrina ſit reuelata; vnde fit, quod certitudo de aliqua doctrina quod ſit reuelata, habetur tū ab Eccleſia de hoc teſtimoniū perhibente, tum à fide intellectū, & voluntatē ad aſſentiendū cum certitudine adiuuāte. Quare optima ratione à Deo inſtitutum eſt medium, quo homines vſq; ad finem mundi poſſunt fieri certi de doctrina ab ipſo per Chriſtum, vel per Apoſtolos reuelata.

***De ſex modis quibus Eccleſia teſtimonium reddit, quod aliqua doctrina à Deo ſit reuelata.* Cap. VI.**

POſtquam viſum eſt, quod verbũ Dei eſt illud medíũ quo Deus aliquid reuelat: Et quod Eccleſia Catholica eſt illud medíũ, quo Deus reddit homines certos, quod hoc, vel illud ſit verbum Dei, & qđ hæc, vel illa doctrina per verbũ Dei ſit reuelata: omnino expediet ſcire quando, vel quõ, Eccleſia Catholica teſtimoniũ reddat de verbo Dei, & de doctrina à Deo reuelata Fit autem ſequentibus modis.

Primò, ſi Romanus Pontifex determinet aliquid eſſe credendum de fide, ideſt vt reuelatũ a Deo, vel aliquem librum ad ſacrã ſcripturam pertinere, neceſſe eſt credere illi, qua cum ſit caput totius Eccleſiæ, & caput poſſit teſtimonium ferè pro toto corpore, teſtimonium illius erit totius Eccleſiæ, & erit certiſſimũ, quia Chriſtus aſſiſtit illi vt Vicario ſuo, & capiti totius Eccleſiæ, ne poſſit errare. Ex Matt. c.16. Bell. to. 1 Contr 3. lib.4.c.3. & 5.

2 Si concilium Generale legitimè congregatum idem teſtimonium reddat, erit totius Eccleſiæ, quia in ipſo tota Eccleſia eſt congregata. Bell. tom. 1. Cõtr. 4. lib. 2. cap. 2. Vt act. 5.

3 Si Patres, & Doctores Eccleſiæ doceant vnanimi conſenſu aliquid eſſe tenendum de fide, illorũ teſtimonium erit totius Eccleſiæ, & oẽs tenebuntur credere illis, quia Doctores Eccleſię, quòad doctrinam repræſentant totam Eccleſiam. & oẽs fideles tenentur ſequi Doctores, quos Deus Eccleſiæ dedit, vt doceant; illam, cum præcipuè oẽs, vel plurimi, aliis non contradicentibus, aliquid docent à Deo reuelatum. Quòd ſi vnus, vel duo Doctores aliquid affirment, in quo alii non cõtradicant, teſtimoniũ erit magnæ authoritatis, ſed non dicetur teſtimonium totius Eccleſiæ, & non erit abſoluta obligatio credendi illis, licèt temerè non ſit recedendum à teſtimonio illorum. C.T. ſeſſ. 4.c.2. Bell. to. 1 Contr. 1. lib.4.c.9. Ex Act. Ap. ca. 1.

4 Si omnes Epiſcopi, vel in vnũ collecti, vt in legitimo

Bell.to.1 gitimo Generali Cōcilio, vel ſeparati teneāt aliquid
Contr.4. eſſe credendum de fide, tale teſtimonium erit totius
li.3.c.14 Eccleſiæ,quia ſunt paſtores omniū fidelium, & ideo
omnes fideles repræſentant.

Bell.to.1 5. Si oēs fideles teneant aliquid eſſe de fide,veluti
Contr.5. quòd mater Dei fuerit virgo poſt partū,erit teſtimo-
li.3.c.14 niū totius Eccleſię,quę nihil aliud eſt,quā cōgrega
tio oīum fideliū;& tali teſtimonio credere opus erit.

C.Tr.ſeſ. 6.Si Eccleſia Romana,quæ,vt ait Conciliū, eſt ma
14. ca.3. ter,& magiſtra omniū aliarum Eccleſiarū,teneat ali
de ext. quid eſſe de fide,veluti quod Extrema vnctio ſit ſa-
vn.& ſeſ. cramētū,erit teſtimoniū totius Eccleſiæ:tū q̄a ſpecia
22. ca.8. li rōne vnita eſt capiti totius Eccleſiæ, tū quia aliæ
& alibi. Eccleſiæ tenētur ſe conformare illi tanquā matri,&
Bell.to.1 magiſtræ.Et Deus illi aſſiſtit,vt ī hoc nō poſſit errare.
Contr.3.
lib.4.c.4

De octo modis probandi aliquam doctrinam fuiſſe à Deo reuelatam. Cap. VII.

Ex dictis ſequitur,quod octo modis poteſt probari aliquam doctrinam fuiſſe à Deo reuelatam.

Seſſ. 4.c. 1.& 2. Primus eſt Sacra ſcriptura.Quæ facit vt de fide iuxta ſenſum Catholicæ Eccleſiæ,& interpretationē ſanctorum Patrum intelligatur.Eſt autē ſcriptura ſacra quæ à Catholica Eccleſia talis habita eſt.

C. T.ibi. Secundus eſt Traditione.Et idē omnino eſt, quod de Sacra ſcriptura.

Iſti duo modi directè,& immediatè probāt, quòd aliqua doctrina à Deo ſit reuelata.

Vbi ſup. cap.6. Tertius eſt decreto Summi Pontificis aliquid de fide determinantis.

Vbi ſup. Quartus eſt ſimili decreto Concilii Generalis legitimè congregati.

Vbi ſup. Quintus eſt ex vnanimi conſenſu ſanctorū Patrū.

Vbi ſup. Sextus ex ſenſu,iuditio,conſenſu, conſuetudine, exemplo omnium Epiſcoporum.

Vbi ſup. Septimus ex ſenſu,iudicio,conſenſu, conſuetudine,omnium fidelium.

Vbi ſup. Octauus ex iudicio,conſuetudine,exēplo,vel vſu

San-

Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

Iſti ſex modi nō probāt immediatè,quod Deus ali quid reuelauerit,ſed probant mediatè,ideſt mediātè vel ſcriptura,vel traditione,vt docet Cōc.Trid.ſeſ 4 c.1.vbi ait,ſanctam Synodum vſurā eſſe teſtimonijs, & præſidiis ſacrarum ſcripturarum, & traditionū in confirmādis dogmatibus, & inſtaurandis in Eccleſia moribus;ratio.eſt, quia oīs doctrina reuelata habetur per verbum Dei,& ideo omnis determinatio Eccleſiæ de doctrina reuelatā ſuper verbo Dei fundata eſt. Catec.in præf.nu. 11.

De fine Concilij Tridentini, & Catechiſmi Romani Cap. VIII.

EX dictis poterit declarari quis ſit finis Cōc.Trid. & Cath.Ro.& maximè expedit,vt ſciatur.Finis ergo illorum eſt,vt ſublatis errorib.puritas Euāgelii à Chriſto accepti conſeruetur,quod Euangeliū in ſcriptura, & Traditionibus continetur. Seſ.4.c.1

In particulari de ſacramentis Concilium ait,finē, ſanctæ ſynodi eſſe,vt veram, & antiquam de fide,& ſacramētis doctrinā exponeret,quā ſemper Catholica Eccleſia à Chriſto,& ab Apoſtolis erudita,& à Spiritu ſancto illi omnem veritatem in dies ſuggerentē edocta retinuit,& vſque ad finem ſæculi cōſeruabit. Seſſ. 13. proe.

Vndè apparet finem Concilij eſſe conſeruare puritatem doctrinæ Euāgelicæ in Eccleſia.Medium verò quo talem finē ſtudet obtinere,eſt,tradere doctrinā antiquam de fide,& ſacramētis,ideſt à Chriſto,& ab Apoſtolis acceptam.Ratio autem qua dicta doctrina antiqua diſcernitur,& inuenitur eſt videre, ſi in Eccleſia Catholica talis doctrina ſemp fuerit retēta,& cōſeruata.Rectè aūt res ita ꝓcedit. Si.n.Eccleſia Catholica ſemper retinuit,& docuit aliquam doctrinā de ſacramētis,ergo illo doctrina à Chriſto, & ab Apoſtolis tradita eſt:Eccleſia.n à Chriſto in Apoſtolis fundata fuit. Doctrina aūt de fide, & ſacramentis à Chriſto,& ab Apoſtolis tradita puriſſima eſt:ergo puritas Euangelij in Eccleſia conſeruabitur ſi doctrina ibid. Ibid. & alibi.

antiqua,

antiqua,& continuò in Eccleſia conſeruata tradatur Vnde diuina ratione Cócilium,& Catechiſmus procedunt.

De authoritate Concilij, & Catechiſmi. Cap. IX.

DIgnitas doctrinæ Concilii,& Catechiſmi nō pōt cognoſci, ſi eorū authoritas ignoretur: de hac ergo aliquid in gratiam introductionis eſt dicendū.

Conciliū Trid. in doctrina tradenda duo facit: primò proponit doctrinam Catholicam; ſecundò dānat hæreſes determinando aliquam veritatem eſſe de fide,ideſt à Deo per verbum ipſius reuelatam: Cū ergo facit Canonem determinando aliquid de fide,illa determinatio tantæ authoritatis eſt, vt qui non vult credere illi hæreticus ſit; ratio eſt, quia authoritas Concilii Generalis eſt authoritas totius Eccleſiæ, ad quam ſpectat determinare de doctrina reuelata; ita vt omnes illi credere teneantur. Doctrina verò quā docet,nō tamen determinando de fide, eſt tantæ authoritatis,vt quidquid contrariū eſt illi,apertiſſimus error ſit,& tanquam contrarium Catholicæ doctrinæ habendum ſit ratione iam dicta.

Catechiſmus Romanus habet maiorem authoritatem quàm quilibet Doctor Eccleſiæ,ſiue D. Aug. ſiue D.Hier.ſiue D.Tho. Et opinor illius doctrinā eſſe tantæ authoritatis,vt apertè cōtradicere illi temerariū ſit; Et hoc duplici ratione,prima eſt, quia doctrina Catech. quadam ratione doctrina Concilii Trid. eſt,Catechiſmus .n. effectus eſt tempore Concilii, & à partibus delectis à Concilio,& qui interfuere Cōcilio;& quos Concilium exiſtimabat doctrinā à ſe diſcuſſam intellexiſſe; & demū quia Catech. in multis Sacramentis quaſi Commentator Concilii eſt. fuſius enim dicit,quod a Concilio breuiſſima oratione propoſitum eſt. Secunda ratio eſt, quia Catechiſmus duplici authoritate tum Concilii Generalis,tum Summi Pōtificis editus eſt,vt ex Conc.& ex inſcriptione, ac præfatione Catech. potere pōt. Quare meritò aſſerendū videtur,qđ ſpeciali ratione. Spirituſanctus aſſi-

Ex conc. ſeſſ. 24. c. 7. R. Et ſeſ. 25. in fine, vbi de indice. &c.

C. R. in prefat. n. 8.

aſtiterit illi. Et ideo eius authoritas maximi eſt faciē-da, & eius doctrina tãquã vere Catholica eſt habēda.

De modo ſtudendi Catechiſmo, & Concilio Tridentino. Cap. X.

TAndem de modo, quo ſtudendũ ſit Catechiſmo dicendum eſt.

Lector igitur ita procedet. Primò inter ſtudendum alicui rei particulari, obſeruabit, an Concilium, vel Catechiſmus ibi tradant doctrinam de ſubſtantialib. ſacramenti, vel de his, quæ ſubſtantialia non ſunt.

Si doctrina eſt de ritib. ac cæremonijs, obſeruabit an dicant ab Apoſtolis, vel ab antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine originem habere, & ob talem antiquitatem diſcet magnifacere illos ritus: & Parochi illos dicta ratione poterunt populis maximè commendare. Si nihil dicant de origine cęremoniarum, ſciet ex hoc ſolum tanquã Eccleſiaſticas eſſe habendas, quia Concilium vel Catechiſmus illas proponunt.

Si doctrina eſt de ſubſtantialib., veluti de materia forma, miniſtro, & effectu ſacramēti, vel de vſu, & ad miniſtratione quatenus à Chriſto ſunt inſtituta: tunc ſciet talem doctrinam eſſe reuelatã: & ideo per verbum Dei ſcriptum, vel nõ ſcriptum probari debere. Ideo obſeruabit an Conciliũ, vel Catechiſmus addu cent aliquem locum Scripturæ ad probandum quod docent vt ſæpiſſimè facere ſolent, & ſi quidē faciũt, ſciet illum locum ab Eccleſia Catholica ita intelligi, & interpretari: vnde diſcet magnifacere dictam authoritatem. Si verò nullũ Scripturæ locum adducũt, ſciet quod talis doctrina ſuper Traditione, & verbo Dei nõ ſcripto fundata eſt, Ideo obſeruabit, an Cõciliũ, & Catechiſmus talem doctrinã habuerit ex Traditione, & an talem Traditionem probēt per decreta Summorum Pontificum, vel per Concilia Generalia, vel per vnanimem conſenſum Patrũ, vel quia Eccleſia Catholica ita ſemper intellexit, docuit, ſenſit, vel ex vſu, conſuetudine, exemplo eiuſdē Eccleſiæ, nē-

Vt ſeſ. 13 c. 5. & c. & ſeſ. 22 cap. 4.

Vt ſeſ. 14 c. 1. de Ext. Vnct.

pè quia tali materia,& forma ſemp vſa eſt in tali ſa-cramento,& ſimilia,quod ẽt de Eccleſia Romana in telligi debet, & hac ratione puritatem intelliget do ctrinæ,quæ à Conc. & Catechiſmo tradita eſt. Hoc autem ferè ſemper Concilium & Cat. facere conſue uerunt,Concilium quidem ſæpè in prooemijs Catec. in tractatione.

Quæ omnia Lectores diligenter debent obſerua-re:& Parochi cum populos docent,debent exemplo Concilij,& Catechiſmi illis declarare , à quo fonte doctrina tradita originem habet, ſcire . n. quod ali-qua doctrina à Deo ſit reuelata, vel ab Eccleſia eius authoritate perfecta ſit,'maximam vim in animis fi-delium habere poteſt.

De modo inueniendi authoritates , quæ hic citantur.
Cap. X *I.*

QVando ante citationẽ ponitur hæc particula, ex,indicatur illã doctrinã eſſe ex tali loco de riuatã,vel aliqua rõne applicatã, Veluti ſi Cõci lium dicat. Reconciliationẽ cũ Deo eſſe effectũ pœ-nitentiæ,& in his lectionibus dicatur eſſe finẽ illa ra tione,quia effectus ſacramenti eſt ẽt finis illius, per dictam particulam, Ex,talis applicatio ad finẽ nota-ta erit.Cum non ponitur talis particula, intelligitur in loco citato doctrinam eadem ratione contineri.

Catechiſmus ita citatur.C.R. ſignificat Catech.Ro man.Vbi ponitur tãtùm numerus Catechiſmi ſic,nu. 15.intelligitur locum eſſe,vbi tractatur de eadẽ ma-teria,ideſt de eodem ſacramento. Cùm ante numerũ ponitur hęc particula.Præfat. intelligitur locum eſ-ſe in præfatione,quæ eſt initio Catehiſmi. Cum po-nitur articulus ſic. art.3.n.5. iudicatur eſſe in Sym-bolo. Cum ponitur præceptum ſic. p.4. nu.5.intelli-gitur de Decalogo. Cum ponitur Petitio, ſic Pet.4. num.5.intelligitur Oratio Dominicalis.

Concil.Triden.notatur ſic.C.T.Et quia eadem ſeſ-ſio quandoq. diuiditur in tres partes:In prima docet doctri-

poctrinam Catholicam, In 2.damnat hæreſes: In 3. agit de reformatione. Quando in fine citationis ponetur litera R.ſignificabitur eſſe in tertia parte. Quã do ponetur hæc particula canon,ſic ſeſſ.12.can.5.intelligetur ſecunda,& lector intelliget illam doctrinã eſſe de fide,quia doctrina per Canonẽ Concil Trid. determinata de fide eſt. Quando neutrum ponitur, intelligitur prima pars. Et hæc pro introductione dicta ſufficiant.

DE IVSTIFICATIONE DOCTRINA.

Ex ſacro Conc. Trid. deſumpta.

De neceſſitate huius doctrinæ.

HÆc doctrina de Iuſtificatione eſt neceſſaria ad intelligendam doctrinam ſacramentorum? Reſp. eſt. Ex ſeſ.7. initio.

Quare hoc? Reſp. quia, cũ finis ſeu effectus ſacramentorum ſit, (vt ait Concil. iuſtitia,& iuſtificatio (ait.n. per ſacramenta omnis vera iuſtitia incipit,cepta augetur,& amiſſa reperatur:) ideo ad cognitionem ſacramentorum neceſſaria eſt intelligẽtia de iuſtificatione. Seſſ 7. proemio & ſeſs.6. cap.7.

Quibus eſt neceſſaria hæc doctrina? Reſp. omnibus,ſed præcipuè parochis,Confeſſoribus,& Prædicatoribus.

Quare ſic? Reſp. quia cum omnes peccent, omnes egent iuſtificari; nemo autem rectè facit,quod ignorat:ideo quilibet debet ſcire,quomodo poſſit iuſtificari. Parochi verò qui regunt animas ad iuſtitiam,& ſalutem nunquam ſcient dirigere ad iuſtificationẽ,ſi ignorent quomodo quis poſſit iuſtificari Ita, Confeſ-

ſarij neſcient dirigere pænitentiem, vt de impio fiat iuſtus, ſi hanc doctrinam non haben? Et eadē ratione Predicatores, quorum munus eſt conuertere homines à peccato ad iuſtitiam; ſine hac doctrina hoc facere non valebunt, ideo omnibus iuſtis doctrina hæc valde eſt neceſſaria.

Diuiſio huius tractationis.

Ex Côc. T. ſeſ. 6. IN quod capita debet diuidi iſta tractatio? Reſp. in quatuor, In primò debet agi de his, quæ præcedũt iuſtificationem, in ſecundò de preparatione ad iuſtificationem. In tertiò de ipſa, iuſtificatione. In quartò de his, quæ illam ſequuntur, ſeu de his, quæ circa iuſtificatum contingere poſſint.

De his quæ præcedunt iuſtificationem. Cap. I.

Seſſ. 6. ca. 1. &c. QVænam præmittuntur à Sacro Concilio, antequã tractet de ipſa iuſtificatione? Reſp. primò de peccato originali, & illius effectu. Secundò de remedio ipſius. Tertiò de vſu, & applicatione huius remedij. Quartò de neceſſitate præparationis ad hunc vſum.

De fine hominis, & medijs ad illam conſequendum. Num. 2.

Seſſ. 6. c. 7. & c. 16 QVis eſt finis hominis? Reſp. gloria Dei, & vita beata, vt habetur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. capit. 7. Quomodo ibi hoc ait? Reſp. Quia certum eſt finem hominis, & finem iuſtificationis vnum, & idem eſſe. Iuſtificatio enim eſt medium quo homo conſequitur finẽ ſuum, vt ex Conc. patet: medium autem eundem finẽ habet, quem habet vtens illo, vnde medicus, & infirmus, & medicina eundem finem habent, nempe ſanitatem. Cum ergo ſacrum Conc. dicat finem iuſtificationis eſſe gloriam Dei, & vitam beatam; finis quoque hominis talis dicendus erit.

Quæ ſunt media ad hunc finem? Reſp. vnicum, & verum

verum medium, quo homo hunc finem conſequi valet eſt gratia, vel iuſtitia, vel charitas, quæ idem ſunt: ad hoc enim medium omnia alia, quæ ad hoc pertinent, reducuntur.

De ſtatu naturæ integræ, & corruptæ. Num. 3.

NAtura hominis eſtne modò eadem, quæ fuit ante peccatum Adæ? Reſp. quò ad ſubſtantialia eſt eadem quo ad accidentialia fuit mutata. Per peccatum enim homo non amiſit naturam, ſed perfectionem naturæ; & eadem manente ſubſtantia, accidētia facta ſunt deteriora. ſeſſ. 5. decret. 1.

Quinam erat ſtatus hominis in natura integra ante peccatum? Reſ habebat iuſtitiam originalem, & per illam alia infinita bona. Seſ. 5. decret. 1.

De iuſtitia originali. Num. 4.

QVid erat iuſtitia originalis? Reſpon. Erat iuſtitia Dei homini communicata, per quam homo efficiebatur iuſtus, & reddebatur potens ad finem ſuam ſupernaturalem conſequendum. Seſ. 5. de cr. 1. ſeſ. 6 c. 7. & 16

Quare dicebatur originalis? Reſ. quia Deus in ipſa origine, & creatione hominis hanc illi dedit. Seſ. 5. decret. 1:

Qui erāt effectus illius? Reſ duo principales. vnus erat reddere rationem, & animā hominis in ſuis operationibus ſubditam Deo; alter erat reddere ſenſum, & corpus ſubditū animæ, ex quo poſtea infiniti boni effectus ſequebantur. ex ſeſſ. 5. dec. 1. & Ex D. Tho.

BIBLIOTECA ... NAZIONALE

De peccato primi parentis, nomine, & effectu, Num. 5.

QVomodo vocatur peccatum primi Parentis? Reſp. peccatum primi parentis poteſt dupliciter cōſiderari; vel reſpectu ipſius, & ſic dr̄ lapſus, vel præuaricatio Adæ ſeu primi parentis; vel reſpectu noſtri, ſeu deſcendētium; & ſic dicitur originale. Seſ. 5. decret. 1.

Seſſ.5.de cret. 1. Quare tantùm reſpectu deſcēdentiū dicitur originale? Reſpon. quia Adā in ſua origine non habuit hoc peccatū: deſcendētes verò in origine illud cōtrahūt.

ibid. Hoc peccatum quomodo poteſt diffiniri prout fuit Adæ? Reſp. ſic, ex Cōc. Trid. Peccatum Adæ fuit tranſgreſſio, vel præuaricatio diuini præcepti, per quā iuſtitiā originalem amiſit, & in mala infinita præcipitatus eſt. In quo conſiſtit ratio præciſa huius peccati Adæ? Reſpon. in tranſgreſſione mandati Dei.

ibid. Qui in Adā fuerunt effectus illius? Reſp duo præcipues vnus eſt, ait Concil. priuatio boni, alius conſequutio mali.

ibid. Quæ bona amiſit Adā? Reſp. ait Cōc. ſtatim amiſit ſanctitatem, & iuſtitiam in qua conſtitutus fuerat.

ibid. Quæ mala illi ſequuta ſunt? Reſp. Conc. enumerat iſta. Primò incidit in iram, & indignationem Dei. Secundò mors dominata eſt illi cum languorib. & infirmitatibus, quæ illā præcedūt. Tertiò factus eſt ſeruus diaboli. Demū, ait, totum Adam per illam præuaricationis offenſam ſecundū corpus, & animam in deterius commutatum fuiſſe.

Ibidē, & ſeſ. 6. c. 1. Quomodo differunt peccatum Adæ, & peccatum originale deſcendentium? Reſp. Concil. Appellat peccatum Adæ præuaricationem diuini præcepti. Peccatum autem in deſcendētibus non appellat tranſgreſſionē præcepti, ſed appellat mortem animæ, ideſt carentiam iuſtitiæ, & gratiæ, gratia enim eſt vita animę, & carentia illius eſt mors.

Seſſ.5.de cret. 1. Quænam poſſunt conſiderari in peccato originali reſpectu deſcendentium? Reſp. ait Conc. duo: peccatum, & effectus peccati.

ibid. Quid eſt peccatum originale in deſcendentibus? Reſp. carentia originalis iuſtitiæ, qua homo ſit iniuſtus, immundus, & reus peccati.

Ibidē & ſeſſ.6.c.1 Qui ſunt effectus illius? Reſp. quoad animam. Primus eſt mors animæ: ex carentia enim vitæ ſequitur mors. 2. eſt ira, & indignatio Dei, vnde dicuntur filij iræ. 3. eſt rebellio orationis à Deo, & ſenſus ab ipſa ratione.

tione. 4.eſt concupiſcentia, & fomes, quæ à peccato prouenit,& ad peccatũ inclinat. 5.eſt ſeruitus diaboli. 6.eſt reatus peccati, & damnationis. Quoad corpus effectus ſunt mors,& alia infinita corporis mala.

Hoc peccatum eſt in ſingulis hominibus? Reſp.ait Conc. eſt,quia in ſingulis eſt carentia dictæ iuſtitiæ. Seſ. 5.decret. 1.

Hoc peccatum etiam ſi ſit in ſingulis poteſt dici vnum? Reſp.ait Conc. poteſt,quia ab vno ideſt ab Adam deriuatur;& ideo ait Apoſtolus, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum. Ibidem.

Quomodo hoc peccatum tranſit ab vno ad alium? Reſpon.ait Conc. per propagationem. Origo.n.huius peccati eſt in Adam, transfuſio autem, ſeu deriuatio huius peccati fit non imitatione,ſed propagatione. Seſ. 5.decret. 1.

Quid vult dicere non imitatione, ſed propagatione? Reſp. vult dicere,quod filij Adæ non ideo dicuntur incurrere in hoc peccatum,quia ipſi actu cõmittant illam inobedientiam,quam commiſit Adam;hoc enim eſſet imitari illum faciendo;quod ipſe fecit:ſed incurrunt iram Dei, & carentiam originalis iuſtitiæ ex hoc ſolum,quod deſcendunt ab ipſo, ideſt ab Adã tanquam a primo parẽte per propagationem,& procreationem originem ducunt. Ibidem.

Quid potiſſimũ debet conſiderari de peccato originali circa materiã iuſtificationis?Reſ.debet cõſiderari per illud auferri ab hoĩe vnicum mediũ,quo homo põt conſequi finem ſuum vitã æternã;quod medium eſt gratia,& iuſtitia Dei;& ideo neceſſe eſt,vel hominẽ dãnari,& priuari vita æterna;vel dari aliquod remediũ,per quod poſſit iuſtitiam amiſſam recuperare. Seſ.5.decret.1.& ſeſſ.6.c.1 &c.

De remedio contra peccatum originale, eiuſque neceſſitate. Num. 6.

Eſt neceſſarium dari remedium contra hoc peccatum originale? Reſp. eſt ad hoc, vt homo poſſit conſequi finem ſuum. Seſ.5.decret.1.& ſeſſ.6.c.1 & can.1

Quodnam eſt hoc remedium? Reſp.iuſtificatio; id

 eſt.

Ibidem. eſt recuperatio amiſſæ iuſtitiæ.

Seſ.6.c 4 Quid eſt iuſtificatio? Reſp. Conc. Trid. ita deſcribit illam. Iuſtificatio eſt tranſlatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adæ, in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, id eſt iuſtificatio eſt tranſitus à peccato ad gratiā, & à priuatione iuſtitiæ ad iuſtitiā.

Homo per vires naturæ poteſt obtinere hāc iuſtifi-
Seſ.6.c.1 cationē, & gratiam? Reſp. nequaquam, & eſt de fide.
can. 1. Homo per liberum arbitrium poteſt obtinere hāc
Seſ.6.c.1 iuſtificationē, ex eo quod auertatur à peccato, & ad
& can. 2. Deum ſe conuertat? Reſp ſolum liberum arbitrium non poteſt, & eſt de fide.

Seſ.6.c.1 & 7. Nonne homo poſt peccatum habet liberum arbitrium, ita vt ſi velit poſſit recedere à peccato, & iuſtitiam veram amplecti? Reſp ait Conc. habet liberum arbitrium: ſed viribus attenuatum, & inclinatum: & ideo non poteſt propria virtute veram iuſtitiam amplecti: vera enim iuſtitia non poteſt haberi, niſi Deus communicet illam.

Homo per legem veterem poterat hāc iuſtificatio-
Seſ.6.c.1 nē obtinere? Reſp. ait Conc. à peccato originali, ne-
& can. 1. que gentes per vim naturæ, neque Iudæi per ipſam
& 2. etiam literam legis Moyſi liberari, aut ſurgere poterant; tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, viribus licèt attenuatum, & inclinatum.

Quodnam eſt verum remedium contra peccatum
Seſ.5.c.1 originale? Reſp. Concil. determinat de fide, quod verum, & vnicum remedium cōtra peccatum originale ſit meritum Chriſti, & nihil aliud. Chriſtus enim factus eſt nobis iuſtitia, ſanctificatio, & redemptio.

Meritum Chriſti reſtituit iuſtitiam? Reſp. Reſtituit
Seſ.5.c.1 quia etiam nobis meruit illam.
& ſeſſ.6.
c.7. Seſ.5 Tollit omnes effectus peccati? Reſp. quò ad animā
cap.1. tollit, quia facit filios Dei; liberat à ſeruitute peccati, & dæmonis; iram, & indignationem Dei placat; reatū peccati, & damnationē tollit, portas Paradiſi aperiēdo; ſenſum rationi, & rationem Deo per iuſtitiam ſubdit, fomitem etiam, & cōcupiſcētiā ad coronā & me-

ritum

ritũ deſeruire facit,& alia multa: Corporalia mõ non tollit ea ratione qua à Catechiſ. dicitur de Baptiſmo.

De applicatione huius remedij. Num. 7.

HOc remediũ prodeſtne his,quibus non appplicatur? Reſp. ſine applicatione nihil prodeſt: ſicut medicina non prodeſt infirmo nõ ſumenti illã: et ideo hæc applicatio meriti Chriſti omnino eſt neceſſaria. Seſ.6.c.3

Quomodo fit hæc applicatio meriti Chriſti? Reſp. Cõc ita determinat. Si quis negat ipſum Chriſti Ieſu meritum per Baptiſmi ſacramentum in forma Eccleſiæ ritè collatum tam adultis, quàm paruulis applicari, anathema ſit. & hoc fit prima vice, poſt hoc verò applicatur per pęnitentiam, & per alia ſacramenta. Seſ.5.decr. 1. & ſeſſ.6.ca. 14.& ſeſ. 7.pro.

Qua ratione per Baptiſmum fit applicatio meriti Chriſti? Reſp. in Baptiſmo homo fit membrum Chriſti, membrum autem capiti vnitum cõmunicat de vita, & operatione capitis, & ideo cum in Baptiſmo homo regeneratus ſit ex aqua, & Spiritu ſancto, & cõſepultus ſit cum Chriſto, & translatus in regnũ filij dilectionis Dei, verè per ipſum meritum Chriſti homini baptizato communicatur, & applicatur. Seſ.5.decr. 1. & ſeſ.6.c.2 &c.

De duplici effectu huius applicationis per Baptiſmum facta. Num. 8.

QVis eſt effectus Baptiſmi, vel applicationis per illum factæ? Reſp. ait Cõc. primus effectus Baptiſmi eſt translatio ab eo ſtatu in quo homo naſcitur filius primi Adæ in ſtatum gratię, & adoptionis filiorum Dei, id eſt Baptiſmus de filio Adæ facit filiũ Dei: & de membro diaboli, mẽbrum Chriſti Secũdus effectus ſequitur ex primo: & eſt translatio à ſtatu peccati, ad ſtatum gratiæ, & iuſtitiæ: ſicut enim ex eo quod quis eſt filius Adæ, ſequitur quòd ſit filius iræ, atque peccati, ita ex eo quod quis efficitur membrum viuum Chriſti, ſequitur quod filius ſit Dei, & diuinæ ſeſſ.5.decret.1.& ſeſſ.6.c.2 &c.

Digitized by Google

diuinæ particeps iuſtitiæ. Baptiſmus ergo primò vnit Chriſto. Secundò ex hac vnione hominē facit gratię, & iuſtitiæ participem. Iuſtificatio ergo Baptiſmi effectus eſſe dicitur.

De præparatione ad Iuſtificationem, & de eius neceſſitate. Cap. II.

ex Cōc. T. ſeſſ 6. c. 5. & 6. QVid debet conſiderari ad hoc, vt vera habeatur cognitio de præparatione ad iuſtificationē? Reſpon. quatuor cauſæ ipſius præparationis.

ex ſeſſ. 6. cap. 5. Expedit vt fideles doceantur de illa, & quod parochi diſcant illum? Reſp. ſicut præparatio, ait Conc. ad iuſtificationem eſt neceſſaria; ita docere, & doceri de illa non ſolum vtile, ſed neceſſarium eſt.

ex ſeſſ. 6. cap. 5. Quare eſt neceſſaria iſta doctrina? Reſp. qa ſine illa fideles neſcient qua ratione ſe diſponant ad iuſtificationem, & Parochi, Confeſſarii, & Concionatores neſcient qua ratione fideles inducant ad conuerſionem & pœnitentiam, quod eſt neſcire rem neceſſariam ad ſalutém ſuam, & aliorum.

De fine, effectu, fructu, & neceſſitate præparationis. Nu. 2.

ex ſeſſ. 6. c. 5 6. & 7. QVis eſt finis præparationis? Reſp. Iuſtificatio, peccator enim ideo ſe præparat vt iuſtificationem accipiat.

ex Cōc. ibidem. Quis eſt effectus p̄parationis? Reſp. duplex, vnus eſt remouere ea quæ impediunt iuſtificationem, illiq. contrariantur, alter eſt introducere præuias diſpoſitiones ad iuſtificationem. Hoc enim eſt diſponere, & præparare ad iuſtificationem, ſeu reddere hominem capacem iuſtificationis.

Seſ. 6. c 7 Quis eſt fructus, ſeu vtilitas huius præparationis? Reſ. talis, quod vbi maior eſt præparatio, ibi plenior efficitur iuſtificatio. Conc. enim docet diſtingui menſuram, & gradum iuſtificationis tū ex voluntate Spiritus ſancti, tū ex diſpoſitione, & cooperatione eius

qui

qui debet iuſtificari.

Præparatio hęc in adultis eſt neceſſaria? Reſ. ī adultis, qui hñt vſũ rationis, eſt neceſſaria, & eſt de fide. *Seſ.6.c.5 & can.9.*

Præparatio eſtne de ſubſtãtia, aut eſſentia iuſtificationis, aut pars illius? Reſp. nequaquam. *Ex ſeſ.6. c.5. 7. & can.9.*

Quomodo ergo eſt neceſſaria? Reſ. eſt neceſſaria, vt conditio, ſine qua non.

Quid eſt cõditio ſine qua non? Reſp. eſt quid requiſitum, ad hoc vt aliquid fiat; ſed tamen non eſt cauſa illius, neque materialis, neq; formalis, neq; efficiens, neque finalis; ſed eſt ſolummodo quædam conditio, vel accidẽs requiſitum in aliquã cauſa, vel in actione alicuius cauſæ. *Ex Cõc. ibid.*

Poteſt declarari exemplo? Reſp. põt, lignum viride non poteſt comburi, ſiccum autem comburitur, ſiccitas autem nõ eſt materia combuſtionis, ſed lignũ, illud enim quod comburitur lignum eſt; & tamen ſiccitas eſt quędam conditio, quæ ſi in ligno non ſit, lignum comburi non poteſt. Similiter ſi lignum ſiccũ valde diſtet ab igne, comburi non poteſt; ſi autem approximetur igni, comburitur; illa itaque approximatio neque eſt materia, neque forma, neque efficiens, neque finis cõbuſtionis: ſed eſt conditio ſine qua cõbuſtio eſſe non poteſt. Ita de iuſtificatione eſt. præparatio non eſt de ſubſtãtia iuſtificationis, ſed eſt quędã cõditio requiſita in iuſtificãdo, ſicut ſiccitas in ligno, & ſicut approximatio ligni ad ignẽ. Præparatio enim duo facit; primò reddit hominem capacẽ iuſtificationis; Secundò cõuertit illud ad Deum, vt iuſtificetur. *Argum. ex ſeſſ.6. c.6. 7. & can.9.*

Eſt cõueniens, quòd præparatio præcedat iuſtificationem? Reſp. maximè conueniens eſt; ſemper enim agens requirit diſpoſitionem in recipiente; in homine autem propter liberum arbitrium, hæc diſpoſitio maiori ratione eſt requirenda. *Seſſ.6.ca. 5.6.7.*

De materia præparationis. Num. 3.

PRæparatio habet materiam? Reſp. habet; omnis enim actio ſubiectum, & materiam propriã hẽt.

Quæ-

ex ſeſ. 6. c. 5. 6. & 7. Quænam eſt hæc materia? Reſp. homo adultus habēs vſum rationis, conſtitutus in peccato originali, vel actuali, cui ſit iuſtificationis gratia conferenda.

ex ſeſ 6. cap. 5. Infans poteſt eſſe materia præparationis? Reſpon. non; quia vbi non eſt vſus rationis, non poteſt eſſe præparatio ad iuſtificationem.

De efficiente præparationis, & de libero arbitrio. *Num* 4.

ex ſeſ. 6. c. 5. & 4. QVodnam eſt efficiens præparationis? Reſp. duplex eſt efficiens: vnum ex parte Dei, aliud ex parte hominis.

Seſ. 6. c. 5 Quale eſt ex parte Dei? Reſp. Conc. ait, gratia præueniens per Ieſum Chriſtum.

Seſ 6. c. 5 & 6. & cap. 3. ibid. Quodnam ex parte hominis? Reſp. voluntas, & liberum arbitrium.

Præparatio poteſt eſſe ſine altero horũ? Reſp. omnino vtrunque eſt neceſſarium, ita vt neque ſola gratia præparet; neq; ſolum liberum arbitrium, ſed vtrũque ſimul concurrit, ait Conc.

Seſ. 6. c. 5 & 6. Quid in præparatione facit gratia? Reſp. Conc. vtitur his verbis, præuenit, vocat, illuminat, tangit cor, excitat, adiuuat, inſpirat, & hoc nullo merito exiſtẽte ex parte hominis.

Seſ. 6. c. 5 6. & can. 5. & 9. Quid facit liberum arbitrium? Reſp. Concil. exprimit talibus verbis. Non reſpuit gratiã, vel inſpirationem cum poſſit. liberè aſſentitur; cooperatur, & mouet ſe, vt ad Deum conuertatur, & ſe præparet ad ſuam iuſtificationem.

Seſſ. 6. can. 4. Homo per hoc liberum arbitrium poteſt ſi velit reſpuere gratiam ſibi oblatã à Deo? Reſpon. eſt de fide quòd poſſit.

Seſſ 6. can. 4. & 9. Liberum arbitrium in præparatione ad iuſtificationẽ, quando homo eſt adultus, poteſtne ſe merè habere paſſiuè, & nihil penitus agere, vt motu ſuæ volũtatis ſe præparet, & diſponat? Reſp. eſt de fide neceſſe eſſe, quòd moueat ſe, & quòd gratiæ cooperetur, vt ſe diſponat, & quod homo in præparatione non poteſt ſe merè paſſiuè habere.

Quid

Quid ex hac doctrina colligi poteſt? Reſp. peccatores, cum ad Deum conuerti volunt ex vna parte debere ſummis præcibus à Deo petere auxilium : ex alia ipſos quoque debere eniti, vt ſe præparent ad iuſtificationem. Et hoc Parochi, Confeſſarii, & Concionatores maximè obſeruare debent, & populos docere. Ex locis citatis.

De forma, & modo præparandi . Num 5.

QVænam eſt forma præparationis? Reſp. Conciliū reducit formam præparationis ad quatuor nẽpe ad fidem, ſpem, charitatem, & ſacramentum, vel Baptiſmi, vel Pœnitentiæ. Seſ.6.c.6

Quare præparatio reducitur ad hæc? Reſp. primò quia ſcripturæ ita docent, ſecundò, quia ſic conuenit naturæ iuſtificationis. Cum enim iuſtificatione conferatur gratia cum fide, & ſpe, & charitate. Conueniens eſt, vt homo ſit diſpoſitus ad ſingula hæc recipienda. cum etiam hæc gratia per meritum Chriſti in ſacramento applicatum conferatur; neceſſe eſt ad ipſum quoque ſacramentum hominem præparari ideo dictarectè poſita ſunt. Vt ſeſ.6. c.6. & 7.

Quomodo fit præparatio ad fidem? Reſp. homo illuminatus, & adiutus à Deo dum audit verbum fidei conſentit libere, ſe velle credere reuelatis, & promiſſis à Deo præcipuè quantum pertinet ad iuſtificationem, & ſic ait Conc. homo diſponitur ante Baptiſmū ad fidem. Poſt baptiſmum verò pęnitentes conſiderant ea quæ per fidem iam cognouerunt. Seſ.6.c.6

Quomodo fit præparatio ad ſpem? Reſp. ait Conc. primò, conſiderando ſe eſſe peccatorem, ſecundò cogitando Deum impęnitentes ſua iuſtitia, & ira grauiter punire: & ex hoc timorem diuinę iuſtitiæ concipere debet ſi impęnitens perſeueret. tertiò conſiderare Deum eſſe benignum, & mitẽ erga pęnitentes: & per Ieſum Chriſtum ſua miſericordia pęnitentib. peccata remittere: & ex hoc ſpes veniæ eſt concipiẽda per Chriſtum ſi ipſum pęniteat. ibid.

Quomodo fit præparatio ad charitatem? Reſp. ait Conc. ibid.

Conc. primò incipiendo diligere Deum, & Chriſtum tanquam omnis iuſtitiæ fontem: ſic .n. incipit diligi iuſtitia, quę in iuſtificatione confertur: & ideo fit diſpoſitio, ad illam. Secundò propter hunc amorē iuſtitiæ mouendo ſe ad odium peccati, & iuſtitiæ; per tale .n. odium remouetur diſpoſitio contraria, quæ erat amor peccati, & iuſtitiæ.

ibid. Qua ratione fit præparatio ad ſacramentum Baptiſmi, vel Pœnitentiæ? Reſp. ait Conc. fieri ſi homo proponat ſuſcipere dictum ſacramentum, tanquā mediū ſuæ iuſtificationis credendo, & conſiderando per ipſum applicari ſibi meritum paſſionis Chriſti: proponendo etiam inchoare nouam vitam, & ſeruare diuina mandata, ac per hoc diſponit ſe ad iuſtitiam, quæ in obſeruantia mandatorum Dei poſita eſt.

Quid colligendū ex hac doctrina? Reſp. qui regūt alios debent diſcere modum, quo in concionibus, vel confeſſionibus debeant peccatores ad iuſtificationē præparare, vel exhortari: oēs verò fideles hinc habēt modum ſe ad iuſtificationem præparandi.

De iuſtificatione, & eius diffinitione. Cap. III.

Seſ. 6. c. 7 SAcrum Conc. quid conſiderat de Iuſtificatione? Reſp. quatuor cauſas; materiam, formam, finem, efficientem.

ibid. Diffinit Conc. quid ſit Iuſtificatio? Reſp. diffinit ſic. Iuſtificatio eſt nō ſola peccatorū remiſſio, ſed & ſanctificatio, renouatio interioris hominis per voluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. vnde homo ex iniuſto fit iuſtus; ex inimico amicus, vt ſit hæres ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

ibid. Eſt pfecta diffinitio? Reſp. Eſt, quia quatuor cauſas integrè comprehendit. Materialē enim exprimūt illa verba; Interioris hominis per voluntariā ſuſceptionem, quia declarāt in qua materia recipiatur iuſtificatio, & qua ratione. Formalē explicant illa verba, peccatorum remiſſio, ſanctificatio, renouatiò, necnō illa gratiæ, & donorum. Efficientem declarant illa verba

gra-

gratiæ,& donorum; quia clarè innuunt à Deo, & per Chriſtum prouenire. Finalem vltima verba declarãt, vnde exprimuntur per modũ effectus, qui fini maximè coniunctus eſt: dicũt enim vnde homo ex iniuſto fit iuſtus, ex inimico amicus, vt ſit hæres, &c.

De cauſa finali Iuſtificationis. Num. 2.

QVænam eſt cauſa finalis Iuſtificationis? Reſp. Conc. ait, Gloria Dei. & Chriſti, ac vita æterna. Ibidem.

Quomodo gloria Dei, ex iuſtificatione procedit? Reſp. quia in iuſtificatione clarè apparet, quã ſit magna, & laudabilis ſapiẽtia, potẽtia, & bonitas Dei iuſtificans impium, & ideo cũ gloria ſit clara cũ lau de notitia, gloria Dei ex iuſtificatione conſurgit. Ex ſeſ. 6. cap. 7.

Quomodo hæc fiunt Reſp. in iuſtificatione confertur homini fides, per quã aufertur ab illo ignorantia, & communicatur illi diuina ſapientia Confertur ſpes per quam ab homine aufertur infirmitas, & concedi tur diuina potentia, & auxilium. Confertur charitas, p quã homo fit de impio pius, de iniuſto iuſtus, & bonus. Vnde infinitis modis in iuſtificatione De' glorificatur: ſed & ipſa iuſtificatio ad gloriã Dei ordinata eſt. ſeſ. 6 c. 7.

Quomodo ex illa prouenit gloria Chriſti? Reſpon. Per iuſtificationem meritum paſſionis Chriſti in toto mundo inexplicabiliter coruſcat; vnde clara eius cũ laude notitia reſultat. Ex ſeſ. 6. cap. 7.

Quomodo vita beata eſt finis iuſtificationis? Reſp. quia iuſtificatio datur homini, vt obſeruet mandata Dei; huic autem obſeruantiæ mandatorum Dei debe tur præmiũ vitæ æternæ, Deo ita diſponente: ideo iuſtificatio eſt medium à Deo traditum homini quo vitam æternam conſequi poſſit, ideo finis illius eſt. Ex ſeſ. 6. c. 7. & 6.

De cauſa materiali. Num. 2.

QVęnã eſt cauſa materialis iuſtificationis? Reſp. homo interior Seſ. 6. c. 7

Quid ſignificat hæc locutio? Reſp. ſignificat hominẽ, vt ait D. Paulus, nõ carnaliter, & ſecũdũ mundum, ſed ſpiritualiter, & ſecundũ Deum conſideratũ. Ex ſeſ. 6. cap. 7.

Qua

ſeſ.6.c.5. 6.& can. 4 & 9. Qua ratione homo ſit materia? Reſp. in infantibus homo eſt materia ſine actu liberi arbitrij; In adultis aũt ad hoc, vt homo ſit materia iuſtificationis, Conc. ait duo requiri, vnum eſt quòd ſit præparatus: Aliud vt voluntariè ſuſcipiat diuinam iuſtitiam.

De cauſa efficiente iuſtificationis. Num. 4.

Seſ.6.c.7 Quænam pertinent ad cauſam efficientem iuſtificationis? Reſp. tria, primò Deus vt cauſa principalis iuſtitiæ, & gratiæ. Secundò Chriſtus vt cauſa meritoria gratiæ, & iuſtitiæ. Tertiò ſacramentum Baptiſmi, vel aliud tanquam inſtrumentum, & cauſa inſtrumentalis, ait Concil.

Ex ſeſ.6. cap.7. Qũo Deus eſt cauſa iuſtificationis? Reſp. quia ſicut ignis ferro ſibi vnito communicat naturã ignis, & facit ignitum: ita Deus iuſtificato communicat naturã diuinam, quæ communicatio dicitur gratia, vel iuſtitia: & ideo cauſa eſt principalis iuſtificationis.

ibid. Quomodo Chriſtus eſt cauſa gratiæ, & iuſtificationis? Reſp. ait Conc. meritoria, cum enim Chriſtus ſit caput omnium hominum, caput autẽ pro ſubditis ſibi, & mereri, & ſatisfacere poteſt: factum eſt, quod Chriſtus pro nobis, & ſatisfecerit, & meruerit.

Ex ſeſ.6. capi.7.& 16.& ſeſ. 14.ca.8. Quæ differẽtia eſt inter ſatisfacere, & mereri? Reſp. talis. Si quis deberet mercatori centũ aureos, & ſoluerit illi ducentũ, iſte quatenus ſolueret debitũ, ſatisfaceret, quatenus ſalueret plus debito, diceretur nõ ſatisfacere, ſed mereri: Chriſtus ergo, quia ſoluit debitum peccati Adę, ſatisfecit: ſed quia ſoluit multo plus debito, ex hac parte dicitur mereri. Chriſtus itaque ſatisfecit pro peccato, & meruit nobis gratiam & ideo cauſa eſt meritoria ſatisfactionis, & gratiæ.

Seſ.5.decret.1. Et ſeſs.6. c.3.&c. Qua ratione Baptiſmus, & alia ſacramenta ſunt cauſa inſtrumentalis noſtræ iuſtificationis? Reſp. quia ꝑ ſacramẽta applicatur homini virtus, & meritum paſſionis Chriſti; & Deus vtitur illis tanquam inſtrumẽtis ad efficiendam gratiam in nobis.

De

De cauſa formali iuſtificationis. Num.5.

QVænam eſt forma iuſtificationis?Reſp.Cōc.ait Seſ.6.c.7
Vnica formalis cauſa iuſtificationis eſt,iuſtitia
Dei,nō q̃a ipſe iuſtus eſt,ſed qua nos iuſtos fa
cit;qua videlicet ab eo donati renouamur ſpiritu mē
tis noſtræ;& non modò reputamur,ſed verè iuſti no
minamur,& ſumus , iuſtitiam in nobis recipientes,
vnuſquiſque ſuam ſecundum menſuram,quam Spiri-
tus ſanctus partitur ſingulis prout vult,& ſecundum
propriam cuiuſque diſpoſitionem, & cooperationē.

Gratia & charitas poſſunt dici forma iuſtificatio- Seſ.6.c.7
nis?Reſp.poſſunt;quia gratia, charitas,& iuſtitia idē & ca.11.
ſunt, & Concil. vtitur his tribus nominibus pro eo-
dem,quia differunt tantùm ratione,vt dicetur in tra
ctatu de ſacram. in genere, cap.5. Seſ.6.c.7

Quare Concil. ait , iuſtitia Dei,non qua ille iuſtus & ca.10.
eſt,ſed qua nos iuſtos facit?Reſp.vt ſignificet duo.Pri & 11.
mùm iuſtitiam verè,& realiter in iuſtificato reperiri,
eſſeq; qualitatem realem illi inhærentem.Secundum
hanc iuſtitiam ita ineſſe,vt à iuſtitia Dei per quandā
cōmunicationē, & participationem ſit deriuata: ita
vt poſſit dici iuſtitia Dei,q̃a eſt à Deo, & eſt cōicatio
iuſtitiæ illius,poſſit ēt dici noſtra,quia verè,& reali-
ter eſt in nobis;ita vt verè iuſti nominemur,et ſimus.

Quomodo iuſtitia Dei , & quæ in Deo eſt pōt fie Ex ſeſ.6.
ri noſtra,& eſſe in nobis?Reſp.Sicut ignis ferro,cum c.7.et 11
ignitur,communicat ſuam naturam:ita vt ferrum ma
nens ferrum fiat non ignis,ſed ignitum;& ſicut natu-
ra ignis,quæ in igne eſt eſſentia, in ferro qualitas, &
accidens fit;ita Deus communicando ſuam iuſtitiam
in iuſtificatione,facit vt iuſtitia ſua, ſit etiam iuſtitia
eius;qui fuit iuſtificatus; & ſit verè in illo, non tamē
vt eſſentia,ſed vt accidens illius , quia illi per modū
rei communicatæ ineſt.

In iuſtificatione conferturne fides,ſpes,& charitas? Seſ.6.c.7
Reſp.ait Conc.Trident. confertur.

Qua ratione?Reſp. ſicut in ferro tres ſunt qualita- Ex ſeſ.6.

cap.7.& can.11. tes,vt ſit obſcurum,frigidum,durum, cum autem ſit ignitum amittit has qualitates,& loco illarũ accipit qualitates ignis,& fit lucidũ,molle, & calidũ: Ita cũ Deus iuſtificato communicat ſuã naturã, ſicut ignis, communicat ferro;efficitur,vt tres qualitates, quæ ſunt in anima,nẽpe infirmitas in natura,ignorantia in intellectu, malitia in voluntate auferantur, & loco illarũ tres diuinæ,vt ſic dicã,qualitates reponãt, nẽpe potentia loco infirmitatis per ſpem; ſcientia pro ignorantia per fidẽ;& bonitas loco malitiæ per charitatẽ. Ideo iſtæ virtutes cõferũtur in iuſtificatione.

De his, quæ poſt iuſtificationem in homine reperiuntur.
Cap. IIII.

Seſ.6.ca. 10.&c. QVid tractatur à Sacro Concil. circa ea,quæ in homine poſt iuſtificationem conſiderandam ſunt? Reſp. primò agit de modo,quo accepta iuſtitia poſſit augeri.Secundò de obligatione,quam habent iuſtificati obſeruandi mandata Dei,& Eccleſiæ.Tertiò de munere perſeuerantiæ,ideſt de modo quo accepta iuſtitia poſſit conſeruari:Quartò de lapſu,& reparatione,ideſt quomodo dicta iuſtitia poſſit amitti, & recuperari.Quintò de fructu iuſtificationis, ſeu de merito bonorum operum.

Hæc doctrina ad quid prodeſt?Reſp.explicat quidquid ad vitam chriſtianam poſt iuſtificationem pertinere poſſit.

De modo augendi iuſtitiam acceptam. Num 2.

Seſ.6.ca. io & can 24.& 32. IVſtitia, ſeu gratia in iuſtificatione accepta poteſt augeri? Reſp. poteſt.

Seſ.6.ca. io.11.16. & ca.24 ſeſ.7 pe. ſeſ.6.ca. 24.& 32 Quomodo augetur?Reſp. Conc.ait augeri primò per bona opera, ſecundò per ſacramenta, tertiò per obſeruantiam mandatorum Dei. Quæ tria ad bona opera reducuntur,quia quidquid pertinet ad obſeruantiam legis eſt opus bonum, & bonos vſus ſacramentorum bonum opus exiſtit.

Qua ratione per bona opera obtinetur augmentũ gra-

gratiæ?Reſp.ait Concil.quia bona opere facta debita ratione,vt dicetur,merêtur gratiæ,& iuſtitiæ augmentum.

De obligatione obſeruandi mandata Dei, & Eccleſia, Num. 4.

IVſtificati tenentur ſeruare mandata Dei, & Eccleſiæ?Reſp.Concil determinat de fide teneri. ſeſ.6. ca. 20. ſeſ.6.

Quare tenentur?Reſp.ait Conc.quia iuſtificatus à Deo deſtinatur ad vitam æternam,hac tamen conditione,vt obſeruet mandata Dei & Eccleſiæ. ca.20. & can.12. ſeſ.6.ca. 18.

Homo iuſtificatus poteſt ſeruare mandata Dei?Reſp.Concil.ita determinat. Si quis dixerit Dei præcepta homini ad vitam iuſtificato,& ſub gratia conſtituto eſſe ad obſeruandum impoſſibilia,anathema ſit.

Præcepta Dei ſunt facilia,an difficilia homini iuſtificato?Reſp.Conc.ait eſſe facilia, quia Deus impoſſibilia,non iubet,ſed iubendo monet, & facere quod poſſis,& petere quod non poſſis,& adiuuat,vt poſſis. Cuius mandata grauia non ſunt, cuius iugum ſuaue eſt,& onus leue. Seſſ.6. ca.11.

Iuſtificati poſſunt ſe abſtinere à leuioribus trãſgreſſionibus mandatorum,quæ venialia vocantur?Reſp. Concil. ait in hæc venialia quando que incidere etiã admodum ſanctos, & iuſtos ſed ob hoc non deſinere eſſe iuſtos;ait autem iuſtos per hæc leuiora peccata habere occaſionẽ magis Deo ſeruiendi, dũ vidẽt ſibi quotidie talia à Deo benignè indulgeri,atq; remitti. ibid.

De munere perſeuerantiæ. Num. 4.

HOmo iuſtificatus poteſt perſeuerare in accepta iuſtitia?Reſp.Conc.ita determinat.Si quis dixerit iuſtificatum,vel ſine ſpeciali auxilio Dei in accepta iuſtitia perſeuerare poſſe, vel cum eo non poſſe, anathema ſit. Seſ.6.ca. 22.

Deus deſeritne aliquando hominem iuſtificatũ auferendo ab illo ſuam gratiam?Reſp.ait Concil. Deus Seſ.6.ca. 11.

ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit, niſi ab eis prius deſeratur.

Seſ. 6.c. 13. Quid debet facere iuſtificatus, vt obtineat donum perſeuerantiæ in accepta iuſtitia? Reſp. ait Conc. Primò iuſtificatus debet firmiſſimam ſpem collocare in Dei auxilio, illudque auxilium inſtanter ab illo poſtulare; quia ſic Deus opus bonum, quod cępit, perficiet operans velle, & perficere in illo, qui gratiæ ſuæ non deſit. Secundò ait, iuſtos debere ſuam infirmitatē conſiderare; et amplius cogitare, quod modò iuſtificati ſumus non in gloria, ſed in ſpē gloriæ, & idō ſupereſſe pugnam, de qua ſolicitii eſſe debemus timentes, ne cadamus. Tertiò ait debere homines cū timore, & tremore ſalutē ſuā operari in laborib. in vigilijs, in eleemoſinis, in orationibus, in oblationibus, in ieiunijs, & caſtitate, ſpiritu facta carnis mortificantes, vt viuāt.

De lapſu, & reparatione. Num. 5.

Seſſ. 5. c. 15. IVſtificatus quomdo cadit à gratia Dei? Reſpon. ait Conc. amitti gratiam Dei per quodcunq; peccatū mortale, ideſt per quamcunque grauem rranſgreſſionem mandatorum Dei, & Eccleſiæ.

Seſſ. 6. c. 19. & cā. 22. 3.p.q. 62 a. 6. ad 3. Iuſtificatus poteſt abſtinere à quocunque paccato mortali? Reſp. ait Conc. poteſt cum habeat adiumentum diuinę gratiæ, quā in iuſtificatione accepit, ſicut enim ait D. Thom. minimus gradus gratiæ reddit hominem habilem, vt poſſit reſiſtere cuilibet tētationi, nè mortaliter peccet.

Ex ſeſ. 6. cap. 15. Quare, per quodlibet peccatum mortale amittitur gratia Dei? Reſp. quia per tale peccatū homo fit mēbrum Chriſti mortuum; membrum autem mortuum non participat de vita capitis; ideò tale membrum ſine gratia exiſtit.

Ex ſeſſ. 6 ca. 15. & can. 28. Homo baptizatus poſt peccatum mortale manetnè membrum Chriſti? Reſp. homo per baptiſmū ritè ſuſceptum fit membrum Chriſti viuum, & in vita manet donec committat mortale peccatum; cum autem tale peccatum commiſit: tunc adhuc manet Chriſti membrum, ſed mortuū: ſi verò euadat hæreticus, ſeu

amittat

amittat fidem, vel ſit excommunicatus, tunc non eſt amplius mẽbrum vnitũ Chriſto, & ideo dicitur mẽbrum abſciſſum.

Ille, qui incidit in peccatum mortale, quomodo poteſt iterum gratiã Dei recuperare? Reſp. per ſacramẽtum Pœnitentiæ, vel realiter, vel ſaltẽ voto ſuſceptũ. Seſſ. 6. c. 14.

De fructu iuſtificationis & merito, & operibus viuis mortuis, mortiferis, mortificatis. Num. 6.

QVare homini in iuſtificatione gratia confertur? Reſp. vt adiutus, & ſanatus à gratia abundet in opere bono, ſicut. n. ait Chriſtus, palmes relinquit in vite vt fructũ multũ afferat; ita iuſtificatus fit mẽbrũ viuum Chriſti capitis, vt multa opera bona efficiat. Ioã. c. 15

Ad quem finem iuſtificatus debet dirigere opera bona, quę facit? Reſp. Primò, & principaliter ad glorificandum Deum. Secundò ad merendum ſibi vitam æternam, ita ait Concilium. Seſ. 6. c. 16.

Quare hoc? Reſp. quia finis iuſtificationis eſt gloria Dei, & vita æterna: idẽ autẽ debet eſſe finis iuſtificationis, & operum, ſeu fructuum, quæ fiunt ex illa. Seſ. 6. c. 7

Quænam ſunt opera bona, quæ a iuſtificatio fieri debent? Reſ. illa, quæ ſunt præcepta, ſeu probata à lege, id eſt à Deo, vel ab Eccleſia. Seſ. 6. c. 6 Seſ. 6. ca. 26. & 32

Iſta opera ſemper ſunt meritoria? Reſ. ſunt, ſi fiãt cum debitis circũſtantiis. Seſ. 6. ca. 16.

Quõ ſunt meritoria ſi homo per legem Dei manet obligatus ad illa: cum enim aliquis facit, quod debet videtur debitum ſoluere, non mereri? Reſp. Abundantia diuinæ bonitatis, & miſericordiæ fecit, vt Deus voluerit promittere mercedẽ, & præmium his operibus legis; & ideo ex promiſſione Dei ſunt meritoria.

Quæ cõditiones requiruntur ad hoc, vt opus à lege probatum ſit meritoriũ? Reſp. tres; vna eſt ex parte operis, nempe quòd ſit diuinæ legi conforme, ita vt nõ habet circunſtantiam diuinæ legi repugnantẽ, ſicut eleemoſina ex furto. 2. eſt ex parte faciẽtis op. Argum. ex ſeſ. 6. ca. 16. & præced.

ideſt quod ipſe ſit membrum viuum Chriſti; ex hoc enim tota vis meriti pendet. 3. vt faciat illud opus recta intentione, ideſt animo legem Dei adimplendi. ſi enim abſque hoc animo faciat iam apud ipſum hoc, non tanquam ſit à lege, effectum eſt.

Seſ. 6. cá. 32. & ſeſ. 14. can. 13

Quàm habet virtutem opus taliter factum? Reſp. Concil. ait primò habet virtutem ſatisfaciendi Deo pro peccatis commiſſis. 2. meretur augmentũ gratię. 3. meretur vitam æternam. 4. non ſolum meretur vitam æternam, ſed etiam augmentum illius, & illius conſequutionem ſi in gratia diſceſſerit.

Argum. ex ſeſſ 6. ca. 7. 10. 14. 15. 16 & cá. 24. &c.

Iſta opera bona facta in gratia ſuperueniẽte peccato mortali amittuntne omnino ſuũ meritum, & valorem? Reſp. opera hominis ſunt in quadruplici differẽtia: quædam enim dicuntur mortifera, ideſt mortẽ ferentia, & iſta ſunt peccata mortalia, quædam dicũtur mortua, quò ad meritũ vitæ æternæ; & talia ſunt omnino opera virtutis, quæ fiunt abſque gratia, & in peccato mortali; & iſta ſuperueniente gratia carẽt meritò vitæ æternę, & sẽper mortua eſſe dicuntur. Aliqua dicũtur viua, & ſunt ea, quę in gratia virtuoſè effecta ſunt, & iſta verè ſunt meritoria, niſi aliqua mala circũſtantia meritum auferatur. Demum ſi poſt hæc opera meritoria, quis committat peccatum mortale; tunc illa opera non dicũtur amplius viua. ſed dicuntur mortificata, ita vt ſi peccator à ſuo peccato reſipiſcat, & in gratiam redeat, opera, quæ fuerant mortificata reuiuiſcant, & iſta populis ſunt declaranda.

De vſu huius doctrinæ.

AD quid ꝓdeſt doctrina tradita de iuſtificatione? Reſp. ad quatuor. Primò ad cognoſcendũ ſtatũ infęlicẽ, in quo homo per peccatũ cõſtitutus erat; & è contra maximum beneficium, quod Chriſtus nobis contulit ſua paſſione; Vnde magnæ gratiarũ actiones illi habendæ ſunt. Secũdò docet qua ratione homo ſe debeat habere, vt gratiam Dei, vel nondũ acceptam, vel iam amiſſam obtineat, necnõ quomodo ſe debeat

à tam

à tam infelici ſtatu peccati liberare . Tertiò oſtendit quænam,& quanta à Deo in iuſtificatione homo acci piat;& per quid,nempe per meritũ paſſionis Chriſti; necnon ad quem finẽ talia illi cõferantur. Quartò de clarat,quid poſt gratiã iuſtificationis acceptam faciẽ dũ ſit,vt conſeruetur,augeatur,non amittatur,amiſſa recuperetur, & per illã finis deſideratus obtineatur.

Debent iſta à fidelibus diſci,& a paſtoribus doceri?Reſp.quilibet poteſt videre nihil magis ad rẽ Chriſtianã pertinere.Ideo quilibet de ſalute ſua ; & aliorum ſolicitus,& diſcere,& docere iſta ſummo ſtudio debet:non enim tantum vtilia,ſed neceſſaria ſunt.Vnde curandum eſt,vt iſta non ſolum ſciãtur,vel doceãtur , ſed etiam efficiantur.

DOCTRINA.

Concilij Triden. & Catechiſmi Romani.

De Sacramentis in genere.

TRactatio de Sacramẽtis in quot partes diuidi poteſt?Reſp.in duas principales: In prima debet tractari de ſacramentis in genere,ideſt de his, quæ communia ſunt omnibus ſacramentis : in ſecunda de ſingulis ſacramentis in particulari , ideſt de ijs quæ ſingulis ſacramentis propria ſunt.

Ca.R. de ſac.nu.2. Ita Cõc. Trid. ſeſ. 7.can. 1. &c.

Diuiſio de ſacramentis in genere.

QVomodo procedit Catechiſmus in tractatione de ſacramẽtis in genere?Reſp.tria facit, primò

C 4 prog-

proęmium;ſecundò,tractationem;tertiò, concluſionem.Proęmium quid continet?Reſp.vtilitatem,& neceſſitatem doctrinæ,necnon obligationem,& diligentiam parochorum in illa tradenda.

De ſacr. num. 1.

Quid continetur in concluſione?Reſp. agitur de fine,& modo,quo parochi debent doctrinam ſacramẽtorum populos edocere.

De ſacr. num.vlt.

In tractatione quid facit?Reſp.primò agit de nomine & diffinitione ſacramenti:ſecundò de materia, & forma illius; tertiò de fine,ſeu affectu,& efficiente ſacramenti, quartò de adminiſtratione, & vſu illius, quintò de cæremonijs.

In quot capita diuiditur præſens tractatio?Reſp.in ſequentia.

In primo de nomine, & diffinitione ſacramenti.

In ſecundo de ſacramentis veteris legis,& eorum differentia à ſacramentis nouæ legis.

In tertio de ſacramentis nouæ legis,& eorum propria diffinitione.

In quarto de materia,& forma horũ ſacramẽtorũ.

In quinto de fine,& effectu,& efficiẽtia horum ſacramentorum.

In ſexto de efficiente,authore, & miniſtro illorũ.

In ſeptimo de adminiſtratione ſacramentorum.

In octauo de vſu eorundem.

In nono de cęremonijs, & ritibus ad ſacramenta retinentibus.

De nomine ſacramenti, eiuſque diffinitione. Cap. I.

C. R. de ſac. 1 ge. n.2. & 3.

QVot modis accipitur hoc nomen ſacramentũ?Reſp. primò profani ſcriptores per ſacramentũ intelligebãt iuramẽtũ militare, idest factũ à militibus, vt ſe obligarent Reipublicę.ſecũdò ſacramentũ à ſacris Scriptorib. accipitur pro miſterio,ideſt pro re ſacra occulta.Tertiò accipitur nõ pro re ſacra occulta ſed pro eo,ꝙ ſignificat rẽ ſacram occultam,ideo etiã dicitur Symbolum, Miſticum ſignum.Sacrum ſignũ.

Quæ

Quæ differentia eſt inter miſterium, & ſacramentum proprie acceptum?Reſp. miſterium potius dicit rem ſacram ſignificatam,ſacramentum verò dicit ſignum,quòd illam rem ſacram ſignificat, Nu. 2.3.

De diffinitione ſacramenti. Num. 2.

QVomodo accipitur hic ſacramentum?Reſpond. tertio modo,ideſt pro ſigno rem ſacram ſignificânte. Quomodo diffinitur? Reſpond. Catechiſmus dat duas diffinitiones: prima eſt hæc; Sacramentum eſt ſignum rei ſacræ; & alia eſt hæc: Sacramentum eſt inuiſibilis gratiæ viſibile ſignum ad noſtram iuſtificationem inſtitutum. ibid. Num. 4. Ex Cóc. ſeſ.13. c. 3.

Quænam eſt differentia inter vtranque? Reſp.vtraque idem dicit; ſed prima explicat ſacramentum magis in generali. 2.magis diſtinctè,& in particulari. Similiter prima habet duas particulas tantum, altera verò tres. Num. 4.

Quid dicit prima diffinitio?Reſp.duo.Rem ſacram ſignificatam, & ſignum,quod ſignificat illam. ibid.

Quid dicit ſecunda?Reſp.tria; primo rem ſacram, ſecũdò ſignum;tertiò finẽ ſacramẽti,ideſt talis ſigni. ibid.

Quomodo explicatur prima à ſecunda?Reſp.quia in prima dicitur tantùm ſignum, in ſecũda additur viſibile ſignũ;In prima dicitur rei ſacrę;in ſecũda explicatur q̃d ſit iſta res ſacra,cũ dicit,inuiſibilis gratiæ. ibid.

Quare in ſecunda diffinitione ponitur tertia particula. Ad noſtram iuſtificationem inſtitutum? Reſp.vt diſtinguatur ſacramentum à multis, quæ ſignificant rem ſacram,& tamen non ſunt ſacramenta. Num.12

Quæ ſunt iſta?Reſp. Imagines ſanctorum, cruces, figuræ veteris Teſtamenti,multæ ceremoniæ, & alia huiuſmodi:iſta enim ſignificant res ſacras, & tamen non ſunt ſacramenta: quia non ſunt ad hominum iuſtificationem inſtitutæ. ibid.

De diuiſione rerum & ſignorum,ſeu explicatio primæ particulæ. Num. 3.

QVæ differentia eſt inter res,& ſigna?Reſp.Res ſũt effectæ propter ſeipſas,ideſt,vt ſint illæ res; veluti N 5.um.

luti domus, vt ſit domus; homo vt ſit homo: Signa aũt non ſunt effecta propter ſeipſa, ſed vt ſignificent aliquid aliud, vt ſcriptura, & imago.

ibid. Quid eſt ſignum? Reſp. Catechiſmus cum S. Aug. ſic diffiniit: Signum eſt illud, quod præter rẽ, quam ſenſibus ſubijcit, efficit etiã, vt ex ſe alterius rei cognitionẽ capiamus, ideſt ſignũ manifeſtat, & offert aliquid ſenſui; ita tamen, vt per hoc, quod ſenſus percipit, veniat in cognitionẽ alterius rei, quæ illi manifeſta non eſt: veluti oculus vides fumũ, cognoſcit ibi eſſe ignẽ, quem nõ videt: & videns veſtigium pedis intelligit ibi fuiſſe pedem, quem tamen non vidit.

Num. 8. Signa à quibus inſtituuntur? Reſp. à natura, ab hominibus, & à Deo.

ibid. Quæ ſunt à natura? Reſp. veluti fumus, vel frequẽtia pulſus in infirmo febricitante.

Num. 5. & 8. Quæ ab hominibus? Reſp. veluti voces, ſcripturæ, imagines, vexilla, tubæ, & ſimilia.

Num. 9. Quæ à Deo? Reſp. veluti figuræ veteris teſtamenti, & ſacramenta.

ibid. Eſtne differẽtia inter ſigna à Deo inſtituta? Reſ. eſt: aliqua enim ſunt inſtituta tantum ad ſignificandũ vt figuræ, & cæremoniæ veteris teſtamenti: aliqua tũ ad ſignificandum, tum ad efficiendum, & talia ſunt ſacramenta nouæ legis.

De triplici ſigno rememoratiuo, demonſtratiuo, prognoſtico, ſeu explicatio ſecunda particulæ rei ſacræ. Num. 4.

Num. 12 SAcramenta ſuntne à Deo inſtituta ad ſignificandũ vnam tãtum rem? Reſp. non, ſed plures res ſignificant; nempe præteritam, præſentem, & futurã. D. Th. 3. p. q. 60. art. 3.

ibid. Quam rem ſignificant præteritam? Reſp. paſſionem Chriſti: & ſic dicuntur ſignum rememoratiuum.

ibid. Quam præſentem? Reſp. gratiã, & Euchariſtia corpus, & ſanguinem Chriſti; & ſic dicuntur ſigna demõſtratiua.

ibid. Quam futuram? Reſp. vitam æternam; & ſic ſunt ſigna prognoſtica, ideſt quæ prædicunt futura.

A quo

A quo habetur hæc diſtinctio? Reſp. à D. Paulo de baptiſmo, & ab Eccleſia de Euchariſtia in illa Antiphona O ſacrum conuiuium, &c. Rom. 6. C.R.n.12

Explicatio tertia particula. Num. 5.

QVid explicat tertia particula ad noſtram iuſtificationem inſtitutum? Reſp. cauſam efficientem, & finalem. Ex C. T. ſeſſ. 7. canon. 1.

Quod verbum dicit cauſam efficientem? Reſp. inſtitutum, ſignificat enim à Deo eſſe inſtituta. Ibi can. 1

Quòd ſignificat finalem? Reſp. illud. Ad noſtram iuſtificationem; finis enim ſacramentorum eſt hominum iuſtificatio. Ibi proe. & can. 4.

De differentia inter ſacramentum, rem ſacramenti, & vtrunque. Num. 6.

DIſtinguunturne inter ſe ſacramentum, res ſacramenti, & vtrunque? Reſp. ita eſt. D. Thom. 3. par. q. 64 art. 9. ad 2. Nu. 12. & 13.

Qua ratione? Reſp. ſacramentũ eſt illud, quod ſignificat, & nõ ſignificatur; & hoc ſemper eſt materia, & forma: res ſacramẽti tantùm eſt illud, quod ſignificatur, & nõ ſignificat, & hoc ſemper eſt gratia res; & ſacramentum eſt illud, quod partim ſignificatur, partim ſignificat, veluti Character; ſignificatur enim à ſacramẽto cuius eſt effectus; & ſignificat ſpiritualẽ poteſtatem, quam animæ confert, & cuius ſignum eſt. Num. 6. & 10.

Iſta tria cõtinẽturne in diffinitione ſacramẽti? Reſ. continentur; ſignum enim viſibile dicit tantum ſacramentum, inuiſibilis gratia dici tantum rem, ſacramenti, iuſtificatio hominis dicit tum rem tum ſacramentum: hæc enim iuſtificatio, vt ait Concil. Trid. eſt à gratia tanquam à cauſa formali, à ſacramento tanquam à cauſa inſtrumentali; ideo ſimul continet tum rem ſacramenti, tum ſacramentum; & in diffinitione ſacramenti iſta tria poſita ſunt. C.R.n.6. & 10. C.T. ſeſſ. 6. cap 7.

De

De ſacramentis veteris legis. Cap. II.

Num. 29 IN veteri lege erant ſacramenta? Reſpon. erant: ve-
luti circuncifio, & ſimilia: quibus homines iuſtifi
bantur.
Num. 3. Diffinitio iam dicta conueniebat illis? Reſp. ita eſt.
Num. 3. Significabant gratiam? Reſp. ſignificabant: non ta-
& 29. men ex vi ſacramenti efficiebant.
Num. 3. Parochi debent docere populum de illis? Reſp. nõ
eſt opus, quia modò ſublata ſunt.
D.T.3.p. Conferebaturne gratia in illis; Reſp. conferebatur
q.70.a.4 vt in circuncifione, ſed ex opere operantis, ideſt per
Ex C.T. actum fidei, quo ſuſcipientes proteſtabãtur ſe crede-
ſeſſ.7.ca. re in Chriſtum venturum: non autem ex opere ope-
8. Cat. n. rato, ideſt ex vi, & efficientia ipſius ſacramenti, ſeu
29. circunſionis.

Declaratio quid ſit opus operans, & opus operatum in ſacramentis Num. 2.

Ex C. T. QVid eſt opus operantis in ſacramẽtis? Reſp. Sũt
ſeſſ.7.ca. actus, quos faciunt illi, qui ſuſcipiunt ſacramẽ
8. ta: veluti fides, deuotio, reuerentia, & ſimilia.
Ibidem. D.T.3.p.q.62.ar.6.& q.70.art 4.
C.Tri.& Quid eſt opus operatum? Reſp. eſt ipſummet ſacra
D. Tho. mentum factum, ideſt materiæ, & formæ productio.
D.T.ibi. Quid eſt cõferri gratiam ex opere operantis? Reſ.
C.T.ſeſſ. eſt Deum conferre gratiã, per hoc quod reſpicit pro-
7. can.8. teſtationem fidei quam faciunt ſuſcipientes.
C. Ro.n. Quid eſt conferri gratiam ex opere operato? Reſ.
29. D. T. eſt conferrri gratiam ex propria vi, & efficiẽtia illius
3.p.q.62 operis operati, ideſt ſacramenti, quod factum eſt.
art.6. Ex Quare ſacramenta veteris legis non conferebant
C. R. nu. gratiam ex opere operato? Reſp. quia Chriſtus non-
29. D. T. dum paſſus fuerat: & ideo eius paſſio nõn dabat illis
ib. Ex C. virtutem efficiendi hanc gratiam.
T. ſeſ. 6. Quare ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam.
c.3.7.14 ex opere operato? Reſp. quia paſſio Chriſti dedit illis

hanc

Hanc virtutem, vt tanquam inſtrumenta Dei gratiam efficere poſſint.

De differentia inter ſacramenta veteris, & noua legis.
Num 3.

QVomodo differunt ſacramenta veteris, & nouæ legis? Reſp. primò per cauſam efficientem: quia illa fuerunt inſtituta à Deo, iſta à Chriſto. ſecūdò ex parte materiæ, & formæ, quia in illis materia, & forma non erant, quod ſciatur, res determinatæ: in iſtis omnino determinatæ ſunt. tertiò ratione finis, & effe ctus, quia illa tantùm ſignificabant gratiam, iſta ſigni ficant, & efficiunt. Illa ſi conferebant gratiā, erat ex opere operantis, iſta conferunt ex opere operato. Illa ſignificabant Chriſtum venturum, iſta iam veniſſe. Illa non poterant aperire cęlum, & plenè iuſtificare. Iſta aperiunt, & plenè iuſtificant. C.R. n. 3. 17. 29. D.T 3. p. q. 62. a. 2. & q. 70. ar. 4.

De ſacramentis noua legis, & eorum propria diffinitione,
Cap. III.

SAcramenta nouæ legis habentne propriam diffini tionem? Reſp. habent. Num. 11

Quænam eſt? Reſpō. Iſta ſecundum Catech. ſacramentum nouæ legis eſt res ſenſibus ſubiecta, quæ ex Dei inſtitutione ſanctitatis, & iuſtitiæ tum ſignificā dæ, tum efficiendę vim habet. ibid.

Quot particulæ ſunt in illa? Reſp. quatuor: prima eſt illa: Res ſenſibus ſubiecta, & hæc dicit materiam, & formam ſecunda eſt illa: Ex Dei inſtitutione: & hæc in dicat cauſām efficientē; tertia, Iuſtitiæ, & ſanctitatis & hęc oſtendit finē, & effectū ſacramenti: quartà eſt habere vim ſignificandi. & efficiendi, & hęc oſtēdit in ſacramento reperiri virtutem, & efficaciā inſtrumentalē ad efficiendam, & ſignificandā gratiam. ibid.

Quare illa verba ſenſibus ſubiecta ſignificāt materiam, & formam? Reſp quia illud, quod in ſacramēto percipitur à ſenſu, ſunt materia, & forma; effectus .n. & virtus ſacramenti cognoſci à ſenſu nō poſſunt Num. 15

Qua-

Num. 23 Quare ex Dei inſtitutione, ſignificat cauſam efficiẽtem? Reſp. quia oſtendit Deum authorem illorum.

C.T. ſeſſ. 7. proe. Quomodo illa verba, Iuſtitiæ, & ſanctitatis, ſignificant finem? Reſp. quia finis ſacramentorum eſt hominum iuſtificatio.

Num. 11. & 27. Quomodo vltima particula declarat virtutem ſacramenti? Reſp. quia dicit habere vim tum ſignificandi, tum efficiendi.

Explicatio dicta diffinitionis. *Num* 2.

Num. 11 &c. QVid explicat dicta diffinitio? Reſp. tria, primò ſacramentum: ſecundò virtutem ſacramenti: tertiò cauſam efficientem, & finalem tum ſacramẽti, tum virtutis illius.

Num. 15. Quid eſt ſacramentum? Reſp. eſt res ſenſibus ſubiecta ideſt habens materiam, & formam ſenſibilem.

Num. 11 & 27. Quænam eſt virtus ſacramenti? Reſp. vis ſignificãdi, & efficiendi gratiam, & iuſtitiam.

Num. 23 Quod eſt efficiens ſacramenti, & virtutis illius? Reſp. Deus per Ieſum Chriſtum.

Quis finis? Reſp. hominum iuſtificatio.

C.T. ſeſ. 7. pem. Ex C.T. ſeſ. 7. cã. 10. 11. 12 13. Quare iſta omnia ponuntur in diffinitione ſacramẽti? Reſp. quia ſunt de neceſſitate ſacramẽti, ideſt ſunt de eſſentia, ſubſtantia, & natura illius.

Diſtinctio eorum quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, & de neceſſitate præcepti. *Num.* 3.

Num. 18 Ex C. T. ſeſ. 21. c. 2. C. Tr. ſeſ. 7. cã. 10. 11. 12 13. et ſeſ. 21. ca. 2. C. R. nu. 15. & 18. EStne differentia inter neceſſarium ſacramẽto de neceſſitate ſacramenti, & inter neceſſarium neceſſitate præcepti? Reſp. eſt.

Qua ratione? Reſp. quia, quæ pertinent ad ſubſtantiam ſacramenti, ſunt de neceſſitate ſacramenti, cum ſacramentum ſine illis eſſe non poſſit: quæ autẽ pertinent ad bonum vſum, & ad bonam adminiſtrationem ſacramenti, illa ſunt de neceſſitate præcepti: qa ſine illis ſacramentum exiſtit, ſed tamen neceſſe eſt illa ſeruàre ad hoc, vt non fiat contra præceptum, & committatur peccatum mortale.

De

De eſſentia, ſubſtantia, & natura ſacramenti. Ex C. T. vbi ſup.
Num. 4.

Eſtne differentia inter eſſentiam, ſubſtãtiam, & naturam ſacramenti? Reſp. realiter ſunt idem, quadã tamen ratione diſtinguuntur. ibid. C.T.& C.R.

Quomodo idem ſunt? Reſp. Quia quatuor cauſæ ſacramentorum ſunt eſſentia, ſubſtantia, & natura illorum. Ex eiſdẽ.

Quomodo diſtinguuntur? Reſp. quia eſſentialia dicuntur ea, quę pertinent ad eſſentiam, & eſſe; ad ſubſtantiam pertinent ea, quæ dicunt vnitatem, & perfectionem ſacramenti, natura verò explicat vim, & ęfficatiam ſacramenti in ordine ad finem, & ita omnia ad cauſas pertinent. Num. 11

Virtus ſacramenti eſtne de eſſentia ſacramenti? Reſp. C.T. ſeſ. 7. can. 6. 7. 8. Num. 23

Quomodo; cum ſola materia, & forma ſint eſſentia, & partes ſacramenti? Reſp. illæ res, quæ dicuntur materia, & forma ſacramenti, eatenus ſunt materia, & forma illius, quatenus à Deo habent virtutem efficiendi, quod debet efficere ſacramentum. Nũm. 24

Miniſter ſacramenti eſtne de ſubſtantia ſacramẽti? Reſp ait Catech. ex perpetua ſanctorum Patrũ traditione habetur non minus eſſe neceſſarium miniſtrorum officium, quam materiam, & formam ad ſacramenta conficienda, pertinet. n. ad cauſam efficientẽ. Seſſ. 21. c. 2. & ſe. 7. ca. 6. & 7. & 12. C.R. n. 25. 26.

Bona adminiſtratio, & bonus vſus ſuntnè de ſubſtãtia ſacramenti? Reſp. nõ ſunt de neceſſitate ſacramẽti; quia etſi miniſter malè miniſtret, & ſuſcipiens malè ſuſcipiat ſacramẽtũ, miniſtratur quidẽ, & ſuſcipitur ſacramentum, nõ tamen res, & effectus; Sũt verò de neceſſitate præcepti, quia peccant mortaliter qui male ſuſcipiunt, & adminiſtrant ſacramenta. num. 18.

Cæremoniæ ſunt de neceſſitate, & ſubſtantia ſacramenti? Reſp. non, ſed pertinent ad bonam adminiſtrationem, & vſum illius.

De

De vnitate Sacramenti. Num. 5.

num. 15.
num. 15. SAcramentum,eſtne vna res,& vnũ ſignum? Reſp. eſt.

Quomodo ſit vnum? Reſp. per vnionem materiæ cum forma.

De materia, & forma ſacramenti. Cap. 4.

ibid. MAteria,& forma ſuntne neceſſaria in quolibet ſacramento? Reſp. ſunt omnino neceſſaria.

Quo nomine appellatur materia ſacramenti? Reſp. elementum.

Quo nomine forma? Reſp. Verbum; iuxta illud Diu. Aug. Accedit verbum ad elementum, ideſt forma ad materiam, & fit ſacramentum.

Num. 15. & 16. Materia, & forma ſunt res ſenſibiles? Reſp. ſunt, quia ſunt ſenſibile ſignum; diuerſa tamen ratione ſenſibiles exiſtunt.

Num. 15. Quænam eſt hæc diuerſitas? Reſ. materia eſt ſenſibilis per tactum, viſum, vel guſtum, forma autem eſt ſenſibilis per auditum.

ibid. Singula ſacramenta habentne propriam materiã & propriam formam? Reſp. ita eſt.

Num. 16. Quænam eſt propria ratio materiæ? Reſp. vt ſubiiciatur formæ, & ab illa determinetur.

ibid. Quæ verò formæ? Reſp. vt accedat materiæ, & determinet illam ad finem ſacramenti.

Num. 17 Materia, & forma in ſacramentis habetne vim ſignificandi, & efficiendi? Reſp habent: non tamen naturalem, ſed ſuper naturalem, quia ſacramentum eſt res ſupernaturalis, licet ſupernaturalis ſignificatio in natura illarum fundata ſit: veluti aquam Baptiſmi ſignificare ablutionem ſpiritualem ſupernaturale eſt, ſed tamen hæc ſignificatio in natura aquæ fundata exiſtit.

De fine, ſeu effectu ſacramentorum principali.

Cap. V.

SAcramenta habentne proprium effectum, & finẽ? Nu.4.11
Reſp. habent. 27.
Quis eſt? Reſp. duplex, alter principalis, alter minus principalis. Num.14 & 27.
Quis eſt principalis? Reſp. ille, ad quem ſacramenta directè ordinantur, gratia, & character. num.27.
Quis minus principalis? Reſp. ille, ad quem ſacramenta ex conſequenti, vel per quandam conuenientiã diriguntur. & de hoc in capitulo 8. de vſu ſacramentorum dicetur. Num.14
Finis principalis eſtne vnus, an plures? Reſp. plures ſed ſubordinati. num.20. & 27.
Eadem res poteſt habere plures fines? Reſp. poteſt ſubordinatos, veluti finis calami eſt ſcribere: finis ſcriptionis eſt ſcriptura: finis ſcripturæ exprimere conceptus ſui animi abſenti; finis huius ſignificationis eſt ſua, vel aliorum vtilitas.
Qui ſunt iſti fines? Reſ. finis immediatus ſacramẽtorum eſt ſignificare, & efficere gratiam, talis enim eſt actio ipſorum: Finis huius actionis eſt hominum iuſtificatio; finis iuſtificationis eſt vita ſpiritualis: finis huius vitæ eſt obſeruantia mandatorum Dei cum merito: finis obſeruantiæ, & meriti eſt gloria Dei, & Chriſti, & vita beata hominum. Et iſti fines à Conci. Trid. accepti ſunt. C.R.nu. 11, n.27. 20. 21. C.T.ſeſſ. 6. cap.7. 11.16. Num. 11 C.T.ſeſs.
Quomodo ſignificare, & efficere ſunt finis ſacramentorum? Reſp. quia ſunt actiones illorum, actio autem inſtrumenti finis illius eſt. 7. can.6. ibid. C.T.ſeſſ.
Quomodo gratia eſt finis ſacramentorum? Reſpo. quia ſacramenta ordinantur ad efficiendam illam. 6. cap.7.
Quomodo finis gratiç eſt hominum iuſtificatio. Reſp. quia gratia datur homini, vt iuſtificetur ab illa; gratia enim, ait Conc. eſt cauſa formalis iuſtificationis, & ideo dicitur iuſtificans. C.T.ſeſſ.
Quare finis iuſtificationis eſt vita ſpiritualis? Reſ. quia ſicut anima creatur à Deo, vt detur homini; & 6. cap.7. 11.16.

datur illi, vt habeat vitam per animā, ita gratia efficitur à ſacramētis, vt homines in iuſtificatione habeāt illam; datur verò hominibus, vt viuant vita ſpirituali per illam, obtinuantq. meritum vitæ cęleſtis.

Seſ.6.c.7 11.16. Quare finis vitæ ſpiritualis eſt meritum, & obſeruantia mandatorum Dei? Reſp quia ſicut homini datur vita naturalis ad efficiendas operationes illius, ita homini datur vita ſupernaturalis, vt poſſit facere operationes ſupernaturales.

C. T.ibi. Quare gloria Dei, & Chriſti ſunt finis operationū ſupernaturalium, ideſt obſeruantiæ meritoriæ legis Dei? Reſp. quia lex Dei præcipit ea, quæ pertinēt ad gloriam Dei, & Chriſti, per ipſum quippe meritum Deus & Chriſtus ſummè glorificantur, quia dant auxilia neceſsaria ad merendum; & ipſi quoque merito volunt miſericorditer dare infinitum præmium.

C.T. ſeſ. 6. ca.16. Cur ex merito ſequitur vita hominū beata? Reſp. quia eidem merito datur in præmium.

De vita, & operatione ſpirituali, & ſupernaturali. *Num. 2.*

C.T.ſeſ. 6.can.1. 2.3. QVid eſt operatio ſupernaturalis? Reſp. eſt illa, quæ non poteſt fieri per principium naturale, ſed neceſſariò requirit principium ſupernaturale.

Seſ.6.ca. 3. Quæ ſunt iſtæ operationes ſupernaturales? Reſp. Conc. Trid. quatuor operationes dicit eſſe tales, nēpè credere, ſperare, diligere, & pęnitere ſicut oportet, ideſt prout expedit ad meritum vitę æternæ iſti .n. ſunt actus virtutū infuſarū, fide, ſpei, & charitatis.

C. R. nu. 21. Ex C. T. ſeſ. 6 ca. 15. ibid. Cat. Quid eſt vita ſpiritualis, & ſupernaturalis? Reſp. eſt habere principiū illud, per quod fiūt operationes ſupernaturales, quod eſt gratia, necnon character.

Vita ſpiritualis eſtne operatio ſpiritualis, vel principium illius? Reſp. eſt habere principium illius, quia ſicut anima non eſt vita, ſed principium vitæ: & intelligere non eſt vita, ſed operatio vitæ; habere autem animam dicit vitam, ita, & de ſpiritu eſt: habere .n. gratia, vita ſpiritualis eſt.

Seſ. 6. c. 15.

De

De Charactere; Num. 3.

QVid eſt Character? Reſp. ex Apoſtolo ſic diffinit. Eſt inſigne quoddam animæ impreſſum, quod deleri nunquam poteſt, eique perpetuò inhæret. C.T. ſeſ. 7. can 9. de ſacram. Num. 30 2. Cor. 1.

Quis eſt effectus, illius? Reſp. primò efficere hominem aptum ad aliquid ſacrum, vel ſuſcipiendum, vel peragendum: ſecundò facere, vt aliqua nota alter ab altero internoſcatur. Num. 31

Quis poteſt hunc characterem in anima imprimere? Reſp. ſolus Deus: quia ſolus in animam illabi poteſt, D.T. 3. p. q. 64. art. 1. S. P. 2. Cor. 1. C. nu. 30

Quæ ſacramenta imprimunt characterem? Reſp. Tria tantùm, Baptiſmus, Cõfirmatio, & Ordo & ideo non poſſunt reiterari, & eſt de fide. C. T. ſeſ. 7. can 9. de ſacr.

Quomodo Baptiſmus confert Characterem? Reſp. primò, quia diſtinguit ab infidelibus: ſecundò, quia reddit hominem aptum ad ſuſcipienda ſacramenta. Num 31

Quomodo confirmatio? Reſp. primò, quia confirmati diſtinguntur à baptizatis tanquam adulti ab infantibus: ſecundò quia armantur, & inſtruuntur tanquam milites ad bellum contra diabolum.

Quomodo Ordo? reſp. quia diſtinguit ordinatos à non ordinatis: & dat poteſtatem multa ſacra faciẽdi. Num. 30 & 31.

Character confertne principium vitæ Spiritualis? Reſp. confert; quia dat principium faciendi, vel recipiendi aliquid ſpirituale.

De gratia eiuſque diuiſione. Num. 4.

QVid eſt gratia? R. eſt donum Dei ſupernaturale. Quotuplex eſt gratia? Reſp. duplex, gratis data, & gratum faciens. Ad. Ro. 2 1. 2. q. 11 ar. 1. S. T. ibi.

Quid eſt gratia gratis data? Reſp. eſt illa, quæ datur ad vtilitatem aliorum, velut prophetia, donum linguarum gratia miraculorum, & ſimilia. ibid.

Quid eſt gratia gratum faciens? Reſp. illa, quæ datur ad propriam hominis vtilitatem. ibid. ar. 2.

Quotuplex eſt? Reſp. alia dicit operans, alia coope-

rans;alia dicitur præueniens,alia ſubſequens.

ibid. Quomodo diſtinguuntur? Reſp. vt cognoſcatur hæc diſtinctio,oportet ſcire effectus gratiæ.

De effectibus gratiæ gratum facientis. Num. 5.

1.2.q.111 art.3. Ex ſeſ.6. ca. 7.11. 13.16. QVi ſunt effectus gratiæ?Reſp.quinque; primò eſt vt anima ſanetur;ſecundò vt bonum velit; tertiò vt bonū, quod vult efficaciter operetur; quartò vt in bono perſeueret; quintò vt ad gloriam perueniat.

ibid.a.2. Gratia gratum faciens,quare dicitur operans? R. quatenus hæc gratia, primò mouet hominem ad bonum,inducendo voluntatē eius,quæ malum volebat, vt bonum incipiat velle: dicitur etiam operans, inquantū ſanat,iuſtificat, & hominē Deo gratū reddit.

ibid.a.2. Quomodo dicitur cooperans?Reſp.quatenus cooperando adiuuat hominem ad meritum vitæ æternæ.

ibid.a.3. Quomodo præueniens?Reſp.quatenus cauſat effectum priorem,veluti primum in ordine ad ſecundū, ſanando n. animam præuenit, vt poſſit bonum velle.

ibid. Quomodo ſubſequens?Reſp.quatenus facit,vt poſterior effectus gratiæ ſequatur priorem, veluti qđ bene operari,ſequatur actum bene volendi.

De differentia inter gratiam,iuſtitiam, & charitatem. Num. 6.

C.T.ſeſſ. 6. can.7. HAec tria differunt inter ſe? Reſp. ſunt idem re, differunt tantum ratione.

Quomodo ſunt idem?Reſp. quia ſunt eadem qualitas à Deo infuſa.

ibid. Quomodo differunt?Reſp.quia hæc qualitas quatenus datur à Deo gratis, & facit hominem gratum Deo,dicitur grata. Quatenus verò ſanat, iuſtificat, & conuertit hominem à bono ad malum,& facit velle quod iuſtum eſt, dicitur iuſtitia. Quatenus verò facit,vt diligat Deum ſuper omnia, & proximū propter Deum charitas appellatur.

C.T. ibi. C.R. nu. 7. Quare dicitur gratia gratum faciens, & iuſtificans? Reſp.

Reſp. ab effectu, quia iuſtificat hominem, & per hoc facit illum Deo gratum.

De diffinitione gratiæ gratum facientis. Num. 7.

Quomodo diffinitur gratia iuſtificans? Reſp. duæ ſunt diffinitiones. Prima colligitur ex D. Petro & eſt talis. Gratia eſt quædam communicatio, vel participatio diuinæ naturæ. D. enim Petrus dixit. Conſortes nos fecit naturæ diuinæ, & Eccleſia canit. Diuinitatis tuæ tribuis eſſe participes. Et S. Paulus dicit gratiam eſſe per inhabitationem Spiritus Sancti. Alia diffinitio eſt Catechiſmi accepta à Concil. Trid. quæ talis eſt. Gratia eſt diuina qualitas in anima inhærens, ac veluti ſplẽdor quidam, & lux, quæ animarum noſtrarũ maculas delet, ipſaſq; animas pulchriores, & ſplendidiores reddit, & eſt idem cum prima. Epiſt. 2. Pet. ca. 1. C. T. ſeſſ. 6. c. 7. & can. 11.

Quot particulæ ſunt in hac diffinitione? Reſp. quatuor: iuxta quatuor cauſas gratiæ.

Prima eſt Diuina qualitas: & hæc tãgit cauſam efficientem; & eſt idem, quod communicatio diuinæ naturæ, diuinum enim ſignificat dignitatẽ, & qualitas communicationem. C. Ro. de Bapt. nu. 50.

Secunda eſt. In anima inhærens. Et hæc ſignificat materiam, ſeu ſubiectum gratiæ, ideſt animam, vel eſſentiam illius. ibidem. De Bap. num. 50.

Tertia eſt. Ac veluti ſplẽdor quidam, & lux. Et declarat formam gratiæ; eſt enim lux, & ſplendor animæ quod enim aeri eſt lux, & ſplendor ſolis, illud gratia animæ eſt. ibid.

Quarta ſignificat finem, & effectum gratiæ. Eſt autem duplex effectus gratiæ, alter quidem remouere omnia mala ab anima, nempe infirmitatem, ignorantiam, malitiam, peccatum, deformitatem, & hoc notatur per illa verba: Quæ animarum noſtrarum maculas delet. Alius effectus eſt conferre omnia bona, nẽpe pulchritudinem, ſplendorem, iuſtitiam, ſcientiam, bonitatem, virtutem, & alia: & hoc ſignificatur per illa verba: Ipſaſque animas pulchriores, & ſplendidio- ibid.

res reddit,per quod ſequitur, vt gratæ ſint Deo.

Expeditne ad cognitionem ſacramentorum plenè cognoſcere quid ſit gratia? Reſ. expedit, quia ſine hac cognitione impoſſibile eſt plenam habere cognitionem ſacramentorum.

Ex C. R. n. 10. 27. Ex C. R. de Bapt. num. 10

Quomodo poteſt declarari? Reſp. exemplis.

Exempla, quæ declarant quid ſit gratia. Num. 8.

Ex C. R. Ibidem.

QVæ exempla hoc declarant? Reſp. præcipue iſtâ tria primò lux, & aer: ſecundò ignis, & ferrũ: tertiò anima, & corpus.

Quõ lux, & aer? Reſ. ſic Deus eſt tanquã ſol, gratia eſt tanquam lux ſolis, anima eſt tanquã aer, qui eſt capax lucis, ideſt diafanus, & ſine luce eſt obſcurus, cũ luce perſpicuus. Effectus gratiæ ſunt ſicut effectus lucis, q̃ ſunt illuminare, calefacere, & operari in oĩa, q̃ in terra ſunt, herbas, arbores, animalia. Præſentia igitur Dei ĩ anima eſt ſicut præſentia ſolis in aere; & cõmunicatio diuinæ naturæ, eſt ſicut communicatio q̃ ſol facit in aere. Et hoc exemplum eſt Catechiſmi.

D.T. p. 2. q. 112. a. 1.

Quomodo ignis, & ferrum? Reſp. ſic Deus eſt ſicut ignis. Scientia, potentia, & bonitas Dei ſunt ſicut proprietates ignis, quæ ſunt illuminare, calefacere, & cõburere: Anima eſt ſicut ferrum: Ignorantia, malitia, & infirmitas animæ ſunt ſicut qualitates ferri: nempe eſſe nigrum, vel obſcurum, frigidum, durũ. Gratia, ſeu communicatio diuinæ naturæ, & diuinarum proprietatum, ideſt ſcientiæ, potentiæ, & bonitatis diuinæ eſt ſicut communicatio naturæ ignis ferro ignito. Effectus igitur gratię ſunt ſicut effectus ignis ĩ ferro ignito. Sicut enim ignis tollit à ferro nigredinem, frigiditatem, & duritiã, quæ ſunt viles conditiones ferri; & ponit in illo lucem, calorem, mollitiem, & actionem ignis: ita gratia tollit ab anima ignorantiam, malitiã, infirmitatem, & ponit in ea ſapientiam per fidem, potẽtiam per ſpem, bonitatem per charitatem; quę ſunt vt ſic dicam, qualitates diuinæ. & hoc exemplum eſt D. Thomæ, & Catech.

Ita C. R.

Ex C. Tr. ſeſſ. 6. ca. 25.

Quomodo anima, & corpus? Reſ. ſic gratia eſt ſicut

vita

Digitized by Google

vita animæ; ſicut enim corpus per animam ſibi vnitã habet vitam, id eſt principiũ faciendi operationes ipſius vitæ: Ita homo per hoc quod Deus ſibi vnitur habet gratiam, quæ eſt quoddam principium, per quod poteſt facere operationes diuinas, & ſupernaturales. Sicut etiam corpus eſt mortuum cũ ſine anima eſt, & viuum cum illam habet: ita homo eſt viuus vita ſpirituali cum habet gratiam, & mortuus cum caret illa. Et hoc exemplum eſt D. Aug. de lib. arb.

De neceſſitate gratiæ. Num. 9.

Gratia eſt neceſſaria ad ſalutem? Reſp. eſt.

Quare? Reſp. quia ſine ipſa impoſſibile eſt mereri vitam æternam. Seſ. 6. c. 7 & 16.

Gratia eſt principium meriti? Reſp. eſt. Seſſ. 6. c. 1. 2. 3.

Qua ratione? Reſp quia per communicationem naturæ diuinæ homo fit potens ad faciendas operationes diuinas, & ideo gratas Deo, & dignas ipſo, quod eſt mereri ipſum Deum, qui eſt vita æterna. Ibidem. ſeſſ. 6. canon. 7.

De neceſſitate ſacramentorum. Num. 10.

Sacramenta ſunt neceſſaria ad ſalutem? Reſp. ſunt, & eſt de fide. Seſſ. 7. c. 4. ſeſſ. 7. proem.

Cur hoc? Reſp. quia, vt ait Concil. per ipſa omnis gratia, & iuſtitia vera incipit, cœpta augetur, amiſſa reparatur.

Omnia ſacramenta ſunt neceſſaria cuilibet fideli? Reſp. omnia ſacramẽta ſunt neceſſaria toti Eccleſię, ſed non omnia ſunt neceſſaria cuilibet fideli. C. R nu. 20. 21.

De numero & ſufficientia ſacramentorum. Num. 11.

Qvot ſunt ſacramenta? Reſp. ſeptem, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pęnitentia, Extrema Vnctio, Ordo, Matrimonium, & non plura, nec pauciora, & eſt de fide. Seſſ. 6. c. 1. de ſac.

Vnde deſumitur ratio ſufficientiæ, & numeri horũ n. 20. 21.

ſacramentorum? Reſp. à fine.

Quis eſt finis ſacramentorum? Reſp. eſt vita ſpiritualis,& gratia, quæ dat hanc vitam.

ibid.

Num.20 & 21. Singula ſacramenta habentne pro fine gratiam, & vitam ſpiritualem? Reſp. habent ſed diuerſa ratione.

Num.20 Quonam modo? Reſp. vt hoc ſciatur oportet diſtinguere, quæ ſint neceſſaria ad vitam corporalē, & ſpiritualem.

ibid. Quænam eſt vita hominum corporalis? Reſp. hæc vita dicit tria, primò viuere 2. vitam cōſeruare. 3. iſta tenere cum ſua, reiq; publicæ vtilitate.

Num.20 & 21. Ad vitam corporalem quot ſunt neceſſaria? Reſp. Septem: primò natiuitas 2. augmentum. 3. cibus,& alimentum. 4. medicina cōtra infirmitates. 5. Reſtauratiua, quibus vires in infirmitate amiſſæ recuperētur,& reliquiæ infirmitatis tollantur,& iſta pertinēt ad vtilitatem priuatam. Ad publicam verò duo requirūtur; primò magiſtratus, quorū imperio, & authoritate populi regātur; ſecūdo legitima ſobolis ꝓpagatio, qua genus humanum,& Reſpublica conſeruetur.

Iſta ſeptē ſunt neceſſaria in vita ſpirituali? R. ſunt.

n.20.21. Quomodo ſeptem ſacramenta hæc omnia præſtāt? Reſp. ſingula ſacramenta vnum horum efficiunt.

Num.21 Qua ratione? Reſp. per Baptiſmum habetur natiui-

Num.21 tas; per Confirmationem augmētum, per Euchariſtiā habemus cibum,& potum; per Pœnitentiā medicinā, Per Extremam Vnctionē reſtauratiuum viriū amiſſarum; Per Ordinem, magiſtratus, Per Matrimonium, legitimam prolis propagationem; ideo,& tot,& nō plura eſſe debent.

ibid. Quanā diuerſa ratione ſacramenta conferunt gratiam? Reſp. ſic. Baptiſmus confert primā gratiam, qua Chriſto renaſcimur, ideo eſt ianua omnium ſacramētorum. Cōfirmatio auget gratiam,& dat plenitudinē illius,& confert illlam cū robore ad confitendū Chriſtum,& pugnandum contra inimicos illius. Euchariſtia dat gratiam, quatenus reficit, nutrit, conſeruat,& ſuſtentat in vita ſpirituali. Pœnitentia confert gratiā

qua-

quatenus delet, & remittit peccata, & eſt medicina illorum. Extrema vnctio dat gratiam cũ hac ratione vt reliquias peccatorum tollat, & animi vires recreet. Ordo dat gratiam ſub hac ratione, vt per illam magiſtratus, & miniſtri Eccleſiæ digni, & habiles reddantur ad miniſteria, & functiones illorum. Matrimoniũ dat gratiam ſub hac ratione, quod per illam ſanctificentur coniugati, & ad prolem ſuſcipiendam, & religiosè educandam idonei reddantur.

De comparatione ſacramentorum inter ſe. Num. 12.

Omnia ſacramenta ſuntne inter ſe paria? Reſp. nõ; ſed aliud eſt alio dignius, & eſt de fide. Seſ.7.ca. 3. ſacr.

Quomodo differũt? Reſp. aliqua ſunt magis neceſſaria, alia magis digna alia maiorẽ conferũt poteſtatẽ. Ibidem. & C. R. n.21. nu. 22.

Quæ ſunt magis neceſſaria? Reſ. primò Baptiſmus abſolutè eſt neceſſarius. Pœnitentia his, qui poſt baptiſmum in peccatum mortale inciderunt, eſt neceſſaria. Ordo etſi non ſingulis fidelibus, toti tamen Eccleſiæ omnino neceſſarius eſt.

Quæ ſacramenta ſunt digniora? Reſpon. Euchariſtia, ſanctitate, miſteriorum numero, ac magnitudine, longè cæteris antecellit. Ibidem.

Quæ maiorem in Eccleſia conferunt poteſtatem? Reſpon. Ordo. De ſacr. Ord. n. 2

Quæ præcedunt tempore? Reſp. Baptiſmus. Num. 21

De cauſa ſacramentorum efficienti Cap. VI.

Quid debet conſiderari circa cauſam efficientem ſacramentorum? Reſp. duo præcipuè: primum quænam ſunt illa, quæ fiunt: ſecundum quænam ſint illa, quæ faciunt. Ex C.R. nu n.23. & 27.

Quænam fieri dicuntur? Reſp. primò ipſa ſacramenta; veluti fit Baptiſmus, Confirmatio, &c. Secundò fit gratia, & character, qui ſunt effectus ſacramẽtorum. Ibidem, num.23. & 27.

Quæ dicuntur facere? reſp. aliqua dicuntur facere gratiã, & nonnulla tũ ſacramenta, tum gratiã efficiũt.

Quæ-

Num.27 Quænam efficiunt tantum gratiam?Reſpon: ſacramenta;ipſa enim non poſſunt facere ſe ipſa.

Num.23 Quæ efficiunt tum ſacramenta,tum gratiam?Reſp. primò Deus; ſecundò Chriſtus; tertiò miniſter.

N. 23.& de bap. 50. Quomodo Deus efficit gratiam?Reſpon communicando homini ſuam naturam, vt ignis ſuam ferro communicat.

Ib. & D. T.vt inf. Solus Deus poteſt efficere grãtiam?Reſpon.ita eſt quia ſolus poteſt communicare ſuam naturam.

D.T.12. q.112.a.1 Chriſtus,vt homo poteſt efficere gratiam?Reſp.vt Deus poteſt tanquam principale agens, vt homo nõ poteſt,niſi per virtutem a diuinitate acceptam.

Num.23 Quomodo Deus eſt cauſa efficiẽs ſacramẽtorum? Reſp.eſt cauſa principalis; & hoc duplici ratione.Prima eſt, quia Deus per Chriſtum inſtituit ſacramenta; ſecundò,quia Deus dedit virtutem ſupernaturalẽ, & diuinam ſacramẽtis,nempe vt poſſint efficere gratiã, & communicationem diuinæ naturæ.

Ibidem. Deus eſt principalis author ſacramẽtorũ? Reſ.eſt.

Ibidem. Chriſtus vt homo eſt author ſacramentorum? Reſpon.Chriſtus, vt Deus,eſt principalis author ſacramentorum,vt homo eſt author,& principalis, & non principalis.

D.Th.3. par.q.64 ar.3. Quomodo hoc eſt?Reſp. Chriſtus vt homo nõ fuit principalis author ſacramẽtorum reſpectu Dei:quia Deus primus eſt author; & Chriſtus vt homo eatenus eſt author,quatenus habet à Deo poteſtatem illa inſtituendi. Reſpectu verò hominum eſt principalis, quia ipſe fuit à Deo inſtitutus primus miniſter, & author Sacramentorum: & alij hominines Chriſto hoc accipiunt miniſterium.

C. T.ſeſ. 6.c. 7.& ſeſ.7. cã. 1. Quomodo Chriſtus fuit, & eſt cauſa ſacramentorum?Reſpond. Primò Chriſtus fuit cauſa meritoria, quod Deus det ſacramentis virtutem efficiendi gratiam,& hoc in ſua paſſione.Secundò ipſe per poteſtatem ſibi à Deo datã inſtituit ſacramenta,& miniſtros illorum.Tertiò contulit ſacramentis meritum,& virtutem ſuæ paſſionis.

Quomo-

Quomodo Chriſtus eſt cauſa gratiæ? Reſp. vt Deus eſt cauſa efficiens principalis, vt homo, fuit cauſa meritoria gratiæ; meruit enim ſua paſſione gratiam ſibi & nobis; & ſacramentis virtutem illam efficiendi: eſt etiam cauſa gratiæ, quia ipſe erat plenus gratiæ, & veritatis; & quia de eius plenitudine nos omnes accepimus, ideo nobis omnibus cauſa gratiæ exiſtit; eſt etiã cauſa gratiæ, quia virtute ſuæ paſſionis operatur in ſacramentis, vt gratiam in nobis efficiant. C. T. ſeſ. 6. ca. 3. & 7. D. T. 3. p. qu. 64. art. 3.

Quomodo miniſter eſt cauſa ſacramenti, & gratię? Reſpon. eſt cauſa inſtrumentalis, quia Chriſtus vtitur miniſtro, vt inſtrumento ad efficiendum ſacramentũ, & gratiam per illud. C. R. nu. 24. 25.

Quam perſonam tenet miniſter ſacramenti? Reſp. Chriſti, & Eccleſiæ. C. R. de Extr. vnct. num. 13. Ibidem?

De efficacia ſacramenti. Num 2.

Quomodo ſacramentum eſt cauſa gratiæ? Reſp. eſt cauſa inſtrumentalis. C·T. ſeſſ. 6. c. 7. Num. 23

Quare hoc? Reſp. quia Deus vtitur illo tanquam inſtrumento ad efficiendã gratiam, & characterem: ſicut aliquis vtitur calamo ad efficiendã ſcripturam, vel medicina ad efficiendam ſanitatem.

A quo ſacramenta habent hanc efficaciam? Reſp. à paſſione Chriſti. D. Thom. 3. p. q 62. art 5. C. T. ſeſſ. 6. c. 3. &

Ordinariè conferturne gratia per ſacramenta? Reſpõ. ita eſt; quia Conc. Trid. ait, omnem iuſtitiam eſſe à ſacramentis. 7 ſeſſ. 7. proe.

Sacramenta conferuntne gratiam omnibus, & ſemper, ideſt infallibiliter, quantum eſt ex parte Dei? Reſ. eſt de fide, quod ita ſit. Seſſ. 7. can. 7. Seſſ. 7. c. 5. & 7.

Quid vult dicere quantum eſt ex parte Dei? Reſp. vult dicere, quod non conferri gratiam per ſacramenta poteſt prouenire, vel ex parte Dei, quod nolit, & hoc nunquam erit; vel ex parte ſuſcipientis, quod obicem, & impedimentum ponat, veluti peccatũ mortale, & hoc ſæpè euenit.

Deus poteſt non conferre gratiam in ſacramentis, etiam ſi homo non dignè accedat? Reſp. non poteſt. Seſſ. 7. can. 7.

Quare

C.R. nu. 14. Quare hoc? Reſpond. quia Deus promiſit conferre gratiam in illis, & ſi non conferret mentiretur, quod Deo impoſſibile eſt.

C.T. ſeſſ. 7. can. 8. Sacramenta conferuntne gratiam ex opere operato, an ex opere operantis? Reſpon. eſt de fide, quod ex opere operato, ideſt per virtutem ſacramenti, & non per actus ſuſcipientis.

C.T. ſeſ. 6. c 6. & 7. Quare ergo in ſuſcipiente ſacramẽtum requiritur diſpoſitio, ideſt aliqui actus quibus diſponatur ad ſacramẽtum, & ad gratiam, ita vt ſine hac diſpoſitione gratia non conferatur, & vbi eſt maior diſpoſitio, ibi maior gratia cõfertur? Reſp. illa diſpoſitio requiritur non tanquam cauſa gratiæ, ſed tanquam cõditio, ſine qua non. Infantes enim non per actus ſuos, ſed tantũ per virtutem, & opus operatũ baptiſmi iuſtificantur.

Argum. ex C. T. ſeſ. 6. c. 6 & 7. & ſeſ 7. ca. 6. Quæ differentia eſt inter cauſam, & conditionẽ ſine qua non? Reſpon. cauſa producit effectum; (conditio ſine qua nõ) ponit, vel tollit aliquid, ſiue cuius poſitione, vel ablatione cã nõ produceret illum effectũ.

Poteſt declarari exemplo? Reſpon. poteſt ſic. Ignis eſt cauſa combuſtionis lignorum. Appropinquare autem ligna ad ignem nõ eſt cauſa combuſtionis, ſed cõditio ſine qua combuſtio non fieret: ita ſi ligna ſint viridia, non cõburuntur niſi prius exiccentur, quia ſiccitas eſt conditio ſine qua ignis non cõburit ligna. Ita eſt de diſpoſitione in ſacramentis.

Conc. T. ſeſ. 6. c. 7 Si diſpoſitio non eſt cauſa gratiæ, quare vbi eſt maior diſpoſitio ibi maior confertur gratia? Reſp. ſicut ligna quæ magis ſunt ſicca, magis comburuntur, & maius vas continet maiorem quantitatem aquæ, quæ à fonte, vt à cauſa procedit; ita magis dipoſitus maiorem recipit gratiam.

Ioan. 1. Quomodo poteſt explicari, quod ſacramẽta, vt ait Concil. contineant, & efficiant gratiam? Reſpon. tali ratione. Diuina natura eſt in Deo tanquam in primo fonte; ab hoc fonte cępit deriuari, & cõmunicari diuina natura per gratiam in Chriſti humanitate iuxta illud plenum gratiæ, & veritatis. Iſta humanitas in

paſſio-

paſſione fuit perforata,& ex quinq; vulneribus exijt cum ſanguine dicta gratia: Sacramenta, vt ait Catec. ſunt tanquam alueus per quem fluunt meritum, gratia,& ſanguis in paſſione Chriſti diffuſa,in hocque alueo recipiũtur,& per illum fluunt,vt ad homines accidentes ad ſacramenta perueniant. Cum itaque ſacramenta à Chriſto ſint inſtituta,vt per illa hominib. applicetur meritũ,gratia,& ſanguis ipſius, & vt ſint verè cauſa iſtius applicationis, & iſtius deriuationis à Chriſto in homines,verè poteſt dici,quod ſacramẽta ſint cauſa gratiæ,quia ſunt cauſę, vt gratia,& paſſio Chriſti deriuetur in homines,& illis cõmunicetur C.R.n.14 Cóc.Tr. Seſ.6.c.3 & 7.

Ex hoc videtur ſequi,quod ſacramenta ſint cauſa explicationis gratiæ,non autem ipſius gratiæ? Reſp. non eſt ita,ſed verè ſunt cauſa gratiæ. C.T. ſeſ. 7. can.6. 7.8. C.T.

Qua ratione? Reſp. gratia poteſt conſiderari, tum in Chriſto,& ſic ſacramenta nõ ſunt cauſa gratiæ: tũ in nobis vt deriuatæ à Chriſto, & ſic ſacramẽta ſunt cauſa illius gratiæ,quæ eſt in nobis,& à Chriſto,deriuata.Sitque hoc vili,ſed accõmodato exemplo declaratum.Attramentum primò ponitur in attramẽtario, & calamus non eſt cauſa vt attramentũ ſit in illo, ſecundò eſt in calamo tanquã in deferente illud ad cartam , ſi manus ſcribentis ponat calamũ in attramentario,& ſic attramentariũ eſt cauſa, vt in calamo ſit attramentum. Tertio idem attramentũ, quod fuit in attramẽtario,& in calamo ponitur in carta,ita vt fiat ſcriptura operante hoc calamo,vt inſtrumẽto,& manu vt verò,& principali agente: & verè calamus eſt cauſa inſtrumentalis illius attramenti, & ſcripturæ, quę in carta producta eſt.Sic itaq.gratia eſt primò in Chriſto: ſecũdò in ſacramẽtis,vt in medio,vel alueo, vel inſtrumento. Tertiò in hominibus per ſacramẽta tanquam per inſtrumenta,per quę efficitur vt gratia quæ eſt in Chriſto ad homines deriuetur: ideo verè cauſa gratię reſpectu hominum ſunt. Seſſ. 6.c. 3.& 7. Ioan.1. C.T.ſeſſ. 6. c.3.& 7.C.R. de ſac.n. 14.

Quomodo Eccleſia poteſt ſcire,quòd ſacramẽta talem habeant virtutem inuiſibilem gratiam efficiẽdi? Num.28

Reſp.

Reſp. in primitiua Eccleſiæ Deus miraculis confirmauit hanc veritatem: veluti in Baptiſmo Chriſti faciendo vt cęli aperti ſint, & alia. Similiter in die Pentecoſtes de Cōfirmatione; & ſic de alijs, vnde poteſt per fidem, & teſtimonium miraculorum, ſciri quòd Deus talem virtutem dederit ſacramentis. Infinitis .n. miraculis hęc veritas confirmata, ſcriptura etiam, & traditione manifeſtè probata eſt.

De adminiſtratione ſacramentorum. Cap. VII.

Num. 24 Ex C. T. ſeſ. 7. ca. 10. & 11

QVid eſt adminiſtratio ſacramentorum? Reſp. eſt officium, vel actio miniſtrorum, qua ſacramentū vel conficitur, vel confertur ſuſcipienti.

Num. 24 & C. Tr. vbi. ſup. Seſs. 21. cap. 2.

Hęc adminiſtratio eſt de neceſſitate ſacramenti? Reſp. ait Catechiſ. officium miniſtrorum ad ſacramenta conficienda non minus eſt neceſſarium quam materia, & forma; & hoc perpetua ſanctorum Patrum traditione confirmatum ait.

Omnia, quę pertinent ad adminiſtrationem ſacramentorum ſunt de neceſsitate ſacramenti? Reſp. ait Concil. Trid. non omnia, ſed multa ſunt tantum de neceſſitate præcepti.

Ex C. T. ſeſ. 7. ca. 10. 11. 12

Quomodo poteſt cognoſci quęnam ſint de neceſſitate ſacramenti? Reſp. tali ratione: quæcunque pertinent ad quatuor cauſas ſacramenti, prout cauſę ſunt, illa ſunt de neceſſitate ſacramenti; ſine his .n. cauſis fieri ſacramentum impoſſibile eſt.

Conc. T. ibid. C. R. de ſacr. nu. 55. & 24.

Quomodo in conficiendo, & adminiſtrando ſacramento quatuor cauſæ concurrunt? Reſp. ſic. Miniſter reſpicit cauſā efficientē inſtrumentalem: & ideo debet eſſe legitimus, & talis, vt poſſit efficere ſacramentū, veluti quòd ſit ſacerdos ad conficiendā Euchariſtiā; & Extremā vnctionē, ꝙ habeat iuriſdictionē reſpectu Pœnitentiæ, & idem de aliis. Quò ad cauſam materialē neceſſe eſt vt accipiat verā, & neceſſariā materiā, & idē de forma: quò ad finē verò debet habere intentionem faciendi ſaltem qđ facit Eccleſia.

Omnia

Oia,quæ in adminiſtratione pertinent ad quatuor cauſas ſuntne de neceſſitate ſacramenti? Reſp.nõ ſed multa ſunt tantũ de neceſſitate præcepti,tria aũt ſunt neceſſaria materia,forma,& intẽtio legitimi miniſtri Seſ.21. cap.2.

Quomodo poterunt hæc diſtingui inter ſe? Reſp. ſic.Illa quæ pertinent ad integritatem cuiuſcunque cauſæ,ita vt cauſa aliqua non ſit integra, & apta vt ſit cauſa,ſi illa,vel aliud non habeat, dicitur eſſe de neceſſitate cauſæ, & ſacramenti. Ex ſeſ.7. can.12.

Poteſt clarius explicari? Reſp. poteſt exemplis. Aqua eſt materia baptiſmi, quæ ſi nõ ſit naturalis nõ erit vera materia, ideo erit de neceſſitate ſacramenti adhibenda talis in conficiendo baptiſmo, quod verò ſit conſecrata non eſt de neceſſitate materiæ. Ita de forma,& fine ad conficiendum ſacramentum neceſſe eſt adhibere oia de neceſſitate formæ,& intentionis. Ita de miniſtro, quia debet habere omnia neceſſaria ad hoc, vt ſit legitimus miniſter. Ex C.T. ſeſ 7.ca. 13.de ſac. & c. 2. de bapt.

Quomodo poterunt cognoſci ea, quę in adminiſtratione non ſunt de neceſſitate ſacramenti ?Reſp. eadem ratione. Illa enim quę non pertinent ad integritatem materiæ,formæ,intentionis,& miniſtri,non erunt de neceſſitate ſacramenti,vel conficiendi, vel adminiſtrãdi,ſed tãtùm erũt de neceſſitate præcepti. Ex ſeſ.7. can.10. 11.12. 13.

Quænam adminiſtratio dicitur bona?Reſp.Adminiſtratio tripliciter poteſt dici bona;primò ex parte ſacramenti:ſecundò ex parte miniſtri;tertiò ex parte ſuſcipientis. C.T. ſeſ. 7. can.6. 10.11.12.

Quomodo eſt bona ex parte ſacramenti?Reſp.primò ſi habet omnia,quæ ſunt de ſubſtantia ſacramenti;& hoc non ſolum eſt bonum,ſed neceſſarium, ſecundò ſi hæc omnia fiant rectè,ideſt ſecundum ritũ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ,& cum debita veneratione, & reuerentia ſacramenti,& hoc eſt de neceſſitate nõ ſacramenti,ſed præcepti. C.T. ſeſ. 7. ca.12. ibid. can.13.

Quando erit bona adminiſtratio reſpectu ſuſcipiẽtis?Reſp.ſi miniſtrans facit quod debet vt ſuſcipiens deuote & bene ſuſcipiat ſacramẽtũ, veluti ſi deceat C.T. ſeſ. 24.ca.7. R.

illum,

illum, vt ait Conc. de vi, & vſu ſacramenti, vel tali ratione adminiſtrant vt deuotionem, & rectam diſpoſitionem conferat ſuſcipienti.

Quomodo erit bona ex parte miniſtri? Reſp. primò ſi habeat omnia requiſita ad conficiendum, & adminiſtrandum ſacramentum de neceſſitate ſacramenti; ſecundò ſi habeat etiā requiſita ad hoc de neceſſitate præcepti, veluti quòd non ſit in peccato mortali; tertiò ſi faciat etiā, quæ Eccleſia præcipit, & recta ratio ſuadet circa adminiſtrationē, veluti omnes cæremonias, & ritus ſeruate; tam quò ad veſtes, vaſa, actiones, orationes; & ſimilia, quàm quò ad munditiam, & decentiam illarum, vel deuotionem in illis efficiēdis.

C.T. ſeſſ. 7. can. 10 11. 12. 13 C. R. de ſac. in ge n. 25. 26.

De bonitate, & malitia miniſtrorum, & quod miniſter eſt publica perſona. Num. 2.

C. R. de ſac. n. 26. QVæ bonitas requiritur in miniſtro? Reſp. vt ſaltem ſit ſine peccato mortali: deberet autem habere deuotionem, & reuerentiam.

C.T. ſeſ. 7. ca. 12. Hæc bonitas eſt de neceſſitate, ſacramenti? Reſp. non; & eſt de fide.

C.R. de ext. vnc. num. 13. & D.T. 3 p. q. 64. art. 4. 5. Quare non? Reſpon. quia miniſter duplicem gerit perſonam. Vna eſt publica, nempe Chriſti, & Eccleſię: & hęc ſemper eſt bona, ſancta: & digna, & miniſter ſemper vt talis perſona adminiſtrat ſacramentū. Alia eſt priuata: & hęc ſępè eſt cum peccato; ſed miniſter vt talis perſona non conficit nec adminiſtrat ſacramentum.

C.R. de ſac. n. 26. Ex C.T. ſeſ. 7. ca. 6. & 12. & C. R. & D. T. vbi. ſup. Miniſter conficiens, vel adminiſtrans ſacramentū in peccato mortali quàm culpam incurrit? Reſp. mortalem, & ſacrilegii, ideſt offendit notabiliter rem ſacram, quę eſt ſacramentum.

Malus miniſter facitne malam adminiſtrationē reſpectu ſuſcipientis? Reſp. nō facit, ſi abſit culpa illius.

Quare nō? Reſp. ratione iam dicta, quia adminiſtrat vt perſona non priuata, ſed publica.

Digitized by Google

De intentione miniſtri. *Num.* 3.

INtentio miniſtri eſtne de neceſſitate ſacramenti? Reſp eſt de fide quòd ſit neceſſaria. C.T. ſeſ. 7. ca, 11.

Qualis eſſe debet? R. Concil. Trid. ait ſi quis dixerit in miniſtris dum ſacramenta conficiunt, & conferũt, non requiri intentionem ſalutem faciendi quod facit Eccleſia, anathema ſit. C.T. ibi.

Quare dixit dum conficiunt, & conferunt? Reſp. quia adminiſtratio circa ſacramenta reſpicit duo; primò conficere ſacramentum; ſecundò illud conferrre ſuſcipienti: in vtroque autem, ait Concil. eſt neceſſaria intentio iam dicta. Ibidem.

Quare requiritur intentio ad ſacramentorũ adminiſtrationem? Reſp. Primò, quia finis eſt cauſa neceſſaria cuicunq. rei: ſecundò, quia miniſter gerit perſonam Chriſti, & Eccleſiæ, ſi conficit, vel confert ſacramenta non in tali perſona ſacramentum non tenet; Ideo requiritur intẽtio Eccleſiæ, quia ſic in perſona Eccleſiæ & propter verum finem adminiſtrabit. C.T. 3. p. q. 64. a 8 et præcipuè ad 1.

Quare dixit ſaltem faciendi? &c. Reſp. vt oſtendat melius eſſe, quòd miniſter habeat etiam ipſe intẽtionem ad finem ſacramenti, ſicut habet Eccleſia. C.T. ſeſs. 7. can. 11

Quomodo hæc intentio diſtincta põt haberi? Reſp. miniſter rectè haberet hanc intentionem; primò efficiendi ſacramentum à Chriſto inſtitutum, & omnia quæ ad illud ſunt neceſſaria; ſecundò efficiendi hoc in ordine ad finem, & effectum ſacramenti, de quo iam dictum eſt. D.T. vbi ſupra. D.T. ibi.

Hæc omnia Eccleſia intendit? Reſp. intendit.

De intentione actuali virtuali uel habituali.
Num. 4.

QVotuplex eſt intentio miniſtri? Reſpond. duplex actualis, & virtualis. D.T. 3. p. q. 64. a. 8 ad. 2. et 3

Quænam eſt actualis? Reſp. illa quam actu habet dum conficit, vel adminiſtrat ſacramentum. ibid.

Quæ eſt virtualis? Reſp. illa quam habuit antequã ibid.

conficeret,& adminiſtraret,ſed in actu cōficiendi, & conferendi non habet, ideo conficit in virtute præcedentis intentionis.

ibid. Sufficitne intentio virtualis? Reſp.ſufficit, ſed ait D. Thom. miniſtrū debere curare,vt etiam actualem habeat.

De vſu ſacramentorum & fine illius. Cap. VIII.

C.R. de Euchar. nu.9. Vt de bap. n.32.&c. QVid eſt vſus ſacramenti? R. eſt ſuſceptio illius. Quæ requiruntur ad bonum vſum? Reſp. primò ſuſcipiens, ſecundò præparatio; tertiò ſuſceptio.

De ſuſcipiente ſacramenta. Num. 2.

Vt apud. Catec. de Or. n.33 QVid requiritur ex parte ſuſcipientis? Reſp. duo, primò vt ſuſcipiens ſit capax ſacramēti: mulier enim vel non baptizatus, non ſuſcipient Ordinem, quia non ſunt capaces illius: ſecundò quod habeat requiſita ad illud ſuſcipiēndum, veluti in ordine quòd ſit legitimus, & in legitima ætate, & ſimilia.

De præparatione. Num. 3.

Vt de Bapt. n.40. QVæ requiruntur ad bonam præparationem? Reſp. duo; primum eſt remouere, ea quæ ſunt contraria ſacramento, vel effectui illius; ſecundum obtinere, ea, quæ ſunt opportuna ad ſuſceptionem ſacramenti, & effectus illius.

C.T. ſeſ. 6.c.15. Quæ ſunt contraria ſacramento? Reſp. veluti fictio, ideſt non habere animum ſuſcipiendi ſacramentum.

Vt. C.T. ſeſſ. 13.c.8. Quæ ſunt contraria effectui? Reſp peccatum mortale, hoc enim gratiæ maximè contrariatur.

C.T. ſeſſ. 6.ca.6.& Qui habet animum ſuſcipiendi ſacramentum, ſed non gratiam, ſuſcepitne ſacramentum? Reſp. ſuſcipit, ſed non effectum illius.

Quæ ſunt qualitates præparantes ad rectum vſum ſacramenti? Reſ. ſu nt præcipuè ſex, prima eſt fides, vt ſcili-

ſcilicet credatur virtuti ſacramenti ex Chriſti paſſio- ſeſ.24.c.
neſſecunda ſpes vt ſeparetur, quod per ſacramenta 7.R.
quis obtinebit virtuté paſſionis Chriſti;tertiã chari-
tas,ideſt quod cupiat Deo per gratiam vniri,& à pec
cato ſeparari;quarta odiũ peccati pcipue mortalis;
quinta deuotio,ideſt affectio,deſideriũ,guſtus,demũ
promptitudo voluntatis ad recipiendũ ſacramentũ;
ſexta reuerentia,ideſt aliqualis timor reſpectu excel
lentiæ ſacramenti,& vilitatis ſuiipſius.Iſta ſex ſi ad-
ſint faciunt hominem bene diſpoſitum ad ſacramẽta.

De deuotione, & reuerentia erga ſacramenta.
Num. 4.

Quid eſt deuotio?Reſp. eſt promptitudo volun- 1.2.q.82.
tatis ad ſacramenta tanquam res diuinas ſuſci- ar.1.
pienda. 2.2.q.81

Quid eſt reuerentia? Reſp. eſt humiliatio ſui cum ar.2.
timore in ſignum excellentiæ ſacramentorum. C.T.ſeſ.

Ex qua re efficitur deuotio,& reuerentia in animis 24.c.7.R
fidelium erga ſacramenta?Reſp.ex cognitione,& cõ- D.T.2.2.
ſideratione duarum rerum,nempe propriç vilitatis, q.82.ar.
& egẽtiæ,necnõ excellẽtiæ,& virtutis ſacramẽtorũ. 3.

Quõ ex his oritur reuerentia ad ſacramenta; Reſ. ibid.
quia homo conſiderans dignitatem, & excellentiam
ſacramentorum ex vna parte:& vilitatem,& miſeriã
ſui ex alia humiliat ſe, & timet dũ vult accedere ad
ſacramenta,quæ res diuinas eſſe cognoſcit.

Quõ prouenit deuotio?Reſp. quia homo conſide- Ex eiſdẽ
rans virtutem, & efficaciam ſacramentorũ ſperat ſe
poſſe obtinere effectum illorum,videns autem indi-
gentiam quam habet de illorum effectu, mouetur ad
deſiderium,& deuotionem illorum,& ſic fit deuotus.

Quomodo obtinetur cognitio ſuæ vilitatis,& ex- C.T.ſeſ.
cellentiæ ſacramentorum? Reſp. primò lectione ali- 24.c.7.R
cuius libri hanc cognitionem præbentis;ſecundò me D.T.2.2.
ditatione eorum, quæ in ſacramentis per fidem co- q.82.a.3.
gnoſcimus contineri;tertiò audiendo cõcionatores,
vel alios iſta docentes.

De ſuſceptione ſacramenti. *Num. 5.*

C.T. ſeſſ. 7. can. 4. & ſeſ. 13 cap. 8.

QVomodo ſuſcipitur ſacramentum? Reſpõ. vno modo verè. & realiter Alio modo voto, & deſiderio tantum; & bene ſuſcipitur ſi cum debita præparatione ſuſcipiatur.

De cauſis ob quas ſacramentorum vſus eſt à Deo inſtitutus, ſeu de ſecundario fine ſacramentorum. *Num. 6.*

C. R. de Sac. n. 14

EXpedit ſcire cauſas, ob quas Deus ſacramenta, & illorum vſum inſtituit? Reſp. Catech. ait. Ad rectũ ſacramentorum vſum docendum nihil accommodatius videri poteſt, quam diligenter cauſas exponere, cur ſacramenta inſtitui oportuerit.

ibi n. 14.

Quęnam ſunt iſtæ cauſæ? Reſp. ſequentes.

Prima eſt, quia per ſacramenta, & illorum vſum adiuuatur humani ingenij imbecillitas ad cognoſcenda ea, quę in ſacramentis efficiuntur. Cum enim virtus, & efficacia ſacramentorum, res inuiſibilis, diuina & ſupernaturalis ſit; quæ autem talia ſunt à ſenſu hominis percipi non poſſint; ſine auxilio aũt ſenſus, aĩa, quæ corpori vnitur, difficulter res ipſa pcipiat; Deus voluit inſtituere ſacramenta, & illorum vſum tali ratione, vt p res viſibiles & ſenſibiles intellectus poſſet percipere ea, quæ in ſacramentis inuiſibilia ſunt, Sacramenta igitur talia ſunt inſtituta, vt poſſint adiuuare hominẽ ac cognitionẽ occultæ virtutis illorũ

Num. 14

Secunda cauſa eſt; vt non ſolum adiuuetur cognitio, ſed etiam fides eorum, quæ de ſacramentorũ vi, & efficacia credenda proponuntur. Cum. n. Deus ꝓmittat hominibus per paſſionem Chriſti velle conferre peccatorum veniam, cæleſtem gratiam, & Spiritusſancti communicationem, vt adiuuet hominem ad credendũ, dedit quædã ſigna ſenſibilia, ideſt ſacramenta ad hoc vt eſſent tanquã pignus, & teſtimoniũ, & ſignũ promiſſionis à Deo factæ, ita vt fidẽ facerẽt qđ Deus eſſet obligatus ſua promiſſione ad dicta bo-

na

na præſtanda, & quod fidelis erit in ſuis promiſſis; quod maximè adiuuat fidem.

Tertia cauſa eſt, vt non ſolum detur homini cognitio eorum, quæ occulta Dei virtute in hominibus efficiuntur, quod exprimit prima cauſa; neque ſolum, vt adiuuentur fideles ad credēdum quòd Deus applicet virtutem paſſionis Chriſti hominibus, vt dixit ſecunda cauſa, ſed etiam vt detur medium certū, & facile, quo poſſit homo dictam virtutē, & bona obtinere, & tale medium ſunt ſacramenta. Illud enim quòd Deus occultè facit in homine, eſt applicatio gratiæ, meriti, & virtutis paſſionis Chriſti: Sacramēta verò quę ſunt ſenſibilia tria faciunt; primò ſignificant hanc applicationem, & ſic adiuuant hominem, vt cognoſcat virtutem illius; ſecūdò ſunt ſigna, vel pignora, vel teſtimonia diuinę promiſſionis, et inſtitutionis, et ſic adiuuāt fidem hominis, vt credat à Deo fieri hanc applicationem; tertiò efficiunt hanc applicationem, quia ſunt tā quam alueus, per quem gratia, virtus, & meritū paſſionis Chriſti deriuatur in eos, qui rectè vtunt his ſacramentis: & ſic ſunt certum, euidens, & facile mediū iſtius applicationis, vnde ſacramenta dāt facillimum medium, quo applicatio paſſionis Chriſti obtineatur. ibidem.

Quarta cauſa eſt; vt per ſenſibilia ſacramenta fideles primò ab infidelibus diſtinguerētur; ſecundò ipſi fideles inter ſe ſancto quodam vinculo connecterentur. Illi enim qui vtuntur his ſacramētis intelligūtur eſſe fideles; qui non vtūtur infideles: & ſic fideles ab infidelibus diſtinguuntur. Similiter quod omnes fideles eiſdem vtantur ſacramentis, habet vim colligandi illos in hac vnitate participationis ſacramētorum, vnde vnionis inter fideles cauſa ſunt. ibidem.

Quinta cauſa eſt, vt fideles faciant actū fidei exteriorem per ſacramenta. Cum enim fides non tantum debeat eſſe in corde, ſed etiam in ore, conueniēs fuit vt populo fideli aliqua darentur ſigna per quæ fidem interiorem exterius ſignificaret: talia autem ſunt ſacramenta. Cum enim quis ſuſcipit Baptiſmum, palam ibidem.

teſtatur,quod ſacramẽtali ablutione credit ſe animæ ſpiritualem purgationem obtinere, quod eſt facere actum fidei exteriorem.

Ibidem. Sexta cauſa eſt,vt per ſacramenta inter fideles charitas accendatur,& inflammetur: cum enim omnes fideles communicent eiſdem ſacramentis; & per hanc communionem arctiſſimo vinculo ita colligentur,vt vnius corporis,& ſub vno capite mẽbra fiãt: per hãc colligationem debet fieri amor, & vnio ſimilis illi, quem membra eiuſdem corporis inter ſe habent.

Ibidem. Septima cauſa eſt,vt ſacramẽta humanæ mentis ſuperbiam edoment,ac comprimant,hominesq; ad humilitatem exerceant. In ſacramentis enim homo ſubijcitur ſenſibilibus elementis,vt Deo obediat; & iõ ſicut homo per ſenſibilia elementa defecerat à Deo ſuperbiẽdo, ita decebat vt humiliando ſe per illa ad Deum rediret.

Quomodo ex dictis adiuuetur bonus vſus ſacramentorum. Num. 6.

Ibidem. Qvis eſt bonus vſus ſacramentorũ? Reſp. eſt ille, quo quis obtinet fructus, & effectus illorum. Qui ſunt effectus ſacramentorum? Reſ vnus

Ibidem. eſt principalis,nẽpe applicare hominibus meritũ paſſionis Chriſti,& per hoc oĩa bona ſpiritualia, remiſſionem peccatorum,gratiam,et communicationẽ Spiritus ſancti:& de hoc dictum eſt. Alij ſunt ſecũdarii, ideſt illi,per quos homo diſponitur,vt dignè recipiat hanc applicationem ſibi per ſacramenta,rectè vtẽdo illis;& continẽtur in ſeptem cauſis modò expoſitis.

Ibidem. Qui ſunt iſti effectus ſecundarij? Reſp.iſti ſeptem, primus præbere cognitionẽ homini,quòd Deus vult applicare illi merita paſſionis Chriſti, & explicare qua rõne hoc facere velit,& iſte effectus oritur in fidelibus qui conſiderant ſignificationẽ ſenſibilẽ ſacramentorum: ſecundus eſt tollere dubitationem,& adiuuare fidem hominis ad credendum, quòd Deus homini

mini hanc faciet applicationem, & fit conſiderando quod ſacramenta ſunt ſigna, & pignora, et teſtimonia quod Deus promiſſione ſua ſe obligauit ad hâc applicationem faciendam.

Tertius eſt præbere homini medium certũ, ſenſibile, & euidẽs, quo poſſit hâc applicationem obtinere, & ideo fideles debent conſiderare; quod ſacramenta ſunt illud medium, vel alueus, quò meritum paſſionis Chriſti ad homines deriuatur, & ab illis obtinetur.

Quartus eſt vnire omnes fideles inter ſe, & ſeparare illos ab infidelibus.

Quintus eſt præbere homini rectam rationẽ faciẽdi actũ fidei exteriorem, & publicũ in facie Eccleſiæ.

Sextus eſt, accendere charitatem inter fideles, qui eiſdem ſacramentis tanquam membra vnius corporis vtuntur.

Septimus efficere homines humiles, & eorum ſuperbiam edomare.

Colligitur ex his bonis vſus ſacramentorũ? Reſp. colligitur, quia iſti omnes effectus eò diriguntur, vt fideles bene vtantur ſacramentis. Num. 14

De ritibus, ac cæremonijs ſacramentorum.
Cap. IX.

Ritus, & cæremoniæ ſuntne de neceſſitate ſacramenti? Reſpon. non: ſed tantùm de neceſſitate præcepti. Num. 18

Quid ſunt? Reſp. quædã ſolennitates, quæ adhibentur in ſacramentorum adminiſtratione. Seſ. 7. c.

A quo ſunt inſtitutæ? Reſp. à Chriſto, ab Apoſtolis & ab Eccleſia. 13. C. T. 22.

Quænã à Chriſto? Reſp. veluti in Euchariſtia; quod in conſecratione oculi eleuentur ad cęlum, & gratiæ patri agantur, & in pane azimo fiat conſecratio, & aqua vino miſceatur. capit. 5. Vt in câ. C. Tr. ſeſ. 22. c.

Quænam ab Apoſtolis? Reſp. illæ, de quibus Eccleſia hẽt traditiones, quòd ab Apoſtolis ſint inſtitutæ, 7. ſeſ. 22. c. 5.

vt in baptiſmo multæ tales eſſe perhibentur,& in ſacrificio Miſſæ.

Seſſ. 7. can. 13. Seſſ. 22. cap. 5. Quænam ab Eccleſia? Reſp. reliquæ omnes.

Quænam eſt materia harum cæremoniarum? Reſp. poſſunt eſſe res; veluti veſtes, altaria, vaſa, thymiama, & ſimilia, ſecundò actiones, veluti vnio, vel eleuatio manuum,& ſimilium; tertiò verba, vt orationes, & huiuſmodi.

De fine, & effectu, & vi cæremoniarum. Num. 5.

C.T. ſeſſ. 22. c. 5. Quis eſt finis cæremoniarũ? Reſp. alter eſt reſpectu ſacramentorum, alter reſpectu miniſtrantium,& ſuſcipientium.

C.T. ibi. C.R. n. 18 Quis reſpectu ſacramẽtorum? Reſp. vt cum debita ſolẽnitate, & ſanctitate,& reuerentia conficiantur, adminiſtrentur, ſuſcipiantur.

C.Tri. C. R. ibid. Quis reſpectu miniſtrantium,& ſuſcipientium? R. vt cum deuotione,& reuerentia,& iuxta ritũ ſanctæ Eccleſiæ conficiant, ſuſcipiant, & adminiſtrent, & colant.

C. T. ſeſſ. 22. ca. 5. C.Ro de Sac. n. 18 Quis eſt effectus cæremoniarum? Reſp. triplex, primus eſt debitam ſolẽnitatem, & religionis cultũ tribuere ſacramẽtis; ſecũdus ſignificare,& ante oculos miniſtrorũ,& ſuſcipientiũ ponere dignitatẽ, vim, efficaciam ſacramentorũ, necnon diuina bona,& beneficia, quę in illis continẽtur,& per illa fidelibus cõferũtur; tertius eſt erigere mentes illorum, qui eas intuẽtur,& diligenter obſeruãt, ad ſublimium rerũ cogitationem, necnon fidem,& charitatem in illis excitare.

Ibi. C.T. & C.Ro. Quænam eſt vis cæremoniarum? Reſp. efficere quę dicta ſunt, Deo etiam ad hoc in honorem ſacramenti cooperante.

C.Ro. de Bap. n. 59 Debetne à parochis declarari vis, effectus, finis,& inſtitutio cæremoniarum? Reſp. debet, quia ſine hac declaratione, ait Catech. non magna admodum cæremoniarum eſſet vtilitas.

Ibidem. Suntne magnifaciendæ cæremoniæ? Reſp. ait Cat. pluri-

plurimi ſunt faciendę, etiam ſi non ſint de neceſſitate ſacramenti.

Quare tanti faciendæ ſunt? Reſ. primò, quia ab Apoſtolis, etſi nō omnes, ſunt inſtitutæ; ipſi enim primi cęperunt illas adhibere; ſecūdò quia finis illarum eſt quadam ratione neceſſarius, non quidem ſacramento ſed cultui, & venerationi, & bono vſui illius. C.T. ſeſſ. 22. c. 5. C.R. nu. 18.

Poſſuntne ſine peccato omitti? Reſp. Catec. ait nō: niſi adſit neceſſitas, vt in Baptiſmo. Conc. autē Trid. ita de his ait: Qui dixerit receptos, & approbatos Eccleſię Catholicæ ritus in ſolēni ſacramentorum adminiſtratione adhiberi cōſuetos aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut nouos alios per quecunque eccleſiarum paſtorem mutari poſſe, anathema ſit. C. R. nu. 18. C. T. ſeſ. 7. canon. 13.

Quare apoſtoli, & Eccleſia adhibent has cæremonias ad erigendas, & excitandas mentes fideliū? Reſp ait Conc. Trid. quia ea eſt hominum natura: vt ſine adminiculis rerum exteriorum non poſſit ad rerū diuinarum meditationem erigi, & ſubſtolli. Seſ. 22. c. 5.

De modo quo Parochi debent tradere doctrinam ſacramentorum. Num. 3.

Parochi qua ratione debent docere populos doctrinam ſacramentorum? reſp. ait Catec. num. 32.

Primò debent ſibi proponere hunc finē, vt ſcilicet ſua doctrina inducant populos ad cognoſcendū quāto honore, cultu, & veneratione hæc diuina, & cæleſtia munera digna ſint; neque ſolum hoc, ſed ēt vt inducant illos ad piè, ac religiosè illis vtendum; præcipuè aūt Euchariſtia, & Pęnitētia, ita vt plurimū dāni ſe feciſſe exiſtimēt, ſi illorū vſu aliquandiu careāt. num. 32.

Secundò medium, quo hunc finem conſequenter, erit ſæpius auribus fidelium inculcare, quæ dicuntur de diuinitate, & fructu ſacramentorum: de illorū à Chriſto facta inſtitutione, de vi, & eficacia, de com-

municatione,& applicatione virtutis paſſionis Chriſti per illa: demum quod bono vſu ſacramentorũ Eccleſia ſpiritu Dei repletur; per ſacramẽta enim fideles vitam obtinent ſpiritualem.

Tertiò in adminiſtratione ſacramentorum debent curare, vt ſumma munditia, decentia, atque reuerentia id faciant, quia ſic populos ad illorum cultum, & deuotionem excitabunt.

DE BAPTISMO.

Doctrina Sacri Conc. Trid. & Catech. Rom.

POſtquam viſum eſt de ſacramentis in genere, nunc vidẽdum eſt de ſingulis in ſpeciali; & primò de ſacramento Baptiſmi tractandum eſt.

De neceſſitate doctrinæ de Baptiſmo.

Num. 1. DEbentne Parochi præbere doctrinam de Baptiſmo? Reſp. debent.

Qua diligentia? Reſp. Catech. ait: Quare paſtores ibidem. nũquam ſe ſatis multam operam, & ſtudium in huius ſacramenti tractatione ſe collocaſſe arbitrentur.

ibidem. Quare tanta diligentia? Reſp. ait Catec. quia ex Apoſtolo colligitur non qualemcunque, ſed perfectam baptiſmi cognitionẽ à fidelibus magnopere requiri.

Quo tempore, & occaſione debet doceri? Reſ. tem-
Num. 2. pus congruum erat in Sabbato magno Paſchæ, & Pẽ-
Ex C. T. tecoſtes, quia tunc ob ſacramentum ſolemniter ce-
ſeſ. 24. c. lebrari conſueuerat: Opportuna autem modò occa-
7. R. ſio erit cum baptiſmus alicui miniſtrãdus ſit, & fidelis populi multitudo conuenit: tunc enim facilius,

Quæ

Quæ vtilitas ex hac doctrina percipitur?Reſ.fideles ex ea intelligent,an vita,& moribus tales ſe præbeant, quales ſe futuros in ipſa Chriſtiani nominis profeſſione polliciti ſunt. Num. 12

Diuiſio huius tractationis.

IN quot capita poteſt diuidi iſta tractatio?Reſpon. ex Catec. apparet quod in ſex. Num.76

Primò de nomine, & diffinitione baptiſmi.

Secundò de materia,& forma illius,nec non ablutione.

Tertiò de efficiente.

Quartò de fine & effectu.

Quintò de vſu, & adminiſtratione illius.

Sextò de ritibus, ac cæremoniis illius.

De nomine Baptiſmi. Cap. 1.

BAptiſmus cuius linguæ nomen eſt?Reſp. Græcæ. Num. 3.
Quid ſignificat?Reſpon.ablutionem;& in præſenti ſignificat ſacramentalem ablutionem. Ibidem. Num. 4.

Huic ſacramento alia nomina appoſita ſunt?Reſp. appellatur etiam ſacramentum fidei,necnõ illuminatió,quia in ipſo baptizati profitentur fidem,& illuminantur per illam:Chryſoſt.etiam appellat tum expurgationem,tum ſepulturam,tum plantationem,tũ crucem Chriſti,quia per ipſum expurgatur homo à peccato,& moritur illi,& complãtatur Chriſto,& cruci illius.Dionyſ.Areop.appellat principium ſanctiſſimorum mandatorum, quia eſt ianua, qua in Chriſtianæ vitæ ſocietatem ingredimur.

De Baptiſmi diffinitione. Num. 2.

QVænam eſt vera,& apta baptiſmi diffinitio?Reſp. Catech.ait,quod ex Euangelio Ioannis,& Apoſtolo colligitur, quod hæc ſit aptior, & commodior alijs. Baptiſmus eſt ſacramentum regenerationis per aquam in verbo. Num. 5.

Quare

De ſac. i gen. num. 5. Quare dicitur ſacramentum? Reſpond. quia eſt ſignum rei ſacræ.

Quare dicitur regenerationis? Reſpond. quia per baptiſmum homo naſcitur denuo ex aqua,& Spiritu ſancto,& fit filius Dei adoptiuus iuxta illud, Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.

Ibidem. Quare dicitur per aquam? Reſpon. quia materia huius ſacramenti eſt aqua.

Ibidem. Quare dicitur in verbo? Reſpon. quia forma huius ſacramenti ſunt verba.

Num. 6. A qua illa,quæ ad conficiendũ Baptiſmum in ſacro fonte ſeruatur eſt ne ſacramentũ? Reſp. non eſt ſacramẽtũ,ſed tantũ apta materia; Et Cat. ait debere fideles de hoc admoneri,quia vulgo ita eſſe exiſtimatur.

Ibidem. Quando re ipſa datur ſacramentum baptiſmi? Reſ. ait Catech. cum aqua ad abluendum aliquem additis verbis,quæ à Domino inſtituta ſunt, reipſa vtimur; ideſt cum accedit verbum ad elementum.

De materia baptiſmi.

Num. 6. QVot ſunt partes baptiſmi? Reſpon. duæ materia & forma.

N. 7. ſeſ. 7. can. 2. nu. 7. & 11. n. 8. Quæ eſt materia baptiſmi? Reſpon. aqua naturalis quæcunque illa ſit, ſiue maris, ſiue fluminis, ſiue paludis, ſiue putei, ſiue fontis.

Aqua artificialis, vt roſacea, vel alia, poteſt eſſe materia? Reſpon. non poteſt.

Ignis poteſt eſſe materia, iuxta illud Matth. qui baptizetur ſpiritu ſancto,& igne? reſpon. non quia illud intelligitur de effectu baptiſmi.

D.T. 3 p. q. 69. a. 11 Nõne triplex dicitur eſſe baptiſmus, ſcilicet fluminis, ideſt per aquam; Flaminis, ideſt per Spiritum ſanctum; & ſanguinis, ideſt per martyrium? Reſ ſunt tria iſta baptiſmata; ſed vt ait D. Th. baptiſmus flaminis, & ſanguinis includũtur in baptiſmo aquæ; & dicũtur baptiſmata, inquantum ſupplent vicem baptiſmi aquæ: ideo ſola aqua naturalis eſt vera materia huius ſacramenti. Alia verò ſupplent in caſu neceſſitatis.

Quæ

Quæ figuræ veteris teſtamenti ſunt quæ baptiſmùm ſignificabant? Reſp. primò diluuiū huius aquę figuram geſſit; ſecundò mare rubrū; tertiò Naaman Syri ablutio: quartò probatica piſcina. num. 9.

Cur Deus voluit, qđ aqua eſſet materia huius ſacramenti? Reſp. ob duas cauſas: primò, quia cōueniebat vt materia ſacramenti omnibus neceſſarij vbiq; reperiretur, quod de aqua inter omnia verū eſt: ſecūdò, quia aqua effectū baptiſmi maximè ſignificat: ſicut. n. baptiſmus delet maculas animę, & cupiditatū ardorem magna ex parte reſtinguit: ita aquā abluere maculas, & refirigerare corpora certiſſimum eſt. num. 10.

Sola aqua eſtne apta materia baptiſmi? Reſp. in caſu neceſſitatis eſt, ſed quando baptiſmus confertur cum ſolennib. Eccleſiæ cæremonijs aquæ debet addi ſacrum Chriſma. num. 11. ibid.

Quare hoc? Reſp. quia ex apoſtolorum traditione ſemper eccleſia ita obſeruauit. Ibid.

Cur ita obſeruantur? Reſp. ad baptiſmi effectū magis declarandum, oleum enim ſignificat vnctionem Spiritusſancti. D. T. 3. p. q. 66 art, 10. ad 2.

De forma baptiſmi. Num. 2.

Eſtnè neceſſarium docere populum formā baptiſmi? Reſp. eſt, quia ſæpè contingit. vt aliqui de populo, & etiam mulierculæ ob neceſſitatem debeant ſacramentum baptiſmi adminiſtrare. num. 12.

Quænam eſt perfecta, & abſoluta forma baptiſmi? Reſp. hæc: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Et à Domino noſtro ita tradita eſt. num. 13.

Illa particula, Ego, eſtne de neceſſitate ſacramenti? Reſp. non, quia intelligitur in illo verbo, baptizo. num. 14.

Quare ponitur illa particula, Te? Reſp. vt denotetur perſona, quæ baptizatur. num. 13.

Quare dicitur baptizo? Reſp. ad ſignificandā actionem miniſtri, iuxta illud quod Dominus dixerat, Baptizantes eos: ibi enim exprimit actionem baptiſmi ab Apoſtolis, & alijs faciendam. ibid.

Nonne

Num. 14 Nonne Græci vtuntur verbo paſſiuo,& dicunt baptizetur ſeruus Chriſti? Reſp. ita eſt.

ibid. Valet ſacramentũ apud ipſos cum tali forma? Reſ. Concil. Florentinum determinauit valere, quia ſic etiam ſignificatur reuera ipſa ablutio,qua Baptiſmus perficitur.

Illa verba,In nomine Patris & Filii,& Spiritus ſancti,ſuntne de neceſſitate ſacramenti?Reſp.ſunt: quia Dominus noſter dixit,baptizantes eos in nomine Patris,& Filij, & Spiritus ſancti.

Num. 13 Aliquando Apoſtoli nonne baptizarunt tantùm in nomine Chriſti?Reſp.non eſt certum,quod hoc fecerint:Sanctus enim Baſilius,& Ambroſius loca ſcripturæ,in quib. videtur dici ꝙ Apoſtoli baptizauerint in nomine Chriſti, interpretantur, quod velint dicere Apoſtolos non baptizaſſe in nomine Ioannis, ſed in nomine Chriſti,ideſt baptiſmo à Chriſto inſtituto.

Et ſi fecerunt fuitne verus baptiſmus?Reſp.fuit du-
Num. 15 plici de cauſa:& prima eſt,quia eos Spirituſſancti afflatu feciſſe ſic pro certo habetur, qui voluit initio naſcentis Eccleſiæ,vt Chriſti nomen illuſtraretur,dũ in nomine ipſius baptiſma traderetur. Altera eſt, quia in nomine Chriſti tota Trinitas ſignificatur:Chriſtus .n.ſignificat vnctum;ideo in hoc nomine intelligitur & Pater a quo vnctus eſt:& Spirituſſanctus, quo fuit vnctus:vnde tota Trinitas erat in illo noīe ſignificata.

Num. 13 Quare dicitur in nomine,& non in nominibus? Reſp.vt tali numero ſingulari declaretur vnitas diuinæ naturę, atque diuinitatis.

ibid. Quare ponuntur tres perſonæ? Reſp.quia omnes ſimul ad Baptiſmi ſacramentum operantur.

De ablutione Baptiſmi. Num. 3.

Num. 17 Parochi debentne docere populũ quomodo ablutio fieri debeat? Reſp.ait Catech.debent.

Quot modis poteſt fieri ablutio?Reſp.tribus: per immerſionem,per infuſionem,per aſperſionem.

Quid

Quid eſt immerſio? Reſp. eſt poſitio corporis baptizandi in aqua. ibid.

Quid eſt infuſio? Reſp. infuſione non ponitur corpus in aqua, ſed ex aliquo vaſe proijcitur aqua ſuper corpus. ibid.

Quid eſt aſperſio? Reſp. eſt quædam aquæ diſperſio ſuper multos baptizandos. Ibidem.

Quocunque modo fiat ablutio tenet baptiſmus? Reſp. tenet: quia ſingulæ ſunt ablutiones. ibid.

Quis modus nunc eſt magis in vſu? Reſp. infuſionis. Sufficitne vna ablutio, an requiritur trina? Reſp. ſufficit etiam vna. Num. 18

Rectiuſne baptizatur vna, án trina ablutione? Reſ. ſeruandus eſt ritus in propria Eccleſia conſuetus. Num. 18 Num. 19

Quæ pars corporis debet ablui? Reſp. potiſſimùm caput.

Quare hoc? Reſp. quia in ipſo vigent omnes ſenſus tum exteriores, tum interiores, & ideo eſt potiſſima corpus pars. ibid.

Debentne eodem tempore fieri ablutio, & verbũ pronunciatio? Reſp, debẽt, quia materia, & forma debent ſimul eſſe vt fiat ſacramentum. ibid.

De efficiente Baptiſmi. Cap. III.

Baptiſmus à quo fuit inſtitutus? Reſp. à Chriſto. ibid.

Quando Chriſtus inſtituit baptiſmum? Reſp. cũ fuit baptizatus à Ioanne: tunc. n. tactu corporis ſui aquã ad baptiſmi ſalutarẽ vſum conſecrauit, & dedit illi vim ſpiritualẽ regenerãdi, & a peccatis abluẽdi. Num. 20

A quo virtutẽ accepit baptiſmus, an à paſſione Chriſti, an à tactu carnis eius, cum fuit baptizatus? Reſp. baptiſmus fuit ante paſſionem inſtitutus; ſed ab ipſa paſſione vim, & efficientiam accepit: ipſa enim paſſio finis erat omnium Chriſti actionum. ibid.

Quando Chriſtus obligauit ad ſuſcipiendum baptiſma? reſp. poſt reſurrectionem, quando Dominus Apoſtolis dixit: Euntes docete omnes gentes baptizãtes eos, &c. tunc. n. omnes homines lege Chriſti obligati Num. 21

ligati

ligati ſunt ad baptiſmum ſuſcipiendum?

Num.21 Fuit ergo inſtitutum ante paſſionem; In paſſione virtutem accepit; & poſt paſſionem Chriſtus obligauit ad ſuſcipiendum? reſp. ita eſt.

num.13. Tota trinitas operaturne in baptiſmo? reſpo. tota operatur.

De miniſtro Baptiſmi Num.2:

num.23. SVntne plures miniſtri in hoc ſacramento? reſ. ſunt Eſtne ordo inter illos, & quis? reſp. eſt triplex mi

num.23. & 24. niſtrorum ordo: primum locum tenent Epiſcopi, & ſacerdotes; ſecundum locum tenent Diaconi; tertiũ ſunt omnes de populo, etiam mares, & fœminæ.

num.23. Sacerdos poteſt baptizare præſente Epiſcopo? R. poteſt præterquam in certis anni diebus, quibus ſolenni cæromonia celebratur.

Ibid. Diaconi poſſuntne adminiſtrare hoc ſacramentũ cum ſuis ſolennitatibus ſine Epiſcopi, aut ſacerdotis conceſſu? reſp. non poſſunt, niſi in caſu neceſſitatis.

Num.23 & 24. Si epiſcopi, vel Sacerdos aliqua legitima de cauſa hoc concedat, poſſuntne adminiſtrare cum ſuis ſolẽnitatibus? reſp. Catech. videtur aſſerere; quia ponit Diaconos in ſecundò ordine miniſtrorum, reliquos in tertiò, & eos qui ſunt in tertiò, ait poſſe adminiſtrare tantum in caſu neceſſitatis, & ſine ſolemnibus cæremonijs, vnde videtur concedere Diaconis, quòd in caſu neceſſitatis, & de licentia Epiſcopi, aut Sacerdotis poſſint adminiſtrare cũ ſolẽnibus cæremonijs.

num.24. Qui poſſunt baptizare in caſu neceſſitatis? reſp. omnes, tàm mares, quàm fœminæ.

Ibid. C. T ſeſ. 7 can.4. de Bapt. In caſu neceſſitatis permittiturne Iudæis, infidelibus, & hæreticis baptizare? reſp. Cat. ait permitti: ſi tamen id efficere ſibi proponant, quòd Eccleſia Catholica in eo adminiſtrationis genere efficit: & baptiſmus valet, ſi vera forma, & materia vtantur.

num.24. Cur omnibus eſt conceſſa facultas baptizandi? reſp. vt in caſu neceſſitatis quilibet poſſit baptizari.

Num.24 Cur laicis conceditur facultas miniſtrãdi ſacramẽtum

tum baptiſmi, quod eſt dignius? & non conceditur fa cultas cæremonias adhibendi, quod eſt minus dignũ? Reſp. quia ſacramentum magis eſt neceſſariũ, cæremoniæ enim ad ſalutem baptizati neceſſariæ nõ ſunt.

Si plures ſint præſentes, qui poſſint in caſu neceſſitatis baptizare ſeruandus ne eſt aliquis ordo? reſp. ſeruandus, quia fœmina debet permittere viro vt baptizet; laicus clerico vt digniori; clericus ſacerdoti. Num. 25.

Quid ſi adſint viri neſcientes baptizare? & ſit ẽt obſtetrix perita hoc facere, an mulier poſſit baptizare? Reſp. Ca ech. ait tales obſtetrices improbandas non eſſe, & concedi. num. 25.

De patrinis. *Num.* 3.

PAtrini qui adhibentur in baptiſmo ſuntne miniſtri baptiſmi? Reſp. Catech. vocat miniſtros non quidẽ baptiſmi, ſed celebritatis illius. num. 26.

Quomodo appellãtur à Patribus? Reſp. nũc vocarẽ Patrini, olim Suſceptores, Spõſores, ſeu fideiuſſores. ibidem.

Quare hoc? Reſ. quia ipſi ſunt tanquam patres baptizati, & ipſi promittunt nomine illius. ibidem.

Debentne populi doceri, quæ ad patrinos ſpectãt? Reſp. ait Catech. maxime expedire, tum quia vt plurimum laici ſunt patrini, tum quia, vt ipſe ait, hoc munus modo adeò negligenter in Eccleſia tractatur, vt nudum tantum huius functionis nomen relictum ſit, quid autẽ Sancti in eo contineatur, ne ſuſpicari quidem homines videantur. num 26. & 28.

Quare patrini in baptiſmo adhibentur? Reſ. quia ſicut puer modo natus eget nutrice, & pedagogo, quorum opera educetur, ac doctrina, & bonis artib. erudiatur, ita qui per baptiſmum vitã ſpiritualem viuere incipiunt, egent duce, & directore. num. 26.

Parochis nonne incumbit hoc munus? Reſp. ita eſt, ſed quia multorum curam gerunt, non ſupereſt illis tantum temporis vt priuatam illam curam ſingulos pueros in fide erudiendi ſuſcipere poſſint, ideò alij patrini traditi ſunt. ibidem.

ligati ſunt ad baptiſmum ſuſcipiendum?

Num.21 Fuit ergo inſtitutum ante paſſionem; In paſſione virtutem accepit; & poſt paſſionem Chriſtus obligauit ad ſuſcipiendum? reſp. ita eſt.

num.13. Tota trinitas operaturne in baptiſmo? reſpo. tota operatur.

De miniſtro Baptiſmi *Num.2:*

num.23. SVntne plures miniſtri in hoc ſacramento? reſ. ſunt Eſtne ordo inter illos,& quis? reſp. eſt triplex mi
num.23. & 24. niſtrorum ordo: primum locum tenent Epiſcopi, & ſacerdotes; ſecundum locum tenent Diaconi; tertiũ ſunt omnes de populo, etiam mares,& fœminæ.

num.23. Sacerdos poteſt baptizare præſente Epiſcopo? R. poteſt præterquam in certis anni diebus, quibus ſolenni cæromonia celebratur.

ibid. Diaconi poſſuntne adminiſtrare hoc ſacramentũ cum ſuis ſolennitatibus ſine Epiſcopi, aut ſacerdotis conceſſu? reſp. non poſſunt, niſi in caſu neceſſitatis.

Num.23 & 24. Si epiſcopi, vel Sacerdos aliqua legitima de cauſa hoc concedat, poſſuntne adminiſtrare cum ſuis ſolẽnitatibus? reſp. Catech. videtur aſſerere; quia ponit Diaconos in ſecundò ordine miniſtrorum, reliquos in tertiò,& eos qui ſunt in tertiò, ait poſſe adminiſtrare tantum in caſu neceſſitatis, & ſine ſolemnibus cæremonijs, vnde videtur concedere Diaconis, quòd in caſu neceſſitatis,& de licentia Epiſcopi, aut Sacerdotis poſſint adminiſtrare cũ ſolẽnibus cæremonijs.

num.24. Qui poſſunt baptizare in caſu neceſſitatis? reſp. omnes, tàm mares, quàm fœminæ.

Ibid. C. T ſeſ. 7 can.4. de Bapt. In caſu neceſſitatis permitti turne Iudæis, infidelibus,& hæreticis baptizare? reſp. Cat. ait permitti: ſi tamen id efficere ſibi proponant, quòd Eccleſia Catholica in eo adminiſtrationis genere efficit: & baptiſmus valet, ſi vera forma,& materia vtantur.

num.24. Cur omnibus eſt conceſſa facultas baptizandi? reſp. vt in caſu neceſſitatis quilibet poſſit baptizari.

Num.24 Cur laicis conceditur facultas miniſtrãdi ſacramẽ

tum

ſum baptiſmi, quod eſt dignius: & non conceditur facultas cæremonias adhibendi, quod eſt minus dignũ? Reſp. quia ſacramentum magis eſt neceſſariũ, cæremoniæ enim ad ſalutem baptizati neceſſariæ nõ ſunt.

Si plures ſint præſentes, qui poſſint in caſu neceſſitatis baptizare ſeruandus ne eſt aliquis ordo? reſp. ſeruandus, quia fœmina debet permittere viro vt baptizet; laicus clerico vt digniori; clericus ſacerdoti. Num. 25.

Quid ſi adſint viri neſcientes baptizare? & ſit ẽt obſtetrix perita hoc facere, an mulier poſſit baptizare? Reſp. Catech. ait tales obſtetrices improbandas non eſſe, & concedi. num. 25.

De patrinis. Num. 3.

Patrini qui adhibentur in baptiſmo ſuntne miniſtri baptiſmi? Reſp. Catech. vocat miniſtros non quidẽ baptiſmi, ſed celebritatis illius. num. 26.

Quomodo appellãtur à Patribus? Reſp. nũc vocantur Patrini, olim Suſceptores, Spõſores, ſeu fideiuſſores. ibidem.

Quare hoc? Reſ. quia ipſi ſunt tanquam patres baptizati, & ipſi promittunt nomine illius. ibidem.

Debentne populi doceri, quæ ad patrinos ſpectãt? Reſp. ait Catech. maxime expedit; tum quia vt plurimum laici ſunt patrini, tum quia, vt ipſe ait, hoc munus modo adeò negligenter in Eccleſia tractatur, vt nudum tantum huius functionis nomen relictum ſit, quid autẽ Sancti in eo contineatur, ne ſuſpicari quidem homines videantur. num 26. & 28.

Quare patrini in baptiſmo adhibentur? Reſ. quia ſicut puer modo natus eget nutrice, & pedagogo, quorum opera educetur, ac doctrina, & bonis artib. erudiatur, ita qui per baptiſmum vitã ſpiritualem viuere incipiunt, egent duce, & directore. num. 26.

Parochis nonne incumbit hoc munus? Reſp. ita eſt, ſed quia multorum curam gerunt, non ſupereſt illis tantum temporis vt priuatam illam curam ſingulos pueros in fide erudiendi ſuſcipere poſſint, ideò alij patrini traditi ſunt. ibidem.

Ibidem. A quo habuit initium hæc Eccleſiæ conſuetudo? Reſp. Diuus Dion. Arop. ait, ab Apoſtolis.

Num. 29 Qui debent excludi ab hoc munere? Reſp. Illi, qui munus ſuum adimplere, aut fideliter nolint, aut ſedulò, & accuratè non queant.

Ibidem. Parentes carnales debentne eſſe patrini? Reſp. nõ; vt magis appareat, quantum hæc ſpiritualis educatio diſtet à carnali, quæ ab ipſis originem habet.

Ibidem. Heretici, Iudæi, & infideles poſſuntne eſſe patrini? Reſ. omnino ſunt prohibendi; quia veram educationem in fide præbere non poſſunt.

Num. 30 Sess. 24. de ref. mat. c. 20 Quot poſſunt eſſe patrini? Reſp. Conc. Trid. ſtatuit quòd vnus tantùm ſiue vir, ſiue mulier, ſiue ad ſummum vnus, & vna baptizatum ſuſcipiant.

Num. 26 & 30. Eſtne conueniens dictus numerus? Reſp. eſt; quia vnus eſt pater, & mater; plures ēt non conuenit eſſe magiſtros, ex tali. n. multitudine oriri ſolet confuſio.

num. 28. Quod eſt officium patrinorum? Reſp. vt ſint pedagogi, & cuſtodes baptizati, donec opera, & præſidio ſuo egeat.

ibid. Quod eſt officium pedagogi? Reſp. duplex, vnum circa mores, aliud circa doctrinam.

ibid. Quid debent facere patrini quò ad mores? Reſ. diligenter curare, vt baptizatus talis in omni vita ſua ſe præbeat, qualem patrini futurum eſſe ſolenni cæremonia ſpoponderunt, ideſt vt caſtitatem cuſtodiat iuſtitiam, diligat, & charitatem teneat.

ibid. Quid circa doctrinam? Reſp. ante omnia docere illum Symbolum, & Orationem Dominicam, & Decalogum, & quæ ſunt prima chriſtianæ religionis rudimenta, ideſt Doctrinam chriſtianam.

num. 27. Patrini contrahuntne affinitatem ex baptiſmo? Reſ. contrahunt.

ibid. Cum quibus? Reſp. vir tenens non contrahit affinitatem cum muliere tenente, neque cum parocho baptizante, ſed tantùm cum baptizato, ac cum patre vero, ac matre illius.

Ibidem. Quid facit hæc affinitas? Reſp. vt nõ poſſit cũtrahi matri-

matrimonium inter illos, & ſi fuerit contractum dirimit illud.

De fine & effectu Baptiſmi. Cap. IIII.

QVis eſt finis baptiſmi? Reſp. Natiuitas, ſeu regeneratio ſpiritualis. Num 5.

Effectus baptiſmi poteſt dici finis illius; Reſp. Effectus inſtrumenti, finis illius dici poteſt. Num. 5.

Effectus baptiſmi eſtne vnus, an plures? R. plures. n. 42. & ibid.

Qui ſunt Reſp. primò omne peccatum ſiue originale, ſiue actuale, quantumuis nefarium, baptiſmo obtinet remiſſionem. Secundò per baptiſmum homo liberatur non ſolùm à tota culpa, ſed etiam à tota pœna. Tertiò gratia diuina in baptiſmo cõfertur qua homo iuſtificatur. Num. 45 Quartò hanc gratiam ſequitur nobiliſſimus omnium virtutũ comitatus. Num. 50 Quintò homo Chriſto capiti tanquam membra copulatur, & cõnectitur. n. 51. 52. Sextò character in baptiſmo confertur. Num. 54 Septimò magna animi voluptas, & lætitia baptizato tribuitur. Num. 49 Octauò per ipſum ianua cœli aperitur. Num. 58

Quomodo per baptiſmum tollatur peccatum originale. *Num. 2.*

QVid eſt Peccatum originale? Reſp. eſt priuatio originalis iuſtitię. D. Th. 1. 2. q. 82. art. 3. Seſ. 5. de pec. ori.

Quid eſt originalis iuſtitia? Reſp. D. T. ait, eſt ſubiectio rationis Deo, & ſenſus rationi. 1. 2. q. 82. art. 3.

Concupiſcentia, & fomes peccati ſuntne peccatũ? Reſp. Conc. ait, poteſt baptiſmum non eſt verè, & ꝓpriè peccatum, & eſt de fide. Seſ. 5. de pec. ori.

Apoſtolus ad Col. 3. nonne appellat hanc concupiſcentiam, & fomitem peccatum? Reſ. ait Conc. Trid. hoc ideo eſt, quia concupiſcentia eſt ex peccato, & ad peccatum inclinat. Ibidem.

Quid eſt fomes, & concupiſcentia? Reſp. ait Catec. nihil aliud eſt, niſi animi appetitio natura ſua rationi repugnans, id eſt, eſt quædam inclinatio, vel vis cõcu- Num. 43 D. T. 1. 2. q. 82. a. 3

F 2 piſcen-

piſcendi,vel procliuitas animę in inferiori parte appetendum ea,quæ ſunt contraria rationi, ideſt bona commutabilia,& temporalia.

num.43. Actio,& motus illius concupiſcentiæ eſtne peccatum?Reſp.ſi ſit cum conſenſu,aut negligentia voluntatis,& rationis eſt peccatum, ſi ſine his reperiatur longè abeſt à vera peccati natura.

num.42. Tolliturne omnino peccatum originale per Baptiſmum? reſp. vt eſt peccatum tollitur omnino, & radicitus euellitur.

C.T.ſeſ. 5. de pec.ori. Manentne aliqui effectus peccati originalis in baptizato? reſp.aliqui manent.

Qui ſunt iſti effectus?reſp.alij pertinent ad animã, D.T.1.2. q.85. alij ad corpus.

Qui ſunt effectus in anima?reſp. quatuor: ignorā- C.T. ibi. art.3. tia,infirmitas,malitia,concupiſcentia.

Qui ſunt effectus in corpore? reſp mors, infirmi- Ibidem. art.5. tas,dolor ſenſuum,& ſimilia.

Seſſ.5. De pec. orig.nu. 48. & C.T. ſeſ. 6. cap.7. Ibidem. Manentne concupiſcentia, & fomes in baptizato? reſp.Ait Conc.Trid.manet,nõ tamen, vt eſt peccatũ.

Cur non tollitur iſta concupiſcentia?reſp.quia ſic oritᵉ maior gloria Dei,& Chriſti, & vtilitas hominis.

Quomodo prouenit gloria Dei,& Chriſti? reſpon. quia oſtenditur quanta ſit virtus gratiæ, & paſſionis Chriſti,& ſacramenti Baptiſmi,cum poſſint etiam tali poſito impedimento perducere hominem ad meritum regni cœlorum.

num.48. Quomodo vtilitas hominis?reſp.quia maior occaſio meriti datur: & ideo ſeruit ad coronam.

ibid. Cur per Baptiſmum non tollitur mors,& aliæ corporis infirmitates?reſp.ait Catech. propter tres cauſas,& prima ne plus dignitatis tribueretur mẽbris, quàm capiti,ideſt Chriſto,qui has ſuſtinuit infirmitates: ſecunda eſt,quia ex ipſis maior nobis occaſio meriti data eſt: tertia ne homines ad baptiſmum inducerentur propter temporalia commoda,quæ ex illo haberentur,& ſic bona ſpiritualia deſpicerentur.

Quo

Quomodo remittatur peccatum actuale in baptiſmo. Num. 3.

QVid eſt peccatum actuale? Reſp. eſt actus hominis legi Dei repugnans. D.T.1.2.

Quæ in hoc peccato conſiderantur? Reſ. duo culpa, & reatus pœnæ. q.71.a.6. 1.2.q.86

Quid eſt culpa? Reſpon eſt quædam auerſio, vel ſeparatio, vel alienatio animæ, & voluntatis à Deo. & 87. Ib. q. 86.

Quæ differētia eſt inter culpam, & maculam? Reſ. culpa eſt tanquam cauſa, macula verò tanquam effectus; cum enim anima ſeparatur à Deo, & vnitur creaturæ, amittit lumen diuinum, & maculatur eò, quòd creaturæ adhæret. ibidem.

Quid eſt reatus pœnæ? Reſpon. eſt obligatio quædam ad pœnam peccato debitam perferendam. 1.2.q.87. articu.1.

In Baptiſmo deleturne tota culpa cuiuſcunq; etiā grauiſſimi peccati? Reſp. deletur. num. 41.

Deleturne tota pœna etiam temporalis, & purgatorii? Reſp. deletur. Num.45. & 47.

Erraretne qui baptizato in ſatisfactionem peccatorum imponeret opera ſatisfactionis, veluti eleemoſynam, & ieiunium? Reſp. erraret, & maximam baptiſmo iniuriam faceret, ſi per modum ſatisfactionis imponeret. Num.45.

Per baptiſmum liberaturne homo à pœnis ciuilibus peccatis debitis? Reſp. non: ſed tamen principes piè, ac religiosè agerent illas condonādo, ac remittēdo, vt Dei gloria in ſuis ſacramentis illuſtrior fieret. Num. 46

De adminiſtratione, & vſu baptiſmi, eiuſque neceſſitate. Cap. V.

SAcramētum baptiſmi eſtne neceſſarium ad ſalutē? Reſp. omnino eſt neceſſarium. Num.31.

Baptiſmus poteſt reiterari? Reſp. nō poteſt, & ſi miniſter reiteraret, incurreret pœnam irregularitatis. Seſſ.7. can. 5.n. 55.& 57.

Quare non reiteratur? Reſp. quia ſicut eſt vna natiuitas corporalis, ita debet eſſe vna ſpiritualis, & quia imprimit characterem. Seſſ. 7.c. 9.iuſt.

N. 55. & C. T. ibi. Nu. 56. Licetne reiterare baptiſmum cũ conditione ſic, Si nõ es baptizatus, ego &c. Reſ. nõ licet reiterare, ſed permiſſum eſt adminiſtrare ſacramentũ baptiſmi cũ tali conditione.

num 56. & 57. Quando licet hoc fieri? Reſp. tunc ſolum, cum eſt dubium an aliquis fuerit baptizatus.

Nu. 57. Debetne adhiberi diligentia, vt cognoſcatur, an prius fuerit baptizatus? Reſp. debet.

ibid. Quòd ſi aliquis temerè baptiſmum reiteret, quod peccatum incurrit? Reſpon. ſacrilegij, & pœnam irregularitatis.

num. 56. Quis eſt modus baptizandi cum cõditione? Reſp. iſte: Si baptizatus es, te iterum non baptizo, ſi verò nondum baptizatus es, ego te baptizo, In nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti.

Ex ritua li. Si quis domi eſſet baptizatus ob neceſſitatem ſine ſolemnibus cæremonijs, & ſuperuiueret deberetne parochus omiſſas ſolemnitates adhibere? Reſp. deberet, ſed omnino eſſet abſtinendum à reiteratione baptiſmi, ideſt ablutione, & prolatione verborum, quæ forma baptiſmi ſunt.

De ſuſcipientibus hoc ſacramentorum. Num. 2.

Nu. 32. INfantes ſuntne baptizandi? Reſp. ait Catec. omnino baptizandos eſſe. Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 13.

Nu. 34. Quando ſunt baptizandi? Reſp. Catech. ait, hortandos eſſe magnopere fideles, vt liberos ſuos, cũ primũ id ſine periculo facere liceat, ad Eccleſiã deferẽdos, & ſolemnibus cæremonijs baptizandos curent.

ibid. Quòd ſi hoc non faciunt peccant? Reſ. Cat. ait graui culpa obſtringi eos, q ſacramẽti gratia filios ſuos, diutius, quàm neceſſitas poſtulet, carere patiantur.

ibid. Quare hoc? Reſp. quia propter ætatis imbecillitatem infinita penè pericula illis impendent.

Nu. 39. De adultis, quid eſt faciendum? Reſpon. vidẽdum ſi habeant vſum rationis, vel careant illo.

ibid. Si careant vſu rationis? Reſp. ſi nunquã vſum rationis

nis habuerunt, veluti ſemper fuerunt amantes, poſſunt, ſicut & infantes, baptizari.

Si aliquando habuerunt vſum rationis, ſed poſtea facti ſunt furioſi, vel amentes? Reſp. videndum, ſi ante quam amitterent vſum rationis, voluntatem baptiſmi ſuſcipiendi habuerunt. ibid.

Et ſi non habuerunt? Reſp. non ſunt baptizandi. ibid.

Si habuerunt debent baptizari? Reſp. non niſi periculum vitæ immineat. ibid.

Quid de dormientibus eſt dicendum? Reſ. ſicut dictum eſt de alijs carentibus vſu rationis. num. 25.

Si verò adulti habent vſum rationis, quid eſt faciendum? Reſp. videndum an ſint orti ex Chriſtianis parentibus, vel ſint Iudæi & infideles. num. 35.

Si ſint Iudæi, vel infideles? Reſp. per aliquot menſes baptiſma eſt differendum. num. 36.

Interim quid faciendum? reſpon. debent eſſe inter Catechumenos: illisque Chriſtiana fides eſt proponenda, atque omni ſtudio ad eam ſuſcipiendam cohortandi, alliciendi, inuitandi ſunt. num 35. & 36.

Quòd ſi ad Dominum Deum conuertantur? Reſp. monere oportet, nè vltra tempus ab Eccleſia præſcriptum baptiſmi ſacramentum differant. num. 35.

Quare hoc? Reſp. propter has cauſas: prima eſt, quia perfecta cõuerſio poſita eſt in noua per baptiſmũ generatione: & ſcriptũ eſt, Ne tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diẽ; ſecunda eſt, quia ante baptiſmum neceſſe eſt carere vſu oĩum ſacramentorum quod eſt maximo fructu priuari: tertia eſt, quia differre baptiſmum eſt differre maxima bona: per ipſum enim oĩum ſcelerum maculę, & ſordes tolluntur, gratia etiam confertur, cuius ope in poſterũ peccata vitare licet, & iuſtitiam, innocentiamq. ſectari. ibid.

Quare dilatio baptiſmi in infantib. periculoſa, in adultis non periculoſa, ſed vtilis iudicatur? reſp. quia diuerſa ratio eſt in vtriſque, ſi enim infans nõ baptizatus moreretur, ad vitam æternam non perueniret: ſi autem adultus habens propoſitum baptiſmi aliquo num. 36.

caſu vita priuaretur, per hoc propoſitum, & per pęnitentiam anteactæ malæ vitæ poſſet ſaluari.

ibid. Quas habet iſta dilatio vtilitates? Reſp primò, ſic prouidetur ab Eccleſia, nè quis ad hoc ſacramentum ficto, & ſimulato animo accedat; ſecundò eorũ voluntas, qui ad baptiſmum accedũt, magis exploratur, & perſpicitur; tertiò ĩ fidei doctrina, & Chriſtianæ vitæ inſtitutionibus perfectis erudiuntur; quartò ad maiorem erga ſacramẽtum reuerentiam excitantur. quod magis fiet, ſi tantum diebus Paſchæ, & Pẽtecoſtes ſolemni cæremonia baptiſmus conferatur.

Si periculũ vitæ inſtaret eſſet ſine dilatione conferendum baptiſma? Reſp. eſſet.

num. 37. In adultis, qui fidei miſteria plenè percepiunt, & ex Chriſtianis parentib. orti ſunt, iſtæ dilationes ſunt

ibid. adhibendæ? Reſp. non.

De diſpoſitione, & præparatione ad baptiſmum. Num. 3.

IN adultis eſtne neceſſaria præparatio ad baptiſmũ?

num. 38. Reſp. eſt, ſeſſ. 7. cap. 5.

num. 58. Ille, qui eſt magis p̃paratus, recipitne maiorẽ gratiã in baptiſmo? Reſp. ita affirmant Conc. Trid. & Cat.

Sef. 6 c. 7 n. 38. 39. 40. C. T. ſeſ. 14. c. 1 & Seſſ. 6. c 6. Quænam eſt hæc præparatio? Reſp. talis; primo baptizandus debet habere voluntatem, & intentionem baptiſmum ſuſcipiẽdi: ſecundò debet habere fidem, q̃a Dominus dixit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit; tertiò debet pœnitere de peccatis cõmiſſis, & habere propoſitũ amplius non peccandi: iõ ſanctus Petrus dixit: Penitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.

num. 40. Si quis baptizaretur, & nõ haberet intentionem ſu-

3. p. q 68 ſcipiẽdi ſacramẽtum, id eſt, id, quod à ſancta Eccleſia

a. 7 ad 2. adminiſtratur, teneretne ſacramentum? Reſpõ. non; & ſi poſtea verè eſſet cõuerſus poſſet iterũ baptizari.

num. 40. Si quis haberet intentionem ſuſcipiendi ſacramentum, ſed nollet à peccatis abſtinere, ſuſciperetne ſacramen-

cramentum? Reſp. ſuſciperet, & characterem illius, non tamen gratiam iuſtificantem.

Si fictio recedat cõſequiturne effectum baptiſmi, idest gratiam, & remiſſionem peccatorum? Reſp. ait D. Thom. conſequitur. 3. p. q. 69 art. 10.

De precationibus, ritibus, ac carementjs baptiſmi. Cap. VI.

QVis inſtituit cæremonias baptiſmi? Reſpon. Apoſtoli. num. 59.

Quis eſt finis illarum? Reſp ſignificare eas res, quæ in baptiſmo geruntur, & ponere ante oculos præclara, & eximia dona, quæ in illo continentur. ibid.

Debentne populo declarari? Reſp. debẽt, quia ſine declaratione parum prodeſſent. ibid.

Diuiſio precationum & cæremoniarum. Num. 2.

IN quot capita poſſunt diuidi? Reſpon. in tria & primum continet illas, quæ antequã ad baptiſmi fontem accedatur, ſeruantur: ſecundum illas, quæ cũ ad fontem ventum eſt, adhibentur: tertiũ illas, quę poſt baptiſmum addi ſolent. num. 69.

De ritibus ante baptiſmum ſeruandis. Num. 3.

QVæ cæremonia primò fit? Reſp. conſecratio fontis baptiſmalis. num. 61.

Quo tempore conſecratur? Reſp. Paſchæ, & Pentecoſtes. ibid.

Quomodo cõſecratur? Reſp. precationibus, & addito etiam miſticę vnctionis oleo. ibid.

Quare baptizandi adducũtur ad fores Eccleſię, ſed ingredi prohibentur? Reſp. quia indigni ſunt, qui domum Dei ingrediantur, antequã diabolus ab illis expellatur, ac Chriſto eiuſque imperio addicti ſint. num. 62.

Cur baptizãdus interrogatur, quid petat ab Eccleſia? Reſp. vt videatur ſi volũtariè, an inuitus accedat. num. 58. & 63.

De

mi miſterio ſenſus aperiri,ac roborari, vt Deũ excipere,præceptaque eis intelligere, ac ſeruare poſſit.

Quare nares,& aures ſaliua liniũtur?Reſ.ad ſignificandũ,quòd per baptiſmũ cõfertur diuina ſapiẽtia. num.68.

Cur poſtquam eſt linitus ſaliua ſtatim mittitur ad fontem baptiſmi?Reſp.ad ſignificandum quòd baptizatus eſt ſicut ille cæcus euangelicus,qui linitis oculis luto,iuſſus eſt ire ad lauandum in Siloe, vbi lumẽ recuperauit. ibidem.

De his quæ fiunt apud fontem baptiſmi. Num. 7. num.69.

Quid primò fit ibi?Reſp.primo interrogatur ter baptizandus,ſi abrenunciet Satanę,& omnib. operibus eius,& omnibus pompis eius;& baptizandus,vel patrinus eius nomine, ter reſpondet, Abrenuntio.

Quare hoc?Reſpon.quia ſic baptizandus incipit profiteri Chriſtianam religionem. ibidem.

Quot requiruntur ad hanc profeſſionem?Reſpon. duo,vnum eſt,quod relinquat inimicos Chriſti, mundum,carnem,& diabolum;aliud quod Chriſti fidẽ,& religionem profiteatur: num 69. & 70.

Quomodo profitetur fidem Chriſtianam?Reſpon. cum interrogatus credis &c. Reſpondet, Credo. num.70.

Quare interrogatur baptizandus,an velit baptizari?Reſp.quia Chriſtus, vult vt omnes voluntariè ad ſe accedant. num.71.

Quare his peractis baptiſma confertur?Reſp.quia ſic eſt præparatus, & inſtructus ad Baptiſmum.

De his, quæ poſt baptiſmum efficiuntur. Num. 8.

Quare poſt baptiſmum caput baptizati in ſummo vertice chriſmate perungitur? Reſp. ad ſignificandum,quòd Chriſtianus effectus eſt, & tanquam membrum Chriſti capiti eſt coniunctus:à Chriſmate enim Chriſtus appellatus eſt. num.72.

Cur ſacerdos induit baptizatum adultum veſte a- num.73.

ba,

ba,& infantibus ſudariolum imponit dicens.[Accipe veſtem candidam,&c.?Reſp.ad ſignificandum primò gloriam reſurrectionis;ſecundò nitorē,& pulchritudinem animæ:tertiò innocentiam,& integritatem vitæ,quæ ex baptiſmo,vel proueniūt,vel conſequi debent.

Nu. 74. Quare cereus ardens in manu traditur?Reſpon.vt oſtendat fidem charitate inflammatam, quam in baptiſmo accepit,bonorum operum ſtudio alendā, atque augendam eſſe.

Nu. 75. Quare imponitur poſt hæc nomen?Reſp.ad ſignificandum, quod iam regeneratus eſt, & militiæ Chriſti adſcriptus.

ibid. Quòd nomen debet imponi? Reſp. Sanctorum.

ibid. Quare hoc?Reſ.propter duas cauſas:prima vt imitetur illum:ſecunda vt habeat,precetur, & ſperet illum aduocatum,ad ſalutem animæ,& corporis defendendam.

ibid. Reprehendendi ſunt, qui imponunt nomina gentilium?Reſpon.ita eſt.præcipuè ſi illi gentiles malæ vitæ fuerunt.

Concluſio.

Nu. 76. Parochi debebunt iſta docere? Reſp. ſumma diligentia.

ibid. Ad quem finem debent iſta docere;Reſ. primò vt ſacramentum Baptiſmi cum debita reuerentia,& deuotione ſuſcipiatur; & conferatur. ſecundò vt in adminiſtratione huius ſacramenti nihil eſſentiale omittatur;tertiò vt omnes fideles ſemper meditentur, quæ in Baptiſmo promiſerint: quartò vt ijdem omni ſtudio nitātur ſeruare fidem Deo datam, inſtituendo eam viuendi rationem, quæ profeſſioni in Baptiſmo factæ reſpondeat.

De

DE SACRAMENTO Confirmationis.

De neceſſitate doctrinæ huius ſacramenti.

EStne neceſſarium explicare populis ſacramentum Confirmationis? Reſp. eſt, & diligenter debet fieri. num. 5.

Quare? Reſp. quia multi hoc ſacramẽtum omnino prętermittunt; & ex his qui accednnt, pauciſſimi ſunt, qui fructum quem deberent, ex eo capere ſtudeant. Ibidem.

Quo tempore hæc doctrina opportune tradetur? Reſp. In die Pentecoſtes, quo præcipuè adminiſtrari ſolet, vel alijs diebus, & præcipuè cum debet adminiſtrari. Num. 1. Seſſ. 24. cap 7.

Quid debet de illo doceri? Reſpon. natura, vis, dignitas, & vſus. Num. 1.

Ad quem finem hęc doctrina tradenda eſt? reſp. vt populi inducantur ad non negligendum, tàm magnū Dei beneficium, ſed ad ſuſcipiendum illud cum ſumma deuotione, ac reuerentia. Ibidem. Seſſ. 24. cap. 7. R.

Diuiſio tractationis.

QVot debent de hoc ſacramento tractari? reſp. quinque.

Primò de nomine, & diffinitione.

Secundò de materia, & forma.

Tertiò de efficiente fine, & effectu illius.

Quartò de vſu, & adminiſtratione.

Quintò de cæremonijs.

De nomine, & diffinitione huius ſacramenti. Cap. I.

QVare hoc ſacramẽtum appellatur Cōfirmatio? reſp. ab effectu, quia baptizatum confirmat in gra- Num. 2. & 20.

gratia,in fide,& in vita ſpirituali, ita vt incipiat eſſe perfectus Chriſti miles.

Num. 2. 5. 20. Quomodo poteſt diffiniri hoc ſacramentum? Reſ. ſic: Confirmatio eſt ſacramẽtum quo fides,gratia, & vita ſpiritualis inchoata in Baptiſmo confirmatur, augetur,atque perficitur.

C.T. ſeſ. 7. can. 1. de cõfir. num. 5. Licetne dubitare an Confirmatio ſit ſacramẽtum? Reſp. non,& eſſet hæreticus qui hoc negaret.

Quæ differentia eſt inter Baptiſmum,& Confirmationem? Reſp. primò à fine finis baptiſmi eſt natiuitas ſpiritualis, finis Confirmationis eſt augmentum, & perfectio talis vitæ: ſecundò ab effectu: effectus Baptiſmi eſt gratia baptizatũ in fide illuſtrans. effectus Confirmationis eſt gratia confirmans illum, nè vllo pęnarum,ſuppliciorum,mortis periculo, aut metu à veræ fidei confeſſione deterreatur. In illo homo fit miles: in iſta armatur ad pugnam: tertiò à materia, & forma,quæ ſunt diuerſæ: quartò ab efficiẽte,quia Cõfirmationis miniſter eſt Epiſcopus.

De materia huius ſacramenti. Cap. 11.

Num. 7. Q Væ nam eſt materia huius ſacramenti? Reſpon. Chriſma.

Ibidem. Quid ſignificat hoc nomen Chriſma? R. hoc nomẽ eſt Græcũ,& apud profanos Scriptores ſignificat omne genus vnguenti; apud Eccleſiaſticos ſignificat tãtũmodo illud vnguẽtũ,in quo hæc tria reperiantur; primò qđ ſit ex oleo oliuarũ: ſecundò ex balſamo; tertiò qđ ſit ab Epiſcopo ſolemniter conſecratũ.

Ibidem. Quare nõ ex vna,ſed ex duabus rebus materia cõficitur? Reſp. ad ſignificandam multiplicem Spiritus Sancti gratiam, quæ in hoc ſacramento confertur.

Num. 8. Quare ponitur oleum? Reſ. quia ſignificat plenitudinem gratiæ, quæ in hoc ſacramento confertur.

Num. 9. Quare balſamum? R. duplici de cauſa; primã; quia ſuo odore ſignificat, quòd confirmatus debet eſſe bonus odor Chriſti; ſecundã, quia balſamum non ſinit res putreſcere,ideo oſtendit per effectum confirmatio-

mationis fideles à peccatis deffendi poſſe. num.10.

Quare conſecratur ab Epiſcopo? Reſp. primò quia Chriſtus in extrema cęna ſic inſtituit; ſecundò, quia ita ratio poſtulat: aqua .n. in Baptiſmo Chriſti fuit conſecrata; materiam autem Confirmationis Chriſtus non conſecrauit vſu,& tractationes ideo debuit ab Epiſcopo conſecrari, qui eſt ordinarius miniſter illius ſacramenti.

De forma Num. 2.

QVæ eſt forma huius ſacramenti? Reſp. iſta; Signo te ſigno Crucis,& confirmo te Chriſmate ſalutis,in nomine Patris,& Filij,& Spiritusſancti. num.11.

Quot ſunt res ſignificatæ ab hac forma? Reſp. tres, prima poteſtas,à qua hoc ſacramentũ vim habet: ſecunda robur,qđ tribuitur confirmato; tertia ſignum qđ illi datur ad militandum, primum eſt ſancta Trinitas: ſecundũ ſignificatur vnctione 3. ſigno crucis. num.12.

Quare hæc eſt vera forma huius ſacramenti? Reſ. quia ſic rationi conuenit,ſed potiſſimum,quia Catholica Eccleſia ita ſemper docuit, & ex Apoſtolorum traditione accepit. ibid.

De efficiente huius ſacramenti. Cap. III.

QVis eſt author huius ſacramenti? R. Chriſtus. num.6.

Quis hoc docet? Reſp. præcipue S. Fabianus Pontifex,& martyr,qui dixit Chriſtum præcepiſſe ritum Chriſmatis,& verba, quæ in eius adminiſtratione Eccleſia vtitur; ſed & alij multi antiqui Patres, Dionyſius, Euſebius Cæſ. Ambr. Aug. Melchiades, Vrbanus,Fabianus,Euſebius pontifex, & martyr. num.6.3 4.& 13.

Apoſtolis fuitne hoc ſacramentum collatum? Reſ. fuit,in die Pentecoſtes. num.21.

Apoſtoli hoc ſacramentum adminiſtrarunt? Reſp, ita eſt, vt patet factum à Petro, & Ioanne in Samaria. num.12.

De miniſtro huius ſacramenti. Num. 2.

Ibidem. EPiſcopus eſt ordinarius miniſter huius ſacramẽti? Reſp. eſt, & eſt de fide. Conc. Trident. ſeſſ. 7. Confirmat.

Num. 12 & 13. Quare hoc? Reſp. quia antiqui Patres ſic docent, & ex ſcriptura colligitur, & ratio ita ſuadet.

Num. 13 Quomodo ratione declaratur? Reſp. ſic; ſicut in ædificijs extruendis fabri, & inferiores miniſtri calcem, ligna, & reliquam materiam parant, & componunt, abſolutio tamẽ operis ad architectum ſpectat: Ita hoc ſacramentum, in quo ſpirituale ædificiũ perficitur, à nullo alio, quam à ſummo Sacerdote, qualis eſt Epiſcopus adminiſtrari opus erat.

De patrinis. Num 3.

num. 14. PAtrini quare in confirmatione adhibentur? Reſp. quia confirmatus armatur ad pugnandũ, qui autem gladiatoriam pugnam ſubeunt, egent doceri ab aliquo, quomodo ſe in dimicatione incolumes ſeruent, & inimicum offendant, & ideo recte patrini traduntur.

Contrahiturne affinitas? Reſp. contrahitur, ſicut de baptiſmo dictum eſt.

De fine, & effectu Confirmationis. Num. 4.

nu. 2. 3. 5 QVis eſt finis Confirmationis? Reſp. augmentũ, & perfectio vitæ ſpiritualis.

num. 5. Quis eſt effectus illius? Reſp. plenitudo gratiæ, id eſt confirmare, augere, & perficere gratiam baptiſmalem.

num. 21. Vbi declaratur in ſcriptura hæc gratiæ plenitudo? Reſ. ex eo quod euenit Apoſtolis in die Pentecoſtes: qui enim antea ità timidi erãt, vt terrerẽtur à mulier

num. 22. culis effecti ſunt fortiſſimi, & rubuſtiſſimi.

Seſ. 7. canon. 9. Confirmatio imprimit characterem? Reſp. imprimit, & eſt de fide, & non poteſt iterari.

De

De vſu huius ſacramenti & adminiſtratione. Cap. IIII.

HOc ſacramentum eſt neceſſarium ad ſalutem? Reſp. non eſt ita neceſſarium, vt quis ſine eo nõ poſſit ſaluari, ſed tamen ab omnibus ſumi debet, quia pro omnibus inſtitutum eſt. num. 15.

Quare omnes debent accipere? Reſp. quia ſpiritua li incremento opus eſt omnibus. num. 16. Num. 15.

Qui defectus circa hoc ſacramẽtum committi ſolent? Reſp. tres pręcipuè, primò nimis properè accipiendo, vel conferendo: ſecundò nimis tardè accedẽdo: tertiò indeuotè recipiendo. Num. 17.

Pueri quando ſunt confirmandi? Reſp. poſſunt et infantes poſt baptiſmum confirmari, ſed minus expedit fieri antequam habeant vſum rationis. ibid.

Quare hoc? Reſp. quia confirmatio inſtituta eſt nõ ad ſalutis neceſſitatem, ſed ad pugnam, ad quam ante vſum rationis, quis aptus non eſt.

Qua ætate fieri debet? Reſp. Cat. ait: ſi duodecimus annus expectandus nõ videatur, vſq; ad ſeptimũ certè hoc ſacramentum differre maximè conuenit. ibid.

De præparatione in adultis Num. 2.

HOc ſacramẽtum in adultis requirit præparationem? Reſp. requirit. num. 18.

Quare? Reſp. quia confert gratiam, quæ ſine præparatione non datur. ibid.

Quæ præparatio requiritur ante ſacramentum? Reſp contritio peccatorum mortalium, quæ fuerunt commiſſa. Et ait Catec. elaborandum eſt, vt peccata prius confirmandi confiteantur, & vt paſtorũ cohortatione ad ieiunia, & alia pietatis opera ſuſcipienda incitentur. ibid.

Quæ præparatio requiritur in ſuſceptione ſacramẽti? Reſp. primò requiritur fides, atq. pietas, ſeu deuotio, & laudabile eſt, quòd ieiuni accedant. ibidem.

Quid debet fieri ſuſcepta Confirmatione? Reſ. fortiter perferre laborem in operando, & fidem cõfitẽ- num. 19.

do,necnon contra tentationes fortius dimicari,ideſt, contra mundum,carnem,& diabolum.

De ritibus,ac cæremonijs. Cap. V.

num. 23. QVare confirmati in fronte vnguntur? Reſ. Quia metus,ac verecundia maximè in fronte ſolent apparere; Et quia in Confirmatione datur robur,quo dictæ affectiones tolluntur maximè in fronte vnctio fieri debet,ad ſignificandum contra hoſtes fortiter dimicandum.

ibidem: Cur imprimitur ſignum Crucis in frõte? Reſ. quia crux eſt nota,& inſigne illud,quo Chriſti miles à cæteris debet diſtingui,ideo in illuſtriori corporis parte imprimi debet.

num. 24. Cur in die Pentecoſtes præcipuę confertur? Reſp. quia tunc Apoſtoli robore Spiritusſancti confirmati ſunt, ex quo fideles quanta ſint myſteria in hac ſacra vnctione intelligere poſſunt.

num. 25. Quare Epiſcopus confirmatum manu leuiter cedit in maxilla? Reſp. vt ſic meminerit ſe tanquam fortẽ athletam paratũ eſſe oportere ad omnia aduerſa inuicto animo pro Chriſti nomine perferenda.

Ibidem. Quare in fine datur pax? Reſp. vt intelligat ſe gratiæ cæleſtis plenitudinem,& pacẽ,quæ exuperat omnem ſenſum conſequutum eſſe: pacemq; per victoriam,& victoriam per prælium obtineri.

De modo, quo iſta doceri debent.

Ibidem. ISta debent doceri à parochis? Reſp. Catech. ait, debent.

Ibidem. Qua ratione faciendum eſt? Reſpon. Catec. ait non nudis verbis,& oratione,ſed inflammatio quodã pietatis ſtudio,& ita vt ea in animis,intimiſque fidelium cogitationibus inſerantur.

DO.

DOCTRINA
Concil. Trid. & Catech. Rom. de Euchariſtia.

TRACTATIO PRIMA.

De neceſſitate tradendi doctrinam de Euchariſtia.

Eſt vtile, & neceſſarium, vt tradatur do- Seſſ. 13.
ctrina de Sacramento Euchariſtiæ à pa- proe.
rochis, & vt ab omnibus fidelibus ſu- C.Ro.de
ſcipiatur? Reſp. quam maxime. Euch. n.
Quibus eſt neceſſaria hæc doctrina? 1. C. T.
Reſp. primò Sacerdotibus, qui debent illam con- ſeſſ. 13.
ficere, & adminiſtrare; ſecundò parochis, qui debẽt 21.22.&
populos de illa edocere; tertiò promotis, & promo- 24.c.7.R
uendis ad ordines; Ordinis enim ſacramentum ad C.Ro. de
Euchariſtiam potiſſimum ordinatur; quartò omnibus Euc.n. 1.
fidelibus, qui debent hoc ſacramento vti, & in illo & alibi.
Chriſtum venerari.

Quem finem debent habere illi, qui docent, & diſ- C.Ro.de
cunt hanc doctrinam? Reſp. triplicem, primus eſt, vt Sac.n.vl.
huic Sacramento debitum honorem tribuant; ſecun- & de Eu-
dus, vt illo deuotè, & cum fructu vtantur: tertiò vt char. n.i.
euitent peccata, quæ contra illum committi poſſunt, C.T. ſeſ.
& contra quæ ira Dei maximè ſæuit. 13.c.5.

Quomodo ex doctrina hac oritur honor huius ſa- Seſ.13.c.
cramento? Reſp. quia cognitio dignitatis illius facit, 5.& ſeſs.
vt ſumma veneratione habeatur. 24.c.7.R

Quomodo per hanc doctrinam bonus vſus huius Seſ.24.c.
ſacramenti adiuuatur? Reſp. quia per illam in animis 7.R.
fidelium deuotio, & reuerentia, & debita præparatio
effici poteſt.

Quare ignorantia huius doctrinæ eſt cauſa pecca- C.R.nu.
torum? Reſp. quia per illam fit, vt hoc ſacramentum 1.C. Tri.
neque ſanctè, neque religioſè à fidelibus tractetur: vbi ſup.
illique debitus honor non tribuatur. C.R.n.1.

De Catechiſmo. *Num. 4.*

num. 63. QVid eſt Catechiſmus? Reſp. introductio.
Ibidem. Quare inſtitutus eſt? Reſpõ. quia Saluator noſter ita præcipit dicens, Docete omnes gentes baptizantes, &c. docentes eos ſeruare omnia, &c. vbi apparet ſine inſtructione non debere baptizari.
Ibidem. De qua re inſtruitur baptizandus? Reſp de doctrina Chriſtianæ fidei, & exponuntur illi ſumma capita noſtræ religionis.
num. 26. Cur baptizandi cathechizantur? R. quia infantes egẽt doceri; Infantes aũt ſunt, qui viuere incipiunt.
num 64. Quomodo fit Catechiſmus? Reſp. per interrogationes, & reſponſiones.
Ibidem. Cur ita? reſpon. quia ſic facilior eſt inſtructio.
ibid. Quis reſpondet? Reſp. ſi baptizandus eſt adultus, ipſemet; ſi infans, patrinus pro illo reſpondet.

De exorciſmo. *Num. 5.*

num 65. QVid eſt exorciſmus? Reſp. eſt inuocatio diuini nominis ſuper energumenos ideſt poſſeſſos à dęmone. Homo ante baptiſmum poſſidetur à dęmone?
num 62. Reſp. ita eſt, propter Adæ peccatum.
num. 65. Quis eſt finis exorciſmi? Reſp. expellere dęmonẽ, eiuſque vires frangere.
ibid. Quomodo fit? Reſp. religioſis verbis, ac præcationibus, & inuocatione diuini nominis.
num. 66. Cur expellitur dæmon; Reſp. vt baptizatus templum fiat ſpiritus ſancti.

De alijs cæremonijs baptiſmum præcedentibus. *Num. 6.*

num. 66. CVr ſal in os baptizandi infunditur? Reſp, ad ſignificandum eum fidei doctrinã, & gratiæ donũ conſecuturum, vt à peccatorum putredine liberetur, ſaporemq. bonorum operum percipiat, & diuinæ ſapientiæ pabulo delectetur.
num. 67. Cur ſigno Crucis obſignantur frons, oculi, pectus humeri, aures baptizandi? Reſp. ad declarãdũ baptiſmi

mi miſterio ſenſus aperiri,ac roborari, vt Deû excipere,præceptaque eis intelligere, ac ſeruare poſſit.

Quare nares,& aures ſaliua liniũtur?Reſ.ad ſignificandũ,quòd per baptiſmũ cõfertur diuina ſapiẽtia. num.68.

Cur poſtquam eſt linitus ſaliua ſtatim mittitur ad fontem baptiſmi?Reſp.ad ſignificandum quòd baptizatus eſt ſicut ille cæcus euangelicus, qui linitis oculis luto,iuſſus eſt ire ad lauandum in Siloe, vbi lumẽ recuperauit. ibidem.

De his quæ fiunt apud fontem baptiſmi. Num. 7. num.69.

QVid primò fit ib?Reſp. primo interrogatur ter baptizandus,ſi abrenunciet Satanæ,& omnib. operibus eius,& omnibus pompis eius;& baptizandus,vel patrinus eius nomine, ter reſpondet, Abrenuntio.

Quare hoc?Reſpon. quia ſic baptizandus incipit profiteri Chriſtianam religionem. ibidem.

Quot requiruntur ad hanc profeſſionem?Reſpon. duo,vnum eſt,quod relinquat inimicos Chriſti, mundum,carnem,& diabolum;aliud quod Chriſti fidẽ,& religionem profiteatur: num 69. & 70.

Quomodo profitetur fidem Chriſtianam?Reſpon. cum interrogatus credis &c. Reſpondet, Credo. num.70.

Quare interrogatur baptizandus,an velit baptizari?Reſp.quia Chriſtus, vult vt omnes voluntariè ad ſe accedant. num.71.

Quare his peractis baptiſma confertur?Reſp.quia ſic eſt præparatus, & inſtructus ad Baptiſmum.

De his, quæ poſt baptiſmum efficiuntur. Num. 8.

QVare poſt baptiſmum caput baptizati in ſummo vertice chriſmate perungitur? Reſp. ad ſignificandum,quòd Chriſtianus effectus eſt, & tanquam membrum Chriſti capiti eſt coniunctus:à Chriſmate enim Chriſtus appellatus eſt. num.72.

Cur ſacerdos induit baptizatum adultum veſte alba, num.73.

ba,& infantibus ſudariolum imponit dicens.[Accipe veſtem candidam,&c.?Reſp.ad]ſignificandum primò gloriam reſurrectionis;ſecundò nitorē,& pulchritudinem animæ:tertiò innocentiam,& integritatem vitæ,quæ ex baptiſmo,vel prouenit,vel conſequi debent.

Nu. 74. Quare cereus ardens in manu traditur?Reſpon.vt oſtendat fidem charitate inflammatam, quam in baptiſmo accepit,bonorum operum ſtudio alendā, atque augendam eſſe.

Nu. 75. Quare imponitur poſt hæc nomen?Reſp.ad ſignificandum, quod iam regeneratus eſt, & militiæ Chriſti adſcriptus.

ibid. Quòd nomen debet imponi? Reſp. Sanctorum.

ibid. Quare hoc?Reſ.propter duas cauſas:prima vt imitetur illum:ſecunda vt habeat,precetur, & ſperet illum aduocatum,ad ſalutem animæ,& corporis defendendam.

ibid. Reprehendendi ſunt, qui imponunt nomina gentilium?Reſpon.ita eſt.præcipuè ſi illi gentiles malæ vitæ fuerunt.

Concluſio.

Nu. 76. PArochi debebunt iſta docere? Reſp. ſumma diligentia.

ibid. Ad quem finem debent iſta docere;Reſ. primò vt ſacramentum Baptiſmi cum debita reuerentia,& deuotione ſuſcipiatur: & conferatur: ſecundò vt in adminiſtratione huius ſacramenti nihil eſſentiale omittatur:tertiò vt omnes fideles ſemper meditentur, quæ in Baptiſmo promiſerint: quartò vt iidem omni ſtudio nitātur ſeruare fidem Deo datam, inſtituendo eam viuendi rationem, quæ profeſſioni in Baptiſmo factæ reſpondeat.

De

DE SACRAMENTO Confirmationis.

De neceſſitate doctrinæ huius ſacramenti.

Estne neceſſarium explicare populis ſacramentum Confirmationis? Reſp. eſt, & diligenter debet fieri. num. 5.

Quare? Reſp. quia multi hoc ſacramẽtum omnino prętermittunt; & ex his, qui accednnt, pauciſſimi ſunt, qui fructum quem deberent, ex eo capere ſtudeant. Ibidem.

Quo tempore hæc doctrina opportune tradetur? Reſp. In die Pentecoſtes, quo præcipuè adminiſtrari ſolet, vel alijs diebus, & præcipuè cum debet adminiſtrari. Num. 1. Seſſ. 24. cap7.

Quid debet de illo doceri? Reſpon. natura, vis, dignitas, & vſus. Num. 1.

Ad quem finem hęc doctrina tradenda eſt? reſp. vt populi inducantur ad non negligendum, tàm magnũ Dei beneficium, ſed ad ſuſcipiendum illud cum ſumma deuotione, ac reuerentia. Ibidem. Seſſ. 24. cap. 7. R.

Diuiſio tractationis.

Qvot debent de hoc ſacramento tractari? reſp. quinque.

Primò de nomine, & diffinitione.

Secundò de materia, & forma.

Tertiò de efficiente fine, & effectu illius.

Quartò de vſu, & adminiſtratione.

Quintò de cæremonijs.

De nomine, & diffinitione huius ſacramenti. *Cap. I.*

Qvare hoc ſacramẽtum appellatur Cõfirmatio? reſp. ab effectu, quia baptizatum confirmat in Num. 2. & 20.

gra-

gratia,in fide,& in vita ſpirituali, ita vt incipiat eſſe perfectus Chriſti miles.

Num. 2. 5. 20. Quomodo poteſt diffiniri hoc ſacramentum? Reſ. ſic:Confirmatio eſt ſacramẽtum quo fides,gratia, & vita ſpiritualis inchoata in Baptiſmo confirmatur, augetur,atque perficitur.

Liceetne dubitare an Confirmatio ſit ſacramẽtum? Reſp.non,& eſſet hæreticus qui hoc negaret.

C.T. ſeſ. 7. can.1. de cõfir. num.5. Quæ differentia eſt inter Baptiſmum,& Confirmationem?Reſp.primò à fine finis baptiſmi eſt natiuitas ſpiritualis, finis Confirmationis eſt augmentum, & perfectio talis vitæ:ſecundò ab effectu: effectus Baptiſmi eſt gratia baptizatũ in fide illuſtrans. effectus Confirmationis eſt gratia confirmans illum, nè vllo pœnarum,ſuppliciorum,mortis periculo, aut metu à veræ fidei confeſſione deterreatur. In illo homo fit miles:in iſta armatur adpugnam:tertiò à materia, & forma,quæ ſunt diuerſæ:quartò ab efficiẽte,quia Cõfirmationis miniſter eſt Epiſcopus.

De materia huius ſacramenti. Cap. II.

Num. 7. Qvænam eſt materia huius ſacramenti?Reſpon. Chriſma.

Quid ſignificat hoc nomen Chriſma? R. hoc

Ibidem. nomẽ eſt Græcũ,& apud profanos Scriptores ſignificat omne genus vnguenti;apud Eccleſiaſticos ſignificat tãtũmodo illud vnguẽtũ,in quo hæc tria reperiãtur;primò q͛d ſit ex oleo oliuarũ: ſecundò ex balſamo;tertiò q͛d ſit ab Epiſcopo ſolemniter conſecratũ.

Ibidem. Quare nõ ex vna,ſed ex duabus rebus materia cõficitur?Reſp.ad ſignificandam multiplicem Spiritus Sancti gratiam, quæ in hoc ſacramento confertur.

Num. 8. Quare ponitur oleum?Reſ. quia ſignificat plenitudinem gratiæ, quæ in hoc ſacramento confertur.

Quare balſamum?R. duplici de cauſa;primã, quia

Num. 9. ſuo odore ſignificat, quòd confirmatus debet eſſe bonus odor Chriſti; ſecundã, quia balſamum non ſinit res putreſcere,ideo oſtendit per effectum confirmatio-

mationis fideles à peccatis deffendi poſſe. num.10.

Quare conſecratur ab Epiſcopo? Reſp. primò quia Chriſtus in extrema cœna ſic inſtituit; ſecundò, quia ita ratio poſtulat: aqua .n. in Baptiſmo Chriſti fuit conſecrata; materiam autem Confirmationis Chriſtus non conſecrauit vſu, & tractatione; ideo debuit ab Epiſcopo conſecrari, qui eſt ordinarius miniſter iſtius ſacramenti.

De forma Num. 2.

QVæ eſt forma huius ſacramenti? Reſp. iſta; Signo te ſigno Crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filij, & Spirituſſancti. num.11.

Quot ſunt res ſignificatæ ab hac forma? Reſp. tres, prima poteſtas, à qua hoc ſacramentũ vim habet: ſecunda robur, qđ tribuitur confirmato; tertia ſignum qđ illi datur ad militandum, primum eſt ſancta Trinitas: ſecundũ ſignificatur vnctione; ſigno crucis. num.12.

Quare hæc eſt vera forma huius ſacramenti? Reſ. quia ſic rationi conuenit, ſed potiſſimum, quia Catholica Eccleſia ita ſemper docuit, & ex Apoſtolorum traditione accepit. ibid.

De efficiente huius ſacramenti. Cap. III.

QVis eſt author huius ſacramenti? R. Chriſtus. num.6.

Quis hoc docet? Reſp. præcipue S. Fabianus Pontifex, & martyr, qui dixit Chriſtum præcepiſſe ritum Chriſmatis, & verba, quæ in eius adminiſtratione Eccleſia vtitur; ſed & alij multi antiqui Patres, Dionyſius, Euſebius Cæſ. Ambr. Aug. Melchiades, Vrbanus, Fabianus, Euſebius pontifex, & martyr. num.6.3 4.& 13.

Apoſtolis fuitne hoc ſacramentum collatum? Reſ. fuit, in die Pentecoſtes. num.21.

Apoſtoli hoc ſacramentum adminiſtrarunt? Reſp. ita eſt, vt patet factum à Petro, & Ioanne in Samaria. num.12.

De

De miniſtro huius ſacramenti. Num. 2.

Ibidem. EPiſcopus eſt ordinarius miniſter huius ſacramẽti? Reſp. eſt, & eſt de fide. Conc. Trident. ſeſſ. 7. Confirmat.

Num. 12 & 13. Quare hoc? Reſp. quia antiqui Patres ſic docent, & ex ſcriptura colligitur, & ratio ita ſuadet.

Num. 13 Quomodo ratione declaratur? Reſp. ſic; ſicut in ædificijs extruendis fabri, & inferiores miniſtri calcem, ligna, & reliquam materiam parant, & componunt, abſolutio tamẽ operis ad architectum ſpectat: Ita hoc ſacramentum, in quo ſpirituale ædificiũ perficitur, à nullo alio, quam à ſummo Sacerdote, qualis eſt Epiſcopus adminiſtrari opus erat.

De patrinis. Num 3.

num. 14. PAtrini quare in confirmatione adhibentur? Reſp. quia confirmatus armatur ad pugnandũ, qui autem gladiatoriam pugnam ſubeunt, egent doceri ab aliquo, quomodo ſe in dimicatione incolumes ſeruent, & inimicum offendant, & ideo recte patrini traduntur.

Contrahiturne affinitas? Reſp. contrahitur, ſicut de baptiſmo dictum eſt.

De fine, & effectu Confirmationis. Num. 4.

nu. 2. 3. 5 QVis eſt finis Confirmationis? Reſp. augmentũ, & perfectio vitæ ſpiritualis.

num. 5. Quis eſt effectus illius? Reſp. plenitudo gratiæ, ideſt confirmare, augere, & perficere gratiam baptiſmalem.

num. 21. Vbi declaratur in ſcriptura hæc gratiæ plenitudo? Reſ. ex eo quod euenit Apoſtolis in die Pentecoſtes? qui enim antea ità timidi erãt, vt terrerẽtur à mulierculis effecti ſunt fortiſſimi, & rubuſtiſſimi.

num. 22. ſeſ. 7. canon. 9. Confirmatio imprimit characterem? Reſp. imprimit, & eſt de fide, & non poteſt iterari.

De

De vſu huius ſacramenti & adminiſtratione. Cap. IIII.

HOc ſacramentum eſt neceſſarium ad ſalutem? Reſp.non eſt ita neceſſarium,vt quis ſine eo nõ poſſit ſaluari,ſed tamen ab omnibus ſumi debẽt,quia pro omnibus inſtitutum eſt. num. 15.

Quare omnes debent accipere?Reſp.quia ſpirituali incremento opus eſt omnibus. num. 16. Num.15.

Qui defectus circa hoc ſacramẽtum committi ſolent?Reſp.tres pręcipuè,primò nimis properè accipiendo, vel conferendo:ſecundò nimis tardè,accedẽdo:tertiò indeuotè recipiendo. Nũm.17.

Pueri quando ſunt confirmandi? Reſp. poſſunt ẽt infantes poſt baptiſmum confirmari,ſed minus expedit fieri antequam habeant vſum rationis. ibid.

Quare hoc?Reſp. quia confirmatio inſtituta eſt nõ ad ſalutis neceſſitatem,ſed ad pugnam,ad quam ante vſum rationis, quis aptus non eſt.

Qua ætate fieri debet?Reſp.Cat.ait:ſi duodecimus annus expectandus nõ videatur,vſq; ad ſeptimũ certè hoc ſacramentum differre maximè conuenit. ibid.

De præparatione in adultis Num. 2.

HOc ſacramẽtum in adultis requirit præparationem?Reſp.requirit. num. 18.

Quare? Reſp. quia confert gratiam, quæ ſine præparatione non datur. ibid.

Quæ præparatio requiritur ante ſacramentum? Reſp contritio peccatorum mortalium,quæ fuerunt commiſſa.Et ait Catec. elaborandum eſt , vt peccata prius confirmandi confiteantur,& vt paſtorũ cohortatione ad ieiunia, & alia pietatis opera ſuſcipienda incitentur. ibid.

Quæ præparatio requiritur in ſuſceptione ſacramẽti?Reſp.primò requiritur fides,atq. pietas,ſeu deuotio,& laudabile eſt, quòd ieiuni accedant. ibidem.

Quid debet fieri ſuſcepta Confirmatione?Reſ.fortiter perferre laborem in operando,& fidem cõfitẽ- num. 19.

do,necnon contra tentationes fortius dimicari,ideſt, contra mundum,carnem,& diabolum.

De ritibus,ac cæremonijs. Cap. V.

num. 23. QVare confirmati in fronte vnguntur? Reſ. Quia metus,ac verecundia maximè in fronte ſolent apparere; Et quia in Confirmatione datur robur,quo dictæ affectiones tolluntur maximè in fronte vnctio fieri debet,ad ſignificandum contra hoſtes fortiter dimicandum.

ibidem: Cur imprimitur ſignum Crucis in frõte? Reſ. quia crux eſt nota,& inſigne illud,quo Chriſti miles à cæteris debet diſtingui,ideo in illuſtriori corporis parte imprimi debet.

num. 24. Cur in die Pentecoſtes præcipuę confertur? Reſp. quia tunc Apoſtoli robore Spiritusſancti confirmati ſunt, ex quo fideles quanta ſint myſteria in hac ſacra vnctione intelligere poſſunt.

num. 25. Quare Epiſcopus confirmatum manu leuiter cedit in maxilla? Reſp. vt ſic meminerit ſe tanquam fortẽ athletam paratũ eſſe oportere ad omnia aduerſa inuicto animo pro Chriſti nomine perferenda.

Ibidem. Quare in fine datur pax? Reſp. vt intelligat ſe gratiæ cæleſtis plenitudinem,& pacẽ,quæ exuperat omnem ſenſum conſequutum eſſe: pacemq; per victoriam,& victoriam per prælium obtineri.

De modo, quo iſta doceri debent.

Ibidem. ISta debent doceri à parochis? Reſp. Catech. ait, debent.

Ibidem. Qua ratione faciendum eſt? Reſpon. Catec. ait non nudis verbis,& oratione,ſed inflammatio quodã pietatis ſtudio,& ita vt ea in animis,intimiſque fidelium cogitationibus inſerantur.

D O.

DOCTRINA
Concil. Trid. & Catech. Rom. de Euchariſtia.
TRACTATIO PRIMA.

De neceſſitate tradendi doctrinam de Euchariſtia.

ESt vtile, & neceſſarium, vt tradatur doctrina de Sacramento Euchariſtiæ à parochis, & vt ab omnibus fidelibus ſuſcipiatur? Reſp. quam maxime.

Seſſ. 13. proœ. C.Ro. de Euch. n.

Quibus eſt neceſſaria hæc doctrina? Reſp. primò Sacerdotibus, qui debent illam conficere, & adminiſtrare; ſecundò parochis, qui debẽt populos de illa edocere; tertiò promotis, & promouendis ad ordines; Ordinis enim ſacramentum ad Euchariſtiam potiſſimum ordinatur; quartò omnibus fidelibus, qui debent hoc ſacramento vti, & in illo Chriſtum venerari.

1. C. T. ſeſſ. 13. 21. 22. & 24. c. 7. R C.Ro. de Euc. n. 1. & alibi.

Quem finem debent habere illi, qui docent, & diſcunt hanc doctrinam? Reſp. triplicem, primus eſt, vt huic Sacramento debitum honorem tribuant; ſecundus, vt illo deuotè, & cum fructu vtantur: tertiò vt euitent peccata, quæ contra illum committi poſſunt, & contra quæ ira Dei maximè ſæuit.

C.Ro. de Sac. n. vl. & de Euchar. n. i. C.T. ſeſ. 13. c. 5.

Quomodo ex doctrina hac oritur honor huiuc ſacramento? Reſp. quia cognitio dignitatis illius facit, vt ſumma veneratione habeatur.

Seſ. 13. c. 5. & ſeſs. 24. c. 7. R

Quomodo per hanc doctrinam bonus vſus huius ſacramenti adiuuatur? Reſp. quia per illam in animis fidelium deuotio, & reuerentia, & debita præparatio effici poteſt.

Seſ. 24. c. 7. R.

Quare ignorantia huius doctrinæ eſt cauſa peccatorum? Reſp. quia per illam fit, vt hoc ſacramentum neque ſanctè, neque religiosè à fidelibus tractetur, illique debitus honor non tribuatur.

C. R. nu. 1. C. Tri. vbi ſup. C.R. n. 1.

Num. 12. Hoc peccatum eſt graue? Reſp. grauiſſimum: ita, vt ait Catec. nullius ſceleris, quàm huius grauior à Deo animaduerſio metuenda ſit.

Num. 1. de Euch. Quare tam graue peccatum eſt? Reſ. quia rem omnis ſanctitatis plenam, vel potius, quæ ipſum ſanctitatis fontem, & auctorem continet, non religioſè tractare, & venari ſumma impietas eſt.

Diuiſio totius tractationis in tres partes principales.

Cate. R. de Euch. C. T. ſeſ. 13. 21. & 22. IN quot partes iſta tractatio diuidenda eſt? Reſp. in tres. in prima debet agi de Euchariſtia, vt eſt ſacramentum; in ſecunda vt eſt communio: in tertia vt eſt ſacrificium.

C. R. n. 4. 7. 46. 71. C. T. ſeſſ. 13. c. 1. 7. 8. & ſeſſ. 22. Quomodo iſta tria differunt inter ſe? Reſp. Euchariſtia dicitur ſacramentum, prout ſignificat, & continet Corpus, & Sanguinem Chriſti; Eſt Communio prout fideles vtuntur hoc ſacramento: Eſt Sacrificiū prout Deo offertur: Vnde Sacramentum reſpicit ſubſtantialia; Communio, vſum, & adminiſtrationem: Sacrificium verò oblationem.

Diuiſio tractationis de Euchariſtia, vt eſt ſacramentum.

IN quot capita debet diuidi tractatio de Euchariſtia, vt eſt Sacramentum? Reſp. in ſequentia.

In primo debet tractari de hoc ſacramento, & attinentibus ad ipſum.

In ſecundo de materia Euchariſtiæ.

In tertio de forma illius.

In quarto de cōſecratione, & tranſubſtantiatione.

In quinto de ſpeciebus ſacramentalibus.

In ſexto de contento ſub iſtis ſpeciebus.

In ſeptimo debent probari ea, quæ dicta ſunt.

In octauo de cultu, & veneratione ſanctiſſimo Sacramento exhibenda.

In nono de fine, & effectu ſacræ Euchariſtiæ.

Digitized by Google

De Sacramento Euchariſtiæ. Cap. I.

QVid conſideratur in hoc capite de Euchariſtia? Reſp. ait Ariſt. primò conſiderandum eſt de aliqua re prout eſt quoddam totum; deinde ſingulæ partes illius ſunt diſtinguendæ; & in hoc capite conſideratur de Euchariſtia, vt eſt quoddam totum.

Quid conſideratur à Catec. in hoc capite de ſacramento vt eſt quoddam totum? Reſp. primò de inſtitutione Euchariſtiæ. Secũdò de nominibus Euchariſtiæ. Tertiò de differẽtia inter Euchariſtiam, & alia ſacramenta. Quartò de vnitate illius. Quintò de re ab Euchariſtia ſignificata.

De inſtitutione Euchariſtiæ. Num. 2.

QVid primò debet in hoc ſacramento conſiderari? Reſp. inſtitutio, ait Catech. & qua ratione facta ſit. Num. 2.

Quis inſtituit? Reſpon. Chriſtus.

Quando? Reſp. in vltima cœna. ibidem.

Propter quid? Reſp. nè vllo vnquam tempore à ſuis abeſſet ſed ſemper cum illis permaneret. ibidem. Num. 2.

Quare hoc fecit? Reſp. vt daret diuinum, & admirabile pignus illius infiniti amoris, quo vſque in finem fideles omnes diligit, & dilexit. & 52. Ioan. 13. C. R. n. 2

Si Chriſtus non fuiſſet diſceſſurus ex hoc mundo inſtituiſſet? Reſp. non fuiſſet opus; ideo dicitur ſciens horam iam adueniſſe, vt tranſiret ex hoc mundo ad Patrem, &c. Ex Io. 13

Quomodo inſtituit? Reſp. vt in Euangelio, & apud Catech. relatum eſt. C. R. num. 2. Luc. 22

De nominibus Euchariſtiæ. Num. 3.

QVibus nominibus appellatur hoc ſacramẽtum? Reſp. plurimis. Num. 3.

Quare hoc? Reſp. quia admirabilis eius dignitas, & excellentia vno vocabulo non poteſt explicari. ibidem.

nu.3.4.5. Quæ ſunt iſta nomina? Reſp. primò eſt Euchariſtia, ſecundò ſacrificium, tertiò communio, quartò ſacramentum pacis, ac charitatis, quintò viaticum, ſextò cœna.

num.3. Cur dicitur Euchariſtia? Reſp. quia hoc nomen rectè ſignificat naturam huius ſacramenti.

Ibidem. Quid ſignificat? Reſ. bonam gratiam; & gratiarum actionem.

Ibidem. Quare hoc ſacramentum dicitur bona gratia? Reſ. primò, quia cõtinet Chriſtum, qui eſt fons, & author omnis gratiæ, ſecundò quia præſignificat vitam æternam, quæ dicitur gratia Dei.

Ibidem. Quare dicitur gratiarum actio? Reſp. primò, quia Chriſtus in inſtitutione huius ſacramẽti gratias egit Deo Patri; ſecundò, quia in hoc ſacramento quotidie gratiæ aguntur Deo pro omnibus beneficijs, & in particulari pro inſtitutione huius ſacramenti, dum in ſacrificium Deo Patri offertur.

Seſſ. 22. cap. 1. Quare dicitur Sacrificium? Reſp. quia in ipſo Chriſtus Deo patri offertur, & immolatur.

Seſſ. 13. cap. 2. Cur dicitur communio? Reſp. quia per hoc ſacramentum homo communicat, & participat de corpore & ſanguine Chriſti, C. R. num. 4.

Ibidem. C. R. n. 4. Quare dicitur ſacramentum pacis, & charitatis? Reſp quia per ipſum homo copulatur Chriſto, vt capiti, & ſub hoc capite ita connectitur cum alijs membris, ideſt fidelibus, vt vnum corpus fiat cum illis.

C. R. n. 5. C. T ſeſſ. 13. c. 6. & can 7. Cur dicitur Viaticũ? Reſp. primò, quia eſt cibus ſpiritualis homini conſtituto in via: ideſt in hac peregrinatione, ſecundò quia munit, & parat nobis viam ad ęternã fælicitatem, propter quod morituris tribui ſolet.

num. 5. Quare appellatur Cęna? Reſp. quia a Chriſto in vltima cœna inſtitutum eſt.

Quod Euchariſtia ſit ſacramentum, & qua ratione. Num. 4.

Seſſ. 13. ca. 1. & c. num. 7. Euchariſtia eſtne ſacramentum? Reſp. eſt determinatum de fide, quòd ſit ſacramentum.

Quare eſt ſacramẽt um? Reſp. quia habet oĩa:

quæ

quæ requiruntur ad ſacramentum.

Quæ requiruntur ad eſſe ſacramenti? Reſ. tria, primum eſſe ſignum ſenſibile: ſecundum habere ſignificationem, & efficientiam gratiæ; tertium eſſe inſtitutum à Chriſto. ibidem

Hæc ſunt in Euchariſtia? Reſp. ita eſt; ſpecies enim panis ſunt res ſenſibiles: ſignificant etiam, vt dicetur refectionem ſpiritualem, & gratiam; Et Euchariſtia eſt à Chriſto inſtituta. ibidem

De ſacramento, re ſacramenti, & vtroque. Num. 6.

QVid eſt ſacramentum tantum in Euchariſtia? Reſ. ſpecies panis, & vini. num. 8.

Quare hoc? Reſp. quia tantum ſignificant, & non ſunt res ſignificata.

Quid eſt res ſacramenti tantũ? Reſp. gratia, ſeu refectio ſpiritualis. Nume. 8. & 18.

Quare hoc? Reſp. quia gratia eſt tantum res ſignificata, & in ſacramento nihil ſignificat. Nume. 7. & 48.

Quid eſt res, & ſacramentum? Reſp. corpus, & ſanguis Chriſti C. R. num. 8. Nume. 7. & 8.

Quare hoc? Reſp. quia tũ ſignificatur à ſpeciebus, tum ſignificant refectionem ſpiritualem. Seſſ. 13. c. 1. & c.

Quot ſunt ea, quæ in Euchariſtia appellantur ſacramentum? Reſp. ait Cat. ſacros Scriptores appellare ſacramentum; primò conſecrationem: ſecundò communionẽ, vel perceptionem ſacramẽti: tertiò ipſum Domini corpus, & ſanguinem, qui in Euchariſtia cõtinetur: quartò ipſas panis, & vini ſpecies. C. Tri. & C. R. ibi. Num. 8.

Quænam propriam habent ſacramenti rationem? Reſp. ait Catech. tria prima minus propriè dicuntur ſacramentum: vltimum verò, ideſt ſpecies, veram, & abſolutam ſacramenti rationem habent. Ibidem

Quare hoc? Reſ. quia ſpecies panis, & vini propriè ſignificãt gratiam, & refectionem ſpiritualem, & ſenſibiles ſunt. Num. 7. 8. 18.

Comparatio inter Euchariſtiam,& alia ſacramenta Num. 6.

Nume.7. & 9. EVchariſtia conuenitne cũ alijs ſacramentis? Reſp. conuenit in diffinitione, & in quatuor cauſis ſacramenti, vt dictum eſt. C.T.ſeſſ.13.cap.3.

Nume.9. Differt ab illis? Reſp. ita eſt. C.T.ſeſſ.13.c.3.

C.T.ſeſſ. 13.c.1.2. &c. C.R.n.3. 9.46. Quomodo differt? Reſ. primò reſpectu dignitatis, quia eſt ſacramentum ſacramentorum,& tanquã ſol eminet inter illa. ſecũdò ratione rei contentæ; alia. n. continent gratiam, at Euchariſtia fontem, & authorẽ gratiæ: tertio in alijs ſacramentis materia non mutatur in aliam rem, vel naturam, ſed manet quod prius erat, at in Euchariſtia materia, ideſt panis, & vinũ mutatur in ſubſtantiam Corporis, & Sanguinis Chriſti; quartò alia ſacramenta perficiũtur vſu materiæ, & ſine vſu eſſe non poſſunt; veluti non poteſt eſſe Baptiſmus niſi quis baptizetur: at Euchariſtia per ſolam cõſecrationem materiæ perficitur ſacramentum: cum enim Euchariſtia ſeruatur in pixide verè, & realiter eſt ſacramentum etiam ſi nullus ſit, qui illam percipiat, & communicet.

C.T.ſeſſ. 13. c.3.

De vnitate ſacramenti Euchariſtiæ. Num. 7.

ſeſſ.7 canon.1. EVchariſtia eſt vnum, an plura ſacramenta? Reſpõ. de fide tenendum eſt, eſſe vnum.

Catec.de Euch.n.x Quomodo eſt Vnum ſi habet duplicem materiam, duplicem formam,& duplicem conſecrationẽ? Reſ. aliud eſt dicere, quòd ſit indiuiduum: aliud quòd ſit vnum: habere enim duplicem materiam, formam, conſecrationem, facit vt non ſit indiuiduũ? ideſt facit vt ſit diuiſum in dua res, ſed non facit quin ex his duabus rebus fiat vnum ſacramentum.

Num. 10 Sacramentum Euchariſtiæ à quo accipit vnitatem? Reſp. Catech. ait, à re ſignificata; & D.Th. à fine ſacramenti, quod idem eſt. D.Th.3.p.q.73.art.2.

Ibidem. In Euchariſtia quid eſt finis,& res ſignificata? Reſ. finis Euchariſtiæ põt dici refectio ſpiritualis: res vero

rò ſignificata poteſt dici alimentum,ideſt corpus,& ſanguis Chriſti ſub ratione cibi, & potus.

Quæ differentia eſt inter alimentum, & refectionẽ? Reſp. alimentum eſt veluti panis, refectio veluti nutritio,ſeu refectio eſt finis,& effectus alimenti,ex C. Trid.ſeſ.13.cap.2. Ex C. R. num. 10.

Poteſt eſſe alimentũ abſque refectione? Reſp. ſicut panis poteſt eſſe ſine manducatione;manducatio aũt non poteſt eſſe ſine eo,quod manducatur; ita alimentum poteſt eſſe ſine refectione. C.T. ſeſ. 13. ca. 3.

Quomodo Euchariſtia accipit vnitatem à fine,& à re ſignificata? Reſp. ſic; refectio ſpiritualis eſt finis Euchariſtiæ,alimentum eſt medium,quo hæc refectio obtinetur: cum itaque cibus, & potus ſint alimentũ ad refectionem;rectè,ex duobus alimentum,& refectio tradita eſt. C.T. ſeſ. 13. ca. 2. C.R.n.10 D T.3.p. q 73.a.2.

De diffinitione ſacramenti Euchariſtiæ. Num. 8.

EVchariſtia habentne propriam diffinitionem? Reſpon. habet.

Quenam eſt? Reſp. Hæc,Euchariſtia eſt ſacramentum corporis,& ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini inſtitutum ad ſpiritualem hominis refectionem C.R.num. 7 8.26.&c. Ex C. T. ſeſ. 13. c. 2. 3.

Hæc diffinitio eſt completa? R. videtur completa.

Quare? Reſpõ. quia explicat quatuor cauſas huius ſacramenti.

Qua ratione? Reſp. illa particula, Inſtitutum, ſignificat cauſam efficientem: Illa ad ſpiritualem hominis refectionem,dicit finalem; Vſus enim,ait D.Th. eſt finis ſacramẽti,[ſicut etiam effectus. Illa verò ſacramẽtum corporis,&c. ſignificat materiam, & formã ſub ratione ſacramenti. C.T. ibi.

Quomodo hoc eſt? Reſp. illa verba ſpecies panis,& vini oſtendunt quid ſit illud,quod in Euchariſtia ſenſibile eſt,& conſtituitur ſignum rei ſacræ; Illud verbum, Sacramentum, oſtendit quod iſtæ ſpecies ſunt C.T. ſeſ. 13. ca. 3.

ſignum

ſignum rei ſacrę; Vt verò exprimatur, quænam ſit res ſacra, quam ſignificant dictæ ſpecies, ponuntur illæ duæ particulæ; prima eſt corporis, & ſanguinis Chriſti; ſecunda hominis refectio ſpiritualis; ſpecies enim ſacramentales iſta duo ſignificant, & continent; ideo eſt bona diffinitio.

De re ſignificata in Euchariſtia. Num. 9.

C.T.ſeſſ. 13.c.1.C. R.nu.11. QVid eſt illud quod ſignificatur in Euchariſtia? Reſp. tria in illa ſignificantur, primùm res præterita, ideſt paſſio Chriſti, in cuius memoriam fit: ſecundũ res præſens, ideſt gratia, necnõ corpus, & ſanguis Chriſti; tertiò res futura ideſt vita ęterna. Vnde canit Eccleſia, O ſacrum conuiuium, in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memoria paſſionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.

De materia Euchariſtiæ. Cap. II.

C.R.n.12 AD quid prodeſt cognitio de materia Euchariſtię? Reſpon. ad tria: primum vt ſacerdotes ſciant rectè conficere hoc ſacramentum, & alij miniſtri præparare veram materiam illius; ſecundũ vt populi doceantur de ſignificatione dictæ materiæ; tertiũ vt fideles excitentur ad ſtudium, & deſiderium obtinendi rem ab ipſa materia ſignificatam.

Num. 12 &c. Quid conſiderat Catech. circa materiam? Reſ. primò quotuplex ſit materia, & quare; ſecundò quę materia ſit de neceſſitate ſacramenti; tertiò qualis ſit de neceſſitate præcepti; quartò de ſignificatione dictæ materiæ,

De duplici materia Euchariſtiæ. Num. 2.

C.R.ſeſſ. 13. ca.4. QVotuplex eſt materia Euchariſtiæ? Reſpon. duplex, panis, & vinum. C.R num. 12.

Num. 10 & 35. Quare iſta materia duplex eſt? Reſpond. quia ſic conuenit Euchariſtiæ, vt eſt ſacramẽtum, & communio, & ſacrificium.

Ibidem. Quomodo conuenit illi vt eſt ſacramentum? Reſp. quia

quia ſacramentũ debet ſignificare illud quod efficit; Effectus autẽ Euchariſtiæ eſt refectio ſpiritualis; hęc autem ſignificatur per cibum, & potum. C. T. ſeſſ. 13. ca. 2.

Quomodo conuenit communioni? Reſp. quia Euchariſtia non ſolùm habet effectus in animam, ſed ẽt in corpus recipientis. & ideo per panem, & corpus Chriſti deſignatur refectio corporis: per vinũ, & ſanguinem refectio animæ, quæ in ſanguine eſſe videtur D. T. 3. p. q. 74. a. 1.

Quomodo ſacrificio? Reſp. quia in ſacrificio Miſſæ rappreſentatur paſſio Chriſti; In paſſione autẽ ſanguis fuit ſeparatus à corpore; & ideo bene repræſentatur paſſio ſignificando ſanguinem à corpore ſeparatum. num. 35.

De pane in Euchariſtia adhibendo. Num. 3.

QVis panis debet adhiberi in Euchariſtia cõficienda? Reſpon. de neceſſitate ſacramenti debet eſſe triticeus; de neceſſitate præcepti debet eſſe azimus, ideſt ſine fermento, vel leuito. num. 12.

Quomodo Catec. probat de neceſſitate ſacramenti eſſe quòd panis triticeus ſit? Reſpon. triplici ratione; primò ex ſcriptura, quæ panẽ ſimpliciter dicit; & ideo triticeum ſignificat; communis enim loquendi conſuetudo, cum panem abſolutè dicit, triticeũ intelligit; & in veteri teſtamento panes propoſitionis ex ſimilia, ideſt farina frumenti efficiebantur; Secundò probat ex apoſtolica traditione: Tertiò ex Catholicę Eccleſiæ authoritate. Ibidem.

Panis ex hordeo, vel leguminibus, vel ex alijs terræ fructibus eſſet apta materia? Reſpon. non. ibid.

Quare debet eſſe azimus? Reſpon. ob duplicẽ cauſam, prima eſt, quia Chriſtus in pane azimo conſecrauit, ſecundo quia ſic conuenit huic ſacramento; Fermentum enim ſignificat malitiam, carere autem fermẽto ſignificat huic ſacramento conuenire integritatem, & munditiam, ſicut ex Apoſtolo acceptũ eſt, qui ait: Non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, num. 13. 1. Cor. 5.

tiæ,& nequitiæ,ſed ĩ azimis ſinceritatis,& veritatis.

num.13. Quomodo ſcitur,quòd Chriſtus cõfecerit Euchariſtiam ex pane azimo? Reſpon. ex hoc quod Chriſtus confecit in feſto azimorum,cum Iudæis non licebat comedere panem fermentatum.

Ioan.13. num.13. Quomodo ſcitur fuiſſe feſtum azimorum cum Ioannes dicat fuiſſe ante diem feſtum Paſchæ,in quo panes azimi manducabantur? Reſp. ſcitur,quia alii Euãgeliſtæ dicunt fuiſſe primo die azimorum.

ibidem. Quomodo ergo Euangeliſtæ conueniunt inter ſe? Reſp Illud veſpere, in quo Chriſtus comedit agnum paſchalem,erat finis feriæ quintæ,quæ non erat dies feſtus Paſchæ,& erat principiũ feriæ ſextæ,quæ erat primus dies Paſchæ, & feſti azimorum: incipiebant enim comedere Azima in veſpere Iouis. Ideo ſanctus Ioannes reſpiciẽdo ad illud veſpere, prout erat finis Iouis dixit, Ante diem feſtum Paſchæ; ſic enim conſideratur dies,vt eſt naturalis. Alij Euangeliſtæ conſiderantes illud veſpere non vt finis diei naturalis,ſed vt initium diei feſti dixerunt: Primò die azimorum, ideo omnes idem dicunt.

num.14. Cur ſi Chriſtus confecit in pane azimo non eſt de neceſſitate ſacramẽti? Reſp. quia vtrunque genus panis ſiue azimi,ſiue fermentati propriè, & verè panis eſt. Euangeliũ autem dicit,quòd Chriſtus accepit panem, ideo hæc conditio nõ eſt de ſubſtantia materię.

Ex C.T. ſeſ.7. cã. 10.11.12 Nonne omnia,quæ fecit Chriſtus circa aliquod ſacramentum ſunt de ſubſtantia illius? Reſpon. non,niſi pertineant ad ſubſtantiã materiæ,vel formæ,vel efficientis, vel finis. C.R. num. 14.

Ioan.13. Quomodo poteſt hoc ſciri? Reſ. ex traditione Apoſtolorum. Chriſtus enim antequam confiteret Euchariſtiam lauit pedes diſcipulorum,& poſt cęnam conſecrauit,& Apoſtolos communicauit,& tamen Apoſtoli non docuerunt iſta eſſe facienda; imò à ieiunis Euchariſtiam debere ſumi,ab illis, ait Catech. traditum eſt,& lauare pedes ante communionem nunquã fuit in vſu.

Poſſunt

Poſſunt Latini Sacerdotes conficere in fermẽtato? Reſp. non poſſunt ſine mortali peccato. Num. 14

Quare hoc? Reſp. ait Catech. quia Pontif. Maximi præceperunt, vt in pane azimo Euchariſtia cõficiatur Ibidem.

De quantitate materiæ conſecrandæ. Num. 4.

EStne determinatum quantus panis, vel quanta materia ſit cõſecranda? R. non: q̃a nõ eſt certus numerus eorũ, qui aut poſſint, aut debeãt cõmunicari: cũ. n. vſus ſacramenti ſit finis illius, tanta materia debet cõſecrari, quãta ad vſum fideliũ ſatis ſit. Ibidem.

Quod, & quale vinum ſit apta materia Euchariſtiæ. Num. 5.

QVod vinum eſt neceſſarium ad Euchariſtiam? Reſp. vinũ vitis eſt de neceſſitate ſacramenti; quòd verò ſit aqua permixtum eſt de neceſſitate præcepti. Num. 15 C. T. ſeſſ. 22. c. 7.

Quomodo probatur quòd vinum, non quodcunq. ſed ex vite ſit materia huius ſacramenti? R. quia ſcriptura ita docet, vt Mat. 26. nõ bibã amodo de hoc genimine vitis. Et Eccleſia Catholica ſemper ita docuit. Num. 15

Acetum vel vinum malorum granatorum, vel vinum corruptum poſſunt eſſe materia? Reſp non; quia quod non eſt ex vite, & quod non eſt vinum, non poteſt eſſe materia. Ex C. R. Num. 15

Muſtum eſt apta materia? Reſp. muſtum eſt vinum ex vite, ſed propter reuerentiam ſacramenti, cum ſit impurum, ſine neceſſitate non debet adhiberi.

Quare aqua debet admiſceri? Reſp. primò quia id à Chriſto Domino factum eſſe Conciliorũ authoritate, & ſancti Cypriani teſtimonio comprobatur: ſecũdò quia ex Apoſtolica traditione habetur, quod ita fiat tertiò quia Eccleſia perpetuò ita ſeruauit, & ſeruari præcepit. C. T. ſeſſ. 22. ca. 7. C. R. n. 16 Seſs. 22. cap. 7.

Quare Apoſtoli, & Eccleſia hoc præceperunt? Reſ. primò ad imitationem Chriſti: ſecũdò ad renouãdã memo- C. R. n. 16

memoriam ſanguinis, & aquæ quæ de latere Chriſti permixta exierunt: tertiò ad ſignificandam vnionem
Apoc.17 populi fidelis cum Chriſto: Aquæ enim vt in Apocalipſi habetur, populum deſignant.

C.T.ſeſſ. 22. c.7. Peccaret mortaliter, qui non apponeret aquam? Reſp. ita eſt C.R. num.17.

num. 17. Quænam aquæ quantitas eſt adhibenda? Reſp. modica: ita vt longe plus ſit quantitas vini, quàm aquæ.

ibid. Quare hoc? Reſp. quia Honorius Pontifex ita decreuit, & ratio etiam ſuadet, quia ſacri Scriptores dicunt aquam illam in vinum conuerti; ideo debet eſſe modica, vt conuerſio faciliter fiat.

De ſignificatione materiæ panis. & vini. *Num. 6.*

C.T.ſeſſ. 13. c.2. C.R.n.18 QVæ ſignificantur, & declarantur à materia Euchariſtiæ? Reſp. quatuor: primum eſt quomodo Chriſtus ſit cibus, & alimentum vitæ, ſecundum declaratur quomodo fiat conuerſio panis, & vini in corpus, & ſanguinē Chriſti: tertiū oſtendit quomodo Euchariſtia fideles inuiſibiliter nutriat; quartū explicat cōiunctionē fidelium in vnum Chriſti miſticū corpus.

num. 18. Quomodo panis, & vinum declarant qua ratione Chriſtus ſit alimentum vitæ? Reſ. quia ſicut ipſa ſunt alimentū vitæ corporalis, ita ſignificant, & declarant quòd corpus, & ſanguis Chriſti ſunt alimentum vitæ ſpiritualis: ideo ſignificant Chriſtum vt eſt vera hominum vita.

ibid. Quomodo oſtendunt cōuenientiam conuerſionis panis, & vini in corpus, & ſanguinem, Chriſti? Reſp. quia ſicut videmus quotidie conuenienti ratione vi naturæ panem, & vinum in humanam carnem, & ſanguinem mutari; ex hoc faciliter quis poteſt adduci, vt credat, diuina virtute poſſe conuerti panem, & vinum in corpus, & ſanguinem Chriſti: quod enim natura facit cōuenienter, multo magis, & melius Deus, qui eſt ſupra naturam, efficere poteſt.

ibid. Quomodo ſignificant, & declarant effectū Euchariſtiæ

riſtiæ in animaꝛreſp.tali ratione,ſicut panis, & vinū naturali virtute mutantur occulte in corpus, & ſanguinem manducantis illa corporaliter:& virtute ſupernaturali in corpus, & ſanguinem Chriſti idem panis,& vinum occulte conuertuntur,ita vt homo nec naturalem,nec ſupernaturalem conuerſionē. videre poſſit; ſic credibile,& rationabile debet videri homini,quòd Deus per Eucharistiam poſſit animam renouare ad vitam;etiam ſi ipſa ſenſibus hoc non pcipiat.

Quomodo ſignificant vnionē Eccleſiæ? reſp. quia ſicut ex multis granis efficitur panis,& ex multitudine racemorū fit vinū;ita ab ipſis pane,& vino ſignificatur,& declaratur qua ratione ex multitudine fidelium fiat vnum Eccleſiæ corpus, tanquam ex multis membris:dū vinculo huius diuini ſacramenti arctiſſimè colligantur,& tanquam vnm corpus efficiūtur. Ibidem.

De forma Euchariſtiæ. Cap. III.

num. 19.

DEbentne populi doceri de forma Euchariſtię?R. non,niſi neceſſitas cogat, quod eſſet ſi quis falſam de illa doctrinam doceret.

Quinam debent de illa edoceri?reſp.primò ſacerdotes;nè formæ ignoratione in Euchariſtia conficiēda turpiſſime peccent.ſecundò illi,qui ſacris initiati ſunt,quia ſacerdoti celebranti miniſtrant, & ad gradum ſacerdotij ſunt deſtinati. Ibidem.

Quid circa hac formam tractat Catech.?reſp. primò diſtinguit,quę verba ſint de neceſſitate formę,& quæ non;ſecundò explicat illa verba, quæ ad formā pertinere certum eſt. Ibidem.

De forma conſecrationis panis. Num. 2.

QVænam eſt forma ad conſecrandum panem? reſp. iſta: HOC EST CORPVS MEVM. Num. 19

Vnde hoc habetur?reſp.Ex Euangelio Matthæi, & Mat. 14.
Lucæ,& ab Apoſtolo Paulo.1.Cor.11. Luc. 22.
Quid dicunt?reſp.ita.Cænantibus illis accepit Ieſus Num. 19

ſus panẽ,& benedixit,ac fregit,deditq; diſcipulis ſuis,& dixit,Accipite,& mãducate.Hoc eſt corpꝰ meũ. & in fine dixit,hoc facite in meam cõmemorationẽ.

Ibid. Quare hæc eſt forma conſecrationis panis?Reſ.primò,quia Chriſtus illa vſus eſt: ſecundò quia eandem Catholica Eccleſia ſemper retinuit:tertiò quia infinita ſanctorum Patrum teſtimonia ita affirmãt; quartò, quia de hoc extat Concilij Tridentini decretũ;quintò,quia etiam ratione probatur;ſi enim forma ea eſt, qua illud ſignificatur,quod in hoc ſacramento efficitur,& dicta verba,non alia , ſignificant conuerſionẽ panis in corpus Chriſti:meritò dici debet, quòd forma huius ſacramenti exiſtant.

Ibidem. Illud verbum, Benedixit , nonne ſignificat conſecrationem?reſp.ſignificat ita:Accipiens panem benedixit illum dicens,ideſt,benedixit his verbis.Hoc eſt corpus meum.

num. 20. Illud verbum, Enim,eſtne de forma?Reſp.non,ſiue in conſecratione corporis, ſiue ſanguinis.

Ibid. Poteſt omitti ſine peccato? Reſp.non poteſt.

num. 19. & 20. Illa verba,Accipit panem,ſuntne de forma? reſpõ. non:quia aliud eſt accipere panem, aliud cõſecrare: & ſæpè Chriſtus accepit panẽ, & illũ nõ cõſecrauit.

num. 23. Illa verba,fregit deditq. diſcipulis,& dixit,Accipite,& manducate,ſuntne de forma?reſp. non; quia pertinent ad vſum ſacramenti,non ad ſacramentum: manducare enim panem,non eſt ſubſtantia,vel forma panis, ſed vſus illius.

Ibid. Quare non omnia verba quæ Chriſtus dixit in cõſecratione Euchariſtiæ,ſunt de forma, ſed aliqua tãtum?reſp.quia aliqua pertinent ad ſubſtantiam ſacramenti,aliqua ad vſum:& quæ pertinent ad vſum non ſunt de ſubſtantia Euchariſtiæ: quę etiam ſine vſu perfectum eſt ſacramentum.

Explicatio formæ iam dictæ. Num. 3.

num. 19. Quot particulæ ſunt in forma cõſecrationis panis? reſpon. quatuor: prima Hoc, ſecunda eſt, ter-

tia

ſta Corpus, quanta Meum.

Quid ſignificat illa particula Hoc? Reſp. ait D.T. ſignificat contentum ſub ſpeciebus panis. 3.p.q.78 art.5.

Quid eſt hoc contentum? Reſp. ante conſecrationẽ erat ſubſtantia panis, poſt conſecrationẽ eſt ſubſtantia corporis Chriſti. D.T. ibi. C.R. num. 38. C.T. ſeſ. 13. ca.2.

Per hoc contentum intelligiturne ſubſtantia panis an corporis Chriſti, an vtriuſq. Reſp. ait D.T. per hoc cõtẽtũ intelligitur ſubſtantia non determinãdo, nec de ſubſtãtia panis, nec de ſubſtãtia corporis Chriſti. D.T. ibi. C.R. n38

Quare ſic? Reſ. quia forma ſignificabit productionem ſacramenti, & ſacramentum. Ib. D.T.

Quõ effectionem ſacramenti? Reſp. quia dicendo ſubſtantia contenta ſub his ſpicieb. eſt corpus meũ: ſi pro ſubſtantiã intelligatur quid etiam commune ſubſtantiæ panis ſignificabitur per illam formã, quòd ſubſtãtia, quæ erat panis, modò eſt corpus Chriſti, quod eſt ſubſtantiã panis cõuerſam eſſe in corpus Chriſti. D.T. ibi.

Quomodo talis forma ſignificabit ſacramentũ? R. quia ſignificabit virtute ipſius formæ effectum eſſe, vt ſub illis ſpeciebus ſit corpus Chriſti per cõuerſionem panis in ipſum. Seſ.13. cap.1.

Quid ſignificat illa particula Eſt? R. realẽ, & verã præſentiã corporis Chriſti: nõ.n. dicit videt, apparet erit: ſed ait, Eſt, quod veritatẽ, & realitatẽ ſignificat. C.T. ſeſ. 13. ca.1. C. R. nu. 27. S. T. 3.p.q.78 ar.2.

Quare Chriſtus non dixit, Hoc fit, vel fiet corpus meũ? R. quia talia verba ſignificarẽt nõ corpus Chriſti tanquam ſub illis ſpeciebus contentũ, ſed tãtũ ſignificarent ipſum fieri: ſacramẽtũ autem Euchariſtiæ debet ſignificare realem præſentiã corporis Chriſti.

Cur Chriſtus non dixit imperatiuè Hoc fit, vel fiat corpus meum? Reſp. quia forma Euchariſtiæ non debet ſignificare imperium Chriſti, ſed realem præſentiam illius in ſacramento. C.T. Ibi.

Iſta dictio Eſt, ſignificatne factam fuiſſe cõſecrationẽ? Reſp. ita eſt, quia dicẽdo, Hoc, quod prius nõ erat corpus Chriſti, modò eſt corpus Chriſti, verè ſignificat ſubſtantiã panis cõuerſam eſſe in corpus Chriſti. n.38.40.

C.T. ſeſſ. 13. ca. 1. num. 43. Quid ſignificat illa particula, Corpus? Reſpõ. ſubſtantiam corporis Chriſti.

Significatne magnitudinem, figuram, vel locũ corporis Chriſti? Reſpõ. nihil aliud ſignificat, quàm ſubſtantiam corporis Chriſti; Simpliciter enim & abſolutè dicit; Eſt corpus meum.

Seſſ. 13. cap. 3. Significatne ſanguinem, animam & diuinitatẽ Chriſti? Reſp. non, ſed tantùm corpus Chriſti.

C. T. ibi. C.R. nu. 34. Nonne ſanguis, anima, & diuinitas ſunt in hoſtia conſecrata? Reſp ſunt, ſed non ex ſignificatione, & vi illius verbi Corpus meum; ſunt autem ibi per realem concomitantiam, vt dicetur.

C.R. nu: 27. & 77 Quid ſignificat illa particula, Meum? Reſp. primò ſignificat ſacerdotem proferre illa verba in perſona Chriſti; aliter enim verba ſignificarent adeſſe ibi corpus non Chriſti, ſed ſacerdotis; ſecundò determinat quodnam corpus ſub illis ſpeciebus contineatur, nẽpè ipſius Chriſti, qui talia verba cum tali effectu protulit, & ab alijs ſuo nomine voluit eſſe prolata.

De forma conſecrationis vini. Num. 4.

Num. 21 QVænam eſt forma conſecrationis vini? Reſpõ. ait Catec. certò credendum eſt eſſe hãc. HIC EST CALIX SANGVINIS MEI, NOVI, ET AETERNI TESTAMENTI, MYSTERIVM FIDEI, QVI PRO VOBIS, ET PRO MVLTIS EFFVNDETVR IN REMISSIONEM PECCATORVM.

Num. 20 Nonne Chriſtus plura alia verba dixit in conſecratione ſanguinis? Reſp. dixit, ſed illa non ſunt de ſubſtantia, & neceſſitate formæ, ſicut de priori dictũ eſt.

Num. 21 Vnde habetur, quòd omnia dicta verba ſint de forma huius conſecrationis? Reſp. primò ex ſacris ſcripturis, ſecundò ex traditione Apoſtolorum.

ibid. Quæ verba accepta ſunt ex traditione? Reſp. illa duo; Aeterni, & Miſterium fidei.

Ibidem. Quæ ex ſacra ſcriptura? Reſp. reliqua omnia.

Ibidem. Accipiuntur ex eodem ſcripturæ loco? Reſ. ex diuerſis,

uerſis Illud enim verbum, Hic eſt calix, à D. Luca, & ab Apoſtolo acceptum eſt. Iſta verò, Sanguinis mei, vel ſanguis meus, noui teſtamenti; qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum, partim à D. Luca; partim à D. Matthæo dicta ſunt.

Eſt indubitanter credendum, quod iſta ſit forma? Reſp. ita eſt; ait Catec. quia ſcripturæ, & ſancta traditio catholicæ veritatis interpres, & cuſtos ita nos docuit; ſed ratio quoque ipſa ſuadet: quia verba ipſa ſignificant, & declarant côuerſionem vini in ſanguinē Chriſti, & exprimunt fructus paſſionis Chriſti, & ſanguinis in illa effuſi, quod eſt propriè ſignificare effectum ſacramenti, & ſanguinis in illo contenti. Num. 21 & 22.

Verba iſtius formæ quid ſignificant? Reſp. tria, primum eſt conuerſio vini in ſanguinem Chriſti; ſecundum eſt realis præſentia ſanguinis ſub vini ſpeciebus: & hæc duo ſignificantur ab illis verbis; Hic eſt calix ſanguinis mei; cum .n. ſignificent ibi adeſſe ſanguinem, neceſſariò ſignificant factam fuiſſe conuerſionem, quia aliter ibi non eſſet; 3. ſignificant quoſdā admirabiles fructus ſanguinis in paſſione Dñi effuſi. Num. 22

Qui ſunt fructus ſanguinis in paſſione effuſi? Reſ. tres. primus eſt aditus ad æternam hæreditatē, & hic ſignificatur per illa verba, Noui & æterni teſtamenti; vis enim hæreditatis à teſtamento procedit; ſecundus eſt aditus, ſeu via ad præſentem iuſtitiam: & hic exprimitur per illud verbum Miſterium fidei; Apoſtolus .n. ait, quòd Chriſtus iuſtificat eos, qui ſunt ex fide illius per ſanguinem ſuum: Ideo ad iuſtificationē hominis duo requiruntur: vnum eſt virtus paſſionis, & ſanguinis Chriſti; aliud eſt fides ex parte eius, qui debet iuſtificari; & Miſterium dicit primum, Fidei dicit ſecundum: Tertius eſt remiſſio peccatorum; & hic per alia verba ſignificatur. ibidem: Rom. 3.

Expoſitio iam dictæ formæ. Num. 5.

QVid ſignificant illa verba; Hic eſt calix ſanguinis mei? Reſpō. ſignificant ſic: Hic eſt ſanguis meus, qui hoc calice continetur: ponitur enim continens num. 18.

pro contento,& iſta verba ſunt explicanda, ſicut de conſecratione panis dictum eſt.

ibid. Quare fit mentio calicis?Reſp.quia ſic exprimitur conſecrari,vt fidelibus detur in potum.

Heb 9. Quare ponitur Teſtamētum?Reſp.quia ait Apoſtolus,teſtamentum ſanguine dedicatur.

Num.23 ibidem. Quare dicitur noui?Reſp. vt ſignificatur ſanguinē Chriſti in veteri teſtamēto figuris ſignificatum fuiſſe;in nouo autem verè,& re ipſa hominibus tradi.

Num.22 & 23. Cur dicitur Aeterni teſtamenti?Reſp. ad ſignificandum effectum ſanguinis Chriſti, qui eſt vt per nouū teſtamentum ſanguine, & morte Chriſti confirmatū vis æternę hæreditatis hominibus detur.

Num.23 Quare ponitur Miſterium fidei? Reſp primò ad ſignificandum quòd ſanguis in hoc ſacramento eſt miſterium,ideſt res ſacra ſenſib. latens: ſecundò ad exprimendum quòd ſola fide,non autem ſenſu, veritas ſanguinis in hoc ſacramento eſt cognoſcenda: tertiò vt oſtendatur per ſanguinem ſignificari mortē Chriſti veri Dei, quod ſola fide credibile eſt; quartò ad declarandū:quòd fides, & iuſtitia hominum ab hoc ſanguine non ſenſibiliter,ſed occultè ſit deriuata.

Num.14 Quare potius in cōſecratione ſanguinis,quàm corporis paſſio Dominica commemoratur?Reſp.quia effuſio ſāguinis propriè paſſionē ſignificat:ideo in hac conſecratione ſit memoria.

ibidem. Quare ponuntur illa verba. Qui effundetur in remiſſionem peccatorum?Reſp. primò ad ſignificandū ſanguinem Chriſti ideo ſeparatim conſecrari,vt paſſionis,& mortis genus ante oculos ponatur:ſecundò vt ſignificetur effectus ſanguinis effuſi,qui eſt remiſſio peccatorum.

ibidem. Quare poſita ſunt illa verba Pro vobis,& pro multis?R.ad ſignificādum fructum,& vtilitatē paſſionis.

Mat. 26. Luc. 22. A quo loco ſcripturæ ſumpta fuere?Reſ.Illud verbum, Pro multis,ſumptum eſt à D. Mat. & illud Pro vobis,à D.Luca, quæ Eccleſia ſpiritu Dei inſtructa, ſimul coniunxit. C, R. nu.24.

Quare

Quare nō dicitur pro omnibus, cum Chriſtus pro omnibus paſſus ſit? Reſp. in paſſione Chriſti ait Cat. duo conſiderantur, primò virtus paſſionis, & hæc reſpicit omnes, & nullum excludit, ſecūdo fructus, quē homines ex illa percipiunt, & hæc nō reſpicit omnes quia nō omnes ſe reddūt capaces virtutis illius, ideo dicit Pro vobis, & pro multis. Num. 24

Quid Chriſtus intellexi illo verbo, Pro vobis; Reſp. intellexit eos, qui aderant, vel delectos ex Iudæorum populo, quales erant diſcipuli, Iuda tamen excepto, cum illis non loquebatur.

Quid ſignificat illud verbum, Pro multis? Reſp. cōpræhendit reliquos electos ex Iudæis, & gentibus. ibid.

Quomodo diſtinguuntur virtus, & fructus paſſionis? Reſp. tāquam cauſa, & effectus, ſicut enim virtus Solis eſt cauſa, & fructus arborum effectus, & virtus medicinæ eſt cā, ſanitas verò eſt effectus, & fructus illius: ita virtus paſſionis eſt cauſa, fructus vero, & vtilitates, quas homines accipiunt ex illa, ſunt effectus. ibid.

Quare cum virtus paſſionis ſit ad omnes, fructus illius pro multis, & non pro omnibus ſunt? Reſp. quia ſicut infirmus poteſt nolle bibere medicinā ſibi paratam in qua ſit virtus ſanandi illum, ita homo per liberum arbitriū poteſt reſpuere virtutē paſſionis Chriſti ſibi oblatā, vnde priuabitur fructu illius, & ſic ſit vt multi priuentur fructu paſſionis Chriſti. ibid.

Poſſuntne alia miſteria circa vtranque formam cōſiderari? Reſp. ait Catech. plurima alia in huius conſecrationis verbis latent miſteria, quæ hic non explicātur, ſed aſſidua rerum diuinarum meditatione, & ſtudio quis per ſeipſum, Deo iuuante, facile aſſequetur. ibid.

De conſecratione, & tranſubſtantiatione.

Cap. IV.

Qvare poſt cōſiderationē materiæ, & formæ agitur de conſecratione? Reſp. primò, quia conſecratio eſt effectus formæ; ſecūdo quia cōſecratio eſt ipſius materiæ; ideſt illud quod cōſecratur, eſt materia, tertiò qa declaratio ipſius facilitat doctrinā Nu. 9. 15. 26.

eorum, quæ poſtea ſunt dicenda.

Quid eſt tractandũ de conſecratione? R. quid ſit cõſecratio, quid eſt trãſubſtantiatio, qua rõne habetur.

De conſecratione quid ſit. Num 2.

QVid eſt conſecratio? Reſp. eſt actio, qua nõ ſacrum efficitur ſacrum.

3. p. q 78 art. 1. Conſecratio in Euchariſtia, & in alijs ſacramentis accipiturne eadẽ ratione? reſp. non; ſed multũ diuiſa: In alijs enim conſecratio eſt quædam benedictio materiæ, abſq; eo quod materia in aliquid aliud mutetur; In Euchariſtia autem aliter fit.

C.T. ſeſſ. 13. c. 4. & can. 1. C.R. nu. 19 22. 40 41. In Euchariſtia propriè quid eſt conſecratio? Reſp. vera, & propria diffinitio conſecrationis, & quæ maximè debet notari hæc eſt: Cõſecratio in Euchariſtia eſt vera, & realis conuerſio totius ſubſtantiæ panis, & vini in totam ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti.

Explicatio huius diffinitionis. Num. 3.

C.T. ſeſſ. 14. ca. 4. & can. 2. QVot particulæ ſunt in hac diffinitione? R. tres; prima dicit illud quod conuertitur nempe ſubſtantiam panis, & vini; ſecunda dicit illud in qđ conuertitur, ideſt ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti; tertia dicit ipſam conuerſionem.

C.T. ſeſſ. 13. ca. 2. C R. nu. 26. &c. Quare non dicitur panis, & vinum, ſed ſubſtantia panis, & vini? Reſp. quia in pane, & vino duo conſiderantur ſubſtantia, & accidentia: in conſecratione nulla fit conuerſio accidẽtiũ, ſed tãtũ ſubſtantiæ: manẽt .n. accidentia, ſed ſubſtantia mutatur, & non manet.

C.T ſeſſ. 13. ca. 2. C.R. ibi. Quare apponitur alia particula totius ſubſtantiæ? Reſp. quia poſt conſecrationem nihil penitus manet de ſubſtantia panis, & eſt de fide.

C.T. ſeſſ. 13. ca. 1. & ca. 1. & 2. Quare dicitur conuerſionem fieri in ſubſtantiam corporis Chriſti? Reſ. quia corpus, & ſanguis Chriſti ſunt in Euchariſtia, vt dicetur, per modũ ſubſtantiæ, non autẽ quantitatis, vel extenſionis, vel loci.

Quare

Quare dicitur totius ſubſtātiæ? Reſp. quia omne illud, quod pertinet ad ſubſtantiam, & integritatē corporis, vt oſſa, & nerui, verè & realiter in Euchariſtia reperitur. C. R. nu. 43. n. 33.

Quare ponitur hæc particula conuerſio? Reſp. quia per illam propriè exprimitur conſecratio. C. T. ſeſſ. 13. cā. 2.

Qua ratione? Reſpon. quia per illam non ſacrū, id eſt panis, & vinum, efficitur ſacrū, ideſt corpus, & ſanguis Chriſti. C. T. ſeſſ. 13. c. 1. et can. 2.

De tranſubſtantiatione. Num. 4.

Quot modis appellatur Conſecratio? Reſp. tribus primò dicitur Conuerſiò: ſecundò Conſecratio: tertiò Tranſubſtantiatio. C. T. ſeſſ. 13. c. 1. et can. 2.

Quare dicitur Conuerſio? Reſpon. quia vna res cō uertitur in aliam. C. T. ibi.

Quare dicitur Conſecratio? Reſpon. quia res nō ſacra conuertitur in ſacram, & fit ſacra. Ex C. T. ibi. c. 4.

Cur dicitur Tranſubſtantiatio? Reſp. quia hæc conuerſio eſt mutatio de ſubſtantia in ſubſtantiam: ita vt tota ſubſtantia mutetur in totam ſubſtantiam. Ibi. c. 4.

Panis, & vini ſubſtantia in conſecratione diciturne annihilari? Reſp. non; ſed conuerti: vt dictum eſt, & eſt de fide. Ibid. & C. R. nu. 34.

Corpus, & ſanguis Chriſti in conſecratione incipitne eſſe per creationem, ita vt ex nihil fiat? Reſp. non: ſed per conuerſionem panis, & vini in ipſum. Num. 37

Corpus Chriſti incipitne eſſe in Euchariſtia per motū localē, ita vt deſcēdat de cœlo, & veniat in hoſtiā conſecratam? Reſp. nō, quia ſic defineret eſſe in cęlo: corpus enim nō poteſt mutare lócū, niſi deſerat priorem locum vbi erat. Chriſtus autē ſemper in cęlo eſt. ibidem

Conuerſio & mutatio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti poteſtne dici generatio? Reſp. nō, ſed debet dici tranſubſtantiatio, Num. 40 & 41.

Quomodo differunt Generatio, & Tranſubſtantiatio? Reſp. ſic. Subſtantia corporea neceſſariò habet duas partes, quarum vna dicitur materia, altera forma; & in Generatione fit mutatio ſolum in forma, nō R. nu. 41.

autem in materia: manente enim eadem materia formę mutantur: vnde generatio, quadam ratione poteſt dici transformatio, ideſt mutatio à forma in formam; At in tranſubſtantiatione tota ſubſtantia mutatur in totam ſubſtantiam, quia mutatio fit ſimul tum materiæ, tum formæ.

Num. 40 Tranſubſtantiatio eſt actio diuina, & miraculoſa, an naturalis? Reſp. ſummè miraculoſa.

Num. 42 Poteſt explicari exemplo naturali? Reſp. nõ poteſt, quia natura talem actionem non producit.

num. 40. & 18. Poteſt oſtendi, quòd ſit credibile Deum poſſe hanc Trãſubſtantiationem facere? Reſp. poteſt ſic: primò ſi Deus potuit ex nihilo facere omnia, multo magis poterit ex vna re facere aliam; ſecundò ſi natura poteſt mutare partem ſubſtantiæ in partem ſubſtantiæ, ideſt formam in aliam formam; rationabile eſt, quòd Deus poſſit mutare totam ſubſtantiam in totã ſubſtantiam; tertiò ſi natura modico tẽporis ſpatio poteſt mutare per nutritionem cibum, & potũ in carnem, & ſanguinem, cur Deus non poterit hoc facere ſua infinita virtute in inſtanti? Quod enim virtus finita facit in tẽpore, virtus infinita poterit in inſtanti.

n. 38. etc. Poteſt probari tranſubſtantiatio hæc authoritate? Reſp. Catec. probat ſcriptura, traditione, vnanimi cõſenſu Patrum, decretis Conciliorum Generaliũ, & Sũmorum Pontificum, demũ omni authoritate qua poſſit aliquid probari. Infinitis etiam miraculis hęc veritas cõfirmata eſt, & de ꝓbatione in capite 7. dicetur.

Num. 25 31. 38. 42 Debetne diligenter inquiri, & doceri veritas tranſubſtantiationis? Reſp. non eſt curioſius inquirenda, ſed ad primũ articulum, qui eſt de omnipotentia Dei & ad nonum, qui eſt de authoritate Eccleſiæ eſt reducenda, credendo Deum poſſe facere omnia, & eſſe verum quod Catholica Eccleſia docet: potiſſimum autem rudes de hac re docendi non ſunt.

De ſpeciebus ſacramentalibus. Cap. V.

Num. 2. Cognitio de ſpeciebus ſacramentalibus eſt vtilis ad explicationem ſacramenti Euchariſtiæ? Reſp. valdè

valde vtilis eſt, quia in ipſis potiſſima ratio ſacramenti poſita eſt.

Quid debet tractari de illis? Reſp. primò quid ſint; Secundò quomodo ſint; Tertiò quid ſignificet; Quartò quare poſt conſecrationem dicantur panis, & vinum; Quintò cur dicantur ſacramentales.

Quid ſint ſpecies panis, & vini. Num. 2.

QVid ſunt ſpecies panis, & vini? Reſp. ſunt accidentia panis, & vini. Num. 26

Quid eſt accidens? Reſp. eſt illud, quod adhæret, & accidit ſubſtantiæ, & non eſt ſubſtantia. Ibidem, Ex C. R.

Quæ differentia eſt inter ſubſtantiam, & accidens? Reſp. primò ſubſtantia eſt veluti homo, accidẽtia sũt veluti veſtimenta illius; ſecũdò ſubſtantia conſta ex materia, & forma rei; accidentia autem ſunt conditiones, quæ huic materiæ, & formæ adueniunt, veluti color, & alia. Num. 26 C.T. ſeſſ. 13. c. 3, & can. 2

Quæ ſunt accidẽtia panis, & vini? reſp. color, odor, ſapor, quantitas, figura, & ſimilia. C. Tri. & C. R. ibi,

Quot modis appellantur iſta accidentia; reſp. primò dicuntur accidentia: ſecundo ſymbola: tertiò ſpecies: quartò dicuntur, licet impropriè, panis, & vinũ Cat. Rom. num. 26. & 40. C.T. ſeſſ. 13. ca. 2 & 3.

Quare dicuntur accidentia? Reſp. quia adhærent, & accidunt ſubſtãtiæ, ſicut veſtes ei, qui veſtitus eſt.

Quare ſymbola? Reſp. quia ſunt veluti ſigna, vel inditia, vel imagines alicuius rei; ideo etiam ipſam ſubſtantiam indicant, & ſignificant. C. R. nu. 12. & 17. Num. 24 ſeſſ. 13. c. 2. & 3.

Cur dicuntur ſpecies? reſp. quia imaginem ſubſtãtiæ ſenſibus repræſentant. Illud enim quod ſenſibus aliquid repræſentat, à Philoſophis ſpecies appellari conſueuit. Num. 27

Cur dicuntur panis, & vinum? reſp. ait Catec. poſt conſecrationem aliquando ſpecies panis appellantur panis: non quia ibi ſit aliquid de ſubſtantia panis, ſed quia habent ſpeciem, & ſimilitudinem, & apparentiã panis; deinde quia retinent vim nutriendi, quæ panis, Num. 40

pro-

propria eſt:ſacra autē ſcriptura ita ſæpè appellat res cuiuſmodi eſſe videntur, vnde Angelos appellat homines,non quia ſint, ſed quia tales eſſe videntur.

Quomodo ſint in Eucharistia Num. 3.

Seſſ. 13. cano.2. C.R.n.8. SPecies panis,& vini per conſecrationē mutantur, ne in aliquid aliud? Reſp.non mutātur, ſed manēt eædem ſolummodo ſuperadditur illis hoc, quòd ſint ſacræ,& ſacramentales:immò ipſum ſacramētum,& ſignum rei ſacræ.

Seſſ. 13. c.2. & 3. Quare ſuperadditur hoc? Reſpon. quia ante cōſecrationē erant ſimbola ſubſtantiæ panis,& vini:poſt conſecrationem verò ſunt ſignum,& ſimbolum corporis,& ſanguinis Chriſti C.R.num.47.

Num. 19 Quis dedit illis hāc vim ſignificandi corpus,& ſanguinem Chriſti? Reſp. verba conſecrationis.

Num.19. 27.38. C.T.ſeſſ. 13.c.3. Qua ratione? Reſp.quia dum forma conſecrationis panis dicit.Contentum ſub iſtis ſpeciebus eſt corpus Chriſti, omnino dat illis ſpecieb. vim ſignificādi corpus Chriſti; ſicut enim cum cera premitur à ſigillo recipit impreſſionem ſigilli,quæ etiam manet recedēte ſigillo:ita verba conſecrationis prolata ſuper illas ſpecies dant illis virtutem ſignificandi corpus,& ſanguinem Chriſti:ideo fiunt ſacrę,& ſacramētum,ideſt ſignum rei ſacræ.

Num.26. & 44. Iſtæ ſpecies ante conſecrationem quomodo ſe habebant? Reſp.inhærebant ſubſtantiæ panis,& vini.

ibidem. Poſt conſecrationem quomodo exiſtunt? Reſ.ſunt abſque vllo penitus ſubiecto.

Num.44. Seſſ.13. can.2. Quare ſunt ſine ſubiecto? Reſ.quia non poſſunt inhærere corpori Chriſti.nō enim ſunt accidētia illius: neque ſubſtantiæ panis,& vini, cum nihil penitus de illa ibi ſit: ideo relinquitur, vt ſine vllo ſubiecto exiſtant.

Num.44. Eſt poſſibile hoc apud naturam? Reſpond.nulla ratione.

Num.31. Eſt poſſibile apud Deum? Reſp.omnia illi poſſibilia ſunt:cum enim ipſe dederit hanc legem naturæ,vt accidens

cidens rei nō poſſit ſeparari à re cuius eſt accidēs;& quod accidens nō poſſit eſſe ſine ſubiecto: poteſt hāc legē diſpenſare faciendo, vt accidens ſeparetur à ſuo ſubiecto: ſeparare enim vnita lege naturali Deo difficile non eſt, & vt accidēs ſit ſine ſubiecto: quod enim ſubiectum facit accidenti quò ad eſſe, Deus per ſeipſum facere poteſt.

Eſtne de fide, quod ſpecies panis, & vini poſt cōſecrationem exiſtāt ſine vllo ſubiecto? Reſp ita eſt, quia hæc fuit perpetua, & cōſtans Catholicæ Eccleſiæ doctrina, plurimis teſtimonijs confirmata. Num. 44 C.T.ſeſſ. 13.c.2.

Quid ſignificetur à ſpeciebus panis, & vini. *Num. 4.*

QVid ſignificant ſpecies panis, & vini poſt conſecrationem? Reſp. ſignificant, vt dictum eſt: primò paſſionem Chriſti præteritam: ſecūdò corpus, & ſanguinem Chriſti, necnon gratiam, & alimentum, vel refectionem ſpiritualem preſentē; tertiò vitam æternam, & alia multa ſicut iam dictū eſt, & ſuo loco dicetur. & hoc illis conuenit virtute formæ cōſecrationis. Num. 11.

Populi debent doceri de ſignificatione harum ſpecierū? Reſp. maximè expedit illos docere, ſicut in capite ſecundo dictum eſt, nempe de re contenta ſub ipſis, & de ſignificatione illarum. Num. 12

De contento ſub iſtis ſpeciebus. Cap VI.

EXpedit diligenter explicare quid contineatur ſub ſpeciebus panis, & vini? Reſp. expedit ſupra quā dici poteſt. Hæc enim veritas eſt baſis, & fundamentum iſtius tractationis, & per illam omnia illuſtrātur & pateſiunt. Num. 27 32. C.T.ſeſſ. 13 c.2.

Quid debet conſiderari circa hoc? Reſp. duo, primum quid contineatur ſub iſtis ſpeciebus ante conſecrationem; ſecundum quid contineatur poſt conſecrationem. 1.C.Tri. ſeſ. 13 c. 1. & can. 2.C.T.ib.

Quid continetur ſub illis ante conſecrationē? Reſ. ſola ſubſtantia panis,& vini.

ibid. Continenturne ante conſecrationē aliquid corporis,& ſanguinis Chriſti? Reſp. nihil penitus.

ibid. Quid continetur ſub illis poſt conſecrationē? Reſ. tota ſubſtantia corporis,& ſanguinis Chriſti.

Seſs. 13. can. 2. Remanetne aliquid de ſubſtantia panis, & vini? R. nihil penitus, & eſt de fide.

De reali præſentia Christi in Eucharistia. Num. 2.

C. T. ſeſ. 13. ca. 1. &c. C. R. nu. 27. &c. QVid debet conſiderari circa realem præſentiam Chriſti in Euchariſtia? reſp. primò, quòd ibi ſit verè,& realiter; ſecundò quomodo incipiat ibi eſſe; tertiò qua ratione ibi ſit: quartò propter quid velit ibi eſſe, & tali ratione, quintò quanta ex hoc Eccleſiæ dignitas ſit.

Seſ. 13. c. 1. C. R. nu. 26. In Euchariſtia cōtineturne verum Chriſti Domini corpus? Reſp. continetur verè,& realiter, & illud idē quod natum eſt ex Virgine,& ſedet ad dexteram patris,& eſt de fide.

Num. 32. C. T. ſeſ. 13. can. 1 Continenturne in Euchariſtia oſſa,& nerui, & omnia,quæ ad ueram corporis Chriſti rationē pertinēt? Reſp. indubitanter credendum eſt,ita vt omnes partes corporis Chriſti ibi ſint.

ibid. C. T. Contineturne totus Chriſtus in Euchariſtia cū anima,& diuinitate? Reſp. ita eſt.

In quacunque particula panis,& vini quantumuis minima contineturne totus Chriſtus? Reſp. ita eſt, ſecundum fidem.

Seſſ. 13. cap. 3. C. R. nu. 36. C. T. ſeſ. 13. c. 3. Vnde hoc habetur? Reſp. primò ex authoritate D. Aug. qui hoc dicit expreſsè, vt apud Catech ſecundò ex illa Sequentia, quæ habetur in miſſa corporis Chriſti, tertiò ex Conc. Trid. qui hoc determinauit de fide, quartò poteſt colligi ex Euangeliſtis; ait enim Catec. non eſt credendum, quòd ſingula panis fruſta, ſeu particulæ à Chriſto propria,& ſeparata verborū forma ſint conſecrata; ſed ſimul omnis panis, qui Apoſtolis diſtribuēdus erat, debet dici conſecratus, & ideo in qua-

qualibet particula, etiam diuiſa poſt conſecrationē, totus Chriſtus continetur.

Quomodo Chriſtus incipiat eſſe in Euchariſtia. Num. 3.

CHriſtus poſt conſecrationem incipitne eſſe ſub ſpeciebus panis, & vini? Reſp. incipit. C.T. ſeſ. 13. ca 1. can. 2.

Qua ratione? Reſp. non incipit eſſe ibi per creationem, neque per generationem, neq. per loci mutationem, ita vt deſcendat de cœlo, illud reliquens, & in hoſtiam deſcendat, ſed incipit eſſe per conuerſionē panis, & vini in ipſum, vt dictum eſt, Domini corpus. C.T. ſeſ. 13. ca. 2. C.R. nu. 37. 40. 43.

Quomodo oſtēditur ita eſſe? Reſp. quia Eccleſia catholica ita docet, vt dicatur; & ratio etiā dictat: quia inconuenit Chriſtum incipere ibi eſſe alia ratione, quam dicta conuerſione. C.T. & C.R. ibi.

Quomodo Chriſtus ſit in Euchariſtia. Num. 4.

QVomodo Chriſtus modò eſt in cœlo? Reſp. eodē quo fuit in terra, ideſt, vt ait Conc. Trid. iuxta modum exiſtendi naturalem. Seſſ. 13. cap. 1.

In Euchariſtia eſtne iuxta modū exiſtendi naturalem? Reſp. ait Conc. Trid. ibi eſt alia quadam ratione, quæ verbis exprimi vix poſſit: tamē Deo paſſibilis eſt &, homo cogitatione per fidem illuſtrata aſſequi illam poteſt, & ita cōſtantiſſimè credere opus eſt, quia Eccleſia ſemper ita credidit. C.T. ibi.

Quibus verbis ſacrum Conc. explicat hanc rationem, qua Chriſtus in Euchariſtia continetur? Reſpō. Iſtis Primò ſic dicit: Poſt panis, & vini conſecrationē Chriſtus verè, realiter, & ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium continetur: & paulò poſt ait: Chriſtum iuxta modum exiſtendi naturalem eſſe in cælo: in alijs verò multis locis, vbi eſt ſacra Euchariſtia, adeſſe ſua ſubſtantia, & nobis ſacramentaliter eſſe præſentē. Vnde apparet, quòd ſacrū conciliū quatuor verbis explicat modum quo Chriſtus eſt in Euchari- Seſſ. 13. cap. 1.

Digitized by Google

chariſtia; primum eſt verè, ſecundò realiter, tertiò ſacramentaliter, quartò ſecundum ſubſtantiam.

Seſſ. 13. can. 1. Quid ſignificat verè? Reſp. quòd ſit veritas, & non immaginatio Chriſtum i Euchariſtia eſſe; & quod ibi non ſit tantummodo vt in ſigno, vel figura, aut virtute.

C.T. ſeſ. 13. c. 1 & can. 1. C.R. nu. 27. & 28. &c. Quid ſignificat realiter? Reſp. ſignificat in Euchariſtia non adeſſe tantummodo figuram, vel imaginem, vel vmbram, vel ſimilitudinem, vel ſignum, vel apparentiam, aut repreſentationem Chriſti, aut corporis, & ſanguinis eius; ſed ipſummet Chriſtum: realiter. n. ſignificat accipi rem, & non memoriam, vel ſignum, vel imaginem rei, pictura enim hominis realiter non eſt homo.

Seſ. 13. c. 1. Quid vult dicere ſacrum Concilium dum ait, Chriſtum in Euchariſtia contineri ſacramentaliter: in cœlo autem ſecundum modum exiſtendi naturalē: Reſp. vult dicere, quòd Chriſtus idem omnino manens duplicem habet modum exiſtendi, vnū naturalem, & hoc modo exiſtit in cęlis ad dexteram patris, alium non naturalem, ſed ſacramentalem, & hunc habet in ſacramento Euchariſtiæ.

Ex C. T. vbi ſup. Idem corpus Chriſti poteſtne habere plures modos exiſtendi? Reſp. ita eſt.

Ex C. T. Seſſ. 13. c. 1. & 8. C R. nu 26, 33. 45 Qua ratione? Reſp. corpus Chriſti habet triplicem modum eſſendi; Naturalem, & iuxta hūc eſt viſibile, tangibile, & fuit paſſibile, & mortale; Glorioſum, & per hunc habet claritatem, ſubtilitatem, impaſſibilitatem, Et ſacramentalem, & iuxta hunc velatū exiſtit, & latet ſub ſpeciebus panis, & vini.

Ex C.T. & C. R. vbi ſup. Poteſt hoc declarari exemplo? Reſp. poteſt ſic. Aliqua res poteſt multiplicem habere modum exiſtēdi. Naturalem, quia exiſtit iuxta naturam hominis. Regium, & hic eſt quando ſedet in throno cū diademate, & ſceptro, & c. ſi verò ſub amictu pauperis & ſerui lateat, ſic habebit modum eſſendi qui cōuenit ſeruo. Sic itaque ſacrum Cōc. dicit, Chriſtus eſt omnino idē tum qui in cœlo exiſtit modo naturali, tū qui in Euchari-

chariſtia modo ſacramentali reperitur.

Quare Chriſtus in Euchariſtia non habet modum exiſtendi naturalē,& glorioſum? Reſp. quin modus naturalis exiſtēdi requirit,vt corpus viſibile,& tāgibile ſit;& vt ſit ſecundū quantitatis extēſionē in loco & tali,& tanto; modus verò glorioſus reſpectu noſtri eſt,vt videatur gloria,& maieſtas eius qui glorioſus exiſtit;Chriſtus aūt in Euchariſtia iſta non habet ipſe.n.& eius gloria non videntur,ſed velata exiſtūt. Ex C.T. vbi ſup. Ex C.R. Num.43

Quid eſt Chriſtū in Euchariſtia habere eſſe ſacramentale?Reſp.eſt Chriſtū ita eſſe velatū,& ita latere ſub accidentibus,& ſpecieb. panis,& vini,vt nec ipſe,nec eius gloria poſſit videri,ſed ſit tanquā ille rex: qui latet ſub veſtimentis ſerui;ita tamen intelligēdo, quòd à dictis ſpeciebus realis præſentia Chriſti ſignificetur:atq. ita habere modum eſſendi ſacramentalē eſt habere eſſe velatum;latens,& ſignificatū à ſpeciebus ſacramentalibus,qui modus omnino non eſt naturalis,neque glorioſus,ſed ſummè miraculoſus. C. Trid. Seſſ. 13. c.3 8. & can.2 & ſeſſ.22. cap.1.

Quid ſignificat vltima particula ſecūdùm ſubſtantiam,vel ſua ſubſtantia, vel ſubſtantialiter?Reſp. iſta ſignificāt multa;primò .n. declarant quòd tota Chriſti ſubſtantia in Euchariſtia continetur:ſecūdò manifeſtant quòd aliqua quæ nō ſunt de ſubſtantia Chriſti, vel corporis,& ſanguinis eius, ſed tantùm pertinent ad modum eſſendi naturalem,vel glorioſum veluti eſſe in magno,vel paruo loco; ab omnibus poſſe inſpici,& tangi:gloriam , & maieſtatem eius videri: non ſunt in corpore,& ſanguine Chriſti,prout in Euchariſtia contenta ſunt. Seſſ.13. c.1.& c. 1. C.R. nu. 43.

Quæ ſunt iſta quæ deſunt?Reſp.hæc,& ſimilia,poſitio.eſſe viſibile,tangibile:& apparere glorioſum;occupare magnum, vel paruum locum. ibid.

Quomodo differunt modus eſſendi naturalis,& ſacramentalis?Reſ.Chriſtus in eſſe naturali habet quædam quæ nō habet in ſacramentali,& in ſacramentali habet quædam, quæ non habet in naturali, vt patet ex dictis;ideo eſt differentia. C.T.ſeſſ. 13. ca.1. 3.8.C.R. Num.43

CAT. & C.R. ibi. In quo conueniunt? Reſp. in tribus, primò, quia ità Chriſtus verè eſt in ſacramento, ſicut in Cœlo: ita.n. verus eſt homo veſtitus regio habitu, ſicut ſeruilibus in luce poſitus apparens, ſicut in tenebris latens: ſecundò ita realiter Chriſtus eſt in ſacramẽto, ſicut in cœlo quia eadem res, ideſt Chriſtus, & ibi, & hic reperitur: tertiò tota ſubſtantia Chriſti ità eſt in ſacramento ſicut in cœlo, quòd ſi aliqua deſunt illa non ſunt de ſubſtantia, ſicut ea, quæ dicta ſunt.

Ex eiſd. ibid. Debentne notari declaratio huius termini ſubſtãtialiter? Reſ. ab his, qui volunt magis diſtinctè intelligere, debet maximè notari, quia ab ipſo plurimæ tolluntur difficultates.

C.T. ſeſſ. 13. can. 3 C.R. nu. 36. & 43 Quomodo tolluntur? Reſp. quia ex hoc oſtenditur totum Chriſtum eſſe ſub quauis minima particula: & quod ex diuiſione hoſtiæ non ſequitur diuiſio ꝑ modum quãtitatis in corpore Chriſti, ſed in hac diuiſione ſemper totũ corpus in qualibet parte manet, ſine vlla Dñi nr̃i mutatione, vel augmẽto, vel decremẽto.

Num. 43 Quomodo eſt hoc? Reſ. expedire viſum eſt ponere ipſa verba Catech. qui ita ait. Deinde verò doceant ſcilicet Paſtores, Chriſtum Dominum in hoc ſacramẽto, vt in loco non eſſe. Et enim locus res ipſas cõſequtur vt magnitudine aliqua præditæ ſunt: Chriſtũ verò Dominum ea ratione in Sacramento eſſe non dicimus, vt magnus, aut paruus eſt, quod ad quantitatem attinet, ſed vt ſubſtantia eſt: Subſtantia enim panis in Chriſti ſubſtantiam non in magnitudinem, aut quãtitatem conuertitur. Nemo verò dubitat ſubſtantiam æque in paruo, atque in magno ſpacio contineri. nã & aeris ſubſtantia, totaq. eius natura ſic in parua, vt in magna aeris parte: itemq. tota aquæ natura nõ minus in vrnula, quàm in flumine, inſit, neceſſe eſt. Cum igitur panis ſubſtantiæ corpus Domini noſtri ſuccedat: fateri oportet ad eundem planè modum] in ſacramento eſſe, quomodo panis ſubſtantia ante conſecrationem ea verò vtrum ſub magna, an ſub parua quãtitate eſſet, nihil ad rem omnino ꝑtinebat. Et iſta verba

bis diligenter conſideranti magnam afferent ſacræ Eucharistiæ cognitionem.

Quid vult dicere Catechiſmus? Reſp. vult dicere, quòd corpus Chriſti eſt in ſacramento non vt magnum vel paruum, vel viſibile, vel glorioſum, ſed ibi reperitur, vt eſt ſubſtantia; & tali ratione ſicut prius ſubſtantia panis erat ſub illis ſpeciebus ex quo fit (vt Philoſophi omnes ſciunt) quod in quacunque minima particula ſit tota corporis Chriſti ſubſtantia ad quam nihil refert an ſit magna, vel parua. ibid.

Quo ad ſubſtantiam nihil refert an ſit magna, vel parua? Reſp. primò, quia quantitas eſt accidens, accidens autẽ non eſt de natura ſubſtantiæ: ſecundò quia in aere, & aqua, & alijs hoc manifeſtè apparet; ſubſtantia n. & natura aquæ ita eſt in gutta aquæ, ſicut in toto mari, & ſubſtantia ignis ita eſt in candela, ſicut in fornace accenſa; tertiò, quia corpus infantis in vtero matris, vel modò geniti, ita habet ſubſtantiam, & naturam corporis, ſicut in ætate virili, & tamen quantitatem ita magnã non habet. ideo certum eſt ita eſſe; quod ad ſubſtantiam rei nihil refert, quantum ad rationem ſubſtantiæ, an ſit in magno, vel paruo loco; an videatur in die, vel non videatur in nocte; an aliqua, vel nulla veſte tegatur; & ſic ſequitur, quod idẽ omninò Chriſtus eſt in cœlo, & in Euchariſtia, licet modus eſſendi aliqua ratione diuerſus ſit. ibid.

Quod totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie ex vi verborum, & per realem concomitantiam. Num. 5.

TOtus Chriſtus continetur nè ſub ſpecie panis, & ſub quauis parte ipſius ſpeciei? Reſp. eſt de fide ita eſſe. C.T. ſeſſ. 13. can. 3

Idem debet dici de ſpeciebus vini? Reſpon. idem. Cõc. ibi. ſeſſ. 13. c. 3.

Corpus, ſanguis, anima, & diuinitas continentur nè ſub ſpeciebus panis eadem ratione qua continentur etiam ſub ſpeciebus vini? Reſp. ait Concil. & Catec. contineri quidem, ſed aliqua diuerſa ratione. C.R. nu. 34. ſeſſ. 13. c. 3.

Quænam eſt iſta diuerſa ratio? Reſp. talis ſub ſpe-

 ciebus

C.R.nu. 34. ciebus panis continetur tantummodo corpus ex vi verborum,ſeu ex vi ſacramenti,ſeu ex vi,& efficientia,vel efficacia conſecrationis.ſanguis vero,anima, & diuinitas continentur ex vi naturalis cõnexionis, & concomitantiæ; ſub ſpeciebus autem vini ſanguis tantum modò continetur ex vi verborum: corpus verò,anima,& diuinitas per realem concomitantiam & ſacrum Conc.Trid.ſic docet.

C.T.& C.R. ibi. Quid eſt contineri ex vi conſecrationis,vel ſacramenti,vel verborum? Reſp. quia cõſecratio panis fit his verbis; Hoc eſt corpus meum,& nõ dicit ſanguis anima,diuinitas. ſequitur quod illa verba conſecrationis habeant ſolummodo vim efficiẽdi conuerſionem panis in corpus Christi; & ideo corpus Chriſti ibi eſt ex vi conſecrationis,& verborum; alia autem non ſunt ex tali vi,quia verba non proferunt præter corpus ab ipſis fieri aliquid aliud.

nu.8.19. 40. Differuntne,verba,conſecratio, & ſacramentum? Reſp.aliqualiter. Conſecratio, eſt ipſa conuerſio panis in corpus Chriſti. Verba ſunt forma iſtius conſecrationis. Sacramentum vero ſunt ipſæ ſpecies. Iſtæ enim ſunt ſignum rei ſacræ,ſed ex vi formæ conſecratio nis ſuper ipſas prolatæ.

Num.34 Species panis ſignificãtne tantùm corpus Chriſti? R.ita eſt,quia à forma conſecrationis acccipiunt vim ſacramẽti,& ſigni,& iſta ſignificãt tñ adeſſe corpus.

C.T.ſeſ. 13.ca.3. C.R,nu. 34. Quinam vtuntur his verbis,Vi cõſecrationis,verborum,& ſacramenti?Reſ. Conc.Trid vtitur hoc modo dicendi;Ex vi verborum,Catech.& Theol.vtũtur iſtis , ex vi verborum, & ex vi conſecrationis, quæ omnia idem dicunt.

C.T. & C.R. ibi. Qua ratione?Reſp.omnis ratio ſacramenti, quæ cõuenit ſpeciebus panis,& vini conuenit illis per cõſecrationem:ſpecies enim per conſecrationẽ efficiuntur ſacramentum,& ſignum rei ſacræ per conſecrationem effectæ. Ipſa verò conſecratio perficitur per verba,quæ verba nõ habẽt vim efficiẽdi aliud,quàm illud quod ſignificant.Cum itaq; iſta verba: Hoc eſt cor-

corpus meum; ſignificent tantùm adeſſe corpus, iſte oratio non habebit vim efficiendi aliud, quàm corpus tota enim vis conſecrationis procedit à verbis, & à forma ipſius: quia autem omnis vis ſpecierum eſt à conſecratione, ſignificant enim tantùm illud, quod conſecratione effectum eſt, & accipiunt vim ſignificandi à verbis conſecrationis: ideo ſpecies panis ex vi ſacramenti corpus, & non aliud, ſignificabunt, & continebunt.

Quis vtitur hoc modò dicendi. Ex vi naturalis cõnexionis, & concomitantiæ? Reſp. Theologi, Catech. & ſacrum Conc. Trid. C.T. ſeſ. 13. cap. 3 C.R. nu. 34. C. T. ſeſs. 13. cap. 3.

Significatne idem connexio, & cõcomitantia? Reſp. connexio eſt tanquam cauſa, concomitantia tanquam effectus.

Qua ratione Reſp. connexio eſt quædam coniunctio aliquorum, ita vt ſimul eſſe neceſſe ſit. Concomitantia eſt effectus talis connexionis, quia ex eo quod duo ſunt connexa, neceſſe eſt, vt vbi eſt vnum, ibi ſit etiam aliud. C.T & C.R. ibi.

Quare dicitur Concomitantia naturalis? Reſ. quia corpus viuum naturaliter habet annexum ſanguinẽ, & animam; aliter enim viuum non eſſet. ibid.

Quò ex vi naturalis concomitantię ſub ſpeciebus panis continetur ſanguis, anima, & diuinitas? Reſp. quia cum ibi ſit corpus viuum, neceſſe eſt, quòd habeat ſanguinem, & animam; & quia eſt corpus Chriſti, neceſſe eſt quòd habeat annexam diuinitatem. ibid.

Idem debet dici de ſanguine? Reſp. idem. ibid.

Quare Chriſtus velit eſſe in Sacramento, & tali ratione. Num. 6.

Quare Chriſtus voluit relinquere Eccleſiæ Sacramentum Euchariſtiæ? Reſ. ob tria primò vt Eccleſia ſponſum, & Deum ſuum ſemper haberet realiter pręſentem; ſecundò vt in terris haberetur ſacrificium Deo acceptiſſimum: tertiò vt homines haberent cibum, & refectionem ſpiritualem. C.T. ſeſ. 13. ca. 2. C.R. nu. 32. 74.

n. 32 45. Nonne poterat Chriſtus relinquere ſeipſum manifeſtum, atque viſibilem? Reſp. poterat, ſed melius fuit fieri quod ipſe fecit.

Ibidem. Cur voluit corpus ſuum ſacris velaminibus occultare? Reſp. primò, vt diſtingueret Eccleſiam militātē à triumphante: ſecundò vt præberet fidelibus occaſionem merendi per fidem: tertiò nè infidelibus daretur occaſio ſcandali, & calumniæ ſi Chriſtiani comederent Chriſtum in propria ſpecie.

Num. 32 Quō per hæc velamina Eccleſia militās diſtinguitur à triumphante? Reſp. quia ſinagoga habuit Chriſtum, non verè & realiter, ſed figuratum ſolūmodo, Eccleſia militās habet illū verè, & realiter, ſed nō manifeſtum, & viſibilem: Triumphans verò habet verè, realiter, glorioſè, & apparenter. Eccleſia igitur hoc habet magis, quā ſinagoga, quia Chriſtus illi realiter eſt præſens; habet verò minus quā triumphans, quia non manifeſtum, ſed velaminibus obuolutum habet.

Num 45 Quomodo Chriſtum latere meriti, & fidei occaſio eſt? Reſp. quia fideles credendo, & adorando Chriſtū latentem per fidem meritum habent.

Num. 18 & 45. Quare Chriſtus voluit quod velamina quibus corpus ſuum tegitur eſſent ſpecies panis, & vini? Reſp. primò, quia cum vellet eſſe cibus, alimentum, & refectio fidelium: voluit latere ſub tali velamine, quod ipſum alimentum eſſe ſpirituale, declararet.

Num. 45 Nonne poterat dare carnem ſuā in cibum, cum ēt homo carnibus veſci poſſit? Reſ. nullo modo decebat.

ibid. Quare non? Reſp. primò. quia natura hominū maximè abhorret veſci eſca humanæ carnis, & ſanguinis potione; pane autem, & vino maximè delectatur; ſecundò, quia ſi fideles Chriſtū in propria ſpecie mādu carent, non poſſemus ab infidelium calumnia liberari, & illius ſcandalum magnum eſſet.

Num. 32 Ex hac reali præſentia Chriſti prouenitne magna dignitas legi Euangelicæ; & Eccleſiæ? Reſ. ſupra qua dici poteſt maxima.

ibidem. Quare tanta? Reſp. primò, quia habent Deū ſuum reipſa

reipſa præſentem: ſecundò quia modò ſibi proprio præſens eſt; tertiò quia non tantum eſt præſens, ſed verus cibus, & ſacrificium exiſtit.

De probatione eorum, quæ dicta ſunt. Cap. VII.

Catechiſmus probat ea, quæ dicta ſunt? Reſpon. probat. n. 26. &c

Quæ concluſiones probantur ab illo? Reſp. tres potiſſimum, prima eſt, ſub ſpeciebus panis, & vini vere, & realiter contineri corpus, & ſanguinē Chriſti; ſecūda eſt, poſt conſecrationem nihil penitus de ſubſtātia panis, vel vini remanere ſub illis ſpeciebus, ſed totā ſubſtantiam panis, & vini conuerſam eſſe per trāſubſtantiationem in corpus, & ſanguinem Chriſti; tertiā eſt accidentia, & ſpecies poſt conſecrationem manere ſine vllo ſubiecto. Num. 26

Quare has concluſiones, & veritates probat? Reſ. quia his probatis omnia, quæ ad Euchariſtiam pertinent, quadam ratione apertiſſima fiunt: ſecundo iſtas à Conc. Trid accepit. C. T. ſeſ. 13. ca. 3. 4. & cā. 1. &c.

Quænam harum concluſionū eſt principalis? Reſp. prima eſt principaliſſima, & illa probata omnia patefiunt: ſecunda enim, & tertia conculuſio à prima dependent. Conc. Rom. num. 37. 44. C. T. ſeſſ. 13. ca. 1. & ca. 1. nu. 27. &c.

Quomodo Catec. probat realem præſentiam Chriſti in Euchariſtia? R. probat apertiſſimè quinque modis: primò ex pluribus locis ſacræ Scripturæ, nempe ex Euangeliis, & Apoſtolo Paulo: qui hoc apertiſſimò docet, & hæc loca ſcripturarum adducit iuxta interpretationē ſanctæ, & Catholicæ Eccleſiæ, & hæc omnia Apoſtolica traditione confirmātur; ſecundò probat ex vnanimi conſenſu ſanctorum Patrum, & aliquorū adducit præciſis verbis authoritatē: tertiò adducit vnanimē conſenſum vniuerſæ Eccleſiæ in quocunq. tempore; quartò ad hanc veritatem confirmādam adducit teſtimonium ſeptem Conciliorum, & illorum Pontificum, qui talia Concilia congregarunt; quintò probat ex primò, & nono articulo Sim-

boli Apoſtolici: has autē authoritates in ipſomet Catech. videre rectius erit.

n.37. &c Quomodo probat ſecundam conclusionem, quòd poſt conſecrationē ſub ſpeciebus panis, & vini nihil maneat de ſubſtantia eiuſdem panis, & vini? Reſ. primò adducit quatuor loca ſacræ, & Euāgelicæ ſcripturæ, ex quibus manifeſtè ita eſſe declaratur: ſecūdò ꝓbat teſtimonio trium Conciliorū Lateranēſis magni, Florentini, & Tridētini, & refert propria verba Cōc. Tri. quibus declarat hæreſim eſſe aliter affirmare: tertiò probat vnanimi conſenſu ſanctorum Patrum, quæ omnia traditione etiam confirmantur.

Num. 44 Quomodo probat tertiam, nempe quod accidētia ſint ſine ſubiecto? Reſpon. probat ob neceſſariam ſequelam ex prima, & ſecunda concluſione.

Ibidem. Quomodo ſequitur ex illis? Reſp. accidentia panis, & vini poſt cōſecrationē manere, & certum, & ſenſibile eſt; vel ergo habent ſubiectum, vel non habent: ſi non habent, vera eſt concluſio, quę modo poſita eſt, ſi dicantur habere, illud ſubiectū omnino erit, vel ſubſtantia panis, & vini, vel ſubſtātia corporis, & ſanguinis Chriſti; primum eſſe non poteſt, quia, vt ait ſecunda concluſio, nihil penitus manet de ſubſtātia panis, & vini, Corpus etiam Chriſti nō poteſt eſſe ſubiectū, quia illa non ſunt accidentia Corporis Chriſti, & vnū accidens non poteſt inhærere alicui corpori, niſi accidens illius fiat, ideo ſine ſubiecto omnino erunt. Et talis eſt ſenſus totius Eccleſiæ.

Vbi Catechiſmus explicat, & probat dictas tres cōcluſiones? Reſpon. de prima agit à num. 26. vſque ad 37. de ſecunda concluſione tractat à num. 37. vſque ad 44. de tertia concluſione agit in num. 44. & 45. & ibi dicta licet videre.

De cultu, & veneratione ſanctiſſimo Sacramento exhibenda. Cap. VIII.

C.R.n.1. C.T.ſeſſ. Omnes fideles debentne edoceri de cultu, & veneratione huic ſacramento exhibenda? Reſpō. ita eſt,

eſt, quia omnes fideles tenentur ſummum cultũ huic ſacramento exhibere. 13. c. 55.

Quis cultus debetur illi? Reſ. latriæ. & Conc. Trid. determinat de fide; & ait in Eccleſia Catholica ſemp fuiſſe hunc morem talem cultum illi præbendi. Seſſ. 13. c 5. & can. 6.

Quis eſt iſte cultus latriæ? Reſp. ait Conc. Trid. ille ipſe qui Deo vero debetur. Seſ. 13. c. 5.

Quare hoc? Reſp. ait Conc. quia in hoc ſacramento verè præſens eſt vnigenitus filius Dei, quẽ Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit, Et adorent eum omnes Angeli Dei. Ibidem.

Poteſt probari ex ſcriptura talem cultũ illi præbendum? Reſp. poteſt, & ſcripturã, & ratione. Ibidem.

Ex quo loco ſcripturæ? Reſp. præcipuè ex Epiſt. ad Heb. c. 1. vbi Pater æternus introducit filium ſuum, vt omnes Angeli eum adorent: adoratio autem propriè accepta cultus latriæ eſt, & debitus ſoli Deo; ſecundò quia Magi procidentes adorauerũt eũ; tertiò quia ab Apoſtolis in Galilæa adoratus eſt. Ibidem.

Quomodo ratione? Reſp. quia vbicunq; eſt Deus, ibi cultus diuinus debetur illi: ſi ergo Chriſtus eſt verus Deus, & verè in hoc ſacramẽto præſens eſt; ergo cultus diuinus nempe latriæ debetur illi. Ibidem.

Debeturne illi cultus fidei, ſpei, charitatis, ideſt cultus interni? Reſp. debetur. Seſſ. 13.

Debetur etiam externus? Reſp. ita eſt. canon. 6.

Sacramentũ hoc poteſtne ſeruari in ſacrario, ac pixide etiam poſt Miſſam completam; Reſ. ait Conc. Tr. conſuetudo aſſeruandi in ſacrario ſanctam Euchariſtiam adeo antiqua eſt, vt eã ſæculum etiam Nicæni Concilij agnouerit, & determinat de fide poſſe. Ibidem. Seſſ. 13. c 6. & can. 7.

Licetne publicè populis proponere ſacramẽtũ Euchariſtiæ, vt ab illis adoretur? Reſp. Conc. Trid. determinat de fide licere.

Licet deferre Euchariſtiam ad infirmos? Reſ. Cõc. Trid. determinat de fide licere; & ſtatuit, vt talis mos retineatur, & appellat illum ſalutarem, & neceſſariũ, & ſummè æquitati, & rationi coniunctum: & ait in Ibi. can. 6. Seſſ. 13. cap. 6. & ca. 7.

multis Conciliis præceptũ fuiſſe,& vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more obſeruatum fuiſſe.

Seſſ. 13. can. 6. Poteſtne feſtiua aliqua celebritate veluti Corporis Chriſti venerari? Reſpond. Conc. Triden. determinat de fide poſſe.

Seſſ. 13. cap. 5. & can. 6. Poteſt ſolenniter circumgeſtari in proceſſionibus ſecundùm laudabilem,& vniuerſalẽ Eccleſiæ ſanctæ ritum,& conſuetudinem, veluti in Proceſſione diei feſti corporis Chriſti? Reſp. eſt de fide, poſſe.

Seſſ. 13. cap. 5. Qua ratione celebritas die feſti, & proceſſionis Corporis Chriſti eſt introducta? Reſp. Conc. Trid. ita de hac re ait. Declarat præterea ſancta Synodus piè, & religioſè admodum in Dei Eccleſiam inductũ fuiſſe hunc morem, vt ſingulis annis peculiari quodã, & feſto die præexcelſum hoc,& venerabile Sacramentũ ſingulari veneratione,ac ſolennitate celebraretur. vtq; in proceſſionibus reuerẽter,& honorificè illud per vias,& loca publica circumferretur. Aequiſſimũ eſt enim ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies,cũ Chriſtiani omnes ſingulari,ac rata quadam ſignificatione gratos, & memores teſtentur animos erga communem Dominum,& Redemptorem pro tã ineffabili, & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria, & triumphus repræſentatur. Atque ſic quidẽ oportuit victricem veritatẽ de mendacio, & hæreſi triumphũ agere,vt eius aduerſarii in conſpectu tanti ſplendoris, & in tanta vniuerſæ Eccleſiæ lętitia poſiti, vel debilitati,& confracti tabeſcant, vel pudore affecti, & confuſi aliquando reſipiſcant.

Ibidem. Debentne iſta omnia doceri,& conſiderari? Reſp. ſicut Conc. Trid iudicauit dignum,vt iſta ab ipſo cõſiderantur,& docerentur; idem omnino ab aliis vtiliſſimum debet exiſtimari.

De fine, & effectu ſacra Euchariſtia. Cap. IX.

Seſs. 14. ca. 7 R. Expedit cognoſcere finem, & effectũ Euchariſtiæ? Reſp. expedit multum.

Ad

Ad quid?Reſp.quia hac ratione ſcitur, qua inten- Ex C. T.
tione ad Euchariſtiam ſit accedendum. Ibidem.

Quis eſt finis illius?Reſ.alius eſt principalis,alius C.T.ſeſſ.
eſt minus principalis. 13.cap 2

Quis eſt finis principalis?Reſp.iſti tres Primus,vt ibid. &
in medio populi Chriſtiani Chriſtus verè,& realiter ſeſ.22.c.
eſſet præſens,licèt latenter,& occultè: ſecũdus vt fi 1.
deles haberent cibum,& potum, ideſt alimentum,& C.R. nu.
refectionem ſpiritualem;tertius vt daretur ſacrificiũ 32.& 70
laudis,& gratiarum actionis Deo patri. Primus re-
ſpicit Euchariſtiam,vt eſt ſacramentum ſine vſu: ſe-
cundus reſpicit illam, vt eſt ſacramentum cum vſu;
tertius vt eſt ſacrificium.

Qui ſunt fines ſecundarii, vel minus principales?
Reſp.primus eſt vt homini detur pignus, & ſignũ in- C.T. ſeſ.
finiti amoris,quo Chriſtus dilexit illum: ſecundus vt 13. ca.2.
eſſet memoriale paſſionis Chriſti; tertius vt eſſet ar- &c.
ctiſſimum vinculum,quo fideles tanquam multa mẽ- C. R.nu.
bra in vnum corpus colligarentur;quartus vt homo 32,45.48
per hoc ſacramentum Chriſto capiti ita vniretur, vt &c.
cum ipſo fieret vna res : quintus vt homo per illud
haberet oĩa bona,& auxilia,& dona ſpiritualia; ſex-
tus vt homo manendo in Chriſto, & communicando
de vita Chriſti poſſet ſicut palmes,qui manet in vite
fructum plurimum bonarum operationum afferre;
ſeptimus vt merita vitæ, & paſſionis Chriſti fideli po
pulo communicarentur; octauus vt homini daretur
pignus,& ſpes hæreditatis æternæ: nonus vt Chriſt⁹
honoraretur ab homine in terris,vbi pro homine tã-
ta pati dignatus eſt; decimus vt Eccleſia declaretur
ſupra Sinagogam,dum retinet in re,quod illi in figu-
ra contingebat, & fiat prope Eccleſiam triumphantẽ
vno tantùm gradu diſtans ab illa. Demum infinitæ ra-
tiones finales conueniunt quatenus ſacrificium eſt,
de quibus ex parte ſuo loco dicetur.

DOCTRINA
Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE COMMVNIONE, *& vſu Euchariſtiæ.*

TRACTATIO SECVNDA.

Num. 9. C.T. ſeſſ. 13. cà.4. Sacramentum, & vſus ſacramenti ſunt idem, an diſtinguuntur? Reſp. in alijs ſacramentis ſemper ſimul ſunt, ſacramentum, & vſus illius: imò ipſa ſacramenta vſu perficiūtur: In Euchariſtia autem ſacramentum, & vſus diuerſæ res ſunt.

Seſſ.3. can.4. Poteſt dari ſacramentū Euchariſtiæ ſine vſu illius? Reſpond. poteſt, veluti cum aſſeruatur in ſacrario, vel in pixide.

ibid. Vſus Euchariſtiæ poteſt eſſe ſine ſacramento? R. ſacramentum Euchariſtiæ poteſt eſſe ſine vſu; vſus autem non poteſt eſſe ſine ſacramento.

Num. 8. In communione Euchariſtia eſtne ſacramentum? Reſ. eſt, quia ſignificat, & efficit gratiam in eo, qui recipit ſacramentum.

De doctrina populis tradenda.

Seſſ.13.c. 1. & ſeſſ. 24.c.7R. QVæ doctrina fideli populo eſt accommodata? Reſp. ex Cōc.T. colligitur, quod quilibet chriſtianus tria potiſſimū de hoc ſacramēto debere ſcire primò realem præſentiam Chriſti In hoc ſacramento: ſecundo vim, & efficaciā, ſeu vtilitates huius ſacramenti: tertiò vſum, & pręparationē ad illud.

Seſſ. 24. c.7.R. Subtilitates, quæ pertinent ad naturam ſacramenti ſuntne populis proponendæ? Reſp. non, niſi cū magna

gua prudentia, & quatenus opus eſt, & audientium ca ptui ſunt accommodatæ.

Doctrina de vſu eſt tradenda? Reſp. eſt, quia omnibus neceſſaria, & valde vtilis exiſtit. Ibidem.

Diuiſio tractationis.

QVæ ſunt tradenda circa vſum Euchariſtiæ? Reſp. quatuor.

Primò de efficiẽte, id eſt miniſtro huius ſacramẽti.

Secundò de fine, id eſt de fructibus, & vtilitatibus, quæ ex communione procedunt.

Tertiò de materia, id eſt de ſuſcipientibus hoc ſacramentum.

Quartò de forma, id eſt præparatione, & modo communicandi.

De miniſtro, & adminiſtratione Euchariſtiæ. Cap. I.

CHriſtus inſtituitne vſum huius ſacramenti? Reſp. inſtituit in illis verbis, Accipite, & manducate. Seſſ. 13. c. 2.

Ad quem miniſtrum ſpectat diſtributio, & adminiſtratio huius ſacramenti? Reſp. ad ſolos ſacerdotes. Num. 64

Quilibet ſacerdos poteſt adminiſtrare? Reſp. in aliquibus caſibus veluti in communione paſchali, & cũ infirmo datur per modum viatici requiritur ſpecialis authoritas ordinaria, vel delegata. c. omnis vtr.

Sacerdotes poſſunt ſeipſos communicare? Reſ. poſſunt, cum celebrant Miſſam. Seſſ. 13. can. 10. num. 67.

Cur ſolus ſacerdos hoc ſacramẽtũ adminiſtrat? R. duplici de cauſa; prima, quia in Eccleſia ſemper fuit talis cõſuetudo, quę etiam eſt profecta ex traditione Apoſtolica, & vt talis à Cõc. Tr. eſt confirmata: ſecunda eſt, quia maxima dignitas huius ſacramenti hoc requirit: ob quam etiã Eccleſia vetuit nè quis niſi cõſecratus eſſet, ſacra vaſa, lintea, & alia inſtrumẽta, quæ ad illius confectionem neceſſaria ſunt, tractare auderet, modò grauis aliqua neceſſitas non incideret.

Si

Num. 68 Si ſacerdos conficiat, vel adminiſtret hoc ſacramẽtum in peccato mortali, peccatne mortaliter? R. peccat propter irreuerentiã quam facit huic ſacramẽto.

Ibidem. Tenetne ſacramentum, & adminiſtratio? Reſp. tenet, quia miniſter hoc facit in perſona Chriſti, & authoritate illius.

De fine, & effectu huius ſacramenti. Cap. 11.

Seſſ. 13. cap. 2. VSus Euchariſtiæ habet aliquem finem? Reſp. habet, quia omne agens agit propter finem.

ibid. Quis eſt finis? Reſp. conſequi fructus, & vtilitates huius ſacramenti.

ibid. Effectus ſacramẽti Euchariſtiæ poſſunt dici finis illius qui vtitur illo? Reſpond. poſſunt, quia ſicut finis comedentis panem, & bibentis vinum eſt conſequi effectus illorum, ita de ſuſcipiente Euchariſtiam dicendum eſſe videtur.

Quomodo manifeſtentur fructus, & effectus Euchariſtiæ. Num. 2.

Num. 46 EFfectus Euchariſtiæ poſſunt manifeſtari? Reſ. aliqui, ſed non omnes, & de his ex parte dictum eſt

ibid. Qua ratione poſſunt declarari? Reſp. multipliciter: primò ratione rei contentæ, quæ cum ſit corpus, & ſanguis Chriſti, ſeu totus Chriſtus ex hoc licebit cogitare plures eſſe effectus Euchariſtiæ in homines, quã ſit Solis in oẽs & ſingulas partes vniuerſi. Chriſtus enim iuſtitiæ verus ſol eſt.

Seſ. 13. cap. 2. C. R. nu. 47. Secundò ex parte finis Euchariſtię, qui cum ſit refectio ſpiritualis licebit conijcere quænam vtilitates & effectus in animam ex tali nutritione, refectione, & guſtu proficiſcantur.

Num. 46 Tertiò ex comparatione ad alia ſacramenta: Sacramentum enim Euchariſtiæ eſt tanquam fons, cætera ſacramẽta ſunt tanquã riuuli qui ex hoc fonte deducti ſunt: in hoc enim ſacramento continetur non tan-

tũm gratia, ſed fons, & origo totius gratiæ qui Chriſtus eſt.

Quartò ex parte eius, quod in hoc ſacramento ſignificatur; illa.n. quæ ſignificant in hoc ſacramento ſunt cibus, & potus; quæ cum ſignificent nutritionẽ, reparationem, augmentum, guſtum, & delectationem in comedente, & bibente cum alijs ſimilibus effectibus poterit cognoſci, quòd talia efficiuntur hoc ſacramento in anima, quia etiam ipſa verum cibum, & potum ſpiritualem habet. Num. 47 & 50.

Quintò ex ſimilitudine corporis humani, & membrorum eius. Cum.n. appareat quia membrum, quod viuit vnitum in corpore, & ſub capite hominis communicat de anima, vita, operatione, & ſtatu eiuſdem capitis, & corporis, apparebit per hoc ſacramentum fieri, vt homo viuat de vita, & ſpiritu Chriſti, & totius Eccleſiæ, cum per illud coniungatur Chriſto, & non ſolùm vniatur, illi, ſed quadam ratione mutetur, & conuertatur, & complantetur in ipſum, quod eſt conſequi infinita bona. Num. 48

Sextò per comparationem ad illos, qui Chriſtum receperunt, vel tetigerunt. ſi.n. verè, & meritò beatiſſimi exiſtimantur in quorum tecta Chriſtus mortali corpore eſt receptus, vel qui illius veſtis, aut fimbriæ tactu ſanitatem recuperarũt: & præcipuè ſepulchrũ, crux, & alia, & demum beatus venter Virginis, quia Chriſtum tetigerunt, vel portauerunt. Cur non etiã beatos dicere licet illos homines in quorum animã Chriſtus immortali gloria præditus ingredi non grauatur, vt omnia vulnera illius ſanet: eamq́ue ampliſſimis muneribus ornatam ſibi tanquam ſponſam coniungat. Num. 53

Qui ſint effectus particulares huius Sacramenti.

Num. 3.

POſſunt proponi magis in particulari effectus Euchariſtiæ? Reſpon. Poſſunt.

Qui

Num. 50. 51. &c. Qui ſunt? Reſp. primò ſicut quòd vi innati caloris quotidie in corpore hominis detrahitur, & deperditur, cibus, & potus addunt, & reſtituunt, ita Euchariſtia reſtaurat vires animæ deperditas, ſeu diminutas; ſecundò non ſolum reficit deperditum, ſed ẽt auget, & recreat, & impinguat, idest dat ſpiritus pinguedinẽ, & replet ẽt guſtũ, & dulcedine ſpirituali, quia hæc oĩa fiunt cibo, & potu materiali; tertiò delet peccata venialia antea commiſſa; quartò minuit ardorẽ fomitis, & concupiſcentię; quintò auget feruorẽ ſpiritus: 6. munit cõtra tentationes; ſeptimò præſeruat à peccatis futuris; octauò dat robur ad multa bona opera facienda, & ad martyrium, ſi opus eſt, ſubeundum; & carnis libidinẽ cohibet ac reprimit; & igne charitatis concupiſcentiæ ardorẽ extinguit. Demum poſt alios innumerabiles effectus eſt cibus, & alimentũ, & robur, & viaticum ad vitam ęternam comparandam.

De ſumentibus Euchariſtiam. Cap. III.

Seſ. 13. ca. 7. 8. C.R. nu. 55. SVmentes Euchariſtiam poſſunt dici materia vſus illius? Reſp. poſſunt aliqua ratione.

Quomodo? Reſp. duplici cauſa: prima eſt, quia ſicut carta dicitur materia ſcripturæ, & ſcriptoris, & calami, quia in ipſa recipitur effectus illorũ, ita quia ſumentes Euchariſtiam recipiunt tanquam materia actionem, & effectum ſacramenti nempe refectionẽ, & gratiam, & alios effectus poterunt dici materia, ſecunda illud dicitur materia in quo requiritur præparatio ad hoc vt agẽs agat in illud; at in ſumẽte Euchariſtiam talis præparatio eſt neceſſaria, ideo dicetur materia non ſacramenti, ſed vſus illius.

Quando pueris poſſit adminiſtrari Euchariſtia.

C.R. nu. 62 ſeſs. 21. ca. 4. ECcleſia conceditne infantibus dari Euchariſtiã? Reſp. in aliquibus locis vetus fuit cõſuetudo, vt illis daretur, ſed modò talis conſuetudo Eccleſiæ authoritate ſublata eſt.

Quare

Quare hoc? Reſpõ. triplici ratione; prima eſt, quia infantes neſciunt diſcernere ſacram Euchariſtiã a pane communi, & profano; ſecundã, quia neſciunt præparare ſe ad pietatẽ animi, & religionem, quæ ad hũc vſum requirũtur; tertiã quia Chriſtus vſum huius ſacramenti inſtituit quando dixit, Accipite, & manducate; infantes autem manifeſtum eſt, quod facere neſciunt, ideò talis conſuetudo alieniſſima eſt à Chriſti inſtitutione. Num. 26 Seſs. 21. cap. 4.

Quando pueris concedenda eſt ſacra communio? Reſp. poſtquam habent vſum rationis, & capaces illius ſint. Num 63

Quomodo cognoſcetur an ſint capaces? Reſ. ſi duo hæc illis adſunt, primò vt aliquam habeant cognitionem huius ſacramenti: ſecundò quod guſtum, & deſiderium illius teneant. ibid.

Quam debent cognitionem habere? Reſp. quatuor debent cognoſcere. primò quod ibi continetur realiter corpus, & ſanguis Chriſti: ſecundò aliqualis cognitio effectuum huius ſacramenti: tertiò de cultu, & veneratione, quæ illi debetur, quartò quòd neceſſaria ſit præparatio, ſeu deuotio ei qui hoc ſacramentum percipere intendit. Seſſ. 24. c. 7. R. C. R. nu. 56.

Ad quos pertinet hoc inquirere, & iudicare? R. ad patrem, & ad ſacerdotem, cui illi cõfitentur peccata. Num. 63

Et ſi habent vſum rationis: ſed carent iam dicta cognitione quid debet fieri? Reſp. pater, & confeſſarius debent curare vt iſta addiſcant, vt poſſint ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, ad quod poſt vſum rationis tenentur. Ex C. R. præc. 4.

Quando amentibus poſſit dari Euchariſtia. Num. 2.

Amentibus poteſt dari Euchariſtia? Reſp. Catech. ſic ait: Amentibus, qui tunc à pietatis ſenſu alieni ſunt ſacramẽta dare minimè oportet, quãuis, ſi antequam in inſaniã inciderint piam, & religioſam volunta- Num. 64

luntatem p[ri]æ ſe tulerint, licebit eis in fine vitæ ex Cō cilij Cartaginenſis decreto Euchariſtiam adminiſtrā te, modò vomitionis, vel alterius indignitatis, & incommodi periculum nullum timendum ſit.

Quod ſaltem in Paſchate quilibet tenetur Euchariſtiam ſumere. Num. 3.

Seſſ. 13. can. 9. QVando ex præcepto fideles tenentur Euchariſtiā ſumere? Reſp. Conc. Trid. ſic ſtatuit. Si quis negauerit omnes, & ſingulos Chriſti fideles cum ad annos diſcretionis peruenerint teneri ſingulis annis ſaltem in Paſchate ad communicandum, iuxta præceptum ſanctæ Matris Eccleſiæ, anathema ſit.

Quod laicis ſub vtraque ſpecie communicandum non eſt & quare. Num. 4.

Num. 65 C. T. ſeſ. 21. QVi poſſunt ſumere Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie? Reſpō. ſoli ſacerdotes ſacrificium Miſſæ celebrantes.

Laicis, & non ſacerdotibus eſt prohibitū? Reſ. eſt.

Num. 65 C. T. ibi. Nonne Chriſtus ſub vtraque ſpecie Apoſtolis dedit? Reſp. dedit, ſed non fecit legem, vt ita alijs omnibus daretur.

Num. 65 C. T. ibi. Ob quas cauſas prohibitum eſt? Reſp. ob ſeptem; Num. 6. C. T. ſeſ. 21. prima eſt, quia Chriſtus ſæpius meminit de hoc ſacramento, & loquitur de vna tantum ſpecie, veluti. Qui manducat ex hoc pane, viuet in æternū; ſecunda quia maximè cauendum erat ne ſanguis Domini in terrā effunderetur, quod difficillimè poteſt vitari vbi magnæ multitudini miniſtrari oportet; tertia cum ſacra Euchariſtia pro ægrotis ſemper debeat eſſe parata, ſi oporteret illos ſub vtraq. ſpecie cōmunicare, neceſſe fuiſſet diutius ſeruare ſpecies vini, ex quo ſæpè fieret, vt aceſceret, quod ad irreuerentiā ſacramenti p̄tineret: quarta, permulti ſunt, qui vini ſaporem ac ne odorē quidem perferre vllo modo poſſunt, quare nè ſacramentū ſalutis ſpiritualis eſſet nocumento ſaluti

cor-

corporali,ſub vna tantùm ſpecie communio ſancita eſt;quinta, In pluribus prouinciis ſumma vini penuria laboratur, & ſine maximis impenſis, laboribus, itineribus conduci non pōt; ſexta præcipua ratio eſt cōmunionē ſub vna tantum ſpecie tradendā eſſe, vt veritas fidei catholicæ magis ante oculos poneretur, oſtendendo,quòd totus Chriſtus eſt ſub vtraq; ſpecie,& illa hæreſis conuelleretur,quæ negat hoc,aſſerēdo ꝙ ſub ſpecie panis corpus exanime,& ſine ſanguine reperitur,& aliæ huiuſmodi multę rōnes ſunt.

De forma & modo communicandi. Cap. IIII.

FOrma,& modus vtendi Euchariſtia debet tradi? Reſp.quàm maxime expedit. Seſſ. 24. cap.7.

Circa hoc quid debet conſiderari? R. tria Primum de triplici manducatione,ſecundum de præparatione, tertium de frequentia ſumendi hoc ſacramentū. C.T. ſeſ. 13. ca.7. & 8. ibid.

Quare iſta?Reſp.quia pertinent ad formam,& modum communicandi.

De triplici ratione ſumendi Euchariſtiam. Num. 2.

EVchariſtia poteſt ſumi multis modis;Reſp.Conc. Trid. & Catechiſ.aiunt,triplici modo ſumi poſſe:primò ſacramentaliter tantùm:ſecundò ſpiritualiter tantùm;tertiò ſpiritualiter, & ſacramentaliter. num. 54. Seſſ.13. cap.8.

Qui accipiunt ſacramentaliter tantùm? Reſp. illi qui accedunt in peccato mortali. C. R. num. 54. ibid.

Qui accipiunt ſpiritualiter tantùm? Reſp.illi qui voto,& deſiderio tantùm edunt hunc panem cœleſtem,& ſentiunt fructum eius, & vtilitatem per fidē viuam,quæ per dilectionem operatur.num.54. ibidem.

Qui comedunt ſpiritualiter,& ſacramētaliter? Reſp.illi qui deuotè, & cum veſte nuptiali realiter ad hoc ſacramentum accedunt. ibid.& C. R. nu. 54.

Manducare ſacramentaliter tantùm prodeſtne? 1.Cor.10

Reſp. non prodeſt, ſed multum nocet; eſt .n. ſibi iudicium manducare, vt Apoſtolus ait.

ibid. Qui percipiunt tantùm ſpiritualiter, accipiuntne æqualem fructum, ac illi qui et manducant ſacramentaliter? Reſp. Catech. ait, maximos quidem fructus percipere, ſed minores his qui etiam ſacramentaliter accedunt, & qui parati ſunt ſacramentaliter communicari, priuari maximis bonis, ſi ſpiritu tantùm contēti ſint ſacram accipere communionem.

De neceſſitate præparationis ad communionem.
Num. 3.

Seſſ. 24. c.7. C.R. Num. 55 PRæparatio ad Euchariſtiam eſt neceſſaria? Reſp. C.R. num. 55.

Quare? Reſp. primò, quia Dominus ita docuit lauādo pedes Diſcipulorum antequam illis hoc ſacramentum præberet? ſecundò, quia natura, & conditio cibi, & potus hæc eſt, vt ſtomacum requirat præparatum ſi enim ſtomaco febricitanti, vel malè affecto dentur optimi cibi, & prętioſa vina, nō ſolum non prodeſſe, ſed etiam nocumentum afferre ſolent; tertiò quia gratia quæ in hoc ſacramento confertur, requirit diſpoſitionem in eo qui illam recipere debet.

De præparatione animæ & corporis. Num. 4.

Num. 56 QValis debet eſſe animæ præparatio? Reſpō qui vult animam ſuam preparare debet facere, quæ ſequuntur.

Primò debet, ſicut ait Apoſtolus, dijudicare corpus Domini; quod fiet ſi venerando potius, quàm curioſius inquirendo diſcernet menſam à menſa, hanc ſacrā ab aliis profanis; & fiet ſi quis conſiderabit realę præſentiā Chriſti in hoc ſacramento, & infinitos fructus qui ab illo procedunt.

Secundò debet conſiderare an habeat pacem cum aliis, & nùm proximum verè, & ex animo diligat, & hanc præparationem Chriſtus requiſiuit, Ioan. 5. dicens Si offers munus tuum, &c.

Ter-

Tertiò debet examinare ſeipſum an cõmiſerit pec- Seſ. 13. cap. 7. & can. 11.
catum mortale de quo non fuerit contritus,& cõfeſ-
ſus non ſit. Conc. enim Trid. diffiniuit nemini licere,
quem peccati mortalis conſcientia ſtimulet, ſi ſacer-
dotis facultas data ſit, ante ſacramentalem cõfeſſio-
nem Euchariſtiam ſumere, etiam ſi videatur ſibi eſſe
contritus, niſi aliqua neceſſitate vrgente ſacerdos
celebrare cogatur.

Quartò debet procurare veram humilitatem cõſi-
derando cum Centurione quàm indignus ſit, vt filius
Dei intret in corpus,& domum ſuam.

Quintò debet cogitare an habeat veſtẽ nuptialẽ,
ideſt charitatem, nempè an Chriſtũ verè,& ex corde
diligat; ſine tali enim dilectione Chriſtus non recipi-
tur dignè in communione.

Quæ corporis præparatio eſt adhibenda? Reſp. du- Num. 58
plex, altera vt ieiuni communicemus, alia vt matri
monio coniuncti aliquot dies à concubitu vxorum
abſtineant.

Quis inſtituit vt fideles ieiuni communicent? Reſ. Num. 6.
Catech ait Apoſtolos inſtituiſſe.

De quo ieiunio intelligitur? Reſp. de ieiunio non Num. 58
Eccleſiæ, ſed naturæ.

Quid eſt ieiunium naturæ? Reſp. vt nihil omnino Ibidem.
quis comederit, vel biberit.

A quo tempore? Reſp. ſaltem à dimidia anteceden Ibidem.
tis diei nocte, vſque ad punctum ſacræ cõmunionis.

Continẽtia ab actu matrimoniali eſt de præcepto, ibid.
ſicut eſt ieiunium? Reſp. non eſt præceptum, ſed Ca-
tech. ait Poſtulat tanti ſacramenti dignitas, vt abſti-
neant vnde non eſt præceptum, ſed conſilium ob re-
uerentiam ſacramenti.

De frequenti vſu Euchariſtiæ. Num. 5.

Fideles debentne frequenter accedere ad Euchari- Num. 60
ſtiam? Reſp. ait Catech. ita facere debent.

Poteſt determinari an ſingulis mẽſibus, vel hebdo- Ibidem.
madis, vel diebus ſit accedendum? Reſp. omnibus nõ

poteſt dari certa regula quò ad tempus, quia non om-
nes æqualiter ſunt præparati.

ibid. In generali poteſt aliquid determinari? Reſ. Catec. ait: Certa omnibus regula præſcribi non poteſt; Verum tamen illa eſt S. Auguſt: norma certiſſima; Sic viue, vt quotidie poſſis ſumere.

ibidem. Quid vult dicere hoc? Reſp. vult dicere duo: vnū eſt, quòd ſi homo eſſet præparatus ad quotidie ſumēdum, deberet quotidie ſumere; alterū eſt, quòd fideles debent ſtudere, vt ſe præparent etiam, ſi fieri poteſt ad quotidie ſumendum.

ibid. Parochi debent hortari ad frequentē vſum Euchariſtiæ? Reſp. ait Catech. ita facere debent.

Num. 60 61. Quomodo probat Catech. hunc vſum debere eſſe frequentem? Reſpō. primò ratione, ſecundò authoritate, tertiò Eccleſiæ primitiuæ conſuetudine.

Num. 60 Quomodo probat ratione? Reſp. ſic. Primò ex parte aīæ noſtræ, quæ eget hoc cibo, ideo ait. Quemadmodū corpori in ſingulos dies alimentum ſubminiſtrare neceſſarium eſt; ita etiam quotidie hoc ſacramēto alendæ, & nutriendæ animæ cura nō eſt abijciēda; neque enim minus ſpirituali cibo animam, quam naturali corpus indigere perſpicuum eſt. Et hoc confirmatur per figuram Mannæ. Cum ſingulis diebus corporis vires māna reficere oportebat: ſecūdò probat ex parte iſtius cibi: cum enim ab illo, vt dictum eſt, infinita bona, & fructus proficiſcantur, fideles exiſtimare debēt, ſe plurimùm damni feciſſe, ſi aliquandiu hoc ſaluberrimo vſu caruerint.

De ſac. in genere. Num. 32

Num. 60. Quomodo probat authoritate? Reſp. quia, ait oēs Patres, qui de hoc ſcripſerunt, conuenerunt in hanc ſententiam; Quotidie peccas, quotidie ſume.

Act. 2. C.R.n.61 Qūo probat conſuetudine primitiuæ Eccleſiæ? Reſp. quia ex Actis Apoſtolorum habetur, quòd fideles quotidie communicabant, cū quotidie ad illius vſum parati eſſent. Et hæc conſuetudo aliquādo fuit renouata, & cōſeruata: Sed poſtea refrigeſcēte charitate Fabianus Pontifex præcepit, vt ter quotannis fideles

deles communicarent,nẽpe Natali Domini,Reſurre-ctione,& Pentecoſte:Sed,adhuc magis deficiẽte charitate,præceptũ,eſt , vt ſaltẽ ſemel in anno quilibet Euchariſtiam ſuſcipiat.

De hoc præcepto dicitne aliquid C.T. R.dicit ſic. Si q̃s negaueritoẽs,& ſingulos Chriſti fideles vtriuſque ſexus,cũ ad annos diſcretionis peruenerint, teneri ſingulis annis ſaltẽ in Paſchate ad cõmunicãdũ juxta præceptũ Sanctæ Matris Eccleſiæ,anathema ſit. Seſſ. 13. cap.9.

DOCTRINA Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Euchariſtiæ.

PARS TERTIA, ideſt DE SACRIFICIO MISSAE.

De neceſſitate, & vtilitate huius doctrinæ.

Doctrina de ſacrificio Miſſæ eſt vtilis , & neceſſaria?Reſp.ita iudicauit Conc.Tr. Seſs. 22. ar.8.

Quare eſt vtilis?Reſp. quia ex illa infiniti fructus,& vtilitates fidelibus proueniunt. Ex ſeſ.22 cap.2.

Quare eſt neceſſaria?R.ſacrificiũ Miſſæ eſt neceſſarium ; & ideo eius doctrina eſt neceſſaria Seſs. 22.

Quibus potiſſimum eſt neceſſaria? Reſ.neceſſaria. eſt omnibus fidelibus,quia omnibus beneficiũ huius ſacrificii cõmune eſt;magis autem ſacerdotibus, vel promotis,vel promouendis:Parochis etiam,& Concionatoribus neceſſaria eſt , cũ ipſi debeant tractare cap.8.& C.R. nu. 68.

hoc diuinũ myſterium,& etiã populos illud doceret.

Seſs. 22. cap. 3. Cõcilium Triden. cupit iſtam doctrinam fidelibus explicari?Reſ. non ſolùm cupit, ſed Parochis imperat vt hoc præſtent.

Diuiſio tractationis.

QVid debet de hoc ſacrificio tractari? Reſpond. Primò de nomine,& diffinitione Miſſæ.

Secundò de nomine,& diffinitione ſacrificij.

Tertiò de materia ,& forma efficiẽte,& fine Miſſæ.

Quartò de partibus Miſſæ.

Quintò de ritibus, ac cæremonijs illius.

Sextò de cultu,& veneratione eiuſdem.

Septimò de defectib. circa Miſſam cõtingentibus.

De nomine, & diffinitione Miſſæ. Cap. I.

QVid ſignificat hoc nomen Miſſa?Reſp. ait D. T. ſignificat, vel rẽ miſſam nobis à Deo, ideſt Chriſtum, qui eſt hoſtia à Deo pro nobis miſſa, vel ſignificat rem miſſam à populo ad Deum: populus enim in ſacrificio miſſæ per ſacerdotem mittit ad Deum preces, & ſacerdos idem facit per Angelum.

D. T. 3. p. q. 82. art. 4. ad 9.

Quomodo diffinitur Miſſa? Reſp. ex Concil. Trid. duplex diffinitio colligi poteſt, quæ tamen non duæ, ſed vna ſunt, idemque ſignificant. Et prima eſt hæc. Miſſa eſt illud idem ſacrificium, quod à Chriſto in ara Crucis oblatum eſt, ſola offerendi ratione diuerſum. Altera eſt; Miſſa eſt ſacrificium corporis,& ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis,& vini cum repræſentatione paſſionis illius, inſtitutum, & oblatum ab ipſo in honorem Dei, & ſalutem totius mundi.

Seſſ. 22. cap. 2. Ibid. c. 1.

Vtraque diffinitio eſt perfecta?Reſpõ. eſt, quia plenè exprimit quatuor cauſas Miſſę.

Quomodo explicatur prima diffinitio?Reſp. ſic: Sacrificium Miſſæ habet eandem materiam, formam, finem,& efficiens, quæ habuit ſacrificiũ paſſionis Chriſti; Hoc enim eſt eſſe idem cum illo: Ita tamẽ vt ſacrificium Miſſæ in duobus differat à ſacrificio oblato in ipſamet reali paſſione Chriſti: differt enim primò, quia

Ex ſeſ. 22 cap. 2.

quia Chriſtus in paſſione viſibiliter eſt oblatus; In Miſſa aũt ipſe omnino idem offertur,ſed inuiſibiliter quia ſub ſpeciebus,panis & vini latens eſt: ſecundò quia ſacrificiũ paſſionis fuit cruentum, ideſt cũ reali ſanguinis effuſione;Miſſa aũt eſt ſacrificium incruentum,ideſt ſine reali ſanguinis effuſione,cum tñ repreſentatiuum ſit illius realis ſanguinis effuſionis.

Quomodo poteſt explicari ſecunda diffinitio?Reſ. ſic;dicta diffinitio continet quatuor cauſas ſacrificii Miſſæ:materialis quidem ſunt corpus,& ſanguis Chriſti velata ſub ſpeciebus panis. & vini;Formalis explicatur per illa duo verba; Sacrificium,& repræſentatio paſſionis Chriſti; ſignificatur .n. quod ſit verum ſacrificium,ſed incruentum,& repræſentatiuum paſſionis Chriſti.Illud verbum:inſtitutum,& oblatum à Chriſto ſignificat cauſam efficientem,ideſt Chriſtum inſtituentẽ,& offerentẽ per manus ſacerdotis. Concilium .n.ait,Chriſtum per manus ſacerdotis hoc ſacrificium offerre. Demum illa verba in honorẽ Dei: & ſalutẽ totius mundi explicant cauſam finalem: ob dicta enim ſacrificium hoc eſt inſtitutum. Ex ſeſs. 22. ca.1. & 2.

De nomine, & diffinitione ſacrificij. Cap. 11.

QVid ſignificat hoc nomen ſacrificium?Reſp.ait D. T. ſignificat ſacram facio, ideſt facio rem ſacram.

Quæ differentia eſt inter ſacrum,& ſanctum?Reſ. 2.2.q.85 ex communi vſu loquendi talis eſt. Sacrũ dicitur il a.3.ad 3. lud;quod eſt Deo dicatum, ſeu ad dandum Deo cultum,vel honorem deſtinatũ: & ſic vaſa, veſtes,loca, & perſonę ad cultum Dei deſtinatæ dicuntur ſacræ. Sanctum verò dicitur illud,quod à Deo aliquã recipit qualitatem ſanctificantem;& ſic res,quæ habent, aliquam qualitatem,vel vnctionem ſanctificantẽ dicuntur ſanctæ,& ſic ſanctum recipit a Deo: Sacrum vero quaſi aliquid ad Deum refert:vt plurimùm autem pro eodem ſacrum, & ſanctum accipi ſolent.

D.T.ibi. Quid eſt facere ſacrum? Reſp. eſt facere, vt aliquid ſit deſtinatum ad cultum, & honorem Deo exhibendum per hoc, quod aliquid ſit circa ipſum.

De diffinitione ſacrificij. Num. 2.

Ex D.T. 1.2. q. 102. a.3. & 2.2.q. 85. QVomodo poteſt diffiniri ſacrificium? Reſp. ſic. Sacrificiũ eſt dignæ rei oblatio facta ab homine Deo, ea ratione, vt ſupremũ illius dominiũ cum maxima ſui humiliatione recognoſcat. Et hęc diffinitio exprimit quatuor cauſas ſacrificij.

Ex D.T. ibid. Qua ratione quatuor cauſæ exprimuntur? Reſp. illud verbum, dignæ rei, dicit meteriam, res.n.quæ offertur eſt materia: dignum verò eſt qualitas, quæ debet ineſſe tali rei: offerre.n.rem in dignam, vel non dignam eſſet materiam non aptã ſacrificio adhibere.

C.R.nu. 75. Illa dictio, ab homine, ſignificat cauſam efficientem. Forma verò exprimit tribus vocibus; primã eſt oblatio, in qua ait Catech. potiſſima ratio ſacrificij poſita eſt: ſecunda eſt humiliatio ſui maxima; tertia eſt intẽtio recognoſcendi ſupremum Dei dominiũ Finis eſt non intentio recognoſcendi: ſed ipſamet recognitio, quòd in Deo ſupremum dominium ſit.

De quadruplici fine ſacrificij. Num. 3.

D T. 1.2 q. 102. a. 3. ad 8. et 10. QVotuplex eſt finis ſacrificij? Reſp. quadruplex. Primus eſt, vt Deo ſumma laus, & honor detur: Secũdus vt gratiæ agantur pro beneficijs acceptis; Tertius vt detur ſatisfactio pro peccatis cõmiſſis; Quartus vt beneficia de nouo obtineãtur, ſeu impetratio alicuius beneficij: & ideo in veteri lege quatuor erant genera ſacrificiorum.

Ex D. T. 1.2 q. 102. ar. 3 Quare ſacrificium tot fines habet? Reſp. quia finis ſacrificij eſt dare Deo dignum, & debitum cultum: Ex pri- ma par. cùm autem in Deo quatuor ſint ſupremitates, ſingulis proprium cultum exhibere conueniens erat.

D. T. Ex D. T. ibi. Quæ ſunt iſtæ ſupremitates Dei? Reſ. Deus à Theologis conſideratur primò ad intra, ideſt in ſeipſo abſque eo quod referant illum ad creaturas; &

ſic

ſic conſideratur eſſe ſummum bonũ ab æterno vitam beatiſſimã habens in ſemetipſo;& hac ratione sũmus honor,& laus illi debetur; ſecundò conſideratur ad extra,ideſt in ordine ad creaturas; & ſic Deo tres ſupremitates aſſignant;prima eſt, quòd ſit primũ principium totius mundi, ideſt fons primus, & perennis omnium rerum,& bonorum,& beneficiorum,& hac ratione debetur illi gratiarum actio pro beneficijs acceptis;poſtea conſiderant illum ſummum omnium gubernatorem,à quò leges,& præcepta dantur vniuerſis,contra quæ præcepta, quia homines peccant, ideo cultus ſatisfactionis iure optimo illi debetur ꝑ peccatis cõmiſſis. Demũ alia ſupremitas eſt in Deo, quòd ſit vltimus finis omnium,ideſt illud bonum, in quo omnes beatificantur,ſeu æternum beneficiũ fœlicitatis obtinẽt:& ſi conuenit cultus impetrationis tanti,& tam maximi beneficii,rectè ergo quatuor fines dicti ſunt conſtituti.

De forma ſacrificij. *Num. 4.*

IN quo conſiſtit forma ſacrificii?Reſ.forma ſacrificii poteſt conſiderari tum in generali,tum in particulari.

Quomodo in generali?Reſp.forma generalis dicit tria, vt dictum eſt in diffinitione, primò oblationem; ſecundò maximam ſui humiliationem;tertiò intẽtionem recognoſcendi,vel omnes,vel aliquas ſupremitates Dei,vt de fine dictum eſt.

Quænam eſt forma particularis?Reſ.ex diuiſione, ſeu diſtinctione ſacrificii, formæ particulares manifeſtæ ſiunt.

Sacrificium igitur aliud eſt internum,& priuatum, ideſt oblatũ à ꝑſona priuata, & modo priuato, ideſt in altari cordis ſui;Aliud eſt publicum,& externum, ideſt oblatum à perſona publica , & modo publico, hoc propriè eſt ſacrificium. C. R. de ſac.ord. num. 23. 2.2.q.85 art. 1.

Sacrificiũ tũ publicũ , tum priuatum, tum internũ tum externũ,aliud eſt à lege naturæ,aliud à lege ſcripta; aliud à lege Euangelica; & differunt inter ſe. C. R. de ſac.or.n. 8. & 23.

Am-

D.T.1.2. q. 102.2. 3.ad.8.& 10. Amplius ſacrificium cuiuſcunque legis, aliud eſt laudis: aliud gratiarum actionis: aliud ſatisfactoriũ; aliud imperatorium, & ex his poteſt patere forma ꝑpria ſacrificiorum.

C. R. de ſac.ord. num. 23. In lege noua danturne ſacrificia priuata? Reſp. dantur tam interna, quam externa.

De materia ſacrificiorum. Num. 5.

2.2.q.85 art. 1. Quænam eſt materia ſacrificiorum? Reſp. quoad ſacrificium publicum in lege noua eſt vna tantũ materia nẽpe corpus, & ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini. In lege aũt naturæ, vel ſcripta, variæ res erant materia huius ſacrificii publici, de quibus modo dicendũ nõ eſt. In ſacrificio aũt priuato legis nouæ D. T. ait, quod materia poſſunt eſſe oẽs actus virtutũ, quia oẽs poſſunt offerri Deo, & ordinari ad recognoſcendum ſummum dominiũ ipſius. Inſpeciali autem ait, quod tale ſacrificium poteſt habere materiam actus virtutum, qui fiunt: primò circa animã veluti oratio, deuotio; & fidei, ſpei, & charitatis actiones, & ſimilia. ſecundò actus virtutum circa corpus veluti ieiunium, continentia, mortificatio, & afflictio corporis: tertiò actus virtutũ circa bona externa, famam, & facultatem, veluti pati contumelias propter honorem Dei, remittere iniurias, vt gratum fiat illi, & hoc quoad famam. Quo ad fortunas verò facere eleemoſinam, vel deſpicere facultates. & amplecti paupertatem propter honorem Dei. Et horũ ratio eſt, quia cũ Deus ſit primũ principium, ſummus gubernator, & vltimus finis hominis, & omniũ, quæ in illo ſunt: merito tum ipſe homo, tum omnia, quæ illius ſunt ad cultum Dei iuſtiſſimè ordinantur, ideo apta materia ſunt ſacrificii priuati.

2.2.q.85. art. 3. & C. R. de or. n. 23. 2.2. q. 85 a. 3. ad 2.

De efficiente ſacrificij. Num. 6.

C. R. de or. n. 8. & 23. & 24 Quod eſt efficiens ſacrificii? Reſp. quantũ ad inſtitutionem ſunt leges: Lex enim naturæ, & ſcripta,

pta,

pta,& Euangelica ſacrificium præceperunt.Quò verò ad actum offerendi efficiēs eſt, vel perſona priuata,vel publica,ſicut ſacrificium eſt publicum,vel priuatum. D.T.2.2 q.85.a.1

De quatuor cauſis ſacrificij Miſſæ, Cap. III.

DEbent cōſiderari quatuor cauſæ ſacrificii Miſſæ? Reſ:debent,quia ſine tali conſideratione plena cognitio illius haberi non poteſt, Seſſ. 22. cap.1.

De materia ſacrificij Miſſæ. Num.1.

QVid appellatur materia in hoc ſacrificio? Reſ. illud quod offertur.

Quid offertur in Miſſa? Reſpon.corpus,& ſanguis Chriſti ſub ſpeciebus panis,& vini.

Eſt apta materia? Reſp.aptiſſima,primò quia ſupra omnia in infinitum gratiſſima eſt Deo,ſecundò infinitum honorem Deo poteſt afferre, & ideo dignū illo; tertiò quia eſt aptiſſima ad omnes fines ſacrificii efficiendos,nempè vt det gloriam Deo, vt gratias agat de benefi ciis acceptis,vt ſatisfaciat pro peccatis, vt imperet beneficia;Chriſtus enim in cruce meruit,ſatisfecit,placauit,impetrauit, &c.pro toto mundo,

De forma Miſſæ. Num.2.

MIſſa eſtne ſacrificium?Reſp.Conc. Tr. determinat de fide,quod in Miſſa offeratur Deo verum, & proprium ſacrificium. Seſs. 22. cap.1.

Quænam eſt forma huius ſacrificij?R,forma ſacrificii Miſſæ dicit hæc quatuor, primò oblationē Deo Corpus enim,& ſanguis Chriſti Deo patri offertur:ſecundò maximam Chriſti humiliationem, exinaniuit .n. & humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem,&c. tertiò eſt repræſentatiuum paſſionis Chriſti,ideſt ſacrificii illius cruenti: quartò ex parte Chriſti,& Eccleſiæ,& ſacerdotis adeſt intentio recogno- C.T. ſeſ. 22. ca.1. & 2. Ex D. T. 1.2.q.102 & 2.2,q. 35.

gnoſcendi quatuor ſupremitates Dei, nempe. quod ſit Deus, quod primum principium quòd ſummus gubernator, quòd vltimus finis oĩum, & hoc perfectiſſimo modo, ſumma enim maieſtas recognoſcitur per ſummam humiliationem, & ſummum dominium per ſummam ſubiectionem: occidi autem, deſtrui, & cõſummari per obedientiã eſt ſumma ſubiectio, & idẽ facere in honorem eſt ſumma humiliatio. Ideo forma ſacrificii Miſſæ perfectiſſima ratione eſt inſtituta.

De efficiente ſacrificij Miſſa, eiuſq; inſtitutione. Num. 4.

Seſ. 22. c. 1. & 2. QVis eſt author huius ſacrificii? Reſp. Chriſtus duplici ratione; primò, quia inſtituit illud, ſecũdò, quia ipſimet offert illud per manus ſacerdotis.

Seſ. 22. c. 1. Pſ. 105 Chriſtus eſtne ſummus ſacerdos? Reſp. ait Conc. eſt ſecundum ordinem Melchiſedech.

Ibidem. Seſ. 22. c. Quis conſtituit illum? Reſp. ait Concil. factum eſſe Deo patre miſericordiarum ita ordinante.

1. Ex ſeſ. 22. c. 1. & 2. Quando Chriſtus inſtituit hoc ſacrificium? Reſ. ait Conc. inſtituit, & obtulit in vltima cœna.

Nonne Chriſtus obtulit hoc ſacrificium in paſſione? Reſp. ex Conc. videtur ſic diſtinguendum, Chriſtus in paſſione obtulit ſacrificium cruentum, in cœna verò inſtituit, & obtulit ſacrificium incruentum, ſed repræſentatiuum cruenti.

Seſſ. 22. cap. 1. Inſtituitne tunc Apoſtolos, & ſucceſſores ſacerdotes? Reſp. inſtituit quando dixit, Hoc facite in meam commemorationem, & ita; ait Conc. Catholica Eccleſia ſemper intellexit, & docuit.

Ad. Hæ. 5 Eccleſia offertne hoc ſacrificium? Reſp. offert, ſed per miſterium ſacerdotis.

Ex Can. Miſſ. Fideles, & præcipuè aſtantes, vel inducentes ſacerdotes ad offerendum offerunt? Reſp. offerunt, eadem ratione per miniſterium ſacerdotis.

C. R. nu. 77. Sacerdos offert hoc ſacrificium? Reſp. offert, ſed in perſona Chriſti.

Hoc

Hoc ſacrificium poteſt inquinari malitia, aut indignitate offerentium?Reſp.ait Conc.non poteſt. Seſſ. 22. cap.1.

De fine, effectu, efficacia, & virtute ſacrificij Miſſa. Num. 5.

QVis eſt finis ſacrificii Miſſæ?Reſp. primò, & principaliter finis huius ſacrificii eſt Deus, & gloria illius; cui etiam ſoli, & nulli alii offerri poteſt; ſecundò honor, & memoria ſanctorum, quadam ſecundaria, & minus principali ratione ſunt finis Miſſę; nō quidem quòd poſſit offerri ſanctis, ſed quia in honorem, & memoriam illorum liceat Miſſam celebrare; tertiò vtilitas hominum viatorum: quartò vtilitas eorum qui in purgatorio detinentur. Seſſ.22. cap.1. 2. 3.& C. R. nu. 73.78.76 80.

Quid intendit facere hoc ſacrificium in ordine ad Deum?Reſp. dare illi quadruplicem maximum honorem; primum laudis, ſecundum gratiarum actionis; tertium ſatisfactionis; quartum impetrationis, quod eſt recognoſcere quatuor Dei ſupremitates iā dictas Ex dictis cap. 2.

Quid intendit facere hoc ſacrificium in ordine ad ſanctos?Reſp. dare illis honorem, celebrando memoriam illorum in hoc ſacrificio.

Quomodo fit memoria illorum?Reſ. primò fit memoria de victoriis ſanctorum; ſecundò gratiæ Deo aguntur, qđ illos victores in terris adiuuerit, in cœlis coronauerit. tertiò Eccleſia gaudet de lætitia, & fęlicitate illorum; quartò eorum patrocinia implorat, vt ipſi pro nobis intercedere dignētur in cęlis, quorum memoriam facimus in terris. Seſſ. 22. cap.3. ibid.

Quem effectum facit ſacrificiū Miſſæ in homines viatores?Reſp. ſacrificium Miſſæ habet eandem virtutem, & vim, quam habent paſſio Chriſti; idem enim ſacrificiū eſt. Efficacia huius ſacrificij cōſiſtit in hoc, quod iuxta diſpoſitionem, & capacitatem hominum applicat illis fructum paſſionis Chriſti, ideſt meritū, & ſatisfactionē illius. Et ideo effectus illius ſunt multi, & pręcipuè ſequentes. Seſſ.13. c.1. & 2. C. R. nu. 78.79.80

Primò repræſentat fidelibus paſſionem Chriſti, & fructus illius. Seſſ. 22. c.1. & 2.

Secun-

Ibidem. t.4. & 5. Secundò per ritus, ac cæremonias eleuat fideliũ mentes in contemplationẽ diuinorum myſteriorũ.

Seſs. 22. cap. 2. Tertiò quantum eſt ex parte ſacrificii applicat virtutem, meritum, & fructum paſſionis Chriſti.

Ibid. Quartò confert donum pænitentiæ, & alia infinita dona iis, qui ſe non indignos reddunt.

ibid. Seſſ. 21. cap. 3. Quintò remittit etiam ingentia crimina his, quos illorum pœnitet.

Sextò datur facultas ſatisfaciendi Deo pro peccatis, illiq; debitum cultum exhibendi.

C.R. nu. 71. Seſſ. 22. ca. 3. Septimò datur poteſtas merendi vitam æternam.

Octauò conceditur facultas gratias agendi, & impetrandi beneficia, aliaque multa.

Ibidem. Ad He. 5 Nonò munit contra peccata, & tentationes.

Decimò per hoc ſacrificium inter Deum, & homines fit negotiatio, qua Deus, & homo inuicem dant, & accipiunt.

Seſs. 22. Cap. 2. C. R. nu. 79. Quem effectum habet Miſſa erga defunctos? Reſp. dat illis ſolamen, & auxilium; per hoc enim Deo offeruntur ſatisfactiones pro ipſis, vt à pœnis purgatorii liberentur.

De dignitate ſacrificij Miſſæ. Num. 6.

QVanta eſt dignitas ſacrificii Miſſæ? Reſ. infinita; primò ex parte materiæ, quia res oblata habet infinitam dignitatem, cum ſit hipoſtaticè vnita diuinitati, ſecundò ex parte efficientis, quia offerens eſt Chriſtus, qui eſt verus Deus, & homo; tertiò ex parte formæ, & ſacrificii, quia in mundo nihil eſt dignus paſſione, & ſanguine Chriſti; & Miſſa eſt illud idẽ ſacrificium, quod Chriſtus in Cruce obtulit. quartò ex parte cauſæ finalis, quia per hoc ſacrificiũ Deo infinitus honor, beatis infinita lætitia, viuis infinita vtilitas & de functis vita æterna confertur: infinita ergo dignitas illius eſt, & hoc ſolum ſacrificium continet eminẽter omnia bona per tot ſacrificia legis naturalis, & ſcriptæ ſignificata. quia vt ait Conc. eſt illorum omnium conſummatio atque perfectio.

Ali-

Aliquã Miſſa poteſtne dici priuata,& non communis omnibus fidelibus?Reſp.ait Catech.non:ſed omnes Miſſæ communes cenſendæ ſunt vt quæ ad communem omnium fidelium vtilitatem,& ſalutem pertinent. Seſ.12.c.1.nu. 80.

De partibus Miſſæ. Cap.2.

IN quot partes diuiditur Miſſa?Reſp.D.T.diuidit in ſex partes:prima dicitur Preparatio: ſecunda Inſtructio:tertia Oblatio;quarta Conſecratio: quinta Communio:ſexta Gratiarum actio.

De præparatione. Num. 1.

QVæ pars dicitur Præparatio?Reſp.ab introitu, vſque ad Epiſtolam. 3.p.q.83 art. 4.

Confeſſio eſt pars Miſſæ? Reſp. D.T.non ponit partem Miſſæ,ſed eſt præparatio remota ad Miſsã Intendit.n.tollere peccata à Sacerdote, & à populo, tanquam impedimenta:Ideo fit confeſſio antequã ad altare accedatur: remouere autẽ peccata nõ eſt præparatio niſi remota:Ideo rectè D. T. incipit Miſſam non à Confeſſione,ſed ab Introitu,quẽ incipit ſacerdos ſtans ad altare. D.T.ibi. ibid.

Quomodo fit iſta præparatio? Reſpõ.primò in introitu per laudem diuinam ſignificatur, quòd Miſſã eſt ſacrificium laudis, & excitantur fideles ad deuotionẽ erga Deũ; ſecundò dicuntur Chirieeleiſon, ad repræſentandũ humanã miſeriam,vt fideles excitentur ad hoc ſacrificium,per quod à Santiſs. Trinitate obtinetur huic miſeriæ ſubſidiũ.Ideo dicitur ter pro perſona Patris:& Chriſte ter pro perſona Filii:& ter pro perſona Spiritusſancti. Dicitur aũt ter duplici de cauſa, primò ad ſignificandam triplicem miſeriã ignorantiæ,culpę,& pœnæ: ſecundò ad innuendum, quod oẽs tres perſonæ ſunt in ſe inuicem,vna in alia; Tertiò fit cõmemoratio cœleſtis gloriæ, quæ p hoc ſacrificiũ obtinetur poſt præſentem miſeriam: ideo dicitur ibib.

dicitur Gloria in excelſis,quæ dicitur in feſtis, quia in illis commemoratur cœleſtis gloria; ommittitur autem in officiis luctuoſis, quia faciunt commemorationem pręſentis miſeriæ: quartò fit oratio à Sacerdote pro populo, vt digni habeâtur tantis miſteriis.

Ibidem. Quare fit iſta præparatio? Reſp. quia ſine præparatione non licet accedere ad tam diuina miſteria.

De inſtructione. Num. 3.

QVæ pars dicitur inſtructio? Reſp. ab Epiſtola vſque ad offertorium.

D. T. ibi. Quare præmittitur iſta inſtructio? Reſp. quia miſſa eſt miſterium fidei, ideo antequam peragantur iſta miſteria populi in fide ſunt inſtruendi.

ibid. Quomodo fit iſta inſtructio? Reſp. per Epiſtolam, quæ legitur per Lectores,& ſubdiaconos, & cõtinet doctrinam Prophetarum,& Apoſtolorum, inchoatur

Ibidem. inſtructio, & fit diſpoſitio fidelium ad plenam inſtructionem: Poſt Epiſtolam cantatur Graduele à choro, quod ſignificat profectũ vitæ ſpiritualis per gradus: & cantatur Alleluia, quod ſignificat ſpirituale exultationem: vel Tractus in officiis luctuoſis, qui ſignificat ſpiritualem gemitum: lætitia .n. & gemitus ſpiritualis conſequuntur perceptam doctrinã. Poſt hoc legitur Euangelium à ſummis miniſtris, ideſt Diaconibus, per quod traditur plena, & perfecta doctrina, & inſtructio. Poſt Euangelium cantatur Symbolum, in quo populus cõfitetur fidem, quia poſt inſtructionem debet ſequi confeſſio. Cantatur autem in feſtis, de quibus fit aliqua mentio in ſimbolo, ſicut in feſtis Chriſti, & Beatæ Virginis, & Apoſtolorum, qui hanc fidem fundauerunt, & aliis huiuſmodi.

3.P.q.83 ar.4.ad 4 Quare iſtæ duæ partes: ſcilicet præparatio, & inſtructio dicuntur Miſſa Cathecumenorum? Reſ. quia Cathechumenis licebat intereſſe tantùm illis.

Quare poſt Epiſtolam fertur liber Euangeliorum ad aliud cornu Altaris? Reſp. ad ſignificandum legem transferri à Sinagoga ad Eccleſiam.

De

De oblatione. Num. 4.

QVę pars pertinet ad oblationem? Reſp. ab Offertorio, vſque ad Præfationem. D.T. 3. p. q. 83. a. 4.

Cuius rei fit oblatio? Reſp. materiæ Euchariſtiæ, id eſt panis, & vini. ibid.

Quid fit circa hanc oblationem? Reſ. prima per Offertorium cantatum à choro oſtenditur lætitia populi offerentis: ſecundò ſacerdos orat, & inuitat ad orādum, vt oblatio Deo ſit grata: tertiò offert materiam Euchariſtiæ. ibidem.

Quare fiunt iſta? Reſp. quia lætitia, & oratio, ſeu deuotio offerentium oblationem valde commendāt, & Deo acceptabilem reddunt.

De conſecratione. Num. 5.

QVæ pars pertinet ad Conſecrationem? Reſp. à præfatione, vſque ad Orationem Dominicalem. ibid.

Quid fit in hac parte? Reſp. primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione. poſt Præfationē populus laudat diuinitatem Chriſti dicendo Sanctus, & humanitatem dicendo, Benedictus, qui venit, &c. Ibidem.

De prima parte canonis. Num. 6.

QVid fit in Canone? Reſp. Sacerdos primò commemorat pro quibus hoc ſacrificium offert: ſecūdò commemorat Sanctos, quorum patrociniū implorat; tertiò petit, vt oblatio ſit illis, pro quibus offertur ſalutaris, deinde accedit ad conſecrationem. D. T. ibi.

Quomodo ſacerdos peragit conſecrationem? Reſ. primò petit conſecrationis effectum, cum dicit, Quā oblationem. &c. ſecundò conſecratienem peragit p verba Saluatoris cum dicit, Qui pridie: tertio excuſat præſumptionem per obedientiam ad mandatum Chriſti, cum dicit, Vnde, & memores. Quartò petit hoc ſacrificium peractum eſſe Deo acceptum, cū di- ibidem.

eit, Supra quæ propitio: Quinto petit huius ſacrificij & ſacramenti effectum: primò quidẽ quantum ad ipſos ſumentes, cum dicit, Supplices te rogamus: ſecundò, quantum ad mortuos, cum dicit, Memẽto, &c. tertiò, quantum ad offerentes, cum dicit, Nobis quoque peccatoribus, &c.

De communione, ſeu perceptione ſacramenti. Num 7.

ibid. QVæ pars pertinet ad communionem? Reſpon. ab Oratione Dominicali vſque ad ſumptionem ſacramenti.

ibid. Quid fit in hanc partẽ? Reſ. primò præparatur populus ad cõmunionem oratione tum publica, quæ eſt Oratio Dominicalis, in qua petitur, panem quotidianum nobis dari, tum priuata, quam ſpecialiter ſacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos: ſecundò præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, Agnus Dei: quod fit, quia hoc ſacramentum eſt vnitatis, & pacis. In Miſſis autem defunctorum non datur pax, quia ſacrificium offertur non pro pace præſenti, ſed pro requie ſempiterna: tertiò fit cõmunio primò percipiente ſacerdote, poſtmodum alijs dante.

De gratiarum actione. Num. 8.

D.T. ibi. QVæ pars pertinet ad gratiarum actionem? Reſpõ. poſt communio, vſque ad finem.

Quid fit in ea? Reſp. primò populus exultat pro ſumptione miſterii, & exultationem ſignificat p cantum qui dicitur Poſt communio: ſecundò ſacerdos per orationem gratias agit ad imitationem Chriſti, qui poſt cœnam hynum dixit: tertiò dat benedictionem dimittendo populum, vt imitetur Chriſtum, qui in Aſcenſione relicturus Apoſtolos benedixit illis. Demum dicit Euangelium, in principio. vt oſtendat Chriſtum eſſe Alfa, & Omega, primum, & nouiſſimũ principium & finem omnium.

De

De ritibus, ac cæremonijs Miſſæ. Cap. V.

Ritus, ac cæremoniæ pertinent ad Miſſam? R. pertinēt, & ex Apoſtolica traditione acceptæ ſunt. Seſſ. 22. cap. 5. & cano. 7.
Sunt de neceſſitate ſacrificij? Reſpon. non: ſed de neceſſitate præcepti, & eſt peccatum mortale omittere illas. Ex C. T. Ibidem.
Poteſt dici, quòd aliquis ritus ſit ſuperfluus, & inanis? Reſp. Conc. Trid. & Cat. determinant nullum eſſe ſuperfluum, & omnia circa Miſſam, & canonē eſſe recta ratione inſtituta. Seſ. 22. c. 5 & can. 6. & 7. C. R. nu. 81.

De neceſſitate cognoſcendi ritus Miſſæ. Num. 2.

Eſt neceſſarium cognoſcere ritus Miſſę, & illorum ſignificationem? Reſp. Catech. ait, quadam ratione eſt neceſſarium. C. T. ſeſſ. 22. c. 5. & 8. De Bapt. num. 59.
Quare eſt neceſſarium? Reſpon. quia non admodū magna erit vtilitas, ait, cęremoniarum, ſi earum ſignificatio ignoretur ex C. T. vbi ſup. ibidem.
Quibus eſt neceſſaria hæc cognitio? Reſp. primò ſacerdotibus, quia neſcient facere cæremonias, quas ignorent, vel facient indeuotè, quarum ſignificationem non intelligunt, ſecundò populis, qui ignorata ſignificatione cæremoniarum minus deuotè huic ſacrificio interſunt. Ibidem. C. T. vbi ſupra.
Parochi debent miſteria huius ſacrificij, & cæremoniarum declarare? Reſp. C. T. hoc præcipit. Seſ. 22. c. 8.

De authoritate rituum, & cæremoniarum Miſſæ. Num. 3.

A Quo traditæ ſunt cæremoniæ, & ritus Miſſæ? Reſpon. Conc. Trid. ait, quod Eccleſia illas inſtituit ſed ex Apoſtolica diſciplina, & traditione. Seſ. 22. c. 8. & 4.
Poteſt dici Spiritusſanctus author illarum? Reſp. poteſt, quia Eccleſia in his, & in aliis à Spiritu Sancto docetur, & regitur. Seſſ. 22. proem.

De cæremoniarum. *Num. 4.*

QVis eſt finis rituum,& cæremoniarum?Reſp ex Conc.Trid.Catech.& D.Thom. colligitur quatuor eſſe fines.

Seſſ. 22. cap.5. Primus eſt,vt maieſtas tanti ſacrificij cõmendaretur,& qua decet reuerentia celebraretur.

Seſ.22.c. 1.2.5. Secundus eſt, vt paſſio Chriſti in hoc ſacrificio repræſentaretur,& quadam ratione ante oculos fideliũ poneretur.

Tertius eſt, vt fructus,& effectus,qui per hoc ſacrificium à paſſione in fideles deriuãtur, exprimerẽtur.

C.T. ibi. Seſſ.22. cap.5. Quartus eſt,vt mentes fidelium per hæc ſigna viſibilia a d rerum altiſſimarum , quæ in hoc ſacrificio latent,excitarentur.

Conc.& Catech.ponunt hos quatuor fines? Reſp. ponunt primum,& quartum,ſed in quarto continentur ſecundus,& tertius.

De diuiſione rituum,& cæremoniarum. *Num.5.*

AD quot capita poſſunt reduci omnes ritus,& cæremoniæ, Reſp. ad tria; primò ad verba,ſecundò ad res,tertiò ad actiones.

Quæ verba adhibentur ad ritus miſſæ.Reſp.illa,de quibus dictum eſt in ſex partibus Miſſæ.

ibid. Quæ res adhibentur?Reſ. iſtæ,& ſimiles;primò ve-

D.T.3.p. q.83. ſtes;ſecundò loca;tertiò tempus,quartò vaſa,& linteamina; quintò thus; ſextò lumina; ſeptimò miniſter,ſeu clericus.

Quæ actiones adhibentur ad hos ritus?Reſ. primò cruce ſignatio;ſecundò conſecratio;tertio thurificatio quartò populi ſalutatio;quintò ablutio manuum; ſextò fractio hoſtiæ; ſept. extenſio,vel vnio manuũ; octauò humiliatio,complexio,vel eleuatio corporis; nonò delatio Miſſalis ab vno loco ad alium; decimò deoſculatio altaris,& ſimilia.

De

De veſtibus ſacerdotalibus. Num. 6.

QVod ſunt veſtes ſacerdotales?Reſ.ſex; Cingulus, Manipulus,Alba, Amictus,Stola,Planeta. De his ag. D. T. 3.p.q.40 ar.7 ſup.

Iſtæ veſtes debent eſſe benedictæ?Reſp.debent, vt in rub.Miſſ.de defect.Miſſæ.

A quo?Reſp.ab Epiſcopo,vel ab habente facultatem à Papa.ibid. D.T.ibi

Quid ſignicant iſtæ veſtes? Reſp.Miſticè ſignificãt aliquid paſſionis Chriſti; moraliter aliquam virtutẽ ibid.

Quid ſignificat Cingulus?Reſp.Miſticè funes,quibus ligatus fuit Chriſtus,moraliter caſtitatem. ibid.

Quid ſignificat Alba?Reſp. Miſticè veſtem albam, qua Chriſtus ab Herode fuit indutus: Moraliter fidẽ & innocentiam.

Quid ſignificat Amictus? Reſp. Miſt.coronam ſpineam.Mor.contemplationem,vel ſpem. ibid.

Quid Manipulus? Reſp.Miſt.vincula Chriſti; Mor. fortitudinem ad labores perferendos. ibid.

Quid planeta? Reſp. Miſticè veſtem rubeam, qua Chriſtus fuit indutus; Moraliter obedientiam legis, vel charitatem. ibid.

Quid Stola?Reſp.Miſticè Crucem ſuper humores Chriſti: Moraliter perſeuerantiam,& meritum vitæ æternæ. ibid.

De Eccleſia, & altari. Num. 7.

DOmus illa,quæ dicitur Eccleſia, quid ſignificat? Reſp Eccleſiam,ſeu populum fidelem, ideo ẽt dicitur Eccleſia. 3.p.q.83 ar.2.ad.1 ibidem.

Debet eſſe conſecrata?Reſp.debet, & aliter nõ debet celebrari,niſi de conſenſu Epiſcopi.

Quid ſignificat iſta conſecratio ? Reſp.duo primũ eſt ſanctificatio,quã Eccleſia conſequuta eſt per paſſionem Chriſti in hoc ſacrificio repręſentatam;ſecundum,ad ſignificandum ſanctitatem,quæ requiritur in illis, qui debent intereſſe huic ſacrificio, & recipere hoc ſacramentum. ibidem.

ibid.ad 3 Hæc conſecratio habet aliquem effectum? Reſ. habet, quia reddit locum aptum diuino ſacrificio, & excitat ad deuotionem adſtantes.

ibid.ad 2 Altare quid ſignificat? Reſp. Chriſtum.

Ibidem. Debet eſſe conſecratum? Reſp. debet, & aliter nō poteſt in illo celebrari.

Quid ſignificat hæc conſecratio? Reſp. ſanctitatem Chriſti.

De tempore celebrandi hoc ſacrificium. Num. 8.

3.p q 83. art. 2. Miſſa poteſt celebrari quotidie? Reſp. poteſt. Cur non ſufficit celebrari ſingulis annis in die Veneris Sancti? Reſpon. paſſio Chriſti poteſt dupliciter cō-

Ibidem. ſiderari, vno modo ſecundùm hoc, quòd in Chriſto capite fuit perfecta; & hoc in die Veneris ſancti perficitur; alio modò ſecundū quòd ab ipſa paſſione fructus in Eccleſiam deriuatur, & ſic quotidie debet celebrari, quia quotidie Eccleſia tali fructu eget.

Qua hora debet celebrari? Reſp. ab Aurora vſque

Iibdem. ad meridiem.

ad 3. & 4 Quare in die Natalis celebrantur tres Miſſæ? Reſp.

ibid.ad 2 ob triplicē Chriſti Natiuitatē; prima eſt à patre æterna; ſecunda eſt temporalis per gratiam in animam iuſti; tertia eſt temporalis, & corporalis ex Virgine.

De Calice, & Corporali. Num. 9.

3.p.q.83 art. 3. Qvid ſignificat Calix? R. Sepulcrum Chriſti. Quid patena? R. Lapidē ſuperpoſitū ſepulcro. Quid Corporale? R. Linteamina, quibus cor-

Ibidem. pus Chriſti fuit inuolutum.

3.p.q.83 ar.3.ad 7 Debent eſſe ſacratæ? R. debent, ob reuerentiam ſacramenti, quod peragitur in illis.

Ibid. & Miſ.rub. *De luminibus. Num. 10.*

Seſs. 22. cap. 5. Qvid ſignificant lumina? Reſpond. Diuinitatem Chriſti.

Poteſt ſine cereis ignitis celebrari? Reſ. non, quia ſic habetur ex traditione Apoſtolorum.

De

De Clerico. Num. 11.

CLericus eſt neceſſarius? Reſp. Eſt, & ſine vno ſaltem præſenti non poteſt celebrari Miſſa, in ſolenni autem ſaltem duo aſtantes requiruntur. 3. p.q.83 a. 5. ad 12 ibid.

Quid ſignificat clericus? Reſp. populum fidelem.

De actionibus, quæ adhibentur ad ritum Miſſæ. Num. 12.

SIngulæ actiones, quæ adhibentur ad ritum Miſſæ habent ſuam ſignificationem? Reſp. habent, qnia in Miſſa nihil penitus eſt ocioſum, vel ſuperuacaneum. C.R. ſeu. 81.

Expedit ſingula explicare? Reſp. expedit aliqua tangere, ex quibus reliqua intelligantur.

De populi ſalutatione. Num. 13.

QVoties ſacerdos in Miſſa ſalutat populum? Reſ. ſepties ſalutat hac voce Dominus vobiſcum; & quinque vicibus vertit ſe ad populum, ad ſignificandum, quod Dominus in die Reſurrectionis quinquies ſe manifeſtauit, duabus autem non vertit ſe, nempè ad Euangelium, & in Præfatione. 3.p.q.83 ar. 5. ad 6

Quare in his duabus non vertit ſe? Reſp. quia ſic vellet inuitare populum, vt conuertat ſe tum ad doctrinam Euangelii, tum ad laudem Dei, quæ in præfatione continetur.

Quare ſepties ſalutat? Reſp. ad deſignandum ſeptiformem gratiam Spiritusſancti, quæ per paſſionem Chriſti collata eſt. Ex D. T. Ibidem.

Quid ſignificat deoſculatio altaris, quæ fit ante ſalutationem? Reſp. incarnationem, & deſcenſum Chriſti ad nos. Ibidem.

De fractione Hoſtiæ. Num 14.

QVid ſignificat fractio hoſtiæ? Reſpon. tria; primò quidem diuiſionem Corporis Chriſti, quæ fa- Ibi. ad 7.

cta eſt in paſſione; Secūdò diſtinctionē corporis Chriſti miſtici ſecundùm diuerſos ſtatus; Tertiò diſtributionem gratiarum procedentium ex paſſione.

De dilatione Miſſalis ab vno loco ad alium. Num. 15.

QVid ſignificat delatio Miſſalis ab vno cornu altaris ad aliud ante Euangelium? Reſp. tranſitū legis à Synagoga ad Eccleſiam.

Quid ſignificat reſtitutio Miſſalis in priſtinum locum in fine Miſſæ? Reſp. ſignificat, quòd in fine mundi lex Euangelica recipietur à populo Hebræo.

De extenſione, & vnione manuum ſacerdotis. Num. 16.

3.p.q.83 ar.5.ad 5 QVid ſignificat extenſio manuum ſacerdotis? Reſ. ante conſecrationem ſignificat fructus paſſionis latè diffuſos eſſe, poſt conſecrationem ſignificat extenſionem brachiorum Chriſti in Cruce.

ibidem. Quid ſignificat vnio, vel eleuatio manuum? Reſp. vnio ſignificat mentem in orationem debere vniri, & eleuatio ſignificat debere ad Deum leuari.

ibidem. Quid ſignificat cum iungit manus, & ſe inclinat? Reſp. humilitatem, & obedientiam Chriſti deſignat.

De cruce ſignatione. Num. 17.

ibidem. QVare toties in Miſſa fit cruce ſignatio? Reſ. D. Th. affert duplicem cauſam: prima eſt, quia vbicunq; in Miſſa fit mentio de conſecratione Euchariſtiæ, & de acceptione huius ſacrificij, & de fructu illius fit cruce ſignatio ad ſignificandum, quod iſta proueniunt ex virtute crucis Chriſti. Alia eſt, quia tali cruce ſignatione repræſentatur paſſio Chriſti, & quia in ipſa paſſione multa geſta ſunt, oportuit plures fieri cruce ſignationes.

ibidem. Quoties fiunt iſtæ ſignationes crucis? Reſ. Nouem vicibus fiunt.

Prima vice fit ſuper illa verba: Hæc dona: hæc munera,

nera, hæc ſancta ſacrificia; & hæc ſignificàt triplicē, Chriſti traditionem, à Deo, à Iuda, & à Iudæis.

Secũda fit ſuper illa verba: Benedictam, aſcriptam ratam, & ſignificat venditionem factam Sacerdotib., Scribis, & Fariſeis; necnon pretium, ideſt triginta denarios, ibid.

Tertiò poſt traditionem, & venditionem ſignificatur præſignatio paſſionis, quam fecit Chriſtus in Cœna bis quando conſecrauit, per duas cruces factas in conſecratione corporis, & ſanguinis ſuper illis verbis, Benedixit, &c. ibidem.

Quartò repręſentantur quinque plagæ Chriſti per totidem ſignationes crucis ſuper illa verba, Hoſtiam puram, &c. ibid.

Quintò repræſentatur extēſio corporis, & effuſio ſanguinis, & fructus paſſionis per trinam cruce ſignationem, quæ fit ſuper illis verbis, Corpus, & ſanguinem, &c.

Sextò repræſentatur triplex oratio, quam fecit in cruce, vna pro perſecutoribus, cum dixit, Pater, &c. Alia pro liberatione à morte, cum dixit, Deus, &c. Tertia pro adeptione gloriæ, Pater in manus, &c. Per tres cruces factas ſuper illa verba, Sanctificas, viuificas, benedicis, &c. ibidem.

Septimò repræſentatur tres horæ, quibus pepēdit in Cruce, à Sexta vſque ad Nonam, per tres cruces ſuper illa verba, Per ipſum, cum ipſo, & in ipſo. ibidem.

Octauò repræſentātur ſeparatio animæ a corpore per duas cruces ſubſequentes extra calicem factas. ibidem.

Nonò repreſentatur Reſurrectio tertia die facta per tres cruces, quæ fiunt ſuper illa verba, Pax Domini, &c. quia in reſurrectione Chriſtus pacem dedit Apoſtolis

De veneratione erga hoc ſacrificium. Cap. VI.

Qvæ veneratio debetur erga hoc ſacrificiũ? Reſp. duplex: alia publica, alia priuata.

Quænam

Quænam eſt publica? Reſp. illi, quam exhibent ſacerdotes, & de qua dictum eſt.

Quænam eſt priuata? Reſpō. duplex; alia interior, alia exterior.

De interiori veneratione. Num. 2.

QVæ requiruntur ad interiorem venerationem? Reſpon. quatuor actus; fidei, ſpei, charitatis, & religionis.

Quis eſt actus fidei? Reſp. credere, & contemplari ea, quæ in hoc ſacrificio vel fiunt, vel repræſentatur.

Quis ſpei? Reſ. gratias agere de beneficiis per hoc ſacrificium acceptis, & ſperare quod in ſingulos dies maiora per ipſum poſſunt obtineri; Demum quàm maximam ſpem ponere in hoc ſacrificio.

Quis charitatis? Reſp. triſtari, & dolore de offenſis Deo factis, & gaudere de tanto, & tam digno cultu, qui per hoc ſacrificiū Deo exhibetur in laudē illius, & in ſatisfactionem peccatorum.

Quis religionis? Reſ. primo aſſiſtere huic ſacrificio cum deuotione, attentione, & reuerentia, necnon animi munditia, & puritate; Secundò offerre Deo hoc ipſum ſacrificiū, vel per ſeipſum, ſi eſt ſacerdos, vel per ſacerdotem ſi non eſt; & hoc facere etiam pro aliis ſiue viuis, ſiue defunctis.

Quare ad has quatuor virtutes reducitur veneratio huius ſacrificii? Reſp. quia omnes Doctores aſſerunt per has virtutes Deo, & dignum, & perfectum cultum exhiberi, & nullam earum debere omitti.

De exteriori veneratione. Num. 3.

QVomodo veneratio exterior huic ſacrificio exhibetur? Reſp. tollendo deffectus, & actus religionis afferendo in hoc ſacrificio.

Seſſ. 22. in dec. de miſ. &c. Ibi.

Quid effectus deberent tolli? Reſ. Conc. Trid. enumerat tres, primus eſt auaritia; ſecundus irreuerentia tertius ſuperſtitio.

Qui

Qui defectus debent tolli circa auaritiam? Reſ. ex parte ſacerdotum; conditiones cuiuſuis generis mercedum, pacta, & quidquid pro Miſſis nouis celebrandis datur, necnon importunæ, & illiberales eleemoſinarũ exactiones potius, quã poſtulationes, & ſimilia, quę à ſimoniaca labe, vel à turpi quęſtu nõ longe abſunt. Ex parte verò populi indebita, et nimia parcitas in ſuppeditando ea, quæ ad dignã Miſſæ, & diuini cultus celebrationem ſunt neceſſaria. Ibidem.

Qui defectus exteriores debẽt tolli circa irreuerẽtiam? R. primò quò ad perſonas, nemo qui ſit publicè, & notoriè criminoſus debet permitti, vel celebrare, vel ſacris intereſſe. Vagis, & ignotis ſacerdotibus non debet permitti vt poſſint celebrare. Secũdò quò ad loca, tantum in locis ab Epiſcopo deſignatis celebrandũ eſt. Tertiò quò ad cãtus, debent amoueri omnes cantus, qui aliquod laſciuum, vel impurum cõtinent. Quartò quò ad decentiam aſtantiũ debet aduerti; vt decenter compoſito corporis habitu adſint, ita vt declarent, ſe deuoto cordis affectu, & non ſolo corpore adeſſe. Quintò quò ad actiones; omnes ſæculares actiones, vana, atque adeo profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, & clamores arceri debent. Ibidem.

Qui defectus quò ad ſuperſtitionẽ tollẽdi ſunt? R. Primò hoc ſacrificiũ non debet celebrari aliis, quam debitis horis: ſecundo ritus, cæremoniæ, & preces, quæ in Miſſarum celebratione, ab Eccleſia non ſunt probatæ, vel frequenti & laudabili vſu receptæ, debent tolli: tertiò numerus ſuperſtitioſus Miſſarum, vel candelarum amouẽdus eſt: Superſtitioſus autem, erit ſi illi numero vis aliqua, & efficacia tribuatur contra Eccleſiæ conſuetudinem. Ibidem.

Qui actus virtutum pro veneratione huius ſacrificii debẽt adhiberi? Reſp. tres præcipuè; Primò liberalitatis, ſubminiſtrando neceſſaria ad decentiam iſtius cultus Secundò reuerentiæ tam quoad munditiã, & decẽtiam veſtium, quàm quoad habitum, & actionẽ, & compoſitionẽ corporis, ſiue reſpectu ſacerdotis, C.T. ibi

ſiue aſtantium;quod idem de loco,& alijs dici debet; Tertiò ritus,& cęremoniæ,& preces, prout Eccleſia ſtatuit,ſunt à ſacerdotibus obſeruandæ, & à populis contemplandæ,& meditandæ; atq. hæc, & ſimilia ad cultum huius ſacrificij pertinere videntur.

De intentione habenda in oblatione huius ſacrificij.
Num. 4.

OFferentes,vel aſtãtes,vel qui faciunt,vt hoc ſacrificium offeratur, quam intentionem poſſunt, & debent habere?Reſp.talem,

Seſs. 22. c. 1.2.3. Primò erga Deum;offerendi illi ſoli hoc ſacrificiũ, & per ipſum exhibendi illi ſummum,& diuinum cultum: ſatisfaciendi etiam illi pro peccatis primò ſuis, deinde ſuorum, & omnium fidelium;gratias agendi pro beneficijs ſibi, ſuis omnibusque fidelibus collatis;Impetrandi beneficia futura ſibi,ſuis,& omnibus fidelibus.

Seſs. 22. cap.3. Secundò erga Sanctos,& Angelos; exhibendi illis per hoc ſacrificium magnam lętitiam:faciendi memoriam pugnæ,& victoriæ,& triumphi,vel coronæ illorum:;& per hoc exhibendi illis dignum honorem, & Deo de illis gratias agendi,demũ impetrandi,& obtinendi illorum patrocinium,& preces apud Deum.

C.R. nu. 78.79.89 Tertio erga ſeipſum,parentes,amicos, benefactores,oẽs fideles tam viuos; quam defunctos,obtinẽdi fructus,& effectus huius ſacrificij, q antea dicti ſunt.

Hanc autẽ intentionem debere haberi ex his,quæ de,fine huius ſacrificii dicta ſunt manifeſtum eſſe poteſt: Cum enim omnis intentio ad finem referatur, ex qualitate finis conditionem quoque intentionis ſumi debere dubium non eſt.

De defectibus circa Miſſam contingentibus.
Cap. VII.

Ex rubr. Miſſ. QVi defectus circa Miſſam contingere poſſunt?Reſpon.alij defectus ſunt circa ea, quæ ſunt de neceſſita-

ceſſitate ſacramenti,ſeu ſacrificij;& iſtis exiſtentibus non conficitur ſacramentum:Alij ſunt circa ea, quæ ſunt tantum de neceſſitate præcepti: & cum iſti contingunt,conficitur ſacramentum, ſed peccatū vel ſcādalum poteſt adeſſe.

Ad quod capita poſſunt reduci oēs defectus? Reſp.ad quinque, vt habetur in Miſſali:in primò ponentur defectus circa materiā;In ſecundò circa formam: In tertiò circa efficiens,ſeu miniſtrū; In quartò circa finē:In quintò circa ipsū miniſteriū,ſeu celebrationē Miſſ. in rub.

Qui defectus contingunt circa materiam?Reſ.primò ſi panis non ſit triticeus,vel ſit,ſed corruptus,nō conficitur;ſi tantum cęperit corrumpi,vel nō ſit azimus,conficitur,ſed peccatur.Si vinum nō ſit ex vitę, vel ſit penitus acetum , vel pœnitus putridum , vel ſit ex vuis acerbis,& non maturis expreſſum,vel ſit admixtum tantum aquæ vt vinum ſit corruptum, non conficitur . Si vinum cæperit aceſcere, vel corrumpi; vel fuerit aliquantulum acre;vel muſtū tunc de vuis expreſſum,vel non fuerit admixta aqua, vel ſit admixta aqua non naturalis; conficitur ſacramentum;ſed peccatur. ibid.

Qui defectus contingunt circa formam?R. ſi quis integrè non proferret verba conſecrationis, vel ita mutaret verba,vt etiam ſenſus mutatus ſit;non conficeret;ſi autem mutaret verba tantum, & non ſenſum,conficeret: ſed grauiſſimè peccaret. ibid. ibid.

Qui defectus contingunt ex parte finis?Reſ.ſi miniſter non habeat intentionem ſaltem virtualem faciendi quod facit Eccleſia,non conficit,quia deeſt intentio neceſſaria reſpectu finis.

Qui defectus contingunt ex parte miniſtri? R.primò ſi quis nō ſacerdos celebret,non conficitur: ſecūdò ſi ſacerdos habeat defectum in anima, nēpe quòd ſit ſuſpenſus, excommunicatus, degradatus , vel ſit in peccato mortali , & ſine confeſſione habens copiam confeſſoris extra caſum neceſſitatis,vel ſine cōtritione in tali caſu , celebre , conficit ; ſed peccat; ibid.

Tertiò

Tertiò ſi habeat defectũ in corpore, veluti non ſit ieiunus, vel in nocte contigerit illi pollutio occaſionata à peccato mortali, cõficit, ſed in primò caſu mortaliter peccat, in ſecundò debet abſtinere.

Ibid. Qui defectus contingunt circa miniſterium? Reſ. primò ſi celebretur in loco non ſacro, vel non deputato ab Epiſcopo, nec in altari conſecrato, & tribus mappis cooperto. Secundò ſi non adſint luminaria, vel non ſit tempus debitum celebrandi ab Aurora vſque ad Meridiem. tertiò ſi miniſter nõ dixit ſaltem Matutinum cum Laudibus: quartò ſi deeſt aliqua veſtis ſacerdotalis, vt ſtola, vel manipulus, vel iſtæ veſtes, & mappæ non ſint benedictæ ab Epiſcopo, vel habente authoritatem; vel non ſit clericus, etiam ſi adſit mulier; ſi non ſit calix cum patena, ſi corporalia non ſint munda, & non ſint ab Epiſcopo, vel habente authoritatem benedicta. Si celebretur capite coóperto, ſi non adſit Miſſale, etiam ſi ſacerdos memoriter ſciat Miſſam. Et iſti ſunt defectus circa Miſſam. Quos latius videre licet in Rubr. Miſſalis, vbi etiam dantur remedia quibus, quando contingunt, prouideatur. Et hæc de Euchariſtia dicta ſint.

DO-

DOCTRINA Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Pœnitentiæ.

De neceſſitatte huius ſacramenti, & de doctrina illius.

DOctrina ſacramenti Pœnitētiæ eſt neceſſaria? Reſp. eſt. Ex C. T. ſeſ.14.c.1.

Quare? Reſp. quia quilibet fidelis ſtatim ac peruenit ad vſum rationis, D.T.2.2. tenetur ſub pœna peccati mortalis q.2.ar.7. habere cognitionem huius ſacramēti. Cur hoc? Reſp. quia quilibet tenetur expreſsè ſcire D.T. ibi. illa media, ſine quibus ſalutē ſuam conſequi nō pōt.

Pœnitentia eſtne medium omnino neceſſarium ad Seſſ.14. ſalutem? Reſ. his, qui poſt baptiſmum cōmiſerunt pec cap.1. catum mortale, Pœnitentia, ait Conc. Trid. eſt mediū omnino neceſſarium ad ſalutem.

Debentne parochi magna diligentia hanc doctrinā Num.1. explicare? Reſp. debent maxima.

Quare hunc? Reſp. primò, quia hoc ſacramentū eſt C.T. ſeſſ. maximè neceſſariū, & illius effectus, qui eſt remiſſio 6.can.29 peccatorū, maximus eſt. ſecundò quia vſus huius ſacramenti Ca. de. debet eſſe frequens, ſicut enim ſçpè animæ pæ. vulnere peccati feriūtur, ita ſæpè vti medicina ad reſtituendam Num.1. ſanitatem neceſſe eſt.

De ſignificatione, & multiplici acceptione huius nominis Pœnitentia, eiuſque diffinitione.

HOc nomen Pœnitentia, (accipiturne multis mo- Num.2. dis? Reſp. ita eſt.

Quo

Num. 2. Quot modis? Reſp. primò accipitur pro ſatisfactione ſeu pro corporis afflictione, vt ieiunio, & ſimilib. ſecundò accipitur pro diſplicentia alicuius rei, quæ antea placebat.

ibid. Quomodo nunc accipitur Pœnitentia? Reſpon. ſecundo modo.

Ibid. Quid ſignificat hoc nomen Pœnitentia? Reſ. diſplicentiam eius, quod anteà placebat.

nu. 2. 3. 4. Pęnitentia hæc accipiturne adhuc plurib. modis? Reſpõ. accipitur tribus modis. primus eſt cum dicta diſplicentia eſt de aliqua re abſque eo, quod quis cogitet an ſit peccatum; veluti ſi quem pęniteat, quod non vendiderit triticũ in tempore præteritæ annonæ. & hæc dicitur ſæculi triſtitia, & non eſt virtus, ſed vitiũ. ſecundò accipitur Pęnitentia pro triſtitia de peccato cõmiſſo, qđ antea placebat; ſed hæc triſtitia non Dei, ſed ſeipſius cauſa habetur; veluti ſi quis doleat de homicidio perpetrato ob quod ad mortem damnatus ſit dolorque potius pęnam, quàm peccatum reſpiciat: & hæc quoque pęnitentia propriè virtus nõ eſt; tertiò accipitur pro dolore interno, vel externo peccati admiſſi, quod antea placebat, ita vt talis dolor vnius Dei cauſa ſuſceptus ſit, & hæc pęnitentia eſt virtus, & de hac modò dicendum eſt.

Quid eſt Pęnitentia, & effectus illius? Reſp. Pęnitẽtia eſt quædam commutatio voluntatis facta in contrariũ, reſpectu eiuſdem rei, ita vt quod antea placebat incipiat diſplicere. Effectus pęnitentiæ eſt cõmutatio non voluntatis, ſed rei volitæ, pęnitentia enim efficax, & cum effectu, ita commutat rem, ſicut voluntas mutata fuit.

Quid eſt cõmutare rem? Reſp. eſt facere, vt illud non ſit, quod antea erat, veluti facere vt non ſit peccatum, quod antea erat.

De qua pęnitentia modò agendum? Reſp. de pęnitentia tertiò modo accepta, quæ virtus eſt.

De

De Pœnitentia vt eſt virtus, & vt eſt ſacramentum.

POEnitentia de peccato admiſſo propter Deum ſuſcepta eſtne ſemper ſacramentum? Reſpond. non ſemper eſt ſacramentum, ſed aliquando eſt ſolummodo virtus. Num. 4.

Quomodo diſtinguuntur Pœnitentia vt virtus, & vt ſacramentum? Reſ. potiſſimũ hac ratione, quia Pœnitẽtia vt eſt virtus perficitur in corde, & dicitur Pœnitentia interior: illa verò quæ dicitur ſacramentum in exteriori poſita eſt, & dicitur Pœnitentia exterior, quia per ſigna, & actus exteriores expreſſa eſt. Num. 5.

Sufficitnè tractare hic de Pœnitentia vt eſt ſacramentum? Reſpon. non, ſed debet etiam tractari de illa, vt virtus eſt. Num. 4.

Quare hoc? Reſ. primò, quia fideles circa omne genus virtutis ſe debent exercere; ſecundò quia Pœnitentia vt eſt virtus tales habet actiones, quæ quaſi materiam præbent Pœnitentiæ, quæ eſt ſacramẽtum: ita vt pœnitentia, quæ eſt ſacramentum, non poſſit cognoſci, neque eſſe vera, & perfecta ſine ea, quæ virtus eſt: externa enim pœnitentia ſine interna parum prodeſſe valet. n. 4. & 5.

Diuiſio tractationis.

IN quot partes diuidenda eſt tractatio de pœnitentia? Reſpond. in ſex.

Prima eſt de pœnitentia vt eſt virtus.

Secunda de pœnitentia vt eſt ſacramentum.

Tertia de contritione.

Quarta de confeſſione,

Quinta de miniſtro, de clauſbus, & de abſolutione

Sexta de ſatisfactione.

De pœnitentia vt eſt virtus. Cap. I.

QVid debet conſiderari de pœnitẽtia vt virtus eſt? Reſpond. Catechiſmus primò diffinit illam;

ſecūdò explicat fines illius; tertiò probat talē pęnitentiam eſſe virtutem; quartò declarat quomodo hęc pęnitentia poſſit obtineri; quintò oſtendit fructus illius

De diffinitione pœnitentiæ, quæ virtus eſt. Num. 1.

Ex nu. 2. & 5. QVomodo poteſt diffiniri pœnitētia, quæ virtus eſt? Reſpond. ex Catech. triplex diffinitio colligi poteſt.

Num. 2. Quænam eſt prima? Reſp. hæc. Eſt diſplicentia eorum peccatorum, quæ antea placebāt; & hæc potius videtur dicenda deſcriptio, quam diffinitio.

N. 2. & 3. Quænam eſt ſecunda; Reſp. hæc. Eſt commutatio voluntatis à malo ad bonum, & a peccato ad virtutem: & iſta quoque perfecta diffinitio non eſt.

Num. 5. Quæ eſt tertia? Reſ. iſta. Eſt cōuerſio animi ad Deū cum deteſtatione, & odio peccatorum commiſſorū, & cum certa deliberatione malā vitæ conſuetudinē emendandi, cum ſpe veniæ a Dei miſericordia conſequendæ, & hæc eſt vera diffinitio.

Num. 5. Quot particulæ ſunt in hac diffinitione? Reſp. quatuor: primò eſt conuerſio ad Deum: ſecundò odiū, & deteſtatio peccati: tertiò propoſitum emendationis vitæ: quartò ſpes veniæ.

Num. 5. Singulæ particulæ exprimuntnè vnum actum? Reſ. exprimunt, ita vt pœnitentia interior per quatuor actus ſit perficienda.

Explicāturne in hac diffinitione quatuor cauſæ pęnitentiæ? Reſpond. ita eſt.

Qua ratione? Reſp. illa particula, Animi, exprimit cauſam efficientem; ſignificat enim ab animo iam dictas pœnitentiæ actiones prouenire; Illa verò, Veniæ conſequendæ, declarat finem; finis enim pœnitentiæ eſt veniam peccatorū à Deo obtinere, Illæ verò particulæ, Peccata, & mala vitæ cōſuetudo, exprimunt materiam; quia ſunt illud de quo pęnitentia habēda eſt; Illa autem verba, Conuerſio ad Deum, Odium peccati, Propoſitum emendandi, Spes veniæ, dicunt cauſam for-

formalem pœnitentiæ:quia in his quatuor actionib. formalis ratio pœnitentiæ poſita eſt.

De fine pœnitentiæ, quæ virtus eſt. Num. 2.

QVem finē debet ſibi proponere is quē verè peccari pęnitet?Reſp.Catech.;ait triplicem finē ſibi proponere debet.Primus eſt,vt peccatū aboleat,& deſtruat:omnemq; animæ culpam, & maculā abſtergat.Secūdus eſt, vt Deo pro commiſſo peccato ſatisfaciat.Tertius eſt,vt recōcilietur cum Deo, ideſt vt redeat in gratiam eius,cuius odiū propter peccatum incurrerat. Num. 8.

Quomodo poteſt deſtrui peccatum?Reſp.ex parte Dei deſtruitur per veniam,& remiſſionem, ex parte hominis deſtruitur per odium, & deteſtationem illius Catech.num.8. C.T.ſeſſ. 6.c. 7.& Seſ.14 c. 3.

Quomodo poteſt ſatisfieri Deo pro peccatis? Reſ. per pœnitentiam mediante virtute paſſionis Chriſti. ſeſ.14.c.8 Seſ.5.c.1

Quomodo poteſt quis obtinere gratiam Dei amiſſam?Reſp. faciendo aliquid quod magis placeat Deo quam quod diſplicebat peccatum, & hoc eſt meritū paſſionis, & mortis Chriſti per pœnitentiam oblatū. Et ſeſſ.6. c.2.3.7.

Quomodo probatur pœnitentiam eſſe virtutem. Num. 3.

QVa ratione probatur dictam pœnitentiam eſſe virtutem?Reſp.triplici ratione à Catec. probatur. Num. 7.

Prima eſt hæc. Omnes illi actus, qui præcipiuntur à lege Dei omnino pertinent ad virtutem, ſed lex naturalis,ſcripta,& euangelica,ait Conc.Trid.præcipit pœnitentiam, ideo virtus eſt. Seſſ. 14. cap.1.

Secunda eſt hæc. Virtus eſt vera, & bona regula actuū humanorū;ſed pęnitētia regulat actus hominis reſpectu peccati:quia facit illū dolere de illo,quādo, quomodo,& quatenus oportet;ita vt neq; plus,neq; minus,quam par eſt,doleat,ideo omnino virtus erit. Num. 7.

Num. 7. Tertia eſt hæc, Illud, quod nihil mali in ſe continet & ex natura ſua ordinatur ad finem, qui virtutis naturam ſapiat, virtus eſt. Sed pœnitẽtia habet pro fine virtutem; delere enim peccatũ, & pro illo Deo ſatisfacere ad virtutẽ pertinet iuſtitiæ, quæ iubet ſatisfacere iniuſtæ offenſæ, delendo illam, & compenſationẽ reddendo: reconciliari etiam cũ iniuſtè offenſo actus iuſtitiæ eſt, ideo pœnitentia dicta virtus omnino eſt.

Quibus gradibus ad poenitentiam interiorem perueniatur. Num. 4.

C.T. ſeſ. 7. cap. 6. C.T. ibi. C.R. n 9. Daturne modus perueniendi ad pęnitentiam, quę virtus eſt, & ad actus illius? Reſp. datur..

Quis eſt? Reſp. Conc Trid. & Catec. docent quinq; gradibus ad illam perueniri, qui ſunt.

C.T. ſeſ. 7. cap. 6. C. R. n. 9 Primus eſt. Auxilium Dei præueniens, quo cor hominis excitatur, & adiuuatur, vt ad Deum ſe conuertat: & ideo volenti pœnitere imprimis auxilium à Deo petendum eſt.

C. Tr. & C. R. ibi. Secundus eſt effectus fidei, qui fit ab intellectu lumine Dei illuſtrato, & conſiſtit in hoc, quod credat homo his, quæ à Deo reuelata, vel promiſſa ſunt: præcipuè circa peccata, & illorum punitionem, vel remiſſionem; hoc enim actu homo videt peccata ſua, & pęnas à Deo illis ſtatutas.

ibidem. Tertius eſt timoris, qui actus oritur ex præcedẽti, nempe ex conſideratione peccatorum ſuorum, & exacerbitate ſuppliciorum, quæ iuſtitia Dei contra illa infligit. Et ex hoc actu peccator incipit timere ſibi, dum ſe peccatorem eſſe cognoſcit, quo timore incipit à peccato reuocari.

ibidem. Quartus eſt ſpei, qui oritur ex conſideratione diuinæ miſericordiæ, quæ parcit pœnitenti, ſicut iuſtitia ſæuit in oſtinatum: & ex hac ſpe erigitur animus, vt ad Deum accedat: vnde fit quod timor retrahit à peccato, ſpes autem deducit; & erigit ad Deum per merita Chriſti.

ibidem. Quintus eſt charitatis: quo homo incipit diligere Deum,

Deum, & odio habere peccatum: & ſic pęnitendo de peccato conuertit ſe per charitatem ad Deum, omneſque actus pęnitentiæ facit.

De neceſſitate pœnitentiæ quæ virtus eſt Num. 5.

HAEc pœnitentia eſtne neceſſaria? R. Conc. Trid. ait, hanc pœnitentiam ſemper fuiſſe neceſſariã tam in lege naturæ, quam ſcripta, & Euangelij; & ait, etiam ante baptiſmum præcedere oportere; ad ſacramentum quoque Pęnitentiæ neceſſaria exiſtit. Seſſ. 14. cap. 1.

De fructu huius pœnitentiæ. Num. 6.

QVi fructus proueniunt in homine ex dicta pęnitentia? Reſp. infiniti, ſed præcipuè ſacræ literæ aſſignant vitam gratiæ in hoc ſęculo, & gloriæ in futuro. Num. 10

De pœnitentia externa, quæ eſt ſacramentum.
Cap. II.

QVænam tractantur à Catechiſmo de pęnitentia vt eſt ſacramentum? Reſpond. ſex; primò de inſtitutione huius ſacramẽti; ſecundò probat eſſe verè ſacramentũ, & de his quæ poſſit iterari; tertiò agit de partib. eſſentialibus illius, ideſt de materia, & forma; quartò de ritibus, qui à pęnitente ſunt adhibẽdi; quintò de fine, ſeu fructu, & effectu pęnitentiæ; ſextò de partibus integralibus illius.

Eſt completa hæc tractatio? Reſpon. eſt quia tangit omnes quatuor cauſas; Inſtitutio enim dicit cauſam efficientem, ad quam etiam ſpectat ex parte miniſtri forma, quæ, eſt abſolutio. Materia autem, & forma dicunt cauſas intrinſecas, partes verò integrales reducuntur ad materiam fructus, & effectus pertinent ad finem. De vſu autem, & adminiſtratione non erat opus tractare, quia vſus pęnitentiæ in actibus, quam

ſunt materia, & in trib. illius poſitus eſt. Adminiſtratio vero ad formam eſt reducenda, ideo plena tractatio eſt.

De inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ. Num. 2.

Seſſ.7. can.1. POEnitentia eſtne ſacramentum? Reſp. eſt de fide, quod ſit ſacramentum.

Seſſ.7. can.1. A quo eſt inſtitutum? Reſp. à Chriſto.

Seſſ. 14. cap.1. & can.3. Quando? Reſp. Conc. Trid. ait Dominus ſacramentũ pęnitantiæ tunc præcipuè inſtituit, cum à mortuis excitatus inſufflauit in diſcipulos ſuos dicens: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retẽta ſunt.

Seſſ.14. cap.1. & can.3. Iſte locus Euangelij intelligiturne de inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ? Reſp. ait Conc. Trid. vniuerſorum Patrum conſenſus ſemper ita intellexit; & Eccleſia Catholica ſemper ita ſenſit.

Seſſ.14. cap.1. C.R. nu. 11. Quare Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum? Reſp. Conc. Trid. ait, vt lapſis poſt baptiſmũ daretur vitæ remedium, quia per hoc ſacramẽtum ſanguis Chriſti defluit, ait Catech. in eos qui peccauerunt.

Num.11 Cur Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum non internam, ſed externam pœnitentiam? Reſp. ait Catec. primò, quia ſacramentum debet eſſe res ſenſibus ſubiecta, vt de ſacramentis in genere dictum eſt, Pęnitentia autem externa talis eſt, non autem interna. Secundò, vt homo eſſet certior de ſacramento à ſe ſuſcepto vehementer enim homo poteſt dubitare, an intimã habuerit pęnitentiam, de externa autem ita dubium non eſt, cũ præcipuè iudex illius ſit ſacerdos, qui debet iudicare an peccatorem pœniteat delictorum; Tertiò, quia ſacerdos antequam abſoluat debet iudicare, an peccator verè pęnitens ſit, hoc autẽ iudiciũ tantum de externa pęnitentia facere poteſt, ideo illa inſtituta eſt ſacramentum.

Num.12 Poteſt probari pęnitentiam eſſe ſacramentũ? Reſ. poteſt, quia conuenit illi diffinitio ſacramenti, Pęnitẽ-

tia

tia enim eſt ſignum rei ſacræ, ideſt gratiæ, & iuſtifica-tionis Peccatoris. Actus enim pœnitentis, & Abſolu tio ſacerdotis ſunt ſignum ſenſibile conuerſionis pec catoris, & remiſſionis peccatorum illius.

Hoc ſacramentum poteſt iterari? Reſ. poteſt, & ait Catech. quando occurrit aliquis, qui minus ſperet de bonitate diuina, confirmandus eſt, illi perſuadendo, ſæpius per pœnitentiam remitti peccata. Num. 13

De partibus huius ſacramenti. Num. 3.

HOc Sacramentum habet plures partes? Reſ. habet, nempè tum eſſentiales, tum integrales. Num. 14 & 22.

Quæ dicuntur eſſentiales? Reſp. materia, & forma. Ex C. T.

Quare dicuntur eſſentiales? Reſp. quia totam eſſentiam rei conſtituunt. C. R. de ſacr. in gen. num. 15. ſeſ. 14. c. 3.

Quæ dicuntur integrales? Reſp. illę quę ſunt partes materiæ, & ſunt Contritio, Confeſſio, & Satiſfactio. Ex ibid. Seſſ. 14. cap. 3.

Quare dicuntur integrales? Reſ. quia ſicut corpus quod eſt materia hominis fit integrum ex pluribus, nempe manibus, pedibus, oculis, & alijs, ita materia ſacramenti Pęnitentiæ fit integra per Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem ideo dicũtur partes integrales. ibid. C.R. nu. 14. & 22.

Poſſunt dici partes materiales? Reſp. poſſunt, quia vt ait Conc. iſti tres actus ſunt materia Pęnitentiæ. Seſs. 14. cap. 3.

De materia pœnitentiæ. Num. 4.

QVotuplex eſt materia ſacramenti pęnitentiæ? Reſ. duplex, alia proxima, alia remota; & remota; alia eſt neceſſaria, alia ſufficiens. C.R. nu. 14. C.T. ſeſſ. 14. ca. 1.

Quænã eſt proxima? Reſp. Conc. Trid. ait: Sunt autem quaſi materia huius ſacramenti ipſius pęnitentis actus, nẽpe Contritio, Confeſſio, & Satisfactio; & addit hos quoque actus dici partes pęnitentiæ, quia requiruntur in pęnitente, ad integritatem ſacramenti, & ad plenã, & perfectam remiſſionem peccatorum, Seſſ. 14. cap. 3.

ſunt materia, & in trib. illius poſitus eſt. Adminiſtratio vero ad formam eſt reducenda, ideo plena tractatio eſt.

De inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ. Num. 2.

Seſſ.7. can.1. POEnitentia eſtne ſacramentum? Reſp. eſt de fide, quod ſit ſacramentum.

Seſſ.7. can.1. A quo eſt inſtitutum? Reſp. à Chriſto..

Seſſ. 14. cap.1. & can.3. Quando? Reſp. Conc. Trid. ait Dominus ſacramentũ pęnitantiæ tunc præcipuè inſtituit, cum à mortuis excitatus inſufflauit in diſcipulos ſuos dicens: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retẽta ſunt.

Seſſ.14. cap.1. & can.3. Iſte locus Euangelij intelligiturne de inſtitutione ſacramenti Pœnitentiæ? Reſp. ait Conc. Trid. vniuerſorum Patrum conſenſus ſemper ita intellexit; & Eccleſia Catholica ſemper ita ſenſit.

Seſſ.14. cap.1. C.R. nu. 11. Quare Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum? Reſp. Conc. Trid. ait, vt lapſis poſt baptiſmũ daretur vitæ remedium, quia per hoc ſacramẽtum ſanguis Chriſti defluit, ait Catech. in eos qui peccauerunt.

Num.11 Cur Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum non internam, ſed externam pœnitentiam? Reſp. ait Catec. primò, quia ſacramentum debet eſſe res ſenſibus ſubiecta, vt de ſacramentis in genere dictum eſt, Pęnitentia autem externa talis eſt, non autem interna. Secundò, vt homo eſſet certior de ſacramento à ſe ſuſcepto vehementer enim homo poteſt dubitare, an intimã habuerit pęnitentiam, de externa autem ita dubium non eſt, cũ præcipuè iudex illius ſit ſacerdos, qui debet iudicare an peccatorem pœniteat delictorum; Tertiò, quia ſacerdos antequam abſoluat debet iudicare, an peccator verè pęnitens ſit, hoc autẽ iudiciũ tantum de externa pęnitentia facere poteſt, ideo illa inſtituta eſt ſacramentum.

Num.12 Poteſt probari pęnitentiam eſſe ſacramentũ? Reſ. poteſt, quia conuenit illi diffinitio ſacramenti, Pęnitẽ

tia

ſia enim eſt ſignum rei ſacræ, ideſt gratiæ, & iuſtificationis Peccatoris. Actus enim pœnitentis, & Abſolutio ſacerdotis ſunt ſignum ſenſibile conuerſionis peccatoris, & remiſſionis peccatorum illius.

Hoc ſacramentum poteſt iterari? Reſ. poteſt, & ait Catech. quando occurrit aliquis, qui minus ſperet de bonitate diuina, confirmandus eſt, illi perſuadendo, ſæpius per pœnitentiam remitti peccata. Num. 13

De partibus huius ſacramenti. Num. 3.

HOc Sacramentum habet plures partes? Reſ. habet, nempè tum eſſentiales, tum integrales. Num. 14 & 22.

Quæ dicuntur eſſentiales? Reſp. materia, & forma. Ex C. T.

Quare dicuntur eſſentiales? Reſp. quia totam eſſentiam rei conſtituunt. C. R. de ſacr. in gen. num. 15. ſeſ. 14. c. 3.

Quæ dicuntur integrales? Reſp. illę quę ſunt partes materiæ, & ſunt Contritio, Confeſſio, & Satiſfactio. Ex ibid. Seſſ. 14. cap. 3.

Quare dicuntur integrales? Reſ. quia ſicut corpus quod eſt materia hominis fit integrum ex pluribus, nempe manibus, pedibus, oculis, & alijs, ita materia ſacramenti Pęnitentiæ fit integra per Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem ideo dicũtur partes integrales. ibid. C.R. nu. 14. & 22.

Poſſunt dici partes materiales? Reſp. poſſunt, quia vt ait Conc. iſti tres actus ſunt materia Pęnitentiæ. Seſs. 14. cap. 3.

De materia pœnitentiæ. Num. 4.

QVotuplex eſt materia ſacramenti pęnitentiæ? Reſ. duplex, alia proxima, alia remota; & remota; alia eſt neceſſaria, alia ſufficiens. C.R. nu. 14. C.T. ſeſſ. 14. ca. 1.

Quænã eſt proxima? Reſp. Conc. Trid. ait: Sunt autem quaſi materia huius ſacramenti ipſius pęnitentis actus, nẽpe Contritio, Confeſſio, & Satisfactio; & addit hos quoque actus dici partes pęnitentiæ, quia requiruntur in pęnitente, ad integritatem ſacramenti, & ad plenã, & perfectam remiſſionem peccatorum, Seſſ. 14. cap. 3.

& hoc ex Dei præcepto, & inſtitutione.

Quare Concil. ait, quaſi materia? Reſpon. Catech.

Num. 14 Neque verò hi actus quaſi materia a Sancta Synodo appellantur, quia verè materiæ rationem non habeāt; ſed quia eius generis materia non ſint, quæ extrinſecus adhibeatur, vt aqua in Baptiſmo, & Chriſma in Confirmatione.

Quænam eſt materia remota? Reſp. peccata ſiue

C.R.n.14 mortalia, ſiue venialia: ſed mortalia, ſunt materia ne-

C.T.ſeſſ. ceſſaria, venialia verò ſunt materia ſufficiens.

14. ca. 5. Quare peccata ſunt materia Pœnitentiæ? Reſp. ait

Num. 14 Catec. Vt enim ignis materiā ligna eſſe dicimus, quæ vt ignis cōſumuntur; ita peccata, quę pęnitētia delētur, recte huius ſacramenti materia vocari poſſunt.

Ex ſeſ. 14 cap. 3. Quare dicuntur materia remota? Reſp. quia ſicut terra eſt materia remota, ex qua fit domus; lateres verò, qui fiunt ex terra, ſunt materia proxima: ita peccata ſunt illud, de quo habetur contritio, confeſſio, & ſatisfactio, & non poſſunt eſſe materia pœnitentiæ, niſi quatenus pœnitens de illis cōteritur, confitetur, & ſatisfacit: ideo ſunt materia remota: contritio verò cōfeſſio, & ſatisfactio materia proxima ſunt.

Seſſ. 14. cap. 5. Quare mortalia ſunt materia neceſſaria? Reſpō. ait Conc. quia omnino de illis neceſſarium eſt pœnitere, confiteri, & ſatisfacere.

Seſ. 14. c. 5. & c. 7. Quare venialia dicūtur materia ſufficiēs? Reſ. quia ait Conc. non eſt neceſſarium illa confiteri: & tamen ſi quis confiteatur tantùm venialia, ſufficit, vt à ſacerdote poſſit abſolui, nempe cum mortalia non habet.

Seſſ. 14. c. 13. Vbi non eſt peccatum poteſt eſſe pęnitētia, & dari abſolutio? Reſp. non quia pœnitentia non poteſt eſſe niſi de malo, & contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſunt tantum de peccato.

De pœnitente eiuſque diſpoſitione, necnon de ritibus ab illo adhibendis. Num. 5.

Ex ſeſſ. 14. c. 3. POEnitens poteſt dici materia pœnitentiæ? Reſp. pœnitens, vt pœnitens, aliqua ratione dici poteſt materia.

Quare

Quare dicitur [vt pœnités] R quia in pœnitente tria cōſiderantur, quòd ſit homo, qđ ſit peccator, & quòd ſit pœnitēs, & vt pœnitens dici pōt materia pœnitētiæ. Ex ibid.

Quare hoc? Reſp quia infans eſt homo, ſed quia nō eſt peccator, nō pōt abſolui iuuenis, & peccator, ſed impœnitens eſt homo, & habet peccata, ſed quia non eſt pœnitens, non pōt abſolui; ideo dicitur quòd pœnitens vt pœnitens materia pœnitentiæ ſit. Ex ſeſ. 14 cap. 3.

Pœnitens eſtne diſt in ēta materia à cōtritione, confeſſione, & ſatisfactione? Reſp. non: quia ideo dicitur penitēs, quatenus in illo tres dicti actus requirūtur. Seſs. 14. cap. 3.

Forma, & abſolutio caditne ſuper pœnitentem; an ſuper peccata, an ſuper actus illius? Reſp. cadit ſuper pœnitentem; quia dicit Abſoluo te, ſed actus pœnitentis ſunt proxima ratio, quare abſolutio cadat in ipsū. ibid.

Requiriturne diſpoſitio in pœnitente? Reſp ita eſt, & alia eſt de neceſſitate ſacramēti inſtituta à Chriſto alia eſt de conuenientia ſacramenti. ibid.

Quænam eſt de neceſſitate ſacramenti? Reſp. Contritio, Confeſſio, & Satisfactio, ait Conc. Trid. ibid.

Quænam de conuenientia ſacramenti? Reſp. ait Catech. ſunt quidam ritus, qui à fidelibus debent diligēter obſeruari, qui a primitiua Eccleſia, vt habetur ex Dioniſio Areopagita, ſunt deriuati. Num. 16 & 18. C T. ſeſs. 24. c. 3.

Qui ſunt? Reſp. iſti quinque, ait Catech. Num. 18.

Primus eſt humilitas, & demiſſio animi ex indignitate peccatorum prouenient. ibid.

Secundus humilitas, & dimiſſio corporis ſe ad pedes ſacerdotis proſternentis, & genuflectentis; qui actus debent à pœnitente fieri, vt per illos cognoſcat, & ſignificet radices ſuæ ſuperbiæ, e el eadas eſſe, à qua omnia ſcelera, quæ defl et ortum habuerunt.

Tertius reuerentia erga Sacerdotem; ita vt illū legitimum iudicem ſui cognoſcat, & in illo Chriſti Domini perſonam, & poteſtatem veneretur. Sacerdotes enim, ait Conc. Trid. in hoc ſacramento verè iudices, & Chriſti Vicarij ſunt. ibid. C.T. ſeſ. 14. ca. 5.

Quartus, Poſtquam pœnitens conſtituit ſe rem ante Num. 18

te hoc tribunal,debet accuſare ſe tanquam,reum, & dignum maxima,& acerbiſſima animaduerſione , & non ſolùm dicendo confiteor, &c. ſed etiam peccata ſua cum tali effectu enumerando.

Quintus,Supplex peccatorum veniã petere debet.

Ibid. n.6.& 9. C.T. ſeſ. 7. cap.6. Præter hæc requiruntur ne fides,ſpes,& charitas in pænitente?Reſ.omnino requiruntur: quia neceſſe eſt credere virtuti ſacramenti: & in diuina miſericordia ſpem habere,& velle ſe mouere ad Deum ex charitate diligendum , alioquin pœnitens non eſſet.

De forma ſacramenti Pœnitentiæ. Num.6.

Seſſ.4. cap.3. Arg. ibi. QVænam eſt forma ſacramenti Pœnitentiæ? R. Conc.Trid.ait, eſt iſta:Ego te abſoluo, &c.

Quare dicit, &c.Reſp.vt ſignificet formã quidem perfici illis tantùm verbis,Ego te abſoluo:ſed nihilominus alia verba,quæ ſequuntur nempè A peccatis tuis , In nomine Patris , & Filij,& Spiritusſancti Amen,dici debere: non quia ſint de neceſſitate ſacramenti, ſed quia ſint quaſi de neceſſitate præcepti.

Cur iſta verba dici debent cum nõ ſint de forma? Reſp.ne fiat equiuocatio in hoc verbo, Abſoluo; poteſt enim quis abſoluere ab excommunicatione,&, non à peccatis,vt ſæpè fit.

Omnia verba primò dicta ſunt neceſſaria de neceſſitate ſacramenti?Reſ.ſunt;ſed illud verbũ;(Ego) poteſt omitti,quia intelligitur in illo verbo,Abſoluo.

Ex ſeſs. 14. ca.3. Quid ſignificant hæc tria verba?Reſp. primũ, ideſt Ego,ſignificat abſoluentem:ſecundum ideſt Te,ſignificat obſolutum:Tertiũ,ideſt Abſoluo, ſignificat Abſolutionem.

ibid.c.5. Quid ſignificat illa particula,Ego?Reſ.ſic: Ego qui
ibid.c.3. ſum ſacerdos,& Vicarius Chriſti, & legitimus iudex tuus ad remittenda, vel retinenda peccata.

Quid ſignificat,Te?Reſ.ſic Te,quem examinaui, & cognoui pœnitentem,& capacem abſolutionis, quia in te vidi actus contritionis, & confeſſionis , & propoſitum ſatisfactionis.

Quid

Quid ſignificat Abſoluo? Reſp. ſic: Authoritatiuè, iudicialiter, & per ſententiam diffinitiuam, Abſoluo te & remitto tibi peccata. Seſſ. 14. can. 6.

Vnde habetur quod hæc ſit forma? Reſpõ. ex ſacra Scriptura, & traditionibus Apoſtolorum. Ex ſeſ. 14 cap. 1.

Qua ratione? Reſp. ex illis verbis Matth. 15. quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in cęlis: aperte colligitur remiſſionem peccatorũ fieri ꝑ abſolutionẽ Sacerdotis. Ex traditione verò habetur, quia apoſtoli Eccleſiam hanc eſſe formam docuere. ſeſſ. 14. c. 1. nu. 15.

Poteſt probari ratione? Reſp. poteſt, quia forma ſacramenti ſunt verba aliquid ſacrum tum ſignificãtia, tum efficientia, remiſſio autem peccatorum eſt res ſpiritualis, quę à dictis verbis tum efficitur tum ſignificatur. ibid.

De vi, efficacia, effectu fructu, & fine Sacramenti.

Num 7.

QVis eſt finis ſacramenti pęnitentiæ? Reſpon. vita & ſanitas ſpiritualis. C. R. de ſac. in gen. nu. 20. Ex ſeſ. 6. cap. 14.

Quis effectus? Reſp. Conc. Trid. ait, duplex eſt effectus, vnus eſt applicatio beneficij mortis Chriſti lapſis poſt Baptiſmum. Alter eſt reconciliatio hominis cum Deo, in qua reconciliatione intelliguntur remiſſio, peccatorum, & iuſtificatio impij per gratiam gratum facientem. Seſ. 14. c. 1. ſeſ. 14. cap. 3. Seſ. 6. c. 7 & 15.

Qui fructus conſequuntur ex hoc effectu? Reſ. ait Conc. Trid. Quam ideſt reconciliationem cum Deo, interdum in viris pijs, & cũ deuotione hoc ſacramentum percipientibus conſcientiæ pax, ac ſerenitas cũ vehementi ſpiritus conſolatione conſequi ſolet; ideo pax conſcientiæ, & illa dicta ſunt fructus huius ſacramenti. Seſ. 14. ſ. 3. C. R. nu. 26.

Qualis eſt vis huius ſacramenti; Reſp. eſt virtus ſignificandi, & efficiendi, quæ dicta ſunt. Seſſ. 14. cap. 3.

Qualis eſt efficacia illius? Reſp. efficacia ſacramenti eſt maior in vno, quàm in alio, iuxta diſpoſitionẽ pęnitentis: ſicut enim eadem medicina, & quæ omnino habet eandem virtutem, maiorem habebit efficientiã Seſ. 6. c. 6

in vno infirmo, quàm in alio; & ſicut ignis maiorem habet efficaciam in ligna ſicca quàm in viridia, ita de Pœnitentia dicendum eſt.

De remiſſione omnium peccatorum. Num. 8.

Seſſ. 6. c. i4 &. ſeſ. 14. c. 1. Remiſſio peccatorum eſtne effectus, pœnitentiæ? Reſp. eſt, quia, reconciliatio cum Deo nõ poteſt eſſe ſine remiſſione illorum.

Seſſ. 6. cap. 14. Effectus Sacramenti pęnitentiæ nonne debet eſſe gratia? Reſp. debet; ſed quatenus per illam peccata remittuntur.

Seſ. 14. c. 1. & 3. Cur effectus penitentiæ dicitur eſſe reconciliatio, & non dicitur eſſe peccatorum remiſſio? Reſ. quia remiſſio peccati non fit abſque eo quod peccator cum Deo conciliatus ſit.

Seſſ. 6. c. i4 & ſeſ. 14. ca 1. & 3. Quare effectus pœnitentiæ non dicitur conciliatio, ſed dicitur reconciliatio cum Deo? Reſp. vt diſtinguatur eff ctus pœnitẽtiæ ab effectu Baptiſmi; Baptiſmus enim conciliat prima vice cum Deo; Pęnitentia iterum conciliat, quòd propriè eſt reconciliare.

Num. 19 Omnia peccata poſſunt remitti per pęnitentiam? Reſp. abſolutè omnia poſſunt remitti.

Num. 20 Nonne aliqui in ſcripturis dicuntur non obtinuiſſe miſericordiam à Domino, cũ illam vehemẽter implorauerint? Reſp. ait Catech. ita eſt: ſed cauſa fuit, quia illos verè, & ex animo delictorum non pęnitebat.

ibid. Non in ſacris literis habetur aliqua pecccata eſſe irremiſſibilia, & etiam aliquando Patres hoc dicunt? Reſp. ait Catech. ſacras literas, & ſanctos Patres cum hoc aſſerere videntur, ita interpretandos eſſe, vt difficilem admodum, non autem impoſſibilem veniæ impetrationem dicere intelligantur.

ibid. Quomodo vera erit locutio ſcripturæ, ſi dicat, q̃d eſt difficile, eſſe impoſſibile? Reſpon. ait Catech. ſicut aliquis morbus erit ex natura ſua ſanabilis, ſed tamẽ reſpectu infirmi inſanabilis eſſe dicetur; quod erit ſi vel infirmus recuſet accipere medicinã, vel tunc accipiat cum virtus naturalis adeo debilis eſt, vt virtutem

tem medicinæ, vel ferre, vel actuare non poſſit; ita aliquod peccatum poteſt dici irremiſſibile, nō quia per pœnitentiam verè remitti non poſſit, ſed quia peccator ita affectus ſit, vt medicinam peccati, quæ eſt gratia Dei, repellat.

Quæ ſunt iſta peccata, quæ dicuntur remitti non poſſe? Reſp. peccata in ſpiritum ſanctum; in his enim peccatis homo reſpuit illa media, per quæ poſſet ab illis conuerti, veluti ſpes diuinæ miſericordiæ eſt medium quo homo ad Deum ſe conuertit, & ideo qui deſperat de miſericordia Dei, abijcit mediū quo poſſet ad illum conuerti. Ibidem. 2. 2. q. 14 ar. 1. & 2

Peccata mortalia poſſunt remitti poſt Baptiſmum abſque pœnitentia? Reſp. omnino impoſſibile eſt, ita intelligendo quod pœnitentia, vt eſt ſacramentum ſaltem in voto neceſſaria ſit. Seſ. 6. c. 14. & can. 29.

Peccata venialia poſſunt remitti abſque pœnitentia ſacramentali? Reſp. Catech. ait, ita eſſe, ſed tamen cum D. Auguſt. aſſerit requiri aliqua ratione pœnitentiam ad hoc vt peccata venialia remittantur. Concil. etiam Trid. ait venialia alia ratione, quàm per confeſſionem remitti poſſe. Seſſ. 14. cap. 5. C.R.n.21

Quænam eſt hæc pœnitentia, qua peccata venialia remittuntur? Reſp. Concil. Trid. ait, peccata venialia poſſe remitti per ſacramentum pœnitentiæ, ſed tamē multis etiam alijs remedijs expiari poſſe. D. autem Th. ait, per pœnitentiam virtualem remitti poſſe. Seſ 14. c. 5. D.T. 3. p. q 87. ar. 1.

Quid eſt hæc pœnitentia virtualis? Reſp. ait D. Th. eſt actus quidam amoris, vel reuerentiæ in Deum, vel in res diuinas, in quo virtualiter includitur diſplicentia peccatorum venialium; veluti ſi quis ita ſe humiliet Deo, vt virtualiter habeat diſplicentiā de peccatis ſupbiæ ita; vt ſi cōſideraret de illis, ſibi diſpliceret. 3. p. q. 87 ar. 1.

Peccata venialia poſſunt remitti per confeſſionem generalem, per tunſionem pectoris, per orationem Dominicalem, per benedictionem epiſcopalem, per aſperſionem aquæ benedictæ, per orationem in Eccleſia conſecrata, per ſeptē Sacramenta, & præcipuè Euchari- 3. p. q. 87 art. 3.

charistiam,& Extremam Vnctionem,& ſimilia? Reſp. ita eſt,ait D. T. & hoc quia virtualiter continent diſplicentiam peccatorum venialium, vel reuerentiam, & motum in Deum,vel res diuinas, vel gratiæ collationem,quæ peccata dimittit.

De partibus integralibus poenitentiæ. Num. 9.

Seſſ. 14. cap. 3. C.R. nu. 21. QVæ ſunt partes integrales pœnitantiæ? Reſ.ait Conc.Trid.illæ,quæ ex inſtitutione diuina requiruntur in pœnitente ad integritatem ſacramenti,& ſunt Contritio,Confeſſio, & Satisfactio.

Seſſ. 14. cap. 3. & cano. 4 Eſtne omnino neceſſarium, quòd iſta tria in pœnitente reperiantur? Reſp. ita eſt, ait Concil. Triden. & eſt de fide.

Num. 22 Quare tot actus in pęnitente requiruntur? Reſpō. Catech.cum D.Chryſoſtomo ita ait: Pęnitentia cogit peccatorem omnia ſufferre; in corde eius cōtritio, in ore confeſſio, in opere tota humilitas, vel fructifera ſatisfactio; vnde patet per hos actus peccatorem eniti,vt peccatum deſtruat tum corde per contritionē, tum lingua per confeſſionem, tum opere per ſatisfactionem.

Ibidem. Iſtæ partes habent inter ſe connexionem? Reſ. Catech.ait,habent tali ratione: Contritio confitendi,& ſatisfaciendi popoſitum includit; Confeſſionem debet præcedere contritio, & ſatisfaciendi voluntas: Satisfactionem verò,& contritio,& confeſſio antecedere debent.

Ibidem. Ex C. T. Seſſ. 14. cap. 3. & can. 4. Si pęnitens non haberet intentionem ſatisfaciēdi Deo pro peccatis,vel in hac vita, vel in alia deberet abſolui? Reſp. nequaquam, quia propoſitum ſatisfaciendi debet præcedere abſolutionē, & qui tale propoſitum non habet contritus non eſt.

Num. 22 & 23. Poteſt afferri aliqua ratio quare Deus voluerit, ꝙ à pœnitente iſti tres actus efficerentur? Reſp. poteſt, & Catech. affert has.

Num. 21 Prima eſt, quia ſicut homo peccat in Deum corde, ore,& opere,ita dēt pęnitere,& ſatisfacere Deo corde

de per contritionem, ore per confeſſionem, opere per ſatisfactionem.

Secũda eſt, quia iuſtum eſt, vt homo toto ſuo poſſe conetur deſtruere peccatum, & ideo debet conari, vt deſtruat corde per contritionem, lingua per confeſſionem, opere per ſatisfactionem. Num. 25

Tertia eſt, quia ſic conuenit ſacramento Pœnitẽtię: Pœnitentia enim eſt quædam cõpẽſatio offenſæ Deo factæ, proueniẽs ab eius volũtate qui fecit offenſam; quæ compẽſatio fit tali ratione, vt qui fecit offenſam cõſtituat ſe volũtariè in poteſtate Dei offenſi, ad hoc vt ipſe Deus ſumat pœnã, & ſatisfactionem quã vult de eo, qui ſibi fecit offenſam. Ex quo apparet neceſſarium eſſe, vt peccator habeat voluntatem cõpenſandi Deo pro facta offenſa, & hoc pertinet ad contritionem. Secundò oportet, quod peccator conſtituat ſe tanquam reum in poteſtate Dei; & hoc facit dum per confeſſionem ſubdit ſe ſacerdoti perſonam Dei gerẽtis. Tertiò neceſſe eſt, vt ſit paratus accipere pęnã arbitrio Dei, & ſacerdotis, vel in hac, vel in alia vita luẽdam, & hoc pertinet ad ſatisfactionẽ, ideò rectè partes integrales pœnitentiæ ſunt conſtitutæ. Ibidem.

De Contritione. Cap. III.

CAtech. quid tractat de contritione? Reſp. præcipuè quatuor; primò enim tradit diffinitionẽ contritionis, & explicat illam; vbi etiam nomen contritionis declarat; & hoc à num. 24. vſq; ad 31. Secundò declarat, quæ debeant fieri à fidelibus, vt verè cõtriti ſint. nu. 32 33. 34. Tertiò explicat, quæ ſit vis, vel vtilitas, vel effectus, & finis cõtritionis n. 35. Quartò proponit modum, quo fideles circa contritionem ſe debeant exercere.

De nomine contritionis, & attritionis. Num. 2.

QVibus nominibus appellatur contritio? Reſ. appellatur contritio, attritio, compunctio cordis, Num. 26 & 27.

dis, ſciſſio cordis; per cor autem voluntas intelligi debet.

Ioel. 2. Quare à Ioele dicitur ſciſſio cordis? Reſp. quia do-
Num. 27. lor eſt ex ſolutione continui; & ideo cum cõtritio ſit dolor cordis, rectè dicitur ſciſſio illius.

ibidem. Cur dicitur compunctio? Reſp. ait Catec. ſicut ferro tumida vlcera ſecantur, vt incluſum virus poſſit erumpere: ita corda quaſi ſcalpello contritionis adhibito inciduntur, vt peccati mortiferum virus poſſit exire.

Num. 26. Quare dicitur contritio? Reſp. ad ſignificandã magnitudinem doloris, conterere enim eſt ſaxo, vel duriore aliqua materia aliquid confringere minutatim, & quaſi in puluerem reducere: vnde declaratur corda quæ ſuperbia obduruerũt, contritione minutatim conteri, & contundi.

Dolor qui prouenit ex morte parentum, vel filiorum poteſt dici contritio? Reſp. non; quia ſoli peccato contritionis dolor conueniens eſt.

ibidem. Qualis dolor eſt attritio? Reſp. eſt dolor minus perfectus quam contritio; ideo dicitur attritio, quia frangit quidem cor, ſed groſſiori quodam modo, & non ita minutatim, ſicut contritio.

De diffinitione communi attritioni, & contritioni.
Num. 3.

Seſs. 14. cap. 4. Poteſt dari diffinitio communis attritioni, & contritioni? Reſp. poteſt.

Quænam eſt? Reſ. iſta quam tradit Conci. Trid. Cõtritio eſt animi dolor, ac deteſtatio de peccato cõmiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero, habẽs adiunctam fiduciam diuinæ miſericordiæ, necnon votum præſtandi reliqua, quæ ad ritè ſuſcipiendum Pœnitentiæ ſacramentum ſunt neceſſaria.

Quot ſunt particulæ in illa? Reſp. quatuor: Prima eſt, quod ſit animi dolor, & deteſtatio de peccato cõmiſſo; Secunda eſt propoſitum non peccandi de cætero; Tertia fiducia diuinæ miſericordiæ; Quarta votũ,

& de-

& deſiderium confitendi, & ſatisfaciendi, & abſolutionem obtinendi pro peccatis commiſſis: hæc .n. ad Pœnitentiam ſunt neceſſaria.

Iſta diffinitio tangitne quatuor cauſas? Reſp. tãgit; cauſa enim efficiens exprimitur per illam particulam, Animi, & illam Dolor, & deteſtatio; declaratur enim efficientem contritionis, & attritionis, eſſe animũ non corpus; & eſſe illius potentiæ animi, quæ dicitur volũtas, quia actus illius eſt dolor, & deteſtatio. Materia exprimitur per illud verbum, peccatum, & peccandi; Iudicat enim peccatum abſolutè conſideratum tam quo ad præteritum, quam quo ad futurum eſſe materiam contritionis. Cauſa finalis tãgitur in illo verbo, Votum faciendi reliqua &c. Iudicat enim finem contritionis eſſe præparare ad abſolutionem, ſicut Cõc. aperte aſſerit dicens de illa. Ita demum præparat ad remiſſionem peccatorum, &c. Cauſam formalem exprimit quatuor actionibus; prima eſt dolor de peccato commiſſo; ſecunda propoſitũ de futuro; tertia ſpes veniæ; quarta deſiderium ſacramenti. Ex C. ibi.

De propria diffinitione contritionis perfectæ. Num. 4.

Contritio perfecta habet propriã diffinitionem? Reſp. habet.

Quænam eſt? Reſp. Conc. Trid. ait, eſt illa, quæ modò allata eſt, hoc ſolum addendo, quod charitate perfecta ſit, ideo ſic poterit diffiniri. Contritio perfecta eſt animi dolor, ac deteſtatio à charitate proueniens de peccato commiſſo, & cum propoſito non peccandi de cœtero, cũ ſpe veniæ, & cum voto faciẽdi quod fieri debet, vt rectè ſuſcipiatur ſacramentum pœnitentiæ. Seſs. 14. cap. 4.

De propria diffinitione attritionis. Num. 5.

Attritio poteſt dici contritio imperfecta? Reſp. Conc. Trid. ita illam appellat. Ibidem.

Quare dicitur contritio imperfecta? Reſp. quia nõ Ibidem.

N eſt

eſt dolor ex charitate proueniēs, ſed à timore ſeruili originem habens.

ibid. Qualis eſt iſte dolor imperfectus, qui à timore ſeruili proficiſcitur? Reſp. ait Conc. Trid. eſt ille, qui prouenit vel ex conſideratione turpitudinis peccati, vel

ibid. ex gehennæ, & pœnarum metu.

Attritio ſufficitne ad hoc, vt quis poſſit à peccatis abſolui? Reſp ait Concil. Trid. ſufficit dummodo habeat omnia, quæ in prima diffinitione poſita ſunt.

De conuenientia, & differentia inter attritionem & contritionem. Num. 6.

ibid. CONtritio, & atttritio in quo conueniunt? Reſp. Primò cōueniunt in cauſa efficienti ex parte hominis, quia vtraque è voluntate procedit. Secundò in cauſa finali, quia vtraque intēdit præparare, & diſponere ad ſacramentum pęnitentiæ, & ad remiſſionem peccatorum, licèt vna magis, alia minus perfectè hoc faciat. Tertio in cauſa materiali, quia vtriuſque materia ſunt peccata. Quartò in cauſa formali conueniunt quò ad hæc quatuor, ſcilicet dolor de peccato, propoſitum non peccandi, ſpes venię, votum confitendi, & ſatisfaciendi.

In quo differunt inter ſe? Reſp. in duobus. Primò in

ibid. cauſa formali, quia dolor contritionis eſt charitate perfectus; Attritionis verò eſt ſine charitate, ſed cū timore ſeruili, quia Dei offenſam vt rem turpē, & à Deo caſtigatione punitam inſpicit, & deteſtatur. Secundò differt in effectu, quia contritio charitate formata ēt ſine actuali ſuſceptione ſacramenti peccatū remittit, non quatenus eſt nuda, vel ſola contritio, ait Concil. ſed quatenus habet annexum votum ſacramenti pęnitentiæ. Attritio verò nō obtinet remiſſionem peccatorum, niſi actu ſuſcipiatur ſacramentum, & hoc quia virtute clauium, & ſacramenti pęnitens de attrito fit contritus. Quod debet maximè notari & populis declarari.

De

De efficiente contritionis, & attritionis. Num.6.

QVatuor cauſæ contritionis, & attritionis ſunt di ſtinctè examinandæ? Reſp. ita expedit.

Quænam eſt cauſa efficiens illarum? Reſp. alia eſt ex parte Dei, alia eſt parte peccatoris. Seſ. 6. c. 4. & 6.

Quid efficit Deus? Reſp. Conc. Trid. ait: Attritio eſt donum Dei, & impulſus Spiritusſancti non quidē inhabitantis, ſed mouentis, quo pœnitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat. Ex quo etiam apparet contritionē donum Dei eſſe, & impulſum Spiritusſancti inhabitantis, quò voluntas peccatoris plenè à peccato recedit, & ad Deum ſe conuertit. Vnde contritio erit impulſus Spiritusſancti inhabitantis, attritio impulſus eiuſdem non inhabitantis. Seſſ. 14. cap. 4.

Sine auxilio Dei homo poteſt pęnitere, & dolere de peccatis ſicut oportet? Reſ. Conc. Tridēt. determinat de fide fieri non poſſe. Seſ 3. canon. 3.

Actus contritionis, & attritionis produciturne ab homine liberè, & voluntariè? Reſp. eſt de fide ita eſſe. Seſſ. 6. can. 4.

Homo per liberum arbitrium poteſtne diſſentire ſi velit Deo excitanti, atque vocanti ad pœnitentiam? Reſp. eſt de fide ita eſſe. ibid.

Actus contritionis, & attritionis deberetne eſſe tū à voluntate tum etiam à ſenſu? Reſp. ait Catec. deberet, ſicut ex Niniuitis, Dauide, Magdalena, S. Petro, & alijs apparet, qui dolore ſenſibili, & lacrimis cōtritionis actum habuere; & ratio etiā ſuadet quia ſi ſenſus contra Deum peccauit, deberet etiam de peccato pęnitere, & dolere. Num. 29

Eſt neceſſarium quod dolor ſenſibilis ſit? Reſp. ait Catech. non eſt neceſſarium, ſed ſufficit, quod in voluntate ſit odium, & dolor peccati. Quod Dei miſericordia factum eſt, quia ſæpè ſenſus non poteſt dolere ſenſibiliter de eo, quod non eſt ſibi moleſtū, ſed iucūdum, & ſenſus in delectatione non pōt intueri offenſam Dei, & tamen delectationem ſuam experitur. Num. 25 & 29.

De materia contritionis, & attritionis. Num. 8.

Ex ſeſ.14 cap.5. Num.21 QVænam eſt materia contritionis, & attritionis? Reſ. peccatorum: mortale quidem neceſſaria, veniale verò ſufficiens, vt dictum eſt.

E ſeſ.14 cap.5.& c.7.C.R. n.32. Num.30 31. Eſt neceſſarium dolere de omnib. peccatis mortalibus? Reſp. omnino eſt neceſſarium, ita vt ſi quis habeat decem mortalia, & doleat de nouem, de vno autem ſolo non doleat, iſte neque erit attritus, neque contritus.

Eſtne neceſſarium de ſingulis peccatis mortalibus habere proprium, & particularem cuiuſque dolorẽ, an ſufficit vnico, & vniuerſali actu dolere de omnib. illis? Reſp. ait Catech. maximè hortandi, & monendi ſunt fideles, vt ad ſingula mortalia crimina propriũ contritionis dolorẽ adhibere ſtudeant; & ex ſcriptura ita expedire oſtendit. Nihilominus ex Dei miſericordia, ait, non eſſe neceſſarium, ſed ſufficere ſi ſimul atque quis ſe colligerit vniuerſa peccata ſua deteſtetur, habeatq; in animo cum facultas erit alio tẽpore ſingula in memoriam reducere, ac teſtari; quod eſt notandum, quia a paucis obſeruatur, & paſſim ab omnibus omitti ſolet.

De forma contritionis, & attritionis. Num. 9.

Seſs.14. cap.4. QVænam eſt forma horum actuum? Reſp. illa quæ dicta eſt modò, nempè illi actus, dolor de peccato commiſſo, propoſitum de futuro, ſpes veniæ, votum ſacramenti, Charitas in contritione, timor Dei ſeruilis in attritione.

n.5.& 25 Contritio eſtne formaliter dolor? Reſp. ait Catech. cum D. Aug. contritio formaliter eſt odiũ, & deteſtatio peccati, dolor verò ſaltem ſenſibilis, nõ eſt de forma contritionis, ſed eſt vel comes, vel effectus illius, dolor autem rationalis idem eſt, quod deteſtatio.

Num.25 Quare ergo a Conc. Trid. contritio diffinitur, quòd dolor ſit? Reſp. ait Catec. primò quia ſacræ ſcripturæ

per

per dolorẽ intelliguntur odium peccati. ſecũdò,quia ille dolor intelligitur non ſenſus, ſed voluntatis.

Dolor in contritione debet eſſe maximus?Reſp ait Catec.ita eſt, adeo vt nullus maior excogitari poſſit, ſaltem quod attinet ad rationem, ſæpè enim in ſenſu maior eſt dolor de morte, vel de amiſſione bonorum quàm de peccato; probat autem his rationibus. Num. 29

Prima eſt,quia perfecta cõtritio eſt charitatis actio charitas aũt ſuper omnia diligit Deum, & ſuper omnia odit peccatum;ideo dolor,qui eſt contritio,maximus eſſe debet: & ſicut de charitate dicitur, diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo;ita,& de cõtritione dicendum eſt;ideo Dominus dicit, Conuertimini in toto corde veſtro. Num. 28 Ioel. 2.

Secũda eſt, quia quantum bonum eſt Deus,tantùm malum eſt peccatũ,& offenſa illius;ſed Deus eſt ſummũ bonum,& ideo ſummè diligendus: ita peccatum eſt ſummum malum,& ſummo odio habendum:ita vt ne vitæ quidẽ conſeruandæ cauſa liceat peccare iuxta illud,Qui amat patrem,aut matrem,&c. non eſt me dignus,& qui voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. Num. 28

Tertia eſt,quia ſicut ait D.Bernardus, Modus diligendi Deum eſt diligere illum ſine modo, ideſt Deus deberet diligi infinitè. ita ergo peccatũ deberet quis proſequi odio infinito. Ibidem.

Ex quo Catech.colligit deteſtationem peccati debere eſſe maximam,& vehementiſſimã,& omnẽ ignauiam,& ſocordiam excludentem. Quia in Deuter.habetur Deum inueniri ab his,qui quærunt in toto corde:& idem in Hieremia. Deut. 4. Hier. 29. Num. 29

Si dolor adeo vehemens non ſit,eritne vera,& efficax contritio?Reſp.ait Catech.poſſe eſſe veram,quia ſufficit odium eſſe in ratione,& ſæpè ſenſus nõ poteſt dolere de eo, quod ſibi placet.

Quare tantum odium in peccatum requiritur?Reſ. quia ad deſtructionem illius tale opus eſt,& charitas tale requirit. Num. 28

De propoſito non peccandi de catero. Num. 10.

Seſſ.14. cap.4. Num.33 PRopoſitum non peccandi ſaltem mortaliter eſt neceſſarium? Reſp. omnino, & debet haberi explicitè Quare hoc? Reſp. quia ſine tali propoſito, & odium peccati non eſſet verum, & abſolutum, & Deus nunquam remitteret offenſam.

ibid. Quare non remitteret? Reſp. quia non eſt parcendum ei, qui petit veniam de præterita offenſa, ſed habet animum eandem, vel aliam iterare. Vera enim amicitia, omnino etiam quò ad futurum, excludit animum offendendi.

Si quis habet firmam voluntatẽ non peccandi, ſed timet quod ex infirmitate iterum peccabit, diceturne habere dictum propoſitum? Reſp. dicetur.

Quid requiritur ad hoc, vt aliquis dicatur habere propoſitum non peccandi? Reſp. ait Catech.

Ibidem. Primò debet habere propoſitum obediendi præceptis Dei, & Eccleſiæ, cum enim horum trãſgreſſio ſit peccatum, qui non vult abſtinere à tali trãſgreſſione, neque vult abſtinere à peccato.

D.T.2.2 q.14.a.1 & 2. Secundò debet habere propoſitum vitandi, ſi fieri poſſit, occaſionem peccãdi, præcipuè autẽ proximã; qui enim non vult relinquere occaſionem proximam peccati, quam poteſt, neque vult relinquere peccatũ. Illa enim eſt occaſio proxima peccati, quæ ſemper, vel quaſi ſemper inducit aliquem ad mortale: vnde ſi quis ferè ſemper in ludo blaſphemat, omnino tenetur habere propoſitum non ludendi.

D.T.2.2. q.33. Tertiò tenetur habere propoſitum recurrendi ad orationem cum erit in tali tẽtatione, & periculo peccandi, quod ſine oratione non poſſit vitare peccatum mortale: ſi enim quis nolit adhibere remedium, ſine quo à peccato mortali abſtinere non poteſt, implicitè conſentit ſe velle ad peccatum redire.

Num.33 Quartò ſi pœnitẽs fuit offenſus ab aliquo, tenetur deponere odium, & habere propoſitum conciliãdi ſe cũ eo qui fecit offenſam, quando ad id teneri prudẽs con-

confeſſarius affirmabit; qui enim alteri offenſam non dimittit, neque Deus ſuam illi dimittet.

Quintò ſi pœnitens alteri per vim, aut fraudem aliquid abſtulit, vel fecit damnum, aut offenſam in anima vel in corpore, vel fama, vel facultate neceſſe eſt, quod habeat propoſitum ſatisfaciendi, vel compenſandi offenſam. Cum enim retinere alienum, peccatũ ſit, ille non habebit propoſitum non peccandi, qui alienum reſtituere paratus non eſt. Num. 33

Eſt neceſſarium quod pęnitẽs explicitè habeat propoſitum horum omnium, quæ dicta ſunt? Reſp. expediret quidem, ſed ſufficit aliquando habere propoſitũ virtuale, quoad ea, quæ vltimo dicta ſunt. Ex C. T. Seſſ. 14. cap. 4.

Quid eſt habere hoc propoſitum virtuale? Reſp. ſi quis habeat animum faciendi omnia, quæ ad ritè ſuſcipiendum ſacramentum pęnitentiæ fieri debẽt, iſte vt patet ex Conc. Trid. propoſitum virtuale dictorũ videtur habere. Aliter etiam hoc erit, ſi ita affectus animo ſit, vt ſi de ſingulis dictis cogitaret, aut requireretur, eſſet promptus habere propoſitum iuxta ea, quæ dicta ſunt. Ibidem.

De ſpe veniæ. Num. 11.

AD contritionem requiritur ſpes veniæ? Reſpõ. ita eſt. Seſſ. 14. ca. 4.

Quare? Reſp. quia, vt ait Conc. finis pœnitentiæ eſt reconciliatio pęnitentis cum Deo: hæc autẽ reconciliatio non poteſt eſſe ſine remiſſione peccati, ideo ſpes veniæ habenda eſt. Seſ. 14. c. 3.

Sufficit habere illam virtualiter? Reſp. ita eſt.

Quid eſt habere virtualiter? Reſp. qui petit veniã, vel facit aliquid ad obtinẽdam illam; iſte virtualiter ſperat illam. Ex C. T. Seſſ. 14. can. 4.

De voto faciendi ea, quæ ad ſacramentum requiruntur. Num. 12.

IN contritione requiritur voluntas faciendi omnia, quæ ad ritè ſuſcipiendum ſacramentum pœniten- Seſſ. 14. cap. 4.

 tiæ

tiæ ſunt neceſſaria? Reſp. ita eſt.

Ex ſeſſ. 14.c.3. & 4. Quæ ſunt iſta? Reſp. primò voluntas habendi contritionem, vel ſufficiẽtem attritionem, vt dictum eſt: ſecundò confitendi, & ſatisfaciendi ea ratione, qua dicetur: tertiò abſolutionem obtinendi.

ibidem. Sufficit propoſitum virtuale? Reſpon. ſufficit; quia Concil. ait, ſufficere votum præſtandi quæ neceſſaria ſunt, in quo voto iſta implicitè, non explicitè continentur.

De fine, effectu, fructu, & vtilitate contritionis. Num. 13.

Seſſ. 14. cap.4. Seſſ. 14. c.3. Seſſ. 14. cap.4. QVis eſt finis, & effectus proprius contritionis? Reſp. effectus cõtritionis eſt duplex, vnus eſt præparare pœnitentem ad rectè obtinendam abſolutionẽ: alter eſt cum abſolutione concurrere ad deſtructionẽ peccati, & reconciliationem cum Deo.

Contritio habet vim remittendi peccatũ, & reconciliandi cum Deo? Reſp. ſola non habet, ait Conc. ſi autem contritio, charitate perfecta ſit vnita cum ſacramento, & abſolutione, vel actu, vel voto, & deſiderio; tunc, quatenus eſt materia ſacramenti, aliqua ratione concurrit ad reconciliationem hominum cum Deo.

Seſſ. 6.c. 3. Remiſſio peccatorũ nonne prouenit totaliter à forma, & abſolutione? Reſp ait Conc. In forma pœnitentiæ, & abſolutionis præcipuè vis ſacramẽti poſita eſt; vbi illud verbum præcipuè indicat aliqua ratione minus principali, etiam materiam Pœnitentiæ concurrere ad effectum producendum.

C.R.n 35 Contritio habet alias vtilitates? Reſp. ait Cat. Hoc eſt præcipuum contritionis, quia Deus nunquam deſpicit illam; Cum enim aliquando alia pietatis ſtudia, vel eleemoſina, ieiunia, orationes, & ſimilia opera ex ſuo genere bona à Deo repudientur: nunquam contritio ingrata illi eſt, iuxta illud, Cor cõtritũ, & humiliatum Deus non deſpiciet: Alterum contritionis priuilegium eſt, vt per illam ſtatim à Domino delictorum veniam impetremus; Tertium ex hac peccatorum re-

C.T. ſeſſ. miſſione ſequuntur illæ vtilitates, quæ dictæ ſunt, nẽ-

pè

pè pax,& ſerenitas conſcientiæ,cum animi, ac ſpiritus iucunditate. 14.c.3.

De modo ſe exercendi circa actum contritionis.
Num. 14.

POpuli debent edoceri quomodo ſe exerceant circa actum contritionis? Reſp. ita expedit. Num.3.

Quis eſt iſte modus?Reſ. primò quilibet fidelis ſtatim ac commiſit ex fragilitate peccatū præcipuè mortale,debet facere actum contritionis,vt ſtatim cū Deo recōcilietur;ſic enim,ait Nauarrus,eueniet,vt modico vitæ tempore homo inimicus Dei exiſtat, & quilibet dēt ſe ita diſponere,vt opera bona,quæ facit grata ſint Deo;Secundò nullus deberet eſſe fidelis, qui quotidie,vel mane,vel veſpere,vel domi,vel in eccleſia actū contritionis nō faciat;ſicut enim quotidie qs peccat,ita quotidie quilibet contritionis actum facere debet:Tertiò aiunt Doctores,quemlibet teneri de culpa peccati mortalis facere actū contritionis,quādo imminet illi periculū mortis, vel debet ſuſcipere, vel adminiſtrare aliquod ſacramētum, vel tenetur facere orationem pro graui,& vrgēti publica neceſſitate;quartò tempore Aduentus,vel Quadrageſimę; itē cum quis accipit notabile beneficium à Deo,vel patitur magnam tribulationem deberet hunc actū efficere;Quintò Catech.ait, fideles debere frequenter examinare conſcientiā,& cum viderint ſe in peccata pręcipuè mortalia incidiſſe,conteri ſtatim de illis.Demū cum ita ſit,quod Deus cor contritum,& humiliatum nunquā deſpicit,actus iſte fidelibus familiaris admodum eſſe debet. Num.1.

De modo dirigendi fideles ad actum contritionis.
Num. 15.

FIdeles debent dirigi & adiuuari ad actum contritionis? Reſp. ita eſt.

A quibus?Reſp.potiſſimum à Parochis, Confeſſarijs,& prædicatoribus.

Qua

Qua ratione? Reſp. duplici auxilio: altero quidem quod pertinet ad intellectum, & reſpicit cognitionẽ, altero quod reſpicit voluntatem, & opportuna illi præbet motiua.

Quomodo adiuuanda eſt intellectus cognitio? R. Fideles debent edoceri quibus vijs ad contritionem liceat peruenire, & de hoc dictum eſt in capite de pœ tentia quæ virtus eſt: Secundò debent expreſsè doce ri de actibus qui ad contritionem ſunt neceſſarij; & de his hoc capite diſtinctè tractatum eſt.

Quæ motiua proponenda ſunt voluntati? Reſp ex Conc. & Catec. iſta colliguntnr: Primò auxilium Dei debet proponi, quod omnibus promptum eſt, & per illud contritionis actus haberi poteſt: Secundò turpi tudo peccati: turpiſſimum eſt enim creaturã offendere creatorem, & offenſis velle beneficia Dei cõpenſare ſummum benefactorem iniuria afficere: & ſummũ bonum odio habere: & pro viliſſima re auertere ſe à Deo: Tertiò dãna, & calamitates, quæ à peccato proueniunt ſunt proponenda, nempe odiũ Dei, ira, & inimicitia illius; pœnæ tum huius, tum futuri ſæculi: bona quæ per illud amittũtur, vt mors animæ &c. Quartò paſſio Chriſti, in qua ſummum odium peccati, & rigoroſam contra illud iuſtitiam licet intueri. Quintò videtur prodeſſe ad contritionẽ ſi quis cogitet ſe trãſ figere cor ſuũ clauis, & lancea, quib. corpus Chriſti fuit vulneratũ, ad hoc vt dictũ cor conteratur, & cõfringatur: Hæc, & ſimilia poterunt fidelibus exhiberi.

De Confeſſione. Cap. IV.

CAtech. quænam tractat de Confeſſione? Reſpon. Primò agit de vtilitate illius. n. 37 38. Secundò de natura, & vi confeſſionis. nu. 39 Tertiò de inſtitutione eius facta à Chriſto nu. 40. 41. 42. Quartò de inſtitutione rituum, & cæremoniarum facta ab Eccleſia num. 43. Quintò de neceſſitate confeſſionis. n. 44. 45. 46. Sextò de neceſſitate integritatis illius, nu. 47. 48.

49.50.Septimò de conditionibus confeſſionis. n. 51. 52.Octauò de frequentia illius. Num.54.Nonò de miniſtro,num.55.

Eſtne ſufficiens iſta tractatio?Reſp eſt,quia tractat de quatuor cauſis,necnon de vſu,& adminiſtratione, & de cæremonijs confeſſionis.

Qua ratione?R.Inſtitutio,& miniſter pertinent ad cauſam efficiẽtem,& ad adminiſtrationem.Natura,& diffinitio,& conditiones ad cauſam formalẽ Integritas ad materialem. Neceſſitas, & vtilitas ad finalem.

Concilium Trid.agit de his omnibus? Reſp. aliqua ratione illorum doctrinam tradit.

De neceſſitate tradendi doctrinam confeſſionis. Num. 2.

POpulis debet tradi doctrina de confeſsione? Reſ. quam maximè expedit. Num.37.

Quare hoc?Reſ.ait Catec. Quia ombibus ferè pijs perſuaſum eſt,quicquid hoc tẽpore ſanctitatis;pietatis,& religionis in Ecclefia,ſummo Dei beneficio cõſeruatum eſt,id magna ex parte cõfeſſioni tribuendũ eſſe.Deinde quia hoſtes humani generis populo Chriſtiano ſummè nocere cupiẽtes confeſſionem tanquã Chriſtianæ virtutis arcem totis virib. per hæreticos oppugnare conati ſunt;vnde ſummo ſtudio doctrina illius tradenda eſt, & ad illam populi ſunt hortandi. ibid.

De vtilitate confeſſionis. Num. 3.

QVænam ſunt vtilitates confeſſionis?Reſ. Cate c. ait,tres ſequentes,quæ maximæ ſunt. Num.37. & 38.

Prima eſt facilis, & certa remiſſio peccatorũ,ideſt confeſſio facit,vt facilius, & certius obtineamus remiſſionem peccatorũ,facilius quidẽ,quia homo multo facilius confitetur peccata ſua,quàm faciat actum veræ,& perfectæ contritionis;cum enim ad perfectã contritionem,in qua fit remiſsio peccatorum,requiratur,

ratur ſummũ odiũ peccati proueniens ex dilectione Dei ſuper omnia: hoc autem ſæpe difficillimũ fit obtinere; meritò cõfeſſione facilior reddit remiſsio peccatorum; quia attritio, ſeu contritio imperfecta vnita cõfeſsioni obtinet remiſſionem peccatorũ quod ſola obtinere non põt Certius etiã facit obtinere, quia nullus põt eſſe certus, quod habuerit perfectã cõtritionẽ de peccatis ab ipſo cõmiſsis: poteſt aũt eſſe certus quod illa confeſſus ſit. & ideo certior per cõfeſsionẽ, quã per contritionem obtinetur remiſsio peccatorũ.

Num. 38 Secunda vtilitas eſt, quia in cõfeſsione datur remedium, & medicina contra peccata, etiam conſuetudine radicata, vt quis ab illis poſsit ſanari, & liberari; Sicut enim ait Catec. ijs, quorum eſt corrupta vitæ conſuetudo, nihil tam prodeſſe ad mores emẽdandos experimur, quàm ſi interdum occultas animi cogitationes, facta, dictaque prudenti, fidelique amico patefaciant qui eos opera, & conſilio iuuare poſsit: ita ſi pœnitens ſacerdoti tanquã medico animæ ſuæ morbos, & vulnera aperiat, ſtatim ita parata ſibi inueniet medicamenta, & remedia, vt non ſolùm ab ægritudine ſanitatem recipiat, ſed etiam vim quandam ; & auxilium obtineat, vt deinceps in eiuſdem morbi, & vitij genus non recidere poſsit.

Ibid. Tertia eſt, Quia confeſsio ad vitæ ſocietatẽ, & cõiunctionem inter fideles conſeruandam magnopere prodeſt: Nihil enim magis populos vnit, & in ſancta pace conſeruat, quàm ſi ij, qui peccata, & ſcelera perpetrant fræno coerceantur. Quod per confeſsionem fieri certum eſt. Verecundia enim cõfitendi peccata, & redargutio facta authoritate diuina à Confeſſore cupiditatem delinquendi, & licentiam peccandi coercet, ſuperbiæq; peccantis frænum, inijcit: Efficitque, vt ſatisfiat, vel reſtituatur ſi quid iniuſtè ablatũ eſt. Vnde merito dicendum eſt (ſicut Sotus ait, populos quoſdam dixiſſe Carolo V. Imperatori) omnia futura eſſe plena non ſolũ occultis, ſed etiam publicis, & nefandis ſcelerib. ſi Confeſsio de medio auferatur. Vnde

enim

enim cum illa auferri quoque verecundiam peccandi certiſſimum eſt.

De natura, vi, & diffinitione confeſſionis. Num. 3.

QVomodo diffinitur Confeſſio? Reſp. Catech. affert tres diffinitiones, vel deſcriptiones. Num. 39

Prima eſt S. Gregorij. Confeſſio eſt peccatorum deteſtatio, ideſt ſicut per cōtritionem homo deteſtatur peccatum in corde, ita per confeſſionem deteſtatur in ore.

Secunda eſt D. Aug. Cōfeſſio eſt per quam morbus latens ſpe veniæ aperitur. ibidem.

Tertia eſt Theologorum à Catech. recepta. Cōfeſſio eſt peccatorū accuſatio, (quæ ad ſacramēti genus pertinet (eo ſuſcepta, vt virtute clauium veniā impetremus; & iſtæ diffinitiones idem dicunt, vt apparet. ibidem.

Hæc diffinitio eſt perfecta? Reſp. eſt, quia continet plenè quatuor cauſas confeſſionis.

Qua ratione? Reſpon. Cauſa materialis exprimitur per illud verbum (peccatorum.) formalis, per illud (accuſatio) quæ ad ſacramenti genus pertinet. Finalis per illa, (vt virtute clauium veniam impetremus. Efficiens exprimitur per illa verba (eo ſuſcepta) & impetremus; cum enim hoc verbum deſignet primam perſonam, oſtendit accuſationem fieri à ſeipſo, & non ab alia perſona; ideo Confeſſio oſtenditur eſſe à peccatore.

Quare ponitur illud verbū, Accuſatio, & nō aliud veluti ſignificatio, vel Explicatio? Reſpon. Ad ſignificandum quòd in confeſſione peccata non debent referri, quaſi quis laudet ſe, vel ſimpliciter referat ſuas actiones, vel otioſis auditorib. res ſuas dicat; ſed ita enumeranda ſunt, vt accuſandi, & per pœnam vindictam ſumendi, animum adeſſe appareat; ita enim confeſſionem à reo fieri decens, & iuſtum eſt. ibidem.

Quare dicitur vt virtute clauium veniam impetremus? Reſpon. vt declaretur vis, & natura, ſeu effectus ibidem.

con-

confeſſionis; Ipſa enim vnita virtuti clauium, non habet illum effectum, quem in alijs tribunalibus habēt confeſſiones reorum, in quibus confeſſionē ſequitur ſuplicium, & pęna, non culpæ liberatio; Confeſſionis enim effectus eſt venia, & culpæ liberatio: ideo rectè illa particula poſita eſt.

De inſtitutione confeſſionis. Num. 5.

Num. 40 Fideles debent edoceri, quod Confeſſio à Christo ſit inſtituta? Reſp. debent: & ait Catech. hoc maximè faciendum eſt.

n. 40. 41. Quomodo probatur à Chriſto inſtituta? R. ex ſcriptura, ex traditione, ex patribus: ex Concilijs.

ibid. Ex quibus locis ſacræ ſcripturæ colligitur confeſſionem fuiſſe à Chriſto inſtitutam? Reſ. ait Conc. Tr. & Catec. ex illis locis, vbi Chriſtus inſtituit ſacramētum Pœnitentiæ.

nu. 40. &c. Quæ ſunt iſta loca? Reſp. Catech. adducit tria: Primus, & principaliſſimus, & à Conc. Trid. adductus. Io. 20. vbi Chriſtus dixit, Accipite Spiritum ſanctū, quorum remiſeritis, &c. Secūdus eſt. Ioa 11. vbi Chriſtus mandat Apoſtolis, vt Lazarum reſuſcitatum à vinculis ſoluant ibi enim S Aug. interpretatur de poteſtate tradita Apoſtolis ſoluendi à peccatis, quæ per illum actum ſignificatur. Tertius locus eſt Lucæ 17. vbi Dominus præcepit leproſis, vt ſacerdotibus ſe oſtenderent. Ex veteri etiam teſtamento Catech. ait, varia illa ſacrificiorum genera, quæ ad expianda varij generis peccata à ſacerdotibus fiebant, ſine dubio videri ad confeſſionem peccatorum pertinere.

C.T. ſeſſ. 14. c. 5. Quomodo ex his locis ſcripturæ probatur? Reſpō. tali ratione. Si Chriſtus dedit ſacerdotibus poteſtatē remittendi, & retinendi peccata, omnino illos iudices peccatorū effecit. Ad iudicem. n. duo ſunt pertinētia, vnum eſt, vt examinet, & diſcutiat an reus debeat abſolui, vel condemnari: aliud eſt poteſtas abſoluēdi vel condemnandi, vt patet in omnibus iudicijs, cum itaq. Chriſtus hæc duo tradiderit Apoſtolis, & Sacerdotibus

dotibus eorum ſucceſſoribus iudices illos effecit, Iudex autem de neceſſitate antequam ſententiā ferat, cauſam rei cognoſcere debet quō enim ſuper cauſam & delicta rei iudicabit ſi illa ignoret: Neceſſe eſt ergo vt Confeſſori manifeſtentur delicta rei, ſeu pęnitētis, de quo debet iudicare an ſit ligandus, vel ſoluendus. Hæc autem manifeſtatio omnino debet fieri à pęnitente, vel enim modo naturali, vel miraculoſo iſta manifeſtatio facienda eſt, ſed Chriſtus nullum modum miraculoſum voluit inſtituere, cum poſſet fieri per modum naturalem. Relinquitur ergo quòd ſi peccator vult abſolui, & per ſententiam liberari à culpa & obligari ad pęnam, oīno debet peccata ſua manifeſtare ſacerdoti tanquam iudici, conſtituendo ſe in hoc tribunali tanquam reum, & peccata per modum accuſationis recēſendo, qđ eſt facere cōfeſſionē mō quo dictū eſt, ideo ex dictis locis ſcripturæ probatur.

Quomodo probatur ex traditione? Reſp. quia Catholica Eccleſia, ait Conc. & Catech. ita ſemper intellexit, docuit, tradidit tanquam ab Apoſtolis acceptū. Seſs. 14. can. 6. C.R. nu. 42.

Quomodo ex Concilijs? Reſp. quia in Conc Trid. de fide determinatum eſt, confeſſionem eſſe de neceſſitate ſacramenti Pęnitentiæ, & à Chriſto inſtitutam fuiſſe. Seſſ. 14. can. 6. Num. 42

Quomodo ex Patribus? R. ait Catech. Si enim ſanctiſſimos Patres attentè legimus, nuſquam non apertiſſima teſtimonia occurrent, quib. confirmetur hoc ſacramentum à Chriſto Domino inſtitutum eſſe & confeſſionis ſacramentalis legem, quam illi Exomologeſim, & Exagoreuſim Græco vocabulo appellant, tanquam Euangelicam accipiendam eſſe.

De inſtitutione rituum, & cæremoniarum. Num. 6.

Num. 48

Ritus, & cæremoniæ ſolennes, quæ in Confeſſione adhibentur ſuntne à Chriſto inſtitutæ? Reſp. nō, ſed Eccleſiæ authoritate ſunt introductæ.

Sunt

Sunt de neceſſitate ſacramenti? Reſp. non, ſed pertinent ad vſum, & adminiſtrationem illius.

Seſſ. 14. cap. 3. Ad quid ſunt inſtitutæ? Reſp. ait Cat. vt in pœnitente multiplicem effectum producant.

Num. 43 Primus eſt, vt dignitatem ſacramenti Pœnitentiæ ante oculos eius ponãt: Cum enim actus maximè humilitatis efficiantur, profectò oſtenditur ſacramẽti dignitatem maximam eſſe. Secundus eſt, vt inflammentur pietate, & deuotione, ac reuerentia animos confitentium.

ibid. Tertius eſt, vt præparent illos ad facilius gratiam conſequendam; nihil enim magis diſponit ad obtinendam veniam offenſę, quam magna eius, qui offendit, humiliatio. Quartus eſt, vt per illas fideles intelligãt in hoc ſacramento cœleſtem vim eſſe agnoſcendam.

Num. 18 Quintus eſt, vt declaretur in hoc ſacramẽto diuinã miſericordiam ſummo ſtudio requirendam, atque efflagitandam eſſe. Sextus vt indicetur ſuperbiam euellendam; & Septimus in ſacerdote perſonam Chriſti eſſe venerandam ſignificetur, vt dictum eſt. Cap. 2.

ibid. Qui ſunt iſti ritus, ac cæremoniæ? Reſp. primus ritus, caput apertũ; ſecundus abiectio, & proſtratio ad pedes ſacerdotis: tertius dimiſſio in terram vultus; quartus ſupplex manuum tendentia: quintus vox humilis, & accuſatoria; ſextus alia huiuſmodi humilitatis Chriſtianæ ſigna.

Iſtæ cæremoniæ ſuntne à primitiua Eccleſia obſeruatæ? Reſp. ait Catech. Quæ ſanè omnia vetuſtatis ſuę certiſſima teſtimonia à S. Dionyſio habent.

De neceſſitate confeſſionis, & quando ſit. *Num. 6.*

Seſſ. 14. can. 6. Confeſſio eſtne de iure diuino, & ex Chriſti inſtitutione omnibus neceſſaria? Reſp. Cõc. Trid. determinat ita eſſe de fide.

Num. 44 Vnde colligitur iſta neceſſitas? Reſ. ex verbis Chriſti, qui poteſtatem remittendi peccata clauẽ appellauit. Vt enim, ait Catech. locum aliquem munitum, & ſublimẽ ingredi nemo poteſt ſine eius opera: cui claues

res commiſſæ ſunt; ſic intelligimus neminem in cęlū admitti, niſi fores à ſacerdotibus, quorū fidei claues Dominus tradidit, aperiantur. Aliter enim nullus planè clauium vſus in Eccleſia eſſe videbitur: ac fruſtra is, cui clauium poteſtas data eſt, quempiā à cęli aditu prohibebit, ſi tamen alia via introitus patere queat.

Iſta ratio eſt euidens? R. ita eſt, quia & ſancti Aug. & Amb. talē illā exiſtimant; & res ipſa manifeſtè apparet. Fruſtra.n. ait Philoſophus, eſt illud quod nō cōſequitur finē ſuū; cū ergo finis clauis ſit ꝑ illā reſtringere aditū alicuius loci, ſi alia via, quā ꝑ oſtiū aditus pateat: fruſtra erit clauis; quia impeditus nè intraret ꝑ oſtiū intrabit aliūde, qđ nō eſſet reſtringere aditū loci illius ibid.

Quibus incūbit de iure diuino hæc neceſſitas confitendi? Reſp. ait Conc. Trid. omnibus poſt Bāptiſmū lapſis, id eſt qui peccatum mortale perpetrarunt. Seſſ. 14. cap. 5.

Pueri quando tenentur confiteri? Reſp. ex Concil. Later. & Trid. cū ad annos diſcretionis peruenerint. Seſſ. 14. can. 8.

Quare hoc? Reſp. quia ante hoc tempus nō poſſunt committere peccatū neque veniale, neque mortale. D.T. 1. 2. q. 89. a. 6

Quomodo cognoſcitur an puer habeat vſum rationis? Reſp. ait Catec. inſpiciendo an ſciat diſcernere inter bonum, & malum; & an in eius mentem dolus cadere poſſit, vt dictum eſt. Num. 45

Eſt determinatum tempus in quo habenti vſum rationis neceſſarium ſit confiteri? Reſp. eſt; ſed aliud determinatur ab Eccleſia, aliud à lege naturali. n. 45. 46.

Quod determinatur ab Eccleſia? Reſp. vt quotānis quilibet fidelis confiteatur. Num. 45

Quod a lege naturali? Reſp. Primò quotiens mortis periculum imminet: tunc enim lex naturæ præcipit, vt homo nihil omittat, quod ad ſalutem ſuā neceſſarium ſit: & ideo ſi haberet peccatū mortale, teneretur confiteri ſi poſſet, ſi non poſſet, facere actum contritionis cum voto confeſſionis. Secundò cum ſacramenta, vel ſuſcipienda, vel adminiſtranda ſunt; Lex .n. naturalis docet res adeo ſacras cū macula, peccati mortalis tractandas non eſſe, Tertiò ſic à Catec. ex- Num. 46 Ibidem. Ibidem.

primitur. Atque idem omnino ſeruare oportet, cum veremur, nè nos alicuius culpæ, quam admiſerimus, obliuio capiat. Neq; enim peccata cõfiteri poſſumus quæ non meminimus, neque peccatorum veniã à Domino impetramus, niſi ea Pęnitentiæ ſacramentũ per confeſſionem deleat.

De integritate confeſſionis, eiusque neceſſitate. *Num. 8.*

Seſs. 14. cap. 5. & can. 7. INtegritas confeſſionis eſt neceſſaria de iure diuino? Reſpon. Concil. Trident. ita eſse de fide determinauit.

Seſs. 14. can. 7. Quænam ad integritatẽ confeſſionis requiruntur? Reſp. Conc. Trid. determinat de fide tria requiri. Primum eſt, vt pęnitens confiteatur omnia peccata mortalia non tantum in genere, ſed etiam in ſpecie. Secũdum eſt, vt confiteatur omnes circunſtantias peccatorum mutantes ſpeciem. Tertium vt confiteatur numerum peccatorum, & circunſtantiarum cuiuslibet ſpeciei, quæ mortalia ſunt. Et iſta eſſe neceſſaria ad integritatem confeſſionis de iure diuino aſſerit Conc. Tr. à quo etiam aſſeritur examen debere præcedere confeſſionẽ, & de hac integritate confeſſionis populi ſunt edocendi, quia multi circa numerum errant, exiſtimãtes non teneri ad confitendum numerum peccatorũ multi etiam examen omittunt.

Seſs. 14. can. 7. Eſt neceſſe confiteri peccata cordis; Reſp. ita eſt: & Conc. Trid. determinauit de fide.

Seſs. 4. cap. 5. Eſt neceſſe confiteri venialia? Reſp. de illis Concil. Trid. ita ait: Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quanquam rectè, & vtiliter, citraque omnem præſumptionẽ in cõfeſſione dicantur: quod piorum hominũ vſus demonſtrat; taceri tamen citra culpam, multisq. alijs remedijs expiari poſſunt.

ibid. Quare iſta omnia ad integritatem confeſſionis requiruntur? Reſp. ratione iam dicta; nempe quia iudex plenè debet cognoſcere cauſam rei, vt de illa ſententiam iuſtam ferat, & pęnam debitã imponat: ac cau-

la

ſa peccatoris nō plenè cognoſcitur, niſi omnia pecca ta mortalia etiam cordis cum circumſtantijs, quæ pro priam peccati rationem habent, & cum numero mani feſta reddantur. Diuerſum enim iudicium faciendum eſt de eo, qui dixit verbū iniurioſum in Deum, quàm qui in hominē; & de eo, qui ſemel in anno blaſphema uit, ac de illo, qui centies in menſe hoc fecit.

Quomodo probatur iſta ad integritatem confeſſio nis requiri? Reſ primò ex ſacra ſcriptura, ſicuti dictū eſt: Secundò ex perpetua Eccleſiæ traditione; Tertiò ex teſtimonio ſanctorū Patrū Ambroſij, Hieronymi, Cypriani, ac omnium Eccleſiæ Doctorum: Quartò ita à ſacra Trid. Synodo eſt de fide determinatum. C R. n. 47 Seſſ. 14. can. 7.

Si quis ſciēter aliquod peccatū, vel circumſtantiā mortiferam omittat, vel numerū illorum dedita ope ra reticeat, eritne bona, & valida confeſſio; Reſp. neq. erit bona; neq; valida, ſed pœnitens in ipſa Confeſſio ne committit nouum peccatum mortale ſacrilegij, & tenebitur reiterare illam, & in ſecunda cōfiteri de ſa crilegio in priori commiſſo. Num 49.

Si quis per obliuionem aliquod peccatum mortale tacuerit, eritne bona, & valida Confeſſio? Reſ. de hoc Conc. Trid ita ait; Conſtat enim nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quam vt poſtquā quiſq. diligē tius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominū, & Deū ſuum mortaliter offendiſſe memi nerit: reliqua autem peccata, quę diligenter cogitāti non occurrunt, in vniuerſum eadem cōfeſſione inclu ſa eſſe intelliguntur; pro quibus fideliter cū Prophe ta dicimus: Ab occultis meis munda me Domine. Ex quo apparet bonā eſſe, & validam talem confeſſio nem ſi examen diligens illam præceſſit. Seſ. 4. c. 5

Quid ſi non præceſſit examen, vel cum negligenter factum ſit? Reſp. ait Catech. Si pœnitens in examine faciendo ita negligens fuit, vt quadā ratione videri poſſit, ne quidem voluiſſe peccata recordari, omnino Cōfeſſionem iterare opus erit: Si verò negligentia nō Num. 50.

Digitized by Google

fuit adeo grauis ,& pęnitens verè in animo habebat omnia peccata confiteri,nō erit opus iterare confeſſionem.ſed ſatis erit alio tempore confiteri ſacerdoti illa peccata,quæ oblitus eſt.

De circumſtantijs peccatorum, quæ debent in confeſſione recenſeri. Num 9.

QVæ ſunt circumſtantiæ peccatorum? Reſpō.ſeptem: Quis, Quid, Vbi, Quibus auxilijs, Cur, Quomodo, Quando.

Quare dicuntur circumſtantiæ?Reſp.quia ſunt veluti veſtes,& accidentia,quæ circūſtant actus,& operationes hominum.

Quomodo differunt inter ſe?Reſp.prima, Quis,explicat perſonam,quæ peccat,vel aliquid facit: ſecunda,Quid,dicit rem,vel qualitatem rei, quæ in operatione efficitur,veluti an res furto ſublata fuerit ſacra. Tertia,Vbi,deſignat locum actionis.Quarta, Quibus auxilijs;indicat auxilia, & media quibus facta eſt aliqua actio:Quinta;Cur,manifeſtat finem actionis;Sexta, Quomodo, declarat modum,quo actio producta eſt. Septima, Quando, determinat tempus alicuius operationis.

Ex C. T. Seſſ. 14. cap. 5. Operationes hominum varianturne quò ad peccatum per has circumſtantias?Reſp.ita eſt.

Qua ratione? Reſp.aliquando iuſtæ circumſtantiæ non faciunt actionem meliorem,vel peiorem;& tunc dicuntur indifferentes, veluti ſcribere in nocte, vel in die. Aliquando faciunt vt actio aliqua, quæ eſſet maius peccatum,fiat minus peccatum ; & tūc dicitur circumſtantia Alleuians Aliquando faciunt vt actio, quæ non eſſet peccatum , vel leue , fit vel peccatum, vel grauius;& tunc dicitur Aggrauans . Aliquādo faciunt,vt quod erat graue peccatum vna ratione,fiat peccatum graue alia ratione:& tunc dicūtur propriæ circumſtantiæ mutantes ſpeciem.

Num. 48 Quæ circumſtantiæ ſunt in confeſſione aperiendæ? Reſp.ait Catech. primò illæ,quæ valde minuunt prauita-

uitatē peccati, ita vt ꝑ ipſas, quòd eſſet mortale fiat veniale; veluti ſi quis ob iuſtam ſui defenſionē percutiat inimicum, vel in extrema neceſſitate alienum accipiat: & iſta eſt circumſtantia alleuians in infinitum; Secundò illæ, quæ augent in infinitum, ideſt faciunt, vt quod nō eſſet mortale, fiat mortale, veluti eleemoſina facta ad finē fornicandi; Tertiò illæ, quæ mutant ſpeciem, ideſt faciunt, vt quod eſſet peccatum vnius ſpeciei, fiat peccatum alterius ſpeciei, veluti peccare cum muliere eſt fornicatio; ſi autem ſit cum coniugata, per hanc circunſtantiam efficitur adulterium. Iſtæ igitur in confeſſione dicendæ ſunt.

Quot modis actus, qui non eſſet mortale peccatū per circumſtantiā aggrauantē in infinitū poteſt fieri mortale? Reſ primo ratione finis, vt eleemoſina ad finē fornicandi; Secundò ratione conſcientiæ erroneæ dictantis eſſe mortale, cū non ſit, & illi credatur; Tertiò ratione contemptus, veluti ſi ex contēptu fiat cōtra præceptum ſuperioris, quod ad mortale ex ſe nō obliget; tranſgreſſio enim talis præcepti, quæ ſine cōtemptu non eſſet mortalis, per cōtēptū mortalis fit.

Quartò ratione cuiuſcunq; circūſtantiæ, quæ repugnet præcepto obliganti ad mortale, veluti māducare carnem non eſt peccatū, ſed in die Veneris eſt; cōtrahere matrimonium non eſt peccatum, ſed habenti votum caſtitatis peccatum mortale eſt.

Quomodo actus, qui eſſet peccatū mortale poteſt fieri non mortale? Reſp. primò ex paruitate materiæ, vt furari quadrantem; Secundò ex ignorātia iuſta, vt tenere alienum, quod legitimè creditur eſſe ſuum; tertiò ex imperfectione iudicij vt in infante, vel amēte, vel ſemidormiente; quartò ex imperfectione conſenſus, vt cogitatio fornicandi reluctātes ratione; quintò iuſta cauſa, quæ à peccato excuſet: veluti impotentia ieiunandi, extrema neceſſitas in accipiente alienum, iuſta defenſio ſui in percutiente offenſionem.

Circumſtātia aggrauās notabiliter debet, exprimi? Num. 45
Reſp. ait Catech. debet vt in furto ſi de re magna ſit;

hoc enim variat iudicium Confeſſoris. ſi non magnopere auget poteſt omitti.

Seſs. 14. cap. 2. Conc. Trid. quid propriè intelligit, per circumſtantias mutantes ſpeciem? R. intelligit, vt ex eius verbis patet, omne illud, quod mutat naturam peccati, ita vt ex illius cognitione iudicium Cōfeſſoris poſſit variari, vel quò ad abſolutionem dandā, vel quò ad ſatisfā ctionem imponendam; & ideo excommunicatio, Caſuum reſeruatio, Occaſio proxima peccati, Obligatio reſtituendi. Circumſtantiæ aggrauantes, vel alleuiantes in infinitum dicētur circumſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, quia ita variant naturam operationis, vt ex ipſarum cognitione iudicium Confeſſoris diuerſa ratione faciendum ſit.

De conditionibus confeſſionis, & de illius frequentia Num. 50.

Seſs. 14. cap 5. C R. n. 51 52. QVæ ſunt conditiones principales confeſſionis? Reſp. præter illam, quæ dicta eſt, quòd debet eſſe integra, Concil. Trid. addit tres conditiones nempe quòd debeat eſſe aperta, ſecreta, & verecunda. Et Catech. ait, quod debet eſſe ſimplex, & prudens.

Num. 52 Quare verecunda? R. quia debet eſſe accuſatoria; peccata etiā incontinentiæ, cū verecūdia dici debent.

Num. 51 Quomodo aperta? Reſp. ait Catechiſ. vt certa pro certis, dubia pro dubiis explicentur.

ibidem. Quomodo ſimplex? Reſp. ait Catech. non artificioſè compoſita, quod à nonnullis fit, qui potius vitæ ſuæ rationem exponere, quàm peccata confiteri videntur.

Num. 52 Qua ratione prudens? Reſp. primò vt, vbi opus eſt, verecundia, & modeſtia adſit: ſecūdò vt non nimis multis verbis, ſed breui oratione, quæ ad cuiuſq; peccati naturam, & rationem pertinent aperiantur.

Num. 53 Quomodo ſecretū? Reſp. Catech. ait, tum confitenti, tum ſacerdoti maximè laborandum eſt, vt eorum ſermo ī Cōfeſſione ſecreto habeatur: Quare fit, vt nemini

mini, omnino, neque per nuncium, neque per literas, quoniam ea ratione nihil iam occultè agi poteſt, peccata confiteri liceat.

Doctores tractant de his conditionibus? Reſp. ita eſt, & gratia memoriæ ad quinque literas hac voce, IVDAS, expreſſas illas reducunt: ita vt I, ſignificet Integra: V, Verecundia: D, Diſcera, ſeu prudens: A, Accuſans: S, Secreta, necnon ſimplex.

De frequentia confeſſionis, quid dicit Catec. Reſp. ita ait? ſed nulla res fidelibus adeo curæ eſſe debet, Num. 54
quam vt frequenti peccatorum confeſſione animam ſtudeant expiare; Etenim cum aliquis mortifero ſcelere vrgetur, nihil ei magis ſalutare eſſe pōt ob multa, quæ impendent vitæ pericula, quàm ſtatim peccata ſua confiteri. Nam vt ſibi quiſq; diuturnum vitæ ſpacium polliceri queat, turpe profectò eſt, cum in eluendis corporis aut veſtium ſordibus tam diligentes ſimus, non eadem ſaltem diligentia curare, nè animæ ſplendor turpiſſimis peccati maculis obſoleſcat.

De miniſtro, clauibus, iuriſdictione, abſolutione. Cap. V.

QVid debet conſiderari de miniſtro Pœnitentiæ? Reſpon. potiſſimum tria. Primum eſt de officio confeſſarij; Secūdum de operationibus ad eius officium pertinentibus; tertium de qualitatibus quæ in illo requiruntur.

Quis eſt miniſter ſacramenti Pœnitentiæ? Reſpon. Seſſ. 14.
eſt de fide eſſe ſolummodo ſacerdotem. can. 10.

Quod eſt officium confeſſarij? Reſ. duplex, nempe Num. 57
iudicis, & medici, C.T. ſeſſ. 14 c. 5. can 9.

Quare iudicis? R. quia ipſe eſt iudex peccatorum cum poteſtate per ſententiam ligandi, vel ſoluendi. Ibid.

Quare medici? Reſp. quia ad illum ſpectat dare remedia peccatori, per quæ à peccato ſanetur, & ſanatus ab illo præſeruetur.

Google

De actibus à confeſſario faciendis. Num. 2.

QVi ſunt actus qui à confeſſario faciẽdi ſunt? Reſp. principales ſunt quinque. Primus eſt examinare, & iudicare. Secũdus præparare, vel diſponere ad abſolutionem. Tertius abſoluere: Quartus ligare, vel obligare: Quintus dare remedia vt peccatum vitetur.

Ex C. T. Seſſ. 14. cap. 5. Et ex C. R. nu. 57 Cur debet examinare? Reſp. quia ſicut iudex non poteſt cognoſcere cauſam, & crimina rei, & medicus non poteſt intelligere infirmitatem ægroti, niſi illos examinando, ita de confeſſario omnino dicendũ eſt, debet enim examinare peccata, & in examine de illis iudicare.

Num. 59 Quid debet examinare? Reſp. tria: Primum eſt, an pęnitens ſit contritus, vel ſufficienter attritus: Secundum an fecerit integram confeſſionem: & ſi dubitat non feciſſe, interrogare illum, vt faciat: Tertium ad quam pęnam, vel remedia, vel alia ad ſatisfactionem pertinentia debeat obligari.

Ex ſeſſ. 14. c. 3. Quare iſta debet examinare? Reſpon. quia iſta tria ſunt neceſſaria ad hoc, vt pœnitens ſit capax materiæ abſolutionis: & quia ſine his ſtatus, & cauſa pęnitentis cognoſci non poteſt.

Quare debet diſponere pœnitentem? Reſ. quia virtute clauium pęnitens de attrito fit contritus: & ad medicum ſpectat diſponere infirmum, vt fructuosè medicinam ſuſcipiat.

Seſs. 14. can. 9. Quis actus eſt abſolutio? Reſp. ait Conc. Trid. eſt ad inſtar actus iudicialis, quo à ſacerdote velut à iudice ſententia pronunciatur, & can 9. determinat de fide abſolutionem ſacerdotis eſse actum iudicialem.

Seſs. 14. ca. 3. Remiſſio peccatorum eſtne effectus abſolutionis? Reſp. ait Concil. Trid. remiſſio peccatorum præcipuè eſt à forma, & ab abſolutione ſacerdotis, ideo effectus illius eſt.

Ex ſeſs. 14. ca. 5 Quando pęnitens ante confeſſionem fecit actum cõtritionis, & per illũ remiſſa fuerunt illi peccata, tũc remiſ-

remiſſio illorum peccatorum debentne dici effectus abſolutionis? Reſp. debent dici, & verè ita eſt.

Quomodo poteſt eſſe cũ iam fuere remiſſa ſine abſolutione? Reſ. primò, ait Conc. Trid. contritio, vt contritio, nõ remittit peccata, ſed hoc facit, q̃a habet votum abſolutionis: vnde fit, quod illa remiſſio fit effectus abſolutionis in voto habitæ: Secũdò quãdo per cõtritionem remiſſa ſunt peccata quò ad culpam adueniente ſacramentali abſolutione, remittitur etiam pars pœnæ tẽporalis, vnde verè, & realiter fit remiſſio quò ad partem pęnæ: Tertiò quantum eſt ex parte ſacramenti verè, & realiter fit remiſſio, quia ſententia abſolutionis verè, & realiter datur: poteſt autem hoc multis exemplis declarari: ficut enim ſi duo oretenus inter ſe faciant contractũ, & poſt decem dies publico inſtrumento illum efficiant, verè in actu inſtrumenti dicetur contractus factus, licèt antea cõcluſus fuerit, quia tunc priuatim, nunc publicè factus eſt. Sicut enim ſi debitor mercatori debitam pecuniam ſoluat, & poſt decem dies de libro deleatur obligatio, & fiat cõfeſſio per ſcripturam, verè nunc liberatur à debito. licet antea ſoluerit illud; Ita de abſolutione dicẽdum eſt; cum.n. per cõtritionem peccatum remiſſum eſt, illa remiſſio (vt ſic dicam) quaſi priuata eſt, & fuit facta ſub tali conditione, vt publicam abſolutionem confirmetur, vnde verè, & realiter in abſolutione remiſſio fit etiam peccati, quod per cõtritionem antea fuit deletum. Ideo Concil. ait, hanc remiſſionem adſcribi contritioni per votum cõfeſſionis incluſum in illa.

C.R. n. 15 & 17. ſeſ. 14. cap. 4. C. Ro. n. 15.

Seſſ. 14. c 4.

Sacerdos quid debet facere circa obligationẽ? Reſ. primò debet obligare pœnitentem ad aliquam pęnã pro peccatis luendam: ſecundò debet obligare illum ad ſatisfactionem, vel reſtitutionẽ, ſi teneatur; tertiò vt reconcilietur cum inimico ſi habeat ſea tamẽ ratione, qua teneatur; quartò ad vitandas occaſiones proximas peccatorũ; quintò debet proponere remedia, quibus poſſit præſeruari, nè redeat ad peccata.

De

De conditionibus in confeſſario requiſitis, & de clauibus Num 3.

Seſſ.14. cap.7. C.R.n.15 Quot conditiones, vel qualitates requiruntur in confeſſario? Reſp. quinque præcipuè, prima eſt poteſtas, ſecunda ſcientia, tertia bonitas, quarta prudentia, quinta ſigillũ, & Catec. de ſingulis agit.

3 p.q.17. ar.1.&c. Quę poteſtas, requiritur in cõfeſſario? Reſ. duplex nempe ordinis, & iuriſdictionis,

Ibi. D.T. Quid eſt poteſtas ordinis? Reſp. eſt illa, quæ clauis appellatur; claues enim in ordine dantur.

3.p.q.17 a.3.ſup. ibid. Quot ſunt claues? Reſp. duæ, ſcientiæ, & poteſtatis.

3.p.q.17 a.3.ſup. Quid eſt clauis ſcientiæ? Reſp. eſt facultas vtendi ſcientia ad examinandum pœnitentem.

Differuntne ſcientia, & clauis ſcientiæ? Reſp. differunt ita, vt vna poſſit eſſe ſine alia.

Qua ratione? Reſp. laicus doctus habebit ſcientiã ſed non clauem ſcientiæ, quia non poteſt examinare aliquem vt confeſſarius. Sacerdos indoctus habet poteſtatem examinãdi, ſed non habet ſcientiam illud faciendi. Ita iudex indoctus habet facultatem, nõ ſcientiam iudicandi: perſona priuata docta habebit ſcientiam non poteſtatem.

D.T.ibi. Ad quem finem data eſt clauis ſcientiæ? Reſ. ad examinandum pœnitentem, vt videatur an dignus abſolutione ſit.

Ibidem. Quid eſt clauis poteſtatis? Reſp. eſt facultas ligandi, & abſoluendi.

Omnes, & ſoli ſacerdotes habent vtranque clauẽ? Reſpond. habent, quia iſtæ claues poteſtas ordinis ſunt.

Seſſ. 14. can. 10. Omnes ſacerdotes habent poteſtatem iuriſdictionis? Reſp. nequaquam.

Seſ.14.c.7. Ex C.ib. Quinam dicuntur habere hanc iuriſdictionem? R. illi, qui habent ſubditos ſibi in foro conſcientiæ, ita vt poſſint in illos exercere poteſtatem ordinis, ſeu clauium.

Quorum

Quotuplex eſt iuriſdictio? Reſp. Conc. Trid. ait alia ordinaria, alia ſubdelegata. D.T. ibi.

Qui habent ordinariam? Reſp. Papa in toto orbe; Epiſcopus in ſua diœceſi, Parochus in ſua parochia. Arg. ibi.

Qui habent ſubdelegatã? Reſ. Regulares, & alii approbati, vel admiſſi ab ordinario ſine aliquo titulo.

Iuriſdictio eſt neceſſaria ad hoc vt confeſſor poſſit abſoluere? Reſp. eſt neceſſaria ſiue ſit ordinaria, ſiue ſubdelegata, ita vt ſine hac iuriſdictione, ait Concil. data abſolutio nulla, & inualida ſit. Seſſ. 14. cap. 7.

Quilibet ſacerdos in articulo mortis abſoluere poteſt? Reſp. C. Tri. & Catech. dicunt ex antiqua Eccleſiæ cõſuetudine poſſe ab omnibus peccatis, & cenſuris etiam reſeruatis, quando ait Catec. non adeſt proprius ſacerdos, & hoc ne defectu miniſtri aliquis pereat. Ibidem. C. R. nu. 56.

De ſcientia confeſſarij Num. 4.

QVæ ſcientia requiritur in confeſſario? Reſpon. talis; vt ſciat examinare, & iudicare an pœnitens ſit dignus, vel indignus abſolutione an ſit contritus, vel ſufficiẽter attritus; an fecerit integram peccatorũ confeſſionem; an ſit paratus ſatisfacere Deo, & proximo; & quando ad hoc teneatur: hoc enim directè ſpectat ad examen ipſius. Num. 57 Ex D. T. 3. p. q. 17 ar. 3. ſup.

Qua ratione ſciet an aliquis ſit attritus, vel contritus? Reſp. per cognitionem datam de attritione, & contritione. Sup. c. 3.

Quid debet ſcire, vt cognoſcat quando confeſſio integra ſit? Reſp. primò deberet ſcire ſaltem omnes modos peccandi mortaliter cõtra ſingula præcepta, qui ordinarii ſint, ſeu in quos magna pars hominum incidit; deberet etiam cognoſcere omnes circunſtantias, quæ mutant ſpeciem taliũ peccatorum, & deberet diſcernere qua ratione peccata cordis, oris, & operis ĩ numero multiplicentur. Hæc tria oĩno deberet ſcire, ea ratione, qua de integritate confeſſionis dictũ eſt. Ex C. T. Seſſ. 14. c. 5. & cã 7 C. R. nu. 57.

Cur debet iſta ſcire? Reſp. quia aliter neſciet iudicare an confeſſio integra ſit. Ex C. T.

Quare

Ex C. R. Num. 57 Quare tenetur ſcire omnes modos peccãdi ordinarios contra ſingula præcepta? Reſp. quia ſine hac cognitione non poterit neque examinare cõſcientiã ad integram confeſſionē, neq; iudicare an pœnitens omnia peccata confeſſus ſit, quæ ad ſtatum ſuum valeant pertinere.

ibidem. Cõfeſſor debet ſcire quæ peccata ſint magis, & minus grauia? Reſp. ait Catec. ita eſt, quia aliàs neſciret iudicare cui maior pęna, & ſatisfactio imponēda ſit.

ibid. Tenetur ſcire in quænam genera peccatorũ homines cuiuſcunq; ſtatus, qui ſibi ſubditi ſint incidere ſolent? Reſ. ait Catec. ita eſt; aliter enim neſciret examinare, vel iudicare de conſcientia cuiuſq;, quod attinet ad integritatem confeſſionis.

Ex C. T. Seſſ. 14. cap. 5. Debet ſcire, qui caſus ſint reſeruati, vel habeãt annexam obligationem reſtituendi, vel excommunicationem? Reſp. debet, quia iſtæ ſunt circunſtantiæ, quæ ſpeciem mutant.

De bonitate, & prudentia confeſſarij, & de ſigillo Num. 5.

Seſſ. 14. cap. 10. Ex C. R. Num. 46. BOnitas in confeſſario eſt de neceſſitate ſacramenti? Reſp. non, quia Conc. Trid. determinauit de fide, ſacerdotes, qui in peccato mortali ſunt, poteſtatē ligandi, & ſoluēdi habere; eſt tamē de neceſſitate præcepti, quia ſacerdos poſitus in peccato mortali abſoluens, nouum committit pecatum mortale.

Num. 58. Confeſſor aliquo caſu poteſt reuelare aliquod peccatum in confeſſione auditum? Reſ. nunquam, ſed grauiſſima pœna reuelanti poſita eſt.

Quæ prudentia requiritur in confēſſario? Reſp. ait Catech. triplex prudentia præcipuè requiritur.

Num. 59 Primò quoad cõtritionem, vt obſeruet an pœnitẽs ſit contritus, & ſi ſit, hortari, vt Deo pro tanto beneficio maximas gratias agat, & ab illo inſtãter munus perſeuerantiæ petat; Si verò inſpiciat contritum nõ eſſe, conabitur inducere illum ad magnum deſiderium cõtritionis, & ad petendum illam à Deo; demũ debet fa-

çere,

cere, quod poteſt vt illum ad contritionem perducat. Num. 60
Si etiam inſpexerit pœnitentẽ ſe excuſare, vel defendere, vel minora facere ſua peccata, veluti ſi dicat iratus fui, vel odio habui aliquem, ſed cauſa fuit, quia ille mihi fecit talem offenſam: ait Catech. monere illũ oportet, quod talis excuſatio eſt ſignum ſuperbiæ, & quod prouenit ex ignorantia magnitudinis peccati, & ex defectu contritionis: & quod tali excuſatione potius auget peccatum: videtur enim quaſi dicere, qđ aliqua cauſa poteſt dari, vt liceat peccare cõtra Deũ, quod impium eſt, debetque doceri talia propter Deũ patienter ferenda eſſe.

Secundò requiritur prudentia quò ad integritatẽ Num. 61
cõfeſſionis: ſi quem enim viderit ſtulta verecũdia impediri, nè peccata ſua confiteatur, debet adiuuare, vt dicat, illud addens communem eſſe hominum morbum, vt ex fragilitate ſua peccata committant. Quod ſi aliquos repererit qui neſciant peccata cõfiteri, vel initium facere confeſſionis, & hoc quia ante cõfeſſionem examen cõſcientiæ non fecerint, cõfeſſor debet illis declarare obligationem, quam pœnitẽs habet faciendi ante confeſſionem examen cõſcientiæ, ad hoc vt tali examine obtineant contritionẽ, & poſſint integrè cõfiteri. Quod ſi viderit illos omnino imparatos, ait Catec. Humaniſſimis verbis à ſe demittet, hortabiturque vt ad cogitanda peccata aliquod ſpatiũ ſumãt ac deinde reuertantur. Quòd ſi fortè affirmauerint, ſe in eam rem omne ſtudium contuliſſe, & timendũ ſit nè ſemel dimiſſi amplius non redeant, audiẽdi erunt: præſertim ſi emendandæ vitæ ſtudium aliquod præſeferant: adduciq. poſſint, vt negligentiam ſuam accuſent, quem ſe alio tempore diligenti, & accurata meditatione compenſaturos promittant. In quo tamen, ait, magna cautio adhibenda eſt: ſi.n. audita cõfeſſione iudicauerit, neque in enumerandis peccatis diligẽtiã nec in deteſtandis dolorem pœnitenti omnino defuiſſe, abſolui poterit, ſin autem vtrunque in eo deſiderari animaduerterit, author illi, & ſuaſor erit, vt maio

rem

rem curam, quod antea dictum eſt, in excutienda cõſcientia adhibeat, hominemq; vt blandiſſimè poterit

Num. 62. tractatum, dimittet.

Ait etiam Catec. debere publicè, & priuatim doceri poſſe vnumquemque iterum ad ſacerdotem redire ſi aliquod peccatum in priori cõfeſſione omiſſum ſit;

Num. 57. nemo enim tanta memoria eſt, qui poſſit omniũ ſuorũ factorum, dictorum, & cogitationum meminiſſe.

Tertio requiritur prudentia quò ad. ſatis factionẽ, & remedia peccatorũ, vt ſcilicet confeſſor prudenter imponat pœnitentias, quæ ſint ſalutares, & gradui perſonæ accommodatæ: Adhibeat ẽt illa remedia ægroto, quæ ad illius animam ſeruandam, & in poſterum contra morbi vim muniendam, aptiora eſſe videãtur.

Num. 59. Inter hæc autem remedia, ait Catech. Confeſſor debet docere pœnitentes, vt nullum patiantur eſſe diem in quo aliquid de paſſionis Dñi noſtri miſterijs non meditentur: hocq; tali ratione faciant, vt ad duo excitentur, vnum eſt ad imitandum, alterum ad ſummè amandum Chriſtũ Dominum. Hac enim meditatione, ait, aſſequentur, vt ab omnibus dæmonis tentationibus in dies ſe tutiores eſſe ſentiant. Neq; enim ait, vlla eſt alia cauſa, cur tam citò, vel leuiter ab hoſte impugnati animo, & viribus ſuccumbamus, quam quod ex cœleſtium rerum meditatione diuini amoris ignẽ concipere non ſtudemus, quo mens recreari, atq; erigi poſſit. Et hoc maximè notãdum eſt, quia fideles valde egent de hoc admoneri.

De ſatisfactione. Cap. V I.

Concil. Trid. & Catech. tractant de hac parte pœnitentiæ? Reſp. tractant, & Catech. eſt quaſi commentarium doctrinæ ſacri Concilij: illam enim ampliat, & declarat.

Quid tractatur à Catechiſmo? Reſp. primò de nomine, & diffinitione, & differentia ſatis factionis, nu. 63. 64 65. ſecũdò tractat de fine ſatis factionis, ideſt de neceſſitate, vtilitate, fructu, effectu, & vi ſatisfactionis nu.

nu.66.67 69.70.71. Tertiò de forma illius,nu.72.73.74. Quartò de materia ſatisfactionis,nu.75 76. Quintò de efficiente,ſeu ſatisfaciente, & pęnitentiam imponente,num.77.78 79 80.

Eſt ſeruandus hic ordo? Reſp. eſt,ſed aliqua prius de pœna, & culpa ſunt declaranda.

De pœna, & culpa,& illarum remiſſione. *Num. 2.*

Eſt differentia inter pęnam,& culpam; illarumq; remiſſionem? Reſp. eſt.

Quomodo differunt pęna,& culpa? Reſpon. earum differentia ſic eſt declaranda, In peccato fit bellũ capitale inter Deum,& peccatorem; Deusq; & peccator ſe mutuo feriunt, vel offendunt, iaciuntque quadam ratione cõtra ſe ſagittas. Primò incipit peccator; Eius voluntas eſt veluti arcus, culpa eſt veluti tenſio illius contra Deum; offenſa Dei eſt veluti ſagitta, quæ iacitur per culpam. Deus è cõtra reſpondet: Et arcus Dei eſt eius,vt ſic dicam,voluntas; illud quo tẽditur iſte arcus contra peccatorem eſt diuina iuſtitia,& ira; offenſa verò peccatoris,ſeu vindicta eſt veluti ſagitta, nẽpè eſt aliquod nociuũ peccatori, qđ dicitur pęna. Voluntas ergo Dei offenſi pugnat cum voluntate peccatoris offendentis. Iuſtitia Dei pugnant cõtra culpã illius; & pęna,ſeu offenſa Dei,pugnat cũ peccato, ſeu offenſa peccatoris. Voluntas hominis in ſe cõſiderata non eſt mala,ſed bona: Conſiderata verò quatenus tendit ſe ad offenſam Dei oĩno eſt mala, & non bona; eſt enim iniuſta; iniqua,atque peruerſa. Offenſa enim Dei ſummi benefactoris,& creatoris ſummè,& ſemper iniuſta eſt. Culpa verò non eſt aliud quam iniuſtitia,ſeu obliquitas,ſeu moſtruoſitas voluntatis tendẽtis in offenſam Dei. Ipſa etiam culpa præcisè conſiderata non eſt offenſa,ſed illud quo Deus offenditur: ſicut arcus tenſus nõ eſt offenſa, ſed illud quo ſit offenſa,neq; tenſio arcus eſt vulnus,ſed illud quo quis vulneratur. Hinc fit quòd peccatũ, quatenus eſt offenſa

non

non dicitur offenſa voluntatis,ſed Dei;quatenus verò eſt culpa,nõ dicitur culpa Dei,ſed voluntatis. Culpa ergo eſt iniuſtitia, & obliquitas voluntatis iniuſtã Dei offenſam volentis.Pœna verò propriè conſiderata neque eſt voluntas Dei,neq. iuſtitia diuinę voluntatis volentis vindictam Dei,& offenſam peccatoris, ſed propriè,& præcisè eſt illa offenſa peccatoris,quã deſtinat voluntas Dei ex iuſtitia in illum,ad hoc vt ſit vindicta,& compenſatio offenſæ illius,quæ in Deum effecta eſt.Atque ita culpa eſt a voluntate,& in volũtate peccatoris;Pęna autem eſt à Deo,ſed nõ in Deo. Eſt enim in voluntate peccatoris, & ſæpè non ſolum eſt in voluntate,ſed etiam contra voluntatẽ,vt in dãnatis,& impęnitentibus;aliquando verò cum voluntate, vt in pęnitentibus:hi enim voluntariè pęnã tenent,& accipiunt.ex his autẽ doctrina de ſatisfactione maximè dilucidatur.

Quid ex hac doctrina colligi poteſt?Reſp.differentiam inter remiſſionem pœnæ,& remiſſionem culpæ.

Ex C. T. Seſſ.6. cap.7. Quomodo fit remiſſio culpæ?Reſp.ad remiſſionem culpæ neceſſariũ eſt vt voluntatis obliquitas, & iniuſtitia reducatur ad ſuam rectitudinem,& iuſtitiã, & hoc fit per contritionem ex parte hominis,& per cõmunicationẽ diuinæ iuſtitiæ ex parte Dei,vt ait Cõcil.Trid.ſeſs. 6.cap.7.Hęc autem peccati remiſſio, & voluntatis renouatio obtinetur per meritum iuſtitiæ Chriſti, qui pro noſtra iniuſtitia ſatisfecit, cui debet vniri actus volũtatis peccatoris,quo dolet de tali iniuſtitia,& quatenus poteſt deſtruit,& reuocat illam, & ideo contritio, & meritũ Chriſti tum in Baptiſmo, tum in pęnitentia requiruntur ad remiſſionẽ culpæ.

Quomodo fit remiſſio pœnæ?Reſp. aliud eſt conſiderare inflictionem,aliud remiſſionem pęnæ.

Quid eſt inflictio pęnæ? Reſp.eſt actualis illatio offenſæ in peccatorem ab ira,& iuſtitia Dei proueniẽs.

Quid eſt remiſſio pœnæ?Reſp.eſt retractio diuinæ iuſtitiæ,& voluntatis,vt nolit debitam pœnam infligere peccatori.

In

In damnatis, & impęnitentibus fit remiſſio pęnæ? Reſp. nequaquã, illis enim infligitur, non remittitur.

In pœnitentibus legitimè, fit remiſſio culpæ, & pęnæ? Reſp. ita eſt.

Qua ratione fit remiſſio culpę? Reſp per contritionẽ ex parte pęnitentis, & abſolutionẽ ex parte Dei.

Quomodo per contritionem? Reſp. quia in contritione voluntas facit actum cõtrarium, & deſtructiuũ peccati, peccatum enim eſt voluntas diuinæ offenſæ, ſeu auerſio à Deo, & conuerſio ad creaturas, in contritione autem voluntas conuertit ſe ad Deũ, & auertit ſe à creatura, odit etiam offenſam Dei, & diligit Deum ideo quantum eſt ex parte peccatoris deſtruitur culpa, & obliquitas voluntatis. Seſſ. 6.

Quomodo remittitur culpa per abſolutionẽ? Reſp. cap. 7.
Primò, quia Deus ſua iuſtitia rectificat voluntatem. Secundò quia non imputat peccatori præteritam impietatem voluntatis.

Quomodo in pœnitentibus fit remiſſio pęnæ? Reſ. per ſatisfactionem. Seſſ 14. cap. 8.

Quid eſt ſatisfactio? Reſp. prout accipitur modò eſt voluntaria ſolutio pęnæ debitæ, vel eius qđ tali pęnæ ęquiualẽs eſt, iuxta volũtatẽ illius, q̃ fuit offenſus C. R. nu. 63.

Remiſſio pęnæ ſitne in pęnitentibus alia ratione, quã per ſatisfactionem? Reſp. non fit. Num. 63

Per miſericordiã Dei nõne fit remiſſio pęnæ abſq; ſatisfactione? Reſp ſatisfactio alia eſt Chriſti, alia peccatoris, nũquam fit remiſſio pęnæ, niſi per ſatisfactionem, vel Chriſti, vel peccatoris. Quòd ſi dicitur per miſericordiam remitti pœnam, miſericordia debet intelligi ſic, fieri miſericordiam cum peccatore, quia ſatisfactio Chriſti applicatur illi, Sicut enim ſi iudex ꝓ reo debent centum aureos ſolueret pecuniam, & liberaret à debito, faceret iuſtam miſericordiam, ita eſt de remiſſione pęnæ quæ fit pœnitenti in Baptiſmo, & Pœnitentia. Ex C. R. num. 64. Ex C. T. Seſſ. 14. cap. 8.

Quænam eſt pœna debita peccato mortali? Reſp. pœna æterna. Sef 6 ca. 14. & 15

C.R. nu. 63.& 65 Quomodo poſset ſatisfieri huic pœnæ? Reſp. primò voluntariè ſufferendo pęnam æternam. Secundò aliquid aliud patiendo, vel faciendo quod arbitrio Dei ęquipolleat huic pęnæ.

Num.64. C.T.ſeſs: 14. c.8. Quid eſt hoc æquiualens arbitrio Dei? Reſp. paſſio Chriſti; per hanc enim Deus iudicat ſibi magis ſatisfieri pro offenſa illata, quam ſi totus mundus patiatur pęnas inferni.

C.T. ſeſ. 6.c.14.& Seſſ.14. cap.2. Solus Chriſtus ſatisfacit pro pęna peccatoribus debita? Reſp. aliquando hoc facit ſolus, aliquando cum peccatore.

Seſs. 14. cap.2. Quando facit hoc ſolus? Reſp. in baptiſmo, in quo abſq. vlla ſatisfactione peccatoris tota prorſus remittitur poena, & culpa.

Seſ.6.canon.30. & c.14. Quando ſatisfacit Chriſtus cum peccatore? Reſp. in ſacramento Pęnitentiæ, in quo Conc. Trid. determinat de fide remitti quidem culpam, & pęnam æternã, non tamen ſemper remitti omnem pęnam temporalem; ſed pœnitentes teneri ad aliquam pęnam, vel in hoc ſæculo, vel in purgatorio exoluendam. Quod eſt Chriſtum ex maxima parte ſatisfacere: ex minori autem relinqui pęnitenti ſatisfactionem.

Cur Deus non remittat omnem poenam in poenitentia, ſicut in Baptiſmo. Num. 3.

Seſs.14. cap.8. C.T. nu. 67. POteſt aſſignari aliqua cauſa, cur Deus non remittat totã pœnã in Pœnitentia, ſicut facit in baptiſmo? Reſp. poteſt, & Conc. Trid. & Catech. plures aſſignant.

Prima eſt, quia peccata poſt baptiſmum commiſſa grauiora ſunt: ideo ait Conc. Diuinæ iuſtitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptiſmũ per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui ſemel à peccati, & dæmonis ſeruitute liberati, & accepto Spiritus S. dono ſcientes templũ Dei violare, & Spiritum S. contriſtare non formidauerit.

C.Tri. & Cat. ibi. Secunda eſt, quia bono regimini mundi expedit, vt iteratæ præuaricationes difficilius remittantur, quam

primæ:

primæ?Ideo Conc.ait:Et diuinam clementiam decet, nè ita nobis abſque vlla ſatisfactione peccata dimittantur,vt occaſione accepta peccata leuiora putâtes, veluti iniurij,&cõtumelioſi Spiritui ſancto in grauiora labamur theſaurizantes nobis iram in die iræ;Proculdubio.n.magnopere à peccato reuocant, & quaſi freno quodã coercẽt hæ ſatisfactoriæ pœnæ,cautioreſq. & vigilantiores in poſterum pęnitentes efficiũt.

Tertia ratio eſt Catechiſmi, qui ait per has ſatisfactiones Eccleſiam ædificari quò ad mores;dum enim fideles vident peccata puniri,timent peccare:cum ẽt vident aliquem pęnitentia ductũ pro peccatis pœnas ſuſtinere, intelligunt malos mores eſſe corrigendos. Num. 67 & 68.

Ideo ad delendum ſcandalum peccati publici, ait, dari pęnitentiam publicam,quæ etiã in occultis, quæ grauiora eſſent ſolita erat dari.

Quarta eſt vtilitas pœnitentis ex eo, qđ iſtæ ſatisfactiones tollunt reliquias peccatorum,& illis medẽtur;ſunt autem iſtæ reliquiæ inclinatio ad malum, & difficultas ad bonum:dicit ergo Conc.Trid. Medentur quoque peccatorum reliquiis,& vitioſos habitus malè viuendo comparatos contrarijs virtutum actionibus tollunt. Seſſ.14. cap.8.

Quinta cauſa eſt eadem pœnitentis vtilitas: vt ſcilicet ab illo amoueantur pęnæ,quas ira Dei contra illum infligere poſſet:Ideo Conc.ait. Neq. verò ſecurior vlla via in Eccleſia Dei vnquã exiſtimata fuit ad amouendam imminentem à Domino pœnã; quam vt hæc pœnitentiæ opera homines cũ verò animi dolore frequentent. Ibidem.

Sexta cauſa eſt, vt mẽbra Chriſti per baptiſmũ illi iam vnita conformẽtur cũ capite ſuo;ideo Conc.ait; Accedit ad hæc, quod dũ ſatisfaciendo patimur pro peccatis,Chriſto Ieſu,qui pro peccatis noſtris ſatisfecit,ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt,cõformes efficimur,certiſſimã quoq. inde arrã habentes, quod ſi compatimur,& glorificabimur:vt.n.ait D.Bern.de forme eſt ſub ſpinoſo capite membrum eſſe delicatum. ibid. C R. nu. 69.

De nomine, & diffinitione ſatisfactionis.
Num. 4.

Num. 63 QVid eſt ſatisfacere? Reſp. eſt facere ſatis, ideſt facere quātū opus eſt, vt fiat; & ideo ſatisfacere eſt facere illud omne, quod obligatio requirit.

ibidem. Quænam eſt diffinitio ſatisfactionis? Reſp. Catechi affert plures. prima eſt hæc Satisfactio, eſt rei debitæ integra ſolutio, nam quod ſatis eſt ei videtur nihil deeſſe; Et hæc diffinitio generalis eſt, & conuenit omni aliquod facere, vel ſoluere debenti. Secunda diffinitio reſpicit in particulari illam ſatisfactionē, quæ datur illi qui aliquam iniuriam, vel offenſam paſſus fuit, & talis eſt; Satisfactio nihil aliud eſt, quàm iniuriæ alteri illatæ compenſatio. Cum enim de gratię reconciliatione loquitur ait Catech. idem ſatisfacere ſignificat, quod alteri tantum præſtare, quantū irato animo ad vlciſcendam iniuriam ſatis eſſe poſſit. Et ſatisfactio hoc modo accepta à Doctoribus accipitur ad declarādam eam compenſationem, qua homo pro peccatis commiſſis Deo aliquid ſoluit. Et hæc diffinitio videtur eſſe perfecta, quia exprimit quatuor cauſas. Finalis eſt iniuriæ, ſeu offenſæ deſtructio, ſeu reconciliatio animi irati. Formalis eſt compenſatio iniuriæ, ideſt facere offenſo rē tantundem gratiam, ſicut offenſa fuit illi moleſta. Materialis eſt res illa, qua fit compēſatio. Efficiens eſt ille, qui fecit offenſam, vel alius eius nomine, ſi ita offenſo placet.

Num. 65 Tertia diffinitio eſt hæc Satisfacere eſt Deo debitum honorem pro offenſa impendere; quod idē dicit cum priori. Compenſatio enim diuinæ iniuriæ fit tribuendo illi tantundem honoris, quantum iniuriæ in illum collatū eſt; rectè .n. iniuria compenſatur honore. Et accipere pœnā ab aliquo offenſo eſt quidā honor qui exhibenti pœnam ab offenſo habetur.

ibid. Quarta diffinitio eſt hæc. Satisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & eorum ſugeſtioni aditum nō indul-

indulgere. Et hæc nō eſt diffinitio, ſed deſcriptio, quia non plenè tangit naturam ſatisfactionis, ſed duos præcipuos illius effectus proponit.

Quinta eſt. Satisfactio eſt purgatio, qua eluitur quidquid ſordium propter peccati maculam in anima relędit, atque à pœnis tempore definitis, quibus tenebamur, abſoluimur. Et hæc diffinitio eſt perfecta, & à cauſa finali deſumpta eſt. Ibidem.

De fine, fructu neceſſitate, vtilitate, vi, & effectu ſatisfactionis. Num. 5.

QVis eſt effectus ſatisfactionis? Reſp. ex quinta diffinitione colligitur, φ effectus ſatisfactionis ſit duplex. Vnus eſt compenſare iniuriam Deo, vel proximo illatam: alter eſt tollere maculas, vel reliquias peccati, ſeu malos habitus ab illo in anima relictos; & Conc. Tr. proponit vtrunq; effectum, ſicut etiam Catech. Seſſ. 14. cap. 8. C.R. nu. 65.

Quis eſt finis ſatisfactionis? Reſ. finis eſt duplex, ſicut effectus: vnus eſt obtinere plenam pœnæ remiſſionem, ſeu omnino Deum habere placatū. alter eſt animam mūdatam, & immaculatam habere, ideſt ſine reliquijs, vel cicatricibus peccatorum. Ex ſeſſ. 140. 2. & 8. C.R. n. 63. 65. 66

Satisfactio habet vim obtinēdi dictos fines, & producendi dictos effectus? Reſ. ita ait Conc. & Catech. Ibidem.

Quinam ſunt fructus, & vtilitates ſatisfactionis? Reſp. innumerabiles, nēpe illi qui proueniunt ex hoc quod quis habeat Deum omnino placatum, & propitium, & animam ſuam pęnitus immaculatam.

Satisfactio eſt neceſſaria? Reſ. ad conſequendos fines dictos eſt neceſſaria, & eſt pars ſacramenti Pœnitentiæ, quæ neceſſariò ad illud requiritur. Seſ. 14. c. 3. can. 4.

De forma ſatisfactionis. Num. 6.

QVænam eſt forma ſatisfactionis? Reſpon. iuxta finem & effectum in forma ſatisfactionis du- Ex C.T. ſeſſ. 14. c.

 plex.

plex ratio cõſtituenda eſt;Vna quidem, quod ſit Deo ſatisfactiua, alia quòd ſit animæ purgatiua.

C. R. nu. 64. Quare hoc?Reſp. quia forma debet eſſe talis rationis, vt finem obtinere, & effectum ſuum producere poſſit.

Nu. 64.

n. 63. 65. Qua ratione erit Deo ſatisfactiua?Reſp. ſi plenè offenſam, & iniuriam Dei compenſet.

Quid requiritur ad hanc plenam compẽſationem? Reſp. iuſtitia: ideſt, vt ſit æqualitas inter iniuriam, ſeu offenſam, & rem illam, quæ Deo in compenſationem exhibetur.

Quomodo erit hæc æqualitas?Reſp. ſi res compenſatiua ita ſit grata Deo, ſicut moleſta fuit offenſa.

Seſs. 14. c. 8. Quæ ratione ſatisfactio erit animæ purgatiua? R. ait C.T. primò ex hoc, quod ſit hominis affl:ctiua; ex eo.n. quod homo propter peccata cõmiſſa affligitur, purgatur, & à peccando coercetur; Secundò ex hoc, quod actus ſatisfactorij ſint cõtrarij peccatis, & habitibus illorum; malos enim habitus per actus contrarios tolli manifeſtum eſt.

Ex C. T. Seſs. 14. can. 8. C.R. nu. 63. Quænam conditiones requiruntur ad formã ſatisfactionis? Reſp. quatuor; prima eſt, quod fiat animo ſatisfaciẽdi Deo; Secũda quòd talis ſatisfactio ſit grata, & accepta Deo; Si.n. illã reijciat nihil valet, & ideo in gratia fieri debet; tertia eſt, ait Conc. vt ſit vnita ſatisfactioni Chriſti; ſine tali.n. vnione Deo grata eſſe non põt. Quarta eſt, vt ſit iuſta, & æquiualẽs iniuriæ, ideſt adeo grata ſit Deo ſicut iniuria moleſta fuit. Hæc quatuor ſi adſint, ſatisfactio plena, atq; perfecta eſt.

De materia ſatisfactionis, & de triplici ſatisfactione. Num. 7.

Seſs. 4. cap. 9. & cã. 13. C. R. nu. 64. Quotuplex eſt ſatisfactio?Reſp. triplex; prima eſt Chriſti, & hæc eſt perfectiſſima; ſecunda eſt ſacramentalis, ſeu pars ſacramẽti pœnitẽtiæ: & eſt illa, quæ à ſacerdote imponitur pœnitenti: & hæc virtute ſacramenti plurimum valet: tertia eſt, virtuoſa, ſed non ſacra-

ſacramentalis:& eſt illa,quam pęnitentes ſpontè ſuſci- piunt;& hæc valet, ſed minus quam ſacramentalis.

Quodnam opus Chriſti fuit ſatisfactorium? Reſp. oĩa opera fuere ſatisfactoria,ſed paſſio quã maximè. Num.64

Paſſio Chriſti habuit oẽs cõditiones ad formã ſatiſ factionis pertinentes?Reſ.habet, quia fuit gratiſſima Deo,& in ſummo rigore iuſtitiæ plenè cõpenſat iniu riam Dei:plus enim paſſio Chriſti,grata fuit Deo,quã omnia hominum peccata moleſta fuerint illi. Num.64

Opera hominum poſſunt ſatisfacere Deo? Reſp.de hoc ait Conc.Neq. verò ita noſtra eſt ſatisfactio,quã pro peccatis noſtris exoluimus, vt nõ ſit per Chriſtũ Ieſum.Nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil poſ ſumus,eo cooperante,qui nos cõfortat,omnia poſſu- mus,ita nõ habet homo vnde glorieť, ſed omnis glo- riatio noſtra in Chriſto eſt,in quo viuimus,in quo me remur,in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habẽt,ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre. Seſſ. 14. cap. 8.

Quid requiritur ad hoc vt aliquod onus poſſit eſſe apta materia ſatisfactionis? Reſp. primò omnis actio virtuoſa;ait Concil.& Catech.virtute paſſionis Chri ſti habere poteſt vim tum merendi, tum ſatisfaciẽdi. Secũdò omne opus hominis afflictiuũ,quod alia ratio ne non ſit malum,poteſt eſſe materia ſatisfactionis, ſi pœnitens afflictionem illam in pęnam, & vindictam, & purgationem peccati patiatur. n.72.74. Seſs. 14. cap.8.9.

Paſſio Chriſti habuit has conditiones? Reſp. quam maximè;quia fuit opus ſummè virtuoſum, & ſummè afflictiuum,vt patet intuenti obedientiam, charitatẽ humilitatem, &c. necnon pœnas in corpore Chriſti.

Quæ opera hominis dicuntur ſatisfactoria? Reſp. ait Catech.tria præcipuè,oratio,ieiunium, & eleemo ſina:& ad hæc omnes ſatisfactiones reducuntur.

Quare hæc tria continent omne opus ſatisfacto- rium? Reſp. ait Catech. triplici de cauſa.

Prima eſt,quia hæc tria continent omnes actus vir- tutũ,qui poſſunt fieri ab homine;omnes.n. actus vir- Num.71

tutum vel pertinent ad animam,& iſti per orationem ſignificantur; vel ad corpus,& ieiunium illos coprehendit: vel ſunt circa bona externa famā, & fortunas & iſti in eleemoſina cōtinentur. Hinc fit quòd oratio eſt animæ afflictiua propter laborem, quem ſuſtinet leuando ſe in Deū,& abdicando,ſe à terrenis. Ieiuniū eſt corporis afflictiuū. Eleemoſina verò famæ,& fortunæ,per illam enim iſta diminuūtur; ideo oratio purgat reliquias peccatorū in anima; ieiunium in corpore: Eleemoſina idem facit in bonis famæ; & fortunæ.

Num. 75 Secunda ratio eſt, quia tria ſunt genera peccatorū, Concupiſcentia carnis: Concupiſcentia oculorum,& ſuperbia vitæ; Primum reſpicit Luxuriam: Secundum Auaritiam: tertium Superbiam: primum Carnem: Secundum Mundum; Tertium Diabolum; oratio dat medicinam ſuperbiæ contra dæmonem; ieiunium medetur luxuriæ contra carnem; Eleemoſina auaritiæ contra mundum.

Num. 75. Tertia eſt, quia peccata tres perſonas offendunt. Primò Deum; Secūdò proximum, Tertiò noſipſos, & oratione Deum placamus; proximò eleemoſina ſatisfaciamus: noſipſos verò ieiunio caſtigamus.

Seſſ. 14. c. 9. & c. 13. C. R. nu. 76. Flagella, ærūnæ, calamitates, penuriæ, paupertates, peſtilentiæ, infirmitates, tempeſtates, iniuriæ ab alijs acceptæ,& alia multa aduerſa poſſunt eſſe opera ſatisfactoria, cum ſint hominis afflictiua? Reſp. poſſunt eſſe ſi patienter, & tanquam pęnæ peccati ferantur: ſed ſi inuitus quis illa patiatur, non ſatisfaciunt: & ita docent Conc. Tr. & Catech.

De cauſa efficienti ſatisfactionis. Num. 8.

Ex ſeſſ. 14. c. 8. CAuſa efficiens ſatisfactionis quænam eſt? Reſpon. Cauſa hæc principalis eſt Chriſtus: Secundaria eſt ipſe homo.

Seſſ. 14. cap. 9. Quomodo Chriſtus eſt cauſa efficiens? Reſp. Quia ipſe in ſua paſſione ſatisfecit pro peccatis omniū: & ipſe adiuuat noſtras ſatisfactiones, vt ait Conc. dādo illis

alijs viam ſatisfactiuam: & offerendo illas patri: ita vt per ipſum acceptentur à patre.

Qua ratione homo eſt efficiens ſatisfactionis? Reſ. quia facit opera ſatisfactoria, & illa vnit paſſioni Chriſti, vt patri accepta ſint. Ibidem. C.R. nu. 73.

Confeſſor poteſt imponere ſatisfactionem pęnitenti? Reſ poteſt, & hęc eſt ſacramentalis, & valde vtilis. Seſs. 14. can. 15.

Pœnitens poteſt ſponte accipere, & imponere ſibi ſatisfactionem? Reſp. Concil. & Cat. dicunt poſſe. Seſſ. 14. can. 13.

Vnus poteſt ſatisfacere pro peccatis alterius? Reſ. poteſt, dummodo ſit in gratia. C.Ro. n. 77.

Quare hoc? Reſp. ait Catec. quia fideles ſunt inuicē membra, & vnum membrum poteſt operari pro alio. Num. 77

Satisfactio, quæ fit pro alio purgat ne animam à reliquiis peccati illius, pro quo ſatisfit? Reſp. ait Catec. obtinet remiſſionem pœnæ alteri, non tamen animæ purgationem. Num. 78

Confeſſor debet imponere pęnitenti, vt ſatisfaciat etiā proximo, ſi quid illum offendit vel in anima, vel in corpore, vel in fortunis? Reſp. ita eſt, & ſi noliſ; ait Catech. non eſt abſoluendus. Num. 79

Quod ſi ſæpius confeſſoribus promiſerunt ſatisfacere, & non fecerunt quid faciendum? Reſp. ait Cat. omnino cogendi ſunt, vt ſatisfaciant, ſi poſſunt. Num. 79

Qua ratione Confeſſarij pœnitentias imponant. Num. 9.

SAcerdos in imponenda ſatisfactione, & pęnitentia poteſt facere quod ſibi placet? Reſp. nequaquam ſed Conc Triden. & Catech. dicunt debere iniungi ſecundum iuſtitiam, pietatem, atque prudentiam. Seſſ. 14. c. 8. C. R. nu. 80.

Confeſſor, vt recte iniungat pęnitētias quid debet conſiderare? Reſp. Concil. Trid. dicit tria debere cōſiderari: Primum quod ſint conuenientes, Secundum, Salutares: Tertium, Iuſtæ: & ait iſtas qualitates debere attendi tum ex qualitate criminum, tum ex pœnitentium facultate. Seſſ. 14. cap. 8.

Quæ

Seſ.14.c. 8. Quæ pœnitentia dicetur conueniens? Reſp. Primò illa, quæ eſt conformis delicto, & eius grauitati; Secũdò, quæ eſt accommodata ſtatui, qualitati, & poſſibilitati pœnitentis, qualis non eſt elemoſina pauperi, vel ieiuniũ infirmo; Tertiò, quod reſpiciat conſuetudinẽ & habitum peccandi; ita vt non ſolùm puniat culpam præteritam, & illius reliquias tollat, ſed etiã ſit remedium, & præſeruatiuum in futurum.

Seſ.14.c. 8. Quæ dicetur iuſta? Reſp. illa quæ datur iuxta qualitatem, & grauitatem criminis.

Ex ſeſ.14 ca.8. Quænam erit ſalutaris? Reſpon. Primò oportet credere quòd pęnitens illã ſit facturus: pęnitentia enim impoſita, & non facta, non ſalus, ſed mors animæ eſt; Secũdò erit ſalutaris ſi hominem coerceat à peccato, & illum ad odium peccati inducat.

Seſſ.14.c. 8. Quid dicit Conc. Trid. circa has pœnitentias iniungendas? Reſp. ita ait, Debent ergo ſacerdotes Domini quantum Spiritus & prudẽtia ſugeſſerit pro qualibet criminum, & pęnitentium facultate ſalutares, & conueniẽtes ſatisfactiones iniungere: ne ſi fortè peccatis conniueant, & indulgentius cum pęnitentibus agant, leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniũgendo, alienorum peccatorũ participes efficiãtur. Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quã imponũt, non ſit tantùm ad nouæ vitæ cuſtodiã, & infirmitatis medicamentũ, ſed etiã ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem: Nam claues ſacerdotum non ad ſoluendum dumtaxat ſed, & ad ligandum conceſſas etiam antiqui patres, & credunt, & docent.

Seſ. 24.c. 8.R. Delictis publicis debere dari publicam pęnitentiã Conc. Trid. & Catech. affirmant.

C. R.nu. 80. Addit autẽ Catec. Quod ſi pœnitens hanc publicã pœnitentiam valde refugiat, ac deprecetur, non erit facile audiendus.

Num. 80 Quid docet Catechiſ. de pœnitentijs imponendis? Reſpon. primò ait operæpretium erit pęnitẽtib. interdum ſignificare, quæ pœnæ quibuſdam delictis, ex veterum canonum præſcripto, qui pœnitentiales vocantur,

cantur, cõſtitutæ ſint: vt ſic iuſta pęna, & grauitas pec cati intelligatur.

Secundò, ait, Ex omni ſatisfactionum genere maxi mè conuenit pœnitentib. præcipere, vt certis aliquot & definitis diebus orationi vacent: ac pro omnibus, & præſertim pro ijs, qui ex hac vita in Domino deceſſerunt, preces Deo faciant. Num. 8

Tertiò ait. Hortari etiam eos oportet, vt ſępè eadem ſatisfactionis opera, à ſacerdote indicta, vltro ſuſcipiant, ac repetant, atq. ita mores ſuos componant, vt etiam parata pœnitentia à ſacerdote iniuncta, pęnitentiam tamen, & ſatisfactionem pro peccatis ſuis non omittant. Num. 8

Quartò ait. Confeſsarium debere pęnitentem hortari, vt quotidie meditetur paſſionem Chriſti, Et hanc meditationem ait debere dirigi ad quadruplicẽ finẽ: Primus eſt, vt aĩa tali meditatione recreetur: Secundò, vt accendatur ad imitationẽ Chriſti. Tertiò vt cor accedatur ad amorẽ Dei, & Chriſti, & virtutis; Quartò vt homo ad odium peccati inducatur; & ad reſiſtẽdum diabolo, & tentationibus fortior euadat. Num. 59

Quæ opera Deo maximè ſatisfaciũt? Reſp. indulgẽtiæ, & ſacrificiũ Miſſæ: & ideo Confeſſor optime faciet imponẽdo, vt fiant opera, per quæ indulgẽtiæ acquirãtur: ſiue ſint orationes, vt precationes, Coronæ, & Roſarij; ſiue Eccleſiarũ viſitationes. Similiter imponere vt toties audiãt Miſsã hac intẽtione, vt Deo pro peccatis ſuis ſatisfaciant p merita paſſionis Chriſti. C.T. ſeſ. 22. ca. 1. & 2. & ſeſ. 25 circa fin.

Quænam excidũt cauſas, & tollunt reliquias peccatorum, & ſunt medicina; & præſeruatiuum illorũ? Reſp. ait Catech. Oratio hæc pręſtat contra ſuperbiã, & præcipuè ſi fiat circa paſſionem Chriſti; Ieiunium contra Luxuriam; Elemoſina contra auaritiam; Memoria paſſionis Chriſti contra omnia.

Canones quantam pœnitentiam dicunt conuenire cuicunque mortali? Reſp. ex cap. Hoc ipſum. 33 q. 1. videtur haberi, quod pro ſingulo mortali imponẽda ſit pęnitentia ſeptem annorum: veluti quòd ſingula Num. 75

heb-

hebdomada per ſeptem annos ieiunet die Veneris, & ratio videtur adduci, quia, qui tale peccatum commiſit in ſeptẽ dona Spiritus ſancti peccauit, & ideo per ſeptem annos pęnitens eſſe debet: Et hinc cõfeſſores poſſunt habere, quid dicant pęnitenti, vt oſtẽdant ſe non iuſtam, ſed leuem imponere pęnitentiam: Debẽt enim dicere illi, Vide, Pro quocunq; mortali peccato pęnitentia ſeptem annorum tibi deberet imponi, ego autem pro tot mortalibus impono tibi hãc leuem, nè onerem te, & dem tibi occaſionem peccandi, illã non adimplendo. Veruntamen nè exiſtimens hanc eſſe iuſtam pęnitentiam: & ne credas peccata tua eſſe leuia, quia leuem tibi impono pęnitentiam. Niſi enim aliter ſatis fęceris in hac vita, in purgatorio pro iſtis peccatis debitas pęnas ſuſtinebis.

DOCTRINA Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Extremæ Unctionis.

De vtilitate huius doctrinæ.

Num. 1. PArochi debent tradere populis doctrinam huius ſacramenti? Reſp. debent.

Num. 1. Expedit, vt ſæpè hoc præſtent? Reſp. ita eſt.

Num. 1. Cur ita ſępè? Reſp. quia Parochi debent omni cura ſtudere, vt populos à peccatis, & à prauis cogitationibus coerceãt: & quia

Eccl. 7. ad hoc pręſtandum maxime eſt accommodatum medium memoria mortis, vt ait ſapiẽs, ideo ſæpius, & de morte,

morte,& de Extrema vnctione, quæ, ſimul coniuncta ſunt, à Parochis tractatio habenda eſt.

In hac doctrina tradenda quid parochi debēt potiſſimum ſpectare? Reſp. Num. 1.

Primò, vt per hoc fidelem populum hortentur ad aſſiduam mortis meditationem.

Secundò, vt per hanc mortis memoriā fideles à peccatis,& à prauis cupiditatibus coerceantur.

Tertiò, vt fideles cognoſcant diuina miſteria, quæ ſunt in hoc ſacramento. Num. 1.

Quartò, vt cognoſcant quanta beneficia Deus cōtulit nobis naſcentibus,& morientibus; dum præbet per baptiſmum aditum ad veram vitam; & per Extremam vnctionē fert nobis auxilium morituris, vt expeditiorem ad cœlum viam habeamus. Num. 1. Et C. T. Seſſ. 14. de extr. vnc. pro.

Quintò, vt gratias agant fideles Deo de tanto beneficio per hoc ſacramentum collato. Num. 1. C. T. ſeſ. 14 ibid.

Sextò, Vt confici diuino hoc ſacramento fideles minus in expectatione mortis perturbentur. C. R. nu. 14. & 15

Diuiſio tractationis.

IN quot capita debet diuidi iſta tractatio? Reſ. Cat. diuiditur in tria.

In primò agit de ſubſtantialibus huius ſacramenti.
In ſecūdo de adminiſtratione,& vſu, & ritib. illius.
In tertiò de fructu, ſeu effectu,& fine eiuſdem.

De ſubſtantialibus Extremæ vnctionis. Cap I.

QVid debet conſiderari circa ſubſtantialia huius ſacramenti? Reſp. Primò de nomine Extremæ Vnctionis: Secundò de diffinitione. Tertiò de materia Quarto de forma: Quintò de authore.

De nomine Extremæ vnctionis. Num. 1.

QVibus nominibus appellatur hoc ſacramentum? Reſp. Tribus; Primum eſt extrema vnctio: Secūdum Sacramentum vnctionis infirmorum; Tertium ſacramentum exeuntium.

Quare

Num. 1. Quare ſic appellatur? Reſ. Dicitur Extrema vnctio
C. T. ſeſ. quia inter ſacras vnctiones, quas Chriſtus Eccleſiæ
14. cap. 3. ſuæ commendauit, hæc vltima ſit adminiſtranda; Di-
ext. vnct. citur Sacramentũ vnctionis infirmorum, quia in ipſo
vnguntur infirmi; Dicitur ſacramentum exeuntium,
quia datur conſtitutis in periculo mortis.

De diffinitione. Num. 2.

Iaco. 5. Qvomodo poteſt diffiniri Extrema vnctio? Reſp.
C. T. ſeſ. ex D. Iacobo: Concilio Trid. & Catech. colligi
14. c. 1. tur poſſe ſic deffiniri: Eſt ſacramentũ à Chriſto
de extr. inſtitutum, vt ſacra vnctione, & oratione ſacerdotis,
vnct. ſalus efficiatur tum animæ, tum corporis eorum, qui
C. R. n. 3. cum periculo vitæ ægrotant.
C. T. ſeſſ. Hæc diffinitio eſt perfecta? Reſp. videtur ita eſſe.
14. cap. 1. Qua ratione? Reſ. quia explicat quatuor cauſas hu-
ext. ius ſacramenti: tangitur enim cauſa efficiens dũ dici-
Vnct. tur inſtitutum à Chriſto, & declaratur illius miniſtrũ
C. R. n. 3. eſſe ſacerdotem. Explicatur materia per illud verbũ
&c. ſacra vnctione, Exprimitur forma illo verbo, oratio-
ne ſacerdotis, Declaratur finis ſeu effectus illis verbis
ſalus animæ, & corporis infirmorum.

Iacobi. 5. Quomodo accipitur hęc diffinitio à D. Iacobo?
Seſ. 14. c. Reſp. quia de hoc ſacramento D. Iacobus ita ait. In-
1. extr. firmatur quis in vobis; Inducat presbyteros Eccle-
vnct. ſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomi-
ne domini; & oratio fidei ſaluabit infirmum; & alleuia
bit eum dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei,
In quibus verbis omnia, quæ, dicta ſunt continentur,
vt ait Concilium.

Quomodo probetur quod extrema vnctio ſit ſacramentum.
Num. 3.

Seſ. 14. c. Debet pro certo teneri quòd Extrema vnctio ſit
1. ext. ſacramentum? Reſp. De fide ita tenendum eſt.
vnct. Quomodo poteſt probari quòd ſit ſacramentũ? Re-
Ex C. ſp. Scriptura, & traditione Apoſtolorum.

Qua ratione ſcriptura? Reſp. Quia D. Iacobus iuxta ſenſum, & interpretationem Catholicæ Eccleſiæ in loco citato de hoc ſacramento ſcriptum reliquit. Seſ. 14. c. 1. & can. 1. extr. vnct.

Quomodo traditione? R. Quia Eccleſia Catholica ſemper docuit, & tenuit Apoſtolos Extremam Vnctionem tanquam ſacramentum fidelibus tradidiſſe. C. R. n. 3. C. Tr. & C. R. ibi.

Poteſt probari ratione? Reſp. Poteſt, fundata tamen ſuper authoritate. C. Tr. & C. R. ibi.

Quo pacto? Reſp. Sic, extremæ vnctioni conuenit, diffinitio ſacramenti, quia eſt res ſenſibilis, à Chriſto inſtituta, vt ſignificet, & efficiat rem ſacram, ideo eſt ſacramentum. Ibid.

De vnitate huius Sacramenti. Num. 4.

HOc ſacramentum eſt vnum? Reſp. De fide tenendum eſt eſſe vnum. Seſſ. 7. can. 1.

Quomodo eſt vnum cum adminiſtretur per plures vnctiones, quarũ ſingulis propriè preces, ac peculiaris forma adhibetur? Reſp. Vnum eſt non partium cõtinuatione, quæ diuidi nõ poſſint, ſed perfectione. Sicut enim domus, populus, & exercitus ex plurib. cõſtant, quæ diuiſa exiſtunt, & tamẽ vna res ſunt; ita hoc ſacramentum ex pluribus vnctionibus vnum eſt. C. R. n. 4.

In quo conſiſtit vnitas huius ſacramenti? Reſp. In tribus. primò in hoc, quod eſt vnum ſignum. Secundò ex eo, quod ſignificat vnam rem id eſt gratiam, & ſanitatem. Tertiò ex eo, quod habet vnam efficientiam, id eſt vim ſignificandi, & efficiendi quod dictum eſt. Ex C. R. Num. 4.

De materia Extremæ vnctionis. Num. 5.

QVænam eſt materia huius ſacramenti? Reſp. ait Conc. eſt oleum ab epiſcopo benedictum, vel conſecratum. Seſſ. 14. c. 1.

Quomodo probatur ita eſſe? Reſp. Ex D. Iacobo, & Concilijs præcipuè Tridentino. ibid. Num. 5.

Quod oleum eſt materia? Reſpõ. tantummodo oliuarum.

Num. 5. Quare Chriſtus talem inſtituit materiam? Reſpon. quia aptiſſimè ſignificat effectum ſacramenti.

Num. 5. Qua ratione? Reſp. primò ſicut oleum ad imitigandos corporis dolores magnoperè proficit: ita huius ſacramenti virtus animæ triſtitiam, ac dolorem minuit. Secundò, oleum ſanitatem reſtituit, hilaritatē affert, & lumini tanquam pabulum præbet; tum verò ad recreandas defatigati corporis vires maximè accommodatum eſt, ideo rectè quid in ægroto extrema vnctio efficiat declarat talia enim efficiuntur ab illa.

De forma huius Sacramenti. Num. 6.

Num. 6. Conc. ſeſ. 14. c. 1. extr. vnct. QVænam eſt forma huius ſacramenti? Reſp. ait Catec. eſt verbum & ſolennis illa præcatio, quā ſacerdos ad ſingulas vnctiones adhibet, cum inquit. *Per iſtam ſanctā vnctionem indulgeat tibi Deus quicquid oculorum, ſiue narium ſiue tactus vitio deliquiſti.*

Num. 6. Vnde habetur quòd hæc ſit vera, & propria forma? Reſpon. Ex D. Iacobo, qui ait orent ſuper eum, & oratio fidei ſaluabit infirmum: oſtendit enim quod dicta oratio habeat virtutem efficiendi ſanitatem; ideo forma huius ſacramenti dicetur quia ſignificat, & efficit effectum illius.

Num. 6. Eccleſia ſemper vſa eſt hac forma? Reſp. ait Catec. C. T. ſeſ. 14. c. 3. Extr. vnct. Fideli patrum traditione ad nos peruenit ita vt omnes eccleſiæ eam formæ rationem retineant quā omniū mater & magiſtra ſancta Eccleſia Romana vtitur.

Num. 6. Licet nè iuxta conſuetudinem aliquod verbum immutare veluti pro, *Indulgeat*, dicere *Remittat*, *Parcat*. *Sanat*? Reſp. Iſta verba idem ſignificant; ideo cum nō ſit ſententiæ mutatio, eadem forma eſt ita Catech.

Num. 7. Cur forma huius ſacramenti profertur modo deprecatiuo; cum in alijs ſacramētis proferatur abſolutè veluti cum dicitur., *Ego te abſoluo*, *Ego te baptizo*: *Ego te ſigno*, &c. vel Saltem imperatiuè, vt in ſacramento ordinis, vbi dicitur. *Accipe poteſtatem*. &c. Reſp. duplex eſt effectus huius ſacramenti, alter eſt gra-

gratia & ſanitas mẽtis; & hæc quantum eſt ex parte ſacramẽti ſemper cõfertur; alter eſt ſanitas corporis, & hunc effectũ Deus nõ obligauit ſe ſua promiſſione ſemper efficere per hoc ſacramentũ, ſed ſua benignitate ſępè illũ efficit: Et reſpectu huius effectus forma non debuit proferri abſolutè, quia nõ abſolutè producitur effectus: ſed debuit proferri per modum deprecationis, vt oſtẽdatur, quòd ſanitas corporalis à Dei benignitate ſit impetranda: ideo Chriſtus tali ratione conſtituit formam huius ſacramenti.

De inſtitutione huius ſacramenti. Num. 7.

HOc ſacramẽtum eſt inſtitutum à D. Iacobo? Reſp Nequaquam, ſed eſt de fide quòd à Chriſto ſit inſtitutum. Seſſ. 7. can. 1.

Quomodo ergo D. Iacobus tradidit hoc ſacramẽtum? Reſp. Aliud eſt inſtituere ſacramentũ, aliud docere, & promulgare illud iam inſtitutum; D. Iacobus tantum docuit, & promulgauit. Seſſ. 14. c. 1. ext. vnct.

In Euangelio fitne alicubi mentio de hoc ſacramẽto? Reſpon. fit apud S. Marcũ, qui in capite 6. narrat Chriſtum miſiſſe diſcipulos binos ante faciem ſuam, de quibus dicit. Exeuntes prædicabant, vt pęnitentiã agerent, & dæmonia multa eijciebant, & vngebant, oleo multos infirmos, & ſanabant; Quæ vnctio, ait Catech. non ab apoſtolis inuenta, ſed à Chriſto præcepta credenda eſt ſicut eſt credendum quòd nõ habuerit naturalem, ſed miſticam virtutem: & potius ad ſanandos animos, quàm ad corpora curanda inſtitutam fuiſſe; ex quo fit quòd hæc vnctio ſpecies quædam ſit Extremæ vnctionis. Num. 8. ſeſ. 14 c. 1. de ext. vnct.

Sancti Patres docentne hoc ſacramentum à Chriſto inſtitutum? Reſp. Docent Dionyſius, Ambroſius, Chryſoſtomus, & Gregorius Magnus, & demum tota Eccleſia Catholica. Num. 2.

De ſuſceptione, & adminiſtratione huius ſacramenti. Et primò: Quibus & quando hoc ſacramentum ſit conferendum. Cap. II.

Num. 9. Seſſ 14. ca.3. de ext. vnc. HOc ſacramentum poteſtne omnibus adminiſtrari? Reſp. Non omnibus eſt adminiſtrandum.

Quibus non debet adminiſtrari? Reſp. primò: non debet dari his, qui ſano, & firmo ſunt corpore, tum quia S. Iacobus ait, infirmatur quis in vobis: tum ēt quia, cum hoc ſacramentum ſit inſtitutum, vt non modò animæ, ſed etiam corpori medicinam afferat, tantùm infirmis debere tradi conueniens eſt: Secūdò non debet dari illis infirmis, qui leui, & non grauiori morbo detinentur; Tertiò nō debet dari ijs, qui adeūt periculum vitæ, etiam ſi mors certa impendeat cum ipſi ſani ſunt; veluti ſi quis periculoſam nauigationē paret, vel prælium initurus ſit, vel ad ſuppliciū damnatus ſit mortis. Quartò, Non debet dari his, qui vſu rationis carent, neque pueris, qui non habent peccata, quorum reliquiæ per hoc ſacramentum deleātur; Quintò, Amentibus, qui nunquam habuerunt vſum rationis non debet dari: ijs verò, qui hunc vſum habuerunt, ſed per morbum in amentiam, vel freneſim verſi ſunt, tunc debet tantùm dari, cum adhuc mente integra deſiderium, & pietatem erga hoc ſacramentum ſignificarunt.

C.T.& C.R. ibi. Quibus debet dari? Reſp. Infirmis in periculo mortis, & diſcrimine vitæ conſtitutis.

Num. 11 Hoc ſacramentum poteſt iterari? Reſp. Poteſt. ſeſ. 14. cap.3. ext. vnct.

num. 11. Seſſ.14. c.3. extr. vnct. Quomodo debet iterari? Reſ. in eodem vitæ diſcrimine debet tantū ſemel exhiberi: ſed ſi infirmus conualuerit id eſt tale periculū euaſerit, & poſt aliquod tempus in diem periculum inciderit, toties poterit dari, quoties in dicto periculo denuo cōſtitutus erit.

Num. 9. Quando in ægrotatione debet dari? Reſp. primò, quando eſt in diſcrimine vitæ. Secundò, quando infirmus adhuc ſenſibus viget.

Expe-

Expectandũne eſt tempus, in quo omnis ſpes vitæ infirmi amiſſa ſit? Reſp. Catec. ait nõ eſſe expectandũ. Num. 9.

Quare hoc? Reſp. quia cum hoc ſacramẽtum ſit inſtitutum ad reſtituendam, ſi expedit, corporis ſanitatem, non debet expectari, vt omnis ſpes ſalutis amiſſa ſit, ſed cũ agitur de periculo vitæ, tunc debet cõferri. Num. 9.

Poteſtne expectari tempus in quo infirmus ſenſib. ſit priuatus? Reſp. ait Catech. grauiſſimè peccare, qui tale tempus obſeruant. Num. 9.

Quare hoc? Reſp. Quia etſi hoc ſacramentum vi ſua, & ex parte Dei ſemper ſit medicina admodũ ſalutaris; tamen certum eſt maiorem fructum, & effectum ſortiri, ſi infirmus cum fide, & religioſa animi voluntate illud ſuſcipiat, quod non poteſt cum ſenſibus eſt priuatus. Num. 9.

Quæ partes ſint vngendæ, & quare. *Num. 2.*

Quæ partes corporis debent vngi? Reſp. Illæ, quibus ſenſus vtuntur tanquam inſtrumentis ad ſuas operationes. Num. 10

Quare hoc? Reſpon. quia iſtæ partes ſunt tanquam fons, & origo, à quibus operationes, & peccata ſenſuum emanarunt, & ideo illis rectè medicina eſt adhibenda. Num. 10

Quæ ſunt dictæ partes? Reſp. Iſtæ. Oculi. Aures, Nares, Os, Manus, Renes, Pedes. Num. 10

Vnde habetur qđ iſtæ partes vngendæ ſunt? Reſp. Quia ſic optimè conuenit naturæ huius ſacramenti, & Eccleſia ita ſeruat. Num. 10

Quomodo conuenit naturæ ſacramenti? Reſ. Quia hoc ſacramentum eſt veluti medicamentũ, medicina autem debet potiſſimum adhibere remedium fonti, ſeu origini, & cauſæ morbi; & quia partes iam dictæ ſunt tanquam fons, & origo omnium peccatorũ, quæ à corpore perpetrantur; ideo rectè vngendæ erunt. Num. 10

Quomodo ſunt cauſæ, vel inſtrumenta peccatorũ? Reſp. multa peccata committũtur viſione, quæ ſit per Num. 10

oculos; Auditu, qui eſt per aures: Odoratu, qui eſt p nares; Guſtu, & ſermone, quæ ſunt ab ore: Tactu, qui etſi toto corpore fuſus ſit, tamen in manibus potiſſimùm viget: Libidine, & voluptate, quarum ſedes in renibus eſt: Ingreſſu, & motu locali, qui à pedibus ortum habet.

De præparatione ad hoc ſacramentum. Num. 3.

Num. 12 Requiriturne præparatio ad hoc ſacramentũ ſuſcipiendum? Reſp. Requiritur.

Num. 12 Quare hoc? Reſp. quia confert gratiam, quæ in ſuſcipiente requirit præparationem.

Num. 12 Quænam eſt hæc præparatio; Reſp. Primò oportet remouere illa, quæ impediunt ſuſceptionem gratiæ: Secundò, Obtinere ea, quæ ad illam ſuſcipiendam diſponunt.

Num. 12 Quod eſt gratiæ impedimentum? Reſp. peccatum

Num. 12 mortale, quod pęnitentia debet tolli.

In infirmo pœnitentiæ ſacramentum debet præcedere Extremam vnctionẽ? Reſp. ait Catech. ſeruanda eſt Catholicæ Eccleſiæ perpetua cõſuetudo, vt antè Extremam vnctionem Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ ſacramentum adminiſtretur.

Num. 12 Quænam diſpoſitio requiritur in ſuſcipiente hoc ſacramentum? Reſpon. Quadruplex. Prima Fidei, Secunda Spei, Tertia deſiderij huius ſacramenti, & effectus illius, quod pertinet ad charitatem, Quarta deuotionis, & reuerentiæ.

Quam fidem ægroti habere debent: Reſp. ait Ca-

Num. 12 tec. infirmus debet ſe præparare ſacerdoti vngendũ eâ fide, qua olim, qui ab Apoſtolis ſanandi erant, ſeipſos offerre conſueuerant.

Num. 12 Quæ ſpes? Reſp. ait Catech. Infirmus debet in primis ſperare, & expetere ſalutem animæ, deinde corporis valetudinem: ſed hãc cum illa adiunctione. Si ea ad æternam gloriam profutura ſit.

Num. 12 Quanta debet eſſe hæc ſpes? Reſp. ait Catech. Nec verò fideles dubitare debent, quin ſanctæ illæ, & ſolennes

lennes preces à Deo audiantur, quibus ſacerdos non ſuam, ſed Eccleſiæ, & domini Noſtri Ieſu Chriſti perſonam gerens, vtitur.

Quid debet deſiderari in hoc ſacramento? Reſ. effe ctus, ideſt ſalus animæ, & corporis vt dictum eſt. num. 12.

Quomodo Parochi poterūt inducere fideles ad hoc deſiderium? Reſp. Oſtendendo illis, quod in diſcrimine vitæ conſtitutis acrior pugna inſtat, & vires tum animæ, tum corporis minores ſunt, & deficiunt. Num. 12 Seſs. 14. ca. 2. & proe. de ex. vnc.

Qua religione eſt ſuſcipiendum? Reſ. Conc. Trid. & Cath. dicunt cum deuotione, & reuerentia. Seſſ. 24 c. 7. R.

De miniſtro huius ſacramenti. Num 4.

QVis eſt miniſter huius ſacramenti? Reſpon. Soli ſacerdotes, & eſt de fide. Seſſ. 14.

Vnde hoc habetur? Reſ. primò ex ſcriptura; D. n. Iacob. ait Inducant presbyteros &c. Per præsbyteros autem Eccleſia intelligit tantummodo ſacerdotes: Secundò, Ex conſuetudine, & determinatione catholicæ Eccleſiæ. can 4. ext. vnc. C. T. ſeſ. 14. c. 3. cā. 4. ex. vnct.

Quilibet ſacerdos poteſt hoc ſacramentū adminiſtrare? Reſp. Non. ſed ex decreto ſanctæ Eccleſiæ proprio tantum paſtori, qui habet iuriſdictionem, vel alteri de illius licentia, conceſſum eſt. C. R. nu. 13. Num. 13

Quam perſonam gerit miniſter huius ſacramenti? Reſpon. Chriſti, & Eccleſiæ. Num. 13

De ritibus circa hoc ſacramentum Num 5.

QVi ritus adhibentur in adminiſtratione huius ſacramenti? Reſp. ait Cat. Maxima pars rituum, qui in hoc ſacramento adhibentur, ſunt ſolenes præcationes, quibus ſacerdos ad ægroti ſalutem impetrandam vtitur. Num. 7.

Hoc ſacramentum conficiturne multis precibus? Reſp. ait Catech. nullum eſt illud ſacramentum, quod pluribus precibus conficiatur. Num. 7.

Quare hoc? Reſp. Quia cum agatur de vita, & ſalute tum animæ, tum corporis ægrotantis, primò, Parochi, deinde omnes qui adſunt debent ex animo orare Num. 7.

Vt omni ſtudio,& deuotione Dei miſericordiæ ægrotantis ſalutem comendent,

De fructu, ſeu effectu, & fine huius ſacramenti. Cap. 3.

Num.14 PArochi debent diligenter explicare vtilitates huius ſacramenti? Reſp. ait Cat. debent, quia per has potiſſimũ fideles ad huius ſacramẽti vſum alliciẽtur.

Seſſ.14. cap.2. ext.vnc. C.R.n.14 C.Tr.& C.R.ibi. Quæ ſunt iſtæ vtilitates? Reſ. primò confert gratiã qua peccata,& inprimis leuiora,ſeu venialia remittũtur: ad remiſſionem enim mortalium Baptiſmus,& Pęnitentia ſunt inſtituta: hoc autem ſacramento mortalia primariò non remittuntur.

Secunda vtilitas eſt, quod anima à languore, & infirmitate, quam ex peccatis cõtraxit, liberat; Peccata enim commiſſa reddunt cor hominis magis pronum ad malum,& minus inclinatum ad bonum: & hæc debilitas animæ iam per Pęnitentiam ſanatæ dicitur reliquiæ peccatorum, quæ reliquiæ in hoc ſacramento remittuntur.

C.Tr.& C.R.ibi. Tertia eſt, quia cor hominis confirmat, nè nimis timore mortis terreatur. Cum enim homini natura inſitum ſit, vt nihil in rebus humanis æquè, ac mortem pertimeſcat: cõſtituti in periculo mortis ob triplicem cauſam maximè timere ſolent: & primò quidẽ ex naturali, vt dictum eſt, conditione: Secũdò ex memoria pręteritorum ſcelerum, ſeu ex grauiſſima cõſcientiæ noſtræ accuſatione, vt ait ſapiens, Veniẽt in peccatorum ſuorum cogitationẽ timidi,&c. Tertiò vehementer augere ſolet cogitatio, quod paulò poſt ſtare oporteat ante tribunal Chriſti,& reddere rationem etc de omni verbo otioſo; vt iudicemur à Chriſto ; & ex his ſæpè infirmi maximo timore percutiuntur,& exagitantur, à quo virtute huius ſacramenti liberantur.

Num.14 Quarta eſt, quia hoc ſacramentum non ſolum liberat à dicto timore, triſtitia,& perturbatione, ſed etiã gaudium,& lætitiã ægroto confert, ita vt reddat illũ paratum ad libenter reddendum depoſitum noſtrum & vitam noſtram, ſi dominus illã voluerit repetere.

Quia-

Quinta eſt, quia ſub miniſtrat fidelibus arma, & vi- C.T.ſeſſ.
res, quibus infirmus diaboli vim, & impetũ frangere 14. pro
& illi fortiter repugnare poſſit; Et hæc vtilitas omniũ ext.
maxima poteſt videri. Cum enim diabolus tempore Vnct.
mortis multò acrius cõtra hominem pugnet, inducẽ & c.2.
do, ſi fieri poſſit, vt de Dei miſericordia deſperet, oĩ- C.R. nu.
no maxima eſt vtilitas huius ſacramenti, quod in tan 15.
to periculo ſpeciale conferat auxilium erigendo mẽ-
tem infirmi, ad ſpem bonitatis diuinæ.

Sexta eſt, quia virtute huius ſacramenti infirmus Seſſ.14.
leuius, & facilius fert incommoda, & dolores quos pro. & c.
ſecum infirmitas ferre ſolet. 2. ext.

Septima eſt, quia ſæpè ſanitas per hoc ſacramentũ vnct.
confertur quod ſi aliquando nõ cõfertur, hoc ex tri- C. R. nu.
plici cauſa prouenire poteſt; Prima eſt, quia ad ſalutẽ 15. C. R.
animæ, vel ad futuram gloriã aliter expediat, in hoc nu. 16:
enim ſacramẽto certò efficitur ſanitas animæ; corpo- C. T. vbi
ris verò nonniſi in ordine ad animam; Secunda eſt, ſupra.
quia vel adminiſtrans, vel ſuſcipiens hoc ſacramentũ
infirmi in fide ſunt, ad obtinendam enim ſanitatẽ cor
poralem requiritur fides, quia vt habetur Matt. 13. &
Mar. 6. Dominus apud ſuos multas virtutes non fecit
propter incredulitatem illorum. Tertia cauſa eſt quia
modo non ſunt neceſſaria miracula, ſicut fuerunt ini-
tio naſcentis Eccleſiæ, & ideo nunc non ſemper, vel
frequẽter reſtituit ſanitas corporis in hoc ſacramẽto.

De modo tradendi doctrinam huius ſacramenti.

Parochi debent docere populos ea, quæ pertinẽt Num. 16
ad hoc ſacramentum? Reſp. debent ea ratione, & nu. 1.
qua dictum fuit ab initio.

Quõ poſſunt diuidere ſermonẽ de pertinentib. ad Num. 1.
hoc ſacramentũ? R. Sic poſſunt facere tres ſermones. Seſſ. 14.
In primò explicabunt doctrinã primi capitis, in ſecũ c. 7. R.
do ſecundi, in tertio tertij. Illa enim diuiſio realis eſt.

Quo tẽpore poſſunt de hoc ſacramento loqui? R.
Cum multi reperiuntur infirmi, vel cũ contingit tra-
ctare de morte ſemper autem de ſacramentis agere
licet, ſed præcipuè dum debent adminiſtrari.

DOCTRINA
Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Ordinis.

De neceſſitate, & vtilitate doctrinæ huius ſacramenti.

Num. 1. DOctrina de Ordinis ſacramento eſt neceſſaria? Reſp. eſt.

Num. 1. Quare hoc? Reſp. Quia Sacramenta ad ſalutem ſunt neceſſaria; abſq; autē Ordinis ſacramento vel illa confici, & adminiſtrari non poſſunt: vel certè ſolemnem cæremoniam, ac religioſum quendam ritum ac cultum illis debitum non habebunt.

Num. 1. Debet à Parochis tradi hæc doctrina magna diligētia? Reſp. ait Catech. debet maxima.

Num. 1. Quibus vtilis eſt hæc doctrina? Reſp. Primo Parochis, & his, qui ad ordines ſunt promoti, vt intelligāt in quo gradu ſint cōſtituti, & quæ virtutes, atq; functiones illis cōueniāt: Secūdò, his, qui debent promoueri ad ordines, vt intelligant quales eſſe debeāt, qui in ſortem domini ſunt vocandi: & ideo cognitionē pcipiāt earum rerum, quibus ad vlteriores gradus viā ſibi munire poſſint: Tertiò omnib. fidelibus, vt ſciāt, quo honore digni ſint Eccleſiæ miniſtri: & ſi cōtingat parētes habere liberos, quos velint deſtinare ad Eccleſiæ miniſteriū: vel ipſi liberi ſe ſponte offerunt: vt ſciant quæ præcipuè huius rei gratia facienda ſint.

Quando hæc doctrina tradenda eſt? Reſp. Potiſſimum cum ſacræ ordinationes habendæ ſint.

Diui-

Diuiſio tractationis.

QVomodo poteſt diuidi tractatio? Reſp. difficilli mũ eſt facere realem diuiſionem; & Catec. nõ tractat de hoc ſacramento per modum doctrinæ, vt facit in alijs: ſed moralem quaſi de illo tractationẽ inſtituit. Et primò agit in generali de hoc ſacramento Ordinis; Poſtea de ſingulis ordinibus tractat: demum aliqua etiam in generali de illo proponit.

In gratiam facilioris doctrinæ, quæ diuiſio fieri poteſt? Reſp. Talis videtur eſſe opportuna.

Primò de Ordinis ſacramento in generali.

Secundò de ſingulis ordinibus in particulari, & eorum cæremonijs.

Tertiò de ſuſceptione, et adminiſtratione ordinum dictorum, & eſt conformis Catechiſmo.

Quid debet tractari de ſacramẽto ordinis in generali? Reſp.

Primo de nomine, & diffinitione.

Secundò de materia, forma, & efficiente.

Tertio de fine ſacramenti, ideſt de ſacris functionibus, de miniſtris, & eorum numero, & ſufficientia: de duplici effectu, gratia, & charactere, de numero, & differentia ordinum.

De nomine ordinis. Cap. I.

QVid ſignificat hoc nomen Ordo? Reſp ait Catechiſmus. Eſt enim Ordo, ſi propriam eius vim & notionem accipiamus, Diſpoſitio ſuperiorum & inferiorum rerum, quæ inter ſe ita aptæ ſunt, vt vna ad alteram referatur: ideſt ordo eſt congrua, & apta diſpoſitio rerum, ita vt inter ſe vna ſit ſuperior, alia inferior. Num. 9.

Quare tali nomine Eccleſia vtitur ad ſignificandũ hoc ſacramentum? Reſ. Primò ad ſignificãdum dignitatem eorum, qui ad ordines ſunt promoti; nempè qui ſupra populum ſunt; Secundò ad oſtendendum varios Ibidem.

tios

rios eſſe gradus miniſtrorum,& varia eſſe genera fun ctionum in Eccleſia, quæ tamen omnia certa ratione, & ordine diſtributa,& collocata ſunt.

De diffinitione ſacramenti Ordinis. *Num. 2.*

3. p. q. 3. ar. 2. ſup. QVomodo diffinitur ſacramentũ Ordinis? Reſp. ſic Ordo eſt ſignaculum quoddam Eccleſiæ, per qđ ſpiritualis poteſtas traditur ordinato.

Ex D. T. 3. p. q. 34 Hæc diffinitio eſt perfecta? R. poteſt dici perfecta, quia exprimit quatuor cauſas Ordinis. Cauſa efficiẽs ſignificatur per illud verbum Eccleſia; Epiſcopus .n. qui confert ordinẽ, eſt miniſter Eccleſiæ, & ordinato tribuit Eccleſiæ poteſtatem, quam ipſe habet. Cauſa materialis, & formalis denotãtur per illud verbũ ſignaculũ: eſt.n. idẽ quod ſignum: illud aũt quod in ordine ſignũ eſt, ſunt materia,& forma, quæ res ſenſibiles ſunt,& denotant poteſtatẽ ordinato collatã. Illud verò Verbum, per quod traditur, ſignificat virtutẽ, & efficientiam ſacramenti Ordinis, id eſt materiæ,& formæ, quæ nonſolum ſignificant, ſed efficiunt. Illud, ſpiritualis poteſtas traditur ordinato, declarat cauſã finalem; Finis enim ſacramenti Ordinis eſt duplex, vnus eſt cõſtituere miniſtros in Eccleſia, & hoc notatur per illud verbum Ordinato: ordinatus .n. eſt, qui ad aliquod miniſteriũ eſt deſtinatus, præcipuè ſi tale miniſterium dicat gradum,& excellentiã: Alter finis eſt ordinatis miniſtris conferre ſpiritualem,& opportunam miniſterio poteſtatem, & hoc ſignificatur per illud verbũ: Spiritualis poteſtas traditur; rectè ergo tradita diffinitio eſt.

De materia ſacramenti ordinis. *Num. 3.*

3. p. q. 34 ar. 5. ſup. QVænã eſt materia ſacramenti Ordinis? R. illud qđ ab Epiſcopo porrigitur tangendũ ab ordinato.

Ibidem. a. 5. ad 3. Eſt de neceſſitate ſacramenti, quod iſta materia tãgatur? Reſp. D.T. primò dicit non eſſe de neceſſitate, poſtea perpendens illud verbum Epiſcopi, Accipe, p

quod

quod videtur requiri tactus relinquit ferè dubium, quod neceſſe ſit tangi, & ideo tutius eſt, vt tangatur.

De forma ſacramenti Ordinis. Num. 2.

QVænam eſt forma huius ſacramenti? Reſ. Verba à b Epiſcopo prolata. 3. p. q. 34 ar. 4. ibi.

Quare Epiſcopus profert verba formę per modum imperatiui? Reſp. Quia ſicut à Chriſto deriuatur poteſtas in Epiſcopū, ita ab Epiſcopo deriuatur in ordinatum per ſacramentum ordinis; & ideo profert formam per modum imperatiui. ar. 4. & 5 ſup.

De fine ſacramenti ordinis. Cap. III.

QVid debet conſiderari circa finem huius ſacramenti? Reſp. duo. Primū quis ſit finis ſacramenti ordinis; Secundum an ipſum ſacramentū ſit medium accommodatum ad dictum finem.

Quis eſt finis ſacramenti ordinis? Reſp. Inſtituere, & conſecrare dignos, & idoneos miniſtros ad ſacrificium Miſſæ celebrandum. Num. 8. & 12.

Circa hunc finē quid debet conſiderari? Reſ. Quatuor. Primum quæ ſint functiones, & miniſteria, ob quæ miniſtri in hoc ſacramento inſtituuntur.

Secundum qui, quot, & quales ſint, & eſſe debeant dicti miniſtri.

Tertium de gratia, & charactere.

Quartum de ipſomet Ordinis ſacramēto, & illius virtute.

De functionibus ſacris. Num. 2.

QVæ ſunt ſacræ, & Eccleſiaſticę fūctiones, ob quas ſacramentum ordinis eſt inſtitutum? Reſp. quatuor. Prima eſt dignè offerre ſacrificium Deo, ſeu dignum, & publicū cultum præbere illi; & ad hanc ſinguli ordines diriguntur iuxta gradum ſuum: Secūda eſt fungi officio internūcii, ſeu mediatoris inter Deū, & populum: & hęc eſt propria ſacerdotis, cui inferiores Nu. 12. & C. T. ſeſſ. 23. capit. 3. C. R. n. 27.

res miniſtri iuxta gradum ſuum deſeruiunt; Tertia eſt
Num. 34 conficere, & adminiſtrare ſacram Euchariſtiam; &
num. 67. eſt propria Sacerdotis, ſed adiuuant illum in hoc alii
25. miniſtri. Quarta eſt docere, & gubernare populum
Dei; Illumq; ad æternam beatitudinē dirigere; & eſt
propria ſacerdotis, ſed aliqua rõne cæteris miniſtris,
qui legunt, vel cantant publicè, communicatur.

Num. 8. Sacramentum Ordinis eſt inſtitutum ob has functiones? Reſ. ita eſt, quia propter has functiones exercendas miniſtri ordinantur, & conſecrantur.

De ſacris Miniſtris. Num. 8.

Seſſ. 23. initio. C.R. n. 8. MIniſtri ſunt neceſſarii, vt iſtę functiones exerceãtur? Reſp. Sunt, quia vbi non eſt agens, ibi actio non eſt, & Concilium Trid. ex eo, quod datur ſacrificium probat dari ſacerdotium.

Quas conditiones debent habere iſti miniſtri? R.
C.R. n. 8. Quatuor, prima quòd ſint publicæ perſonæ, Secunda,
34. & alibi. quod ſint gratæ Deo; Tertia, quòd ſint dignè ad tantũ munus obeundum; Quarta, quòd ſint idoneæ, ideſt habeant facultatem faciendi quod opus eſt.

Quare debent eſſe perſonæ publicę? Reſp. Quia di-
Ex n. 8 & ctæ functiones publicæ ſunt; fiũt enim pro toto popu
ex ſeſ. 23 lo, & cultus publicus Deo debetur; qui ſine miniſtro
cap. 1. publico eſſe non poteſt.

Cur debent eſſe gratæ Deo? Reſp. Quia cultus non
Num. 34. eſſet gratus Deo, ſaltem reſpectu illius perſonæ.

Cur dignę? Reſpon. quia inhonoratur miniſterium,
ex n. 34. quod peragitur ab indigno.

Ibidem. Cur idoneæ? Reſ. quia nemo rectè facit illud, quod virtutem, & facultatem ſuam excedit.

Ex nu. 8. & 34. Quid intendit facere ſacramẽtum ordinis quò ad hos miniſtros? Reſp. Duo. Primò conſtituere, & cõſecrare iſtos miniſtros. Secundò tradere illis quatuor conditiones requiſitas, quæ dictæ ſunt.

De numero miniſtrorum, & ordinum. Num. 4.

Seſſ. 23. c. 2. QVot ſunt miniſtri? Reſp. Septem. Hoſtiarius, Lector, Exorciſta, Acolitus, Subdiaconus, Diaconus, Sacerdos.

Quo-

Quomodo ſcitur tot eſſe ordines,& miniſtros: R. C.T. ait De presbytero, & Diacono ſciri, quia ſacræ litteræ de illis teſtantur, & apertam mentionem faciũt: de aliis ſcitur, quia ab ipſo Eccleſiæ initio dicto rum ordinum nomina, atque vniuſcuiuſque propria miniſteria in vſu fuiſſe cognitum eſt. ibid. & C.Rn. 12.

Cur ſeptem ſunt ordines? Reſp. ait Conc. quia tot miniſtri ſunt neceſſarii. Seſſ. 23. cap. 2.

Quomodo tot miniſtri ſunt neceſſarii? Reſp. Quia tot functiones, & tot miniſteria in ſacrificio Miſſæ adhibere conueniens eſt. Seſſ. 13. c. 2.

Quare conuenit tot miniſteria adhibere? Reſ. Cõc. ait ob duas rationes. Quarum primam ita explicat. Cum diuina res ſit tam ſancti ſacerdotii miniſteriũ, conſentaneum fuit, quò dignius, & maiori cum veneratione exerceri poſſet, vt in Eccleſiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diuerſi eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent: Aliã verò rationem tangit his verbis, quæ immediatè ſequuntur. Ita diſtributi, vt qui iam clericali tõſura inſigniti eſſent, per minores ad maiores aſcenderent. Vbi apertè dicit tot ordines, & miniſtros dari, quia magno domino, nempè Deo, & magno miniſterio exhibito illi, nempè ſacrificio filii ſui multitudo miniſtrorum cõueniens eſt, ſicut in aulis Regum videmus, ſimiliter quia homo cum ſit vilis creatura, non debet ad tantũ miniſterium niſi per gradus promoueri. ibid.

De ſufficientia horum ordinum, ſeu miniſtrorum. Num. 5.

Iſti ſeptẽ ordines, vel miniſtri ſufficiunt ad ſancti Sacerdotii miniſterium? Reſp. Sufficiunt. Num. 12

Quomodo probatur ſufficientia? Reſ. ait Cate. per ea miniſteria, quæ ad ſacroſanctum ſacrificiũ Miſſæ, & ad Euchariſtiam vel conficiendam, vel adminiſtrãdam, cuius cauſa præcipuè ſunt inſtituta, neceſſaria videntur. Num. 12

Quot miniſteria ſunt neceſſaria ad ea, quæ dicta ſunt?

3.p.q.37 a. 1. ſup. ſunt Reſp. ait D.Tho. quatuor; primum eſt conficere, & adminiſtrare Euchariſtiam, vt dictum eſt; Secundũ parare materiã, & ea quæ ſunt neceſſaria ad conficiẽdum, & adminiſtandum, quæ dicta ſunt. Tertium diſponere præſentem populum in interiori: vt dignè, & deuotè huic ſacrificio interſit. Quartum gerere curã exteriorem tum Eccleſiæ, tum perſonarum, & rerũ, quæ ſunt in Eccleſia, vel pertinent ad Eccleſiam.

Ibid. Quinam ad hæc miniſteria deſtinantur? Reſ. ita D. Tho. ad primum miniſterium deſtinãtur duo miniſtri ſacerdos, vt principalis; diaconus, vt miniſter, & adiutor, ſacerdotis, & ſub illo conſtitutus. Ad ſecundum deſtinãtur duo alii miniſtri, Primus eſt Subdiaconus, qui debet parare materiã Euchariſtiæ in vaſis ſacris, & etiam ipſa vaſa, & linteamina ſacra, demũ omnia, quæ requirit Diaconus. Alter eſt Acolitus, qui, debet parare materiam in vaſis non ſacris, & ſeruire Subdiacono, ſicut ipſe ſeruit Diacono. Ad tertiũ duo miniſtri deſtinantur, Exorciſta, qui remouet impedimẽtum dæmonis per inuocationem diuini nominis, & Lector qui lectione præparat mẽtes fideliũ. Ad quartum Hoſtiarius deſtinatur. ad quem ſpectat curare, vt omnia quæ pertinent ad Eccleſiam, decenter fiant.

De diſtinctione, & differentia horum ordinum. *Num. 6.*

Seſſ. 23. c. 2. Iſti ordines conueniunt, & differunt inter ſe? Reſp. ita eſt.

C. R. nu. 12. 3. p. q. 37. a. 3. ſup. Quomodo conueniunt? Reſp. Primò omnes ſunt ordines. Secundò omnes quatenus ordines ſunt, ſacri etiam exiſtunt, & ſacramentum dici poſſunt. Tertiò omnes imprimunt gratiam, & characterem. Quartò conſtituunt ſinguli vnum miniſtrum.

Num. 34 & 19 Quomodo differunt? Reſp. Primò ſinguli ordines conferunt gratiam, & characterem ſub ratione ſpeciali, & ſibi propria. Secundò alii ſunt maiores, & ſacri, alii ſunt minores, & non ſacri.

Num. 12 Qui ſunt ordines maiores, & ſacri? Reſp. Sacerdotium, Diaconatus, Subdiaconatus.

Qua-

Quare dicuntur maiores? Reſp. Quia maiora illis incumbunt miniſteria. Num.19.

Quare dicuntur ſacri? Reſp. Primò reſpectu materiæ, quia poſſunt tangere res ſacras. Secundò reſpectu voti caſtitatis, & obligationis officii diuini, vnde ſunt Deo ſpecialiter mancipati. 3.p.q.37 ar.2.ſub.

Cur reliqui dicuntur minores? Reſpon. quia minora miniſteria illis incumbunt. Num.12.

Cur dicuntur non ſacri? Reſp. quia non poſſunt tangere res ſacras. D. T. vbi ſup.

De vnitate ſacramenti Ordinis. Num.7.

Iſti ſeptem ordines ſunt vnum, aut plura ſacramenta? Reſp. Conc. Trid. ait ſunt vnum. Ex ſeſ.7. ca.1. & 23.cap.2.

Quomodo ſunt vnum, ſi ſeptem ſunt? Reſp. Sunt vnum primò ratione finis; omnes enim habent eundẽ finem, nempè ſacrificium Miſſæ, & Euchariſtiam conficere, & adminiſtrare: Secũdò ratione perfectionis, quia ſacramentum ordinis in ſacerdotio tantùm ſuã recipit perfectionem. Seſ.23.c.2. C.R.n.12 & n. 34.

Singuli ordines conferunt gratiam, & imprimunt characterem? Reſp. ita eſt. Ex. C. R. num.34.

Sunt ſeptem characteres diſtincti? Reſp. Quadã ratione ſunt diſtincti, quia ſinguli ordines ſpecialẽ conferũt poteſtatem: quadam ratione ſunt vnum, quia ad vnum omnes ſunt ordinati. C.R. ibi.

De ſacramento tantùm re, tantùm, & vtreque. Num.8.

Quid eſt ſacramentum tantum in ordine? Reſp. materia, & forma.

Quare ſunt ſacramentum? Reſp. Quia illis conuenit diffinitio ſacramenti.

Quid eſt res tantum? Reſpon. Gratia.

Quid res, & ſacramentum? Reſpon. Character.

De effectu ſacramenti Ordinis ideſt gratia, & Charactere. Num.9.

Quis eſt effectus huius ſacramenti? Reſp. Gratia, & Character. Num. 34

Ibidem. Quare talis eſt,effectus? Reſp. quia ſic cõuenit fini huius ſacramenti.

Ex n. 34. Quomodo conuenit fini?Reſ.Finis huius ſacramenti eſt conſtituere dignos,idoneos, publicos , & Deo gratos miniſtros,vt dictũ eſt: & gratia , & Character hoc faciunt.

3.p.q.63 ar.3. Quomodo faciunt?Reſp. Character facit idoneos, quia dat poteſtatem, facit etiam publicos miniſtros, quia character eſt , quædam participatio ſacerdotij Chriſti,vt ait D.T. quòd ſacerdotium publicũ miniſterium eſt,Gratia verò facit illos dignos , & gratos Deo;vnde effectus bene fini reſpondent.

C.R.nu. 34. Iſti duo effectus ſufficiunt ad miniſtros conſtituendos?Reſp.Sufficiunt,quia per ipſos miniſtri legitimi & cũ debitis qualitatibus inſtituuntur,& cõſecrãtur

Num.34. Sacramentum ordinis habet vim efficiendi gratiã & characterem? Reſp. habet.

Circa effectum ſacramenti ordinis ſuntne multa conſideranda? Reſp. Quantũ pertinet ad characterẽ expedit nonnulla conſiderare.

Quæ ſunt?Reſ. Primò de duplici Corpore Chriſti vero,& miſtico.Secundò de duplici poteſtate ordinis,& iuriſdictionis.Tertiò de duplici claui ſcientiæ, & poteſtatis:Quartò de iuriſdictione,eiuſq; differentia à claui; Quintò de duplici iuriſdictione ordinaria,& delegata,& de illius neceſſitate.Hæc .n.ad effectum ſacramenti ordinis pertinentia ſunt.

De Corpore Chriſti, vero, & miſtico. Num. 10.

Num.6. QVotuplex eſt Corpus Chriſti?Reſpon. Duplex aliud verum,aliud miſticum.

Quod eſt Corpus Chriſti verum?Reſp.Eſt illud quod in ſacra Euchariſtia continetur.

Ibidem. Quid eſt Corpus Chriſti miſticum?Reſp. Eſt Eccl.

Ibidem. In ſacramento Ordinis datur poteſtas in Corpus

n.5.& 6. Chriſti verum,& miſticum?Reſp.datur,vt in ſingulis Ordinibus dicetur.

De

De duplici poteſtate ordinis, & iuriſdictionis.
Num. 11.

QVotuplex eſt poteſtas, quæ Eccleſiæ, & eius miniſtris data eſt? Reſp. ait Catec. duplex, alia ordinis, alia iuriſdictionis. Num. 6.

Quid eſt poteſtas ordinis? Reſp. ait Catec. eſt poteſtas; quæ ad verũ Chriſti Domini corpus in ſacroſancta Euchariſtia refertur, ideſt per hãc poteſtatẽ ſacerdotes, & miniſtri poſſunt facere, iuxta gradum ſuum, omnia, quæ facienda ſunt adhoc, vt ſacra Euchariſtia cõficiatur, Deo offeratur, & fidelibus adminiſtretur. n. 6. 7. 12.

Quid eſt poteſtas iuriſdictionis? Reſp. ait Catec. eſt poteſtas data ſacerdoti ſuper Corpus Chriſti miſticũ & ad illa ſpectat Chriſtianum populum gubernare, & moderari, & ad eternam, cœleſtemque beatitudinem dirigere. Num. 6.

Poteſtas, quæ datur vnicuiq. ſacerdoti, ligandi, & abſoluendi eſt ordinis an iuriſdictionis? Reſp. Poteſtas ligandi, & ſoluendi dupliciter poteſt conſiderari; vno modo, quatenus hæc poteſtas datur ſine materia ideſt ſine populo, aut ſubditis in quos exerceatur; & ſic eſt poteſtas ordinis, & datur cuiq. ſacerdoti in ſua ordinatione: Alio modo conſideratur quatenus dictæ poteſtati ordinis ſubijcitur materia, & populus, in quem talis poteſtas exerceatur: & hæc dicitur poteſtas iuriſdictionis, & non datur cuicunque ſacerdoti, ſed tantum illi, cui ſubiiciuntur fideles, vt poſſint ab illo abſolui, atque ita Parochus non ſacerdos habet poteſtatem iuriſdictionis, & non ordinis: Sacerdos non Parochus, nec admiſſus ad cõfeſſiones habet poteſtatem ordinis, & non iuriſdictionis; Parochus qui ſit Sacerdos habet vtramque. Seſſ. 14. cap. 7. & C. R. de P. nu. 56.

Poteſtas ligandi, & ſoluendi quomodo eſt poteſtas ordinis, cum pertineat ad corpus Chriſti miſticũ? R. pertinet ad corpus Chriſti miſticum in ordine ad Euchariſtiam, quia iſti poteſtas data eſt ad præparandũ populum fidelem, vt dignè Euchariſtiam percipiat. C. R. de P. nu. 56. & de ſac. or. num. 7.

R De

Ex. C. R. Poteſtas quam habent miniſtri Eccleſiæ præcipuè
de pę. n. ſacerdotes habet plura nomina?Reſp.habet,&c.
56.de or. præcipuè quatuor;Primum eſt character. Secundum
nu.34. poteſtas ordinis.Tertiũ poteſtas iuriſdictionis.Quar
Ex C.T. tum clauis ſcientiæ,& poteſtatis.
ſeſs.14. Differunt inter ſe?Reſp.Differunt omnes enim or-
c.7. & c. dines habent Caracterem, & poteſtatem ſui ordinis
15. ex lo Omnes ſacerdotes habent Characterem,& poteſtatẽ
cis citat. ordinis ſacerdotalis,& claues ſcientiæ,& poteſtatis,
ſed non omnes habent iuriſdictionem.

C.R. nu. Poteſtas ordinis ſacerdotalis differuntne a clauib.
6.7. ſcientiæ & poteſtatis?Reſp.differt,quia claues dicũt
poteſtatem ligãdi,& ſoluendi? & ideo in ordine ad fi
deles cõſiderãtur: poteſtas autem Ordinis dicit tum
poteſtatem clauium,tum etiam illam poteſtatẽ, quæ
directè ad corpus Chriſti verum eſt ordinata.

C.R. de Clauis,& poteſtas diſtinguuntur?Reſ.Non,ſed idẽ
p.nu.44. ſunt,ſi de poteſtate ligandi, & ſoluendi intelligatur.
Clauis enim non eſt aliud, quam poteſtas cœlum
aperiendi, quod fit per remiſſionem peccatorum.

Quot sũt claues?R.Duæ,vna ſciẽtiæ,alia poteſtatis

3.p.q.17 Sunt duæ, an vna poteſtas;Reſp.vna tantum,quia
ar.3.ſup. ad vnum effectum,& finem ordinantur.

ibidem. Quis eſt iſte finis,vel effectus?Reſp. Aperire cęlũ,
C. R. de & à peccatis homines liberare.

p.44. Quare duæ ſunt claues,ſi finis,& effectus vnus eſt?
3.p.q.17 Reſp.ad hunc finem obtinendum duo actus in ſacer-
a.3. ſup. dote ſunt neceſſarii:vnus eſt,vt examinet an iſte,vel
ille dignus ſit,vt abſoluatur; alter eſt,vt verè, & effi-
caciter illum abſoluat.

Ibidem. Quare eſt neceſſarium facere iſta duo? Reſp.Quia
poteſtas ligandi,& ſoluendi requirit, vt videatur,an
quis debeat ligari, vel abſolui; hoc autẽ requirit di-
ſcuſſionem cauſæ, & examen rei. ſicut faciũt iudices
omnes:ideo prius oportet per clauem ſciẽtiæ exami
nare,

nare poſtea per clauem poteſtatis iudicare, quia ſic iuditium iuſtum,& rectum erit.

Omnes ſacerdotes habent vtranq. clauem ſcientiæ? Reſp. omnes omnino. 3.p.q.19 ar.3.ſup.

Quomodo indocti habent clauem ſcientiæ? Reſp. aliud eſt habere clauem ſcientiæ, aliud eſt habere ſcientiam: omnes ſacerdotes habent clauem ſciẽtiæ, ſed non omnes ſcientiam. 3.p.q.17 ar.3.ſup.

Quomodo quis poteſt habere clauem ſcientiæ,& non ſcientiam? Reſ. Clauis ſcientiæ non eſt aliud, quã poteſtas examinãdi reum,& cauſam illius, poteſt autem eſſe, quod aliquis habeat poteſtatem examinãdi reum,& nõ habeat ſcientiam veluti iudex indoctus, & aliquis habeat ſcientiam & non poteſtatem: veluti perſona priuata, quæ huius rei perita ſit, & idem de ſacerdote dici poteſt. Ibidem.

De vſu clauium. Num. 13.

QVilibet ſacerdos habet vſum clauiũ? Reſp. Quilibet ſacerdos habet claues, ſed nõ quilibet habet vſum illarum. 3.p.q.20.ar.1. ſup. Seſſ.14. cap.7.

Quid eſt vti clauibus? Reſp. Eſt actu abſoluere, vel ligare. ibid.

Quid requiritur adhoc vt ſacerdos poſſit vti clauibus? Reſp ait Conc. vt habeat ſubditos ſibi ſaltẽ in foro conſcientiæ. Seſſ.14. cap.7.

Quomodo fideles efficiuntur ſubditi ſacerdoti? R. ait Conc: p iuriſdict. ordinariam, vel ſubdelegatam.

De iuriſdictione, eiuſq; diuiſione, ac neceſſitate. Num. 4.

IVriſdictio eſt neceſſaria ad hoc, vt ſacerdos clauibus vti poſſit? Reſp. Omnino. ibid.

Quid eſt iuriſdictio; Reſp. Eſt facultas dicendi ius alicui, ideſt diffinitiuè, & iudicialiter determinandi an fecerit rem iuſtam. Seſſ.14. cap.7.

In quos habetur hæc iuriſdictio? Reſp. Tantùm in ſubditos, ait Concilium.

Quotuplex eſt iuriſdictio? Reſp. Duplex ordinaria, & ſubdelegata.

Seſſ. 14. cap. 7. Quid eſt ordinaria? Reſp Eſt poteſtas iam dicta, cũ facultate illam alteri communicandi.

Qui habent hanc ordinariam? Reſp. Papa in omnes fideles, & in toto orbe; Epiſcopus in ſua diœceſi, & in ſuos diœceſanos: Parochus in ſua Eccleſia, & in Parochianos.

Quid eſt iuriſdictio delegata? Reſp. eſt illa, quę data eſt ab Ordinario habẽte facultatẽ illã ſubdelegãdi

Qui poſſunt ſubdelegare? Reſp. Papa indiſtinctè. Epiſcopus iuxta ſuam iuriſdictionem; Parochus in illos tantum, qui ab ordinario ſunt approbati, & circa ſubditos ſibi.

Qui habent hac delegatam iuriſdictionem? Reſp. religioſi ab Ordinario approbati ad confeſſiones, & alii, qui ab ordinariis legitimè illam acceperunt.

Omnes ordines ordinãtur ad has claues, & ad hãc poteſtatem? Reſp. ita eſt, quia omnes miniſtri ordinantur ad hoc, vt fiant ſacerdotes, vel vt ſeruiat ſacerdoti in miniſterio, quod ipſe principaliter agit: & ideo in ſingulis ordinibus imprimitur character, qui eſt ſpiritualis poteſtas ordinata ad ſummum miniſteriũ, & ad ſummam poteſtatẽ, quæ in ſacerdote reperitur.

De ſingulis Ordinibus in particulari.

CAP. II.

TRactandum eſt de ſingulis ordinib. in particulari? Reſp. neceſſe eſt, & Catechiſmus hoc facit.

Quid debet de ſingulis conſiderari? Reſp. Primò de nomine. Secũdò de materia. Tertiò de forma. Quartò de effectu. Quintò de officio, ſeu fine. Sextò de obligationibus ſi quæ ſunt. Septimò de ribtius, qui in conferendo, & ſuſcipiendo ordine adhiberi ſolent.

De

De Prima Tonſura.

QVid ſignificat prima Tonſura? Reſp. Tonſura dicitur quaſi Tonſio, capilli enim tondentur in illa dicitur verò Prima, quia ante omnes ordines prima conferri ſolet. Ex C. R. Num. 13

Prima Tonſura eſtne ordo? Reſp. non, ſed præparatio ad ordines. Num. 13

Quomodo appellatur qui ſuſcepit illam? Reſp. Clericus quia accipit in ſortem, & hæreditatem ſuam dominum, vt eſt à tali nomine ſignificatum. Num. 13.

Quis eſt finis Primæ tonſuræ? Reſ. Primò deputare Clericum ad cultum diuinum, & numerare illum in ſortem domini. Secundò diſponere, & præparare illum ad ordines. Ibidem.

Quis primò inſtituit Tonſuram? Reſp. ait Catech. Apoſtoli, vt habetur ex Dionyſio Areopagita, D. Aug. & D. Hieron. Et primus omnium S. Petrus dicitur illam inſtituiſſe in memoriam coronæ ſpineæ impoſitæ capiti Chriſti. Num. 14

Quænam eſt materia? Reſp. Propriè non habet materiam; ſed loco materiæ ſunt capilli, qui tondentur. Num. 13

Quare tondentur capilli? Reſp. Ad ſignificandum, quod ſicut capilli, qui ſunt pars corporis ſuperuacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas, & eſſe vacua curis humanis. Num. 14

Quænam eſt forma? Reſ. Loco formæ eſt figura circularis ad modum coronæ. Num. 14

Quid ſignificat ſpecies Coronæ? Reſ. Primò ſpineã coronam capiti Chriſti impoſitã, vt Clericis ſignificetur, ipſos ſemper debere ſpeciem, & figurã Chriſti gerere ante ſe: Secundò dicitur ab illa ſignificari regiam dignitatem, quæ clerico conuenire videtur: Tertiò dicitur etiam ſignificare perfectionem vitæ, quæ clerico conuenit. figura enim circularis perfectiſſima eſt. Ibidem.

Hæc corona debetne eſſe in omnibus ordinibus æquè lata? Reſp. Non, ſed altior ordo maiorem illam debet habere. Num. 15

R 3 Super-

Super pelliceum,quod Clerici gerunt, quid ſignificat? Reſp. Virtutē,& perfectionem quæ in Clerico eſſe debet,Albedo enim ſignificat puritatē;Extenſio, & amplitudo illius dilatationem charitatis, & boni odoris.Quòd verò aliis veſtib.ſuperponatur ſignificat clericum debere ſuperueſtiri maiori perfectione.

Quid ſignificat longa veſtis vſque ad pedes; Reſp. perfectionem maiorem vitæ.

Quid ſignificat biretum in modū crucis?R. Crucē Chriſti,& mortificationem carnis in illud deferente.

De ordine Hoſtiariatus.

Num.15 A Quo deſumitur nomen Hoſtiarii?Reſp. Ab hoſtio,quod debet cuſtodiri ab Hoſtiario.

num.15. Quænam eſt materia Hoſtiariatus? R. Claues,quæ ex altari ab epiſcopo accipiuntur,vt ſignificetur ſub illis clauibus cuſtodiri ea,quæ pertinent ad altare.

ibid. Quæ forma?Reſp Iſta verba; SIC AGE QVASI DEO REDDITVRVS RATIONEM PRO HIS REBVS, QVAE HIS CLAVIBVS RECLVDVNTVR.

Quis inſtituit hunc ordinem;Reſp.Chriſtus,vel alii qui dicunt,quando eiecit de templo ementes,& vendentes,Et alii dicunt in vltima cœna.

Quod eſt munus illius?Reſp,ait Catech.

ibid. Primò templi Claues,& ianuā cuſtodire.i.aperire, necnō cuſtodire illam poſtquā aperta eſt, demū claudere illam;& ad hoc pertinet pulſare campanas,vt fideles intelligant,quando ad Eccleſiam accedant.

ibid. Secundò aditu templi arcere eos, quib.ingredi interdictum eſt:tales autem ſunt infideles,hæretici,excommunicati, & interdicti.

ibid. Tertiò,ad ſanctum etiam Miſſæ ſacrificium,ait Catech.aſſiſtebat curaturus,nè quis proprius, quā per eſſet ad ſacram aram accederet,& ſacerdotem rē diuinā facientē interpellaret; & iuxta hoc debet eiicere canes de Eccleſia,cohibere ſtrepitus,& clamores, & omnia,quæ celebrandi impedimento ſunt.

Quar-

Quartò ait Catec. Officium Theſaurarij ad Hoſtiariatum pertinebat, quod eſt eſſe cuſtodem ſacrarii. ibid.

Quatuor igitur ad hoc officium pertinent. Primò cuſtodia ſacrarij. Secūdò pulſatio campanarū. Tertiò cuſtodia hoſtii Eccleſiæ. Quartò cura vt in Eccleſia omnia decenter ſe habeant.

Quis eſt effectus huius ordinis? Reſ. Primus eſt character, ſeu poteſtas tale miniſterium exercendi. Secūdus gratia, ideſt qualitas diuina, qua dignè poſſit talia miniſteria exercere. Num. 34

Qui ritus ſeruantur in collatione Hoſtiariatus? R. Primò claues accipiuntur ab altari ratione iam dicta de materia. Secundò Epiſcopus admonet ordinandū qđ ſit eius officium, vt tanta admonitione excitatus diligenter agat munus ſuū. Tertiò Epiſcopus dat claues, & dicit verba, quibus confert poteſtatem. Quartò ordinandus accipit, & tangit claues; debet autem tangere manu dextra, vt oſtendat ſe accipere munus promptè, & fortiter exequendum. Quintò per Archidiaconum ducitur ad aperiendas fores, & campanas pulſandas, vt incipiat exequi officium ſuum. Ex Cate. nu. 15. & ex pont.

De Ordine Lectoratus.

A Quo deſumitur nomen Lectoris? Reſ. ab officio ideſt à lectione. Ex n. 16.

Quomodo lectoratus eſt gradus maior Hoſtiariatus? Reſp. Hoſtiariatus procurat reuerentiam corporalem, & exteriorē ſacrificio Miſſæ; Lectoratus verò ſpiritualem, quod maius eſt. Ex D. T. 3. p. q. 37 a. 2. ſub.

Quæ eſt materia? Reſ. Liber, in quo ſunt ea, quæ ad hanc functionem pertinent. Num. 16

Quæ forma? Reſp. Iſta verba (ACCIPE, ET ESTO VERBI DEI RELATOR, HABITVRVS, SI FIDELITER, ET VTILITER IMPLEVERIS OFFICIVM, partem cum his qui verbum Dei miniſtrarunt ab initio.) ibid.

Quando Chriſtus inſtituit? Reſp. Aliqui dicunt in vltima Cœna, alii vero cum accepit librum Iſaiæ, & legit, & clauſit, & dedit miniſtro. Lucę 4.

Num. 16 Quod eſt officium? Reſp. ex Catech. Primò libros noui, & veteris teſtamēti clara voce, & diſtincta, recitare, præcipuè quæ inter nocturnam pſalmodiā legi ſolent. Secundò prima rudimenta chriſtianæ religionis fidelibus tradere. Tertiò ex pontificali benedicere panem, & fructus nouos, ſed nō eſt in vſu. Quarto ex eodem exemplo, & moribus ædificare.

Ex D. T. vbi ſup. Quomodo iſte ordo ad ſacrificium Miſſæ deſeruit? Reſ. Quia lectione excitat adſtantes ad deuotionem

De exorciſtatu.

Ex n. 17. A Quo deſumitur nomen Exorciſtæ? Reſp. Ab officio, id eſt exorciſmo, & adiuratione dæmonis.

Ex D. T. vbi ſup. Quare exorciſta eſt gradus altior Lectore? Reſ. Primò Lector exercet munus ſuū præcipuè in Catechumenos, i. non inſtructos in fide, exorciſta verò in fideles. Secundò, Ille tantùm legit verbū Dei, iſte authoritatiuè, & cū poteſtate inuocat, qđ maius eſt. Tertiò, ille tātùm docet, iſte poteſtatē exercet. Quartò quia exorcizādo, & dæmones eijciendo quaſi cōfirmat doctrinam à Lectore recitatam, ideo altior gradus eſt.

Quando Chriſtus inſtituit? Reſp. Dicitur quando eiecit dæmones, & Apoſtolis dedit hanc poteſtatem.

Num. 17 Quæ materia? Reſp. Liber exorciſmorum.

Ibidem. Quæ forma? Reſ. hæc (Accipe, et commenda memoriæ, & habe poteſtatem manus imponendi ſuper Energumenos ſiue baptizatos, ſiue catechumenos.

Ibidem. & pōtif. Quod officium? Reſp. ait Catech. Inuocare nomen Domini in eos, qui ab immundis ſpiritibus obſidētur qui energumeni appellantur. Secundò, ait Pōtificale eſſe, dicere his qui non communicant, vt recedāt, ſed modo non eſt in vſu. Tertiò, idem ait, eſſe aquam in miniſterio fundere, ſed neque eſt in vſu.

Quæ vita exorciſtæ? Reſp. ex Pontificali. Primò expellere ab anima, & corpore ſuo omnē immunditiā, ſicut dæmones expellit ab alijs. Secundò imperare vitijs nè inimicus aliquid ſui iuris in moribus valeat vendicare, & vt melius imperet diabolo, cū eius multimodam nequitiam ſuperauerit.

De

De Acolytatu.

QVod nomen habet hic Ordo; Reſpon. Duo, dicitur Acolytus, & Ceroferarius, videntur idem ſignificare.

Quando Chriſtus inſtituit hunc ordinem? Reſpon. Aliqui dicũt vel in vltima cęna, vel quãdo dixit. Ego ſum lux mundi.

Quæ eſt materia? Reſp. Duplex eſt, nempe Candelabrum cum cereo extincto, & vrceolus vacuus. Num. 18

Quare traditur duplex materia? Reſp. Ad ſignificãdam duplicem poteſtatẽ; vna eſt in corpus Chriſti myſticum, & ſignificatur per candelabrũ; Alia in corpus Chriſti verum, & denotatur per vrceolos. Ibid. Ex D. T. vbi ſup.

Quare tradũtur vrceoli vacui, & cereus extinctus? Reſp. Ad ſignificandum eius officium eſſe accendere cereum, & implere vrceolos.

Quid primo traditur, candelabrum, an vrceoli? R. Candelabrum. Num. 18

Quæ eſt forma? Reſp. in traditione candelabri Epiſcopus ita dicit, *Accipe ceroferarium cum cereo, & ſcias te ad accẽdẽda Eccleſiæ luminaria mancipari in nomine Domini* Cum verò tradit vrceolos dicit. *Accipe vrceolos ad ſuggerendum vinum, & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti in nomine Domini.* ibid.

Quando imprimitur character? Reſ. Potiſſimum in traditione vrceolorum, quia tunc traditur poteſtas ordine ad corpus Chriſti verum, quod maius eſt.

Quod eſt eius officium? Reſp. Primò parare materiam neceſſariam ad Euchariſtiam in vaſis nõ ſacris; Secũdò Subdiaconos, & Diaconos in altaris miniſterio aſſectari, eiſq. operã dare: Tertiò deferre lumina, & aſſeruare cum Miſſæ ſacrificium celebratur, præcipuè verò cum Euangelium legitur, quod fit vt excitẽtur fideles ad reuerentiam doctrinæ Chriſti. Ibid.

Qui ritus ſeruantur? Reſ. ait Cat. primò Epiſcopus diligenter admonet ordinãdos officii ſui; Secũdò tradit candelabrum, Tertiò vrceolos modo iam dicto. ibidem

Hic

Hic ordo eſt maior iam dictis? Reſp. eſt, quia datur poteſtas in materiam pro Euchariſtia conficienda.

De ſubdiaconatu.

Num. 19 QVid ſignificat ſubdiaconus? Reſp. ſignificat qđ officium huius ordinis eſt eſſe ſub Diacono.

Ibidem. Quod eſt officium Subdiaconi? Reſp. ait Cat. Primò Diacono ad Altare inſeruire; Secũdò ſacra lintea, vaſa, panem, & vinũ ad ſacrificii vſum neceſſaria parare; Tertiò Epiſcopo, & ſacerdoti aquã præbere cũ manus in Miſſæ ſacrificio abluunt: Quartò Epiſtolam in Miſſa legere; Quintò tãquam teſtem ad ſacrũ aſſiſtere, prohibereq; nè ſacerdos ſacra faciẽs à quopiam perturbari poſſit; Sextò ad eam etiam ſpectat in proceſſionibus crucem deferre.

Quando Chriſtus inſtituit? Reſpon. In vltima cęna, & aliqui dicunt, quando ibi præparauit materiã Euchariſtiæ.

Quæ eſt materia? Reſp. Altera liber Epiſtolarũ, Altera calix cum patena.

Ibidem. Quando imprimitur character? Reſp. In traditione calicis.

Quæ eſt forma? Reſ. verba prolata ab Epiſcopo, vt dicetur.

Subdiaconi quæ onera, vel obligationes ſubeunt? Reſp. duo, onus dicendi officium, & votum caſtitatis.

De ritibus in collatione huius ordinis.

Ex Cate. nu. 19. & ex pont. QVi ritus ſeruantur in collatione huius ordinis; Reſp. Multi, & maximè notandi.

Primò examinantur quò ad ſcientiam, & requiſita, cum magna diligentia.

Secũdò datͅ illis titulus, vel patrimonii, vel beneficii, vel paupertatis vt in religioſis, quod ſufficiat ad illorũ ſuſtentationem: quod ideo fit, vt habẽtes vnde viuant poſſint ſine cura, & ſolicitudine circa victũ, ſemper Deo vacare cui in hoc ordine mancipantur.

.p.q.11 Tertiò parantur cum alba, quæ ſignificat puritatem

rem vitæ: & cum cingulo, qui ſignificat repreſſionem carnis; & cum amictu, qui ſignificat fortitudinem ad diuina officia exequenda, cui mancipatur. Hunc amictum non ponunt ſuper caput.

Quartò epiſcopus admonet ordinãdos, vt attentè cogitent onus, quod per hunc ordinem appetunt. nempè quod ſe ponunt in ſtatu, in quo tenentur ſeruare caſtitatem, & quod ſe reddunt inhabiles ad matrimoniũ contrahendum; Secũdò qđ obligant ſe ad perpetuo Deo ſeruiendũ, & præcipuè ad Canonicas horas recitandas: Tertiò quod ſe exponunt, vt in Eccleſiæ miniſterio ſuper ſint mancipati; Et ideo Epiſcopus dat tempus cogitandi, ſi cum talibus oneribus ordinem ſuſcipere volunt.

Quintò poſt hoc proſternunt ſe ordinandi maioribus ordinib. & tanq̃ mortui decũbunt, vt oſtẽdatur, quod moriuntur mundo, vt Deo reſurgant, & viuãt.

Sextò dum recumbũt fiunt præces à Clero, & Epiſcopo ſuper illos, & dicũtur Litaniæ, vt eligantur iſti miniſtri à Deo per ſanctorum, & iuſtorum interceſſionem.

Septimò ſurgunt, & tunc Epiſcopus longa oratione admonet illos de officio ipſorum recte peragẽdo.

Octauò epiſcopus dat calicem cũ patena, & Archidiaconus dat (vt intelligatur Subdiaconũ Diaconi officio ſubſeruire) vrceolos aqua, & vino plenos, vnà cũ lebete, & linteolo, quo manus abſtergũtur; Et Epiſcopus dicit, (*Videte cuiuſmodi miniſteriũ vobis traditur ideo vos admoneo vt ita vos exhibeatis vt Deo placere poſſitis.*)

Nonò adduntur aliæ præces; & Epiſcopus petit illis dona Spiritus Sancti.

Decimò Epiſcopus amictum imponit ſuper caput dicens ſignificare caſtigationem vocis.

Vndecimò dat Manipulum dicens ſignificare fructum bonum operum.

Duodecimò imponit Tunicellam dicẽs ſignificare tunicam iuſtitiæ.

Demum

Demum tradit librum Epiſtolarum dicens: *Accipe librum Epiſtolarum, & habe poteſtatem legendi eas in Eccleſia ſancta Dei tam pro viuis, quam pro defunctis.*

De ordine diaconatus.

QVid ſignificat hoc nomen Diaconus? Reſp. Idem quod miniſter, eſt enim miniſter ſacerdotis.

N. 20. et ex pont. Diaconus eſt dignior Subdiacono? Reſ. Cat. ait quod eius miniſteriũ latius patet, ſanctiuſq; ſemper habitũ eſt q̃ ſit ſubdiaconi: Subdiaconus. n. Diacono ſeruit.

Quod eſt officium Diaconi? Reſp. Multiplex: Primò in Epiſcopum: Secundò in Sacerdotem: Tertiò in ſacrificium Miſſæ. Quartò in bona Eccleſiaſtica. Quintò in populum, in Catechumenos, & ordinandos.

Qua ratione ſe habet hoc illius munus? Reſpon. Ex Catechiſmo, vt infra.

Primò ad eum pertinet Epiſcopũ perpetuo ſequi, concionantem cuſtodire, eiq; & ſacerdoti ſacra faciẽti, vel alia ſacramenta adminiſtranti, preſto eſſe. & in Miſſæ ſacrificio Euangelium legere.

Secundò olim fidelium animos ſepius excitabat, vt ſacra attenderent.

Tertiò ſanguinem miniſtrabat, vbi erat cõſuetudo communicandi ſub vtraque ſpetie.

Quartò Diacono Eccleſiaſticorum bonorũ diſpenſatio commiſſa erat, vt vnicuique ad victum neceſſaria ſubminiſtraret.

Quinto ad Diaconum pertinet, tanquam Epiſcopi oculum, perueſtigare quinam in vrbe piè, & religiosè quique ſecus vitam traducant: qui ad ſacrificiũ, & cõcionem ſtatis temporibus conueniant, qui rurſus non conueniãt: & de his certiorem facere Epiſcopum, vt ſtatuat quid ſit faciendum.

Sextò Catechumenorum nomina recitare debet, & eos qui ordinis ſacramento initiandi ſunt ante Epiſcopum ſtatuere.

Septimò licet ei, ſi abſit Epiſcopus, & ſacerdos, Euangelium explanare, non tamen è ſuperiori loco, vt intelligatur hoc eius proprium munus non eſſe.

Hæc

Hæc omnia ait Catechiſmus ad Diaconi officiũ pertinent, præcipuè autem quæ in primo, & vltimo loco notata ſunt ad illum pertinere dicuntur.

Quænam eſt materia huius ordinis? Reſpon. Liber Euangeliorum.

Quæ forma? Reſp. iſta verba *(Accipe poteſtatem legẽdi Euangelium in Eccleſia Dei tam pro viuis, quàm pro defunctis in nomine Domini)*

Quæ ſunt onera Diaconi? Reſp Eadem, quæ ſubdiaconi: ſemper ſeruandi caſtitatem, & recitãdi officiũ.

De ritibus in collatione huius ordinis.

QVi ritibus ſeruantur in collatione huius ordinis? Reſp. Sequentes. Num. 21

Primò ſacræ litteræ docent in Diacono requiri præcipuas virtutes, vt ſcribit D. Paulus ad Timoteum.

Secundò Diaconus ſe induit, proſternit &c. vt de Subdiacono dictum eſt. ex pont.

Tertiò epiſcopus pluribus & ſanctioribus precib. ad Diaconi, quàm ad ſubdiaconi ordinationem vtitur & peculiares ad illum facit monitiones. Num 21

Quartò veſtes illi particulares dãtur Stola, & Dalmatica. ex pont.

Quintò Epiſcopus ſuper eũ manus imponit, quod factum eſt ab Apoſtolis, cum primos Diaconos inſtituerunt. Mum. 21

De Sacerdotio.

QVid tractandũ eſt de ſacerdotio? Reſ. primò de nomine: Secũdò de duplici ſacerdotio, interno, & externo: Tertiò de neceſſitate ſacerdotii externi: Quartò de officio, ſeu functionib. ipſius: Quintò, de conſecratione eiuſdem: Sextò de dignitate ſacerdotis: Septimò de gradibus quos habet ordo ſacerdotalis, & iſta omnia à Catechiſmo pertractantur.

Quæ ſunt nomina ſacerdotis? Reſp. Primò dicitur Presbyter: quod Græcè eſt ſenior: non tantum ratione ætatis, ſed ob morum grauitatem, prudentiam, & Num. 22

doctri.

doctrinã; Secundò dicitur ſacerdos ob triplicẽ cauſã nẽpe q̃a Deo ſacratus eſt; & q̃a ſacra dat, ideſt ſacramẽtà adminiſtrat, & q̃a tractat res ſacras, & diuinas.

nu. 23. & 24. Quotuplex eſt ſacerdotium? Reſp. Duplex, vnũ internum: quod poteſt dici priuatum, & tale ſacerdotiũ ait Cate. habẽt omnes fideles, qui baptizati ſunt, præcipuè iuſti, qui viua mẽbra ſunt Chriſti ſũmi ſacerdotis: fideles enim, & iuſti dicũtur ſacerdotes, quia in altari mentis ſuæ ſpirituales Deo hoſtias immolãt; quales hoſtiæ ſunt omnes bonæ, & honeſtæ actiones, quæ ad Dei gloriã referuntur; & de hoc ſacerdotio ſæpius ſcripturæ loquuntur, vt eſt apud Catechiſ. & alios.

Num. 24 Aliud eſt externum, & publicum: & hoc ſolum eſt ſacramentum: internum enim Sacramentum non eſt.

Seſſ. 23. c. 1. Eſtne neceſſarium dari ſacerdotium externũ? Reſ. Concilium Trid. ait, ita eſſe, quia cum in lege nouâ detur ſacrificium externum, & viſibile, neceſſe etiam eſt dari tale ſacerdotium.

Num. 25 Quæ ſunt functiones, & quod officium ſacerdotis? Reſp. Primò conficere offerre, ad adminiſtrare ſacrã Euchariſtiam; Secundò eſſe mediatorem, & internuntium inter Deum, & homines; Tertiò docere populũ legem Dei: Quartò miniſtrare illi ſacramenta.

n. 30. etc. Qũo fit conſecratio ſacerdotis? Reſpõ. Tali modo. Primò per examen requiritu[illegible] [illegible]ientia, & probatas morum iuxta dignitatem gradus.

ex pont. Secũdò ordinandus veſtitus, alba, amictu, & cingulo ſe poſternit &c. vt de Subdiacono dictum eſt.

Num. 25 Tertiò Epiſcopus, cum ſacerdotem vult cõſecrare, ipſe cum omnibus ſacerdotibus qui adſunt manus imponit.

Num. 25 Quartò ſtolã humeris aptans eam ante pectus in crucis formam componit, ad ſignificandũ indui virtute ex alto, quo poſſit crucem Chriſti Domini, & iugum ſuaue diuinæ legis perferre, eamq; non verbis ſolũ, ſed vitæ ſanctiſſimè, & honeſtiſſimè actæ exemplo tradere.

Num. 25 Quintò manus ſacro oleo vngit.

Sextò

Sextò tradit materiam Ordinis,ideſt calicem cum vino,& Patenam cum Hoſtia. Num. 25

Septimò eodem tempore profert verba formæ,quę ſunt(Accipe poteſtatem offerēdi ſacrificiū Deo,Miſſaſque celebrandi tam pro viuis, quā pro defunctis) Quibus verbis,ait Catec.Interpres ac mediator Dei, & hominū inſtituitur,quæ præcipua Sacerdotis functio eſt exiſtimanda. ibidem.

Octauò iterum manibus eius capitiimpoſitis Epiſcopus ait.(Accipe Spiritum ſanctum Quorū remiſeris peccata remittuntur eis,& quorū retinueris retēta ſunt.)Quibus verbis cœleſtem illam, quam Dominus diſcipulis ſuis debet peccata retinendi,ac remittendi poteſtatem tribuit. ibidem.

De dignitate,poteſtate,& gradibus ſacerdotum.

QVæ poteſtas datur ſacerdoti in eius conſecratione?R. Datur plena,& perfecta poteſtas, ait Catech.in ordine ad ſacrā Euchariſtiam:ita vt ſimplex ſacerdos habeat omnem poteſtatem conficiendi corpus Chriſti:& illud Deo patri offerendi: Datur etiā illi gratia,qua dignè poſſit talem ſibi traditam exercere poteſtatem. Num. 34

Quanta eſt dignitas ſacerdotis? Reſpon.ait Catec. maxima eſt illius nobilitas,& excellentia,ita vt non ſolùm angeli,ſed etiam dii appellentur,quia Dei immortalis vim,& numen apud ſeipſos tenent. Potiſſimum autem ſacerdotes nouæ legis cæteris omnibus honore antecellunt: quia functio & poteſtas illorum talis,ac tanta eſt,vt humanam quoque rationem, atque intelligentiam ſuperet,nudum ei aliquid par, & ſimile in terris inueniri queat. Num. 2.

Quot ſunt gradus in ordine ſacerdotali:Reſp.Catechiſmus ait. Qui tametſi vnus eſt ordo ſacerdotalis, varios tamen dignitatis, & poteſtatis gradus habet Num. 26

Primus eſt eorum,qui ſacerdotes ſimpliciter vocantur,quorum functiones iam declaratæ ſunt. Num. 26

Secundus eſt Epiſcoporum,qui ſingulis Epiſcopatibus Num. 26

ribus præpoſiti ſunt, vt non ſolùm cæteros Eccleſiæ miniſtros, ſed fidelē populum regant, & eorum ſaluti ſumma cum vigilantia, & cura proſpiciant. De his Epiſcopis ait C.T. eos eſſe presbyteris ſuperiores & habere poteſtatē faciendi, quæ illi facere non poſſūt nēpè cōferēdi ſacramētū Cōfirmationis, & Ordinis. D. ēt Tho. ait ad illos tm̄ pertinere, Virgines benedicere; baſilicas dedicare; Clericos deponere: Synodos celebrare; Chriſma cōficere; Veſtes bn̄dicere ſacerdotales: Vaſa cōſecrare, ideo ſūt presbyteris ſuperiores

Num. 26 Tertius gradus eſt Archiepiſcoporum, qui plurib. Epiſcopis præſunt; qui Metropolitani etiam vocantur, quod illarum vrbium Antiſtites ſunt, quæ tanquā matres habeantur illius prouinciæ: quare ſuperiorē, quam Epiſcopi locum, & ampliorem poteſtatem habent: tametſi ab Epiſcopis ordinatione nil differunt.

Num. 27 Quartus gradus eſt Patriarcarū: ſic dicti, quia ſunt primi ſupremiq; Patres, qui olim in tota Eccleſia prę̄ter ſummum Romanum Pontificem, quatuor tātùm erant non tū dignitate pares: Primum locum obtinebat Conſtantinopolitanus: Secundum Alexandrinus: Tertium Antiochenus: Quartum Hieroſolimitanus.

num. 28. Præter hos omnes (ait Catechiſmus) Catholica Eccleſia Romanum Pontificum Maximum, quē in Epheſina ſynodo Cirillus Alexandrinus Archiepiſcoporū totius Orbis terrarum patrem, & Patriarcham appellat, ſemper venerata eſt; & reddens rationem ait: Cū enim in Petri Apoſtolorū principis cathedra ſedeat, in qua vſque ad finem ſediſſe conſtat, ſummum in eo dignitatis gradū, & iuriſdictionis amplitudinem, nō quidem vllis Synodicis, aut alijs humanis conſtitutionibus, ſed diuinitus datam agnoſcit, & concludendo ait: Quamobrem fidelium & Epiſcoporum, cæterorūque Antiſtitum, quocunque illi munere, & poteſtate crediti ſint, pater, ac moderator vniuerſalis Eccleſiæ, vt Petri ſucceſſor, Chriſtiq. Domini verus, & legitimus Vicarius in terris præſidet. Et ideo ſūmus, & maximus omnium ſacerdotum hic gradus eſt.

De

De vſu & ſuſceptione ſacramenti ordinis. *Cap. III.*

EXpeditne tractari de vſu Sacramenti ordinis? Reſp. Conc. Trid. præcipit, vt fiat. Seſſ. 24. c. 7. Rè. Cat. de ſacr. in ge.

Quid circa hũc vſum, vel ſuſceptionẽ debemus cõſiderare? Reſ. quatuor cauſas Materiam, formã, efficientem, & finem huius ſuſceptionis.

Quænam ſunt iſtæ cauſæ? Reſp. Materia ſunt ſuſcipientes; forma præparatio, & modus ſuſcipiendi; efficiens eſt electio, vel promotio, quæ fit à ſuperiori; finis eſt recta intentio percipientis.

De ſuſcipientibus Sacramentum Ordinis. Num. 2.

ALiqui debẽt excludi à ſuſceptionis huius ſacramenti? Reſp. debent. Num. 33

Qui ſunt? Reſp. Iſti qui ſequuntur quibus ordines conferri non debent, ſed ſi conferuntur poteſtatem, & characterem accipiunt. Num. 33

Primò pueris, furioſis, & amentibus, quod vſu rationis carent, hoc ſacramentum dandum non eſt.

Secundò non debet dari illis, qui non habent legitimam ætatem à Conc. Trid. diffinitam. Num. 33

Tertiò ſerui non ſunt promouendi, quia dedecet ſupra populum conſtituere, & diuino cultui dedicare, qui ſeruus aliorum eſt. Num. 33

Quartò viri ſanguinum, & homicidæ, quia irregulares ſunt, non debent admitti. num. 33.

Quintò ſpurii, & qui ex legitimis nuptijs nõ ſunt procreati, repelluntur vt tales enim contemptui eſſe poſſunt. Num. 33

Sextò q̃ inſigni corporis vitio deformes, aut mãci ſunt excluduntur, quia illa fęditas tum dedecet, tum ſacrarum functionum adminiſtrationem impediet. Num. 33

Qualis promotio ad ordines requiratur. Num. 3.

QVinam rectè promouentur ad ordines? Reſp. illi tantum, qui à Deo vocati ſunt. Mum. 3.

Num. 3. Quare hoc? Reſ. quia Deus ita dicit, nemo ſibi aſſũmat honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquã Aaron.

ibid. Quo poteſt ſciri, quod aliquis à Deo vocatus ſit? Reſp. ait Cat. ſcitur, quia ille dicitur vocatus à Deo, qui à legitimis Eccleſiæ miniſtris vocatus eſt: Secũdo qui ad ordinem recto fine, & intentione accedit.

De triplici fine malo in pro mouendo. Num. 4.

num. 4. QVis finis in promouendo poteſt eſſe malus? R. Catec. ait triplicem finem eſſe malum.

ibid. Primus eſt cum quis accedit ad ordinem eo conſilio, vt quæ ad victum, veſtitũque neceſſaria ſunt paret; ita vt præter quæſtum nihil aliud in ſacerdotio quæri videatur.

ibid. Nõne licet, vt qui ſeruit altari de altari pariter viuat? Reſp. ait Catec. licet, ſed quæſtus, lucri cauſa ad altare accedere maximum ait ſacrilegium eſt.

ibid. Quis eſt ſecundus malus finis? Reſ. Honorũ cupiditas, & ambitio, i. cum per ſacerdotiũ quæritur honor

Ibidem. Quis tertius malus finis? Reſ. ait eſſe, ſi quis vt diuitiis affluat, initiari ad ordines velit, & ſignũ afferre eſſe, ſi quis nihil de ordine cogitet, niſi opulentum ei aliquod beneficium offeratur.

ibid. Iſti errores ſuntne diligenter explicandi, & redarguendi? Reſp. Sunt, quia, vt ait Catech. hoc tempore grauius in hac re fideles peccare ſolet.

ibid. & Num. 33 Si quis cum tali fine accedat ad ordines recipietne poteſtatem? Reſp. recipiet, ſed illam tanquam fur, & latro ſurripuiſſe, dicendus eſt.

n. 3. & 4. Quid debet dici de miniſtris ſic ordinatis, & à praua intentione non recedentibus? Reſp. Catec. ait: Hoc genere hominum nihil infœlicius, ac miſerius: nihil Eccleſiæ Dei calamitoſius eſſe poteſt.

num. 4. Quare ſunt miſeri, & infœlices? Reſp. ait Cate. quia ipſi nihil amplius ex ſacerdotio cõſequuntur, quàm Iudas ex apoſtolatus munere, quod illi ſempiternũ exitium attulit.

Quomodo nihil eſt Eccleſiæ Dei calamitoſius? Reſ. ait

ait Catec. quia horum turpitudo, & improbitas ſacerdotali ordini magnas tenebras effudit, ita vt iã nihil ferè à fideli populo haberi poſſit contẽptius, & abiectius: ex quo poſtea infinita mala ſequuntur.

De recto fine, qui debet haberi à promouendo. Num. 5.

QVis eſt rectus finis, quẽ debet habere promouẽdus? Reſp. ait Cat. Illi oſtio in Eccleſiã introire merito dicũtur: qui à Deo legitimè vocati eccleſiaſtica munera eius vnius rei cauſa ſuſcipiunt, vt Dei honori inſeruiãt, & ſubdit hoc nõ intelligi cõi quadã, ſed ſpeciali rõne nẽpè, vt alicui certo Eccleſiæ miniſterio addicti in ſanctitate, & iuſtitia illi ſeruiant. n. 4. & 5.

De requiſitis in promouendo, ſeu de preparatione. Num. 6.

QVænam pręparatio requiritur in promouendo ad hoc vt rectè ordinem ſuſcipiat? Reſp. Primo debet eſſe vocatus à Deo, ideſt electus à legitimo Eccleſiæ miniſtro, hoc in Domino expedire iudicante. n. 3. & 4. num. 33.

Secundò debet carere vitiis, & impedimentis, quę ordinum ſuſceptionem impediunt.

Tertiò debet habere ætatẽ, & alia requiſita à Conciliis, & ſacris canonibus. C.T. ſeſſ. 23. R.

Quartò debet habere intentionem rectã, vt dictũ eſt, & Catech. hoc eſſe præcipuum iudicat. Num. 4.

Quintò debet ordinandus diligenter ſtudere, vt ante ſuſceptionem ſacri ordinis, iuxta conſuetudinẽ Eccleſiæ, diligenter conſcientiam ſuam purget. Num. 31

Sextò integritas vitæ, & morum ordinandi debet magnoperè commendari. ibidem.

Septimò debet habere requiſitam ſcientiam. Num. 32

De ſcientia quæ requiritur in ordinandis. Num. 7.

QVænam ſcientia requiritur in ordinandis? Reſp. requiritur ex Conc. Trid. ea, quæ dicetur.

Seſſ.23. c.4.R. Initiandi ad primam tonſuram debent eſſe edocti rudimenta fidei, ideſt doctrinam chriſtianam, & ſcire legere, & ſcribere, ita ſtatuit Conc. Trid.

Seſſ.23. c.11.R. Promouendi ad minores ordines ſaltem latinā linguam ait Conc. intelligere debent.

ibi. c.13. Recepturi ordinē Subdiaconatus, vel Diaconatus, ait Conc. debent eſſe inſtructi literis, & ijs, quæ ad ordinem exercendum pertinent.

num.32. Quò ad ſcientiam in ſacerdote requiſitam, Catec. ait. In ſacerdote non ſolùm ea cognitio requirenda eſt quæ ad ſacramentorū vſum, & tractationem pertinet, ſed etiam ſacrarum literarū ſcientia ita inſtructū eſſe oportet, vt populo chriſtianæ fidei miſteria, & diuinæ legis præcepta tradere, ad virtutē, & pietatē excitare, à vitijs reuocare fideles poſſet; & poſt pauca ait: Quamuis æquè ab omnibus ſacerdotibus ſumma reconditarum rerum ſcientia non exigatur, ſed quæ ad ſuſcepti officij, & miniſterii functionem vnicuique ſatis eſſe poſſit.

Cur ordinationes habeantur tempore ieiuni.
Num. 8.

Num. 30 QVare tantummodo in quatuor temporibus ordinationes ex vetuſtiſſimo Eccleſiæ more haberi ſolent? Reſp. ait Catech. factum eſſe, vt populus fidelis ieiuniis, necnon piis, & ſanctis precationibus à Deo impetret miniſtros, qui ad tanti miniſterii poteſtatem rectè, & cum eccleſiæ vtilitate gerendam aptiores eſſe videantur.

De ſufficientia eorum quæ dicta ſunt. Num. 9.

POſſentne alia tractari de ſacramēto Ordinis, præter ea, quæ dicta ſunt? Reſp. poſſet; ſed iſta eſſe potiora capita, & ſufficere ad hoc, vt paſtores habeant argumenta docendi populum fidelem, & in Chriſtiana pietate erudiendi, quatenus pertinet ad hoc ſacramentum.

D O-

DOCTRINA

Sacri Concilij Trid. & Catech. Romani.

DE SACRAMENTO Matrimonij.

De neceſſitate, & vtilitate huius doctrinæ.

PArochi debent hortari fideles ad matrimonia contrahenda? Reſpō. ait Cat. deberent optare, vt fideles perfectam vitam ſequerentur, quæ eſt in cęlibatu; ſed quia non omnes hanc perfectionē obtinere poſſunt, debent tradere doctrinam de ſacramento Matrimonii. Num. 1.

Hæc doctrina eſt vtilis, & neceſſaria? Reſp. eſt. Ibidem.

Quibus? Reſ. primò, Parochis, & Confeſſariis, qui debent, vel miniſtrare hoc ſacramētum, vel iudicare de his, quæ difficillima contingunt circa ipſum; Secūdò fidelib., qui ad hoc ſacramentū accedere debēt, præcipuè cum vſus illius ſit quotidianus, & frequēs. Ibidem.

Hæc doctrina, quam vtilitatē poteſt afferre fidelibus? Reſp. ait Catech. magna, & multa commoda ad chriſtianam ſocietatem peruenirent, ſi fideles matrimonij ſanctitatem cognitam haberent, & inuiolatam ſeruarent: contra verò, ea ignorata, vel neglecta, plurimas, maximaſque calamitates, & detrimenta in Eccleſiam importari. Ibidem.

Quando debet tradi? Reſp. ait Conc. quando hoc ſacramentum debet adminiſtrari. Seſſ. 24. cap. 7. R.

Diuiſio tractationis.

IN quot capita poteſt diuidi iſta tractatio? Reſ. Catechiſmus diuidit in capita ſequentia.

Primum de natura matrimonij.

 Secun-

Secundum de matrimonio, vt eſt officium naturæ.
Tertiũ de illo, vt eſt ſacramentũ, & de cauſis illius.
Quartum de triplici bono matrimonii.
Quintum de amore, & mutuis officiis inter maritum, & vxorem.
Sextum de ritibus matrimonii.
Septimum de vſu, & ſuſceptione eiuſdem.
Octauum de peccatis, quæ poſſunt committi circa illum.
Nonum de impedimentis matrimonij.

De natura matrimonij, ſeu de nomine, & diffinitione. Cap. I.

Num. 2. QVot nomina habet matrimonium? Reſp. tria: Matrimonium, Coniugium, Nuptiæ.

ibidem. Vnde dicitur Matrimonium? Reſp. à matre: finis enim matrimonii eſt, vt fœmina fiat mater, ſuſcipiẽdo liberos, & fungatur officio matris rectè illos educando.

ibid. Vnde dicitur Coniugium? R. à coniungendo, quod legitima mulier cũ viro quaſi vno iugo adſtringatur, vt ſimul liberorum, & domus curam gerant.

Ibidem. Quare dicitur Nuptiæ? Reſp. quia puellæ pudoris gratia ſe velabant, ſeu obnubebãt, quo ẽt ſignificabatur, ꝙ viris obedientes, & ſubiectas eſſe oporteret.

De diffinitione matrimonij. Num. 2.

Num. 4. QVomodo diffinitur matrimonium? Reſp. ait Catechiſ. Quidam clariſſimi viri videntur diffinire matrimonium, quod ſit quidam conſenſus viri, & mulieris, ſed hoc debet intelligi, vt dicant conſenſum nõ eſſe formam, ſed cauſam effectricẽ matrimonii; Vera igitur diffinitio erit hæc. Matrimonium eſt viri, & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas perſonas, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens.

Num. 3. Hæc deffinitio eſt perfecta? Reſp. eſt, quia continet quatuor cauſas. materialis, & efficiẽs ſignificatur per illa verba, Viri, & mulieris, & inter legitimas perſonas: Vir enim, & mulier ſunt res, quæ coniũguntur in matrimonio, & amplius ipſimet ſunt, qui per mutuum con-

conſenſum ſe coniungunt. Si enim vt ait Catec. cōſenſus eſt cauſa efficiens matrimonii, & vir, & mulier authores ſunt iſtius cōſenſus, certum eſt, quod ipſi ſunt cauſa efficiens matrimonii; Cauſam formalem: & finalem exprimunt illa verba, maritalis coniūctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. maritalis. n. ſignificat formam coniunctionis, & finem qui eſt vt ſæmina fiat mater: Ita indiuidua vitę conſuetudo ſignificat indiſſolubilitatem coniunctionis, & finem, qui eſt ad commoda mutuæ ſocietatis. Ex nu. 3. &c.

Quare ponitur illa particula inter legitimas perſonas? Reſp. quia materia debet eſſe legitima. Num. 3.

Quæ perſonæ ſunt legitimę? Reſ. illæ, quę non prohibentur contrahere matrimonium à legibus ita, vt ſi cōtrahant matrimonium ſit nullum, & de hoc in c. vltimo dicetur. Ibidem.

Quare dicitur coniunctio? Reſp. quia in hoc potiſſimum natura, & vis matrimonii poſita eſt. ibidem.

Qua ratione? Reſpon. ait Catech. quatuor in matrimonio cōſiderantur, primum eſt conſenſus interior, & nō per verba ſignificatus. Secundū ſunt verba exprimētia interiorem cōſenſum, ideſt pactio externa. Tertium eſt obligatio, ſeu vinculum, ſeu nexus, ſeu coniunctio (his enim verbis Catechiſmus pro eodē accipere videtur.) Quartum eſt cōſumatio matrimonii, ſeu copula carnalis. Primum, ideſt cōſenſus interior ſolus, neque eſt cauſa formalis, nec materialis matrimonii: Conſenſus autem verbis de præſenti expreſſus non ab vno tantum contrahentium, ſed ab vtroque, ait Catechiſmus, cauſa efficiens eſt matrimonii: Concubitus, & copula carnalis non eſt de eſſentia matrimonii: ſola autem obligatio, & coniunctio forma, & perfectio matrimonii eſt. n. 3. & 4.

Quare additur maritalis? Reſp. ad diſtinguendum quęnam coniunctio matrimonium efficiat; cum enim multæ ſint coniunctiones, & obligationes, veluti ad bellandū, ambulandum, nauigandum, opus fuit declarare, quæ præciſa coniunctio matrimonium ſit, ideo n. 2. & 3.

dicitur maritalis, ideſt talis, qua vir poſſit fieri pater, & mulier mater.

Num. 3. Quare ponitur indiuiduam vitæ conſuetudinē retinens? Reſp. vt oſtendatur, quod hæc coniunctio maritalis nō eſt ſicut fornicaria, quæ cito poteſt diſſolui ſed eſt coniunctio perpetua, & indiſſolubilis.

De qualitate conſenſus, verborum, & obligationis.

Num 3.

n. 3. 4. 5. 6. QValis debet eſſe conſenſus ille, qui eſt cauſa efficiēns matrimonii? Reſp. primò debet eſſe in obligationem maritalem: Secūdò debet eſſe de præſenti: Tertiò debet eſſe expreſſus per verba de præſenti: Quartò debet eſſe mutuus, ideſt ab vtroque contrahentium.

Num. 5. 6 Quæ verba exprimunt dictum conſenſum? R. primò talia verba quæ ſignificent virum mulieri, & mulierem viro poteſtatem ſui corporis tradere cū perpetua obligatione: quod ſignificatur per hoc verbū accipere in vxorem, vel in maritum: Secundo debet hoc exprimi de præſenti; Exprimere enim de futuro eſt facere ſponſalia non matrimonium.

Num. 7. Nutus, vel ſigna, aut ob verecūdiam taciturnitas ſufficiunt ad exprimendum conſenſum? Reſp. ait Cat. ſufficere ſi apertè conſenſum indicent; & ſi parentes pro puella taciturna loquantur, dummodo appareat verè ex verecundia ſilentium oriri.

Num. 6. Qualis obligatio eſt forma matrimonii? Reſpō. ait Catec. non eſt nuda promiſſio, ſed talis obligatio, qua re ipſa vir mulieri, & viciſſim mulier viro corporis ſui poteſtatem tradit: ideo debet habere has conditiones. Prima quod ſit realis obligatio, & traditio corporum quantum ad poteſtatem: Secunda quod fiat re ipſa, ideſt de præſenti: Tertia quod ſit mutua: Quarta quod ſit ſenſibilis per verba, vel ſigna exprimentia conſenſum.

De matrimonio vt eſt officium naturæ. Cap 11.

Num. 9. QVid eſt cōſiderare matrimoniū vt eſt officium naturæ? Reſp. coniunctio maris, & ſeminæ maritalis

talis eſt ſecundum naturam;ideo matrimonium dicitur eſſe ſecundum naturam: Quia verò ad officiũ naturæ ſpectat cõſeruare per propagationem genus humanum,quod fit per matrimoniũ, ideo matrimoniũ dicitur inſtitutum vt ſit in officium naturæ, ideſt ad propagationem quod pertinet ad naturam.

Quomodo diffinitur tale matrimoniũ? Reſp. ſic Matrimonium vt eſt officium naturæ,eſt naturalis,& maritalis coniunctio viri,& mulieris,&c. vt ſupra. Ibidem.

Quid amplius habet hæc diffinitio, quã tradita in ſuperiori capite? Reſp. illam particulã naturalis coniunctio. Catech. enim talem coniunctionem appellat naturalem. Ibidem.

Quænam eſt materia,& forma, & finis huius matrimonij? Reſp. materia eſt vir, & mulier; forma eſt ritalis coniunctio,vt naturalis eſt: finis eſt prolis ſuſceptio, & educatio. ex n. 23.

Quodnam eſt efficiens matrimonij huius? Reſpon. Deus fuit inſtitutor Matrimonii,vt eſt à natura,ſicut patet in Geneſi cap 2. Natura etiam quadam ratione eſt autrix quia inclinat, & obligat ad talem coniunctionem;ipſi demũ contrahentes per conſenſum expreſſum per verba ipſius matrimonii, efficiens cauſa ſunt. Num. 10

Homines adſtricti ſunt lege naturæ ad contrahendum matrimonium? Reſp. non, ſed liberum eſt. Num. 11 Num. 12

Matrimonium vt eſt à natura poteſt diſſolui? Reſp. non,quia eſt cõtra finem matrimonii, ideſt bona prolis educationem. Talis enim diſſolutio ſine magno damno filiorum eſſe non poteſt.

Quibus de cauſis matrimonium ſit contrahendum ſeu de fine matrimonij. Num. 2.

Expedit explicare quibus de cauſis matrimoniũ à viro,& muliere contrahi debet? Reſp. expedit. Num. 13 Ibidem.

Quæ ſunt iſtæ cauſæ? Reſ. Catechiſmus affert has. Prima inquit ratio eſt hæc,ipſa diuerſi ſexus naturæ inſtinctu ex petita ſocietas,mutui auxilii ſpe cõciliata, vt alter alterius ope adiutus vitæ incõmoda facilius

lius ferre,& ſenectutis imbecillitatẽ ſuſtẽtare queat.

Ibidem. Secunda eſt procreationis appetitus, ideſt deſiderium liberos ſuſcipiendi, & hoc ait nõ tã quidẽ fieri debere, vt bonorum,& diuitiarum hæredes relinquãtur, quàm vt veræ fidei,& religionis cultores educẽtur:& Angelus etiam Tobiæ dixit, qui matrimonium contrahunt, debere potius duci amore filiorum, quã libidinis,& concupiſcentiæ.

Num.14 Tertia eſt ad vitandam fornicationem, ad quam poſt peccatum Adæ homo procliuis eſt.

Ibidem. Quartò ait Catechiſmus, Quod ſi ad eas cauſas aliæ etiam accedãt, quibus homines inducti matrimoniũ ineant;atq; in habẽdo vxoris delectu vnã alteri prę ponant, vt hæredis relinquendi deſideriũ, diuitię, forma, generis ſplendor, morum ſimilitudo, huiuſmodi inquit ſanè rationes damnandæ non ſunt, cum matrimonij ſanctitas non repugnent.

Ex quibus colligitur aliquem poſſe moueri ad contrahendũ matrimoniũ cũ bona intentione. Primò ſi ex inſtinctu naturæ hoc faciat, ideſt, vt ĩ tota vita ſua habeat commoda mutuæ ſocietatis; Secundò, vt prolem ſuſcipiat; Tertiò vt vitet fornicationem.

Quarto,& hæc eſt minus bona, vt diuitias, vel amicitias, vel alia bona obtineat.

Ex his etiam deducitur, finem matrimonij talem eſſe. Primò prolis propagatio: Secundo prolis ſuſceptæ bona,& religioſa educatio; Tertio vitatio fornicationis; Quarto conſequutio commodorum, & bonorum, quæ ex mutua ſocietate,& communione procedunt.

De matrimonio, vt eſt ſacramentum. Cap. III.

Num. 15 Matrimonium vt eſt ſacramentum quando incepit? Reſp. in lege noua.

Num.10 Matrimonium ante hanc legem erat? Reſp. erat, vt eſt officium naturæ tantum.

Seſſ.24. cap.1. Poſt legem nouam fuitne ſublatum matrimoniũ, quod eſt a natura? Reſp. non, ſed adhuc manet.

Num.19 Apud quos eſt? Reſ. apud infideles reperitur matrimonium

monium ſolũmodo vt eſt à natura;apud fideles vero reperitur tum vt eſt à natura,tum vt ſacramentũ.gratia enim non deſtruit, ſed perficit ipſam naturam.

Quæ debent cõſiderari de matrimonio vt eſt ſacramentum?Reſp.primo quomodo ſit ſacramentum: ſecundo quæ ſit propria ratio illius, ideſt quæ ſint eiuſdem cauſæ:tertiò conſiderare maiorem dignitatem, quam habet ſuper alia matrimonia; quartò de indiſſolubilitate, & de duorum tantùm coniunctio ne dicendum eſt. n 15&c.

Quod matrimonium ſit ſacramentum. Num. 2.

VNde habetur quod matrimonium ſit ſacramentum? Reſpó. Concilium,& Catechiſmus dicunt haberi ex ſcriptura, ex traditione, ex ſanctis patribus,ex Concilijs,demum, ex hoc quod Catholica Eccleſia ſemper ita docuit, & tenuit. Seſſ. 24. cap.1.

Ex quo loco ſcripturę hoc habetur?Reſp.ex S.Paulo ad Ephe.5.vbi loquens de dilectione coniugũ ait; Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia. Et hunc locum ſcripturæ ita Patres interpretantur,& Tridentina Synodus ita ait intelligendum eſſe. Ibidem. & C.Ro. num. 16.

Matrimonium confertne gratiam?Reſp.confert,& C.T.de fide determinauit. Seſſ. 24. can. 1.

In matrimonio quid eſt ſacramentum tantùm, res tantùm,res,& ſacramentum? Reſp. ſacramẽtum tantum eſt illa ſenſibilis obligatio; res tãtùm eſt gratia; res & ſacramentum poſſunt dici tria bona matrimonij fides,proles, ſacramentum.

Quæ ſignificantur à matrimonio? Reſp. matrimonium eſt ſignum rammemoratiuũ vnionis Chriſti cũ Eccleſia,necnon illius paſſionis;demonſtratiuum gratiæ,prognoſticum vnionis beatæ cum Deo. ex ſeſ.24 c.1.

De cauſis, & diffinitione matrimonij vt eſt ſacramentum. Num. 3.

QVomodo diffinitur matrimonium vt eſt ſacramentum? Reſp. ſic,eſt viri, & mulieris marita- Ibidem.

talis,

talis,& ſacramentalis coniũctio inter legitimas perſonas indiuiduam vitæ &c.

C. T. ibi. Habet eandem materiam cum matrimonio à natura inſtituto?Reſp.habet nempè virum, & mulierem, licet ab Eccleſia aliqua impedimẽta circa hanc materiã fuerint introducta,quæ illam inhabilitant, vt ſuo loco dicetur, ideo dicitur inter legitimas perſonas.

Ex C. T. Seſſ. 24. cap.1. Habet eandẽ cauſam efficiẽtem?Reſp. Deus fuit author matrimonii,vt eſt officium naturæ;Chriſtus aũt eſt author illius,vt eſt ſacramẽtũ. Quod attinet vero ad miniſtrũ,ipſi cõtrahẽtes ſunt miniſtri, licet modo neceſſaria ſit præſentia parochi, vt infra dicetur.

ex nu. 3. & 4. Quare contrahentes ſunt miniſtri?Reſ.Ille dicitur miniſter ſacramẽti,qui ꝑducit formã illius,& applicat eã materiæ;ſed cõtrahentes hoc faciũt, forma.n. matrimonii eſt ſenſibilis obligatio, parochus aũt nõ poteſt obligare alios:ipſi verò cõtrahẽtes poſſunt facere obligationẽ ſuorũ corporũ per expreſſione conſenſus,ideo ipſi miniſtri ſunt formæ, & ſacramenti.

Num. 13 In vtroque matrimonio eſt idem finis,effectus,ſeu medium,& forma?Reſ. in matrimonio quod eſt ſacramentum iſta ſunt multo digniora, & ampliora, ait enim Catech. habere naturam multo præſtantiorem, & ad altiorem finem referri.

ibidem. Quiſnã eſt proprius finis matrimonii,vt eſt ſacramentum;Reſp.ait Catech.matrimonium vt eſt naturalis coniunctio ad propagandum humanũ genus ab initio inſtitutum eſt: vt verò eſt ſacramẽtum ſupradicto fini ſuperaddit rationem finalem hãc,vt populus ad veri Dei,& Saluatoris noſtri cultum, & religionẽ procrearetur,atq; educaretur,necnon vt ſignificaret maximam Chriſti vnionem cum Eccleſia.

Quis eſt proprius effectus matrimonii vt eſt ſacramentum?Reſp.effectus quem facit matrimonium, vt

Seſ.24.c.1. eſt à natura eſt amor naturalis ait Cõcilium, vt vero eſt ſacramentũ & habet effectũ,gratiã;Quæ,ait Cõc. naturalem illũ amorem perficit, & indiſſolubilẽ vnitatẽ cõfirmat,coniugeſq; ſanctificat, & hoc Chriſtus

pro-

promouerit ſua paſſione: Vnde patet, quod effectus matrimonii eſt gratia, quatenus tria facit. Primo amorē coniugum perficit. Secundò vnionem, & coniunctionem, ſeu obligationem confirmat: Tertiò coniuges ſanctificat. Vnde ſequitur ipſos habiles reddi ad virtuosè procreādos, & ad religiosè educandos liberos ex matrimonio ſuſceptos.

Quænam eſt natura, & vis matrimonii vt eſt ſacramentū? R. Eſt vis producēdi gratiā ratione iā dicta, & per illam digniſſimum finē matrimonii conſequendi. Seſſ. 24. cap. 1.

Quare Chriſtus voluit inſtituere hoc ſacramentū cum tali virtute? Reſp. duplici potiſſimùm de cauſa: prima eſt ait Catechiſ. vt ſic rectè declararet arctiſſimam vnionem, & amorem ſui cum Eccleſia; necnon ſuæ immenſæ erga nos charitatis. Altera eſt, quia cū vellet ſanctificare populum Chriſtianum, & Deo illū reddere gratum, rectiſſimè factum eſt, vt non ſolū homines iam nati ſanctificarentur, ſed etiam, vt genitores, & illorū vnio, & procreatio, & filiorū educatio ſanctificaretur: ſic enim ex radice, ex arbore ſanctificata, necnon ex ſancta productione, filij tanquā fructus prouenient, vnde erunt magis sācti, & Deo plus grati. ex ſeſs. 24. c. 1. & C. R. nu. 15. &c.

Comparatio Sacramenti matrimonij cum matrimonio naturali. Num. 4.

MAtrimoniū vt eſt ſacramentum eſtne dignius, quam ſint alia matrimonia? Reſp. ita eſt. Num. 15

Qua ratione; Reſ. Catechiſmus ponit quatuor gradus inter matrimonia, & infimus gradus eſt in lege naturæ poſt Peccatū: inter gētes enim erat matrimonium, vnde ſtupra, & adulteria vindicabant: & in matrimonio gentes aliquid diuinum ineſſe arbitrabantur, ſed tamen minimum ſanctitatis habebant: Secundus gradus erat Iudæorum, qui ſanctiori quadam ratione matrimonia contrahebant, nempè ea intentione, vt filios procreando electi populi ſobolem, ex qua Chriſtus naſciturus erat, propagarent: ſed duæ imperfectiones in matrimonio Iudæorum erant, vna Num. 18 & 19.

quia ſecundũ legem Moyſis licebat aliqua de cauſa dato libelli repudio, cum vxore diuortium facere altera quod ex Dei indulgentia licebat plures vxores
ſeſ. 14. cap. 1. habere. Tertius gradus eſt legis naturalis ante peccatũ, tunc enim, & vnam tantum ducere licebat vxorẽ, & illam nũquam dimittere permiſſum erat. Quartus gradus eſt legis Euangelicæ, & hic eſt perfectiſſimus. primò quia habet omnes perfectiones coniugii naturalis: ſecundò quia ſuperaddit perfectiones ſupernaturales, ſicuti modo dictum eſt.

Quod inter duos tantum matrimonium eſſe poteſt. Num. 5

Seſſ. 24. can. 2. VNus vir põt ducere plures vxores, vel vna mulier plures maritos? Reſ. Concilium Trid. determinat de fide non licere niſi inter duos, & nullũ Chriſtianum poſſe habere vxores plures, & hoc ait diuina lege prohibitum eſt.

Seſſ. 24. cap. 1. C.R. nn. 19. & 20 Vnde habetur hoc eſſe prohibitum? Reſp. Conc. ait haberi ex Gen. c. 2. vbi dicitur, & erũt duo in carne vna; duo. n. tantum dicit: dicit etiã in ſingulari adhærebit vxori ſuæ ſimiliter Ex Euangelio vbi Chriſtus ait: itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro; dicit enim duo, & vnionem inter duos ſignificat; & alibi etiam docetur, vt à Catechiſmo eſt explicatum.

Num. 19 Quid ſi infidelis iuxta morẽ gentis ſuæ habere plures vxores, & ad fidẽ Chriſtianã conuerteretur quid eſſet faciendum? Reſp. ait Catechiſmus, iubet eũ Eccleſia cæteras omnes relinquere, ac priorem tantum iuſtæ, & legitimæ vxoris loco habere.

De indiſſolubilitate matrimonij, eiuſque vtilitate. Num 6.

Seſſ. 24. can. 5. 6. & 8. POteſt fieri ſeparatio inter virum, & vxorem? R. triplex eſt ſeparatio, vna quò ad thorum, ideſt lectum; alia quoad habitationem, ideſt domũ; tertia quo ad diuortiũ, ſeu realẽ diſolutionẽ vinculi matrimonii; prima, & ſecũda poteſt eſſe, tertia vero in lege

euan-

euangelica nulla ratione,niſi in matrimonio rato, & non conſumato: quod per profeſſionem in religione approbata diſſolui poteſt.

Coniuges propria authoritate poſſunt facere ſeparationem quòad thorum?Reſp. poſſunt, ſi fiat vnanimi conſenſu,& præcipuè ad tempus, vt vacent orationi,modo non adſit periculum incontinentiæ.

Poſſunt ſeparare ſeipſos quòad domum,& habitationem?Reſp non poſſunt propria authoritate.

Confeſſor poteſt præcipere ſeparationem quòad thorum, & habitationem?Reſ. poteſt ſi adſit aliquod impedimentum dirimens, per quod cohabitare ſine peccato non poſſint.

Eccleſia poteſt ſeparare quòad thorũ,& habitationem?Reſp.Conc.Tr.ait poſſe ob multas cauſas,& determinat hæreticum dicere quod errat hoc faciẽdo. Seſſ.24. can.8.

Eccleſia poteſtne ob aliquã cauſam veluti propter hæreſim,aut adulterium, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à coniuge diſſoluere vinculum matrimonii?Reſp.nõ poteſt, & eſt de fide. Ibi. can. 5.& 7.

Eſt certum quod matrimonium ratum,& non conſumatum poteſt diſſolui per ſolennẽ religionis profeſſionem?Reſp. eſt de fide. Seſſ.24. can.7.

Vnde habetur quod vinculum matrimonii omnino indiſſolubile ſit?Reſp.Ex Euãgelio,Chriſtus enim dixit.Quos Deus coniunxit homo non ſeparet, & Mat. 19.Omnis qui dimittit vxorem ſuam, & alterã ducit mæchatur,& S.Paul.1.Cor.7.Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit.& rurſus. His qui Matrimonio iuncti ſunt præcipio non ego,ſed Dominus vxorem à viro,non diſcedere,quod ſi diſceſſerit manere inuptam,aut viro ſuo reconciliari. Seſſ.24. cap.1. C.R. nu. 19.20. &c.

Expeditne ob bonum publicum quod matrimoniũ omnino indiſſolubile ſit?Reſp.ait Catec. expedit primò quia ſic homines in coniungendis matrimoniis virtutem potius, & morum ſimilitudinem, quã diuitias,& pulchritudinẽ ſpectandã intelligẽt;qua quidẽ re communi ſocietati maximè cõſulitur,vt perpetua Num. 21

eſſe

eſſe poſſitiſe: ſecūdò ſi matrimonium poſſet diſſolui, diabolus infinitas occaſiones offerret, per quas diuortiū expeteretur; & ſic maximè amor coniugū minueretur, cum cogitarent vnionē diſſolubilē eſſe; cū verò ſciunt eſſe indiſſolubilem, fiunt tardiores ad iracundiā, & ad diſſidia, & ſi quādoq. quò ad habitationē ſe parantur, per amicos reconciliati ad conuictū eius redeunt, tertiò filiis, qui nati eſſent ex matrimonio maximum damnū ſequeretur ex ſeparatione parentum: quartò tale diuortium ſine oſtenſione famæ vtriuſq. coniugū fieri nō poteſt, iuſtū ergo, & vtile eſt ita eſſe.

Num. 22 Licetne viro cohabitare, vel reconciliari cum vxore adultera; Reſ. vel adultera eſt pœnitens, vel impœnitens: ſi impœnitens non licet viro cohabitare, vel reconciliari cū illa, quia ſic videretur conſentire peccato illius: ſi verò ſit pœnitens ſicut Chriſtus, & Eccleſia recipiunt illam, ita ait D. Aug vir poteſt, & debet cohabitare cum illa.

De tripli ci bono matrimonij Cap IIII.

Num. 23 QVot ſunt bona matrimonii; Reſp. tria; proles, fides, ſacramentum.

ibid. Quod bonum eſt proles; Reſ. ipſi filii, qui ex iuxta & legitima vxore ſuſcipiuntur; ad quod bonum duo reducuntur, vnum eſt legitima procreatio; aliud religioſa, & virtuoſa educatio, de qua educatione in ſcriptura multa exempla reperiuntur.

Num. 24 Quod bonum dicit fides? Reſp. illam fidelitatē, qua coniuges fidem maritalem ſeruare, & ſanctum cōiugij fœdus nunquam violare tenentur: Dicit quoque hæc fides ſingularum quandā, purū, & ſanctū amorē, quo vir, & vxor ſe diligere debent: ſicut. n. Chriſtus dilexit Eccleſiā ob illius vtilitatē nō ſuā, ita cōiuges ſe inuicē debent diligere, non tanquam adulteri, ſed tamquam coniuges, & qui nō duo, ſed vna ſunt caro.

Num. 25 Quod bonum eſt ſacramentum? Reſp. eſt illud vinculum matrimonij, quod nunquam diſſolui poteſt. Hoc enim vinculum, & bonum eſt, & multa bona ſecum affert.

De mutuo amore, & officijs inter virum, & uxorem.
Cap. V.

Coniuges debent ſe inuicem diligere? Reſ. debēt, & maximo amore. Num. 24

Quis debet magis diligi, vxor, an pater? Reſ. magis reuerenter pater, magis intensè vxor diligi debet. 2. 2. q. 26 art. 11.

Quotuplex amor datur inter coniuges? R. triplex; Primus eſt naturalis, & hic oritur ex inſtinctu naturæ inclinante virum, & mulierē ad mutuā, & maritalem ſocietatem; Secundus eſt humanus, & hic prouenit vel ex diuitiis, aut pulcritudine, aut nobilitate, & ſimilib Tertius eſt Chriſtianus, & hic amor nō prouenit ex alia re, quam ex hoc, quod coniuges ſunt, & quod Chriſtus præcepit illis, vt ſummè diligant ſe. Num. 24

Quomodo cōiuges debent ſe diligere? Reſ. primò, quia coniuges ſunt: ſecundò quia Chriſtus ita præcipit, amor verò humanus non eſt magnifaciendus, quia ſi quis diligat coniugem ob iuuentutem, ſanitatē, pulchritudinem, diuitias, honores, cum hæc deficiunt, ceſſabit amor: inter coniuges autē perpetuus amor eſſe debet, quia perpetuo coniuges ſunt.

De officio mariti erga uxorem. Num. 1.

Quomodo ſe debet gerere maritus erga vxorē? Reſ. ait Cat. debet illā honorificè, & liberaliter tractare: & ſicut Adam, illam exiſtimare nō ſeruam, ſed ſociam, ſicut enim non eſt facta ex capite, nè eſſet domina viri: neq; ex pedibus, nè eſſet ſerua, ſed ex coſta, vt ſignificaretur ſocietas: ita vt ſocia, & haberi, & diligi debet. Debet quoq; vir in aliqua re honeſta ſe occupare tum vt familiæ ſuppeditet neceſſaria, tum nè inerti, & peſſimo otio langueſcat: Debet familiam rectè conſtituere, omnium mores corrigere ſingulos in officio continere. Num. 26

De officio uxoris erga maritum. Num. 3.

Quæ ſunt partes vxoris erga maritum? Reſp. primò debet eſſe ſubdit a viro in omnibus, quæ legi Num. 27

Dei non contrariantur, illiq; ſumma cũ animi alacritate obtemperare. Secundo debet ſe abſtinere à pompis, & impenſis ſuperfluis, ita vanos ornatus, & cultus vitare debet. Tertiò earum præcipuum ſtudiũ eſſe debet filios in religionis cultu educare, & domeſticas res diligenter curare; quartò domi libenter ſe continere debet, niſi neceſſitas exire cogat, idq; ſine viri per miſſu facere nunquam audere debet. Quintò quam maximè debet cauere, nè aliquem, aut magis diligat, aut pluris faciat quàm maritum.

De ritibus ante, & poſt matrimonium adhibendis.
Cap. VI.

QVis ritus ſunt obſeruãdi in celebratione matrimonii? Reſp. quidam ſunt adhibendi ante, quidam in Matrimonio, quidam poſt illud.

De publicationibus. Num. 1.

Seſſ. 24. ca. 1. R. QVid debet fieri ante matrimonium? Reſp. denunciationes.

Ibidem. Quot? Reſp. tres.

Ibidem. A quo? Reſp. à proprio contrahentium parocho, ideſt à parocho, vel parochis viri, & mulieris.

Ibidem. Quando? Reſp tribus continuis diebus feſtiuis.

ibidem. Vbi? Reſpõ. in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia, & publicè.

ibid. Quid debet denunciari.? Reſp. inter quas perſonas

ibidem. matrimonium ſit contrahendum.

Ad quid fiunt denunciationes? Reſp. vt videatur ſi legitimum opponatur impedimentum.

Ibidem. Poſſunt omitti, vel poſtponi? Reſp. poſſunt, ſi iuſta adſit cauſa, & Epiſcopi licentia.

Ibidem. Quæ cauſa dicitur iuſta? Reſp. ait Conc. Cum probabiliter fuerit ſuſpicio matrimonium impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes.

De

De ritibus in celebratione matimonij adhibendis.
Num. 3.

QVid debet fieri in celebratione matrimonii? R. Concilium ita ſtatuit. Seſſ.24. cap.1.R.

Primò matrimonium ſi nullum adſit impedimentum, debet fieri in facie Eccleſiæ. Ibid.

Secundò debet adeſſe proprius Parochus, vel alius ſacerdos de illius, ſeu ordinarii licentia. Ibidem. ibidem.

Tertiò debent adeſſe ſaltem duo teſtes, & ſine præſentia parochi, & duorum teſtium matrimonium nullum eſſe Conc. declarat.

Quartò parochus debet interrogare virū, & mulierem an velint contrahere matrimoniū de præſenti & certificari de illorum mutuo conſenſu. ibid.

Quintò, Parochus debet dicere hæc verba; Ego vos in matrimonium coniungo, In nomine Patris, & Filii & Spiritusſancti; vel alijs vtetur verbis iuxta receptum vniuſcuiuſque prouinciæ ritum. Iſta autem verba nō ſunt forma matrimonii, quia forma eſt illa, quæ antea dicta eſt. ibidem.

Sacerdos qui alterius parochiæ ſponſos matrimonio coniungi incurrit ſuſpenſionem. Seſſ.24. c.1.R.

De benedictione et ritibus, poſt matrimonium adhibendis.
Num. 4.

QVid eſt faciendum poſt celebrationem matrimonij? Reſp. Concilium ita ſtatuit. ibid.

Primò parochus in libro ad hoc deſtinato nomina coniugum, & teſtium, diemque & locum contracti matrimonij deſcribet, & librum apud ſe diligēter cuſtodiet.

Secundò Concilium hortatur, vt coniuges ante benedictionem ſacerdotalem in eadem domo non cohabitent. ibid.

Tertiò ſtatuit benedictionē à proprio parocho debere fieri in Eccleſia, & ſi alius illā fecerit ſine licentia parochi, vel ordinarii ipſo facto ſuſpenſionē incurrit

T 2 Quar-

ibid. Quartò concilium ait,ſeruãdas eſſe laudabiles,& receptas conſuetudines locorum,ſi quæ ſint.

D.T. Parochus ſciet in primis nuptiis benedictionẽ hãc eſſe faciendam; ſi etiam reſpectu mulieris ſint primæ nuptiæ,etiam ſi fuerint ſecundæ reſpectu viri;benedictio fieri debet: ſi verò ſint primæ reſpectu viri,ſecundæ reſpectu mulieris,non debent benedici.

Seſſ.24. cap.10. De nuptiis,Concilium prohibet ſolẽnitates ab Aduentu vſq. in diem Epiphaniæ:& à feria quarta Cinerum,vſq; ad Octauã Paſchatis incluſiuè;In aliis temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit, modò ea,qua decet modeſtia,& honeſtate fiant.

De adminiſtratione & vſu huius ſacramenti.
Cap. VII.

PArochus eſt miniſter huius ſacramenti?Reſp.ipſe non eſt miniſter,quia nõ poteſt producere materiam,& formam ſacramenti, debet autẽ intereſſe, vt matrimonium fiat in facie Eccleſiæ , & vt validũ ſit, & non clandeſtinum:& debet fieri ea ratione , quæ à ſacro Concilio tradita eſt.

De ſuſceptione huius ſacramenti, & præparatione ad illud. Num. 2.

Num.3. QVid debent facere coniuges , vt rectè ſuſcipiant hoc ſacramentum?Reſp. quæ ſequuntur.

Primò ſuſcipientes debent carere omni impedimento præcipuè dirimente.

Secundò debẽt carere peccato mortali,quia aliter contrahendo peccarent mortaliter.

Seſſ.24. cap.1.R. Tertiò Concilium hortatur Coniuges , vt antequã contrahant,vel ſaltem triduo ante matrimonii cõſummationem ſua peccata diligenter confiteãntur,& ad ſacram Euchariſtiam accedant.

Num. 31 Quartò in hoc ſacramento requiritur deuotio, & reuerentia cum ſit res ſancta,atque diuina.

Ibid. Quintò maximè expedit habere rectã intentionẽ & non cõtrahere vt libidini,ac voluptati vacẽt,ſicut equus,& mulus,quib. non eſt intellectus; ſed intẽtio debet

debet ferri ad fines,qui iam dicti ſunt, nẽpè vel liberos ſuſcipiendi,& rectè educandi: vel cauſa vitandæ fornicationis,vel ob commoda mutuæ ſocietatis, vel ob inſtinctum naturæ ad hoc inclinantem.

Sextò quàm maximè conuenit vt filii familias parentibus,& his in quorum fide,& poteſtate ſunt eum honorem tribuant,vt ipſis neſcientibus,nedũ inuitis, & repugnantib. matrimonia ineant:quia ita Apoſtolus monet faciendum,& in veteri teſtamento legitur ſeruatum fuiſſe. Num. 32

De debito reddendo. Num. 3.

CONiuges tenentur reddere debitũ alteri petẽti? Reſp.tenentur ſub reatu peccati mortalis,ſi nõ adſit legitima cauſa negandi,ratio eſt, quia vnus coniux eſt dominus corporis alterius. ideo cum vnus petit debitum, ius ſuum quærit, & ob periculum incontinentiæ negari non debet.

Quænam intentio debet haberi in debito petendo atque reddendo?Reſp.ait Catec. curandum vt nõ voluptatis, aut libidinis cauſa matrimonio opera detur,ſed iuxta illos fines, qui matrimonio præſcripti ſunt;ideo S.Hieronymus ait, Nihil eſt fędius quam vxorem amare quaſi adulteram. Num. 33

Coniuges aliquando debent abſtinere ab actu matrimonij?Reſp.ait Catech.aliquando ab officio matrimonii debent abſtinere cauſa Deum orandi,& obſecrandi,& præcipuè tempore Quadrageſimæ:Ait etiã imprimis id obſeruandum eſſe tribus ſaltẽ diebus antequam ſacram Euchariſtiam percipiant, & hoc debet intelligi de his, qui ad illam rarò accedunt. Num. 34

De peccatis, quæ poſſunt committi contra matrimonium. Cap. VIII.

QValia peccata committuntur contra matrimonium?Reſ quædam ante, nonnulla poſt, & aliqua in matrimonio perpetrantur. Caie. ver. matrimo.

Quænam ante matrimonium?Reſp.primò non ſer-

uando fidem per ſponſalia datā alicui:ſecundò omittendo publicationes ſine facultate; tertiò per deſideria, tactus, & opera inhoneſta, cū ſponſa promiſſa; Nō enim licet cum futura ſponſa copulā habere: nec volūtariè delectari in cogitatione talis copulæ: quia nō dū eſt vxor ſua, tactus quoq; obſcæni, vel affectu vitioſo cum illa peccata mortalia ſunt; & hoc peccatū eſt frequens, & de illo debet populis iniici ſcrupulus, & multi Epiſcopi talem copulam ſibi reſeruant ob infinita damna, quæ quandoq; ex illa contingunt.

Quæ peccata in contrahendo matrimonio committi poſſunt? R. primò ſi quis in peccato mortali poſitus de quo non ſit confeſſus, aut contritus, cōtrahat, mortaliter peccat: & de hoc populi debent admoneri, qa pauci hoc aduertunt, aut curant: ſecundò ſi matrimonium fiat clādeſtinum: tertiò ſi contrahens habeat finem malum mortale, velut adulterādi, furandi, lenocinandi; quartò quando aliquis contrahit contra ſpōſalia valida, vel contra votū caſtitatis, vel religionis, vel non nubendi, vel contra interdictum ſuperiorū, & eſt mortale; quinto ſi contrahatur contra aliquod impedimentum dirimens, & ſi ſcienter eſt mortale.

Quæ poſt contractum committi ſolent? Reſ. primò qui habens votum religionis contraxit matrimoniū, non ſolum peccauit mortaliter contrahendo, ſed etiā peccat mortaliter prima vice tantum conſumando; Poſt enim conſummatum matrimoniū poteſt debitū petere, & reddere ſine peccato; & qui cōtraxit cū voto caſtitatis non ſolū peccat prima vice cōſumādo, ſed quoties petit debitū; poteſt tamen petenti reddere: ſecundò quando ob aliquod impedimentū matrimonium eſt nullum, eſt mortale, nō ſolum petere, aut reddere debitum; ſed etiam tactus, & oſcula obſcœna talia ſunt, necnon deſideria, & voluntariæ delectationes in corde. tertiò eſt mortale quoties coniuges exponūt ſe periculo pollutionis extra vas debitū: vel adhibent modū procreationi filiorū non accōmodatū, vel adhibent aliquid ad efficiendam ſterilitatem,

vel

vel procurandũ abortum, quartò eſt mortale accede re ad coniugẽ cũ affectu voluntario ad aliã perſonã; ſimiliter deſiderio, vel opere conſentire in adulteriũ cum alia perſona: quintò eſt mortale negare debitum ſine iuſta cauſa, qualis eſt ſi adſit periculum infirmitatis, vel alter coniugum adulterium commiſit.

Quando matrimonium eſt nullũ ob aliquod impedimentum quid debet facere confeſſarius? Reſp. ſi impedimentum vtriq; coniugum notum eſt, debet confeſſarius obligare, vt ſeparentur a thoro, & vt petant diſpenſationem ſi ſperetur: vel alia ratione prouideatur; & quod non petãt, nec reddant debitũ, nec actus illicitos faciant. Si verò alter tantum ſciat, & impedimentum non poteſt detegi imponendũ eſt ſcienti, vt non petat debitu, nec reddat eo meliori mõ quo põt.

De impedimentis matrimonij Cap. IX.

PArochis, & confeſſarijs eſt neceſſaria cognitio impedimentorum matrimonij? Reſp. eſt. Num. 30

Quis eſt author horum impedimentorum? Reſp. Ecclesia. Seſſ. 24. can. 4.

Eccleſia poteſt annullare ſacramentũ Matrimonii? Reſp. non, ſed poteſt reddere aliquos inhabiles ad contrahendum. Seſſ. 24. c. 1. R.

Quomodo eſt hoc? Reſp. matrimonium nunquam erit niſi ſit materia, & forma illius: materia, autẽ matrimonii ſunt fideles, in quos Eccleſia magnã poteſtatem habet; forma eſt mutua obligatio: cũ itaq; Eccleſia poſſit reddere aliqua de cauſa fideles inhabiles ad ſe obligandum; ex hoc fiet quòd Eccleſia impediet obligationem, & ex cõſequenti matrimonium, quod ſine dicta obligatione eſſe non poteſt. 2. ex ſeſ. 24. ca. 1. R.

Quomodo põt impediri aliquis nè obliget ſe? Reſ. paſſim leges hoc faciũt. veluti, quod infans, vel furioſus, vel ebrius, quòd filius familias, vel vxor non poſſint ſe obligare cum præiudicio patris, vel mariti. Ita leges ſtatunt teſtamentum, vel ſententiam non valere, aut obligare ſi tales conditiones non habet; hoc igitur Eccleſia facere poteſt.

Na.c.22. Num. 30 Quotuplex eſt impedimentum? Reſp. duplex, aliud dirimens, aliud non dirimens.

Ibidem. Quæna eſt differentia? Reſp. dirimens aufert facultatem ſe obligandi, & inhabilitat ad contrahendum: non dirimens prohibet quidem contrahere, ſed non aufert facultatem, vel habilitatem ſe obligandi; ideo in hoc valet, in alio non valet matrimonium.

Eccleſia ſine cauſa ponit hæc impedimenta? Reſp. nequaquam, ſed iuſtis de cauſis facit.

Quæ ſunt cauſæ iuſtæ? Reſp. quatuor præcipuè; prima eſt peccatum, vel indignitas contrahentis: ſecũda præiuditiũ alterius, ſiue contrahentis, ſiue nõ contrahentis: tertia circũſtãtia, quæ matrimonio repugnet: quarta circũſtantia, quæ bono publico contrarietur.

Nau. 22. nu. 68. *De impedimentis non dirimentibus. Num. 2.*

QVot, & quæ ſunt impedimenta non dirimentia? Reſp. Nau. ponit duodecim.

Primũ eſt interdictũ, i. prohibitio facta à ſuperiori nè contrahatur, vel non ſine tali re, veluti publicationibus.

Secundum feriæ, ideſt prohibitio, nè in Quadrageſima, & Aduentu contrahatur.

Tertium ſpõſalia, ideſt promiſſio facta alteri, quod ducet illum in maritum, vel vxorem; qui enim promiſit ducere vnam non poteſt ducere aliam; ſed ſi ducat tenet matrimonium.

Quartum Catechiſmus; ideſt ſi aliquis domi ob periculũ baptizatus à ſacerdote catechizetur publicè, vt ſuppleantur omiſſæ ſolẽnitates, tenentes ob Catechiſmum contrahunt impedimentum non dirimens cum catechizato ac patre, & matre illius.

Quintum votũ ſimplex, ſiue caſtitatis, ſiue religionis, ſiue non nubendi.

Sextum inceſtus, ideſt qui peccauit cum cõſanguinea ſuæ vxoris, vel mariti impeditur ducere, quamcunque vxorem, vel maritum.

Septimum vxoricidium, ideſt, qui occidit vxorem prohi-

Digitized by Google

Prohibetur in pęnam peccati ducere aliam.

Octauum raptus ſponſæ alterius, ideſt qui rapuit ſponſam alterius, prohibetur ipſe quamcunque ducere ſponſam.

Nonũ proprii filii de fonte doloſa ſuſceptio, ideſt ſi quis doloſè tenuit filium in Baptiſmo ad hoc vt inter ipſum, & coniugem orirεtur affinitas ſpiritualis, per quam coniuges non poſſent nec patere, nec reddere debitum: iſte prohibetur nè amplius poſſit contrahere matrimonium.

Decimum presbytericidium ideſt qui occidit preſbyterum impeditur ducere quamcunque vxorem.

Vndecimum, Pœnitentia ſolennis iniuncta, & facta; qui enim hanc habuit prohibetur ducere vxorẽ.

Duodecimum, Matrimonium ſcienter cũ moniali contractum, ideſt qui contraxit cum moniali, etiã illa mortua, vel relicta, nõ põt quãcunq. ducere vxorẽ

Propter quid iſta impedimenta ſunt introducta? R. nonnulla propter bonum publicum, vt 1.2.4.5. aliqua ob pœnam peccati, vel ob indignitatem contrahentis, veluti ſex vltima, quæ etiam data ſunt in pœnam iniuriæ factæ matrimonio; Nulla ſunt ob præiudicium tertii vt ſponſalia, & alia ſex, quæ vltima ſunt. Seſſ. 24.

Quare iſta impedimẽta nõ dirimunt? R. quia leges hoc nõ ſtatuunt, & ait Conciliũ eſſe, quia multæ ꝓhibitiones ſcãdali, & ruinę occaſiones eſſent infirmis. ca. matr. 2. R. verb. matrim.

Committitur peccatum mortale in omnib. contrahendo contra illa? Reſp. Caet. ait cõmitti ſolũ in inter dicto; in feriis, in ſpõſalib. & in voto ſimplici caſtitatis religionis, & nõ nubẽdi, in aliis ait nõ eſt mortale. Epiſcopus poteſt diſpenſare in his impedimentis? Reſp. poteſt in omnib. exceptis ſponſalibus, & voto ſimplici caſtitatis, & religionis; ſi autem votum eſſet nubendi poſſet diſpenſare.

De impedimentis dirimentibus. Num. 3.

QVot ſunt impedimenta dirimentia? Reſpon. communiter ponuntur duodecim, ſed alia tria addita

dita ſunt, & ideo quindecim erunt.

Nau. ca. 22. Num. 30 Quæ ſunt duodecim prima? Reſp. contenta in his verſibus, *Error, conditio, votum, cognatio, crimen, cultus diſparitas; Vis, Ordo, ligamen Honeſtas ſi ſis affinis, ſi fortè coire nequibis* (Hæc ſocianda vetant connubia facta retractant.

Quæ ſunt alia tria? Reſ primum defectus legitimæ ætatis; ſecundũ matrimonium clandeſtinũ; tertiũ inter raptorem, & raptã, dum in illius manet poteſtate.

De errore. Num. 4

Ibidem. Num. 32 QVis error dirimit matrimonium? Reſp. error perſonæ tantùm: veluti ſi quis contrahit cum vna credens contrahere cum alia; ſi verò error ſit tantùm in qualitate, veluti an ſit nobilis, vel diues, vel ſana non dirimit.

Quare talis error dirimens factum eſt impedimentum? Reſp. quia cõſenſus potius eſſe videtur in aliam perſonam, quam in hanc, ideo rectè Eccleſia ſtatuit, vt dirimeret.

Conditio. Num. 5.

ibidem. Num. 33 QVæ conditio dirimit? Reſp. ſeruilis tantum, veluti ſi quis contrahat cum captiua credens contrahere cum libera; perſona enim captiua non poteſt tradere totalẽ poteſtate ſui corporis alteri coniugi; vnde obligatio nõ eſt abſoluta, ſed nimis præiudicialis.

Si quis contrahat cum captiua, ſciens eſſe captiuã tenetne? Reſpon. tenet, quia poteſt præiudicare ſibi.

Si contrãhat cum libera credens eſſe captiuam tenet? Reſp. tenet, quia nullum illi ſit præiudicium.

Votum. Num. 6.

ibidem. Num. 35 QVod votum dirimit? Reſp. ſolemne.

Quot modis ſit votum ſolenne? Reſp. duob. tantũ primò per ſuſceptionẽ ordinis ſacri ſecũdò per ſolennẽ profeſſionem in religione approbata.

Quare

Quare hoc votum dirimit?Reſp quia mancipatus diuino cultui maiorem debet habere munditiam, & non debet ſuſcipere curam domus, vel familiæ regendæ, & ob alias multas cauſas.

Cognatio. Num. 7.

QVotuplex eſt cognatio?Reſp. triplex legalis, ſpiritualis, naturalis. Ibidem. n.36.&c

De legali cognatione. Num 8.

QVid eſt legalis cognatio? R. eſt legalis propinquitas ex adoptione alicuius in filium proueniens. Ibidem.

Quotuplex eſt iſta propinquitas?Reſp. triplex prima eſt inter adoptantem, & adoptatum ac eius deſcẽdentes, & hæc ſemper manet; ſecũda eſt inter adoptatum, & filios adoptantis, & hæc tollitur, ſi adoptatus deſinat eſſe talis, vel ſi filius naturalis adoptantis deſinat eſſe ſub poteſtate patris; tertia eſt inter vxorẽ adoptati, & adoptantem, & inter vxorem adoptantis, & adoptatum, & hæc perpetuò durat. Ibidem.

Quælibet harum dirimit?R. ita eſt, quia hæc propinquitas valde accedit ad propinquitatẽ naturalẽ, quæ dirimit, ſecunda tamen cum aufertur non dirimit.

De cognatione ſpirituali. Num 9.

QVid eſt cognatio ſpiritualis?Reſpon. eſt attinentia duarũ perſonarum, quæ ex ſtatuto Eccleſiæ oritur per Baptiſmi, & Confirmationis, adminiſtrationem, vel per ſuſceptionem baptizati, vel confirmati. ibidem Num.36

Quare hoc impedimentũ eſt introductũ?Reſ. quia accedit ad cognationẽ naturalẽ, baptizans. n. & tenẽs finnt patres ſpirituales, ideo oritur propinquitas. D. Th.3. par.q.56 art. 1.

Baptizans, vel Confirmans cum quo contrahit?R. cum baptizato, ac patre, & matre illius.

Tenentes cum quo contrahunt?Reſ. cum eo, quem tenent, & patre, ac matre illius.

Te-

Tenentes contrahunt inter ſe? Reſp. non.
Contrahunt affinitatem cum baptizante?Reſp.non

De cognatione carnali, vel naturali. *Num. 10.*

QVid debet cõſiderari circa impedimẽtũ cognationis carnalis?Reſ.iſta.Primò quid ſit hæc cognatio,& quid ſignificet;ſecũdò debet cõſiderari quid,& quotuplex ſit linea.Tertiò q̃d ſit gradus. Quarto quib. regulis cognoſcatur numerus graduũ. Quintò de impedimento, quod oritur ex hac cognatione. Sextò de cauſa talis impedimenti.

N.ca,22. Quomodo appellatur cognatio naturalis?Reſpon.
Num. 41 Conſanguinitas.

Quid ſignificat hoc nomen Conſanguinitas?Reſp. communionem ſanguinis.

Quot modis fit hæc communio ſanguinis?Reſpon. duobus;primus eſt ſi vnus deſcendat ab alio;filius.n. qui deſcẽdit à patre communicat de ſanguine patris; ex ſanguine enim ipſius genitus eſt: ſecundus eſt, ſi duo ab aliquo tertio proueniant; fratres enim qui ab eodem patre proueniunt, cõmunicant in eodem ſanguine patris, qui ab eodem ſanguine geniti ſunt.

ibid. Quomodo diffinitur Conſanguinitas? Reſp. ſic. Eſt propinquitas duarũ perſonarũ ex eo quod vna ex altera, vel ambæ ex eadem deſcendunt, i. propinquitas hæc oritur ex duplici cõmunione ſanguinis modò dicta. Diffinitur etiam ſic. Conſanguinitas eſt vinculum

Sil. ver. matr. 8. n. 5. perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium.

In hac conſanguinitate quid debet conſiderari?R. Primò ſtipes. Secũdò lineæ. Tertiò gradus. Quartò perſonæ. Et debet cõſiderari quod in vno ſtipite poſſunt eſſe plures lineæ. In vna linea poſſunt eſſe plures gradus. In vno gradu dantur plures perſonæ.

Quid eſt ſtipes? R. eſt veluti trũcus arboris, à quo plures rami procedũt, & ideo perſona illa, a qua aliæ perſonæ per propagationem deriuantur, veluti pater, à quo filii deſcendunt, ſtipes appellatur.

Quid

Quid eſt linea? Reſp. eſt ordinata collectio perſonarum conſanguinitate coniunctarũ, in vna.n. linea plures perſonæ conſanguineæ cum ordine colliguntur. Ibid.

Quot ſunt lineæ? Reſp. tres, prima eſt aſcendentiũ, ideſt in qua ordinantur perſonæ aſcendentes, ſecunda eſt deſcendentium, ideſt in qua ordinantur, & colliguntur perſonæ deſcendentes, tertia dicitur collateralis, ideſt quæ ordinat perſonas à latere exiſtentes. Ibid.

Quæ perſonæ dicuntur aſcendentes, deſcẽdẽtes, & collaterales? Reſp. perſonæ aſcendentes ſunt illæ, quæ ſunt ſupra aliquem veluti pater, auus, proauus. Deſcẽdentes ſunt illæ, quæ ſunt infra, vt filius, & nepos. Laterales ſunt illæ, quæ à latere proueniũt vt fratres, & filii fratrũ. Ideo duo ſunt lineæ tantùm, vna dicitur recta, quæ colligit tũ aſcendentes, tũ deſcẽdẽtes; alia dicitur lateralis, quæ colligit perſonas nõ inuicem, ſed ab alio tertiò deſcẽdẽtes. Linea.n. recta oritur ex eo, qđ vna perſona prouenit ab alia: Linea lateralis oritur ex eo quod duæ vel plures perſonæ ab eadem alia aliqua perſona proueniant. Ibid.

De gradibus, & illorum regulis. Num 11.

QVæ differentia eſt inter lineam, & gradum? Reſ. linea eſt veluti ſcala, ſicut autẽ in ſcala plures ſunt gradus, & quò plures ſunt gradus, eò ſcala exiſtit longior, ita in linea eſt, dantur enim in illa gradus, quibus longitudo, vel diſtantia lineæ innoteſcit. Ibid.

Ad quem finem datæ ſunt lineæ? Reſp. ad colligendas perſonas conſanguinitate coniunctas. Ibid.

Ad quem finem dantur gradus? Reſ ad denotandã diſtantiam, quæ inter dictas perſonas reperitur; vbi .n. ſunt plures gradus, ibi maior diſtantia eſt; & ideo per gradus inoteſcit, quanta ſit inter duas perſonas generationis diſtantia.

Quomodo poſſunt cognoſci gradus in linea recta aſcendentium. & deſcendentium? Reſp. tali ratione. Primò ſciendum eſt, quod fundamentum gradus ſunt Ibid.

perſo-

perſonæ,inter perſonas .n.gradus iſti conſtituuntur: ſecundò ſcire oportet, quod vna ſola perſona nô facit gradum:gradus.n.dicit diſtantiam, vna autê perſona nô diſtat à ſeipſa;ideo vt detur gradus ad minus neceſſe eſt,quod duæ dêtur perſonæ;tertiò ad cognoſcendos gradus aſcendentiũ, & deſcendentiũ ita faciendũ eſt:debêt numerari pſonæ, quæ ſunt in linea recta.Et dempta vna,quot ſunt perſonæ,tot ſunt gradus:veluti ſi Gaius generet filiũ Seiũ; & Seius Titiũ: & quærat quo gradu diſtêt inter ſe,dicitur ꝙ Gaius nullo gradu diſtat à ſeipſo,in primo diſtat à Seio, filio,& in ſecũdo à Titio nepote;vnde inter dictas tres pſonas duo sũt gradus,q̃a in côputatione graduũ sêper demitur vna pſona, qua dêpta quot ſunt pſonæ, tot ſunt gradus: & hæc eſt regula,& certa, & facilis.

Quomodo poſſunt cognoſci gradus in linea laterali?Reſpô. ſic primò oportet inuenire ſtipitem, ideſt perſonam illã,à qua primò illi,de quibus quæritur, deſcêdunt;veluti ſi quæratur,quo gradu frater diſtet à fratre,oportet inuenire ſtipitem,nempè patrẽ, qui eſt prima perſona,à quo deſcêdunt: auus verò nõ eſt prima perſona,vt pater, ſed ſupra hanc perſonã exiſtit.Inuẽto ſtipite,oportet videre ex vna parte, quoto gradu vna perſona literalis nempè vnus frater vel alius diſtet à communi ſtipite,& idẽ facere etiã de alia parte:& ſi ambæ perſonæ diſtant æquali gradu à ſtipite,tunc quoto gradu diſtant à ſtipite, toto diſtãt inter ſe: ſi autem vna perſona diſtet pluribus gradibus à ſtipite, quàm alia:tunc quoto gradu remotior diſtat à ſtipite,toto diſtant inter ſe.

Si autem exemplũ,quæritur an Titus,& Berta ſint côſanguinei,& in quo gradu.Ad videndũ ergo an ſint côsãguinei,oportet videre ân vnus deſcêdat ab alio veluti qđ Titius ſit filius Bertæ; vel ân ambo ab aliquo tertio deſcêdat,veluti quòd ſint frater,& ſoror ſi ergo nec deſcendunt ab inuicẽ,nec ab alio,non sũt conſanguinei: ſi verò alterum dictorũ detur,ſunt côſanguinei. Verùm ſi vnus illorũ deſcêdit ab alio ſunt con-

cõſanguinei in linea recta,& gradus diſtãtiæ eſt quærendus iuxta regulam datam;ſi autem ambo deſcendunt ab aliquo tertio erũt conſanguinei in linea laterali,& gradus cognoſcetur inſpiciendo quoto gradu vterque eorum,ieſt Titius,& Berta diſtent ab illo cõmuni ſtipite à quo deſcendunt; & ſi vterque diſtent equali gradu,quoto gradu diſtãt à ſtipite,toto diſtãt inter ſe:ſi vero vnus diſtet à ſtipite veluti duob.gradibus,alter vero tribus,tunc diſtabunt inter ſe tribus gradibus,quia ſemper à remotiori perſona diſtantia graduum eſt ſumenda. Sit autem adhuc clarius exẽplum.Gaius ex vno latere genuit Franciſcum:Frãciſcus genuit Antonium:Antonius Titiũ. Ex alio vero latere idem Gaius genuit Luciam,& Lucia genuit Bertam.Quæritur an Titius ſit conſanguineus Bertæ, & dicitur qđ ſic,quia cõmunicant in eodẽ ſanguine ꝓpter Gaium ſtipitem cõmunem. Quæritur an ſint cõſanguinei in linea recta:dicitur nõ,quia nec Berta deſcendit à Titio,nec iſte ab illa,quæritur an ſint cõſanguinei in linea laterali:dicitur ſic,quia vterq. ab eodem ſtipite,nẽpe Gaio,deſcendunt: Quæritur quoto gradu Titius diſtet a Gaio; dicitur tribus:quatuor.n. ſunt perſonæ in linea recta,Gaius, Franciſcus, Antonius,Titius,ideo per regulam datam, dẽpta vna Perſona nempe ſtipite,tres gradus,& tres perſonæ erũt. Quæritur quot gradibus Berta diſtet à ſtipite:dicitur duobus per regulam dictam. Quæritur quot gradib. Berta diſtet à Titio in linea laterali:& dicitur tribus: quia licèt Berta diſtet à ſtipite tantùm duobus gradibus,tamen quia Titius diſtat tribus,tot gradib inter ſe diſtabunt,quia in linea laterali ſemper diſtãtia graduum è remotiori perſona cõputatur. Et hæc ſi quis rectè percipiat faciliter cognoſcet,an aliqui conſanguinei & in quo gradu ſint.

Vſque ad quem gradum impedit conſanguinitas ne cõtrahatur matrimoniũ? R. in linea recta impedit vſq. in infinitum:vnde ſi Adã modo viueret nullã mulierem poſſet ducere in vxorẽ. In linea vero laterali Sil.ibid.

impedit tãtum vſque ad quartum gradum incluſiuè.
3.p.q.34 a.3. ſup. A quo fuit introductum hoc impedimentum? Reſ. ait D. Tho. partim à lege diuina, partim à naturali, partim ab humana.

ibid. Ob quam cauſam fuit introductum? Reſp. in linea recta eſt introductum, quia ſuperioritas, & inferioritas aſcendentium, & deſcẽdentiũ repugnat ſocietati quæ in matrimonio reperitur. Coniugium enim ſocietatem dicit. Secundò cõſanguinei debent eſſe cuſtodes, & defenſores nõ violatores pudicitiæ aliorũ. Tertiò daretur maxima occaſio incontinentiæ, & cõcupiſcentiæ ſi natura inter conſanguineos permitteret commixtionem. Quartò quia genus humanũ magis colligitur ſi coniunctio maritalis fiat inter diuerſas familias. Hæc D. Thom.

De impedimento criminis. *Num 12.*

N.ca.22. Num.46 Caet. ver. matrim. QVid eſt hoc impedimentum? Reſp. ſunt quædã crimina ligitimum matrimonium violantia, per quæ committentes illa reddũtur inhabiles ad matrimonium inter ſe contrahendum.

Quot ſunt iſta crimina? Reſp. multi dicũt duo, ſed magis diſtinctè cum Caetano quatuor eſſe dicentur.

Primum eſt homicidium prioris coniugis de conſenſu vtriuſque contrahentiũ; veluti Berta eſt vxor Petri, Titius, & Berta de communi conſenſu faciunt occidere Petrum, & poſt mortẽ illius contrahunt matrimonium, dicitur quòd hoc matrimonium eſt nullum, propter tale homicidium commiſſum, quod eſt impedimentum dirimens matrimonium.

Secundum crimen eſt homicidiũ de cõſenſu vnius tantùm, ſed adulterium, quoq. inter vtrunque cõmiſſum eſt. Veluti, Titius commiſit adulterium cũ Berta vxore Petri, & inſcia Berta occidit Petrũ, poſtea contraxit matrimonium cum illa, dicitur eſſe nullũ, quia hoc crimen dirimit matrimonium.

Hæc eſt autem differentia inter primum, & ſecundum crimen, Primum dicit tantùm vnum crimen homicidij

micidii,ſed de cōſenſu vtriuſq;. Secundum dicit duo crimina, homicidium de conſenſu vnius tantùm,& adulterium inter vtrunque.

Tertium crimen eſt adulterium cum ſponſalibus per verba de futuro, veluti Berta cōmittit adulteriū cum Titio,& per verba de futuro promittunt inuicē quod poſt mortem Petri contrahent matrimoniū inter ſe.Tale crimen dirimit matrimonium, ſi illud cōtraxerint poſt mortem Petri.

Quartum eſt adulterium cum matrimonio,per verba de præſenti: Veluti Titius committit adulteriū cū Berta,& per verba de pręſenti viuente Petro contrahit matrimonium cum illa:in hoc caſu non ſolùm nō valet hoc matrimonium,ſed dirimetur etiam, ſi poſt mortem Petri de nouo contraherent illud. D.T.3.p. q.60.a.2. ſupp.

Quare hæc impedimenta ſunt introducta?Reſp.,ꝓpter bonum publicum,& bonum matrimonij,& præiudicium tertii,nempe vt auferatur occaſio adulterādi,& occidendi legitimum coniugem , quia hæc & rectè ſunt contra bonum matrimonij.

Cultus diſparitas. Num. 13.

QVid eſt diſparitas cultus?Reſp. differentia religionis,& cultus, qui Deo debetur. N. ca. 22 Num. 48.

Qualis diſparitas cultus dirimit matrimoniū? Reſpon.illa,quæ eſt inter fidelem,& infidelem.

Quare hoc?Reſp. quia infidelis,cum nō ſit baptizatus,non eſt capax alicuius ſacramenti,ideo matrimonium inter ipſum,& fidelem, vt eſt ſacramentum,eſt nullum:vt vero eſt officium naturæ rectè prohibetur dari,quia tanta deſiunctio religionis maritali coniunctioni,& ſocietati repugnat. D.T.3,p. q. 59. ſup.

Si vxor infidelis conuertatur ad fidem manēre viro infideli quid fiet?Reſ.ſi maritus conſentit habitare cum illa abſq. iniuria creatoris, ideſt non blaſphemat illum,nec tētat reducere illam ad infidelitatem, poterunt ſimul habitare tanquam maritus,& vxor:ſi autem periculum aliquod adſit, non erit permittendum:

dum,& tali de cauſa matrimonium poteſt diſſolui.

Si hæreticus contrahat cum catholica,tenet? Reſ. tenet,quia hæreticus eſt baptizatus,& propter hæreſim vinculum matrimonii diſſolui nō poteſt:propter periculum tamē infectionis,matrimonium poterit ſeparari quò ad thorum,& habitationem.

De vi derimente. Num. 14.

N.ca.22. Num.50 QVæ vis dirimit matrimonium? Reſp. illa,quæ cadit in conſtantem virum:veluti mortis, vulnerum,amiſſionis omnium bonorum, & ſimiliū iuditio prudentis viri habita perſonę conſideratione,cui vis facta eſt.

D.T.3.p. q.47. ſup. Quare hoc?Reſ.quia in matrimonio requiritur cōſenſus volūtarius,coactio aūt voluntariò repugnat.

De ordinis impedimento. Num. 15.

N.ca.22. Num.52 QVis ordo dirimit matrimonium?Reſ. ſacer,ſi ante matrimonium ſuſceptus ſit.

D.T.3.p. q.53. ſup. Quare hoc?Reſp. quia mancipatus diuino cultui, non debet ſe implicare occupationib.familiæ, & pro lis regendæ;Secundò quia dedecet qui ſupra populum eſt,mulierem habeat ſociam, & dominā ſui corporis:Tertio quia reuerentia diuini cultus maiorem, & ſpetialem in perſona, & miniſtro ſacro mūditiam requirit. & ob alias cauſas.

Ligamen. Num.16.

N.ca.22 Num.53 QVid ſignificat ligamen?Reſp. idem quod vinculū. Quod ligamen dirimit?Reſp.alterius coniugij, i.ſi aliquis ligatus in matrimonio cum vna contrahat cum alia,primum tenet,ſecundū nihil valet,quia matrimonium tantummodo inter duos eſt.

Si mulier eſt,quæ audiuit de viro ſuo poſt multos annos abſentè qđ mortuus ſit,& contraxit cum alio, tenet.

tenetne matrimonium? Reſpon. ſi maritus verè erat mortuus,& mulier ita credebat, valet matrimoniũ: ſed ſi viuebat,cum cõtraxit,matrimonium nullũ eſt, & moriente etiam primo viro nõ valet,ſed debet de nouo contrahi,ſi nullum adſit impedimẽtum:ſi enim ſciebant viuere,& contraxerunt, & conſummarunt, oritur criminis impedimentum,de quo dictum eſt.

Si mulier credẽs quòd vir ſuus abſens viueret, cũ reuera mortuus eſſet,contraxit cum alio,tenetne matrimonium? Reſp. Silueſt. & Nauar.dicunt ſi credebat tenere matrimonium,tenebit; ſed ſi credebat nõ tenere non tenebit:quia conſenſus illius erat in matrimonium,quod credebat non eſſe matrimonium.

Honeſtas. Num. 17.

QVid eſt honeſtas:Reſp.eſt quoddam impedimentum,quod oritur ex ſponſalibus:vel ex matrimonio rato,& non conſummato. Nau. ca. 22. num. 57.

Quare dicitur honeſtas?Reſp.quia honeſtum videtur,vt dari debeat dictum impedimentum.

In matrimonio rato,& non conſummato contrahitur affinitas:Reſp.non,quia affinitas oritur ex copula carnali,loco autem affinitatis contrahitur impedimẽtum honeſtatis.

Honeſtas vſque ad quem gradum impedit in matrimonio rato,& non conſumato? Reſp. vſq; ad quartũ incluſiuè.

Qua ratione?Reſp.ſic ſi Titius abſens per procuratorem contrahat per verba de præſenti matrimoniũ cum Berta,& moriatùr antequam accedat ad illam: propter publicam honeſtatem nullus conſanguineus Titii vſque ad quartum gradum poterit ducere Bertam in vxorem.

Honeſtas,quæ prouenit ex ſponſalibus vſq. ad quẽ gradum impedit?Reſp.ait Concilium ſi ſponſalia valida non ſunt,nihil impediunt,ſi valida fuerint,primũ gradum prohibitio non excedit. Seſſ.24. cap.3.de matr. R.

Quomodo eſt hoc? Reſpon.ſi. Titius per verba de

futuro cõtrahat cum Berta ſpõſalia, quæ valida ſint; ſed poſtea nollet eam ducere, ſed vellet contrahere cum matre, vel ſorore, vel filia illius, non poteſt quia ſunt conſanguineæ in primo gradu, & ſi contrahat matrimonium nullum erit.

Quomodo in hac honeſtate cognoſcentur gradus? Reſp ea ratione, qua de affinitate dicetur.

Quomodo diſtinguuntur inter ſe hæc duo impedimenta, ſponſalia, quæ ſunt impedimentum non dirimens; & Honeſtas, quæ dirimit, & eſt ex ſponſalibus? Reſp. ſic. Titius cõtrahendo ſponſalia cũ Berta incurrit duo impedimenta: vnũ eſt, quod non poſſit ducere in vxorem aliquam conſanguineam Bertæ, in primo gradu, & hoc dicitur Honeſtas, & dirimit. Aliud, qđ non poſſit ducere quamcunque mulierem, quæ ſit in mundo, etiam ſi Bertæ conſanguinea nõ ſit, & hoc dicitur ſponſalia, & impedit tantùm, ſed non dirimit.

Propter quid eſt introductum impedimentum publicæ honeſtatis; Reſpon. quia iuſtum, & honeſtũ videtur, vt ſi Titius per ſponſalia Bertæ obligauit ſe, & ex tali promiſſione inchoata eſt aliqua propinquitas cum ipſa, & per ipſam cum conſanguineis ſuis, non debeat ducere ſororem, vel conſanguineam Bertæ in primo gradu, quia cùm Berta quotidie cũ illa viuere deberet, neceſſe foret illi continuò iniuriã, & ignominiam ſuam videre, & riualem habere ante oculos, quod eſſet cauſa, vel illiciti amoris cum ſponſo ſibi promiſſo, vel diſcordiarum cum cõſanguinea ſponſo ſuo cum ſua iniuria copulata, hoc autem cõtra bonũ eſt matrimonij.

Si ſis affinis, de affinitate, & de gradibus illius.
Num. 18.

QVid debet conſiderari circa impedimentum affinitatis? Reſpon. iſta. Primò quid ſit copula carnalis licita, & illicita: Secundo quid ſit affinitas: Tertiò inter quos cõtrahatur affinitas: Quartò quomodo inueniantur

uenſantur gradus affinitatis: Quintò de primo,& ſecundo genere affinitatis; Sextò, quale ſit hoc impedimentum; Septimò cur hoc impedimentum ſit introductum.

Quid eſt copula carnalis, de qua modò hic ſermo habetur? Reſp. eſt quædam viri,& mulieris commixtio, ex qua prolis generatio ſequi poteſt. Sil. matr. 8. nu. 15.

Quotuplex eſt hæc copula? Reſp. duplex, vna licita, ideſt matrimonialis, alia illicita, ideſt fornicaria. ibid.

Quid eſt affinitas? Reſpon. eſt proximitas perſonarum ex carnali copula proueniens. ibid.

Inter quas perſonas contrahitur affinitas per copulam carnalem? Reſp. Canones ita ſtatuunt, copula hæc ſemper eſt inter virum,& mulierẽ. Omnes igitur cõſanguinei viri fiunt affines mulieris,& omnes conſanguinei mulieris fiunt affines viri; Inter cõſanguineos aũt viri,& mulieris nulla eſt affinitas. Sit exemplum Titius habet copulam carnalem cum Berta, ſoror Titij fit affinis Bertæ, frater Bertæ fit affinis Titij, ſed inter ſororem Titij,& fratrem Bertæ nulla eſt affinitas; & ideo frater Bertæ poterit ducere in vxrem ſororem Titij. Ca. ſuper his de cõſan. & af.

Quomodo inueniũtur gradus affinitatis? R. per gradus conſanguinitatis, ſic, qñ conſanguinei vnius fiũt affines alterius; in eodem gradu, quo ſunt conſanguinei vnius, fiunt; affines alterius: veluti frater Titij eſt conſanguineus Titij in primo gradu, fiet igitur affinis Bertæ iã dictæ in primo gradu; ita erit de ſorore Bertæ reſpectu Titij Per diſtinctionẽ ergo graduũ cõſanguinitatis oritur etiam diſtinctio graduũ affinitatis. Ibid.

De duplici genere affinitatis. Num 19.

Differuntne in affinitate gradus,& genus? Reſpõ. differunt. Sil. ibid.

Qua ratione? Reſpõ. genus eſt quaſi ſcala, gradus ſunt quaſi partes ſcalæ; ſicut ergo ſi duæ eſſent ſcalæ inter ſe diſtinctæ, vnaquæque ſuos gradus, & par- Ibid.

tes haberet,ita in vnoquoq; genere affinitatis ꝓprij, & diſtincti gradus reperiuntur.

Ibidem. Quot ſunt genera affinitatis?Reſ.duo:primum, & ſecundum.

ibid. Quomodo conueniunt,& differunt inter ſe? Reſp. conueniunt in hoc,quòd vtrunq. genus oritur ex copula carnali;differũt in hoc,quòd primùm genus ſemper oritur ex copula habita cum conſanguineo,ſecũdum verò ſemper oritur ex copula habita cum affini. veluti tu habes conſanguineos,vt fratres,& ſorores, &c.habes etiam affines,veluti vxorem fratris,tui,vel maritum ſororis tuæ;Si quis ergo habet copulam, vel licitam,vel illicitam cum conſanguinea tua, ille tibi oĩno ſit affinis in primo genere: ſi quis verò habeat copulam,cum affini tua,veluti cum vxore fratris tui ille tibi fiet affinis in ſecundo genere: idem eſſet ſi tu haberes copulam cum aliqua muliere: iſta enim eſſet affinis in pro genere conſanguineis tuis,eſſet verò affinis in ſecundo affinibus tuis; & hæc eſt propria differentia inter primum,& ſecundum genus affinitatis.

De regulis ad cognoſcendum primum, & ſecundum genus affinitatis. Num. 20.

POſſunt dari regulæ ad cognoſcenda genera affinitatis?Reſp. poſſunt.

Quæ ſunt? Reſpon. ad has regulas diſtinguendas oportet antea ſcire: Quod triplex eſt propinquitas: Prima dicitur cõſanguinitas,& hæc maior oibus eſt: Secunda dicitur affinitas primi generis: Tertia dicitur affinitas ſecundi generis; Secuudò ſcire oportet quod conſanguinitas eſt propinquitas,quæ oritur ex natura,ideſt ex naturali ſanguinis cõmunione: vt dictum eſt. Affinitas vero eſt propinquitas, quæ oritur ex copula carnali,ea ratione,quia vir,ſeu maritus ex tali vnione copulæ cõmunicat mulieri,ſeu vxori ſuã propinquitatẽ,& vxor idem facit marito; Tertiò ſcire oportet quod maritus communicat quidem ſuam propinquitatem vxori,& vxor marito:ſed hoc faciũt diminu-

diminutè, tali ratione, quod propinquitas primi modi cõmunicatur tantum in ſecundò, & propinquitas ſecundi modi communicatur tantum in tertio, & ex hoc duæ regulæ facillimæ ad diſtinguendum primũ, & ſecundum genus affinitatis colliguntur. Prima aũt Regula eſt hæc, quæ à canone eſt accepta; Omnes cõſanguinei mariti fiunt affines vxoris in primo genere, & omnes cõſanguinei vxoris fiunt affines mariti in primo genere. Inter conſanguineos, autem mariti, & cõſanguineos vxoris nulla eſt affinitas. Vbi apparet, qđ maritus propinquitatẽ ſuã primi modi, ideſt conſanguinitatis communicat ſoli vxori, & in ſecũdo modo, ideſt in affinitate, & idem facit vxor marito. Ca. ſuper his, de cõſan. & af.

Secunda Regula eſt hæc; Affines mariti in primo genere fiunt affines vxoris in ſecundo genere & affines vxoris in primo genere fiunt affines mariti in ſecũdo genere, inter affines aũt mariti, & vxoris nulla eſt ꝓpinquitas; Vbi licet videre maritũ cõmunicare vxori & vxorẽ marito ꝓpinquitatẽ affinitatis ita diminutè vt affinitas, quæ in cõmunicante eſt in primo genere in eo, cui cõmunicatur ſit in ſecundo. Per has aũt regulas diſtinctio primi, & ſecũdi generis affinitatis innoteſcit, & iſtæ regulæ à canone ſunt deſumptæ. ex eodẽ Can.

Poſſunt proponi exempla ad has regulas applicandas? Reſpõ. poſſunt proponi tres caſus, per quos oĩs applicatio dictarum regularum apparebit.

Primus caſus eſt. Titius, & Berta ſunt frater, & ſoror. Titius ducit vxorem Luciam, & moritur: Berta accipit maritum Petrum, & moritur; quæritur an Petrus, & Lucia ſint affines in primo, vel in ſecũdo genere, & an poſſint contrahere matrimonium, & Reſpondetur poſſe contrahere matrimonium, quia ſunt affines tantum in ſecundo genere, & per regulam oſtẽditur ſic; Titius eſt frater, & cõſanguineus Bertæ, fit autem affinis Petri mariti ipſius Bertæ in primo genere; Cum ergo Titius nõ cõmunicet Luciæ ſuæ vxori propinquitatem affinitatis quã habet cum Petro marito ſororis in primo genere, ſed communicet in inferiori

genere affinitatis, eueniet quòd Lucia fiet affinis Petro in ſecundo genere, quia fit affinis per Titium affines illius in primo genere. Petrus ergo, & Lucia erunt affines in ſecundo genere, ideo poterunt contrahere matrimonium.

Secũdus caſus eſt. Titius, & Berta ſunt frater, & ſoror; Titius ducit Luciam vxorẽ, & moritur; Lucia accipit Petrum maritum, & moritur. Quæritur an Petrus, & Berta ſint affines, & in quo genere. Et reſpondetur eſſe affines in ſecundo genere tantùm. Et oſtenditur per regulã dictã. Titius. n. frater Bertę communicat propinquitatem cõſanguinitatis, quã habet cũ Berta ſorore, Luciæ vxori ſuæ, ita vt Berta fiat affinis Luciæ in primo genere affinitatis, cũ ergo Lucia communicet Petro ſecundo marito hanc propinquitatẽ ſuæ affinitatis cum Lucia, ſed non in primo genere, & tantùm in ſecundo, ſequetur quòd Petrus, & Berta erunt affines in ſecundo genere affinitatis, & poterũt contrahere matrimonium inter ſe.

Tertius caſus eſt. Titius habet vxorẽ Luciã. Petrus committit fornicationẽ cum Lucia, & poſtea Lucia moritur; Titius vellet ducere in vxorem Bertã ſororem Petri, quæritur an poſſit. Reſpõdetur poſſe, quia Titius, & Berta ſunt affines tãtùm in ſecundo genere, & oſtendit; Berta ſoror Petri eſt affinis Luciæ, cũ qua Petrus habit copulã fornicariã. Cũ ergo Lucia vxor Titij cõmunicet Titio marito ſuo hãc propinquitatẽ tãtùm in ſecũdo genere affinitatis, ſequitur qđ inter Titium, & ſororem Petri ſit tantũ in ſecundo genere. Titius enim ſit affinis Bertæ, quia illa eſt affinis Lucię.

Sil. matr. 8. nu. 15. C. T. ſeſſ. 24. ca 4. R. matr. D. T. 3. p. q. 55. a. 6. ſup.

Quomodo in affinitate reperitur impedimentum? Reſp. ſecundum genus affinitatis nullum affert impedimentum. Primũ genus affinitatis, quod oritur ex copula fornicaria impedit vſque ad ſecundum gradum incluſiuè; ſi verò oritur ex copula matrimoniali, impedit vſque ad quartum incluſiuè.

Quare impedimentum affinitatis introductum eſt Reſ. primò, quia affinitas valde accedit ad propinquitatem

tatem naturalem: dicit enim commixtionem, ſi nõ ſanguinis, ſaltẽ ſeminis. Secundò quia maximè expedit, vt per hanc propinquitatem familia mariti maximè vniatur vxori, & ita familia vxoris marito. Tertiò, quia iuſtiſſimum eſt, vt copula carnalis prohibeatur ſpeciali ratione conſanguineis mariti, cum vxore illius, & è contrarium quia continuò habitant inter ſe, & ſine hac prohibitione maximum eſſet periculum, nè fides coniugalis offenderetur, tum quia conſanguinei mariti debent eſſe cuſtodes pudicitiæ vxoris illius, Demum ob multas alias rationes iuſtiſſimũ eſt, vt tale detur impedimentum.

Si fortè coire nequibis. Num. 21.

QVod eſt hoc impedimẽtum? Reſ. impotentia, quæ perpetua ſit: talis n. impotentia eſt cõtra bonũ prolis, & nimis præiudicialis alteri coniugum. N. ca. 22. Num. 59

De impedimento ætatis. Num. 22.

DEfectus ætatis legitimæ dirimit matrimonium? Reſp. ita eſt, ætas autem dicitur legitima in maſculo poſt decimum quartum annum, in fœmina poſt duodecimum. 3. p. q. 58 a. 5. D.T. C.R.n.3.

Quare introductum eſt hoc impedimentum? Reſp: quia ante illã ætatem non ſunt potentes ad prolem habendam, ſecũdò obligatio matrimonii eſt maxima & ideo requirit maturum, & ſanum conſenſum, ætas autem ante dictos annos ordinariè illum non habet.

De impedimento matrimonij clandeſtini.
Num. 23.

HAEc circunſtantia quòd matrimonium ſit clandeſtinum, dirimitne? Reſpõ. poſt Conc. Triden. dirimit. C.T. ſeſſ. 24 c.1.R.

Quare introductum eſt hoc impedimentum? Reſp.

ait

ait Conc. propter grauia peccata, quæ ex eiſdem coniugiis ortum habent, & præſertim eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore vxore, cum qua clam contraxerant relicta, cum alia palã contrahũt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt.

Quid eſt matrimonium clandeſtinum? Reſp. illud, quod contrahitur ſine preſentia proprii Parochi, vel alterius ſacerdotis de illius, aut ordinarii licentia, & non adſunt ſaltem duo teſtes.

De impedimento inter raptorem, & raptam. Num. 14.

Seſſ. 24. cap. 6. R. Quid ſtatuit Conc. Trid. de impedimento inter raptorem, & raptam? Reſp. ſic ſtatuit, Decernit ſancta Synodus inter raptorem, & raptam quan diu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quod ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, atque libero conſtituta, illũ in virum habere conſenſerit, eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipſe, ac omnes illi conſilium, auxilium, & fauorẽ præbentes ſint ipſo iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumq. dignitatũ incapaces, & ſi clerici fuerint de proprio gradu decidãt. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſiue eam vxorem duxerit, ſiue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare.

Quare introductum eſt hoc impedimentum? Reſ. quia conſenſus in matrimonium debet eſſe liber; hic autem adeſt vis, & coactio. Et hæc de ſacramentis dicta ſint.

COM-

Digitized by Google

COMPENDIVM DOCTRINAE

Concilij, & Catechiſmi de Sacramentis.

DOctrina Sacramentorum eſt neceſſaria? Reſp. eſt, quia ſine bono vſu ſacramentorum non eſt ſalus. nemo autem bene vtitur, quod ignorat. Seſſ. 7. can. 4.

Quibus eſt neceſſaria? Reſp. omnibus fidelibus, magis ſubdiaconis, plus diaconis; amplius ſacerdotibus; confeſſariis eſt neceſſaria exacta cognitio de ſacramento Pęnitentiæ, & Matrimonii, Parochis de omnibus, concionatoribus idem aliqua ratione.

Quid in ſingulis ſacramentis debet conſiderari? R. Primò nomen, ſecundò diffinitio, tertiò materia, quartò forma, quinto efficiens, ſeu miniſter; ſextò finis, ſeu effectus: ſeptimò adminiſtratio, & bonus vſus

De ſacramentis in genere.

QVid ſignificat hoc nomen ſacramentum? Reſpõ. apud antiquos ſignificabat iuramẽtum militares modò accipitur pro eo, quod ſignificat rem ſacrã occultam. Cat. Ro. de ſac. in ge. Num. 2.

Quæ differentia eſt inter myſterium, & ſacramentum? Reſpõ. myſterium ſignificat rem ſacram occultam; ſacramentum verò eſt ſignũ rei ſacræ occultæ: veluti ſi ſacrę reliquiæ reconditę ſint in arca, in qua ſit ſcriptum; Sacrę reliquiæ; ad ſignificandum quod ibi adſint; tunc ipſa arca erit veluti ſacramẽtũ; Reliquiæ verò myſterium poterũt vocari, quatenus ſunt res ſacra ſecreta. Ibid. Num. 2. &c.

Que-

Num 4. Quomodo diffinitur ſacramentum? Reſ. primò ſic, Sacramentum eſt ſignum rei ſacræ; ſecũdò, & clarius ſic: Eſt inuiſibilis gratiæ viſibile ſignum ad noſtram iuſtificationem inſtitutum.

Num. 11 Omnia ſigna rei ſacræ ſunt ſacramenta? Reſp. non; cruces enim imagines, cæremoniæ, figuræ veteris teſtamenti ſunt ſigna rei ſacræ, ſed non ſunt ſacramẽta:

nu. 4. & 11. Quare non? Reſp. quia non ſunt inſtituta ad iuſtificationem hominis, ſacramenta autem ad talem iuſtificationem ſunt inſtituta.

De differentia inter ſacramenta veteris, & noua legis.

C. R. nu. 15. & 19. C. T. ſeſſ. 7. can. 8. QVomodo differunt ſacramenta veteris, & nouæ legis? Reſp primò illa ſignificabant tantum gratiam; iſta illam efficiunt: Illa ſignificabant Chriſtũ venturum, iſta iam veniſſe: illa fuere inſtituta à Deo; iſta à Chriſto; in illis conferebatur gratia ex opere operãtis; ideſt ob actum fidei, quem faciebant ſuſcipientes poteſtando ſe credere in Chriſtum venturum: Iſta cõferunt ex opere operato, ideſt ex propria virtute tradita ipſi ſacramento operato à Chriſti paſſione.

De ſigno.

Num. 5. QVid eſt ſignum? Reſp eſt illud, quod ſignificat aliquid aliud à ſe; vt fumus ſignificat ignem.

Num. 8. Quotuplex eſt ſignũ? Reſ. aliud eſt à natura, vt fumus eſt ſignum ignis; aliud ab hominibus, vt voces, picturæ, vexilla; aliud à Deo, vt ſacramẽta, & figuræ veteris teſtamenti.

Num. 9. Quotuplex eſt ſignum à Deo inſtitutum? Reſ. aliud eſt inſtitutum ad ſignificandum tantum, vt figuræ veteris teſtamenti: aliud ad ſignificandum, & efficiendũ vt ſacramenta.

Num. 12. Sacramentum, quale ſignum eſt? Reſp. eſt rãmemoratiuum paſſionis Chriſti præteritæ, à qua virtutem accipit; eſt demoſtratiuũ gratiæ præsẽtis, quæ ab ipſo con-

conſertur; & eſt prognoſticum, id eſt prænunciatiuũ futuræ gloriæ, quæ per ipſum obtinetur. Atq; ideo triplex ſignum eſt.

De cauſis Sacramenti

Quæ eſt materia ſacramenti? Reſp. eſt res tactu, vel viſu perceptibilis; & appellatur Elementũ, vt in Baptiſmo aqua. Num. 15

Quæ eſt forma? Reſp. illa verba, quibus ſacramentum conficitur veluti, Ego te baptizo, &c. & ideo appellatur verbum. Ibid.

Quomodo fit ſacramentum? Reſp. per debitam applicationem formæ ad materiam: vnde dicitur, Accedat verbum ad Elementum, & fit ſacramentum. Ibid.

Quot ſunt partes cuiuslibet ſacramenti? Reſp. materia, & forma; ex quibus fit vnum ſacramentum. Ibid.

Quænam eſt cauſa efficiens ſacramentorum? Reſp. Chriſtus inſtituit illa: dedit etiã illis ſua paſſione virtutem iuſtificandi, & gratiam efficiẽdi: fuit etiam cauſa meritoria in ſua paſſione, vt Deus per ſacramenta, tã quam per inſtrumenta; gratiam efficeret in homin b. Num. 23

Miniſtri ſunt cauſa ſacramentorum? Reſp. ſunt cauſa inſtrumentalis; quia in perſona Chriſti Sacramenta adminiſtrantur: & ideo Chriſtus vtitur illis tanquã animatis inſtrumentis ad producendum effectum ſacramenti. Num. 24

Quis eſt finis, & effectus ſacramentorum? Reſp. eſt vita ſpiritualis hominis, quæ confertur illi per gratiã iuſtificantem, & per characterem, qui ſunt eff. ctus ſacramentorum. Num. 27

De gratia, & charactere.

Qvis eſt eff. ctus ſacramentorum? Reſp. gratia gratum faciens, & in aliquibus character. Num. 27 & 30.

Quid eſt gratia? Reſp. eſt donum Dei: ideo dicitur gratia, quia gratis data. Rom. 2.

Quotuplex eſt gratia? Reſp. duplex, gratis data, & gratum faciens.

Quid

12.q.111. art.1. Quid eſt gratia gratis data? Reſt illa, quæ datur ad vtilitatem aliorum: veluti prophetia, donũ linguarũ, gratia ſanitatũ; & hanc poſſunt habere etiã, illi, qui ſunt in peccato mortali, vt Iudas, qui miracula fecit.

ibid. Quid eſt gratia gratum faciens? Reſp eſt illa, quæ facit hominem gratum Deo, & datur illi ad vtilitatẽ ſui ipſius, & cum peccato mortali nunquam haberi poteſt.

Num. 30 Quid eſt character? Reſp. eſt ſignum quoddam animæ impreſſum, quod deleri nũquam poteſt, eiq. perpetuò inhæret.

num. 31. Quis eſt effectus characteris? Reſ. duplex; primus eſt præbere poteſtatem ſuſcipiẽdi, vel peragendi aliquid ſacrum: ſecũdus eſt, vt aliqua nota alter ab altero ĩternoſcatur, veluti character Baptiſmi duo facit, primò dat facultatem baptizato ſuſcipiẽdi alia ſacramenta; ſecundò diſtinguit ab infidelib. Baptizatum.

De ſacramento, & re, & vtroque.

Num. 15 QVid eſt ſacramentum tantum? Reſ. materia, & forma ſacramenti; quia iſta tantum ſignificant.

Num. 10 Quid eſt res ſacramenti tantum? Reſp. gratia, quia ipſa in ſacramento ſignificatur tantum, & non ſignificat.

Num. 30 & 31. Quid eſt res, & ſacramentum? Reſp. eſt veluti character; qui ſignificatur vt effectus, & cum ſit ſignum in anima ſignificat: ideo eſt ſignum, & res ſignificata.

De numero ſacramentorum.

Seſſ. 7. can. 1. QVot ſunt ſacramenta? Reſp. ſeptem. Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pęnitẽtia, Extrema vnctio, Ordo, Matrimonium.

Seſſ. 7. can. 9. Quæ imprimũt characterem: & ſunt irriterabilia? Reſp. tria, Baptiſmus, Confirmatio, Ordo.

ibid. Quæ non imprimunt, & ſunt reiterabilia? Reſ. quatuor, Euchariſtia, Pœnitentia Extrema vnctio, & Matrimonium.

Quare

Quare ſunt ſeptem? Reſp. quia tot ſunt neceſſaria ad vitam ſpiritualem. Num. 20 & 21.

Qua ratione? Reſp. ſicut in vita corporali ſeptem ſunt neceſſaria: Primò Natiuitas; Secūdò augmentū: Tertiò cibus, ſeu alimentum. Quartò medicina pro infirmitate: Quintò reſtauratiuum virium amiſſarū, vel infirmitate, vel ſenectute: Sextò Iudices, & magiſtratus publici: Septimo prolis propagatio: Ita eſt in vita ſpirituali. Ibidem.

Quō ſacramenta in vita ſpirituali hoc præſtant? Reſp. Baptiſmo habetur Natiuitas ſpiritualis: p Confirmationem augmentum; Ab Eucariſtia cibus, & alimentum. A Pœnitentia Medicina contra peccatum, quod eſt animæ infirmitas: In extrema vnctione reſtaurantur vires amiſſæ in infirmitate, & tolluntur reliquiæ peccati; In Ordine conſtituuntur miniſtri, & magiſtratus ſpirituales; Per matrimonium fidelis populus conſeruatur, & multiplicatur. Ibidem.

De neceſſarijs in quolibet ſacramento de neceſſitate ſacramenti & præcepti.

QVæ ſunt neceſſaria in vnoquoque ſacramento; Reſp. quædam ſunt neceſſaria de neceſſitate ſacramenti, & talia ſunt ea, quæ ſi abſint, ſacramē tum nihil valet. quædam ſunt tantum de neceſſitate præcepti; & talia ſunt, quæ ſi abſint valet quidam ſacramentum, ſed omittens illa ſcienter, & ſine cauſa facit peccatum mortale. Num. 15 & 18.

Quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti? Reſp. tria, materia, forma, & intentio miniſtri, ideſt quatuor cauſæ ſacramenti, nēpe materia, forma, miniſter, & finis. Illud. n. tertium (intentio miniſtri) ſignificat tum cauſam efficientem, ideſt miniſtrum, tum finalem, ad quā intentio miniſtri refertur; intentio enim reſpicit finē. Num. 15 Seſſ. 7. c. 11.

Quæ intentio requiritur in miniſtro? Reſp. ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia. Seſſ. 7. cau. 15.

Quæ ſunt de neceſſitate præcepti? Reſp. ritus qui ex prçcepto Eccleſiæ ſunt adhibendi. Num. 18

De vſu Sacramentorum.

SAcramenta proſunt ei, qui non vtitur illius. Reſp. nihil.

Vſus poteſt eſſe bonus, & malus? Reſp. ita eſt.

Quis eſt malus? Reſp: accedere in peccato mortali? vel cum mala intentione, aut irreuerentia, vel nō ſeruando ea, quæ ab Eccleſia præcipiuntur.

Quis bonus vſus? Reſp. accedere ſine peccato mortali, cum deuotione. & reuerentia, & iuxta prẹſcriptū Eccleſiæ.

Qui male accedit recipit ſacramentum? Reſp. poteſt eſſe quod recipiat ſacramentum, & illum effectū, qui eſt character; attamen gratiam non obtinebit, & peccatum mortale ſacrilegii committet.

De Sacramento Baptiſmi.

Num. 3. QVid ſignificat Baptiſmus? Reſp. Græcè ſignificat ablutionem.

Num. 5. Quomodo diffinitur Baptiſmus? Reſp. ſi Baptiſmus eſt ſacramētū regenerationis per aquā in verbo: Id eſt per Baptiſmum homo regeneratur in vitam ſpiritualem mediante aqua, & verbo, id eſt materia, & forma Baptiſmi, in quibus ſacramentum poſitum eſt.

Quotuplex Baptiſmus? Reſp. triplex; primus fluminis, id eſt qui fit per aquam; & hic eſt verus, & proprius: alter flaminis, id eſt per Spiritū ſanctū, quo aliquando baptizantur, qui cupiunt Baptiſmum aquæ, & non poſſunt habere: tertius eſt ſanguinis: id eſt martirii, veluti ſi quis conuerſus ad Chriſtum ſtatim ob hoc ducatur ad martyrium ante baptiſmum iſte dicitur ſanguine baptizari: & iſti duo ad primum reducuntur.

Num. 7. & 61. Quæ eſt materia Baptiſmi? Reſp. aqua naturalis, & nō artificialis, & hoc de neceſſitate ſacramenti; extra verò caſum neceſſitatis debet eſſe conſecrata de neceſſitate præcepti.

Num. 13 Quæ forma? Reſpō. iſta verba, Ego te baptizo. In nomine

nomine Patris,& Filii,& Spiritus ſancti.

Quis miniſter? Reſp. in caſu neceſſitatis quilibet; vel dignior ſi plures adſint; extra illum proprius parochus. Num. 23

Quis effectus? Reſp. gratia,& character, ideſt regeneratio,& natiuitas ſpiritualis. n. 42. &c.

Quis vſus? Reſp. accedere cum fide, & ſine fictione: ideſt cum intentione ſuſcipiendi Baptiſmum, & cum pœnitētia præteritorum peccatorum, non tamen quæ ſacramentalis ſit. Num. 38

Qui ritus in adminiſtratione ſeruandi? Reſ. illi, qui ab Eccleſia præſcripti ſunt. Num. 60

De Confirmatione.

Qvid ſignificat hoc nomen Confirmatio? Reſ. ſignificat Deum confirmare, augere gratiam, & vitam ſpiritualem, quam in Baptiſmo dedit. Num. 2.

Quomodo diffinitur? Reſp. ſic, Cōfirmatio eſt ſacramentū, quo homo confirmatur,& augetur in vita ſpirituali iam in Baptiſmo ſuſcepta. Num. 5.

Quæ materia? Reſp. Chriſma ex oleo, & balſamo confectum,& ab Epiſcopo conſecratum. num. 7.

Quæ forma? Reſpon. iſta, Signo te ſigno crucis, & confirmo te Chriſmate ſalutis, In nomine Patris, & Filii,& Spiritus ſancti. Num 11

Quis miniſter; Reſp. ſolus Epiſcopus. Num. 3.

Quis effectus; Reſp. perficere gratiam baptiſmi,& robuſtus facere ad pugnandum contra diabolum. num. 19.

Quis ſuſcipiens? Reſp. baptizatus, & in ętate ſaltē ſeptem annorum conſtitutus,& ſine peccato mortali. nu. 17. 18.

De Euchariſtia, vt eſt ſacramentum.

Qvid ſignificat Euchariſtia? Reſp. idem quod bona gratia, vel gratiarum actio. num. 3.

Quot modis conſideratur Euchariſtia? Reſp. primò vt ſacramētum; ſecundo vt ſacrificium; tertiò vt eſt communio: num. 4.

Num.8. Quibus in Euchariſtia conuenit hoc nomen ſacramentum? Reſp. tribus, nempe rei contentæ in Euchariſtia, ideſt corpori Chriſti, ſecundo communioni, tertio ſpeciebus panis, & vini.

Ibid. Quid propriè dicitur ſacramentum Euchariſtiæ? Reſp. ſpecies, ſeu accidẽtia illa viſibilia Panis, & vini poſt conſecrationem; quia ſunt ſignũ rei ſacræ, ideſt corporis, & ſanguinis Chriſti.

Num.10 Euchariſtia eſt vnum ſacramentum? Reſp. eſt vnum ſed habet duplicem materiam, & formam.

ibid. Quomodo eſt hoc? Reſpõ. ratione finis; ſicut enim panis, & vinum duæ res ſunt, & tamen vnicam faciũt refectionem, & alimentum; ita de corpore, & ſanguine Chriſti; dici debet, quòd faciunt vnam refectionẽ ſpiritualem.

Num.12 13.14.15. Quæ eſt materia? R. panis triticeus, & vinũ de vuis de neceſſitate ſacramẽti, ꝙ vero ſit abſq. fermento, & ꝙ vino aqua appoſita ſit eſt de neceſſitate præcepti.

Num.12 &c. Quæ eſt forma? Reſp. forma conſecrationis panis eſt hæc. (Hoc eſt enim corpus meum. Tota de neceſſitate ſacramenti, excepta particola, enim, quæ eſt de neceſſitate præcepti. Forma conſecrationis vini eſt hæc (Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui, & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Omnia de neceſſitate ſacramenti excepta particula, enim, quæ eſt de neceſſitate præcepti.

Num.67 Quis eſt miniſter? R. ſacerdos legitime ordinatus.

Num.10 Quis finis, & effectus? Reſp. gratia abundans, & refectio ſpiritualis.

De conſecratione, & tranſubſtantione.

Num.19 EVchariſtia quomodo efficitur? Reſp. conſecratione, quæ efficitur à forma.

num.40. Quid eſt conſecratio? Reſp. generaliter ſumpta eſt actio, quà non ſacrum efficitur ſacrum.

Conſecratio propriè in Euchariſtia accepta quid eſt?

eſt?Reſp.eſt conuerſio vera,& realis totius ſubſtãtiæ panis,& vini in totam ſubſtantiã corporis, & ſangui nis Chriſti. Seſſ.13. c.4.

Quomodo appellatur iſta conuerſio?Reſp.tranſub ſtantiatio; quia eſt mutatio,& conuerſio? totius ſubſtantiæ in totam ſubſtantiam. Num.41 Seſſ.13. c.4.n.37 &c.

Quare tota ſubſtantia panis cõuertitur?Reſp. quia nihil omnino manet de ſubſtantia panis,quæ nõ conuertatur.

Quare fit conuerſio in totam ſubſtantiam corporis Chriſti? Reſ.quia quidquid eſt de ſubſtantia corporis Chriſti poſt cõſecrationẽ,vere & realiter reperitur. Ibid.

Quomodo iſta conuerſio eſt conſecratio?Reſ.quia panis,qui non erat res ſacra,fit corpus Chriſti, quod eſt ſummè ſacrum;ideo ex non ſacro efficitur ſacrũ.

De ſpeciebus ſacramentalibus, & contento ſub ipſis.

IN pane,& vino quęnam conſiderantur? Reſp. duo primò ſubſtantia panis,& vini; ſecundò accidentia panis,& vini,vt quantitas,color,figura,&c. quæ etiã dicuntur ſpecies,& ſymbola. ex n. 26.

In conſecratione conuertuntur ne accidentia panis,& vini; Reſp.non,ſed eadẽ manet,vt ſenſui patet ſubſtantia verò illorum verè conuerſa eſt. Num. 26

Quid continetur ſub ſpeciebus,ſeu accidentib. panis,& vini ante conſecrationem?Reſ.ſola,& tota ſub ſtantia panis,& vini,& nihil penitus de ſubſtãtia corporis,& ſanguinis Chriſti. Seſſ. 13. can.1,

Quid continetur ſub ſpeciebus panis, & vini poſt conſecrationem?Reſp.tota,& ſola ſubſtantia corporis,& ſanguinis Chriſti,& nihil penitus ſubſtantia panis;& vini. ibid.

Accidentia panis,& vini ſunt ne tanquam in ſubiecto in corpore,& ſanguine Chriſti?Reſ.nullo omnino ratione; quia corpus,& ſanguis Chriſti nõ poſſunt habere accidentia alterius ſubſtantiæ;ideo talia accidẽtia omnino abſque ſubiecto ſunt. nu.26.& 44.

Seſſ. 13. ca. 3. Sub ſpeciebus panis poſt conſecrationem contineturne totus Chriſtus, nẽpe corpus, ſanguis, anima, diuinitas? R. continetur; ſed ex vi ſacramẽti ſeu verborũ continetur tantũ corpus; per realẽ verò concomitantiam continetur etiã ſanguis, anima, & diuinitas.

Ibidem. Sub ſpeciebus vini poſt cõſecrationẽ continenturne corpus, ſanguis, anima, & diuinitas? Reſ. continentur; ſed ſanguis ex vi verborum, reliqua per concomitantiam.

Num. 34 Quid eſt ex vi verborum? Reſ. eſt contineri ex eo quod verba ſignificant, & efficiunt; cum enim forma conſecrationis panis dicat, Hoc eſt corpus meũ, hic ſignificatur tãtum adeſſe corpus, quia de ſanguine, & anima nihil dicitur; vnde ex vi verborũ efficitur tantum corpus; & idem de cõſecratione vini dicẽdũ eſt.

Seſſ. 13. c. 3. Quid eſt per realem concomitantiam? R. quia corpus Chriſti viuum omnino debet eſſe cũ ſanguine, & anima, & amplius cum diuinitate, quæ corpori Chriſti vnita eſt, ideo per realem concomitantiam vbi eſt corpus, ibi ſanguis, anima, & diuinitas eſt.

Num. 26 Corpus Chriſti in Euchariſtia eſtne omnino illud idẽ, quod fuit in vtero Virginis, & modò eſt in cęlis? Reſp. verè, & realiter, & omnino idem eſt.

Seſſ. 13. c. 3. Exiſtitne in Euchariſtia eodem modo, quo in cęlos? R. quoad modum eſt aliqua diuerſitas: Corpus enim Chriſti triplicem modum habet exiſtendi; vnus eſt naturalis; & ſic fuit viſibile, palpabile, mortale, paſſibile: Alter eſt glorioſus, & ſic eſt agile, ſubtile impaſſibile, lucidum, & regnat vbique. Tertius eſt ſacramentalis; & hic eſt, vt ſit inuiſibile, velatum, & coopertum ſpeciebus ſacramentalibus; vnde idem omnino eſt corpus Chriſti; ſed modus exiſtendi diuerſus eſt.

Poteſt declarari exemplo? Reſpon. poteſt: perſona alicuius regis eadem omnino manens poteſt triplicẽ modum exiſtendi ſubire; vnum perſonæ propriæ priuatæ: alium perſonæ regiæ, & in habitu, & decore regio: tertium veluti alterius perſonæ ſeruilis: ſic Chriſtus in hoc mundo ſe habuit iuxta modum exiſtendi

natura-

naturalem;in cęlo modo exiſtit iuxta modum exiſtẽdi glorioſum;In Euchariſtia ſub ſpecieb panis,& vini latet:Et tñ vbique omnino,verè idem eſt Chriſtus.

De Miſſæ Sacrificio.

NOmen Miſſæ vnde deſumitur?Reſ.à verbo Mitto,tũ quia hoſtia,quæ in illa offertur,ideſt Chriſtus,à Patre fuit ad nos miſſa:tũ quia ſacerdos ſacrificium altaris per Angelum mittit ad Deum.

Quæ eſt illius diffinitio?Reſp.hæc;Miſſa eſt ſacrificium incruentum corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini cũ repreſentatione ſacrificii cruẽti in paſſione Chriſti oblati. Vel hæc Miſſa eſt illud idẽ ſacrificiũ quod Chriſtus obtulit in cruce ſolà offerendi ratione diuerſa,& vtraque diffinitio idẽ dicit,& à Conc.Trid. deſumpta eſt. Seſſ.22. c.1.& 2

Quomodo differunt ſacrificium Miſſæ,& paſſionis Chriſti?Reſp. in hoc quod ſacrificiũ Miſſæ eſt incruẽtũ,ideſt ſine ſanguinis effuſione: illud verò fuit cruẽtum,& cum ſanguinis effuſione. ibid.

Quæ eſt materia ſacrificii Miſſæ?Reſp. idem omnino Chriſtus,qui in cruce fuit oblatus. Ibidem.

Quæ forma?Reſ.hæc forma tria dicit:primò qđ in ipſo verè, & realiter Chriſtus offertur Deo patri per modũ ſacrificii ſicut in cruce fuit oblatus: ſecũdò ꝙ nunc ſine ſanguinis effuſione offertur:tertiò ꝙ repręſentat illà ſanguinis effuſionẽ,q̃ in cruce peracta fuit. ibid.

Quodnam eſt offerens?Reſ.ait C.Tri.Chriſtus per manus ſacerdotis.

Cui offertur?Reſp.ſoli Deo. ibid.

Poteſt offerri ſanctis?Reſp. non: ſed poteſt offerri Deo in honorem,& memoriam ſanctorum. Ibid.c.3.

Pro quibus offertur?Reſp pro viuis,& defunctis. Ibid.

Quis eſt finis huius ſacrificii?Reſp.triplex, primò cultus,ſeu gloria Dei,& Chriſti:ſecundò honor,& lętitia ſanctorum,tertiò vtilitas,& gaudium viuorum, atque mortuorum. ibi.cã.3. Seſſ 22. c.1.&c.

ibid. Quot mõdis in Miſſa tribuitur cultus, & gloria Deo? Reſp. quatuor modis: primò exhibendo illi laudem, & ſic dicitur ſacrificium laudis; Secundo ſatisfaciẽdo pro peccatis; & ſic dicitur ſatisfactionis; tertiò gratias agendo pro beneficiis acceptis, & ſic dicitur gratiarum actionis, quartò impetrando noua beneficia, & ſic dicitur impetratorium.

Seſſ. 22. cap. 3. Quomodo dat honorem ſanctis? Reſp. offerẽdo illud in memoriam, & honorem illorum.

ibid. c. 2. Quomodo affert vtilitatẽ viuis, & defunctis? Reſp. dum offertur pro illis tanquam ſacrificium laudis, ſatisfactionis gratiarum actionis, & impetrationis.

C.R. nu. 80. Hoc ſacrificium eſt publicum, an priuatum? Reſp. publicum, & ſemper publicam affert vtilitatem.

De Communione.

Num. 9. Num. 4. EVchariſtia eſtne ſacramentum etiam ſi nullus illã ſuſcipiat? Reſ. eſt veluti cum ſeruatur in Pixide.

Quid eſt communio? Reſpon. eſt ſumptio Euchariſtiæ, & vſus illius.

ibid. Quare dicitur cõmunio? Reſp. quia per talem ſumptionem quis communicat de gratia, & vita Chriſti.

Num. 55 Quis eſt bonus vſus? Reſ. accedere ſine culpa mortali: & cum debita deuotione, & reuerentia, & præmiſſa confeſſione, & hoc facere frequenter.

De Sacramento Pœnitentię.

QVid ſignificat hoc nomen Pœnitens? Reſpõ. idem quod pęnam tenens; quem enim pęnitet, ille voluntariè pęnam ſui peccati tenet, & non coactæ vt fit in damnatis.

num. 5. & 15. Quotuplex pœnitentia? Reſ. duplex vna interior, quæ dicitur Pœnitentia, vt eſt virtus; alia exterior, & hæc dicitur ſacramentum.

Num. 5. Quomodo diffinitur Pęnitentia interior? Reſp. ſic à Catechiſmo eſt, cum ad Deum nos ex animo cõuertimus: & cõmiſſa à nobis ſcelera deteſtamur, & odio habe-

habemus; ſimulq. illud nobis certum, & deliberatum eſt, malam vitæ conſuetudinem; corruptoſque mores emendare: non ſine ſpe veniæ à Dei miſericordia cõſequendæ. ideſt, Pęnitentia, interior eſt conuerſio in Deum, cum deteſtatione peccati commiſſi, & propoſito non committendi, & cum ſpe veniæ à Deo.

Quomodo diffinitur Pęnitentia vt eſt ſacramentũ? Reſp. Sic Pęnitentia eſt Sacramentum, ſine quo pec catũ mortale poſt Baptiſmum commiſſum impoſſibile eſt remitti. Seſſ. 14. ca. 1.

Quæ eſt materia illius? Reſp. proxima materia ſunt actus pęnitentis, cõtritio, confeſſio, & ſatisfactio; Remota ſunt peccata: & hæc eſt duplex, vna neceſſaria nempè peccatum mortale, quod neceſſarium eſt cõfiteri: alia ſufficiens, & ſunt venialia, quæ ſi quis confiteatur, ſufficit, vt quis poſſit abſolui. Seſſ. 14. cap. 3. & 5. Seſſ. 14.

Quæ eſt forma? Reſp. iſta. Abſoluo te. cap. ibi.

Quis finis, & effectus? Reſp. remiſſio peccatorum, & reconciliatio cum Deo.

Quis miniſter? Reſp. ſacerdos habens poteſtatem ordinis, quam habet omnes ſacerdotes legitimè ordinati, quibus dantur claues ſcientiæ, & poteſtatis: ſed amplius eſt neceſſe, quòd habeat poteſtatem iuriſdictionis ſiue ordinariam; ideſt per titulum, cui animarum cura annexa ſit, ſiue delegatâ, vel à ſummo Pontifice, vel ab Epicopo, vel alio hoc præſtare valente. ibid. cap. 10.

De patribus integralibus poenitentiæ.

QVæ ſunt partes integrales, ſeu materiales Pęnitẽtiæ? R. Tres: contritio, confeſſio, ſatisfactio. Seſ. 14. ca. 3.

Quare dicuntur integrales? Reſ. quia omnes requiruntur, vt pęnitentia integra ſit. ibid.

Quid eſt contritio? Reſp. eſt dolor, ac deteſtatio à charitate proueniens de peccato commiſſo cũ propoſito non peccandi de cætero, & cum ſpe veniæ, ac voto præſtandi reliqua, quæ ad ritè ſuſcipiendũ pœnitentiæ ſacramentum requiruntur ibi. ca. 4.

Quid eſt Attritio? Reſpon. eſt dolor, & deteſtatio, pro- ibid.

prouenieus ex conſideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennę, & pœnarũ metu, qui dolor habetur de peccato commiſſo cum propoſito non committẽdi, & cum ſpe veniæ à Deo obtinendæ, & cum voluntate ritè ſuſcipiendi ſacramentum Pœnitentiæ.

ibid. Quæ eſt differentia inter attritionem, & contritionem? Reſpon. per contritionem remittitur peccatum abſque actuali ſuſceptione Pœnitentiæ ſacramenti. Attritio nõ obtinet remiſſionẽ niſi realiter ſacramentum pœnitentiæ ſuſcipiatur; Cõtritio etiam eſt dolor perfectus, Attritio imperfectus.

C.R. nu. 39. Quid eſt Confeſſio? Reſ. eſt peccatorum accuſatio, (quæ ad ſacramenti genus pertinet) eo ſuſcepta, vt virtute clauium veniam impetremus.

n.63.64. Quid eſt ſatisfatio? Reſp. eſt compẽſatio facta Deo pro offenſis in illum perpetratis.

nu.22 23 Cur iſta tria ad pœnitentiam requiruntur? Reſpõ. quia iuſtũ eſt, vt totus homo pro peccatis Deo ſatiſfaciat, qui totus etiam in eius offenſam prorupit: ideo contritione ſatisfacit corde, Confeſſione, lingua. Satiſfactione verò opere, & exteriori.

De extrema vnctione.

num. 2. QVid ſignificat extrema vnctio? Reſp. ſignificat vltimam vnctionem, quæ homini in periculo vitæ conſtituto datur ex Chriſti ordinatione.

Seſ.4.c 3 ext. vnc. Qũo diffinitur? Reſp. ſic: eſt ſacramentum exeuntiũ, ideſt quod datur morituris, vt ex hac vita ad aliã mundi, & ſine vllo inquinamento accedant.

Num.5. Quæ eſt materia? Reſp. oleum ab Epiſcopo conſecratum.

Num. 5. Quæ forma? Reſp. Hæc. Per iſtam ſanctam vnctionem indulgeat tibi Deus quidquid oclultum, ſiue nariũ, ſiue tactus vitio deliquiſti.

num. 9. Quibus datur? Reſp. in periculo vitæ conſtitutis.

num. 10. Quæ partes vnguntur? Reſp. illæ in quibus ſenſus magis viget, à quo peccata procedunt, vt ſunt oculi,

num. 13. aures, nares, os, manus, renes, & pedes.

Quis

Quis miniſter? Reſp. proprius Parochius.

Quis finis? Reſ. conferre ægroto ſanitatem animę, & etiam corporis, ſi ita animæ expediat: conferre etiam homini omnia auxilia, quæ morituro ſunt opportuna. n. 14. 15. 16.

Quibus bonus vſus? Reſp. ſuſcipere ſine copula mortali, cum fide, ac pietate. Num. 12

De Sacramento Ordinis.

QVid ſignificat hoc nomen ordo? Reſp. diſpoſitiõnem ſuperiorum, & inferiorum rerum, quæ inter ſe ita aptæ ſunt, vt vna ad alterá referatur. ideſt Ordo ſignificat, & diſponit, quæ perſonæ in Eccleſia Dei ſint ſuperiores, & quæ inferiores. Num. 12.

Quomodo diffinitur? R. ſic; Eſt ſignaculum Eccleſiæ per quod ſpiritualis poteſtas traditur ordinato. 3. p. q. 34 a. 3. ſup.

Quæ materia? Reſ. illud quod ab Epiſcopo porrigitur ordinato, vt tangatur ab illo. ibid. a. 5.

Quæ forma? Reſ. verba ab Epiſcopo prolata, cum materiam tangendam tradit. ibid. a. 4.

Quis miniſter? Reſp. Epiſcopus. Num. 29

Quis finis? Reſ. conſtituere miniſtros in Eccleſia, qui ſacras functiones rectè adimpleant. num. 8.

Quis effectus? R. duplex: vnus eſt character, quo traditur poteſtas ſacras functiones peragendi: alter gratia, qua miniſter fit dignus, & idoneus ad vtendũ illa poteſtate, & ad ſacras functiones peragẽdas: Reliqua de Ordine, veluti de numero, diſtinctione, vſu, functionibus, & alijs expedit videre vbi agitur de ſacramento Ordinis; de gratia verò, & charactere dictum eſt in initio huius compendij. num. 34.

De Matrimonio.

NOmen Matrimonij a quo deſumptum eſt? Reſp. à matre, quia fęmina nubetur, vt fiat mater. num. 2.

Quomodo diffinitur? Reſ. ſic Matrimonium eſt viri, & mulieris maritalis coniũctio inter legitimas pſonas, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens. num. 3.

Quot

Num.9. Quod modis conſideratur Matrimoniũ?R.dupliciter,nempe vt eſt officiũ naturæ,& ſic fuit ante Chriſtum,& modò eſt apud infideles;alio modo vt eſt ſacramentum,& ſic modò datur inter fideles.

Num.15. Quomodo diffinitur vt ſacramentum?Reſp.ſic.Eſt maritalis, & ſacramentalis coniunctio inter legitimas perſonas indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens.

ex nu.3. Quæ eſt materia?Reſp,legitimè perſonæ,ideſt vir, & mulier quos Eccleſia non inhabilitat ad illud contrahendum.

nu.3.&c. Quæ forma? Reſp.ſacramentalis,& maritalis,coniunctio,vel obligatio,ſeu vinculum,& nexus.

Cate.per totum. Quis finis?Reſp.primò ſanctificatio mariti, & vxoris,ſecundò maritalis , & charitatiua , & chriſtiana vnio inter illos ; tertiò legitima filiorum procreatio quartò eiuſdẽ prolis virtuoſa,& pia educatio:quintò mutuus amor,& mutua officia inter coniuges; ſextò vitatio fornicationis.

ſeſſ. 24. ini. Quis effectus?Reſp.gratia,cuius virtute omnia dicta obtinentur.

Num.4. Quod efficiens? Reſp. conſenſus cõiugũ expreſſus per verba de præſenti, & conſequẽter ipſis coniuges ſuo conſenſu coniugunt,& obligant ſe .

Seſſ.24. ca.1. Præſentia Parochi eſt neceſſaria? R poſt Conc.Tr. neceſſe eſt quod Parochus ſit præſens, & duo teſtes; alio quin matrimonium erit clandeſtinum , & nullũ.

Quis bonus vſus Matrimonii?Reſ.de hoc,& de aliis dicitur in tractatu de ipſo,vbi poterunt iſta videri.

Si quid lectori in his obſcurum , vel nimis breue videtur,videat in lectionib. vbi tractatur de illa materia,& ibi magis diſtinctum reperiet.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

8.48.C.11 2
332

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI,

In Symbolum Apoſtolorum.

Fideliter collecta, diſtincta, & vbi opus eſt explicata.

PER P. D.

IOANNEM BELLARINVM
Clericum Reg. Congreg. S. Pauli.

BRIXIAE, MDCX.
Apud Bartholomæum Fontanam.
Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſs. & Reuer.

D. LVDOVICO TABERNAE,

EPISCOPO LAVDENSI,

D. IOANNES BELLARINVS

veram, et perpetuam optat felicitatem.

MAxima laude, Illuſtriſs. Præſul, exiſtimo dignos eſſe Epiſcopos illos, qui, vt puritas ſancti Euangelij in ſua Diæceſi conſeruetur, ſummo ſtudio effici curant, Vt Doctrina Sac. Conc. Trid & Catech. Rom. in qua dicta puritas continetur, primo quidem a ſuo Clero obtineatur, deinde per Clerum reliquis fidelibus proponatur. Si enim ſacrum Concilium apertè profitetur, ſe perpetuo ante oculos ſibi propoſuiſſe, vt in tota Eccleſia dicta S. Euangelii puritas, et per dictos libros conſeruetur: cur non ſummè laudabile erit, vt, quod Generale Cõcilium in tota Eccleſia ſibi propoſuit, Illud ſinguli Epiſcopi ſibi in ſuis Diæceſibus proponere non recuſent?

ſent?Cum itaque, Illuſtriſs. Antiſtes, quo tempore Laudæ moratus ſum, experientia cognouerim, quod in te maximus zelus ſit, vt in diuino cultu ſancti-tas, in moribus pietas, & in doctrina puritas, atque veritas primum in Clero, deinde in toto populo introducatur, conſeruetur, & augeatur: viderimque doctrinam dicti Concilij, & Catechiſmi iſtic maxime æſtimari; recte mihi fieri viſum eſt, ſi hoc Opuſculum de doctrina eiuſdem Catechiſmi tuo nomini ſit dicatum. Nam merces illuc tranſmittere æquum eſt, vbi in pretio habitæ ſunt: Et maxime decet, vt religioſus virtutis amator, qualis ego eſſe cupio, cum in Chriſtiano Præſule eminentiam virtutis, & diligentiæ intuetur, non ſolum illum colat, atque diligat, ſed etiam, cum ſe offert occaſio, qualis modo mihi ſe obtulit, obſeruantiæ ſuæ ſignum, vel teſtimonium, etiam publicum reddere non omittat. Quare dictis de cauſis hoc Opuſculum tibi, dicendum exiſtimaui, Deumque Omnipotentem rogabo, vt tibi auxilio ſit, quò ad maiora in dies gregem tuum diu valeas valeas promouere.

334

PRAEFATIO
Ad Lectorem.

De fine, vtilitate, atque ordine huius Opuſculi. Seſ.4.ini tio.

SAcrum Ieſu Chriſti Euangelium, ſtudioſe Lector, verum, & vnicum medium noſtræ ſalutis eſt.

Eius doctrina ex Conc. Trid. in duas diuiditur partes, quarum vna veritates fidei, alia morum continet diſciplinam. ibidem.

Vt hæc doctrina vbique in Eccleſia ſine errore vera, & pura conſeruetur, ſac. Conc. Trid. perpetuo ſibi ante oculos propoſitum fuiſſe affirmat.

Ad dictam Euangelicæ veritatis puritatem conſeruandam Concilium per ſeipſum multa docuit, expliuit, declarauit, determinauit.

Viros quoque delegit, qui ſummam Euãgelicæ veritatis, atque diſciplinæ in vno libro, qui Catechiſm. Rom. inſcribitur, colligerent, & toti Eccleſiæ ex Decreto ipſius legendum, & populis explicandum exhiberent.

In quatuor partes dictus Catechiſmus diuiſus eſt, & prima eſt de Symbolo Apoſtolorum, ſecunda de Sacramentis; Tertia de lege Dei; Quarta de Oratione dominicali.

Principales fidei veritates in prima parte collectæ ſunt, in reliquis tribus de ſumma diſciplinæ morum tractatio habita eſt; Ideo quod totum Euangelium aliqua ratione contineat, & cum ſua puritate, vere poterit affirmari.

Ex hoc facile apparet, quod omnes fideles, ſed Clerici potiſſimum euangelicam doctrinam ex puriſſimo

ſacri Concilii,& Catechiſmi fonte haurire deberent

Verum quia doctrina Catechiſmi ob ſententiarũ grauitatem,ſermonis breuitatẽ: & verborũ elegãtiã nimis difficilis, etiã aliquibus ex Clero, viſa eſt; ob idq. multi ab eius ſtudio retrahantur; recte admodũ fieri viſum eſt, ſi faciliori quadã ratione tradita ſit.

Maximè autem cõueniebat,vt modo quidẽ explicandi variato,doctrina Catechiſmi omnino eadẽ permaneret.

Hanc doctrinæ à Catechiſmo propoſitæ facilitatẽ in multis ciuitatibus, vbi Clerum docui,ego,tum voce,tum ſcriptura exhibere curaui: &, vt examinatoribus,atque examinandis accommodata eſſet, per interrogationes,& reſponſiones tradendam eſſe opportunum exiſtimaui.

Vt autem appareret, quod modus quidem variatus eſset,ſed tamen doctrina alterationem neſciret: vbique locus Concilii, & Catechiſmi,vbi doctrina propoſita contineretur,connotabatur.

Hæc doctrinæ Catechiſmi explicatio vbique vtiliſſima viſa eſt:ita vt Nouariæ rogatu plurimorum, quod de iuſtificatione, & de ſacramentis ſcriptura docueram,typis mandare compulſus ſum.

Poſt aliquod tempus ab eiſdem, vt Opuſculũ de examine illis traditum permitterem edi,inductus fui

Nunc impreſſores,& alii ſollicitant,vt explicationem doctrinæ Catechiſmi in Symbolum Apoſtolorũ, iam editis addam.

Quibus dum conſentio,in hoc toto opere recta ratio ordinis ſeruata non eſt.

Hoc.n Opuſculum,quod in principio debet poni, in fine poſitum eſt.& Opuſculum de examine nõ recte inter primam, & vltimam partem huius operis collocatur;& demum aliqua,quæ in initio dicta erãt in fine quoque repetendam fuere, quod tamen in paucis factum eſt.

Et de his,benignum lectorem, vt dictam ordinis traſpoſitionem excuſet, admonere vtile viſum eſt.

D O-

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI,

In Symbolum Apoſtolorum.

DE EDITIONE, & inſcriptione Catechiſmi.

Quid ſignificat hoc nomen Catech.? Reſp. Inſtructionem.

Cur dicitur Romanus? Reſp. Quia Romæ editus eſt.

A quibus fuit compoſitus? Reſp. A Patribus, quibus a ſacro Concil. Trid. mandatum erat.

Cur dicitur editus ex Decreto ſacroſancti Concil Trid. Reſp. Quia dictum Concilium non ſolum decreuit, vt fieret, ſed patres etiam delegit, qui facerent.

Quare dicitur editus iuſſu Pii V. Pontificis maximi? Reſp. quia iuſſit, vt ederetur.

Confertne hoc illi magnam authoritatem? Reſpō. maximam: Authoritas enim Concilii generalis, & ſūmi Pontificis in Eccleſia maxima eſt.

Quid continetur in Catechiſmo? Reſp. ſumma Euangelicæ doctrinæ.

Cur dirigitur ad Parochos?Reſpō.quia ipſi potiſſimum hanc doctrinam docere debent.

Quare inſcribitur Inſtructio ? Reſp. quia inſtruit Parochos, quomodo hanc doctrinam docere deant.

Omnes Confeſſores,Concionatores, Lectores,Sacerdotes, & Clerici huic doctrinæ ſtudere debent? Reſp. omnino id facere deberent.

Expedit, vt faciliori ratione doctrina Catechiſmi proponatur?Reſp.expedit, ne difficultate quis poſſit excuſari,quominus illi ſtudendum non ſit.

DE PRÆFATIONE
In Catechiſmum.

IN quot partes diuiditur Catechiſmus? Reſpon.in duas nempe in Præfationem, & tractationem;Præfatio eſt breuis; Tractatio aūt totum comprehendit opus.

Cur facta eſt Prefatio? Reſpon. vt lector reddatur docilis & cupidus doctrinæ hic explicatæ.

De quanam re agitur in præfatione? Reſp. primò de doctrina reuelata, ſecundo de doctore illius.

De doctrina diuinitus reuelata. Num. 1.

QVid docet Catech.de doctrina reuelata? Reſp. Quatuor.

Primò.Quid ſit.

Secundo.Eius neceſſitatem.

Tertiò.in quo contineatur.

Quartò.Illius diuiſionem.

Quid ſit reuelatio, & doctrina reuelata. Num. 3.

Ex præf. num. 1. QVid eſt Doctrina?Reſp.eſt ſapientia a doctore, vel docente proueniens.

Quid eſt doctrina reuelata?Reſp. eſt doctrina

Ibid. per reuelationem data.

Quid eſt reuelatio?Reſp.Eſt occultæ,& ſupernaturalis

 335

ralis veritatis manifeſtatio: Velare .n. eſt quaſi velo occulare: Reuelare eſt quaſi velum, quo res occultabatur leuare, propterea, cum veritates ſupernaturales nobis occultæ, atque velatæ ſint, illarum manifeſtatio dicitur reuelatio.

A quonam fit reuelatio? Reſp. A Deo veritates ſuper naturales docente atque manifeſtante. Præf. n. 2

Propter quid Deus reuelat? Reſp. vt homini manifeſtet, quæ pro illius ſalute neceſſaria ſunt. Ibid.

Quid continet doctrina reuelata? Reſp. Myſteria, quibus homo æternam ſalutem conſequi poteſt. Num. 2.

Quænam ſunt iſta miſteria? Reſp. Myſterium Incarnationis Chriſti, & paſſionis illius. In his enim fundamentum, & medium noſtræ ſalutis poſitum eſt. Præf. n. 2 Num. 1.

De neceſſitate doctrinæ reuelatæ. Num. 3.

MEns, ſeu intellectus hominis poteſt ne inueſtigare per ſeipſum, & naturali virtute, multa, quæ ad rerum diuinarum pertinent cognitionem? Reſp. poteſt, ſed magno labore, & diligentia. Num. 1.

Poteſtne intellectus hominis naturali lumine illuſtratus obtinere cognitionem illorum, quibus æterna ſalus comparatur? Reſp. ait Catech. maximam dictorum partem naturæ lumine cognoſcere, aut cernere nunquam potuit, & illud verbum: Maximã, eſt notandum. Num. 1.

Non ne per creaturas inuiſibilia Dei, vt ait Apoſtolus, cognoſci poſſunt? Reſp. aliqua, ait Catech. per creaturas de Deo cognoſcuntur, ſed per illas cognoſcere myſterium noſtræ Redemptionis impoſſibile eſt. Num. 1. Ro. 1. 20. Num. 1.

Myſterium noſtræ Redemptionis ſemper fuit abſconditum? Reſp. quod attinet ad lumen naturale, vt ait apoſtolus ſemper à ſæculis, & generationibus abſconditum fuit. Colos. 1. 16.

Cur

Cur ita abſconditum eſt. Reſp. Quia adeo humanā intelligentiam ſuperat, vt nullo ſtudio homo per ſe-ipſum ad illius cognitionem venire poſſit.

Num. 2. Homo ſine dicti miſterii cognitione ſaluari poteſt? Reſp. Non, quia fides in Chriſtum omnino ad ſalutem neceſſaria eſt.

Num. 1. Cum fide, & cognitione dicti miſterii homo poteſt ſaluari? Reſp. poteſt, quia propter æternam ſalutē homo in primis conditus, atque ad imaginem, & ſimilitudinem Dei creatus, mediante dicto miſterio, ſaluari poteſt.

Num. 1. Solus Deus poterat hoc miſterium manifeſtare. Reſp. ſolus, quia ſibi ſoli cognitum erat.

Num. 1. Quibus manifeſtauit. Reſp. Sanctis, quibus voluit diuitias gloriæ ſuæ reuelare.

De modo quo a Deo doctrina reuelata eſt. *Num. 4.*

Num. 1. QVonam modo Deus reuelauit ea, quę ab æterno in illo abſcondita ſunt? Reſp. verbo, & lumine.

Num. 1. Quomodo eſt hoc? Reſp. duo in reuelatione conſiderantur, vnum eſt, verbum Dei, aliud eſt lumen ſupnaturale, quod dicitur lumen fidei, per quod intellectus hominis illuſtratur, & eleuatur, vt ſupernaturales veritates cognoſcere poſſit.

num. 1. 2 Qua ratione diuina ſapientia per verbum Dei manifeſtatur. Reſp. Sicut homines ſapientiam ſuam in mente occultatam verbis, & loquutione aperiunt, & manifeſtant; Ita Deus verbis a ſe prolatis ſapientiam ſuam reuelat.

Num. 2. Quomodo hominibus loquitur Deus? Reſp. Olim per Prophetas ante Chriſtum, nunc poſt Chriſti aduētum in ipſo, & in Apoſtolis eſt locutus.

De Verbo Dei. *Num. 5.*

Num. 12 ſeſſ. 4. VBi continetur doctrina a Deo reuelata? Reſpō. in verbo Dei ait Conc. & Catech.

Cur

Cur hoc? Reſp. Quia ſapientia in Deo abſcondita per ſolum illius verbum manifeſtatur. Num. 3.

Quæ ſunt verba Dei? Reſp. illa, quæ Deus locutus eſt ſiue in Filio, ſiue in Prophetis, ſiue in Apoſtolis. 12.

De veteri, & nouo Teſtamento. Num. 6.

VBi continentur verba, quæ Deus locutus eſt? Reſpon. in veteri, & nouo Teſtamento. Seſſ. 4. c. 1

Quid eſt vetus teſtamentum? Reſp. Sunt illa verba, quæ Deus ante Chriſti aduentum locutus eſt. Seſſ. 4. c. 1.

Qui libri continentur in veteri teſtamento? Reſp. Illi quos enumerat Concilium Trident. ſeſſ. 4. nempe Geneſis, Exodus, &c.

Quinam pertinent ad nouum Teſtamentum? Reſp. libri ab eodem Conc. numerati, nempè quatuor Euangelia, Actus Apoſtolorum, Epiſtolæ Canonicæ, Apocalypſis. ibid.

Suntne æqualis authoritatis vetus, & nouum teſtamentum? Reſp. ait Concilium ſunt; Quia in vtroque idem Deus locutus eſt. ibid.

De Euangelio. Num. 6.

QVomodo appellatur verbum Dei prolatum in nouo Teſtamento? Reſp. Euangelium. ibid.

Quid ſignificat Euangelium? Reſp. bonum nunciũ.

Quomodo diffinitur Euangelium Reſp. Ex Concilio ſic: Eſt tanquam fons omnis, & ſalutaris veritatis, & morum diſciplinæ, quod Chriſtus proprio ore primum promulgauit deinde per ſuos Apoſtolos omni creaturæ prædicari iuſſit. ibid.

In hac diffinitione continentur ne quatuor cauſæ Euangelii? Reſp. continentur. ibid.

Quænam eſt materia Euangelii? Reſp primo veritates fidei i. illa doctrina, quæ illuminat, & dirigit intellectũ circa ea, quæ credere, ſcire, & cognoſcere dẽt, Secundò diſciplina moruũ. i. illa doctrina, quæ præce- ibid.

ptis

ptis,cõſiliis,promiſſionibus,minis,& aliis inſtruit,& dirigit,& adiuuat voluntatem ad bonas operationes & bonos mores.

Ibid. Quænam eſt forma? Reſp. Eſſe fontem omnis veritatis fidei,& diſciplinæ morum. Item illa promulgatio,& prædicatio,quæ dicta eſt.

Ibid. Quæ eſt cauſa efficiens illius? Reſp:primo, Chriſtus,qui ore proprio illud promulgauit;deinde Apoſtoli tanquam miniſtri Chriſti. Iſti enim a Chriſto miſſi, & à ſpiritusſancto afflati Euangelium prædicarunt.

Ibid. Quis finis?Reſp.Salus hominum,ideo dicitur fons ſalutaris veritatis,&c.ſalutare enim eſt illud, quod ſalutem efficere poteſt.

ibid. Omnes veritates ad ſalutem hominum pertinentes,continenturne in Euangelio?Reſp.omnes,Conc. enim ait Omnis,& ſalutaris veritatis,&c.

De verbo Dei ſcripto, & non ſcripto, ſeu de ſcriptura,& traditionibus. Num.8.

Ibid. IN Euangelio reperitur ne verbum Dei ſcriptum & non ſcriptum?Reſp.reperitur.

Ibid. Quid eſt verbum Dei non ſcriptum;Reſp.Eſt illud quod à Deo ſola voce ſine ſcriptura prolatũ eſt.

Ibid. Quid eſt verbum Dei ſcriptum? Reſpon.eſt illud quod à Deo per ſcripturam prolatum eſt.

ibid. Quomodo appellatur verbum Dei ſcriptum?Reſ. ſacra ſcriptura.

Ibid. Quomodo appellatur verbum Dei non ſcriptum? Reſp.diuina traditio.

ibid. Chriſtus promulgauit Euangelium verbo ſcripto, an non ſcripto?Reſp.Non ſcripto.

Ibid. Apoſtoli quonam verbo Euangelium prædicarũt? Reſp.partim ſcripto,partim non ſcripto.Aliqui enim Apoſtoli nihil ſcriptũ reliquerunt:Aliqui partim ſcriptura,partim ſimplici verbo Euangelium docuerũt.

Quo-

Quodnã verbum eſt maioris authoritatis ſcriptũ, an non ſcriptum? Reſpõ. ait Concilium ſunt æqualis, quia vtrunque vere eſt Verbum Dei. ibid.

De ſacra ſcriptura. Num. 6.

QVid eſt ſacra ſcriptura? Reſp. Eſt verbũ Dei, qđ ſcriptum eſt. ibid.

Vbi in Euangelio continetur hoc verbum? Reſp. In quatuor Euãgeliis, In actibus Apoſtolorum, In Epiſtolis Canonicis, & in Apocalypſi, vt dictũ eſt. ibid.

Decreta ſummorum Pontificum, & Cõciliorũ, nec nou libri doctorum eccleſiaſticorũ, ſuntne ſacra ſcriptura? Reſp. Non, ſed ex illa, & traditionibus ſunt deriuata. ex Cõci. ſeſſ. 4. c. 1. in fi.

De Traditione Diuina. Num. 10.

QVid eſt Traditio diuina? Reſp. Eſt Verbum Dei non ſcriptum. ibid.

Quid docet hæc traditio? Reſp. ait Concil. idem quod ſacra ſcriptura, nempe Veritates Fidei, & Morum diſciplinam. ibid.

Traditiones à quorũ ſunt deriuatæ? Reſp. ait Cõc. Traditiones ab ipſius Chriſti ore acceptæ ſunt ab Apoſtolis, vel eiſdem a Spiritu ſancto dictatæ fuerunt. ibid.

Quomodo in Eccleſia conſeruantur? Reſp. ait Concil. conſeruantur continua ſucceſſione, & quaſi per manus traditione, ſicut enim aqua fluminis a primo fonte fluens continua ſucceſſione per alueum currit, ita doctrina a Chriſto, & ab Apoſtolis deriuata omnia tempora quaſi continuo curſu pertranſit. Ibid.

In quibus potiſſimum reperiuntur Traditiones? Reſp. In multis, ſed præcipuè in his, quæ opere ipſo exercentur, veluti in ſacramentis, & ſimilibus: Talia enim melius, & facilius voce, & opere præſentibus, quam libris, & ſcripturis abſentibus proponuntur. Catech. de ſacr.

Quo-

Quonam modo eſt hoc? Reſp. Apoſtoli ſeptē miniſtrabant ſacramenta iuxta formam, & modum à Chriſto iliis præſcriptum; & dum miniſtrabant aliis dicebant; ſic, & non aliter Chriſtus præcepit illa miniſtrare; ideo curabant, vt vbique ita adminiſtrarētur: ex quo intruducta eſt conſuetudo illa ſic, & non aliter adminiſtrandi. Ideo in traditione talis conſuetudo firmata eſt.

De diuiſione doctrinæ reuelatæ. Num. 11.

In præf. num. 12. Doctrina, quæ in ſcriptura, & Traditionibus cōtinetur, poteſt diuidi, & ad capita quædā reduci? Reſp. poteſt.

Num. 12 Cóc. ſeſ. 4. c. 1. Quomodo fit hæc diuiſio? Reſp. Concil. Trid. diuidit illā in duas partes, prima continet veritates fidei quæ intellectū dirigunt ad credendum. Secūda diſciplinā morum, quæ inſtruit voluntatem ad operandū: Hanc ſecundam Catech. ſubdiuidit in tria capita: primum continet ea, quæ debēt fieri, vt gratia, ſine qua homo non poteſt ſaluari, obtineatur; & in hoc agitur de ſacramentis, quæ media ſunt ad hanc gratiā obtinendam. Secundum explicat ea, quæ pertinent ad bonum vſum gratiæ obtentæ, ſeu ad conſeruandā, & augendam illā per bona opera; & in hoc agitur de præceptis, & lege Dei. Tertium declarat quænam debēt deſiderari, ſperari, & peti & in hoc de oratione Dominicali tractatio eſt: Atque ita ad quatuor tantū capita oīs doctrina in Euāgelio reuelata reduci poteſt. Primum eſt Symbolum Apoſtolorum: Secundum ſacramenta; Tertium lex Dei: Quartum oratio dominicalis. Et hæc diuiſio ait Cate à maiorib. accepta eſt.

Num. 12 Poteſt reddi ratio huius diuiſionis? Reſ. poteſt. Cū enim iſtæ tres virtutes Fides, Spes, Charitas, ſufficiāt ad ſalutem, & Euangelium doceat ea, quæ ad hanc ſalutem opportuna ſunt, ſequitur, qđ tota illis doctrina ad dictas virtutes reduci poſſit: Cum ergo Symbolum Apoſtolorum doceat ea, quæ pertinent ad fidē:

Oratio

Oratio Dominicalis,quæ ad ſpem:Reliquum erat,vt de charitate doctrina traderetur: Duo autem ad charitatem,quæ idem eſt quod gratia, pertinebant. Primò quomodo gratia,& charitas obtineatur. Secundò,quomodo obtenta cōſeruetur,& augeatur,ſeu de bono vſu illius.primum reſpicit ſacramenta;Secundum præcepta, & legem Dei;Ideo allata diuiſio admodum rationabilis eſt.

De doctore doctrinæ reuelatæ. Num. 12.

IN præfatione Catech.tractat de eo, qui doctrinā reuelatā docere debet? Reſp. de hoc principaliter tractat. Num.2. &c.

Cur hoc? Reſp. quia potiſſimum ad Parochos,qui hanc doctrinam debent docere,hoc opus Catechiſmi directum eſt. Ibidem.

Quid tractat de tali doctore? Reſp.Primo neceſſitatem,ſecundo qualitatem, tertio libros, quarto modum dicendi. Ibidem.

De neceſſitate doctoris.Num.13.

EſT neceſſarium vt ſemper in Eccleſia ſit,qui hāc doceat doctrinam?Reſp.Catech.ait.Super neceſſaria fuit ad æternam vitam conſequendam doctoris legitimi fidelis opera,ac,miniſterium. Nu.m2. ibid.

Omnis doctor indiferenter poteſt munus docendi exercere?Reſp.Catec.ait non,ſed legitimus eſſe debet.

Quæcunque opera in docēdo ſufficit?Reſp.Catec. ait non,ſed debet eſſe fidelis. Ibid.

Cur talis doctor eſt neceſſarius?Reſp.quia Apoſtolus ait,Quomodo audient ſine prædicante. ibid. Ibid.

Deus ante Aduentum Chriſti ſemper tales doctores hominibus dedit,Reſp.ait Catech. Ab origine mūdi dedit, Multifarie enim multiſque modis locutus eſt Patribus in Prophetis.

Chriſtus fuit Doctor huius reuelatæ doctrinæ? Num.3. Reſp.

Num. 3. Reſp. fuit, & a Deo hominibus datus.

Omnes renentur illum audire? Reſp. Pater in monte Tabor iuſſit vt ab omnibus audiretur.

Chriſtus alios inſtituit doctores? Reſp. Inſtituit. Alios enim dedit Apoſtolos, Prophetas, Paſtores, Doctores.

Num. 4. Poſt mortem Apoſtolorum manentnè in Eccleſia doctores huius doctrinæ? Reſp. manent, quia Apoſtolis, & Paſtoribus à Chriſto inſtitutis ſucceſſerunt legitima ſucceſſione alij, qui eorum docendi, & alia præſtandi munus obirent.

De qualitate Doctoris. Num. 14.

Nu. 4. 5. Doctor qui non eſt legitimus habet authoritatem docendi verbum Dei? Reſp. nequaquam.

Num. 4. Quinam eſt legitimus? Reſp. ille qui legitima ſucceſſione ſuccedit Apoſtolis, & Paſtoribus à Chriſto inſtitutis.

Num. 4. Legitimi doctores quam habent authoritatem? Reſp. explicandi fidelibus verbum Dei.

Num. 4. In hoc munere gerunt perſonam Chriſti? Reſp. gerunt Ideo Chriſtus ait, Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit.

Num. 4. Chriſtus modo legitimis doctoribus aſſiſtit? Reſ. de his potiſſimum intelligitur illud dictũ à Chriſto, Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſumationẽ ſæculi

Num. 4. Verbum legitimi doctoris debet accipi, vt verbũ Chriſti? Reſp. cum docet, vel explicat doctrinam in verbo Dei contentam, tanquam verè verbũ Chriſti accipi debet.

De regula cognoſcendi legitimum, & non legitimum doctorem Num. 15.

Num. 4. Poteſt dari regula ad diſcernendum quiſnam ſit, vel non ſit legitimus doctor? Reſp. poteſt.

Num. 4. Quænam eſt? Reſp. ex duobus cognoſcitur nempe authoritate, & opera.

Quo-

Quomodo authoritate.Reſp.Ille,qui nō habet authoritatem,non eſt legitimus,|qui habet authoritatē docendi legitimus quoad hoc erit. Num. 4.

Quinam habent authoritatem?Reſp.Illi,qui legitima ſucceſſione docendi munus obtinuere;tales autē ſunt,qui a Romano Pontificè, qui eſt legitimus Petri ſucceſſor,vel mediatè,vel immediatè facultatem obtinuere. Num. 4.

Quomodo ex opera, & miniſterio cognoſcitur? Ille,qui habet authoritatem docendi;ſi fidelem operam præſtet ſanam, & incorruptam doctrinam tradēdo,legitimus doctor dicetur: ſi ſecus non erit talis. n. 2.4.5.

Hæretici concionatores ſunt illegitimi miniſtri? Reſp.omnino,tum quia authoritatem non habent:tū quia fidelem operam non præſtant, de illis enim intelligitur.Non mittebam Prophetas, & ipſi currebant. Num. 5. Hier.23. Num.21

De fideli opera Doctoris legitimi. Num.16.

PRædicatio diuini verbi in Eccleſia debet ſemper haberi?Reſp.ait Cate.nunquam debet intermitti. Num. 5.

Qualis eſſe debet?Reſpon.Primo debet continere doctrinam ſanam,& incorruptibilem. Ibid.

Secundò,debet eſſe talis, vt fructuoſa in populis ſit. ſeſſ. 5. c. c.2.R.

Hæc prædicatio debet fieri maiori diligentia,cum populi ab Hæreticis per falſam doctrinam deprauantur?Reſp.Sicut,cum lupus oues rapere conatur, paſtor magis debet curare gregem: ita cum in populis corrupti mores,vel corrupta doctrina introducuntur,opera legitimi doctoris in vera doctrina, & ſana morum diſciplina magis opus eſt illos conſeruari,& contineri. Num. 2.

De libris ſanam doctrinam continentibus. Num. 17.

Num. 6. AD hanc doctrinam explicandam libri, abſq. delectu ſunt accipiendi? Reſp. nullo modo.

Ibidem. Debet maxima cautio adhiberę in his libris diligẽdis? Reſp. debet, cum præcipue hæretici quibuſdam libellulis multas hæreſes diſſeminarint.

nu. 7. 8. Qui libri ſunt maxime adhibendi? Reſp. Conciliũ Tridentinum, & Catech. Romanus.

Ibid. Cur iſti? R. quia fideliter docent, & legitimã docẽdi authoritatem habent: Penes enim Concilium Generale, legitima docendi authoritas eſt: Catechiſmus autem tum decreto Concil. Trid. tum iuſſu ſummi Pontificis editus eſt.

Num. 7. Concilium completè tractat de Doctrina reuelata? Reſp. Catec. ait. Grauiora tantum quædam Catholicæ doctrinæ capita determinare intendit.

Ibid. Intentio Concilii fuit vt oẽs legitimi Paſtores, & Doctores doctrinam ex Catech. haurirent, & iuxta illa populos erudirent? Reſp. ita ait Catech.

num. 12. Catechiſmus tradit doctrinam ſufficientẽ ad vſum legitimi Doctoris? Reſp. tradit.

num. 8. Quare Conc. Trid. Decreuit vt fieret Catech. Reſp. ad hoc, vt omnes idem dicerent, ac docerẽt. Id eſt vt in toto fideli populo eadẽ doctrina haberetur.

num. 9. Catech. ſubtiliter explicat omnia Chriſtianæ fidei dogmata, ſeu omnes ſcolaſticæ Theologiæ materias, & tractationes? R. non.

Ibidem. Quænam ergo explicanda proponit? Reſp. primo ea, quæ ad fidelium captum accommodata ſunt, ſecũdo illa, quæ a Patribus, & legitimis Doctoribus ſunt explicanda, vt ſuo muneri ſatisfaciant. talia .n. ſunt, quæ à fidelibus ſciri debent.

De modo docendi Euangelicam doctrinam. Num. 18.

num. 9. & 10. EXpedit, vt Parochi, ſeu legitimi doctores, aut cõciona-

cionatores ſciant modum, quo Euangelicam Doctrinam docere debent? Reſp. neceſſarium eſt. n.10.&c

Quis eſt iſte modus? Reſp. Parochus debet ſibi ꝓponere tria, primò finem, quem in docẽdo habere debet, ſecundò medium, quo talem finem conſequi poſſit tertio vſum dicti medii, ideſt qua ratione per medium propoſitum finem valeat obtinere.

De fine Doctoris legitimi, ſeu Parochi. Num. 19.

QVem finem Parochus ſibi proponere debet? Reſp. docere omnem ſcientiam, quam homo fidelis pro ſua ſalute conſequenda habere dẽt. Num.10

Suffic it habere pro fine explicare tantum partem dictæ ſcientiæ. Reſp. non, quia vt munus ſuum adimpleat totam ſcientiam opus eſt explicare. ibid.

De ſcientia quę ab homine Chriſtiano haberi debet. Num. 20.

OMnis ſcientia, quæ ab homine Chriſtiano haberi debet, poteſt reduci ad vnum aliquod caput? Reſp. poteſt. ibid.

Quodnam eſt illud? Reſp. ait Catech. ad hoc reducitur; Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. ibid.

Quid continẽt iſta verba? Reſp. duo, vnum eſt cognitionem, ſeu ſcientiam Dei, & Chriſti eſſe neceſſariã ad uitam æternã conſequendam, ſecundo eſſe ſufficientem, quia ait, per illam uitam æternam obtineri. ibid.

Quomodo cognoſcitur Chriſtus? Reſp. fide, ſpe, & charitate. ibid.

Qua ratione cognoſcitur fide? Reſp. ſi certa fide credatur, quod Ieſus Chriſtus ſit Filius Dei, & pro nobis ſit crucifixus, & per mortem crucis propitiatio ſit pro peccatis noſtris. ibid.

Quomodo cognoſcitur ſpe? Reſp. ſperando, quod virtute paſſionis illius poſſimus ſaluari. ibid.

Quomodo charitate? Reſp. primò obſeruãdo mã data ipſius: ſecundò, & eſt idem cum primo, ſummo affectu, & amore Deo, necnon Ieſu Chriſto eius Filio adhærendo; in hac enim Dei dilectione amor quoq; proximi continetur.

De intentione Eccleſiaſtici doctoris. Num. 21.

Nu. 10. QVam intentionem debet habere ille, qui fidelẽ populum docet? Reſp. ſequentem.

ibid. Primo ſuo miniſterio excitare fideles ad actũ fidei, ideſt ad credendum in Ieſum Chriſtum crucifixum, ita vt ſummo affectu cupiant cognoſcere, & ſcire illlum.

Nu. 10. Secundo excitare ad ſperãdum in ipſum, quia pro nobis mortuus eſt, vt per ipſum ſalui eſſemus.

Nu. 10. Tertio prouocare eoſdem ad immenſam erga Deũ charitatem, ad obſeruantiam mandatorum Dei, ad ꝓximi delectionem, ad vitam non in otio, & deſidia, ſed in operibus bonis, atque virtutibus degẽdam: In his enim Charitas Chriſti poſita eſt.

De medio, quo doctrina reuelata tradenda ſit. Num. 22.

Nu. 12. QVodnam eſt mediũ, quo doctrina reuelata proponi debet? Reſp. Euangelium.

Nu. 12. Cur hoc. Reſp. quia in verbo Dei, quod ore proprio Chriſtus protulit, talis doctrina cõtẽta eſt.

Nu. 13. Quomodo Parochi hoc medio vtentur? Reſp. Debent aliquem locum Euangelii, vel ſcripturæ accipere explicandum; Sententiam autem talis loci, vel ad Symbolum, vel ad ſacramenta, vel ad præcepta Dei, vel ad orationem Dominicalem reducẽt, & ſic illum iuxta doctrinam explicabunt Catechiſmi.

Nu. 13. Omnia loca ſacræ ſcripturę ad dicta quatuor reduci poſſunt? Reſp. omnia.

Nu. 13. Poteſt dari exemplum? Reſp. Poteſt. Euangeliũ, in quo

quo agitur de iuditio reducitur ad ſeptimum articulum, Qui venturus eſt iudicare &c. Idem de paſſione, & reſurrectione, & incarnatione: Cum vero ſcriptura loquitur de virtutibus, & vitiis, ad præcepta locus ille reduci debet. Cum loquitur de beneficiis, gratiis, promiſſionibus, ad Orationem dominicalem Cum de iuſtificatione, gratia, remiſſione peccatorum ad ſacramenta, atque ita de aliis fieri poteſt.

De modo doctrinam Euangelicam explicandi.

Num. 23.

Qvid expedit circa modum docendi conſiderare? Reſp. primo captum, ſeu capacitatem audientium: ſecũdo fructum, ſeu illorũ vtilitatẽ. Num. 22

Eſt magni momenti huic capacitati ſe accommodare? Reſp. Catech. ait maximi. Num. 11

Quomodo cognoſcitur hæc capacitas? Reſp. obſeruando ætatem, ingenium, mores, & conditionem audientium. Num. 12

Quænam eſt differentia inter capacitatem vnius, & alterius? Reſp. primò aliqui ſunt incipientes, & veluti modo geniti infantes, qui lacte opus habent, & illis prima, & faciliora fidei rudimenta ſunt explicãda; ſecundò alii ſunt veluti Adoleſcentes, ſeu proficientes, qui ſolidiori verbo, & doctrina opus habẽt tertio alii sũt pfecti, ſeu capaces doctrinę pfectioris. Num. 12 Ibid.

Parochus debet ſe accommodare ſapientibus, & inſipientibus. Reſp. Apoſtolus ait, ita fieri debet. Ibid.

Debet omitti inſtructio paruulorum, vt exercitatis maior doctrina ſubminiſtretur? Reſp. vtriuſq. debet ſatisfieri, ſed maioris eſt neceſſitatis inſtructio paruulorum.

Si parocho moleſtum ſit humiliora docere, quid facere debet? Reſp. contemplari Chriſtũ, qui in medio fratrum factus eſt tanqum nutrix fouens filios ſuos, & eius exemplo ad humiliora docendum ſe excitare. Ibid.

Num. 11 Seſſ. 24. c. 7. R. Quis modus tenendus, vt doctrina vtilis, ac fructuoſa ſit? Reſp. primo debent omitti inutiles, & curioſæ quæſtiones, nec non alia vtilitate carentia, ſecundo illa ſunt proponenda, quæ ad veram pietatem animos auditorum valeant excitare, tertio tali modo, & affectu illa proferre, vt in intimis cordibus imprimatur, Demum ita ſe habeat, vt omnes Chriſto lucrifaciat, & ſeipſum fidelem miniſtrum præbeat, qui dignus ſit, vt ſuper multa in regno Chriſti conſtituatur.

TRACTATIO CATECHISMI In Symbolum Apoſtolorum.

Præf. nu. 12. Tota tractatio Catechiſmi, in quot partes diuiſa eſt? Reſp. in quatuor prima eſt de Symbolo, ſecunda de ſacramentis, tertia de lege Dei, quarta de oratione Dominicali.

Ibid. Cur ita diuiſa eſt? Reſp. quia ſumma doctrinæ Euāgelicæ a maioribus ad hæc capita reducta eſt? Hanc autem doctrinam more maiorum docere Catech. intendit.

Ibid. & 13. Quare primo loco poſita eſt doctrina de Symbolo? Reſp. quia ſicut cognitio intellectus præcedit operationem volūtatis, ita cognitio veritatem fidei, quæ in Symbolo continetur, debet præcedere diſciplinam morum, quæ in ſacramentorum vſu, in obſeruantia diuinæ legis, & in oratione dominicali poſita eſt.

Cap. Quid in hac prima parte tractat Catech. Reſp. primo agit de fide, ſecundo de Symbolo, tertio ſingulos los articulos Symboli declarat, & explicat.

Num. 13 Cur agit de fide? Reſp. quia in Symbolo continetur ſumma eorum, quæ per fidem cognoſci, & credi debent, ideo tractatio de fide, & à Symbolo diſiungenda non erat.

DE FIDE.

DOCTRINA CATECHISMI.

Num. 1.

QVid tractat Catechiſmus de fide? Reſp. primò quotuplex ſit, ſecundò quid ſit, tertiò de illius neceſſitate, quarto de illius certitudine, quinto de gradibus ipſius, ſextò de actibus, ſeptimò de obiecto. Cap. 1. par. 1.

Quot modis accipiatur fides. Num. 2.

FIdes quot modis accipitur? Reſp. Duobus, nempe pro actu credendi, & eſt idem, quod credere, ſeu habere fidem alicui, & ſecundo pro virtute, ſeu habitu credendi, & hoc modo hic accipitur a Catech. Ex c. 1. nu. 2.

Quotuplex eſt fides? Reſp. duplex alia humana, quã creditur homini, veluti humanæ hiſtoriæ, aut humanis ſcriptoribus; Alia diuina, qua creditur Deo, & ſacræ Scripturæ. par. 1. ca. 1. nu. 1.

Quid ſit fides diuina Num. 3. ibid.

QVomodo definitur fides, qua credimus Deo. Reſp. Catech. duas affert definitiones. ibid.

Prima eſt. Fides eſt virtus, per quam aſſentimus ijs, quæ ſunt diuinitus, ideſt fides facit, vt credamus iis, quæ a Deo ſunt reuelata, nempe doctrinæ per ſcripturam, aut traditiones reuelatæ.

Secunda definitio eſt talis. Fides eſt virtus, per q̃ id ratum habemus, quod à Deo traditum eſſe ſanctiſſimæ matris Eccleſiæ authoritas comprobarit, i. Per fidem credimus ea, quæ S. Mater Eccleſia teſtatur a Deo fuiſſe reuelata, & hæc diffinitio eſt idem cum priori. ibid.

In hac diffinitione quænam explicãtur? Reſp. tria, primo habitus, ſecundo actus, tertio obiectum: Habi ibid.

bitus eſt ipſamet fides, quæ eſt habitus à Deo infuſus & in ipſo eſt vis, ſeu vitus, qua homo habilitatur, vt Deo credat. Actus eſt credere, ſeu aſſentiri, ſeu ratũ habere: Obiectum eſt Doctrina reuelata, ſeu à Deo tradita: Modo tamen Eccleſia teſtetur, quod à Deo tradita ſit.

Ibid. Fides facit? Reſp. Non credere doctrinæ reuelatæ antequam ſciatur, quod ſit reuelata.

arg. ibid. Cur hoc? Reſp. quia non tenemur credere iis, quę dicuntur dicta à Deo niſi ſciamus, quod ſint dicta ab illo, ſi enim Satanas finget ſe eſſe Deum, non eſt illi credendum.

Ibid. Quomodo certo ſcimus, quod Deus aliquid dixerit aut reuelauerit? Reſp. tunc tantum cum S. Mater Eccleſia ita eſſe affirmat.

De neceſſitate fidei. Num. 4.

ibid. Fides eſt neceſſaria ad ſalutem? Reſp. Catech. probat authoritate, & ratione, quod neceſſaria ſit.

ibid. Quanam authoritate? Reſp. illa Apoſtoli, ſine fide impoſibile eſt placere Deo.

ibid. Quomodo ratione? Reſp. ſic; Finis hominis eſt beatitudo ſupernaturalis, quæ in viſione diuinæ eſſentiæ poſita eſt; ad hũc finem non poteſt homo peruenire, niſi per media ſupernaturalia; ſine cognitione autẽ finis, tum mediorum homo nihil efficere poteſt, vt dictam beatitudinem conſequatur: quod autem ſupernaturale eſt ab homine virtute naturali cognoſci non poteſt; Igitur eſt neceſſarium aliquod lumen ſuper naturale à Deo conceſſum, per quod dictorum habeat cognitionem; & hoc præſtat fides, ideo ad ſalutem omnino neceſſaria eſt.

De certitudine fidei. Num. 5.

id. Cognitio, quæ per fidem obtinetur, certa, eſt? Reſ. certiſſima.

Cur ita certa? Reſp. Quia Deus ipſamet veritas eſt veri-

veritas autem non poteſt mentiri: ideo nulla poteſt eſse dubitatio in ijs, quæ a Deo dicta ſunt.

Fides, quæ habetur hominibus, aut humanæ hiſtoriæ eſt omnino certa? Reſ. Omnis homo eſt mendax ait Propheta, ideo in dictis ab homine, vt homo eſt, plena certitudo eſſe non poteſt. ibid.

De gradibus fidei. *Num. 6.*

Fides habet plures gradus? Reſp. habet.

Quid eſt habere plures gradus? Reſp. eſt quod fides maior ſit in vno, quam in alio. ibid.

Datur hæc differentia? Reſp. Datur, Chriſtus enim aliquando dixit modicæ fidei quare dubitaſti; Aliquando magna eſt fides tua; Vbi autem reperitur magnũ, & paruum, ibi gradus, & differentia ponenda eſt. ibid.

Fides poteſt augeri? Reſp. poteſt, Apoſtoli enim dixerunt: Adauge nobis fidem. ibid.

Fides cum operibus, & charitate eſtne maior illa, quæ ſine ipſis exiſtit Reſp. eſt. ibid.

Iſti gradus fidei dicuntne eſſentialem illius differẽtiam? Reſp. non, ſed dicti omnes gradus eiuſdem generis, & eſſentiæ ſunt, & illis conuenit iam allata diffinitio: differunt tantum in ratione magis, & minus. ibid.

De actibus fidei, ſeu de fine illius. *Num. 7.*

Finis, & effectus fidei poſſunt accipi pro eodem? Reſp. poſſunt, Fides enim ideo datur, vt per illam actus fidei a fidelibus eliciantur. arg. ibid.

Qui ſunt actus fidei? Reſp. Alij ſunt interni, alii externi. ar. 1, n. 4.

Qui ſunt interni? Reſp. primus credere Deum, ſecũdus credere Deo, tertius credere in Deum. a. 2. q. 2.

Quid eſt credere Deum? Reſp. Eſt credere Deum eſſe. art. 2. ibi.

Quid credere Deo? Reſpon. eſt credere his, quæ a Deo dicta, vel reuelata ſunt. ibid.

Ar.1,n.1 Quid eſt credere in Deũ? Reſp. eſt ſummo affectu tendere in ipſum tanquam in vltimum finem.

ar.1.n.1. & nu.4. Qui ſunt actus fidei externi? Reſp. Vnus eſt ore cõfiteri, quod fit verbis vel ſcriptis, vel non ſcriptis: Aliud eſt opere profiteri, veluti ſuſcipiendo, baptiſmũ, vel ſubeundo martyrium, vel faciendo ea, quæ Chriſti fideles facere ſolent.

præf.nu. 1. & par. 1.c.1.nu. 1 Iſti actus fidei ad quid deſeruiunt? Reſp. primò, vt homo cognitionẽ obtineat de vltimo ſuo fine, & mediis. ſecundò, vt mediante tali cognitione ad media accedat, & per illa ad vltimum ſuum finem Deum cõtendat.

De obiecto fidei. Num. 8.

par. 1.c. 1.nu.1. QVod eſt obiectum fidei? Reſp. Doctrina a Deo reuelata.

Homo tenetur credere Deo aliquid dicenti? Reſp. quis dubitet ita eſſe?

Ibid. Statim ac Eccleſia determinauit quod Deus aliqd dixerit, vel reuelarit omnes tenentur illud credere? Reſp. omnino. Alioquin hæretici, vel infideles eſſent.

Ibid. Fideles tenentur credere, quod Deus aliquid reuelauerit, cum aliqua perſona particularis, excepto Romano Pontifice, qui caput Eccleſiæ eſt, dixerit fuiſſe reuelatum? Reſp. non eſt neceſſitas credendi tali priuatæ perſonæ

præf.nu. 12. Summa doctrinæ reuelatæ vbi continetur? Reſp. in Symbolo, vt modo explicatum erit.

DE SYMBOLO Apoſtolorum.

QVot debent conſiderari de Symbolo? Reſp. tria, primò nomen, & diffinitio; ſecundò cauſæ illius; tertio fundamentum, & diuiſio doctrinæ, quæ in illo continetur.

De

De Nomine Symboli. *Num.* 1.

QVid ſignificat hoc nomen Symbolum? Reſp. dicitur quaſi ſignum, quo fideles ab infidelibus dignoſcuntur: Secundo Symbolum ſignificat quaſi portionem vel partem a multis ſingillatim in vnum collatam, veluti ſi tres portionem ſuam farinę afferrēt, vt communis panis efficeretur; Cum ergo Apoſtolorum ſinguli vnam ſententiam, quæ articulus vocatur, ad vnum quid conſtituendum in commune contulerint, merito hæc in vnum collecta doctrina Symbolū appellatur. Par. 1. c. 1. nu. 3.

Cur dicitur Symbolum Apoſtolorum? Reſp. Quia Apoſtoli Spirituſancto afflati illud compoſuerunt. ibid. n. 2.

De diffinitione Symboli. *Num.* 2.

SYmbolum quomodo diffinitur. Reſp. ex Catechiſmo ſic. ibid. n. 2.

Symbolum eſt vera formula fidei Chriſtianæ confitendæ. ibi. n. 4.

Item ſic, Eſt ſumma, vel compendium doctrinæ a Deo reuelatæ. ibi. nu. 2.

Item ſic, Eſt ſumma illius doctrinę, quam homines Chriſtiani ſcire tenentur. ibi. nu. 3.

Item ſic, Eſt veluti nota, ſeu teſſera, aut ſignū, quo veri fideles a falſis dignoſcuntur. ibi. n. 3.

Item ſic, Eſt Chriſtianæ fidei & ſpei legitima profeſſio: Ex eo enim quod quis Symbolum fideliter recitat profitetur ſe doctrinam tenere Euangelicam ſecundum quod ab Apoſtolis tradita eſt, & ideo cognoſcitur eſſe fidelis.

De cauſis Symboli. Num. 3.

QVæ eſt efficiens cauſa Symboli? Reſp. Apoſtoli Spirituſancto afflati. ibi. nu. 2. ibid.

Quænam eſt materia Symboli? Reſp. Doctrina a Deo reuelata.

Quæ-

Quænam forma? Reſp. Eſt ille modus, quo talis doctrina in Symbolo propoſita eſt, iſte autem modus continet, primò breuitatem, quia breuiſſime in Symbolo doctrina proponitur, ſecūdò vnitatem, quia doctrinam Euangelicam in vnum fundamētum colligit, & reducit, & præbet modum, vt omnes fideles eandē doctrinam docere, & doceri poſſint. tertiò perfectionem, quia ſummam doctrinæ reuelatæ proponit, quartò diſtinctionem, quia dictam doctrinam in partes, & particulas, vt dicetur, diſtinguit.

Ibid. nu. 2. 3. 4 Quis finis Symboli? Reſp. ex Catechiſmo ſequētes colliguntur.

Primus, Vt doctrina Symboli omnium Apoſtolorū teſtimonio comprobaretur.

Secundus, Vt omnes Apoſtoli eandem doctrinam docerent.

Tertius, Vt omnes fideles per orbem diſperſi in eadem doctrina conuenirent.

Quartus, vt fideles facilius doctrinam Christianā tam breuiter collectam addiſcerent.

Quintus, vt fideles recitantes Symbolum fidei, & ſpei Chriſtianæ profeſſionem facerent.

Sextus, Vt per dictum Symbolum fideles ab infidelibus diſtinguerentur.

Septimus, vt Doctores ex principiis in Symb. contentis plurima, quæ ad fidem Chriſtianam pertinēt, deducere poſſent.

Octauus, Vt per hanc fidei regulam occaſio errandi in fide ſublata eſſet.

De vnitate, & diuiſione doctrinæ in Symbolo contentæ. Num. 4.

vbi infr. pa. 1. c. 1. num. 4. IN doctrina reuelata, & in Symbolo contenta eſt vnitas, atque diſtinctio? Reſp. eſt.

Quomodo eſt vnitas? Reſp. quia tota hæc doctrina in vno fundamento, ac ſumma fundata eſt, nempe in myſterio ſanctiſſimæ Trinitatis.

Quo-

Quomodo eſt diſtinctio? Reſp. in Symbolo duplex eſt diuſio, vna in partes principales, alia in particulas ſeu partes ſecundarias. Ibid.

Quomodo fit hæc doctrinæ vnitas atq. diſtinctio? R. tota doctrina reuelata eſt de Deo, & de operibus illius? Cū ergo in Deo tria conſiderentur, primo eſſentia, quæ vnitatis fundamentum eſt; ſecundo perſonæ, quæ tres ſunt Pater, Filius, & Spiritusſanctus; Tertio operationes perſonarum; quæ ita diſtinguuntur, vt creatio Patri, Redemptio Filio, Sanctificatio Spirituiſancto tribuatur, efficitur, vt doctrina Symboli in tres partes principales diuiſa ſit; in quarum prima de perſona Patris, & opere creationis: in ſecunda de perſona Filii, & opere Redēptionis; in tertia de Spirituſancto, & de opere ſanctificationis tractatio eſt. Ibid.

Quomodo fit ſubdiuiſio in particulas? Reſp. particulæ appellantur articuli, & fit talis ſubdiuiſio; prima pars continet primum articulum: ſecunda ſex ſequentes: tertia quinque vltimos, & ſic articuli duodecim erunt. Ibid.

Cur iſtæ particule articuli appelantur? Reſ. Cate. ait. Sicut corporis membra articulis diſtinguuntur: ita etiam in hac fidei confeſſione quidquid diſtincti, & ſeparatim ab alio nobis credendum eſt, rectè, & appoſitē articulum dicimus. Ibid.

EXPLICATIO
Primi Articuli.
Num. 1.

De quanam re tractatur in primo articulo? Reſp. De perſona Patris, & de opere creationis. par 1.c. 1.nu.4.

In primo articulo continetur tantum doctrina reuelata? Reſp. continetnr tum ipſa, tum actus fidei quem fideles dictam doctrinam confitendo efficere debent. art.1.n.2

Quot

Art.5. Quot dictiones, in primo articulo reperiuntur? Reſ. octo, & duæ primæ explicant actum fidei, reliquæ doctrinam à Deo reuelatam.

Explicatur prima & ſecunda particula Credo in Num. 2.

art.1.n.1 &c. QVid explicat prima particula Credo? Reſp. actum fidei, qui ait Catech. debet extẽdi ad cor, ad linguam, ad opus ſic: corde credo, ore confiteor, opere profiteor; totus enim homo in recitando Symbolo profeſſionem fidei facere debet.

art.1.n.1 Quid explicat particula, in? Reſp. declarat qualis ſit actus fidei nempe non tantum eſſe actum credendi deum, & Deo; ſed etiam in Deũ, qui perfectior eſt.

Num.2. Iſta vox, Credo, ſignificat ne exiſtimare, vel opinari? Reſp. Non, ſed ſignificant maximam certitudinẽ, quæ in fide reperitur, vt ſupra dictum eſt.

Num.3. Significat ne, quod non ſit curioſius inquirendum, ſed fideliter credendum de his, quæ in Symbolo continentur? Reſp. ita ait Catech.

Num.4. Sufficit credere corde abſque eo, vt ore confeſſio fiat? Reſp. ait Catech. ex ſcriptura habetur non ſufficere: dicit enim corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

ex art.1. Num.1. Qui eſt in peccato mortali poteſt ne facere actum meritorium credendi in Deum? Reſp. Non, quia conſtitutus in peccato mortali habet vltimum finem in creatura, qui autem credit in Deum, in ipſum, vt in vltimum finem toto tendit affectu.

arg. ex Cate. de ora. Domini. Num.21 Qui eſt in peccato mortali, & recitat Symbolum peccatne, quia dicit mendacium, nempe ſe credere in Deum, cum verum non ſit? Reſp. Non, primo, quia recitat Symbolum in perſona Eccleſiæ, quæ credit in Deum: ſecundo quia petit à Deo, vt det illi actum credendi in ipſum.

Ex-

341

Explicatio tertia particula Deum. Num. 3.

QVæ conſideranda in hac voce Deus? Reſp duo, primo quid ſignificet, ſecundo, cur in ſingulari poſita ſit. nu. 6. &

Quid ſignificat hæc vox Deus? Reſp. diuinam natu ram, ſeu eſſentiam. Num. 8.

Philoſphi quid de Deo cognouerunt? Reſp. vix tãdem poſt multos labores de Deo cognouerũt, qđ ſit omniũ rerũ cauſa, & author, ſit immaterialis, in ſeipſo habeat copiam omnium bonorum: ita vt in ſeipſo beatiſſimus ſit; & quod ab ipſo tanquam à primo, & in exhauſto fonte in creatas res omnia bona proce dunt; qđ ſit ſapiens, veritatis auctor, amans, iuſtus, & beneficentiſſimus; quod ſummæ, & abſolutæ ſit perfectionis, demum quod infinita ſua virtute omnem compleat locum, & attingat ea omnia, quæ ſunt. Num. 6.

Quonam modo philoſphi hæc cognouerunt? Reſp. lumine naturali ab effectibus, & ab iis quæ ſenſibilia ſunt, ideo vix ipſi philoſophi poſt multos labores ẽt imperfecte dicta de Deo cognouerunt; ſimplices vero magna ex parte etiam tali cognitione caruerunt. Num. 6.

Philoſophia Chriſtiana in quonam excellit natura lem hominum cognitionem? Reſ. in multis; primo reſpectu rerũ, quas docet: plura. n. explicat de Deo, de eius beatitudine, de beneficiis, de vnitate, aliiſq. mul tis; ſecundò ex parte modi, quo docet; certius. n. & facilius, & perfectius docet, ita vt ẽt ſimplices, & ru des altiſſima de Deo ſine difficultate cognoſcant: Ter tio ex parte docentis, Deus. n. ipſe reuelat, & docet: lumen fidei, qđ eſt altiſimum, & diuinũ infundit; quo maxime cognitiones de Deo illuſtrantur: quarto ex parte finis; naturalis enim philoſophia ſimplicem de Deo cognitionem exhibet, at Chriſtiana non ſolum facit cognoſcere Deum, ſed etiam nos promouet, vt illi adhæreamus; ad illum tanquam in vltimum finem tendamus; Demum in illo beati ſimus. Num. 6.

De

De vnitate Dei. Num. 4.

Num. 7. CVr in ſingulari dicitur Credo in Deum; Reſp. ad explicandam diuinæ eſſentiæ vnitatem.

Deus eſt vnus? Reſp. ita eſſe Catech. authoritate, & ratione probat.

Ibid. Quomodo Authoritate? Reſp. Deuter. 6. expreſſe dicitur Deus vnus eſt. Ephe. 4. dicitur. Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma.

Ibid. Quomodo ratione? Reſp. ſic impoſſibile eſt, quod perfectiſſimum, & abſolutiſſimum ens ſit plus quam vnum: Illud enim eſt perfectiſſimum, in quo omne, qđ dicit perfectionem, reperitur: Si ergo eſſent duo entia perfectiſſima, vel oē, qđ eſt in uno eſſet in alio, & tunc non duo, ſed vnum eſſet, in nullo enim diſtinguerentur; vel aliquid eſſet in vno, quod non eſſet in alio; & tunc aliquod perfectionis deeſſet in vtroque, quia vnũ careret perfectione alterius; Ens ergo perfectiſſimũ, quod Deus eſt vnum tantũ eſſe poteſt.

Num. 8. Cur ergo ſacræ litteræ res creatas Deos appellãt, cum prophetas, & iudices Deos vocent? Reſp. factũ eſt ad ſignificandum, quod in illis aliqua excellẽs Dei virtus reperiebatur; Ideo participatiue, non eſſentialiter Dii ſunt appellati.

Num. 8. Simpliciter, & abſolute ſacræ litteræ, quod Deus vnus ſit, docent? Reſp. Simpliciter, & abſolute quoad eſſentiam Deum eſſe vnum affirmant: reſpectu vero perſonarum cum hac vnitate trinitatem coniungũt.

De Trinitate diuinarum perſonarum. Num. 5.

Num. 8. &c. POteſt eſſe quod in Deo ſit vnitas, & Trinitas? Reſ. reſpectu eiuſdem impoſſibile eſt reſpectu autem diuerſorum poſſibile eſt: ita homo reſpectu perſonæ vnus eſt. reſpectu vero animæ, & corporis, ex duobus conſtare omnes affirmant.

Ibid. Quomodo in Symbolo exprimitur in Deo vnitas, a Trini-

Trinitas? R. Cum in Symbolo dicitur, Credo in Deũ exprimitur eſſentiæ vnitas, cum vero dicit Credo in Patrem, in Filium, in Spiritum ſanctum, in perſonis diuinis confitetur Trinitatem.

Poteſt dici, quod in Deo ſit vnitas in Trinitate, & Trinitas in vnitate? Reſp. reuera ita eſt. Num. 8.

Explicatur quarta particula Patrem. *Num. 6.*

QVot conſideranda circa hãc particulam, Patrẽ? Reſp. tria, primo quid ſignificet, ſecũdo de perſona patris, tertio de diſtinctione diuinarũ perſonarum. Num. 9. &c.

Quot modis accipitur hæc vox, Pater, prout Deo conuenit? R. tribus, primo enim Pater conuenit Deo, quia eſt Creator, & Gubernator totius mundi, ſicut enim ille, a quo familia propagatur, i. filii geniti ſunt, & gubernat, i. imperat in domo, dicitur pater familias, ita Deus, a quo mundus producitur, & gubernatur Pater vere poterit appellari, & hoc modo etiam Philoſophi Deum, vt Patrem omnium cognouerunt, ſecundo dicitur Pater reſpectu Chriſtianorum, iſti. n. licet non ſint filii naturales Dei, tamẽ filii Dei, & fratres Chriſti, ac cohæredes illius ſunt conſtituti, vnde Deus Pater illorum eſt adoptiuus: tertio, dicitur Pater reſpectu Vnigeniti Filii ſui non adoptiui, ſeu naturalis, qui Chriſtus eſt, & hoc ſecundo, & tertio modo ſolo lumine fidei notitia de Dei paternitate haberi poteſt. Num. 9. Num. 10

Quonam modo in hoc articulo accipitur hæc vox Pater? Reſp. Vere accipitur primo, & ſecundo modo, ſed magis principaliter, tertio modo pro perſona patris accipi debet. Num. 10

De perſona Patris. *Num. 7.*

QVid proprie ſignificat hæc vox Pater? Reſ. ſignificat illum, a quo filius genitus eſt. Num. 10

Conuenit Deo filium ſibi coæqualem generare? Reſp. conuenit, quia Deus ita eſſe reuelauit.

Num.10 Vbi hoc reuelauit? Reſp. in ſcripturis, quæ paſſim, hoc ita eſſe atteſtantur.

Deus ab æterno genuit Filium? Reſp. ita eſt, ideo
Num.10 Apoſtoli ſtatim, poſt verbum Deum, Patrem coniunxerunt, ad denotandum, q́d nunquam fuit Deus, quin fuerit Pater, ideo ſicut ab æterno eſt Deus, ita & pater.

Pater diſtinguitur ne à Filio? Reſp. Diſtinguitur,
Num.10 quia ſicut nemo poteſt generare ſeipſum, ita nemo poteſt eſſe Filius ſui ipſius.

De diſtinctione perſonarum. Num. 8.

Num.10 HAec dictio Pater ſignificat ne diſtinctionem perſonarum in diuinis? Reſp. ſignificat; perſona .n. Filii à perſona patris, etiam in humanis diſtincta omnino eſt.

ibid. Quot ſunt perſonæ diuinæ? Reſp. tres. Pater, Filius, & Spiritusſanctus.

Cur credendum eſt eſſe tres? Reſp. quia Deus per
ibid. ſcripturas hoc reuelauit.

Inter dictas perſonas eſt diſtinctio? Reſ. eſt, non tamen reſpectu eſſentiæ.

ibid. Quomodo diſtinguuntur? Reſ. Ait Catec. proprietatibus: ſingulæ enim perſonæ ſuam habent proprietatem.

ibid. Quænam ſunt iſtæ proprietates? Reſp. proprietas
Num.10 Patris eſt, quod ſit ingenitus, ipſe .n. à nullo genitus eſt: proprietas Filii eſt, quod ſit genitus; ipſe enim à Patre genitus eſt: Proprietas Spiritus S. eſt, quod à Patre & à Filio procedat: Pater enim & Filius ſpirāt vel producunt Spiritum ſanctum.

In quonam fundantur iſtæ proprietates? Reſp. In
Num.10 duplici operatione Dei, vna eſt generatio Filii; alia productio Spiritusſancti.

Quomodo ſunt dictæ operationes in Deo? Reſ. In Deo eſt intellectus, & voluntas, per intellectū Pater ſeipſum intuens, ac cognoſcens generat Verbum ſeu Filium; Per voluntatē vero Pater, & Filius ſe mutuo dili-

diligentes ſpirant Spiritum ſanctum. Quis autem poterit dubitare, quin in Deo ſit intellectus, & volũtas, cognitio, & amor?

Eſt aliquis ordo inter dictas perſonas? Reſp. eſt ordo ille, quem Theologi appellant, Originis, ſecundũ quem perſona Patris dicitur prima, Filii ſecunda, Spiritusſancti tertia. Num. 10

Quomodo eſt hic ordo? Reſp. Pater a nullo eſt genitus, vel productus, ideo cum ſit principiũ ſine principio, i. aliæ perſonæ habeãt principium a Patre, ipſe vero nõ habeat principium ab alio, verè reſpectu huius originis dicitur prima perſona: Filius quia habet originem a Patre, dicitur ſecũda: Et Spiritusſanctus, quia a Patre, & a Filio procedit dicitur tertia. Num. 10

Vna perſona eſtne prior, vel maior, vel perfectior alia? Reſp. nullo modo. Num. 10

Quid concludit Catec. de diſtinctione perſonarũ? Reſp. primo ita ait; veneranda, atque confitenda eſt vnitas in eſſentia, diſtinctio in perſonis: ſecũdo ait: In eſſentia vnitas, in perſonis proprietas, in maieſtate, & Trinitate æqualitas piè, & ſanctè colenda, atque credenda eſt: tertio docet de hoc myſterio non eſſe curioſius inquirendum, ſed Deo fideliter eſſe credendum, ab ipſo enim Deo hoc myſterium nobis eſt reuelatum. Num. 10

Explicatur verbum Omnipotentem. Num. 6.

Deus eſt ſimpliciſſima ſubſtantia? Reſpo. eſt ſupra quàm dici poteſt. Nu. 6, 7.

Cur ſacræ litteræ ita ſimplicem ſubſtantiam variis nominibus appellant? Reſp. hoc fit primo vt doctrinã accommodent captui hominum, qui non valent immenſam Dei maieſtatem in ſua ſimplicitate conſiderare; Secundò ad ſignificandum multis nominibus immenſitatem diuinæ maieſtatis. Num. 11.

Dicta nomina quomodo a Theologis appellantur? Reſp. Attributa Dei.

Cur ita?Reſp.quia a ſacris litteris Deo ſunt attri-
buta.

nu.6.11. Quæ ſunt iſta nomina,vt vocat Catech.vel attribu
33. ta,vt Theologi appellant?Reſp.ſunt veluti Omnipo-
tentia,Sapientia,Bonitas,Iuſtitia,Miſericordia,Veri-
tas,& alia plurima,quæ a ſacris litteris Deo tribuun
tur.

n.11.13. Poſſunt reduci ad aliqua principalia? Reſ.poſſunt
nempe ad hæc tria. Potentia,Sapientia, Bonitas: Iuſti
tia enim ad potentiam, Veritas ad ſapientiam: Miſeri
cordia ad bonitatem reduci poſſunt.

Omnia,& ſingula attributa ſunt cōmunia toti Tri
num.14. & nu.10 nitati,ita vt tum Patri,tum Filio, tum Spirituiſancto
conueniant?Reſp.Proprietates,quæ dictæ ſunt,nēpe
eſſe ingenitum,eſſe genitum, & procedere a genito-
re,& genito,non ſunt communes toti Trinitati, ſed
ſunt propriæ ſingularum perſonarum: Reliqua vero
omnia nomina,ſeu attributa,vt ſciētia, bonitas,æter
nitas,& alia toti Trinitati communia ſunt.

Num.14 Quomodo ergo Potentia tribuitur Patri, Sapiētia
Filio. Bonitas Spirituſancto?Reſp.ait Catec. erraret,
qui dicta crederet ita conuenire vni perſonæ,vt non
conueniāt alteri,æque enim omnibus conuenire du-
bium non eſt:Sed præcipua quadam ratione Pater di
citur omnipotens,quia ab ipſo Filius, & Spirituſſan-
ctus originem habent:Filio tribuitur Sapientia,quia
æternum Patris Verbum eſt,& a fecundo Patris intel
lectu producitur,ſapientia autem intellectu quodam
modo ſpeciali tributa eſt;Bonitas vero Spirituiſācto
datur,quia Patris,& Filii amor eſt, bono autem amo
rem conuenire dubium non eſt.

num.11. Quid ſignificat hæc vox Omnipotens?Reſpō.om-
nia potens.

ibid. Quid eſt omnia poſſe?Reſp.eſt nihil omnino eſſe,
aut animo vel cogitatione fingi poſſe,quōd Deus effi
cere non poſſit.

num.12. Deus poteſt facere,vt omnia ad nihilū redeant,po
teſt repente ex nihilo plures mūdos creare?Re. Hæc
&

& multò maiora facere poteſt.

Deus poteſt mentiri, aut fallere, aut falli, aut peccare, aut interire, aut aliquid ignorare? Reſpond. non poteſt, quia talia poſſe non eſt poteſtatis, ſed infirmitatis. ibidem.

A Deo ſunt illa omnia remouenda, quæ aliquã dicunt imperfectionem, vt modo dicta, & ſimilia, quæ perfectiſſimæ Dei eſſentiæ conuenientia non ſunt? Reſp. omnia. Num. 13

Quare cum plura ſint nomina, & attributa Deo conuenientia, Apoſtoli prætermiſſis aliis hoc vnum de omnipotentia in Symbolo poſuerunt? Reſp. ob multas rationes id factum eſt. Ibid.

1. Prima eſt, quia, qui cognoſcit Deum omnipotentẽ, ſub hac cognitione multa alia de Deo cognoſcit, veluti quod poſſit cognoſcere omnia, & quod omnibus dominetur, demum innumerabilia facere poſſit; ſi enim aliquid ſcire, vel facere, vel velle, vel imperare non poſſet, nequaquam omnipotens diceretur. Num. 13

Secunda, cognitio diuinæ omnipotentiæ eſt maximè vtilis, ac neceſſaria ad hoc vt fideles ad mirabilia, & inexplicabilia de Deo credenda inducantur, ideo in primo articulo Symboli merito eſt collocata: Qui enim credit Deum omnipotentem, ſi audiat Deum feciſſe aliquid vltra modum, & ordinẽ naturæ, de facili credet quia omnipotẽti nihil difficile eſt: Imo quo maiora de Deo audiet, eo libentius illa credet. Ibid.

Tertia, talis cognitio maximè confirmat ſpem; cũ enim aliquid etiam magnum, & admirabile proponitur, vt ſperandum, petendum, expectandum à Deo, q conſiderat illum omnipotentem, erigitur animo ſperans non eſſe difficile Deo, vt talia, & alia quoq. maiora concedat. Quare hac fide de Dei omnipotentia conuenit nos eſſe munitos, Cum admiranda aliqua opera ad proximorũ vsũ, & vtilitatẽ edere cogimur, vel cum à Deo precibus impetrare aliquid volumus. ibid.

Quarta, dicta cognitio nos homines ad omnẽ animi ibid.

modeſtiam,& humilitatem,& timorem Dei inſtituit; Qui enim Dei Omnipotentiam cōſiderat humiliatur ſub potenti manu illius didicit non timere eos, qui poſſunt accipere corpus,ſed, Deum qui in poteſtate ſua,& noſipſos,& animam, & corpus,& omnia noſtra ita conſtituta habet,vt de ipſis poſſit facere, qđ ſuæ iuſtitiæ conueniens eſt.

ibid. Quinta,Hæc cognitio facit, vt immenſa erga nos Dei beneficia cognoſcamus cum facta ſunt,& pro illis gratias agamus illo verbo vtentes, Fecit mihi magna,qui potēs eſt: Ad futura vero beneficia nos præparemus,cognitantes Deum omnipotentem inexhauſtum eſſe beneficiorum fontem, ideo de præteritis humiles gratiæ illi agendæ ſunt, in futurum autem confidenter alia & ſperari,& peti debent.

Explicatio verborum Creatorem Coeli & Terræ
Num. 10.

Num.15 QVare poſt illud verbum Omnipotentem ponitur Creatorem Cęli,& Terræ? Reſp.quia qui credit Deum Omnipotentem facillime credet illum creaſſe Cœlum,& terram.

Num.15 Quid ſignificat hæc vox creare? Reſp.ex nihilo aliquid facere.

Ibid. Deus poteſt creare? Reſp.Qui omnia poteſt,creare etiam poteſt.

ibid. Deus eſt creator? Reſp. Deus ex nihilo totum mūdum creauit.

Ibid. Quid Deum induxit ad creationem mundi? Reſp. ait Catech.Deus nulla vi,aut neceſſitate coactus,ſed ſua ſponte,& voluntate omnia creauit.

Ibidem. Deus creauit mundum ob ſuam vtilitatem? Reſp. Nequaquam,In creatione enim Deus dat quidem, & communicat rebus;ab illis autem accipit nihil; Deinde Deus qui habet vitam in ſemetipſo noſtrorum bonorum non eget.

Ibidem. Quid ergo deum impulit ad creandum? Reſp.ſola

ipſius

ipſius bonitas; de natura enim bonitatis eſt, vt aliis ſe ipſam velit communicare.

Quando Deus creauit mũdum habuit ne, vt alii artifices habere ſolent, extra ſe aliquam Ideam, aut formam, aut exemplum, ſeu exemplar, ad cuius imitationem mundum, vt modo eſt, fabricaret? Reſpõ. non habuit extra ſe. ibid.

Habuit, quę dicta ſunt intra ſe? Reſp. habuit, quia rerum omnium exemplar, quod a Theologis mundus archetypus, vel idealis appellatur, diuina intelligentia continetur: Ideo Deus hoc exemplar in ſeipſo intuens, ac veluti imitatus ſumma ſapientia omnia procreauit. ibid.

Per hoc quod Deus dicitur, Creator, debet intelligi tantum, quod res ab illo productæ ſunt? Reſp. multa alia intelligi debent: abſoluto enim opere creationis Deus a rebus ſuam virtutem & efficientiam non ſubtraxit. Num. 21

Quæ ſunt actiones Dei in mundum a ſe creatum? Reſp. prima eſt creatio; ſecunda conſeruatio, eadem enim virtute infinita, qua Deus creauit, omnia conſeruat; tertia Gubernatio, nam gubernat, & regit omnia ſuaque prouidẽtia omnia neceſſaria illis ſuppeditat; quarta Deus intima virtute ea, quæ mouẽtur, & agũt aliquid, ita impellit ad motum, & actionem, vt quamuis ſecundarum cauſarum efficientiam, & operationem non impediat, præueniat tamen. ibid.

Opus creationis commune eſt omnibus perſonis Trinitatis? Reſp. Commune eſt. Omnia enim opera Dei ad extra, quæ Deus extra ſe agit, toti Trinitati cõmunia ſunt. Num. 23.

Cur ergo patri tributum eſſe videtur? Reſp. Quia ad creationem potentia maxime neceſſaria eſt, potentia autem Patri aliquo modo tributa eſt. ibid.

Explicatio particula Cœli. Num. 11.

QVid per cœlum intelligi debet? Reſp. primo ipſum Num. 16

cœlum, vt omnes cœlos continet, ſecundo illa, quæ ipſis ſunt: i. angeli. Deus enim viſibilium, & inuiſibilium creator eſt.

Num. 16 Cęli ſunt opera Dei? Reſp. ait Propheta, ſunt opera digitorum Dei.

ibid. Quid eſt mirabile in opere cœlorum? Reſp. primo, ipſi cœli in tali numero, figura, quantitate, qualitate, incorruptibilitate: ſecundo ornatus cœlorum, ſol, luna, ſydera ita lucida, pulchra, & recto ordine diſtributa: tertio certus, & conſtans curſus cœlorum, & ſyderum, quo perpetuo curſu nihil eſt mobilius, & mobilitate illa nihil certius: quarto effectus dictæ mutationis in diſtinguendis temporib. diebus, & annis, quinto effectus cœlorum in hæc inferiora ſiue ſit lumine, ſiue motu, ſiue influxu.

Num. 17 Deus creauit Angelos? Reſp. creauit, & creatos in cœlo collocauit.

ibid. Angeli ſunt naturæ corporalis, an ſpiritualis? Reſp. ſpiritualis.

ibid. Quare creati ſunt? Reſp. vt Deo miniſtrarent, & aſſiſterent.

ibid. Quot munera Deus cōtulit illis? Reſp. quatuor maxima, & admirabilia illis dedit primò naturam ſpūalem, & incorruptibilem: ſecundo intellectum eminētem excellenti ſcientia præditum: tertiò conceſſit poteſtatem magnam, quia fecit illos potentes virtute: quartò largitus eſt illis gratiam ſuam cum bona voluntate, & amore caſto.

ibid. Deus creauit in gratia omnes Angelos, etiā rebelles? Reſp. creauit, Angeli enim deſertores dicuntur in veritate ſeu gratia non ſtetiſſe.

ibid. Quare mali Angeli in infernum detruſi ſunt? Reſp. Quia defecerunt a Deo ſuo.

Explicatio particulæ Terra. Num. 12.

ibid. QVid nomine terræ intelligi debet? Reſ. omne illud quod

Digitized by Google

quod infra cęlos poſitum eſt.

Quæ in hoc opere Dei debent conſiderari? Reſpõ. duo primò terræ, & elementorum productio; ſecũdò hominis conſtitutio, atque formatio. Num. 18

Quæ circa elementa poſſunt conſiderari; Reſp. innumerabilia veluti, primò numerus elementorũ, quãtitas; figura, qualitates, quod ſint lucida, vel diaphana, vel opaca, quod ſint contraria, alterabilia, miſcibilia, & tamen incorruptibilia: virtutes illorum, ſitus eorundem, & pręcipue quod terra ſuper ſtabilitatem ſuam fundata ſit, & quod in media mundi parte conſiſtat: ſecundò partes terræ veluti quod in ea aſcendunt montes, & deſcendunt campi, & quod aquæ ſup illam ſint, & terminos ſuos non tranſgrediantur, neq; conuertantur operire illam: tertiò quod ſit ornata, & conueſtita arboribus, & omni herbarum, & florum varietate, quartò quod Deus illam compleuerit innumerabilibus animãtium generibus, ſicut etiam in aere & aqua ab ipſo effectum eſt. Num. 18 &c.

Quid in homine debet conſiderari? Reſp. Duo, anima, & corpus, & ea, quæ in ipſis mirabilis ſunt. Num. 19

Quid de corpore eſt conſiderandum? Reſp. Primò, vtilitatem materiæ, ex qua formatum eſt, nempe de limo terræ, hoc enim commendat artificis ſapiẽtiam, ſecundo admirabilem illius ſtructuram, pulchritudinem, agilitatem ad omnia, membrorum multidinem, varietatem, figuram, proportionem, poſitionẽ, rectã figuram, demum manus, quæ organum organorum ſunt appellatæ: tertiò quod hoc corpus, quod per legem naturæ corruptibile erat, diuino beneficio immortale, & impaſſibile factum ſit. ibid.

Quæ circa animam conſideranda? Reſpond. primò quod anima facta ſit ſpiritualis, intellectualis, immortalis: ſecundò quod per illam homo ad imaginem, & ſimilitudinem Dei formatus ſit; tertiò, Quod per illam homo liberi arbitrii factus eſt; Quartò, quod Deus Omnipotens in hominis Creatione omnes ibid.

om-

omnes motus,& appetitiones,ſeu paſſiones animi ita téperauit,vt ſemper rationis imperio parerent.Quintò Deus originalis iuſtitiæ admirabile, donum addidit.Sextò Deus omnibus animantibus præeſſe hominem voluit.

De vtilitate doctrinæ ſic explicatæ. Num. 13.

ar.1.n.1. & ſeq. QVæ vtilitas poteſt accipi ex doctrina primi articuli ſic explicata?Reſp.duplex,vna pertinet ad intellectum,alia ad voluntatem.

Quænam ſpectat ad intellectum? Reſp.primò per nu.1.2.3 &c. hãc doctrinam intellectus cognoſcit, qui actus fidei, ſpei,& charitatis erga Deum a fidelibus ſint eliciendi,Itẽ cognoſcit altiſſima de vnitate diuinæ eſſentiæ, & de perſona Patris,nec non de attributo illius,ideſt omnipotentię,& per illam creationis mundi:Item oſtenditur excellentia mundi, ſeu operis a Deo creati: ſecũdo tali ſuppoſita cognitione intellectus eleuatur in admirationem mirabiliũ,quæ dicta ſunt,& per illã ad laudem, & gloriam Deo exhibendam excitatur.

nu.11.12 13.&c. Quæ vtilitas aduenit voluntati?Reſp. Erigitur primo ad ſperandum in Deo omnipotente;item ad timorem illius filialem:ſecundò ad diligendum,& colendum Deum:tertio ad gratias agendas de tantis beneficiis nobis collatis:totum enim mundum ad vtilitatem hominis deſeruire dubium non eſt.

EXPLICATIO
Secundæ partis Symboli.

Articulus ſecundus, &c. Num. 1.

ex c.1.n.4.poſt p̃fat. VBi incipit,& terminatur ſecunda pars Symboli? Reſp.incipit in ſecundo articulo, & terminatur in ſeptimo.

Quid

Quid continetur in hac ſecunda parte? Reſp. Doctrina reuelata de perſona Filii, quæ eſt ſecunda Sãctiſſimæ Trinitatis, necnõ de myſterio Incarnationis, & redemptionis. ibidem.

Quid tractatur à Catechiſmo in hac parte? Reſ. primò proponitur doctrina reuelata de miſterio Incarnationis, & Redemptionis, ſecundò neceſſitas, & vtilitas talis Doctrinæ. ar.2.&c.

Quid continet dicta doctrina reuelata? Reſ. præcipue quatuor; primo neceſſitatem. Incarnationis, ſecũdo doctrinam de ſecũda perſona, ideſt Filii, tertiò de myſterio incarnationis, 4. de miſterio Redemptionis, ar.3.&c.

De neceſſitate Incarnationis. Num. 2.

INcarnatio Filii Dei poteſt dici neceſſaria ad ſaluandos homines? Reſp. aliquo modo neceſſaria dici poteſt. ar.2.n.3.

Quomodo à Cate. explicatur hæc neceſſitas? Reſ. primò declarat ſtatim, in quo homo à Deo creatus eſt ſecundò ruinã ab alio ſtatu; 3. Impotentiam creaturarum ad ferendum dicto caſu remedium; 4. concludit Incarnationem Filii Dei optimum fuiſſe remedium. Num.23

Quid explicat de ſtatu primi hominis, ante peccatum? Reſp. appellat feliciſſimum, tum ex parte animæ quia in iuſtitia, & ſanctitate conſtitutus erat, tum ex parte corporis, quod immortalitatem obtinebat, & alia vt ſupra in primo articulo dictum eſt ? Ideo altiſſimus dignitatis gradus vocatur. Nu.2.3.

Quænam fuit hominis ruina? Reſ. maxima ob duo; primo enim amiſit plurima bona; ſecundò incidit in maxima mala à Conc. Trid. explicata. Num.2.

Solus Adam qui peccauit ſubiit hanc pęnam peccati? Reſp. Non, ab ipſo enim tanquam ex origine, & cauſa, vel ſemine ad nos illius paſtores dicta pęna iure eſt deriuata. Ibidem.

Angeli poterant ſuis viribus ſubleuare, & reparare hominem ad priſtinum ſtatum, vel illum ab illata pęna- Num.3.

na-

ar.1.n.3. na liberare? Reſp. non poterant.
Num.3. Poterant homines? Reſp. neque ipſi.
Quod ergo remedium, vel ſubſidium dictæ ruinæ, & malis reliquum erat? Reſpon. Incarnatio Filii Dei qui ſua infinita virtute infinitam peccati vim tollere valebat, & ſic nos Deo Patri conciliare.
ar.2.n.4. Fides, & confeſſio miſterii Incarnationis, & Redẽptionis fuit ſemper ad ſalutem neceſſaria? Reſpond. ſemper.
ar.2.n.5. In Veteri Teſtamento Deus illam præmonſtrauit? Reſp. ſæpiſſime, & multis modis.

EXPLICATIO.
Secundi Articuli.
Num. 3.

De quanam re agitur in ſecundo articulo? Reſ. primò De perſona Chriſti, ſecũdò de actu fidei, qui
art.2. in ipſum fieri debet.
Quot particulæ in hoc articulo ſunt? Reſ. nouem,
art.2. tot enim verba in illo ſunt.
Quid facit prima particula, Et? Reſp. copulat illud verbum, Credo. ſic, Et Credo, ideo in illa particula continetur actus fidei, qui in Chriſtum fieri debet.
a.9.n 22 & ar.1. nu.1. Quid facit ſecunda In; Reſp. explicat qualis actus fidei ſit faciendus, nempe tertius, qui eſt informatus charitate, & cõuenit ſoli Deo, & eſt credere in Chriſtum.
Aliæ particulę quid ſignificant? Reſp. Tertia particula ſignificat, Ieſum eſſe propriũ
a.2.n.5. & 6. nomen filii Dei prout homo factus eſt, Ieſus ſignificat ſaluator: fuit impoſitum à Deo per Angelũ, fuit hoc nomen impoſitum aliis quaſi per modum figuræ ſed proprium Filii Dei Incarnati nomen, ſignificat enim plenè humanam Redemptionem.
Num.7. Quarta particula, Chriſtum, ſignificat vnctum, & attribuitur Filio Dei Incarnato ad ſignificandã eius dignitatem, ſeu officium: cum enim tum ſacerdotes,

tum

tum prophetæ,tum reges vngerentur, ad ſignificandum qđ in Filio Dei triplex erat officium, vel dignitas,nempe Regis,Sacerdotis,& Prophetæ, Chriſtus, ideſt vnctus appellatus eſt:Filius autem Dei non fuit vnctus opera hominum, ſed cœleſtis patris virtute, non oleo corporali,ſed ſpirituali, quia in eius animã ſumma Spiritusſancti plenitudo effuſa eſt: Chriſtus fuit Propheta,quia docuit,fuit Sacerdos,quia ſeipſum obtulit Patri in ara Crucis: Fuit,& eſt Rex, quia Eccleſiam regit;Ab hoſtibus tuetur; Leges præſcribit; Sanctitatem largitur; Vires ad bene agendum præbet: Regnat in toto mundo; Dominatur in omnes homines,præcipue autem in iuſtos: Abſolutam habet poteſtatem: Eius Regnum in terris inchoatur, in cœlis perficitur: Nunc mundus illi incipit ſubiici, perfecte autem in die Iudicii ſubiectus erit.

Quinta,Filium,denotat Chriſti perſonam eſſe ſecũdam Trinitatis,ita vt in Chriſto non ſint duæ perſonæ vna hominis, alia Dei,ſed vna tantum, nempe illa, quæ in Trinitate Filius appellatur:Cum autem Chriſtus non poſſit eſſe Filius niſi habeat patrem; & non poſſit habere patrem ſaltem naturalem, niſi ſit genitus ab illo:Ideo recte apponitur. Num. 8.

Sexta particula,Eius,ſcilicet Dei Patris,ad docendum,ideo dici Filium, quia Patrem habet, qui eſt Deus Pater;& eſt genitus a Patre,vnde hæc vox,Filium eius,tria omnino includit. ibid.

Primo,Quod Chriſtus ſit Filius.

Secundò,Quod ſit Filius Dei Patris.

Tertiò,Quod ſit genitus ab illo.

Septima,Vnicum,declarat,quod Chriſtus ſit Filius Dei naturalis,non adoptiuus,aliquis enim dicitur Filius naturalis alicuius,quando ab illo genitus eſt. Si vero ab alio genitus ſit, & adoptetur in Filium ab eo,qui non genuit,tunc Filius adoptiuus eſt:Cum ergo Deus Pater multos habeat Filios adoptiuos,nempe homines iuſtos, quibus dedit ſuam poteſtatem Num.10 & art. 3. num. 5.

Filios

filios Dei fieri, vt declaretur hic non intelligi de adoptiuis, ſed de naturalibus, additum eſt, quod vnicus filius ſit.

ibid. Octaua Dominũm. Significat dominium, quod Chriſtus habet in omnia, non ſolum vt Deus, ſed etiam vt homo: Deus enim Chriſto, etiam vt homo eſt, omnem contulit poteſtatem in Cœlo, & in terra; & merito, quia humana natura diuinæ naturæ in perſona Filii vnita eſt.

ibid. Nona, Noſtrum. Explicat ſpeciale dominium in fideles, & præcipue in iuſtos, qui eius regẽm obſeruãt: Illis enim Chriſtus vere dominatur cum illi voluntarie eius imperio ſubſint, & obediant.

De vtilitate doctrinæ ſic explicatæ. Num. 4.

Num. 12 QVæ vtilitas oritur ex doctrina ſecundi articuli modo explicati? Reſp. primo illuminatur intellectus, vt cognoſcat eminentiam perſonæ Chriſti; infinitam eius dignitatem; dominium, quod in nos habet; immenſa etiã beneficia, quæ ab illa in nos procedunt; ſecundo excitatur, & mouetur voluntas, vt ſummo affectu eliciat actus fidei ſpei, & charitatis erga Chriſtum, ideo illum colat, diligat, & vt vero, ac ſummo domino ſe totam humiliet, ac ſubdat.

De duplici Chriſti Natiuitate diuina & humana. Num. 5.

ar. 2. n. 9. & 10. QVotuplex eſt Chriſti Natiuitas? Reſp. duplex, vna æterna a Patre, alia temporalis ex Matre. Chriſtus eſt vnus, & idem Filius? Reſp. ait Cat. etiam ſi in Chriſto ſint duæ natiuitates, tamen vnus tantum filius eſt; quia in Chriſto eſt vna tantũ perſona, in quam diuina, & humana natura conuenit.

De æterna Chriſti generatione. Num. 6.

ibid. QVare Chriſtus eſt Filius naturalis Dei Patris? Reſ. Quia

Quia ab illo ab æterno genitus eſt.

Per quam actionem Pater genuit Filium? Reſ. per generationem. ar.2.n.8.

Hæc generatio eſt ne operatio intellectus, an volũtatis? Reſp. intellectus.

Quare productio, quæ fit in Deo per intellectum ar.1.nu. ducitur generatio? Reſpon. Quia in tali productione, 10. res producta exprimit ſimilitudinem producentis.

Quid eſt illud, quod intellectus in ſua cognitione ibi.et ar. producit? Reſp Verbum. 2.nu.8.

Quomodo generatio filii cum productione verbi ſi- et 9. militdinem hubet? Reſp. ſic, Mens humana cum cognoſcit aliquod, exprimit ſimilitudinem illius; In cognitione enim fit aſſimilatio inter intellectum, & rem ar.3.nu. intellllectam, producit enim intellectus effigiem, vel 9.ibid. imaginẽ rei intellectæ, quę imago, vel ſimilitudo dicitur conceptus, ſeu verbum mentis: Cum ergo mẽs cognoſcit ſeipſam, exprimit effigiẽ, vel imaginẽ, vel ſimilitudinem ſui, quæ dicitur Verbũ: Cũ ergo Deus Pater ſeipſum intelligit, Verbum æternũ generat, & hoc a S. Ioanne Filius appellatur: Valde enim diuerſa eſt operatio Dei ſeipſum cognoſcentis ab operatione humani intellectus: Diuinus.n. intellectus ſubſtantia, & infinita eſt, ideo eius operatio eſt perfectiſſima, & talis vt productum per ipſam non accidens, ſed ſubſtantia ſit, in Deo enim accidentia eſſe non poſſunt.

EXPLICATIO.
Tertij Articuli.

Num. 1.

QVid explicatur in tertio articulo? Reſp. myſterium Incarnationis, & Natiuitatis Chriſti.

Quæ Catech. tractat de illis? Reſp. duo, primo.

mò explicat myſterium Incarnationis, ſecundò proponit meditando de illo.

De Myſterio Incarnationis. Num. 2.

ar. 1. nu. 10. & a.3.n. 2. QVÆ differentia eſt inter Myſterium Santiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis? Reſpô. Sanctiſſima Trinitas in eadem natura continet tres perſonas: Incarnatio verò è contra in eadem perſona continet duas naturas.

Quæ differentia eſt inter naturam, & perſonam? Reſp. In ſubſtâtia rationali qualis eſt homo, Angelus, & Deus ſemper duo conſiderantur, vnum eſt perſona, ſeu, vt Philoſophi dicunt, ſuppoſitum, & eſt illud, quod in dictis ſubſtantiis operatur, vnde eſt illud dictum philoſophicum, actiones ſunt ſuppoſitorum: Aliud eſt eſſentia, & poteſt dici illud quo perſonæ ſuas exercent operationes.

Poteſt declarari exemplo? Reſp. poteſt. In homine duo conſiderantur, primò perſona, ideſt ipſe homo, veluti Petrus, Paulus, ſecũdò eſſentia hominis, i. anima, & corpus: homo ſeu Petrus eſt ille, qui operatur veluti ſcribit, currit, intelligit, anima, & corpus ſunt illud quo talia facit.

Quæ explicantur a Catechiſmo de Myſterio Incarnationis? Reſp. ſequentia.

Primò, Quæ perſona ſit in Chriſto.

Secundò, Quæ naturæ ſint in illo.

Tertiò, De vnione naturarum.

Quartò, de proprietatibus, & actionibus illarum.

Quintò, De communicatione proprietatum in perſona.

Sextò, de fine Incarnationis.

De Perſona Chriſti. Num. 3.

ar. 3. n. 1. QVid eſt Incarnatio? Reſp. eſt quod Deus factus ſit homo, ſeu caro.

Natura

Natura diuina in Christo facta est natura humana? Reſpond. Non. ibi.nu.2.

Natura humana facta eſt natura diuina? Reſp. non. ibidem.

In Christo reperiuntur ne Perſona, & natura? Reſp. omnino.

Quot perſonæ ſunt in Christo? Reſp. vna tantum, & eſt de fide. ibid.

Eſſet hæreticum in Chriſto duas aſſerere perſonas? Reſp. eſſet. ibid.

In Christo reperiturnè perſona humana? Reſp. eſt hæreticum hoc affirmare. ex nu.2.

In illo reperitur perſona diuina? Reſp. ita eſt, & eſt vna ex perſonis Sanctiſſimę Trinitatis. ar.3.

Perſona Chriſti eſt perſona Patris, vel Filij, vel Spiritusſancti? Reſp. Non eſt perſona Patris, neque Spiritus ſancti, ſed Filii. ibi.nu.1. & 2.

Quomodo Chriſtus dicitur homo, ſi non habet perſonam humanam, vt habent alii homines? Reſp. vt dicatur homo ſufficit habere naturam hominis. ibid.

De duplici natura in Chriſto diuina & humana. *Num. 4.*

CHriſtus habet naturam, & perſonam? Reſp. vtrunque habet, vt dictum eſt. ar.3.n.4.

Sicut habet vnam perſonam, habet vnam naturã? Reſp. eſſet hæreticum in Chriſto vnam tantum naturam affirmare. Ibid.

Quot habet naturas? Reſp. duas, diuinam, & humanam. Symb. Athan.

Quomodo Chriſtus eſt vnus ſi habet duas naturas? Reſp. eſt vnus, quia vnam habet perſonam, nam ſicut anima rationalis, & caro vnus eſt homo, ita Deus & homo vnus eſt Chriſtus. Cat. ar.1 num. 9.

Quomodo natura diuina in Chriſto eſt? Reſp. eſſentia, ſeu natura diuina in tribus perſonis diuinis eſt & tres pſonæ diuinæ in eſſentia, & deitate ſunt; cũ ergo pſona Chriſti ſit diuina, in illo natura diuina erit. Symb. Athan.

ar.3.n.1. Quomodo in Chriſto natura humana eſt? Reſp. quia
2.Syn.B. perſona diuina Chriſti illam aſſumpſit.
Athan. Qua ratione aſſumpſit? Reſp. perſona Filii Dei in
ibid. Chriſto facta eſt perſona illius naturæ humanæ, quæ
in eodem Chriſto eſt: ideſt, Illud, quod facit perſona humana in natura hominis apud omnes homines, illud facit perſona Filii in natura hominis, quæ ab illo aſſumpta eſt.

ex Sym. Quo Filius aſſumpſit naturam humanam? Reſp. ad
Ath.a.3. perſonam diuinā, ideſt fecit vt natura humana per-
nu.2. & ſonam Fili diuinam haberet.
ar.2.n 9.

De vnione naturarum in Chriſto. Num. 5.

ar.3.n.1. PErſona Filii eſt vnita naturæ humanæ ab illa aſ-
2.4.ar.2. ſumptæ? Reſp. ita eſt, quia perſona ſemper vnita
num.9. eſt illi naturæ, cuius perſona eſt.

In Chriſto natura humana, & diuina ſimul vnitæ ſunt? Reſp ita eſt.

Qua ratione? Reſp. hæc vnio duplici modo poteſt
ar.3.n.2. conſiderari, primò ſic, quia ſimul ſunt natura diuina,
4.ar.2.n. & humana in perſona Chriſti, efficitur, vt in eadē per
9.& a.3. ſona vnitæ ſint; ſecundò ſic, vt intelligatur, quod in
n.2.4.ex Chriſto natura diuina naturæ humanæ quodam mo-
Sym. At. do vnita ſit, Exemplū ſit in homine, anima, & corpus
duplicē habēt vnionē, vna vnio eſt in pſona hominis alia eſt inter animam, & corpus, quia animā ipſi corpori modo quodam particulari communicata eſt;

ar.2.n.9. Catechiſmus docet naturam diuinam, & humanā
& art.3. in Chriſto eſſe vnitas, quia vtraque in vnam conue-
nu.2. nit perſonam? Reſp. docet.

Explicat plenitudinem ſpiritus Dei ſpeciali ratione in natura humana à Chriſto aſſumpta ineſſe, re-
ar.3.n.4. periri, communicari? Reſp. Explicat, ideo ait, Chriſto
non eſt datus ſpiritus ad menſuram ſicut aliis hominibus; ſed data eſt illi plenitudo ſpiritus, ita vt nos de eius plenitudine acciperemus.

De

De proprietatibus naturarum in Chriſto. Num. 6.

NAtura diuina in Chriſto ſuas retinuit proprietates, & operationes? Reſp. retinuit. ar. 3. n. 1.
Idem dicendum eſt de humana? Reſp. idem.
Quæ ſunt proprietates naturæ diuinæ? Reſp. Quod ſit æterna, increata, infinita, immortalis, creatrix, gubernatrix, & alia multa. ibid.
Quæ proprietates, naturæ humanæ? Reſp. quod ſit finita, creata, mortalis, &c. ar. 2. n. 11.
Poteſt dici quod natura diuina in Chriſto ſit creata, vel finita; Reſp. Non. ibid.
Poteſt dici, quod in illo natura humana ſit infinita, & increata? Reſp. non. ar. 3. n. 2. ibid.
Cur non; Reſp. Quia vnio naturarum in Chriſto proprietates illarum non confundit. ibid.

De comunicatione proprietatum in perſona Chriſti. Num. 7.

OMnes proprietates, & actiones naturæ diuinę conueniuntnè perſonæ Chriſti? Reſp. conueniunt. ar. 2. n. 11
Omnes proprietates, & actiones naturæ humanæ à Chriſto aſſumptæ conueniuntnè perſonæ Chriſti? Reſp. ita eſt. ibid.
Omnia attributa naturæ diuinæ, & humanæ poſſunt attribui perſonæ Chriſti? Reſp. poſſunt. ibid.
Chriſtus poteſt dici Deus, homo, Creator, mortuus & alia? Reſp. poteſt. ibid.
Quomodo eſt hoc? Reſp. Quidquid conuenit naturæ, conuenit etiā perſonę illi, cuius illa natura eſt: Cum ergo perſona Filii ſit perſona tum naturæ diuinæ, tum humanæ ſequitur, quod quidquid conuenit vtriq. naturæ, verè perſonæ Chriſti tribui poteſt. arg. ibid, & ex Sy. Athan.
Poteſt declarari exemplo? Reſ. poteſt tali, corpus, & anima ſunt vnitæ in perſona hominis, quidquid ergo verificatur de corpore, vel de aīa hominis quate- Arg. ex Sym. At.

D 2 nus

nus de illius natura ſunt, poteſt de homine verificari ideo ſi corpus dicitur mortuum, vel infirmum, vel claudum, homo talis eſſe dicetur. Idem in aliis.

De fine Incarnationis. Num. 8.

ar.2.n.3. QVis eſt finis Incarnationis? Reſp, primo tollere infinitam vim peccati, ſecundò reconciliare hominem Deo, ſeu ſalus hominum, & liberare illum a miſeriis, in quas propter peccatum incurrit, tertio, vt nos homines Filii Dei renaſceremur.

De Chriſti Conceptione. Num. 9.

arg.ar.3. num.1.2 &c. DIfferuntne Incarnatio, & Cõceptio? Reſp. aliqua poteſt aſſignari differentia, Incarnatio. n. eſt humanæ carnis ſuſceptio, conceptio vero ſpecificat modum, quo caro aſſumpta effecta eſt.

Filius Dei poteſt dici conceptus? Reſp poteſt, illa .n. particula prima tertii articuli, qui, refert ſic. Qui Chriſtus Filius Dei conceptus eſt. Quidquid. n, conuenit naturæ, perſonæ, vt dictum eſt, tribui poteſt.

ar.3.n.1. & 4. Quid ſignificat hoc nomen Cõceptio? Reſp. idem, quod carnis formatio.

Vbi formata eſt caro, quam Filius Dei aſſumpſit? Reſp. in vtero virginis.

ar.3.n.4. Ex quanam re Chriſti corpus formatum eſt? Reſp. ex puriſſimo Virginis Matris ſanguine.

ibid. Eſt commune omnium hominũ corporibus, vt ex matris ſanguine formentur? Reſp. eſt.

ibid. Quando formatum eſt Chriſti Corpus? Reſp. ſtatim, ac beata Virgo dixit Ecce. &c.

Quanto temporis ſpatio formatũ eſt? R. in inſtanti.

ibid. Huic corpori quando anima vnita fuit? Reſp. In eodem inſtanti, in quo fuit formatum.

Natura humana in illo inſtanti perfecta fuit? Reſp. ita eſt.

ar.3.n.4. In eodem inſtanti diuinitas fuitne coniuncta, tum animæ,

animæ, tum corpori Chriſti? Reſp. fuit.

Chriſtus in illo inſtãti potuit dici perfectus Deus, & perfectus homo? Reſp. potuit. ar.3.n.4.

In illo inſtanti Beata Virgo potuit dici Mater Dei, & hominis? Reſp. potuit, quia in illo momento Deũ, & hominem concepit. ibid.

Animæ Chriſti in illo inſtanti data fuit ſumma plenitudo gratiæ, & Spirituſſancti? Reſpõ. data eſt, ita vt de eius plenitudine nos accipiamus. ibid.

Cuius virtute Chriſti conceptio effecta eſt? Reſp. virtute Spirituſſancti. ar.3.n.1.

Solus Spirituſſanctus Chriſti conceptionẽ eſt operatus? Reſp. Non ſolus, ſed tota Trinitas: Opera enim Dei ad extra toti Trinitati communia ſunt, licet n. ſolus Filius hnmanam naturam aſſumpſerit, tamen Pater Filius, & Spirituſſanctus, authores illius fuerunt. ar.3.n.1.

Cur ergo tribuitur Spirituiſancto? R. Quia Incarnatio immenſam Dei erga nos benignitatem, & amorem declarar, ideo Spirituiſancto, qui Amor eſt, & cui adſcribitur bonitas, attribui debet. ar.3.n.3.

Conceptio Chriſti fuit naturalis, an ſupernaturalis? Reſp. fuit vtroque modo. ar.3.n.4.

Quare naturalis? Reſp. quia de puriſſimo ſanguine matris caro formata eſt.

Quomodo ſupernaturalis? R. primo corpus Chriſti in inſtãti formatum eſt, quod naturaliter ſine multo tempore non contingit, ſecundo in eodem inſtanti anima fuit illi vnita, tertio ſine virili ſemine caro Chriſti formata eſt, quarto, Diuinitas corpori, & animæ vnita fuit, quinto Opera Spirituſſancti iſta omnia effecta fuere. ibid.

De Chriſti Natiuitate temporali. *Num.* 10.

CHriſtus natus ex Maria Virgine? Reſp. ita docetur in Symbolo, & Euangelio. ar.4.n.7.

Hæc natiuitas fuit naturalis? Reſp. non, ſed ſupernaturalis. ar.3.n.8.

Digitized by Google

ibid. Qua ratione?Reſp. quia ſalua Mariæ Virginitate, Chriſtus natus eſt.

Ibid. Maria fuit ſemper Virgo? Reſp. perpetuam,& incorruptam habuit virginitatem.

Ibid. Quomodo hoc eſt?Reſp.Spiritusſancti virtus,ita illi affuit, vt illi fœcunditatem dederit, & perpetuam virginitatem conſeruarit.

Ibid. Poteſt hoc eſſe?Reſ.ſicut de ſepulchro clauſo Chriſtus egreſſus eſt,& clauſis ianuis ad diſcipulos introiuit,& ſicut ſolis radii per vitri ſubſtantiam ita penetrant vt non frangant,nec lædant;ita Chriſtus ſine vllo maternæ virginitatis detrimento editus eſt

ar.3.n.9. In hoc partu Maria poteſt dici ſecunda Eua? Reſp. illa poteſt dici ſecunda Eua, & Chriſtus ſecundus Adam.

Ibid. Quomodo Chriſtus eſt ſecundus Adam? Reſ. ſicut in primo Adam omnes moriuntur,ita in ſecundo omnes renaſcuntur: Ille corporaliter, iſte ſpiritualiter omnium verè dicitur parens.

Ibid. Quomodo Maria diciturſecunda Eua?Reſpon.Eua mortis, Maria vitæ autrix fuit;per Euam naſcimur filii iræ,per Mariam accipimus Chriſtum,per quem Filii gratiæ regeneramur;Eua vitæ corporalis, Maria ſpiritualis mater eſt,Eua cum dolore, Maria cum virginitate,& cum ſumma lætitia peperit.

ar.3.n.10 Quæ figuræ Chriſti natiuitatem prænunciarunt? Reſp.primo porta ſanctuarii,quam Ezechiel clauſam vidit;ſecundo Lapis de monte ſine manibus abſciſſus vt eſt apud Danielem,qui factus eſt magnus mons,& impleuit vniuerſam terram; tertio Virga Aaron,quæ vna inter virgas Principum Iſraelis germinauit,quarto Rubum, quem Moyſes vidit ardere, & non comburi.

Meditanda circa myſterium Incarnationis. *Num.* 11.

ar.2.&3. QVid fideles debent facere circa myſterium Incarnationis conſiderandum,atq; colendum? R.quædam

dam intellectu, quędam voluntate facere debet.

Quid intellectu? Reſp. conſiderare, primò infinitā peccati vim; ſecundò inexplicabilia bona tū animæ, tum corporis, quæ homo propter peccatū amiſit, tertiò, Quāta, & qualia mala vtriuſque propter illud incurrit; demum immenſam hominis miſeriam, quartò admirari infinitam remedii virtutem, & dignitatem; quintò contemplari dicti remedii qualitatem, nempe quid ſit Incarnatio, Cōceptio, Natiuitas Filii Dei, ſextò infinita commoda, & vtilitates, quæ ad nos tali remedio proueniunt, ſeptimò obſtupeſcere tantam Filii Dei exinanitionem, & humilitatem, & alia. ar. 2. n. 1. 3. & 12. ar. 3. n. 1. 6. & 11.

Quid voluntate? Reſp. primo laudare, & magnificare hæc Dei opera mirabilia; ſecundo de tantis beneficiis gratias agere; tertio tradere nos totos Deo ſicut Deus ſe totū tradidit nobis; quarto imitari Chriſtum humiliando nos, qui ſeipſum adeo humiliauit; quinto, obedire Deo, magna pati, & facere pro illo, conſiderando quanta ille prior pro nobis fecit, ſexto toto corde diligere Deum, qui adeo dilexit nos, vt filium ſuum vnigenitum daret pro nobis; ſeptimò nunquam offendere Deum, quia tam benignum, & beneficum Deum offendere ſumma, & execrabilis impietas eſt. ibid.

EXPLICATIO
Quarti Articuli.

Num. 1.

Qvid explicatur in quarto articulo? Reſ. opus Redemptionis. ar. 4. n. 1.

Quonam opere potiſſimum Chriſtus redemit nos? R. paſſione, & sāguinis effuſione. art. 4. nu. 10. & c.

Quæ differētia eſt inter Myſterium Incarnationis, ar. 2. n. 3.

Redemptionis?Reſ. Redemptio eſt ueluti finis Incarnationis:Chriſtus enim factus eſt homo, vt redimeret nos.

De triplici officio Chriſti. *Num. 2.*

ar.7.n.1. QVotuplex eſt officium, vel munus Chriſti?Reſpō. triplex, primum eſt munus Redemptoris, & hoc dum in terris fuit, præcipue in Paſſione peregit, ſecūdum eſt aduocati, & hoc in cœlo modo pro nobis exercet, tertium iudicis, & hoc in fine mundi adimplebit: Primum explicatur in 4.& 5.articulo, ſecundum in 6. Tertium in ſeptimo. Primum ponit fundamenta Redemptionis, & inchoat illam, ſecundum auget, & perficit in hac vita, tertium conſummat illam in futura.

De opere Redemptionis. *Num. 3.*

C.T.ſeſſ. 5.cap. 1. QVid eſt redimere?Reſp. eſt a ſeruitute, & captiuitate, & miſeria liberare.

Ibid. Homo erat captiuus?Reſp. erat tum peccati, tum

ibid. mortis, tum diaboli.

Chriſtus redemit nos ab omni captiuitate? Reſ. ab omni.

ſeſſ.6.c.2 & 6. Quanam ratione potiſſimum redemit nos a tyrannide, & captiuitate, & miſeria peccati? Reſp. Paſſione, & morte.

ar.5.n.5. Quanam a tyrannide diaboli?Reſp. Deſcenſu ad inferos.

art.5.nu. 12.& 13 Quanam a morte?Reſp. Reſurrectione.

Diuiſio tractationis de paſſione. *Num. 4.*

QVæ explicat Catech. circa articulum quartum? Reſp. tria.

Primò verba articuli declarat.

Secundò cauſas paſſionis explicat.

Tertiò quid de illa docendum, & meditādum ſit proponit.

Explicatio verborum articuli. *Num. 5.*

QVot verba ſũt in articulo quarto? Reſp. quinque, vnum explicat circunſtantiam iudicis, & temporis, nempe illud ſub Pontio Pilato, reliqua declarant, quid in paſſione Chriſti factum ſit.

Cur exprimitur ſub quo præſide paſſus ſit? R. primo, quia actio, vel paſſio ſumme inſignis ſine circumſtantia temporis exprimenda nõ erat, ſecundo vt explicetur quòd gentibus ad crucifigendum, ſicut ipſe dixit, traditus eſt. ar. 4. n. 3.

Quæ verba exprimũt paſſionem? Reſp. iſta, paſſus, crucifixus, mortuus ſepultus. ar. 4. n. 1.

Quid exprimit illud verbum paſſus? Reſp. omnes Chriſti irriſiones, & paſſiones. Ibid.

Quid crucifixus? Reſp. genus ſupplicii ſpecificat.

Quid mortuus? R. mortem ſequutam eſſe oſtendit. ar. 4. n. 4.

Quid ſepultu? Reſp. confirmat mortem per ſepulturam. ar. 4. n. 6. ar 4. n. 8.

De Chriſti Crucifixione. *Num. 6.*

CVr Chriſtus voluit crucifigi? Reſp. ait Catech. diuino conſilio factum eſt, primo vt vnde mors oriebatur inde vita reſurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur, ſecũdo, quia hoc genus mortis erat ſummæ ignominiæ, & ideo ad maiorem humiliationem, & peccati deſtructionem accommodatum. ar. 4. n. 4.

De morte, & ſepultura Chriſti. *Num. 7.*

QVid eſt mors? Reſ. eſt ſeparatio animæ a corpore. ar. 4. n. 6.

Quare Chriſtus dicitur mortuus? Reſp. quia eius anima a corpore ſeparata eſt. ibid.

Diuinitas fuit ſeparata ab anima? Reſp. Non. ar. 4. n. 6.

Fuit ſeparata a corpore? Reſp. Non.

Chri-

num. 9. Chriſtus, vt Deus, an vt homo mortuus eſt? Reſ. vt homo, non vt Deus.

ar. 4. n. 8. & 9. Quomodo ergo vere dicitur, qđ Deus paſſus, mortuus, & ſepultus eſt? Reſp. ſi de natura ſermo ſit, ſola humana paſſa eſt; ſed quia, vt dictum fuit, proprietates vtriuſque naturæ perſonæ Verbi conueniunt, hæc autem perſona verus Deus eſt, efficitur vt reſpectu perſonæ, cui attribuũtur omnia, quæ in natura humana facta ſunt, vere dicatur Deus eſt paſſus, mortuus, & ſepultus: ſicut enim cum moritur corpus, non dicitur quod anima mortua ſit, & tamen homo vere mortuus perhibetur, ita & de perſona Chriſti dicendum eſt.

ar. 2. n. 6. Propter quid Chriſtus mortuus eſt? Reſp. vt vinceret mortem, & nobis vitam daret.

ar. 4. n. 8. Cur ſit mentio de ſepultura? Reſp. vt magis confirmetur, quod mortuus ſit.

ar. 4. n. 9. Corpus Chriſti in ſepulchro paſſus eſt corruptionem? Reſp. Propheta ait nullam.

De materia paſſionis Chriſti, ideſt de eo, in quo paſſio effecta eſt. Num. 8.

ar. 4. n. 2. & 13. QVid eſt materia paſſionis Chriſti? Reſpon. illud, in quo paſſio receepta eſt.

ar. 4. n. 9. In quo fuit recepta? Reſpon ait Catech. tum in anima, tum in corpore.

Vnde habetur quod anima paſſa ſit? Reſ. quia Chriſtus dixit, Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.

art. 4. n. 2 Ibid. Quænam pars animæ paſſa eſt, ſuperior, an inferior? Reſp. Catech. ait inferior.

Quomodo natura humana perſonæ diuinæ vnita potuit pati? Reſp. per talem vnionem proprietates humanæ naturæ ſublatæ non ſunt.

ar. 4. nu. 11. Num. 7. *De efficiente paſſionis Chriſti. Num. 9.*

QVinam fuerunt authores, & effectores paſſionis Chriſti? Reſpon. primo Deus pater pro nobis tradi-

tradidit illum; Secundo ipſemet Chriſtus pro nobis animam ſuam poſuit, & tale genus mortis elegit,& oblatus eſt,quia voluit,& quando voluit;Tertio Gẽtiles illius mortis authores fuerũt; Quarto Iudæi magis;Quinto Iudas eum prodidit; Sexto Petrus eũ negauit; Septimo cæteri omnes deſeruerunt,atque ita totus mundus in mortem Chriſti conſpiraſſe videtur

Quid impulit Chriſtum,vt ſupplicium Crucis ſubiret?Reſp.peccata hominum. ar.4.n.2.

Qui fuerunt auctores, & miniſtri mortis Chriſti? Reſ.illimet peccatores,pro quorum ſalute Chriſtus patiebatur. ibid.

De forma,ſeu modo Paſſionis Chriſti. Num 10.

QVot poſſunt conſiderari circa formam, & modum,quo Chriſtus paſſus eſt?Reſ.multa, primo acerbitas paſſionis;ſecundo indignitas eius reſpectu eius,qui patiebatur, tertio indignitas reſpectu illorum qui miniſtri illius fuerunt:quarto immenſa charitas;qua Chriſtus paſſus eſt: quintò infinitus valor dictæ paſſionis:ſexto quod hæc paſſio omnium virtutum perfectiſſimum eſt exemplum. ar.4.n.1. &c.

De acerbitate Paſſionis Chriſti. Num.11.

QVomodo poteſt conſiderari quanta fuerit acerbitas paſſionis Chriſti?Reſp.examinando extenſionem,& intenſionem dolorum, & paſſionum illius. ar.4.n.19

Quomodo extenſio?Reſp.primo tum corpus,tum anima paſſa ſunt: In corpore quælibet pars paſſa eſt: Pedes,& manus clauis cruci affixæ:Caput ſpinis compunctum,& arundine percuſſum: facies ſputis fœdata,alapis cæſa,totum corpus flagellis verberatam eſt: ſecũdo anima,quoad omnes ſenſus paſſa eſt,viſus vidit horribilia,auditus audiuit ignominias, guſtus expertus eſt fellis amaritudinẽ; tactus vbique ꝑpeſſus eſt:tertio,Paſſio fuit diuturna, & mors crucis prolixior ar.4.n.2. & 13.

xior,paſſiones Chriſti extendebat: 4. Hæc paſſio ad multa lo ca,ad varios iudices,reges, miniſtros exten ſa eſt.

art.4.nu. Quid poteſt conſiderari circa intenſionem? Reſp. poteſt probari,quod fuerit maxima: primo ex effe-ctu,quia ſi ſola cogitatio, & paſſionis rappreſentatio adeo Chriſtum afflixit, vt factus ſit in illo ſudor velut guttæ ſanguinis decurrẽtis in terram, quid fiet in reali paſſione?ſecũdo Corpus Chriſti fuit perfectius, & tẽperantius quam aliorũ hominũ corpora,iõ acriorem quoque ſentiẽdi vim habuit,tertio anima Chriſti fuit omnium nobiliſſima,& innocẽtiſſima, item & puriſſimum Corpus illius,ideo ignominias,& irriſiones cũ maiori afflictione patiebatur, 4. Cæteris ſanctis in tormentis ſæpiſſime Deus ſolamen,& lætitiam immittebat,at Chriſtus Calicem amariſſimæ paſſionis nulla ſuauitate permiſta temperauit.

De circumſtantijs, quæ paſſionis acerbitatem augebant. Num. 12.

art.4 nu. 10.11.12 13. QVæ circunſtantiæ augebant paſſionis acerbitatẽ? Reſ.primo perſona,quæ patiebatur: Creator, Dominus,Rex glorię,Filius Dei,Propheta,Sacerdos, Rex:ſecũdo pro quibus patiebatur,pro ſeruis, inimicis,peccatoribus,tertio, a quibus patiebatur,nempe ab omni genere,& ordine hominum,demum ab illis pro quorum ſalute patiebatur. 4.cum modis,& circunſtantiis loci,temporis, ſociorum, & ſimilium ſummam ignominiam præſeferentibus: & quis iſta poterit explicare.

Quomodo Paſſio Chriſti omnium virtutum magiſtra ſit. Num. 13.

art.4. nu. 13. PAſſio Chriſti eſt magiſtra omnium virtutum?R. eſt,nam patientiam,& humilitatem,& caritatem eximiã,& manſuetudinẽ,& obedientiam,& ſummã animi conſtantiam,paupertatem etiam,& alia,ita

in

in ſummo gradu opere ipſo declarauit, vt talis paſſio ſumma Chriſti prædicationis ad viuum relata dicenda videatur.

De valore paſſionis Chriſti. Num. 14.

PAſſio Chriſti quanti valoris fuit? Reſp. infiniti.

Cur tanti? Reſp. primo, quia perſona Chriſti erat infinita, tota autem paſſio dictæ perſonæ tribuenda eſt, ideo ab illa recipit infinitatem: ſecũdo in Chriſto quadam ratione erat gratia infinita, per quam paſſio ipſa in infinitum grata Deo reddebatur, Ideo valoris erat infiniti: tantus eſt enim valor rei, quanti res æſtimatur; & grata exiſtit: Paſſio autem Chriſti in infinitum Deo gratiſſima fuit. art. 4. nu. 14. & 15.

Paſſio Chriſti eſtne ſufficiens ad integre; & perfecte, & cum ſummo rigore iuſtitiæ, ſatisfaciendũ pro peccatis totius mundi? Reſp. omnino. art. 4. nu.

Eſtne ſufficiens mæreri pro omnibus hominibus vitam æternam? Reſp. ita eſt. ibid.

Quomodo poteſt ſimul ſatisfacere, & mæreri? R. Pretium, quod Chriſtus in Cruce pro nobis obtulit debitis noſtris non ſolum par, & æquale fuit, verum etiam ea longe ſuperauit, ideo prout debitum ſoluit conuenit illi ſatisfactio, prout plus dedit meritum illi conueniens eſt. ibid.

De fine paſſionis Chriſti. Num. 15.

QVis eſt finis paſſionis Chriſti? Reſp. eſt producere illos effectus, ad quos paſſio eſt ordinata. ar. 4. nu. 11.

Ad quos effectus eſt ordinata? Reſp. Aliqui ſunt reſpectu Dei, alii reſpectu hominũ, & alii reſpectu diaboli, mortis, atque peccati. ibid.

Quos effectus facit reſpectu Dei? Reſp. dat ſummã laudem, & gloriam illi, ſecundo ſatisfacit pro peccatis, & offenſis illi illatis, tertio reddit gratias pro collatis beneficiis. 4. noua impetrat ab illo beneficia. ar. 4. nu. 11. 12. 14 15.

Quid

Quid facit contra peccatum, mortem,& diabolű? Reſp.deſtruit illa,& tirannidem illorum.

De fructu paſſionis Chriſti erga homines. Num.6.

ar.4.n.14 QVÆ commoda ex paſsione Chriſti hominibus proueniunt? Reſp.primò liberat nos à peccatis; ſecundò eripit à dęmonis ſeruitute,atque tyrannide: tertiò pęnam peccatis noſtris debitã perſoluit;quartò Deo Patri nos reconciliauit, illiq; pro peccatis noſtris ſatisfecit, & illum placatum nobis reddidit;quintò meruit nobis vitam æternam,& paradiſi ianuę per illam nobis apertæ ſunt.

De applicatione paſsionis Chriſti, & eius neceſsitate. Num.17.

Seſ.6.c.3 CHriſtns pro omnibus hominib. mortuus eſt; Reſpon.pro omnibus.

Ibidem. Omnes homines per Chriſti mortem ſalui fient? Reſp.non,Infideles.n.hæretici,& mali Chriſtiani per illam ſalutem non conſequentur.

Ibidem. Cur hoc? Reſp. quia beneficium Paſſionis Chriſti dictis non communicatur.

ibidem. Cur non communicatur? Reſp.quia meritum Paſſionis illis non applicatur.

Hæc applicatio eſt omninò neceſſaria?Reſp.omnino; de illa.n. ita ait Concilium; Verum etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non tamen omnes beneficium mortis eius accipiunt,ſed ij duntaxat, quibus meritum paſſionis eius communicatur.

ar. Ibid. Cur Deus vult hanc applicationem eſſe neceſſariam?Reſp. quia rei natura ita requirit: Medicina.n. non debet prodeſſe infirmo,cui non applicatur.

Deus eſt paratus illam omnibus applicare? Reſ.nō ſolum paratus,ſed rogat.

Seſ.6.c.5 Cur tot hominibus non applicatur? Reſp.ex culpa ipſorum fit.

In

Digitized by Google

In quò eſt hæc culpa? Reſp. quia nolunt facere quod debent, vt illis applicetur. ibid.

De modo obtinendi applicationem paſſionis. Num. 18.

Qvid debet fieri, vt dicta obtineatur applicatio? Reſp. duo, vnũ eſt accedere ad ſacramenta; Aliud eſt præparare ſeipſum, tum ad ſacramenta, tum ad dictam applicationem ſuſcipiendam. Seſſ. 6. c. 5 & 6.

Quare oportet accedere ad ſacramenta? Reſp. quia ſunt media, per quæ paſſio Chriſti hominibus applicatur. Seſ. 6. c. 5 6. & 14.

In quo conſiſtit præparatio, quæ dicta eſt? Reſp. in fide, ſpe, charitate, & pœnitentia. ar. 4. n. 14

Qua ratione? Reſp. primò oportet credere, quod paſſio Chriſti habeat vim, ſi ſit applicata, faciendi qđ dictum eſt, & credere, quod applicetur per ſacramenta; ſecundò ſperare quod talem applicationem obtinebit ſi cum Dei auxilio præparatus accedit, tertiò velle diligere Deum, & odio habere peccatum. Seſ. 6. c. 6

Hæc præparatio eſt neceſſaria? Reſp. In adultis omnino neceſſaria eſt. Seſ. 6. c. 5

De exercitatione circa Paſſionem Chriſti Num. 19.

Qvid debent facere Parochi, Confeſſores, & Cõcionatores, circa Paſſionem Chriſti Reſp. debẽt ſumma diligẽtia conari, vt inducãt fideles ad ſe exercendũ circa Paſſionẽ Chriſti ſicut modo dicetur. ar. 4. n. 1, & 10.

Fideles quid facere debent? Reſpon. aliquid debẽt præſtare primò in intellectu, ſecundò in voluntate, tertiò in corpore, ac ſenſu.

Quid intellectu? Reſp. Primò intueri infinitã vim peccati, & inexplicabiles miſerias ex illo emanatas; ſecũdò certo ſibi perſuadere, qđ meritum paſſionis Chriſti eſt vnicum remedium peccati, & miſeriarũ illius: tertiò contemplari qualitatem, acerbitatem, & circũſtantias paſſionis, & præcipuè quis eſt ille, qui ar. 2. n. 2. & 3.

patitur

patitur; quartò, conſiderare neceſſitatem, & modum applicationis; quintò neceſſitatem præparationis ad illã; ſextò in his omnibus infinitam Dei miſericordiã & bonitatem admirari.

ar.4 n.1. Quid debet facere voluntas? Reſ. Primò debet ſum
num. 10. mo odio perſequi peccatum: ſecundò ſummò amore
num. 11. diligere Chriſtum, à quo tantum & tale remediũ no-
13.14.26 bis collatum eſt: tertiò procurare applicationẽ dicti remedii, ideo ad ſacramenta cũ præparatione accedere: quartò quotidie frequentius in corde memoriam paſſionis retinere: quintò meditando paſſionem omnes virtutes in illa addiſcere: ſexto in tentationibus recurrere ad illam, vt illius virtute victor euadere poſſit.

Quid debet facere ſenſus? Reſp. aliquid quotidie
ar.5.n.2. pati in memoriam paſſionis Chriſti, veluti in ſommo cibo, potu veſtitu, labore, & ſimilibus.

EXPLICATIO.

Articuli Quinti.

De deſcenſu Chriſti ad Inferos, Num. 1.

ar.5.n.2. Quid per Inferos ſignificatur? Reſpon. Non ſepulchrum, vt quidã impie opinati ſunt, ſed loca, & receptacula animarum, quæ infra terrã abdita ſunt.

ar.5.n.3. Quæ, & quod ſunt dicta loca? Reſp. Primò datur infimus, & teterrimus, & obſcuriſſimus carcer, qui infernus, & abiſſus, & gehenna appellatur, vbi dæmones, & damnati igne cruciati ſunt: ſecundò purgatorium, in quo per ignem animæ piorum ad definitum tempus expiantur, & de hoc Scriptura, Apoſtolica Traditio, & Concilia fidem faciunt: tertiò,

Sinus

Sinus Abrahæ, vbi ante Christi Aduentũ animæ ſanctorum excipiebantur, ibique ſine vllo doloris ſenſu quieta habitatione propter ſpem futuræ redēptionis fruebantur. Aliqui doctores addunt, quartum.i. locum, vbi pueri ſine baptiſmo ante vſum rationis decedentes excipiuntur, ſed de hoc Catechiſmus nihil proponit. Bell.tom 2 cōtr.3 lib.2.c.6 ibid.

Ad quem locum Chriſtus deſcendit? Reſp. Ad ſinum Abrahæ. a.5.nu.3.

Quid deſcendit, aĩa, an corpus, an diuinitas? Reſp. non deſcendit corpus, quia manſit in ſepulcro, non deſcendit proprie loquendo diuinitas, quia hæc vbique eſt: Anima autem Chriſti eſt illa, quæ deſcendit. 5. ar.5.n.4. & n.1. ibid.

Hæc anima deſcenditne tantum virtute, ſeu potentia, an potius vere, & realiter? Reſp. Reali præſentia deſcendit. ar.5.n.1.

Poteſt dici, quod Chriſtus ad inferos deſcendit? Reſp poteſt, quia quidquid animæ, vel corpori Chriſti tribuitur, illud perſonæ ipſius tribuendum eſt.

Dum corpus Chriſti fuit in ſepulchro, & anima in ſinu Abrahæ poteſt dici, quod eadem Chriſti perſona apud inferos fuerit, & in ſepulchro iacuerit? Reſp. poteſt, quia perſona Chriſti nunquam ab anima, vel corpore etiam in triduo mortis ſeparata eſt. ibid.

Diuinitas fuit ſeparata ab anima, vel corpore in triduo mortis? Reſp. non. Ibidem.

Minuitne de ſanctitate, vel poteſtate Chriſti, quod ad inferos deſcenderit? Reſp. non minuit, ſed auxit: Chriſtus.n. non vt captiuus, ſed vt victor, ac inter mortuos liber, alioſque liberaturus deſcendit. ar.5.n.5.

Quando anima Chriſti deſcendit? Reſp. poſtquam e corpore egreſſa eſt. n.5.ar.1.

Quandiu ibi manſit? Reſp. Dum corpus eiuſdem in ſepulchro fuit. Ibid.

Propter quid Chriſtus ad inferos deſcēdit? Reſp. 1. vt ereptis dæmonũ ſpoliis aĩas SS. Patrũ e ſinu Abr. liberaret, vt ſecum in cęlum perduceret. ſecundò vt ſuam etiam apud inferos oſtenderet poteſtatem. ar.5.n.6.

art.5.n.6 Quid apud inferos fecit Chriſtus?Reſp.præter dicta ſit ait Catechiſmus,ſtatim illius aſpectus clariſſimam lucem captiuis attulit,eorumq; animas immēſa lætitia,gaudioq. impleuit: quibus etiam optatiſſimā beatitudinem,quæ in Dei viſione cōſiſtit,impartiuit: quo facto id comprobatum eſt, quod latroni promiſerat illis verbis:Hodie mecum eris in Paradiſo.
ibid.

Portæ Paradiſi fueruntne apertæ alicui antequam Chriſtus moreretur,ac reſurgeret? Reſpon. Non,ſed omnes vel in ſinu Abrahæ,vel in purgatorio detinebantur.

De Reſurrectione Chriſti. Num.2.

ar.5.n.7. QVid eſt Reſurrectio?Reſp.eſt reditus animæ ad corpus,à quo illa fuerat ſeparata.

Reſurrectio dicitur de anima, an de corpore
ibid. Chriſti?Reſp. de corpore,quia hoc ſolū fuit mortuū,
& ar. 11. & ideo per animæ vnionem ad vitam reuocatum.
au.2. Poteſt dici quod Chriſtus reſurrexit?Reſp.poteſt,
ar.5.n.7. quia quod tribuitur corpori Chriſti, & ipſi Chriſto tribuere opus eſt.

ibid. Quomodo Chriſtus reſurrexit?Reſp.Per hoc quod iterum anima corpori vnita eſt.

Qua virtute reſurrexit?Reſp.non aliena,vt alii,ſed
ar.5.n.8. propria virtute;quod in Chriſto proprium eſt.

Quomodo Chriſtus potuit ſeipſum ad vitam reuo-
ibid. care?Reſp.diuina vis tum corpori in ſepulchro, tum animę apud inferos exiſtenti coniuncta fuit,per quā & anima potuit ad corpus redire, & corpus animæ coniungi.

ibid. Nonne aliquando ſcripturæ dicunt Chriſtum à Patre ſuſcitatum fuiſſe?Reſp. Catech. ait: Chriſtus vt homo à Patre dicitur ſuſcitatus, vt vero Deus eſt
ar.5.n.x. ſeipſum dicitur ſuſcitaſſe.

Quando Chriſtus reſurrexit?Reſp.tertià die poſtquam mortuus eſt.

ibid. Iſti tres dies fuerunt integri, & completi? Reſp.

Reſpond. ſecundus fuit completus, alii non.

In quo die reſurrexit? Reſp. in Dominico, ſed ſummo mane;

Quomodo fuit tertia die ſi ante ortum ſolis die dominicò reſurrexit? Reſp. Diei computatio incipit à media nocte ad mediam noctem: cum ergo mortuus ſit in die Veneris hora nona, per reliquum illius diei mortuus manſit, ſimiliter per totũ diem Sabathi; poſt mediam vero noctem Dominicus dies incipiebat, ideo in tertià die facta eſt reſurrectio. ar.5.n.x.

Cur tertià die reſurrexit? Reſp. ait Catec. Vt Chriſtus ſuam diuinitatem declararet Reſurrectionem ad finem ſeculi differre noluit; vt vero homo crederetur non ſtatim poſt mortem, ſed tertiò die reuixit, quod temporis ſpacium ad veram mortem comprobandam, ſatis eſſe videbatur. ibid.

Ob quas cauſas Chriſtus reſurrexit? Reſp. primò, quia iuſtum erat, vt Chriſtus reſurrectione exaltaretur, qui morte & paſſione fuerat humiliatus; ſecundò vt fides noſtra confirmaretur, quod reſurrectione, potiſſimum fit: tertiò, vt ſpes nobis reſurgendi traderetur; quartò, vt ſalutis, & Redemptionis noſtræ miſterium abſolueretur; Chriſtus enim ſua morte nos à peccatis liberauit, reſurgens vero præcipua nobis bona reſtituit, quæ peccando amiſeramus. ar.5.n.11

Quæ vtilitates ex Chriſti reſurrectione ad nos proueniunt? Reſp. primò intellectus noſter illuminatur vt Chriſti diuinitatem cognoſcat, & credat: ſecundò, Chriſti reſurrectio noſtræ reſurrectionis cauſa fuit; tertiò per illam docemur, qua ratione ſpiritualiter peccatis moriendo cum Chriſto ad nouam vitam reſurgere debeamus; quartò, docet nos, vt poſtquã mortui ſumus peccati in vitæ innocentia perſeueremus, quia Chriſtus reſurgens iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur, quintò non ſolum docet perſeuerantiam, ſed vim præbet perſeuerandi. ar.5. n.13 & 14.

Quæ ſigna ſunt ſpiritualis reſurrectionis? Reſp. vnum, ſapere cœleſtia, aliud deſpicere terrena. ar.5.n.15

EXPLICATIO
Articuli. Sexti.

De Aſc enſione Chriſti. Num. 1.

ar.6.n.1. CHriſtus antequam aſcendit in cęlum com-
pleuitne opus, & myſterium noſtræ Redē-
ptionis? Reſp. compleuit, quia in paſſione
pro nobis plenè ſatisfecit.
ibid. Completa fuit exequutio dictæ redemptionis?
ar.1.n.1. Reſp. non, ſed multa tum à Chriſto, tum à nobis ſup
erant faciēda, vt hominis redemptio perficeretur.
ar.7.n.1. Quid faciendum erat Chriſto? Reſp. officium tum
iudicis, tum aduocati; ideo aſcendit in cęlum, vt aduo
cati munus adimpleret.
ar.6.n.2. Qua virtute Chriſtus aſcendit? Reſp. non aliena, vt
Helias & alii, ſed propria virtute aſcendit.
ibid. Hæc virtus fuit Chriſti, vt Deus eſt, an vt homo?
Reſp. fuit etiam vt homo.
ibid. Qua ratione? Reſp. ait Catech. Quamuis .n. natura-
li vi, id ſieri non potuerit, tamen virtus illa, qua bea-
ta Chriſti anima prædita erat, corpus, vt libuit mo
uere potuit; corpus vero quod iam gloriam adeptū
erat mouentis animæ imperio facile parebat.
n.6.n.1. Chriſtus aſcendit vt Deus, an vt homo? Reſp. ait
2. Catech. Vt homo eſt, in cœlum corpore, & anima
aſcendit, nam vt Deus eſt, nunquam ab eo abſuit, vt
qui diuinitate ſua loca omnia compleat.
ar.6.n.5. Quibus de cauſis Chriſtus aſcendit in cœlū? Reſp.
primò quia eius corpori glorioſo non terra, ſed cęli
domicilium conueniebat; ſecundò, vt ibi apud Pa-
trē aduocati pro nobis officio fungeretur, tertiò, vt
oſten-

oſtendet regnum ſuum non eſſe terrenum, & deficiēs ſed cæleſte,& æternum,quarto vt nos, menteſq. noſtras ad paradiſi deſideriū eleuaret,ac inflammaret.

Quæ vtilitates ad nos ex Chriſti Aſcēſione prouenerunt? Reſp. primò Spiritum ſanctum in nos miſit; ſecundò, dum fungitur officio aduocati infinita bona nobis obtinet; tertiò datur nobis cauſa maximæ lætitiæ & ſpei quod tantæ authoritatis aduocatū in cœlo habeamus;quartò partes cæli aperuit,ibiq. nobis locum præparauit,viamq;muniuit,quia illuc perueniremus;quintò Prophetas, & ſanctos Patres in Paradiſum tanquam primitias generis humani introduxit;Sextò datur nobis occaſio maioris meriti circa fidem,dum in Chriſtum non præſentem aſpectui, ſed abſentem credimus:ſeptimo confirmatur ſpes noſtra,quod vbi eſt caput noſtrum, ibi & nos mēbra eſſe illius ope,poſſimus; octauò amor noſter in cælū rapitur,quia vbi eſt Chriſtus theſaurus noſter ibi & cor noſtrum eſſe debet 9.Mens noſtra ad perfectiora erigitur,ſi.n.Chriſtus viſibili prẹſentia apud nos pmanſiſſet,dum illum vt hominem aſpiceremus,quaſi amore corporali diligeremus, nunc autem in cælo exiſtens amorem noſtrum reddidit ſpiritualem,& dum abſentem illum cogitamus, vt Deum diligimus & honoramus: Apoſtoli.n.in Chriſto præſente magis humanitatem,in abſente magis diuinitatem dilexerunt,decimò per Aſcenſionem Chriſti Eccleſia magnis muneribus eſt decorata,nā illi Spiritus ſanctus cum ſuis donis datus eſt,Chriſtus vniuerſæ Eccleſiæ inter homines paſtorem, & ſummum Antiſtitem Petrum Apoſtolorum Principem reliquit; Quoſdā dedit Apoſtolos,Prophetas,Euangeliſtas,Paſtores, Doctores,atque ita ad dexteram Patris ſedens aliis atq. aliis diuerſa dona ſemper impertitur:Demum Aſcenſio Chriſti non ſolum nobis viam ad cẹlum aſcendēdi patefecit,ac demōſtrauit,ſed etiam vim, & virtutem illuc perueniendi nobis largita eſt.

ar. 6.n.6. 7.8.9.

E 5 De

De ſeſſione Chriſti ad dexteram Patris. Num. 1.

ar.6.n.3. CHriſtus manet in Cælo cum magno honore? Reſp. cum maximo.

ibid. Quibus verbis explicatur tantus honor? Reſp. tribus, primum ſedere, ſecundum ad dexteram, tertium Patris omnipotentis.

ibid. Sedere ſignificatne hoc loco figuram, vel ſitũ, vel poſitionem corporis Chriſti, ita vt corporaliter dicatur ſedere? Reſp. non, quia ita ſedere corporibus ob laſſitudinem concedi ſolet, in Chriſti autem corpore glorioſo laſſitudo cadere non poteſt.

ibid. Quid ſignificat ergo ſedere? Reſp. primo regiam, ſummamque poteſtatem, ac gloriã; quia ſedere apud regem ſummam indicat dignitatem, & maieſtatem, ſecundo indicat firmam, ac ſtabilem poſſeſſionem dictę poteſtatis, ac glorię, qui enim ſedet quaſi fixus, atque quietus manet, ideo ſedere indicat ſtabilem poſſeſſionem.

ibid. Deus habet dexteram, vel ſiniſtram? Reſp. Nõ, quia talia corporibus tribuuntur, ideo cum Deus ſpiritus ſit, illi conuenire non poſſunt.

ar.6.n. 3 Cur ergo tribuitur Deo? Reſp. per metaphorã fit; ſæpe enim ſacræ litteræ, vt ſe humano captui accommodent, Deo humana tribuunt membra, & affectiones.

ibid. Quare Chriſtus dicitur ſedere ad dexteram? Reſp. ait Catech. quia in humanis rebus ei maiorem honorem tribui exiſtimamus, qui ad dexteram collocatus, ob id ad explicandam Chriſti gloriam ad dexteram ſedere confitemur.

ibid. Cur dicitur Patris, & omnipotentis? Reſpon. vt ſignificetur cauſa tãtæ gloriæ, tum quia eſt Filius, tum quia eſt illius patris, qui infinitam potentiam, & maieſtatem habet, cum enim ſit Filius hæres vniuerſorum, quanta eſt gloria Patris, tanta & Filii maieſtas confitenda eſt.

EXPLICATIO
Articuli Septimi.

De Iudicio Chriſti. Num. 1.

Chriſtus exercet officium iudicis? R. Non ſolùm Redemptoris, & aduocati, ſed ẽt iudicis officium habet. ar.7.n.1.

Quid circa iudicium Chriſti debet cõſiderari? Reſp. primo de iudice, ſecundo de iudicio, tertio de ſententia iudicis, quarto, de vtilitate, quæ ex dicto iudicio accipi poteſt. art.7.

Quis eſt iudex viuorum, & mortuorum? Reſpon: Chriſtus. ibid.

Chriſtus eſt Iudex, vt Deus, an vt homo? Reſp. ait Catech. ſacræ litteræ declarant, quod non ſolum, vt Deus, ſed etiam vt homo a Deo Iudex eſt conſtitutus

Nonne poteſtas iudicandi omnibus perſonis ſanctæ Trinitatis communis eſt? Reſp. Eſt, ſed præcipue tribuitur Filio ea ratione, qua ipſi quoque ſapientia tributa eſt. ar.7.n.3.

Cur potiſſimum Chriſto, etiam vt homo eſt, officiũ datum eſt iudicandi? Reſp. primo docebat vt iudex hominum corporeis oculis poſſet videri, & eius ſententia aurib. percipi, & omnino quod iudicium illud ſenſibile eſſet, ſecundo iuſtiſſimum erat, vt Chriſtus, qui vt hõ iniquis hominem ſententiis condemnatus fuit, omnium deinde iudex ab omnib. conſpiceretur. ar.7.& 6

Quando Chriſtus hoc iudicium exercebit? Reſp. in ſecundo aduentu, & in fine mundi, ar.7.n.2.

Quotuplex eſt aduẽtus Chriſti? R. duplex, vnus eſt cum carnem aſſumpſit, & hõ factus eſt, ſecũdus cum ibid.

ad iudicandos homines in fine mundi venturus eſt, primus miſericordiæ, ſecundus iuſtitię tribui debet.

ar.7.n.3. Quotuplex iudicium Chriſti? Reſp. duplex, vnum priuatum, & fit cum vnuſquiſque noſtrum migrat è vita, ſtatim.n. ad tribunal Chriſti ſiſtitur, vt de actib. cordis, oris, & operis rationem reddat, alterum publicum quod in fine mundi, vno die, vno in loco, omnib. hominibus præſentibus, & ſpectantibus, quid in æternum de ſingulis ſit futurum determinabit.

ar.7.n.4. Quibus de cauſis hoc iudicium vniuerſale futurũ eſt? Reſp. primo, quia exempla, opera, & doctrina multorum, vel vtile, vel damnum efficiunt, ideo ante finem mundi præmium, vel pæna illis decerni non poterat; parẽtes.n. filios, doctores libros, magiſtri diſcipulos, & alii alios ſucceſſiuè ſui imitatores relinquũt, vnde quanam rõne, vel boni, vel mali futuri cã ſunt; ſecundò per vniuerſale iudicium ſatisfiet famæ multorum piorum, quæ iniuſte fuit offenſa, & a multis auferetur gloria illis iniuſte data, ſine enim publico, & vniuerſali hominum conuentu hoc fieri poſſe non videbatur, tertio, quia iuſtum eſt, vt ſicut corpora fuerunt conſortia laborum, & virtutis, ac vitii, ita eſſent prẽmia, ac pęnæ conueniens fuit, vt aĩæ corpora reaſſumerent, & poſt hoc vtriſq; præmia, & pœnæ decernerentur: quarto quia Deus nũc videtur, aliqua permittere, quæ diuinæ iuſtitiæ, & prouidẽtiæ, minus videntur conuenire, veluti quod impii pacifice viuãt & diuitiis aliiſque bonis abundent, iuſti vero afflicti, & pauperes ſint, equum erat, vt coram omnib. ſũma Dei iuſtitia, atque prouidentia declararetur, quod in generali iudicio optime fit; quintò, optima ratione a Deo factum eſt, vt hominibus finale iudicium cũ præmiis, & pœnis modo proponeretur, ſic.n. pii recreantur, impii terrentur, iuſti in virtute confirmantur, mali a peccato metu pœnæ deterrentur.

Quænam ſigna generale iudicium præcedent?

ar.7.n.7. Reſp. ex ſacris litteris habetur quod hæc tria.

Primo prædicatio Euangelii per vniuerſum orbẽ.

Secun-

Secundò, diſceſſio ideſt diuiſio inter gentes, & populos, ſeu diſceſſio a fide.

Tertiò Antichriſtus: Hæc tria cum fuerint, prope eſſe generale iudicium indicabunt.

Qualem, & quomodo Chriſtus pro iuſtis ſententiã feret? Reſpond. ſic. Chriſtus lętis oculis pios a dextra ſtantes intuẽs ita de illis iudicium ſumma cum benignitate pronunciabit: Venite benedicti Patris mei, poſſidete Regnum, quod paratum eſt vobis a conſtitione muundi; Quid hoc iucundius? ar. 7. n. 8.

Et quale iudicium in impios erit? Reſpon. Ad hos, qui à ſiniſtra ſtabunt, Chriſtus conuerſus ſuam iuſtitiam in eos effundet his verbis: Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius. ar. 7. n. 9.

Hæc ſententia quid mali continet? Reſp. primo pœnam damni, ſecundo pœnam ſenſus. Ibidem.

Quid eſt pęna damni? Reſp. Eſt carentia omnis boni, & præcipuè diuinæ viſionis. Ibidem.

Quæ verba explicant pœnam damni? Reſp. Illa, Diſcedite à me, & illa, Maledicti; Dum enim ait, Diſcedite a me, oſtendit auerſionem a Deo, ſeparationem, & carentiam viſionis illius, abſentia enim nõ videmus: Cum vero dicit, maledicti, declarat quod Deus nõ ſolum erit illis non amicus, ſed inimicus, non ſolũ non faciet illis bona, ſed faciet mala, non ſolum non diliget, ſed odio habebit: Maledicere enim Dei eſt malũ non ſolum dicere, ſed facere. ibidem.

Quid eſt Pœna ſenſus? Reſp. eſt illa, quæ corporis percipitur ſenſu, vt in verberibus, & flagellis contingit, ſed præcipue ignis tormenta ſummi doloris ſenſum efficere ſolent. ar. nu. 7. 10.

Quibus verbis explicatur pœna ſenſus? Reſp. Primò illo verbo in ignem. Secundò illo æternum: Tertiò, illo, qui paratus eſt Diabolo, & angelis eius. Primum declarat maximam pœnam, ſecundum maximam durationem, tertium torrores crudeliſſimos, & ſumme infenſos. ibid.

ar. 7. nu. 11. Quæ vtilitas oritur ex conſideratione iudicii? Reſp. Primò cohibet homines a peccatis, & frenat prauas animi cupiditates; Secundò iuſti ad virtutē maxime incitantur, cum per illam vident tanta bona obtineri, & tanta mala vitari. Tertiò mirifice iuuat ad perferendas miſerias, & iniurias, & calumnias iniuſte illatas; Conſolatur enim quod in tali iudicio omne occultum manifeſtum coram omnibus fiet. Et vnicuiq; quod ſuum eſt tribuetur.

EXPLICATIO.
Tertiæ partis Symboli.

Cat. c. 1. post pſ. num. 4. DE quanam re agitur in tertia parte Symboli? R. primò de Spirituſancto, qui eſt caput, & fons omnis noſtræ ſanctitatis, ſecundò de Eccleſia, quæ a Spirituſancto ſanctificatur, & regitur, tertiò de quibuſdam bonis, quæ per Spiritum ſanctum Eccleſiæ collata ſunt.

ar. 8. n. 1. Quid debet cōſiderari de Spiritu ſancto? Reſp. primo de nomine ipſius, ſecundo de perſona, tertio de proceſſione illius a Patre, & a Filio, quarto de effectibus, qui ab ipſo procedunt.

EXPLICATIO
Articuli Octaui.

De Nomine Spirituſancti Num. 1.

ar. 8. n. 2. ibid. QVibus conuenit hæc vox Spiritus? Reſp. conuenit præcipue animabus iuſtorum, angelis, & Deo.

Sin-

Singulæ perſonæ Trinitatis, nempe Pater, & Filius, & Spirituſſanctus, poſſunt dici Spiritus, & ſanctus? Reſp. poſſunt, quia Deus ſpiritus eſt, item ſanctus eſt.

In articulo 8 quomodo accipitur iſta vox Spirituſſanctus? Reſp. pro tertia perſona Sanctiſſimæ Trinitatis. ar. 8. n. 2

Hoc nomen conuenit illi? Reſp. omnino, quia ſpiritualem vitam in nos infundit, & toti Eccleſiæ fons, & caput eſt ſanctitatis. ar. 8. n. 3

Quare ſpiritui Sancto nomē proprium ſicut Patri, & Filio attributum non eſt? Reſ. quia proceſſioni qua Spirituſſanctus a Patre, & à Filio originem habet, proprium nomen aſſignatum non eſt. ibid.

Cur nō eſt aſſignatum? Reſp. quia illa actio, qua Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum in humanis non reperitur, ideo à rebus creatis proprium nomen deſumi non poteſt, ſed communi vocabulo vti neceſſe eſt. ibid.

Cur Patri, & Filio proprium nomen eſt tributum? Reſp. quia Pater per generationem producit Filium, generatio autem in humanis reperitur, & generanti nomen Patris, genito nomen Filii poſitum eſt. ibid.

De perſona Spirituſſancti. Num. 2.

Spirituſſanctus eſt Deus? Reſp omnino, æque, ac Pater, & Filius, & Cate. per ſcripturas euidēter, quod ita ſit probat, & eſt de fide. ar. 8. n. 4.

In octauo articulo explicatur quod Deus ſit? Reſp. explicatur per illud verbum. In.

Qua ratione? Reſp. Credere In, excepto Deo, nulli rei, vel perſonæ creatę poteſt conuenire. ideo qui credit in Spiritum ſanctum, fatetur illum eſſe Deū, octauus autem articulus habet. Credo in Spiritum ſanctum. art. 9. nu. 11. ar. 9. nu. 12.

Spiritus ſanctus eſt vna ex diuinis perſonis? Reſp. eſt, nempe tertia: Pater enim eſt prima, Filius ſecunda, Spirituſſanctus tertia. ca. 1. n. 4. poſt pſ.

Cur

artic.7. Cur tertia perſona eſt? Reſp. propter originem, quia enim a Patre originem habet Filius,& à Filio,ac Patre Spirituſſanctus,propter hanc originem,vt ſup. dictum eſt, dicitur quod Pater eſt prima perſona,Filius ſecunda,Spirituſſanctus tertia.

ar.8.n 4. ar.1.n.10 Propter hoc eſtne aliqua inæqualitas, ita vt Spiritus ſanctus ſit minor,aut poſterior Patre, ac Filio? Reſp.nulla eſt omnino.

De proceſſione Spirituſſancti. Num.3.

ar.8.n.3. QVid ſignificat hoc nomen proceſſio? Reſp.ſignificat quod aliquid ab alio deductionē, vel emanationem,vel originem habeat. ibid.

Quot ſunt in Deo emanationes, vel proceſſiones? Reſp. duæ,vna per intellectum,& dicitur generatio, & per hanc producitur Filius à Patre,alia per voluntatem,& hæc proprium nomen non habet, ſed congruo nomine dicitur Spiratio, vel proceſſio, & per hanc Spirituſſanctus à Patre,& a Filio procedit.

ar.8.n 3. Catechiſmus quid docet de hac proceſſione?Reſp. ait in hanc Deus ſeipſum totum vi amoris communicat:ideſt in proceſſione,quæ fit in Deo per intellectum Deus communicat ſe ſolum per modum verbi: in hac autem communicat ſe ſolum per modum amo-
ar.8.n.9. ris,quia producit Spiritum ſanctum, qui amor eſt.

Quodnam eſt principium, à quo ita proceſſio emanat?Reſp.Pater,& Filius, qui conſiderantur tanquā
ar.8.n.3. vnum principium illius; non tanquam duo.

Per quam potentiam Pater, & Filius producunt Spiritum ſanctum? Reſp. per voluntatem amore inflammatam.

ar.8. Qua ratione producunt? Reſp.per modum amoris, .i. eo modo,quo amor à voluntate productus eſt non eo quo verbum ab intellectu produci ſolet.

ar.6.n.10 Quid producitur?Reſp.Spirituſſanctus qui eſt idē plene,& per caritatis amorē à Patre, & Filio Procedens,genitorem,& genitum,æterno,atque indiſſolubili vinculo inter ſe connectens.

De

De effectibus Spirituſſancti. Num 4.

SPiritus ſanctus producit aliquos effectus in nos? Reſp. producit. ar.8.n.7.

Dicũtur effectus Spirituſſancti? Reſp. dicuntur,& illi vt proprii tribuuntur. ibid.

Dicti effectus à tota Trinitate producti ſunt? Reſp. ita eſt, quia opera omnia, quæ Deus extra ſe facit, toti Trinitati communia ſunt. ibid.

Cur ergo præcipue Spiritu ſancto appropriantur? Reſp. Quia Spirituſſanctus eſt amor diuinus,& bonitas illi à ſacris litteris appropriatur, & tanquam perennis fons bonitatis, ideo effectus, qui a diuina voluntate veluti amore inflammata in nos proficiſcunt recte Spirituiſancto quadam ratione appropriari debent. ibid.

Omnia bona & beneficia a Deo accepta tanquam à Spiritu ſancto data cognoſci debent? Reſp. ita eſt, vnde etiam Spirituſſanctus Donum appellatur. ar.8.n.7.

Cur dicitur Donum? Reſp. quia ſummus Dei in nos amor efficit, vt beneficia nobis collata benigne, & gratuito,& abſque ſpe remunerationis tribuantur. ibid.

Quæ differentia eſt inter Spiritum ſanctum,& effectus illius? Reſp. illa quæ eſt inter Creatorem,& creaturam. ar.8.n.8.

Nonne aliquando effectus vel dona Spirituſſancti dicuntur ſpirituſſanctus, veluti dicitur ſpiritus ſapientiæ,&c? Reſp. ait Catech. dicuntur, & tamen dona Spiritus Sancti ab eodem ſpiritu tanquam finitũ ab infinito ſunt diſtinguenda.

Qui ſunt iſti effectus? Reſp. Primus eſt vita ſpiritualis, ideo in Symbolo Niceno dicitur ſpiritus viuificans: facit enim, vt anima ita Deo coniuncta ſit, vt quodam modo quod viuat vi a Dei dici poſſit. ar.8.n.8. & 8.

Secundus eſt quod omnia beneficia Dei gratuito nobis data munera, & dona Spirituſſancti vocari poſſunt?

Tertius

Tertius, ſeptem dona Spiritusſancti, nempe Charitas ſapientia, &c. maximum cumulum beneficiũ collectum habent.

Quartus, gratia iuſtificans effectus Spiritusſancti eſt, & hanc ſequitur comitatus virtutũ, per illam efficimur participes diuinæ naturæ, ideo per eandem Filii Dei non ſolum nominamur, ſed vere ſumus.

ar.8.n.1. Quæ vtilitas homini prouenit ex hac cognitione? Reſp. Primò humiliatur homo conſiderando ſe eſſe fontem miſeriæ, & omnia bona, quæ habet, ab hoc Spiritu ſancto obtinuiſſe; ſecundò erigitur ſpes, vt à tam benigno datore omnia bona ſperet, petat, obtineat; tertio prouocatur ad ſummum in Deum amorẽ, tantum .n. benefactorem diligere iuſtiſſimum eſt.

EXPLICATIO Articuli Noni.

De ſancta Eccleſia Catholica. Num. 1.

ar.9.n.1. Qvare poſt articulũ de Spiritusſancto ponitur articulus de Eccleſia? Reſp. quia Eccleſia pendet à Spiritusſancto, a quo regitur, viuificatur, ſanctificatur.

a.8.n.23 In quot partes diuiditur articulus de Eccleſia: Reſp. in duas, in prima agitur de Eccleſia, in ſecunda de communione Sanctorum.

De neceſſitate cognoſcendi Eccleſiam. Num. 2.

ar.9.n.8. EST neceſſarium, vt omnes Eccleſiam cognoſcant? Reſp. ait Catec. cum Eccleſiæ ab omnibus parendum ſit neceſſe eſt, vt à ſingulis cognoſcatur.

Eſt

311

Eſt neceſſarium, vt explicetur fidelibus quænam ſit vera Eccleſia?Reſp.Eſt;quia hæretici multa mendacia de Eccleſia diſſeminarunt,& ideo vera doctrina de illa tradenda eſt.

Qui paratus eſt credere Eccleſiæ poteſt eſſe hæreticus? Reſp. non poteſt. ar.9.n.1.

De ſignificatione huius nominis Eccleſia. Num 3.

ECcleſia eſt nomen Latinum?Reſp. Grecum eſt. ar.9.n.2.
Quid ſignificat?Reſp. Euocationem,& à ſcriptoribus accipitur pro cõcilio,& concione, ſeu pro multitudine,quæ ſimul vnita ſit.

Eccleſia accipitur pro bona tantum, an etiam pro mala hominum multitudine? Reſp. Aliquando ſcriptura accipit hac vocẽ[Eccleſia]pro mala hominum veluti infidelium multitudine,ſed ordinarie pro populo,& congregatione fidelium,& Chriſtianorum accipi ſolet. Ibid.

Ante Chriſti aduentum fidelis populus quomodo vocabatur?Reſp.Sinagoga. ar.9.n.3.

Cur hoc?Reſp.quia Sinagoga ſignificat multitudinem vnitam:Hæc autem etiam animalibus conuenit, ideo ille populus ſignificabatur tanquam pecudum more congregatus. Ibid.

Cur Chriſtianus populus dicitur Eccleſia?Reſp.vt oſtendatur,quod a Deo ad cœleſtia,& diuina vacatus ſit. Ibid.

Eccleſiæ vox accipiturne ſemper in ſcripturis pro vniuerſa fidelium multitudine?Reſp.Non,ſed aliquã do accipitur pro ſola parte fidelium veluti vnius ciuitatis. vnde Apoſtolus vocat Eccleſiam Corinthi congregationem fidelium, quæ ibi erat. ar.9.n.10

Quando Eccleſia accipitur pro vniuerſa fidelium multitudine?Reſp.precipue cum apponitur hæc vox Catholica:veluti credo ſanctã Eccleſiã Catholicam. ar.9.n.16

Quid ſignificat hæc vox Catholicum? Reſp. idem quod vniuerſale. ibid.

Tertius, ſeptem dona Spirituſſancti, nempe Charitas ſapientia, &c. maximum cumulum beneficiũ collectum habent.

Quartus, gratia iuſtificans effectus Spirituſſancti eſt, & hanc ſequitur comitatus virtutũ, per illam efficimur participes diuinæ naturæ, ideo per eandem Filii Dei non ſolum nominamur, ſed vere ſumus.

ar.8.n.1. Quæ vtilitas homini prouenit ex hac cognitione? Reſp. Primò humiliatur homo conſiderando ſe eſſe fontem miſeriæ, & omnia bona, quæ habet, ab hoc Spiritu ſancto obtinuiſſe; ſecundò erigitur ſpes, vt à tam benigno datore omnia bona ſperet, petat, obtineat; tertio prouocatur ad ſummum in Deum amorẽ, tantum .n. benefactorem diligere iuſtiſſimum eſt.

EXPLICATIO Articuli Noni.

De ſancta Eccleſia Catholica. Num. 1.

ar.9.n.1. QVare poſt articulũ de Spirituſancto ponitur articulus de Eccleſia? Reſp. quia Eccleſia pendet à Spiritnſancto, a quo regitur, viuificatur, ſanctificatur.

a.8.n.23 In quot partes diuiditur articulus de Eccleſia? Reſp. in duas, in prima agitur de Eccleſia, in ſecunda de communione Sanctorum.

De neceſſitate cognoſcendi Eccleſiam. Num. 2.

ar.9.n.8. EST neceſſarium, vt omnes Eccleſiam cognoſcant? Reſp. ait Catec. cum Eccleſiæ ab omnibus parendum ſit neceſſe eſt, vt à ſingulis cognoſcatur.

Eſt

311

Eſt neceſſarium, vt explicetur fidelibus quænam ſit vera Eccleſia? Reſp. Eſt; quia hæretici multa mendacia de Eccleſia diſſeminarunt, & ideo vera doctrina de illa tradenda eſt.

Qui paratus eſt credere Eccleſiæ poteſt eſſe hæreticus? Reſp. non poteſt. ar.9.n.1.

De ſignificatione huius nominis Eccleſia. Num 3.

ECcleſia eſt nomen Latinum? Reſp. Grǽcum eſt. ar.9.n.2. Quid ſignificat? Reſp. Euocationem, & à ſcriptoribus accipitur pro cõcilio, & concione, ſeu pro multitudine, quæ ſimul vnita ſit.

Eccleſia accipitur pro bona tantum, an etiam pro mala hominum multitudine? Reſp. Aliquando ſcriptura accipit hac vocẽ [Eccleſia] pro mala hominum veluti infidelium multitudine, ſed ordinarie pro populo, & congregatione fidelium, & Chriſtianorum accipi ſolet. Ibid.

Ante Chriſti aduentum fidelis populus quomodo vocabatur? Reſp. Sinagoga. ar.9.n.3.

Cur hoc? Reſp. quia Sinagoga ſignificat multitudinem vnitam: Hæc autem etiam animalibus conuenit, ideo ille populus ſignificabatur tanquam pecudum more congregatus. Ibid.

Cur Chriſtianus populus dicitur Eccleſia? Reſp. vt oſtendatur, quod a Deo ad cœleſtia, & diuina vacatus ſit. Ibid.

Eccleſiæ vox accipiturne ſemper in ſcripturis pro vniuerſa fidelium multitudine? Reſp. Non, ſed aliquã do accipitur pro ſola parte fidelium veluti vnius ciuitatis. vnde Apoſtolus vocat Eccleſiam Corinthi congregationem fidelium, quæ ibi erat. ar.9.n.10

Quando Eccleſia accipitur pro vniuerſa fidelium multitudine? Reſp. prǽcipue cum apponitur hæc vox Catholica: veluti credo ſanctã Eccleſiã Catholicam. ar.9.n.16

Quid ſignificat hæc vox Catholicum? Reſp. idem quod vniuerſale. ibid.

De

De varijs nominibus Eccleſiæ Catholicæ Num. 4.

ECcleſia habet plura nomina? Reſp. habet. primò enim dicitur Domus,& ędificium Dei; ſecundò columna,& firmamentũ veritatis, tertiò Grex ouiũ Chriſti, Quartò Sponſa Chriſti, Quintò Corpus Chriſti myſticum.

De patribus Eccleſiæ. Num. 5.

Num. 5. IN quot partes Eccleſia diuiſa eſt? Reſp. in duas. Vna dicitur triumphans, & eſt beatorum, qui de mundo, carne, & diabolo triumpharunt. Alia dicitur militans, & eſt hominum viatorum, qui cum mundo, carne, & diabolo bellum habent.

Illi, qui ſunt in purgatorio in quanam parte Eccleſiæ ſunt? Reſp. Doctores fideles in Purgatorio pœnas luentes appellant Eccleſiam ſatisfacientem, & ſunt medii inter Eccleſiam militantem, à qua recedunt, & Triumphantem ad quam accedunt.

Num. 6. Eccleſia Triumphans, & Militans ſunt duæ, an vna Eccleſia? Reſp. Vna tantum ex vtraque enim tanquam ex duabus partibus vna Eccleſia fit: Triumphans enim præceſſit, Militans ſequitur vt cum illa coniungatur.

Quid ſit Eccleſia Militans. Num. 6.

Num. 11. ILla pars Eccleſiæ, quæ dicitur Militans, quomodo
Num. 2. diffinitur? Reſp. ſic. Eſt populus fidelis per vniuerſum quidem orbem terrarum diſperſus, ſed tamen ſub eodem capite inuiſibili Chriſto, & viſibili Romano Pontifice coadunatus.

De Membris Eccleſiæ. Num. 7.

Nu. 7. 8. QVęnam dicuntur eſſe membra Eccleſiæ? Reſpon. fideles.

Boni-

Boni, & mali homines modo ſint fideles ſunt mem bra Eccleſiæ? Reſp. ſunt, ſed diuerſa ratione.

Quænam eſt hæc diuerſitas? Reſp. boni, i. qui in gra tia Dei ſunt, membra viua eſſe dicuntur, mali in pec cato mortali conſtituti membra mortua appellantur. Num.8.

Quinam ab Eccleſia excluduntur? Reſp. primò infi deles, qui nunquam fidem Chriſti ſuſceperunt; ſecun dò Hæretici, & ſciſmatici, qui a ſuſcepta fide defece runt; tertiò Excommunicati, qui à communione Ec cleſiæ excluſi ſunt. Num.9. Num.9.

Miniſtri Eccleſiæ in peccato conſtituti ſuam reti nent poteſtatem? Reſp. retinent, quia verè membra Eccleſiæ ſunt.

De capite Eccleſiæ. Num.8.

Eccleſia habet caput? Reſp. habet tum Inuiſibile, quòd eſt Chriſtus, tum viſibile, quod eſt Roma nus Pontifex. ar.9.n.ii.

Cur caput viſibile à Chriſto Eccleſiæ traditũ eſt? Reſp. ob triplicem rationem; prima eſt, quia mēbris viſibilibus, ideſt fidelibus, & corpori viſibili, quod eſt Eccleſia, caput viſibile conueniebat; ſecunda quia tanta hominum multitudo tam longe, lateque diffuſa abſque vnitate viſibilis capitis vniri non valebat: ter tia quia ſicut Chriſtus eſt ſacramentorum author, & inuiſibilis, ac intimus præbitor, & tamen homines externos ſacramentorum miniſtros inſtituit, qui in perſona ſua illa conferrent; ita ipſe Eccleſiæ inuiſibi le caput, & intimus rector exiſtens eidem hominem ſuæ poteſtatis Vicarium, & miniſtrum præfecit. Num.ii. 22. 13.

Quid eſt eſſe caput Eccleſiæ? Reſp. eſt habere po teſtatem in illam, & eſſe rectorem illius, talia. n. caput habet in membra ſua. ibid.

Quis primus poſt Chriſtum fuit caput Eccleſiæ? Reſp. S. Petrus. ibid.

A quo fuit inſtitutus in caput illius? Reſp. à Chriſto, cuius vicarius fuit.

10.22. Quando? Reſp. cum illi oues ſuas paſcendas ampliſſimis verbis commendauit.

Quare Romanus Pontifex eſt caput viſibile Ec-
a.8.n.11. cleſiæ? Reſp. quia eſt ſucceſſor Petri.

Quare eſt ſucceſſor Petri? Reſp. quia ſedet in Cathedra Romana, in qua Petrus vſque ad mortem ſedit, ille, enim ſuccedit Petro, qui ſuccedit in Cathedra, in qua Petrus dum ſederet mortuus eſt. Ita etiã Scribę, & Phariſei ſuper Cathedram Moyſi ſedere à Chriſto dicti ſunt.

ibid. Cur ſucceſſor Petri eſt Vicarius Chriſti & caput Eccleſię? Reſp. Quia Chriſtus Petrum reliquit Vicarium ſuum cum ſucceſſoribus illius.

De proprietatibus Eccleſiæ. Num. 9.

ibid. QVænam ſunt proprietates Eccleſię? Reſp. iſtæ quatuor 1. quod ſit vna, ſecunda quod ſit ſancta, tertia quod ſit Catholica, quartò quod ſit Apoſtolica.

De vnitate Eccleſiæ. Num 10.

a.9.n.11. &c. QVomodo Eccleſia eſt vna? Reſp. primò eſt vna, quia habet vnum caput inuiſibile Chriſtum, viſibile Romanum Pontificem; ſecundò vnus eſt ſpiritus, qui regit, & ſanctificat Eccleſiam, & ſe habet ad illam ſicut anima ad corpus, cui vnita eſt; tertiò quia in Eccleſia eſt eadem fides, Deus idem, idem Baptiſma, eadem lex, ſacramenta, & ſacrificium idẽ.

De ſanctitate Eccleſiæ. Num. 11.

a.9.n.15. QVa ratione Eccleſia dicitur Sancta? Reſp. Primò; quia Eccleſia eſt Deo dedicata, & conſecrata; quæ autẽ diuino cultui ſunt adſcripta vt vaſa, veſtes, & altaria ſancta ſunt, nec deſinit eſſe ſãcta, quia multos

eos contineat peccatores, quia ſicut illi, qui artem ali quam profitentur licet præcepta artis non ſeruent, tamen artificis retinent nomen, ita illi, qui fide, & Baptiſmo Chriſto ſunt conſecrati licet in multis offendant, & quæ polliciti ſunt, non preſtent, tamen fideles, & ſancti, quia Chriſti membra ſunt vocari poſſunt: ſecūdò, dicitur ſancta, reſpectu capitis ſui, id eſt Chriſti, qui fons eſt ſanctitatis, & à quo ſpiritus in Eccleſiam effuſus eſt cum donis ſuis, ideo quilibet fidelis, vt eſt membrum Chriſti, ſanctus vocari poteſt, tertiò dicitur ſancta reſpectu eorum, quæ in Eccleſia reperiuntur, ipſa enim eſt corpus Chriſti miſticum, ipſa ſanguine Chriſti aſperſa eſt: in ipſa eſt lex ſancta, ſanctum ſacrificium, ſancta ſacramenta, demum quicunque ſanctus eſt extra hanc Eccleſiam eſſe non poteſt.

Quomodo Eccleſia ſit Catholica. Num. 12.

QVinam fideles ad Eccleſiam pertinent, & mēbra illius ſunt? Reſp. Omnes, qui ab Adam in hanc Num. 16 vſque diem fuerunt, quiue futuri ſunt, quandiu mundus extabit veram fidē profitentes, ſiue illi ſint Barbari, aut Scitæ, ſiue liberi, ſiue ſerui.

Qua ratione Eccleſia dicitur Catholica? Reſp: primò quia omnes continet fideles, vt dictum eſt: ſecun- Num. 16 dò, quia omnes, qui ſalutem æternam conſequi cupiunt, in hac Eccleſiam vt ingrediantur, neceſſe eſt, ſicut. n. tempore diluuii extra Arcam Noè nulli erat ſalus, ita extra Eccleſiam nemini ſalus eſſe poteſt.

Quomodo Eccleſia ſit Apoſtolica. Num. 13.

QVomodo dicitur apoſtolica? Reſp. primò, quia a.9.n.17. fundata eſt ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum; ſecundò, quia doctrina, quam docet Eccleſia non eſt recens, neque nunc primū orta, ſed ab Apoſtolis iā olim tradita, & p orbē terrarū diſſeminata, vſque nunc in Eccleſia eſt cōſeruata ter-

tio, quia Spirituſſanctus primum quidem Apoſtolis tributus eſt, deinde vero ſemper in Eccleſia manſit ideo vero apoſtolica appellatur.

Quod Eccleſia errare non poſſit. Num. 14.

ar.9.n.18 ECcleſia poteſt errare? Reſp. Eccleſia, cum à Spiritu ſancto gubernetur, in fidei, ac morum diſciplina tradenda errare non poteſt, quod idem etiam de Romano Pontifice, vt Chriſti vicario eſt aſſerendum.

De obligatione fidelium erga Eccleſiam. Num. 15.

ſeſ. 6. ca. 20. QVam obligationem habet fideles erga Eccleſiam, & Romanum Pontificem, qui caput illius eſt? Reſp. duplicem; vnam credendi his, quæ ab illa determinata, vel approbata ſunt.

Secundò obediēdi præceptis, quæ ab illa data ſunt.

Fideles tenentur credere Eccleſiam eſſe? Reſp. omnino, eſt enim articulus fidei.

a.9.n.20. Quomodo eſt articulus fidei, cum fides ſit eorum quæ non videntur, Eccleſia autem res ſit omnibus patens, & manifeſta? Reſp. Eccleſia quidem ideſt fidelium congregatio res viſibilis eſt; ſed myſteria, quæ in illa continentur ſola fide concipi poſſunt; ideo articulus fidei eſſe poteſt.

artic.9. Num.22. Quare in octauo articulo dicitur Credo in ſpiritū Sanctum, in nono vero, non dicitur Credo in ſanctam Eccleſiam, ſed Credo ſanctam Eccleſiam? Reſp. Quia Credere in, ſoli Deo, & vltimo fini, non autem Eccleſiæ, vel creaturæ alii conuenire poteſt.

a.9.n.21. Quæ myſteria ſunt in Eccleſia, quæ credi debent? Reſp. primò in ea ſunt claues Regni cœlorum, nempe poteſtas remittendi peccata, excommunicandi, corpus Chriſti conſecrandi, & alia.

De

De figuris, & Prophetijs Eccleſia. Num. 16.

IN veteri Teſtamento præceſſeruntnè aliquæ figuræ de Eccleſia? Reſp præceſſerunt potiſſimum duæ; Vna eſt Arca Noè, in qua ſalus; extra quam mors erat in diluuio; ita qui ſunt in Eccleſia Baptizati poſ ſunt ſaluari, extra illam nemini eſt ſalus; Altera fuit Ciuitas Hieruſalem, in qua ſola erat ſacrificiũ, & Dei verus cultus; Ita enim in ſola Eccleſia eſt verum ſacrificium, & verus Dei cultus. ar. 9. n. 19

Prophetæ loquuti ſunt de Eccleſia? Reſp. ait Catec. teſte D. Auguſtino, Prophetæ planius & apertius de Eccleſia, quam de Chriſto locuti ſunt: cum in eo multo plures errare, ac decipi poſſe, quam in Incarnationis ſacramento præuiderent, Deus enim ſignificabat per Prophetas non defuturos impios, qui ad Simiæ imitationem hæreticos, Catholicos, & falſam Eccleſiam, veram affirmarent. ar. 9. n. 1?

De communione Sanctorum. Num. 17

QVid ſignificat hęc vox Communio? Reſpond. ſocietatem, & participationem quandam. a. 9. n. 23.

Quare poſt ſanctam Eccleſiam ponitur ſanctorum communio? Reſp. Primò quia hęc communio ab vnitate prouenit Eccleſiæ; ſecundò quia per illam quodammodo explicatur quid ſit Eccleſia; tertiò quia dicta ſocietas, eſt veluti finis Eccleſię; Fideles enim & membra Eccleſiæ omnia faciunt, vt in hanc ſocietatem accipiantur, & in illa conſtantiſſimè vſq: in finem perſeuerent. ibid.

Quomodo hæc cõmunio ab vnitate Eccleſię procedit? Reſp ait Catec. Vnitas ſpiritus, a quo Eccleſia regitur, efficit, vt quidquid in ea collatum eſt commune ſit. ibid. Num. 24

Quænã eſt materia huius cõmunionis? R. Bona, quę ſunt in Eccl. ſicut. n. bona alicuius familiæ cõmunia ſunt, ita, cum Eccleſia ſit tanquam vna Chriſti familia, omnia illius bona communia erunt. a. 9. n. 24

a.9.n.24. Quæ ſunt iſta bona cõmunia? Reſp. primò ſacramẽta, quibus veluti ſacris vinculis fideles cõnectuntur Chriſto vt capiti, & quorum fructus vniuerſis fidelibus communis eſt; In Baptiſmo autem magna eſt cõmunio, quia omnes fideles illud idem recipiunt; pfectiſſima autem cõmunio eſt in Euchariſtia, in qua fideles Chriſto maxime vniti ſũt, & ideo eius ſumptio appellatur communio: ſecundò communes ſunt oẽs bonæ operationes, quæ piè, ſanctèq; à quocunq; fideli ſuſcipiuntur, iuxta illud; Particeps ego ſum omniũ timentium te: Ideo ieiunia, orationes, & alia pia opera fidelium: ad hanc communionem pertinere dicenda ſunt; tertiò Gratiæ gratis datæ veluti ſciẽtia prophetia, donum lignarum, & miraculorum ad bonum commune Eccleſiæ conceſſa ſunt. Demum ait Catec. Nihil a vere Chriſtiano homine poſſidetur, ꝙ ſibi cũ cæteris omnibus cõmune eſſe exiſtimandum nõ ſit.

a.9.n.25. Poteſt hæc cõmunio explicari ſimilitudine? Reſp. Poteſt. Corpus enim humanum hanc in membris indicat communicationem; in hoc enim corpore multa ſunt membra, quæ tamen vnũ corpus efficiunt; ſecundò ſingula membra ſuum proprium munus habent, ſuntque differentia in gradu honoris, dignitatis, & vtilitatis; & tamen ſingula, cũ ſuas exequuntur operationes, non propriam vtilitatem, ſed totius corporis commodũ propoſitum habent: tertiò dicta mẽbra ita ſunt inter ſe connexa, vt ſi vnũ dolore afficiatur, cętera ob naturæ cognitionem, & conſenſum condoleãt, ſi vero bene affectum ſit, communis ſit omnibus illis iucunditatis ſenſus. Ita igitur ſe habet Eccleſia, in ipſa enim quaſi diuerſa membra ſunt, non ſolũ diuerſæ nationes Iudęorum, Gentium, diuerſi ſtatus, vt liberi, ac ſerui, pauperes, ac diuites, ſed etiam ſunt diuerſa miniſteria, vt Apoſtoli, & Doctores, & Sacerdotes, Superiores, & ſubditi, à quibus tamem omnibus cum iam dicta communione vnum corpus ſub Chriſto capite conſtitutum eſt.

a.9.n.26. Quinã fruuntur dictis bonis, & participant de iã expli-

explicata communione? Reſp. illi, qui in gratia, & charitate, & amicitia Dei ſunt conſtituti.

Cur hoc? Reſp. quia ſunt membra viua, & in corpore talium membrorum communio eſt. ibid.

Qui ſunt in peccato mortali quid habent de hac communione? Reſp. tales, cum ſint membra mortua, fructum communionis ſpiritualem, qui ad pios, & iuſtos homines peruenit, non percipiunt, aliqua tamẽ illis vtilitas, & communio conceſſa eſt: primò enim non deſinunt eſſe membra Eccleſiæ licet mortua ſint; ſecundò a iuſtis, qui ſpiritu viuunt, ad amiſſam gratiam recuperandam adiuuantur; tertiò capiũt aliquos alios fructus, quib. carent, qui ab Eccleſia præciſi ſunt, veluti exhortationes, bona exempla, correctiones, & alia: quartò Gratiæ gratis datę peccatoribus quoque communes eſſe poſſunt. a.9.n.26.

EXPLICATIO
Articuli Decimi.

De Remiſſione Peccatorum. Num. 1.

Parochi debent docere populos hunc articulum de remiſſione peccatorum? Reſp. ait Catech. ob duplicem cauſam illis incumbit neceſſitas hoc faciendi; prima eſt, quia talis remiſſio eſt res ad ſalutem maxime neceſſaria; Secunda, quia Chriſtus in particulari dixit oportere in nomine ipſius prædicari Pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum. a. 10. n. 1

Quid debet conſiderari circa hanc remiſſionem? Reſp. quatuor primo materia. i. illud quod remittitur ſcilicet peccatum: ſecundo forma. i. modus, quo fit remiſſio: tertio efficiens, quartò finis.

De peccato, ſeu materia remiſſionis. Num. 2.

ar.9.n.2. QVænam eſt materia remiſſionis peccatorum? Reſp. peccatum, & ipſe peccator.

de pœnit. num.14. Quomodo peccatum eſt illius materia? Reſpond. ſicut ligna, quæ ab igne comburuntur ſunt materia combuſtionis, ita peccata, quæ remittuntur, remiſſionis materia ſunt.

ex Conc. ſeſ.6 c.3 Quomodo peccator materia eſt? Reſp. ſicut peccator, qui abſoluitur à peccatis materia eſt abſolutionis, ita, & remiſſionis peccatorum materia erit.

a.18.n.5. Quodnam peccatum remitti poteſt? Reſp. omne nullo penitus excepto, etiam grauiſſimo.

ibid. Cui peccatori peccata remitti poſſunt? Reſp. cuicunque quantumuis improbo, & ſceleſto, modo erratorum ſuorum verè illum pœniteat.

a.x.n.11. Quid eſt peccatum? Reſp. eſt offenſa Dei, & mortale eſt offenſa grauis, veniale leuis.

ibid. Quis eſt effectus peccati mortalis? Reſp. Priuare hominem merito Chriſti, & gratia Dei.

a.10.n.3. Quænam conſiderantur in peccato? Reſp. Primò culpa, ſecundò pœna æterna, tertiò pœna temporalis.

De remiſſione. Num. 3.

a 10.n.8. QVid eſt remiſſio? Reſp. Eſt debiti relaxatio.

ibid. Homo qui peccat fit debitor Deo? Reſpon. fit, qui enim peccat offendit Deum, qui autem alium iniuſtè offendit, fit debitor eius, cui iniuſta offenſa facta eſt.

ibid. & de pœ. Num.23 a.10.n.x. Quomodo remittitur offenſa? Reſp. ex parte eius, qui offendit deletur ſatisfactione, ex parte offenſi deletur remiſſione, vel relaxatione.

Remiſſio peccatorũ fitne ſemper mediante aliqua ſatisfactione? Reſp. ita eſt.

li. de pœ. num. 64. Quanam re fit ſatisfactio? Reſp. merito Chriſti, ſicut enim qui debet pecuniam furto ſublatam, ſi illã

non

non habẽs ab alio mutuo, vel dono accipiat, reddatque creditori ſatisfacit, ita qui Dei gloriam violauit, ſi meritum Chriſti pro tali iniuria compenſanda offerat, Deo offenſo ſatisfacit.

Quomodo fit remiſſio ex parte Dei? Reſp. ſicut creditor accepta pecunia ſibi debita debitum remittit, atque relaxat, ita & Deus facit. a.10. n.8. & 10.

Quanam re formaliter fit remiſſio peccati? Reſp. Gratia Dei. C.T. ſeſ. 6. cap.7.

Qua ratione? Reſp. Peccatum cum ſit offenſa Dei, Dicit quid Deo moleſtum, gratia dicit quid illi gratum; ideo contraria ſunt: ſicut ergo cum manus frigida calefit formaliter a calore frigiditas diſſoluta eſt, ita cum in peccatore recipitur gratia formaliter peccatum illius deletum eſt. ibid.

Adueniente gratia deletur ne tota culpa, & tota Pœna peccati? Reſp. ſemper deletur tota culpa, & pęna æterna; temporalis autem pœna non ſemper tota delata eſt: In Baptiſmo enim ſemper deletur tota, in Pęnitentia vero non. Seſſ.14. 6.2.

De cauſa efficienti remiſſionis peccatorum. Num.4.

QVænam efficiunt remiſſionem peccatorum? Reſp. primò Deus: ſecundò Chriſtus, tertiò miniſtri, quartò ſacramenta, quintò meritum paſſionis Chriſti. art.10. Num.3. 4.5.6.7. 8.

Qũo meritum Chriſti efficit hanc remiſionẽ? Reſp. ſicut qui pecunia dono ab aliquo accepta ſatisfacit creditori, & per illam obtinet debiti remiſſionẽ, ita & de merito Chriſti ꝑ nobis ſatisfaciente dicẽdũ eſt. a.10.n.x. ar.x.n.3. 4 ſeſs.6. c.3. & 4.

Quænam ſacramenta efficiunt hanc remisſionem? Reſp. Baptiſmus, & pęnitentia.

Qũo hoc faciunt? Reſp. applicando peccatori meritum paſſionis Chriſti, ita vt per talem applicationẽ virtute ẽt Sacramenti gratia in homine efficiatur. a.10.n 6 9.& 10.

Quis Sacramentis dedit talem virtutẽ? Reſp. Chriſtus, qui illa inſtituit.

Digitized by Google

De poteſtate remittendi peccata.

Num. 5.

SI datur remiſſio peccatorum, debet dari poteſtas illa remittendi? Reſp. neceſſe eſt, ſemper enim effectus ab aliqua cauſa produci debet. (ar.x.n.2.)

Vbi nam reperitur dicta poteſtas? Reſp. primò, & principaliter in Deo, ſecundò in Chriſto, tertiò in Eccleſia. (ar.x.n. 8. 9. & 2.)

Quare principaliter eſt in Deo? Reſp. quia peccatum eſt offenſa Dei, remiſſio autem offenſæ proprie pertinet ad illum, qui fuit offenſus, præcipue ſi ſuperiorem non habet. (ar. x.n.8.)

Poteſt declarari exemplo? Reſp. poteſt, ſolus enim creditor pecuniæ poteſt remittere debitum illius. (Ibidem.)

Deus hanc poteſtatem dedit alicui creatę naturę? Reſp. ante Chriſtum nemini dedit. (ar.x.n. 9.)

Chriſtus habuit illam? Reſp.. primus omnium illam habuit, etiam vt homo, dixit enim vt ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata. (Ibidem.)

Chriſtus propria authoritate remittebat peccata? Reſp. ita eſt. (Ibidem.)

Chriſtus hanc poteſtatem tradidit Eccleſiæ? Reſp. tradidit. (Ibidem.)

Eccleſia abſque ſacramentis poteſt remittere peccata? Reſp. ait Catech. per ſacramenta ſolum, ſi eorum forma ſeruetur peccata remitti poſſunt; Aliter enim nullum ius a peccatis ſoluēdi Eccleſiæ datū eſt. (ar.x.n. 6.)

Quibus ſacramētis fit peccatorum remiſſio? Reſp. Baptiſmo, & pœnitentia, vt dictum eſt. (ar. x.n.3.)

Poteſtas remittendi peccata per pęnitentiam quomodo appellatur? Reſp. Clauis. (ar.x.n.4.)

Quibus data eſt hæc poteſtas? Reſp. non omnibus fidelibus, ſed tantum Epiſcopis, & ſacerdotibus. (ar.x.n.6.)

Sacerdotes propria authoritate remittunt peccata? Reſp. non ſed tanquam miniſtri Chriſti, ideſt in perſona illius, & tanquam inſtrumenta ipſius. (ar.x.n.6. & 9.)

Sacer-

Sacerdotes poſſunt vti ad libitum hac poteſtate? Reſp. non, ſed ſecundum leges à Chriſto præſcriptas vti debent, ideo ait Catech. Si rite, & ſecundum leges à Chriſto Domino pręſcriptas ſacerdotes tali poteſtate vtantur, vere peccata remitti credendum eſt. ar. x. n. 2.

Hęc Eccleſię poteſtas eſtne aliquibus terminis circumſcripta, vel diffinita? Reſp. Hæc poteſtas ſe extendit ad omnia peccata nullo excepto, ad omnes omnino peccatores, & nullum circa vſum illius tempus præfinitum eſt. ar. x. n. 5.

De fine huius poteſtatis, ſeu remiſſionis peccatorum: Num. 6.

QVis eſt finis huius remiſſionis peccatorum? Reſp. Alius eſt reſpectu Dei, & Chriſti, Alius reſpectu Eccleſiæ, alius reſpectu peccatorum. art. 10.

Quis finis reſpectu Dei? Reſp. manifeſtare ſuã infinitam bonitatem; poſſe enim ſua bonitate malum infinitum, quale eſt peccatum à tota ſua malitia euacuare infinitæ bonitatis ſignum eſt. ar. x. n. 8.

Quis reſpectu Chriſti? Reſpon. declarare infinitum valorem meriti ipſius. Cum enim poſſit ſatisfacere pro offenſa, & debito infinito, quod infinitum valorem contineat neceſſe eſt. a. x. n. 10.

Quis reſpectu Eccleſiæ? Reſp. decorare illam vti ſponſam Chriſti ampliſſima dignitate, poteſtate, beneficio: ſecundo illam ſine macula, & ruga Deo puram, & ſanctam dedicare. ar. x. n. 2.

Quis reſpectu peccatorum? Reſp. ſalus, & vita ipſorum per vſum tanti beneficij. a. x. n. 10.

De vſu dicta poteſtatis Num. 7.

QVid debent facere fideles, vt recte ſe habeât erga hanc poteſtatem? Reſp. primo debent æſtimare, quod cóceſſio tantę poteſtatis maximũ, & diuinum beneficiũ ſit, ideo & pro illo gratias age- a. x. n. 12.

re debent: ſecundò ſtudendũ illis eſt, vt religioſe effectum tantæ poteſtatis ad ſuam vtilitatem conuertant: hoc eſt frequenter ad ſacramentum Pœnitentię accedant: ait. n. Catech. Deus hanc poteſtatem dedit Eccleſiæ, vt oẽs tali remedio vterentur, & vix fieri poteſt, vt qui illo non vtitur, illud contemnere non exiſtimetur: Tertiò cauendum maxime eſt, ne ex tam ampla veniæ facultate fideles, vel ad peccandum faciliores, vel ad reſipiſcendum tardiores reddantur: hoc enim eſſet maximum beneficium maxima ingratitudine compenſare.

De indulgentijs. Num. 8.

D.T. 3. p. q. 25. ar. 1. & 3. INdulgentiæ pertinẽt ad remiſſionem peccatorum? Reſp. pertinent, non tamen quoad culpam, vel pœnam æternam, ſed tantum, quoad pœnam peccati temporalem.

ibidem. Quid debet conſiderari circa indulgentias? Reſp. primò ipſe Indulgentiæ, ſecundò conſequutio illarũ.

Quid circa indulgentias conſiderandum? Reſp. materia, forma, efficiens, & finis.

Quænam eſt materia indulgentiarum? Reſp. ex vna parte eſt theſaurus Eccleſiæ, ex alia eſt pœna temporalis debita peccato.

D.T. 3. p. q. 25. ſup. Quonam modo eſt hoc? Reſp. In indulgentiis duo fiunt primò applicatur theſaurus Eccleſiæ facienti hoc, vel illud, & reſpectu huius materia eſt theſaurus applicatus; ſecundò per talem applicationem fit remiſſio pęnæ, & tunc illud quod remittitur pęna eſt.

ibid. Quænam pęna remittitur per illas? Reſp. temporalis tantum.

De Theſauro Eccleſiæ. Num. 9.

D.T. 3. p. q. 25. a. 1 QVid eſt theſaurus? Reſp. eſt copioſiſſima collectio rerum præcioſiſſimarum.

ibid. Quænam res in Eccleſia ſunt præcioſiſſimæ? Reſp. opera, ſeu merita Chriſti, Beatiſſ. Virg. & oĩũ Sanct.

Quid

Quid eſt theſaurus Eccleſiæ? Reſp. eſt collectio dictorum operum, ſeu meritorum, ſeu ſatisfactionum. ibid.

Quid ſit Indulgentia. Num. 10.

QVid eſt Indulgentia? Reſp. Eſt applicatio theſauri Eccleſiæ pro remiſſione pœnæ temporalis debitæ peccato. Bellarm. de indul.

In quacunque remiſſione peccatorum fit ne applicatio theſauri Eccleſiæ tam quoad culpã, quã quoad pœnam æternam, vel temporalem? Reſp. ſolum meritum Chriſti applicatur ad remiſſionem culpę, & pœnæ æternæ, ad remisſionem autem pænæ temporalis poteſt fieri applicatio etiam meritorum Beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum. ibid.

De efficiente Indulgentiarum. Num. 11.

QVis poteſt facere indulgentias? Reſp. ille qui theſaurum Eccleſiæ diſpenſare poteſt. D.T.3.p. q.26.a.1.

Quis poteſt illum diſpenſare? Reſp. ille, qui habet claues, & eſt cuſtos illius. ibid.

Quis habet dictas claues? Reſp. Summus Pontifex & ij quibus ipſe illas committit. ibid. ar.1.2.3.

Fideles poſſunt ſibi authoritatiue applicare theſaurum Eccleſiæ? Reſp. poſſunt per bona opera mereri ſibi hanc applicationem, non tamen poſſunt authoritatiue ſibi applicare.

Summus Pontifex poteſt applicare theſaurum Eccleſiæ viuis, & defunctis? Reſp. poteſt.

Poteſt relaxare pęnas temporales per dictã applicationem viuis, & defunctis? Reſp. viuis poteſt relaxare authoritatiue, defunctis autem per modum ſuffragij. Bellarm. de Indul.

Quomodo eſt hoc? Reſp. Chriſtus ſuo Vicario dedit poteſtatem ſuper terram ligandi, & ſoluendi, illis ergo, ideſt viuis, qui ſunt ſuper terram, Pontifex poteſt applicare theſaurum Eccleſiæ, & poteſtatiue Bellarm. ibid.

relaxare pęnas temporales; Defunctis vero, qui non ſunt ſuper terram, poteſt applicare theſaurum Eccleſiæ &c; per talem applicationem ſatisfacere Deo pro pœnis temporalibus, ita ut Deus miſericorditer per talem applicationem relaxet pœnas, & hoc eſt per modum ſuffragij.

De conſequutione indulgentiarum. Num. 12.

D.T.3.p. q.27.art. 1.& 3. QVid requiritur ad hoc vt aliquis indulgentias conſequatur? Reſp. primò debet eſſe in gratia, quia exiſtens in peccato mortali, cum ſit membrum mortuum, non participat de communione Sāctorum, ſecundò debet facere omnia, quæ à concedente indulgentias præſcripta ſunt.

EXPLICATIO
Articuli XI.

De Reſurrectione Carnis. Num. 1.

a.11.n.1. QVid proponitur in hoc articulo? Reſp. vt creditur corporum reſurrectio, quæ erit in fine mundi.

Ibid. Cur dicitur carnis reſurrectio? Reſp. vt oſtendatur, quod anima eſt immortalis, & ideo ſola caro, ideſt ſolum corpus dicitur reſuſcitandum.

a.ij.n.5.8 Cur iſta reſurrectio fiet? Reſpon. ne anima perpetuo ſeparetur à corpore, cui ſecūdum naturam vnita eſſe debet, quæ autem naturæ aduerſantur perpetua eſſe non debent; ſecundò vt corpora, quæ fuerunt conſortia meritorū, vel demeritorum participent ēt de p̄mijs, & pęnis; tertiò, vt homo, & eius anima ple-

nam habeant felicitatem,quæ non poteſt haberi,niſi animæ corpus vnitum ſit, cum enim pars a parte ſeparata imperfecta ſit, anima a corpore diuiſa perfecta eſſe non poteſt, neq; plene beata.

Quinam reſurgent?Reſp.omnes omnino homines. Ante iudicium enim omnes morituri ſunt. ar.ij.n.6.

Eadem erit conditio reſurgentium? Reſp. non,ſed alia erit bonorum, alia malorum. a.ij.n. 11

Vnuſquiſque in reſurrectione recipietne idē proprium,& idem numero corpus ſuum? Reſpon.ita eſt, quia vnuſquiſq; reddere debet rationem de eo quod fecit non in alio corpore, ſed in ſuo. ar.ij.n.7.

Corpora etiam damnatorum reſurgent incorruptibilia? Reſp. reſurgent. a.ij.n.12.

Habebunt omnia, quæ ad integritatem, & decentiam pertinent corporis humani? Reſp. habebunt. ar.11.n.ii

Corpora reſurgent cū defectibus, quos habuerūt, ita vt alia ſint clauda,alia gibboſa, alia pueri, alia ſenis,alia groſſiora,alia graciliora,& ſimilia?Reſp. nō, ſed omnia erunt perfecta,quia opera Dei pfecta ſunt.

Corpora martyrum reſurgent mutilata, ſicut per martyrium facta ſunt?Reſp.non,ſed tantum remanebunt vulnerum fulgentiſſimæ cicatrices. ar.11.n.9

Quę erunt dotes corporum beatorum?Reſp.primò impaſſibilitas,ſecūda claritas,3.agilitas, quartò ſubtilitas. a.11.n.10

Quæ vtilitas ex conſideratione prouenit articuli huius? Reſp. primò valet conſolari fideles de morte eorum, qui chari ſunt cogitando quod in fine mundi illa corpora mortua reuiuiſcent,& cum illis erunt, ſi eiuſdem meriti ſint,ſecundò conſolabitur iuſtos,qui caſtigant corpus ſuum,vel infirmitates, miſerias, labores, & mala patiuntur in illis; tertiò inducet vt corpora pura, & ſine macula conſeruentur ne inter damnata exiſtant, quibus grauiſſima, & æterna mala parata ſunt. a.11.n.13 Ibid.

EX-

EXPLICATIO
Articuli Duodecimi.

De vita æterna, ſeu de Beatitudine.
Num. 1.

Num.1. QVid continetur in vltimo articulo? Reſp. doctrina de beatitudine.

Num.1. Ad quid prodeſt hæc doctrina? Reſpo. ad excitandos fideles, vt impigre opera bona efficiant, pro tãto enim premio obtinendo quilibet magnus labor paruus videri debet.

ibid. Quare poſt carnis reſurrectionem vita æterna poſita eſt? Reſp. quia poſt dictam reſurrectionem ſtatim iuſti beatitudinem obtinebunt.

ibid. Cur vltimo loco in Symbolo beatitudo relicta eſt? Reſp. quia vltimate eſt expetenda, & omnia propter illam conſequendam ſunt aſſumenda.

De nomine Beatitudinis. Num. 2.

Num.2.4 BEatitudo habet plura nomina? Reſp. habet quia vnico nomine explicari non poteſt.

Quæ ſunt iſta nomina? Reſp. Regnum Dei; Regnum Chriſti; Regnum Cœlorũ; Paradiſus; ſancta Ciuitas;
Nu. 2.4. noua Hieruſalem; Domus Pacis; Beatitudo, & vita æterna.

Num.2. Cur Apoſtoli hoc potiſſimũ nomine Vitam Aeternam vti voluerunt? Reſp. quia ſub hoc nomine maxima myſteria repoſita ſunt.

Nu. 2.3. Hæc verba quid ſignificant? Reſp. ſicut ſunt duo, ita duo ſignificãt, nẽpe tum vitam, tum qualitatẽ vitæ,

Quid

Digitized by Google

Quid ſignificat hoc nomen Vita?Reſp.vita eſt maximum bonum,imo fundamentum omnium bonorum, & ſine quo nullum bonum habetur, ſi de vera vita ſermo ſit:præſens.n.vita,quæ miſeriis plena eſt,quodam modo mors dici poteſt. ar.3.& 4

In quo conſiſtit perfectio vitæ?Reſp.in hoc, quod homo perfectè operetur; ſanitas.n.in qua poſita eſt vis bene operandi,aliquo modo perfectio vitæ dici videtur. ibid.

Vbi habetur hæc facultas perfectiſſimè operandi? Reſp.in Cęlo,& Paradiſo. ibid.

Beatitudo dicit vitam,& operationem perfectã? Reſp.perfectiſſimam. Num.3.

Cur apponitur vox æterna?Reſp. Primò ad denotandum, quod in rebus terrenis,& caducis hæc vita haberi non poteſt;in caduco enim æternum fundamentum non habet;ſecundò ad declarandum, quod præſens vita, quæ mortem expectat, beata dici non poteſt,quia æterna non eſt,& ideo ſemper timorem coniunctum habet; tertiò vt oſtendatur,quod in hoc ſæculo,qui terrena deſpicit,& cæleſtia diligit,beatus eſt; quartò æternitas beatæ vitæ declaratur.

De beatitudine quid & quotuplex ſit. Num.3.

BEatitudo quomodo diffinitur?Reſp.Primò ſic;Eſt deſideriorum mentis plena,& æterna ſatietas, & hæc deſumitur a parte cordis noſtri,qui enim beatus eſt plenam habet cordis,& appetitus ſatietatē,ſecunda ſic:Eſt omnium bonorum plena,& ſtabilis poſſeſſio,& omnium malorum perpetua liberatio: Qui .n. beatus eſt,debet carere omni malo, & abūdare omni bono,& hæc diffinitio deſumitur ab obiecto. Num.5.

Quotuplex eſt beatitudo?Reſp. duplex vna dicitur eſſentialis,alia accidentalis, & in beatis vtraque reperitur. Num.6.

De beatitudine eſſentiali. Num 4.

QVid eſt beatitudo eſſentialis?Reſp. Eſt clara viſio & plena fruitio diuinæ eſſentiæ. Num.7.

Quo-

Quomodo eſt hoc? Reſp. Deus eſt fons omnis boni tatis, & perfectionis, & ideo in Deo omnia bona collecta ſunt, & omnia mala ab eo longiſſime abſunt; Itẽ in Deo vita feliciſſima, ac beatiſſima eſt; propterea qui Deum videt, & illi inſeparabiliter vnitur, omni bono abundat, & omni malo caret, ideo beatus eſt.

Quæ differentia eſt inter viſionem, & fruitionem Dei? Reſp. Viſio pertinet ad intellectum, fruitio ad voluntatem.

Mu.5.6. Totum cor hominis contineturne in intellectu, & voluntate? Reſp. ita eſt.

Totũ deſiderium intellectus ſatiatur ne in viſione diuinæ eſſentiæ? Reſp. Totum, tum quia omnis pulchritudo in Deo collecta eſt, tum quia prima, & ſumma veritas eſt.

Num.5. Voluntas ſatiaturne plene in fruitione Dei? Reſp. pleniſſime, quia omnem fontem poſſidet bonitatis.

Num.io. Beatitudo poteſt dici æterna Dei poſſeſſio? Reſp. poteſt, beatus enim poſſidet Deum.

Num.7. In quo potiſſimum conſiſtit beatitudo eſſentialis? Reſp. Ex D. Ioanne ep. 1. c. 3. habetur, quod in duobus potiſſimum poſita eſt, nempe primo quod Deũ videamus ſicuti eſt, ſecundò quod ita ſimus illi coniuncti, & in illum transformati, vt veluti Dij, ac ſimiles illi ſimus.

De viſione diuinæ eſſentię, Num. 5.

Num.8. Diuina eſſentia poteſt ab intellectu creato videri? Reſp. naturali virtute non poteſt.

ibid. Deus videturne eodem modo, quo cætera entia? Reſp. non, ſed diuerſo.

Num.8. Quænam eſt diuerſitas? Reſp. creaturæ videntur per ſpecies, vt vocant Philoſophi, Deus autem per dictas ſpecies videri non poteſt.

ibid. Quid ſunt iſtæ ſpecies? Reſp. ſunt quædã ſimilitudines rerũ, quæ cognoſcenti immediate repræſentãt rem, & sũt magis ſpirituales, & immateriales, quã ipſe res, & iſtæ ab obiectis delatæ ad cognoſcentẽ efficiunt

ciunt viſionem.

Poteſt declarari exẽplo? Reſp. poteſt Pictura Leonis eſt quædam ſimilitudo Leonis, ideo qui nunquã videt Leonem, ſi inſpicit picturam eius aliquã obtinet cognitionem illius; Ita cum quis in ſpeculo videtur inſpicere rem, ideo hoc obtinet, non quia res ſit in ſpeculo, ſed quia adeſt ſimilitudo illius; ſi ergo mediante luce ſolis ſimilitudo equi per aerem deferatur ad oculum tunc ſpecies equi dicitur deferri, & oculus illum videbit.

Cur Deus non poteſt videri per ſpeciẽ? Reſp. quia ſimilitudo Dei nõ eſſet Deus, ideo nõ eſſet ens increatum, & infinitum, ſed creatum, & finitum, ens aũt finitum non poteſt adæquate rappreſentare infinitum; deinde Deo nihil poteſt eſſe purius, ac ſimplicius, ob hoc de eo nõ poteſt dari ſpecies, quæ illo purior ſit: Quod ſi nihil extra Deum poteſt illum repreſentare, ſequitur quod per ſpeciem Deus videri non poteſt. Num. 8.

Quid requiritur ad hoc vt intellectus beati Deum videre poſſit? Reſp. duo primò lumen gloriæ, ſecundò communicatio, ſeu coniunctio diuinæ eſſentiæ in anima beati. Nu. 9. & 10.

Quid eſt lumen gloriæ? Reſp. eſt quoddam lumen ſupernaturale infuſum in intellectu Beati, quo corroborat, & habilitatur, vt diuinã eſſentiã videre poſſit. Num. 9.

Omnibus Beatis datur hoc lumen? Reſp. omnibus.

Vbi de eo loquitur ſcriptura? Reſp. Propheta ait in lumine tuo videbimus lumen. ibid.

Deus quomodo cõiũgitur ſpiritibus beatis? Reſp. Catech. explicat tali exemplo; Quemadmodum ait ferrum admotum igni ignem concipit, ita vt ignitũ fiat & ignis videatur, habeatq. qualitates ignis communicatas, vt calorem, & lucem, taleq; exiſtens ſimile igni ſit, illiq; coniunctiſſimum, & tamen, cum tale exiſtat, ferrum eſſe non deſinit; Ita cum Deus, ad modum quo ignis ferro, ſe beato communicet, efficitur, vt ſpiritus beatus Deũ habeat ſumme coniunctũ: illiq; ſimilis efficiatur, & tñ quod eſt, eſſe non deſinit. Nu. 10.

Quo-

Nu. 10. Quomodo ex hac coniunctione Beatus videt Dei eſſentiam? Reſp. ſi intellectus, per hoc quod ſimilitudo rei illi coniungitur, ipſam rem cognoſcit: cur nō magis cognoſcit ſi res eadem illi cōiugatur? Et ſi ferrum cognoſceret ignem, quanto magis hoc fieret, quam cum ferrum ignitum eſt? Ita beati, cum Deum coniunctiſſimum habent, illum cognoſcunt non per ſpeciem, ſed per ipſummet Deum illis coniunctum.

De fruitione Diuinæ eſſentiæ. Num. 6.

Num. 7. QVid eſt fruitio? Reſp. eſt actus voluntatis, quo, ſumma delectatione, & plena ſatietate in aliquo obiecto conquieſcit.

Num. 3. Hęc fruitio poteſt reperiri in rebus terrenis? Reſp. non. talia. n. voluntatem ſatiare non poſſunt.

In Deo reperitur? Reſp. omnino: Deus enim non tantum beatos, ſed etiam ſeipſum pleniſſimę ſatiat.

Nu. 8. 1. Quid requiritur ad hoc, vt homo Deo fruatur? Reſp. quod illi coniunctiſſimus ſit, & per hanc coniunctionem ei ſimillimus fiat.

Oēs beati fruūtur Deo? Reſp. fruuntur in æternum.

De beatitudine accidentali. Num. 7.

Num. 11 QVid eſt beatitudo accidentalis? Reſp. ſunt quædam bona creata, quæ beatitudinem eſſentialē conſequuntur.

Num. 11 & 12. Quæ ſunt iſta bona accidentalia? Reſp. Primò æterna carentia omnium malorum, & miſeriarum; ibi. n. non erit neq; mors, neq; luctus, neq; clamor; Secūdò, maxima, & inexplicabilis gloria beatorum: Beati. n. maximo inuicem honore ſe afficient, Glorioſum ēt nimis eſt regnare cum Chriſto, & vocari a Deo nō ſerui, ſed amici, fratres, ac filii; tertiò Corpus ibi non affligetur fame, ſed aīa cęleſti conuiuio ſumma cū voluptate ſaturabitur: quartò ih corpore erūt præclariſſimæ dotes, quæ ſupradictæ ſunt, nēpe impaſſibilitas agili

agilitas,ſubtilitas,claritas: quintò ſi de veſtibus agatur omnes immortalitate,& ſplendore amicti,& ſempiternæ gloriæ corona ornati erunt: ſextò quid autem de amplis, & magnificis domibus dicendum, cum in cœlo ipſo quod a Dei claritate vndique illuſtratur,illorum ſit habitatio? Demum alia multa, quæ explicari non poſſunt.

Cur dicta bona non pertinent ad beatitudinem eſſentialem? Reſp. quia hæc in ſolo Deo poſita eſt: Quantum enim ab eſſentia diſtant accidentia;tantum & magis diſtant bona creata à Deo, qui bonum eſt increatum. Num. 11

De merito. Num. 8.

QVibus datur hæc vita beata? Reſp. illis,qui illã meruerunt. Num. 13

Omnes beati æqualemnè habebunt beatitudinis gradum;Reſp.non,ſed vbi maius fuit meritum ibi & maius præmium adeſſe debet, ideo Chriſtus dixit in domo Patris mei manſiones multę ſunt. ibid.

Quomodo quis tantam beatitudinem mereri poteſt?Reſp.qui fide,ſpe, & charitate præditus in oratione,& ſacramentorum vſu, & aliis bonis operibus perſeuerauerit tantum bonum à Deo per eius miſericordiam conſequetur. ibid.

FINIS.

INDEX TITVLORVM.

DE editione, & inſcriptione Catechiſmi 7
De præfat. in Catechiſmum. 8
De doctrina diuinitus reuelata. Num. 1. 8
Quid ſit reuelatio, & doctrina reuelata. Nu. 2. 8
De neceſſitate doct. reuel. n 3. 9
De modo quo a Deo doctrina reuelata eſt nu. 4. 10
De Verbo Dei. ibid.
De veteri, et nouo teſtam n. 6. 11
De Euangelio. nu. 7. 11
De verbo Dei ſcripto, & non ſcripto, ſeu de ſcriptura, & tradit. nu. 8. 12
De Sacra Scriptura nu 9. 13
De traditione diuina n. 10. 13
De diuiſione doct. reu. n 11. 14
De doctore doct reuel. n. 12. 15
De neceſſitate doct nu. 13. 15
De qualitate doctoris n. 14. 16
De regula conoſcendi legitim. & non legitimum doctorem. nu 15. 16
De fideli opera doctor legit. nu. 16. 17
De libris ſanam doctrinam continentibus. nu. 17. 18
De modo docendi Euangelicam doctrinam nu. 18. ibid.
De fine doctoris legitimi, ſeu Parochi. nu. 19. 19
De ſcientia qua ab hoīe chriſtiano haberi debet. n. 20. ibid.
De intentione eccleſiaſtici doctores. nu. 21. 20
De medio, quo doct. reuelata tradenda ſit nu. 22. ibid.
De modo doctrinam euangelicā explicandi. nu. 23. 21

TRACTATIO

Catech. in Symb. Apoſt. 22
De fide doct. Catech. nu. 1. 23
Quot modis accip. fides. n 2. 23
Quid ſit fides diuina n. 3 ibid.
De neceſſitate fidei nu 4. 24
De certitudine fidei. nu 5. ibi.
De gradibus fidei nu 6. 25
De actibus fidei, ſeu de fine illius. nu 7. 25
De obiecto fidei nu. 8. 26

DE SYMB. APOST.

De nomine Symboli nu. 1. 27
De diffinitione Symboli n. 2. 27
De cauſis Symboli. nu 3. ibi.
De vnitate, & diuiſione doc. in Symbolo contenta. nu. 4. 28

EXPLICATIO

primi art nu. 1. 29
Explicatur prima, & ſecunda particula Credo in nu. 3. 30
Explicatio tertia particula Deū num 3. 31
De vnitate Dei. nu. 4. 32
De Trin. diuin. perſon n. 5. 32
Expl. 4 part patrem. nu. 6. 33
De perſona patris nu. 7. 33
De diſtinct. perſonarū. n. 8. 34

Ex-

Explic. verb. Omnip nu 9. 35
Explicatio verb. Creat. Coeli & Terra. nu. 10. 38
Explic particulæ Coeli. n 11. 39
Explic. particulæ, terra. n. 12 40
De vtilitate doctrinæ ſic explicatæ. nu 13. 42
EXPLICAT.
Secundæ partis Symb. nu. 1.
Articulus ſecundus. nu. 1. 42
De neceſſitate Incarnat. n. 2 43
Explicatio ſecundi artic. n 3. 44
De vtilitate doctr ſic explic. num. 4. 46
De duplici Christi Natiu diuina, & humana nu. 5. ibid.
De æterna Chriſti generat num. 6. 46
EXPLICAT.
Tertij artic. num 1. 47
De Myſter. Incar nu. 2. 48
De Perſona Chriſti nu 3. 48
De duplici natura in Chriſto diuina, & humana n 4 49
De vnione naturarum in Chriſto nu 5. 50
De proprietatibus naturarum in Chriſto nu 6. 51
De communicatione proprietatũ in perſona Chriſti nu. 7. ibi.
De fine Incarnationis nu 8. 52
De Chriſti conceptione n. 9. 53
De Chriſti natiuitate temporali nu. 10. 53
Meditãda circa myſterium Incarnationis. nu. 11. 54
EXPLICAT.
Quarti articuli. nu. 1. 55
De triplici officio Chriſti. n. 2. 56
De opere redemptionis n. 3. ibi.
Diuiſio tractationis de paſſione. nu. 4. ibid.
Expl verborum artic 4. n 5 57
De Chriſti crucifixione n. 6. ibi.
De morte, & ſepult. Chriſti. nu 7. ibid.
De materia paſſ Chriſti, ideſt de eo, in quo paſſio effecta eſt. nu 8. 58
De efficiẽte paſſ Chriſto. n 9 ibi.
De forma, ſeu modo paſſionis Chriſti. nu. 10. 59
De acerb. paſſ. Chriſti. n. 11. ibi.
De circunſtantijs, quæ paſſionis acerbitatẽ augebant. n. 12. 60
Quō paſſ Chriſti omnium virtut. magiſtra ſit. nu. 13. ibid.
De valore paſſ Chriſti n 14. 61
De fine paſs. Chriſti. n. 15. ibid.
De fructu paſſ Chriſti erga homines nu. 16. 62
De applicatione paſſ. Chriſti & eius neceſſitate nu 17. ibid.
De modo obtinendi applicationẽ paſſionis. nu. 18. 63
De exercitatione circa paſſionem Chriſti. nu. 19. ibi.
EXPLICAT.
Articuli quinti.
De deſcen. Chriſti ad inf n. 1 64
De reſurrectione Chriſti. n. 2. 66
EXPLICAT.
Artic. VI.
De Aſcenſione Chriſti. nu. 1. 68
De ſeſſione Chriſti ad dexter. Patris. nu. 2. 70

Ex-

INDEX.

EXPLICAT. Artic. VII.

De Iudicio Chriſti. Nu. 1. 71

EXPLIC. III. PARTIS *Symboli.* 74

EXPLIC. ARTIC. VIII.

De nomine Spiritus S. nu. 1. 74
De perſona Spir. S. nu 2. 75
De proceſſione Spir. S nu 3. 76
De effectib. Spir. S. nu. 4. 77

EXPLIC. ARTIC. IX.

De S. Eccleſia Cath. nu 1. 78
De neceſs. cogn. Eccl nu. 2. ibi.
De ſignificatione huius nominis Eccleſia nu 3. 79
De varijs noīb Eccl. C nu. 4. 80
De partib. Eccleſia, nu. 5. ibid.
Quid ſit Eccl. Militās n. 6 ibi.
De membris Eccl nu 7. ibid.
De capite Eccleſia. nu 8. 81
De proprietatibus Eccl. nu 9 82
De vnitate Eccleſia. n. 10 ibid.
De ſanctitate Eccl nu 11 ibid.
Qūo Eccl. ſit Cath. nu 12. 83
Qūo Eccl. ſit Apoſt. nu 13. ibi.
Quod Eccleſia errare non poſſit. num. 14. 84
De obligatione fidelium erga Eccleſiam nu. 15. ibid.
De figuris, & propheſijs Eccleſia. nu. 16. 85
De cōione Sāctorum. nu 17. 85

EXPLIC. ARTIC. Decimi.

De remiſſione peccat nu. 1. 87
De peccato ſeu materia remiſſionis. nu. 2. 88
De remiſſione. nu. 3. ibid.
De cauſa efficienti remiſſionis peccatorum nu 4. 89
De poteſtate remittendi peccata. nu. 5. 90
De fine huius poteſtatis, ſeu remiſſionis peccatorū nu 6. 91
De vſu dicta poteſt nu. 7. ibi.
De Indulgentijs. nu. 8. 92
De Theſauro Eccl nu. 9. ibi.
Quid ſit Indulg. nu. 10. 93
De efficiente Indulgentiarū. num. 11. ibi.
De conſequutione Indulgentiarum. nu. 12. 94

EXPLIC. ARTICVLI Vndecimi.

De reſurrectione carn. nu. 1. 94

EXPLIC. ARTIC. XII.

De vita aterna, ſeu de beatitudine nu. 1. 96
De nomine beatitudinis. num 2. ibi.
De beatitudine quid, & quotuplex ſit nu. 3 97
De beatitudine eſſent. nu. 4. ibi.
De viſione diu eſſ. nu 1. 98
De fruitione diuina eſſentia. nu. 6. 100
De beatitudine accidentali. num. 4. ibi.
De merito num. 8. 101

FINIS.

8.48.e.113

384

OPVSCVLVM
DE EXAMINE
Ad Ordines, ad Confeſsiones, ad curam Animarum, ad Beneficia, & ad Conciones:

Fundatum in Sacro Concil. Trident. Catech. Rom. Concilijs Prou. Med. & alijs grauiſſimis Authoribus:

Necnon in praxi, quam Author Romæ, & alibi vidit obſeruari.

Patris Don IOANNIS BELLARINI *Clerici Regularis Congreg. S. Pauli.*

BRIXIAE,

Apud Bartholomæum Fontanam.

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

AD STVDIOSOS LECTORES Author.

CVM tradidiſſem hoc Opuſculũ de Examine, Sacerdotibus, & Clericis Collegij, & Seminarij Nouarienſis ea ratione, qua illis vtile futurum exiſtimabam; illa ſcilicet omittendo, quæ ad illorum inſtitutionem non pertinebant: Nunc à multis perſuaſus, vt permitterem illud edi, illa, quæ omiſſa fuerant, nempe, quæ ad Examinatores pertinebant, addenda exiſtimaui. Sciet autem Lector, quòd hoc Opuſculum non minus in praxi, quam in doctrina fundatum eſt. Cum enim tum Romæ, tum alibi fuerim examinator, ſæpè, & cum Examina-

toribus, & cum examinatis neceſſe fuit diſſe-
rere,& diſputare,ſuper quibus examen haben
bendum eſſet. Audiuique ſuper hoc multorũ
examinatorum ſententias,& eorum, qui exa-
minati erant,quærelas , vnde mihi non diffici
le fuit ſtabili authoritate, & firma ratione,&
grauiſsimorum virorum ſentẽtia de recta exa
minandi ratione primò mecum,deinde in ſcri
ptura determinare, quod tamen non niſi poſt
multos annos effectum eſt. Sciant etiam tum
examinatores,tum examinandi, quod hoc O-
puſculum vtiliſsimum illis futurum eſt Cum
examinatores voluerint ſe tueri a querelis eo-
rum,quos examinarunt;qui,vt ſuam excuſent
ignorantiam , ſæpe rigoroſum fuiſſe examen
proclamant,hoc Opuſculum,tanquam ſcutũ,
eorum querelis opponere poſſunt. Similiter
ſi examinandi cupiunt,vt omnium eſt,ſcire ſu
per quibus illorum examen habendum ſit,ſta
tim ex hoc Opuſculo intelligere poſſunt. ma-
gna eſt autem conſolatio examinandi, ſi co-
gnoſcat ad quem finem ſuum ſtudium ſit de-
ſtinandum . Benigne igitur hoc Opuſculum
Lectores accipere debent, & ſi doctores ali-
quid addendum, vel detrahendum exiſtimẽt,
ſi firma authoritas, vel ratio ita ſuadeat, face-
re poſſunt.

D E-

DECRETVM SACRI CONCILII TRID.

De Examinatoribus.

Et de officio illorum fideliter, & ſincerè exercendo.

EXaminatores ſingulis annis in Diœceſana Synodo Epiſcopo, vel eius Vicario ad minus ſex proponãtur, qui Synodo ſatisfaciant, & ab ea probentur. Aduenienteq; vacatione cuiuslibet Eccleſiæ, tres ex illis eligat Epiſcopus, qui cum eo examen perficiant; Indeque ſuccedente alia vacatione, aut eoſdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis ſex eligat. Sint verò hi examinatores magiſtri, ſeu doctores, aut licentiati in Theologia, aut iure Canonico, Seſſ. 24. c.18 R.

vel alij Clerici, ſeu Regulares, etiam ex ordine Mendicantium, aut etiam ſeculares, qui ad id videbuntur magis idonei. Iurentque omnes ad ſancta Dei Euangelia, ſe, quacunque humana affectione poſtpoſita, fideliter munus executuros; Caueantque ne quiquam prorſus occaſione huius examinis, nec ante, nec poſt accipiant: alioquin Simoniæ vitium tam ipſi, quàm alii dantes incurrant: a qua abſolui nequeant niſi dimiſsis beneficijs, quæ quomodocunque etiam antea obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur. Et de his omnibuc non ſolum coram Deo, ſed etiam in Synodo Prouinciali, ſi opus erit, rationem reddere teneantur; a qua: ſi quid contra officium eos feciſse compertum fuerit: grauiter eius arbitrio puniri poſsint.

IN OPVSCVLVM DE EXAMINE.

Ad ſacerdotes, & Clericos Collegij, & Seminarij Nouarienſis Præfatio;

De fine huius Opuſculi.

INtentio mea eſt, Reuer. Sacerdotes, ac fratres; vobis omnem ſcientiam tradere, quæ in promouendis ad Ordines, ad beneficia, & ad conciones, ſeu ad ſermonem populis habendum, iuxta ſacrorum Canonum, & Conciliorum decreta neceſſaria exiſtimetur. Cum enim vos ad hæc munera, Deo (vt credo) vocãte, deſtinati ſitis, ego autẽ ad vos erudiẽdos in gratiam harum functionum vocatus ſim, meas arbitror eſſe partes, ſcientiam dictam colligere, collectamq; cum breuitate, & facilitate vobis ſubminiſtrare. Cũ itaq; ad hoc præſtandum & ſtudium, & labor, & diligẽtia ex parte mea parata ſint, quod idẽ ẽt ex parte veſtra adeſſe mihi compertum eſt; reliquum erit, vt finem mihi, vobisque communem proponam; nempe omnem illam ſcientiam, quæ ad dicta munera obeunda neceſſaria ſit. Ad hunc enim finem & vos veſtra ſtudia, & ego mea dirigere debemus. Ante oĩa igitur opus erat, vt hanc ſcientiam vobis quaſi digito demonſtrarem. Duabus porro de cauſis hoc Opuſculum non de ſcientia, ſed de Examine inſcriptum eſt. Et prima quidem erit, quia ſacra Concilia eatenus de ſcientia ſtatuunt examinandorũ; quatenus decernunt, ſuper quibus examen illorum habendum ſit. Altera vero eſt, quia tractatio de ſciẽtia

& de examine omnino eadem ratione ſe habet. Cū itaque animaduerterem, Eccleſiam ob duplicem finē examen inſtituiſſe, nempe vt clerum impelleret ad diſcendum, necnon vt experimentum fieret, an ſcientiam requiſitam quis obtineret: exiſtimaui ſummopere expedire, vt non de ſcientia, ſed de examine tractationem haberem. ſic enim futurum mihi videbatur vt ex vna parte ſcientiam vobis neceſſariam demōſtrarem, ex alia verò ad illam obtinendam, acquirendam, appetendam inducerem, incitarē, impellerem Talis itaque in hoc Opuſculo ſcopus mihi propoſitus eſt.

De neceſſitate, & vtilitate examinis. Num. 1.

Ex C.T. ſeſ. 5. 6. 2 & 2. R. & ſeſ. 24 ca. 18. & alibi.

INitium autē huius operis ab vtilitate, & neceſſitate examinis ſumere decens eſt. Eſt igitur examē neceſſarium in Eccleſia Dei: Cum. n. in ipſa ſint plurimæ functiones, & munera, quibus digni, & idonei miniſtri ſunt deſtinandi, nec poſſunt deſtinari, niſi cōſtituantur; nec conſtitui. niſi eligantur; & non poſſunt eligi niſi cognoſcantur: nec habetur cognitio, niſi experimentum fiat: hoc autem experimentum examen eſt patet, quod in Eccleſia Dei examē neceſſariū erit. Non ſolum autem neceſſarium, ſed etiam vtiliſſimū eſt, ſi tamen recta ratione habeatur. Vbi enim examē recte inſtituitur, ibi miniſtri boni eliguntur, quibus bene conſtitutis omnes eccleſiaſticæ functiones, & miniſteria recte exercentur: hoc autem eſt omnia in Eccleſiā bene, & recte ſe habere. Quis autē poterit explicare, quanta mala in populo fideli ſequantur, ſi examen male ſit conſtitutum? Hoc enim male diſpoſito miniſtri mali eliguntur, qui male miniſteria eccleſiaſtica exercentes, aut etiam illa in totum omittentes omnia perturbant, atque confudunt; & quod deberet eſſe initium ordinis; principium ſit confuſionis. Examen igitur in Eccleſia Dei, & neceſſariū, & vtiliſſimum eſt, ſi recta ratione conſtituatur.

De

De neceſſitate tradendi doctrinam de examine.
Num.3.

SI itaque examẽ recte conſtitutum immẽſam vtilitatem,& male diſpoſitum ſummã perniciẽ affert, neceſſe erit tradere rectam rationem,vt per eã recte examen conſtituatur. Ex triplici autem capite poſt hæc neceſſitas demõſtrari; Et primo ex parte examinis: Hoc enim cum non ſit res,quæ caſu,ſeu ad libitũ fiat,ſed certam,& propriam,& præſcriptam rationẽ habet,ſecundum quam fieri debet,omnino de illo,& cognitio,& doctrina tradenda eſt.Idem autem reſpectu examinatorum dicere opus eſt. Quia enim multi ad examinandum electi egent directione ad recte munus ſuum exercendum:neque enim cuilibet examinatori conceſſum eſt vel otium, vel ingenium,vel facultas,vt poſſit per ſeipſum colligere, quæ ad tantum ſuum munus exercendum ſunt neceſſaria:dicere oportet, quod ſummopere expediat, vt in tanta re conſtituenda examinatorũ labor,& opera adiuuetur.Sed & eadem ratio eſt reſpectu eorum, qui examinandi ſunt: Debent enim ſcire, quæ ſcientia in illis deſideretur,ſi enim hoc ignorent, neq. ad requiſitam ſcientiam ſe præparare valebũt;Et ſi quis obiiciat,quod examinandi ſcientes, ſuper quibus debẽt interrogari,otioſi,& negligentes fient in addiſcendo dum cætera omnia omittentes curabunt addiſcere tantum ea, ſuper quibus credunt debere examinari: reſpondebo quibuſdam ita viſum eſſe, ſed re melius conſiderata, plurimis, & magis eruditis probatur expedire,vt examinandi ſciant, ſuper quibus debent examinari:tum quia debent ſcire, quæ ſcientia ad munus ſuum requiratur:hoc autem eſt cognoſcere,ſuper quibus debent examinari; tũ quia hoc maxime illos excitat ad ſtudioſe addiſcẽdũ,quod ſcire debent.Multi.n. vt experientia docet hoc ignorantes, vel nihil addiſcunt, vel inutilibus tantum incũbunt, Arg ibi.

vel

vel omnia, etiam ſcitu neceſſaria, confusè, & ſuperficialiter attingunt, quòd a vera ſcientia alienum eſt. Demum talis ſcientia requiritur in promouẽdis, quæ vt bene acquiratur, non paruum ſtudium, ac diligentiam expoſtulat. Neque etiam deerunt Examinatoribus modi ad excitandos deſides in diſcẽdo. Videtur itaque expedire, vt examinandi ſciant, ſuper quibus debent examinari, & hoc multo ante quam fiat examen vt requiſitam ſcientiam ſuo muneri valeant obtinere.

Diuiſio tractationis. *Num. 4.*

IN ſex capita debet diuidi iſta tractatio.
Primum erit de examine in generali.
2 De examine ad ordines.
3 De examine ad confeſſiones.
4 De examine ad curam animarum.
5 De examine ad beneficia.
6 De examine ad conciones.

De examine in generali. *Cap. I.*

HÆc de examine in generali conſideranda ſunt.
Primò tradenda eſt examinis diffinitio.
Secundò, cauſæ illius ſunt explicandæ.
Tertio, Danda eſt regula generalis, qua cognoſcatur qualenam in ſingulis examen habendum ſit.

De diffinitione examinis. *Num. 5.*

Ex ſeſſ. 5. c. 1. & 2. R. Et ſeſſ. 24. c. 18.

EXamẽ a fine ſic diffinitur. Eſt medium ad idoneos miniſtros in Eccleſia tum eligendos, tum conſtituẽdos. Vel ſic, Eſt ianua, per quam miniſtri ad eccleſiaſticas functiones, & gradus introducuntur. Magis aũt attingit naturã examinis hæc diffinitio. Eſt apta inquiſitio ad iudicãdum de ſcientia, & idoneitate alicuius

 383

licuius, de quo conſulatur, an debeat ad aliquod miniſterium deſtinari.

De fine examinis. Num 3.

FInis examinis aliter debet conſiderari reſpectu Eccleſiæ, quæ illud inſtituit: aliter reſpectu examinatorũ, qui illud exercẽt. Finis Eccleſię eſt, vt idonei miniſtri eligantur, nõ idonei repellantur, & vt clerus hac ratione ad diſcendum impellatur. Finis examinatorum eſt cognoſcere, & iudicare, an examinatus ſit idoneus ad aliquod munus obeundum, vel ſi plures examinati idonei ſint, quis magis idoneus ſit. Poteſt ẽt dici finis approbare, vel reprobare: iudicare .n. an ſit, vel nõ ſit idoneus ordinator ad hoc, vt iuxta iudicium approbetur, vel reprobetur. Ex Cõc. Ibid.

De materia examinis. Num. 4.

MAteria remota examinis eſt examinatus: ſciẽtia & idoneitas illus proxima materia erit. Eſt autem differentia inter ſcientiam, & idoneitatem, quia ſcientia dicit cognitionem, idoneitas verò, pręter cognitionem dicit etiam plures aliàs habilitates, veluti legitimam ætatem, bonos mores, & ſimilia. Debet autem examen eſſe de vtraque. ex Cõc. Ibid.

De forma examinis. Num. 5.

FOrma examinis eſt apta iquiſitio, vt poſſit fieri iudicium de ſcientia, & idoneitate alicuius. Et hæc inquiſitio non fit eadẽ ratione de ſcientia, & idoneitate. Quoad ſcientiam .n. interrogatur promouẽdus. Quoad idoneitatem ſæpe alii ab ipſo examinantur. De vita .n. moribus, & ætate ab alijs fit interrogatio. Concil. ibid. & ſeſſ. 23. cap. 5. & alibi.

De efficiente examinis. Num. 6.

EFficiẽs examinis, quoad inſtitutionẽ, eſt Eccleſia. Quoad executionẽ Epiſcopus, & alii ab ipſo deputati, Seſ. 23. c. 5. & 7. R.

tati. Sæpe autem contingit, quod alii de ſcientia, alij de idoneitate examinẽt: ideo quadã ratione duplex examen eſt: nunc autem de examine tãtum, quod ad ſcientiam pertinet, eſt dicendum.

De regula generali ad quodlibet examen diſtinguendum. Num. 7.

Ex Cõc. ſeſſ. 5. c. 1 & 2. & ſeſſ. 23. c. 7. &c. & ſeſſ. 24. c. 18.

REgula generalis pro quolibet examine cõſtituẽdo talis eſt.

Primò, Debet cõſiderari munus, vel officiũ, vel miniſterium, vel ordo, vel gradus, ad quem examinandus petit promoueri.

Secundò, Quæ actiones debeant fieri circa ipſum tum ſuſcipiendum, tum exercendum.

Tertiò, Quæ ſcientia requiratur ad dictas actiones recte habendas, & de illa quid a ſacris Concil. & Canonibus ſtatuatur.

Quartò, Faciendæ ſunt tales interrogationes; vt per illas cognoſci poſſit de ſcientia, quæ dicta eſt.

Quintò, Debent obſeruari reſponſiones interrogati, vt iudicetur, an habeat illam ſciẽtiam, & ſi habet, idoneus eſt, & debet approbari: ſi non habet, non eſt idoneus, & debet reprobari. Hæc ad omnia examina regula generaliſſima eſt.

De diuiſione examinis. Num. 8.

Ex Cõc. multis in locis.

EXamen ad quinque capita ſolet reduci. Primũ eſt examen ad Ordines. Secundum, ad Confeſſiones. Tertium ad curam animarum. Quartũ, Ad beneficia. Quintum, Ad conciones. Et vt reddatur ratio talis diuiſionis præmittere opus eſt, quod finis Euangelij, vt habetur ex Cõc. Trid. eſt hominis iuſtificatio: finis autẽ iuſtificationis eſt gloria Dei, & Chriſti, & vita beata hominũ. Ad hunc finem obtinendum duæ principales in Eccleſia functiones introductæ sũt: Vna eſt verus Dei cultus, & hæc ad gloriam Dei principaliter deſtinatur: Alia eſt recta directio populorũ in ęternã

Seſſ. 6. c. 7.

beati-

beatitudinem,& hæc ſalutem, & vitã beatam hominum prætendit. Ad has vero operationes exercendas miniſtri eliguntur, quorũ aliqui ad Dei cultum, Alii ad hominũ directionem, Alii ad vtrunq; ſunt deſtinati. Qui ad ordines promouentur cultui Dei incũbere debẽt: Directioni vero populorum operã dant prædicatores in gñali, cõfeſſores in particulari: Illi verbo, & doctrina; Iſti opere,& authoritate. Parochi vero vtrunq; præſtant. Et beneficiatorũ, aliqui cultui Dei, alii populorũ directioni ſunt aſſignati. Quia ergo diuerſum miniſterium diuerſam ſcientiam,& hæc differens examen requirit, factum eſt, vt in quinq. capita, examen vt dictum fuit, reducatur.

De examine ad Ordines. Cap. II.

EXamen ad ordines ita deſcribi poteſt: Eſt apta inquiſitio ad iudicandum de ſciẽtia alicuius ad ordines promouendi. De illo autem primo in generali, 2. in particulari dicere opus eſt.

De examine ad ordines in generali. Num. I.

EX Conc. Trid.& Cat. Rom.& Concil. Prou. Med.& ex rationabili conſuetudine habetur, quod hæc tria a quocunque ordinando in examine ſunt quærenda. Locis in fr. cit.

Primò, Quæ pertinent ad recte ſuſcipiendum ordinẽ: Concilium enim expreſsè docet vnumquemq; fidelem debere ſcire ea, quæ pertinent ad bonum vſũ illius ſacramenti, quod ſuſcipere debet. Seſſ. 24. c. 7. R.

Secundo, Quæ pertinent ad illum recte exercendum: Ita Conc. docet,& ratio ſuadet. Seſſ. 23.

Tertio an ſpes ſit ſcientiæ, quod ad maiores ordines valeat promoueri,& hoc tertium in ordinibus, q infra ſacerdotium ſunt, locum habet,& a Conc. Trid. manifeſte propoſitum eſt. c. 13. R. Seſſ. 23. c. 11 R.

No-

Notanda pro intelligentia eorum quæ de quocunque examine ſunt dicenda. Num. 2.

ANtequam proponam ea, quæ in quocunq; examine ſunt inquirenda, lectorem de ſequentibus præmonere vtile viſum eſt.

Et primò, quod circa promouendos ſex poſſunt cõſiderari, nempè gradus, ſeu ordo, veluti ſacerdotiũ ſecundò functiones, ſeu officium illius: tertiò ſcientia ad illas functiones requiſita. Quartò Examen de tali ſcientia. quintò Studiũ accommodatum, vt talis ſcientia acquiratur. ſextò Libri, qui ad dictam ſcientiam, & ſtudium ſint opportuni.

Secundo, qđ iſta ſex ita ſe inuicem conſequuntur vt quale ſit primum, tale ſit ſecundum: & quale hoc, ita & tertium, ſicque de aliis. Qualis. n. gradus eſt, talis & functio, qualis functio, talis ſcientia; iuxta ſciẽtiã examen ſe habet & his ſtudium, & libri conformes eſſe debent; Amplius duo primi gradus, & functio ſunt veluti finis; duo ſequentia .i. ſciẽtia, & examẽ ſunt veluti media ad huc finẽ: duo vltima ſtudiũ, & libri ſunt veluti efficiens mediorũ, quæ dicta ſunt. Ex his igitur ſex licet intexere totũ negotiũ, qđ circa ꝓmonẽdos agere opus eſt. Gradus. n. & functio erũt regula ad cognoſcendum quæ ſcientia, & qđ examẽ requiratur: Scientia, & examen iudicabunt, quod ſtudium faciendum, & quibus libris vtendum ſit.

Tertio notandum, quod ſicut ſtella differt a ſtella in claritate, ita ſciẽtia differens eſt à ſciẽtia in puritate: Scientia autẽ, quæ à C. T. & Cat. Rom. traditur puriſſima eſt. Concilium. n. ait, quod ſibi perpetuo ante oculos propoſuit, vt ſublatis erroribus puritas ipſa Euangelii in Eccleſia conſeruetur. Et Catechiſmus idem in præfatione dicit: Hæc igitur ſcientia potiſſimũ in ꝓmouẽdis, deſideratur: & ab illis examinat. talem ſcientia requirere vtiliſſimum eſt: In ſingulis. n. ciuitatib. qualis ſcientia quæritur in examine, talis à Clero, & obtineatur, & explicet. Cũ itaq. finis huius.

Seſſ. 4. cap. 1.

Opu-

Opuſculi ſit, non tantũ ſcientiam in promouendis requiſitam iudicare, ſed ẽt puriſſimos fontes, vnde illa poſſit hauriri manifeſtare: vtiliſſimum viſum eſt eſſe, ſi poſtquã dictũ eſt, quæ ſcientia in aliquo promouendo requiratur, ſimul etiam dicatur, an ex Cõcil. & Catech. & in quo loco accipi poſſit. Verũ quia ſæpe in Concilio talis doctrina variis in locis diſperſa eſt, & à Catechiſmo difficiliori quadã ratione traditam fuiſſe quibuſdã videtur; Expedire mihi viſum eſt, vt in aliquo libro breuiter doctrina Concilii, & Cat. colligeretur, diſtingueretur, & ad faciliorem rationẽ reduceretur: Hoc igitur feci in libro, qui ẽt inſcribitur; *Doctrina Sac. Con. Trid. & Cat. Ro. de Sacramentis*. Quapropter vt cum examine, & ſcientia, ſtudiũ, & libros coniungam, ita in faciẽ. Primo doctrinã requiſitam proponam. Secundo in margine notabo authoritatẽ, ex qua habetur, quod talis doctrina requiſita ſit Tertio in fine talis propoſitæ doctrinæ locus apponetur, vbi doctrina illa reperiri poſſit: præcipuè autem notabo locum Concilii, vel Catech. ſi ſit: poſtea locũ dicti libri, qui inſcribitur *Doctrina &c.* quod ſi in his non reperiatur, alterius grauis authoris locum proponam. Sic igitur fiet, vt, promouendi non poſſint excuſari, ſi non addiſcant, quod debent, & ſi doctrinã Concilii, & Catech. non acquirant.

Nota eorum quæ in ſingulis ordinibus ſunt inquirenda.
Num. 3.

COncilium Prouinciale Med. ait in ſingulis ordinibus iſta inquirenda.

Primò, An vim, & naturã, miniſteriaq. ordinis quẽ 5. de exa-
ſuſcepturus eſt, norit ideſt an cognoſcat, quæ ſit ma rat.
teria, quæ forma, cum illarum ſignificatione: & quis
effectus ordinis ſuſcipiendi; veluti quis character Seſſ 24.
imprimatur, quæ gratia conferatur. Fundatur quod c.7. Ref.
dictum eſt, in Conc. Tr. quod ait, de his etiam ſecu-
lares erudiri debere. De hoc habetur in Catech. de
ſacr. Ord. & in Doctrina ibid.

Seſſ. 23. c. 5. Ref. 2 An itẽ ritus,& cæremonias,quæ ex libro Pontificali adhibentur,cum initiantur.Fundatur in Conc. à quo de Clericis in Seminario educatis dicitur, ꝙ rituum,& cæremoniarum formas ediſcant: itẽ ex ſeſſ. 22.cap.5.& 8.vbi ait,quod cæremoniæ magnã habẽt eruditionem,& quod fidelibus debent explicari,Fũdatur etiã in Catech.de ſacram.in gen.nu.18.[Dicta ex parte in Cat. de Sacr. Ordinis habentur. Omnis Doctr.collecta ex Pontificali.

3 An eorum rituum,& cæremoniarum ſignificationes ſanctiores norint.Fundatur in Cõ.& Cat.vbi ſupra.[Habẽtur ex parte in Cat.de Ord,Oĩa ĩ Doc.ibi.

4 An ſacrarum veſtium, quibus induuntur miſteria itẽ,& ſignificata:De his eadẽ eſt ratio, quæ de ritib. [In Doct de ſacr. Ord.habetur numerus,& ſignificatio veſtium collecta ex D.Thoma.]

5 An functionum notitiam habeant ordinis , quo quiſque initiandus eſt.Fundatur in Conc. Trid.ſeſſ. 23.c.11.13.14.& alibi,Item in Catech.de ſacrã.Ord. Semper enim requirunt,vt habeatur notitia functionum,quæ debent exerceri. [De his functionibus habetur in Cat.de Ord.& in Doct.ibid.

6 An earum functionum vſum,exercitationẽq. recte teneat cum in literis,tum etiam in cantu . in quo experimento adhibeãtur cantus periti. Hoc videtur fundari in illis verbis Concilii,vbi de Subdiacono.&

Seſſ. 23. ca.13.R. Diacono loquitur dicens.Sint litteris, & iis, quæ ad ordinem exercendum pertinent,inſtructi. Inſtructio .n.videtur quandam notitiam practicam denotare.

7 Idem.Conc.Prou. ait,Examinatores pro prudentiæ ſuæ ratione, quæ in ordinis inferioris examine, exploratione ve requiruntur,aliquando ẽt perquirat ab iis,qui ſuperiori ordine initiantur. Hoc videtur fundari in ratione, quia ſuperior gradus nõ debet ignorare ea,quæ ab inferiori cognoſci debẽt.Et hæc ſunt ſuper quib. in ſingulis ordinibus,præter ea quæ illis propria ſunt,examinatores debent interrogare.

De

Nota eorum quæ debent ſciri ab examinandis ad primam tonſuram. Num. 4.

PRimo Conc. Trid. ita ſtatuit. Prima tonſura nõ initientur, qui legere, & ſcribere neſciant. Ideo proponitur examinandis, vt aliquem librum legant, & aliquod ſcribant. Seſſ. 23. cap. 4.

Secundo ait. Qui fidei rudimenta edocti non fuerint non initientur. Vbi patet debere examinari de doctrina Chriſtiana, & præcipuè de his, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, veluti miniſterium ſanctiſſimæ Trinitatis, incarnationis, & ſimiliũ, & de his in Doctrina Chriſtiana habetur. Ibidem.

Tertio ait. De quibus probabilis coniectura ſit eos non ſecularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe. Ob hoc Conc. Pronine. ait, quæratur ob quem finem, ſe clericos fieri velint. [De hoc fine habetur in Catec. de ſacram. ord. nu. 3. 4. 5. & in Doctr. de ord. Ibidem. Cõc. Pr.

Quartò, Requiritur, vt ſciant, cur dicatur tonſura, & primò. Quid ſignificet hic nomẽ Clericus; Cur tõſurati dicuntur clerici. Quid ſignificent tonſio capillorum; Corona, quæ in capite fit: tunica talaris: biretũ in modum crucis; ſuper pelliceum: fũdatur in dictis ſupra nu. 3. & Catec. qui hæc explicat. [Habentur in Catec. de ord. n. 13. & 14. in Doct. de ord. vbi de tonſ. Cat. de ſac. ord. Cõc. Pr. 5. de exrar.

Quinto Cõc. Prouinc. Med. ait inquirẽdũ. An Epactæ intelligentiã habeant: eſt autẽ Epacta ratio quædem ad inueniendũ, quãdo luna fiat, & quot dies habeat; fundatur in Conc. qđ ait, Clericos in Seminario educatos debere edoceri de cõputo eccleſiaſtico, in quo Epacta præcipuè cõtenta eſt. fundatur etiã in ratione; Ad clericum. n. ſpectat recitare Martyrologiũ in choro: hoc autẽ non poteſt fieri rectè ab eo, qui neſcit Epactam, & diẽ lunæ. Qui ergo debent collegiatis aliquando, vel ordinariè inſeruire, & vt clerici, poſſunt de hoc interrogari. [Habetur de hoc in Martyrologio, & in Breuiariis multis. 5. de ſac. ord. Seſſ. 23. c. 18. Ref.

Nota eorum, quæ debent ſciri ab examinandis ad minores. Num. 5.

Seſſ. 23. c.11.Ref. Côc.pu. 5. đ ord. PRimo Conc. T. ita ait. Minores ordines ijs, qui ſaltem latinam linguam intelligant, conferatur: Vbi ſolet notari illud verbũ, ſaltem. Et Concil. Prou. quaſi explicando dictũ Concilii ait: Debere primordia, ſeu regulas Grammaticæ intelligere. Vnde fit, qđ aliqui examinatores traduntaliquem librum facilioris ſermonis, veluti Euãgelia, vt examinatus cõſtruat, & voces latinas lingua vulgari explicet: Alii faciũt latinas interrogationes, vt ex reſponſionibus cognoſcant, ſi linguam latinam intelligant: Alij ſuper regulas Grammaticæ, quæ primo explicantur, interrogant: primus autem modus magis in vſu eſt.

Seſſ. 23. c.11.R. 2 Idem Conc. Trid. ait. Nemo minoribus ordinib. initietur, quem non ſcientiæ ſpes maiorib. ordinibus dignum oſtendat; Vbi notatur illud verbum, *ſpes*, Innuit.n. non ſolum ſcientiam, ſed etiam capacitatẽ, & habilitatem ingenii eſſe perpendendam. Indicat etiã ꝙ examẽ de doctrina Chriſtiana exactius faciẽdũ ſit.

Ex ſeſſ. 23. c.11. & ſeſ. 24 cap.7. Ex Cat. đ ſac, or. Côc. pu. 5. de or. 3 Debet examinandus ſcire, quid ſignificat nomen ordinis ſuſcipiẽdi, quæ ſit materia, & forma illius, cũ ſignificatione vtriuſq; Quis effectus, & quotuplex, & quid vterque, nempe gratia, & character; Quæ requirantur ad dignam ſuſceptionem, & quæ impediãt: ꝙ propriũ officium ordinati, & hoc diſtinctè, & rectè ſcire debet: Qui ritus, & cæremoniæ in illius collatione fiant, & quid ſignificent: Quæ impediãt ordinis ſuſcepti executionem: vbi leuiter de irregularitate, & cenſuris tangere aliqui ſolẽt: Fundatur in his, quæ dicta ſunt ſupra num. 3. [Hæc omnia habentur in Cate. & in Doctr. de Ord. Sacram.]

Nota eorum, quæ ab examinandis ad Subdiaconatum, & Diaconatum ſunt inquirenda. Num. 6.

Seſſ. 23. c.13.R. PRimo Côc. ita ait: Subdiaconi, & Diaconi ordinẽtur, qui litteris, & iis, quæ ad ordinem exercendũ pertinent, ſint inſtructi: Vbi notatur illud verbũ Inſtructi

ſtructi:ille.n.videtur inſtructus,qui alicuius rei ſaltē communem peritiam tenet.Et quoad litteras;Concilij videtur hunc ordinē ſeruare. In prima tonſura dicit;Qui non ignorent.In minoribus,qui ſaltem latinā linguam intelligāt.In maioribus, Qui litteris ſint inſtructi.Conciliū autē prou. videtur illos iudicare litteris latinis inſtructos,qui conſtruendo aliquē librū latinum ſciunt oēs partes orationis rectè colligere & explicare: & non ſolū hoc,ſed etiā ſenſum ex verbis aliqua ratione excipere norint; Solet ergo tradi aliquis liber examinato,vt illū conſtruat,& de ſenſu aliquid dicat:& aliqui tradūt Catechiſmū;Alij lectiones Breuiarij de Sctis;Alij alios:Romæ,dū ibi fui,tradebatur vna ex homiliis Breuiarii, quæ non eſſet ex difficilioribus :& hoc fiebat, vt haberetur experimētum in litteris latinis, & in Eccleſiaſticis. In homilijs.n.ordinarie aliqua continentur,quæ ad eccleſiaſticam eruditionem reducuntur. 5.d Ord.

2 Ex Catech. Rom. colligitur, quod debeāt ſcire, Quid ſignificet nomē Diaconi,& Subdiaconi,Quę ſit materia,& forma,& cur tales,& quid ſignificēt: Qui quot,& quales effectus: Quæ onera, præcipuè Subdiaconi; Quæ munera,& functiones;Qui ritus in collatione ſeruentur, & quare: [Et hæc omnia habētur in Catech. & in Doctr. de Sac. Ord.] De ſacr. Ord.nu. 19. 20. 25.

3 Conciliū Prou. ait debere inquiri Quænā ſit maiorū & minorū ordinū differētia; Quæ ſint onera ſubdiaconatus,& de voto cōtinentiæ.Itē de officio recitando,in quo ait experimentum fiat.Idē de functionibus ab illis exercēdis,de ſacramentorū doctrina ſaltem generatim,i.de ſacramētis in genere: & hoc forte ait,quia ꝓmouētur ad ordines maiores,& ſacros: item quia iſti miniſtri ſeruiunt adminiſtrationi ſacramentorum,magis tñ remotè Subdiaconus, ideo etiā ait exactius de illis Diaconos examinādos. De Diacono ēt ait, experimentum fiat de concionibus habendis: & hoc quia aliquando illi permiſſum eſt verbum Dei annunciare;non tamen,ait Catechiſmus,de Cōc.prouinc. 5. de Ord.

ſuperiori loco; neque.n.proprium illius officium eſt. Veſtium quoq; differentias,& ſignificationes cognoſcere debet: Ante omnia autem Conc.Trid.requirit, vt diſtincte, & proprie, Quod ſit ilorum officium, & quæ ad illud rectè exercendum pertinent, cognoſcatur. De cenſuris ergo, & irregularitate ſummariè aliquid tangi pōt: Hæc in Cat.& in Doct.de Ord.& de ſacram. in genere habentur. Expediret ergo, vt iſti promouendi ſtuderent diligenter doctrinæ de ſacramentis in genere, & de Ordine in particulari, necnon in doctrina Catec. de Symbolo, & aliis.

Seſſ. 23: c.23.R.

De ſcientia, & examine ſacerdotum. Num.7.

Seſſ. 23. c.14.

PRimo Conc.Trid.de hoc ita ſtatuit: Ad presbyteratus ordinem aſsumuntur, qui ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac adminiſtranda ſacramenta, diligenti examine præcedenti, idonei cōprobentur: Vbi requirit diligens examen; & quod hoc ſit circa duo, nēpe ad docendum populum,& adminiſtranda ſacramenta: Inter hæc aūt ſacramenta dubium non eſt, quod maior in ſacerdotibus ordinandis circa Ordinē ſuſcipiendum,& Euchariſtiam conficiendam,& adminiſtrādā, inſtructio deſideretur. Patet ergo ex Conc. quod examen debet eſſe circa ea, quæ quilibet Chriſtianus ſcire tenetur, quæ ait Catec. quatuor eſſe.

In præf. nu. 12.

Primo, Miſteria fidei contenta in Symbolo. Vbi de miſterio ſanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis; de Ecclefia, & aliis habet.[Et de his Cat.in Symbolo.]

Secundo, Bonus vſus ſacramentorum. [de quo Catech. & doct.de ſacram,

Tertio, Obſeruātia diuinę legis, de quo Cat.in Dec.

Quarto, Modus orandi, qui in oratione Dominicali propoſitus eſt.[de quo Catec.in Orat. Dom.] Sup his ergo ad mentē Concilii aliquod examē fieri deberet.

Seſſ. 23. c.34.R.

Secundo de Sacramentis habēdæ eſſent interrogationes. Iudicatum ēſt aūt ab examinatoribus Romæ, quod ſufficiat ſi promouendi ad ſacerdotium cōpendioſā habeāt ſacramētorū cognitionē, veluti quæ ſit ma-

materia,forma,miniſter,& intētio ſingulorum; Hæc enim videtur eſſe præcipua in adminiſtratione illorū quia ſunt de ſubſtātia ſacramenti. [Hæc autem compendioſa tractatio in fine Doctr.habetur.]

Tertio. De ordine ſacerdotali,necnon de ſacramēto Euchariſtiæ,& de ſacrificio Miſſæ potiſſimū examinari debere, & vſus, & ratio, & authoritatis docet: Hæc.n. præcipuè ad officium pertinent ſacerdotis. Ex C. T. ibi. Cōc. Prou. 5. de ord.

Porro Catech.de hoc ita ait.Præterea in ſacerdote non ſolum ea cognitio requirenda eſt, quæ ad ſacramentorū vſum,& tractationem pertinet,ſed ēt ſacrarum litterarū ſcientia ita inſtructum eſſe oportet, vt populo Chriſtiano fidei miſteria,& diuinæ legis præcepta tradere,ad virtutē,& pietatē excitare,a vitiis reuocare fideles poſſit: Sacerdotis.n.duo ſunt munera:Quorū alterū eſt,vt ſacramēta rite cōficiat, & adminiſtret;Alterum,vt populum fidei ſuæ commiſſū ijs reb.,& inſtitutis,quę ad ſalutē neceſſaria ſunt erudiat. Malachias.n.ita teſtatur: Labia ſocerdotis cuſtodient ſcientiā,& legē requirēt ex ore eius,quia Angelus Dñi exercituū eſt. Vt igitur in horū altero, ſi mediocri cognitione ſit ornatus, præſtare, qđ debet,poſſit:alterum certè nō vulgarem, ſed exquiſitā potius doctrinam deſiderat. Quamuis æque ab omnibus ſacerdotibus ſumma reconditarū rerū ſcientia nō exigatur,ſed quæ ad ſuſcepti officii, & miniſterii functionē vnicuiq; ſatis eſſe poſſit.Hæc Catech.Vbi apparet qđ talis ſcientia in ſacerdote deſideratur. De ſacr. Ord. nu. 32.

Primo,Vt miſteria fidei cognoſcat.Cat. in Symb.

Secūdo,vt ſciat ꝑcepta diuinæ legis,Cat.in Decal.

Tertiò,vt virtutem,& vitiorum notitiam habeat. dictaque docere ſciat.[ibid.]

Quarto,vt ea,quæ pertinent ad vſum, & adminiſtrationem ſacramentorum cognoſcat.Cat.de ſacr.

Quinto,Vt ſpecialem notitiā habeat Euchriſtiæ, & ſacrificii Miſſæ,quæ cōficere,adminiſtrare,& Deo offerre debet.[Catech.de ſacer.Doctr.ibid. Cōc. pu. 5. de or.

Demū Conc.Prou.inhærēdo ſtatutis à Conc.Trid,

& traditis à Cat. Rom. de hoc examine ita proponit.

Primo, Sacerdotē ſcire debere, quid ſit ſacrificiū Miſſæ [Conc. Trid ſeſſ. 22. c. 2. Catech. de Euch. n. 70.] Doct. de Euch. par. 3. cap. 1.

Secūdo, qui illius ſacrificij effectus.] Conc. ſeſſ. 22 c. 1. & c. Cate. de Euch. 78. & c. Doct. de Euch. 3. p. c. 3.

Tertio, Quæ partes. [Doct. de Euch. 3. par. ca. 4. ex D. Thoma.

Qarrto, Quæ myſteria in eo inſint. [Doct. de Eucha. 3 par. cap. 4. & 5.

Quinto, Quæ ſacrarū veſtiū ſignificationes. [Doc. cap. 5. nu. 6. De Euch. par. 3.]

Sexto, Quæ in eo ſacrificio offerendo requirantur Doct. de Euch. 3. par. per totum.]

Septimo, Vbi, & quando illud fieri non licet. Doct. ibid. cap. 5. num. 7. & 8.]

Octauo, Quæ dubia aliquando incidere poſſint. [ib. Doct. cap. 7.]

Nono, Qua explicatione opus habeat, vt recte illud fiat. Exiſtimo de canonis explicatione, ſed multo magis de verbis cōſecrationis loqui. Doctor. de Euchar. par. 1. c. 2. & 3. par. c. 4 Conc. & Cate. vt ibi notātur.]

Decimo, an ſacræ cōfeſſionis aliqua peritiā habeāt.

Vndecimo, An ad alia item ſacramēta recte, riteq; miniſtranda idoneus ſit.

Duodecimo, an eorum cognitionem explicatiorē habeat. [Doct. in fine Comp. ſacr.

Decimotertio, An doctrinam itē teneat, qua verbū Dei recte tractare, concionemve habere poſſit.

Decimoquarto, An de re ſacra, de Criſtianarū virtutū officiis, atque de omni re ad ſalutem neceſſaria apte populum inſtruere, aut docere posſit: [in Catec. per totum.]

Ex his omnibus colligitur, quod promouēdus ad ſacerdotium ſuper his debet examinari.

Primo, circa litteras latinas ea ratione, qua de Subdiacono, & Diacono dictum eſt.

Secūdo, circa ſacramēta, & ſufficit cōpendioſa cognitio,

gnitio, vt in fine Doctrinæ habetur; De Pœnitentia in particulari, quoad quatuor cauſas, ſummatim inquiri poteſt.

Tertio, De ſacra Euchariſtia tum conficiēda, tū adminiſtranda. Doctr. de Euch. par. 1. In hoc examē diligēs eſſe debet: Ideo opus eſt inqrere, quę ſit apta materia Euchariſtiæ, quæ forma coſecrationis corporis & ſanguinis: quæ ſint de neceſſitate ſacramēti; quę de neceſſitate præcepti, quid ſit conſecratio, & tranſubſtantiatio; De contento ſub ſpeciebus panis, & vini ante, & poſt conſecrationem, & quid ex vi ſacramenti, vel per realem concomitātiam, & ſimilia. [Hæc habentur in Conc. Trid. ſeſſ. 13. Catech de Euch. Doct. de Euch. p. 1.]

Quarto, De ſacrificio miſſæ; diligēter, vt in Conc. Prou. poſitum eſt. [De hoc Conc. ſeſſ. 22. Catech. de Euch. in fine. Doctr. in 3. par. De Euch.

Quinto, Debet interrogari de his, quę pertinēt ad rectā ſuſceptionē et executionē ordinis ſacerdotalis Quæ ſuſceptionē, vel executionē impediant, vt cenſuræ, & irregularitas. Itē quæ ſit materia ordinis ſacerdotalis, & quotuplex, & qd ſignificet: Quę, & quotuplex fōrma, quis character, & effectus, veſtiū ſignificationes: Cæremoniæ, quæ in eius collatione fiunt: Quod illius officium: Quæ, & quotuplex poteſtas illi detur, & quando: Quę claues illi tradantur: Quis illarū legitimus vſus. [De his Cōc. ſeſſ. 23. Cat. de Ord. Pōtif. de ordinatione. In Doct: oīa collecta vbi đ Ord.

Concluſio de congruentia examinis conſtituti. Nu. 8.

DEclarare quod examen de ordinibus conſtitutū, etiam ſecluſa Cōciliorum, & Catechiſmi authoritate, congruū, & rationabile ſit, vtiliſſimū eſſe videtur: Itaq. in duas partes examē diuiſum eſt, nēpe tū circa literas latinas, tū circa litteras eccleſiaſticas.

Quod attinet ad latinas, ita ſtatutū eſt: Clerici primę tōſuræ nō ignorent legere, & ſcribere: Minores intelligant linguā latinā. Ordines ſacri requirunt, vt ſint litteris latinis inſtructi: Quid hoc ordine facilius

&c. congruentius? Cum.n.ſcientia, & eruditio eccleſiaſtica litteris latinis tradita ſit, & illi, qui ad ordiñes promouentur talem doctrinam ſcire, & populis explicare debeant; erat ſumme conueniẽs, vt paulatim, & per gradus, & cum tali ordine requireretur.

Porro circa litteras eccleſiaſticas; in prima tõſura requiritur cognitio doctrinæ Chriſtianæ, & ipſius tõſuræ; In minoribus, cognitio magis exacta eiuſdẽ doctrinæ, & notitia eorũ, quæ ad ordinẽ pertinent ad ſuſcipiendum: In ſubdiaconatu, cognitio de ſacramẽtis in genere, & de ordine ſuſcipiendo, & exactius de doctrina Chriſtiana: In Diacono idem, ſed maiori quadã rõne. Demum in ſacerdotio requiritur ſcientia de ſacramento ordinis ſuſcipiendi, De Euchariſtia ab illo conficienda, & adminiſtranda; De ſacrificio Miſſæ celebrando, De ſacramentis ab illo adminiſtrandis, & demũ notitia eorum, de quibus oẽs fideles doceri debent: Quid hoc ordine conuenientius? Studere.n. ſacramento ordinis, & Euchariſtiæ, in quo ẽt agitur de ſacrificio Miſſæ; Cõpendio item doctrinæ ſacramentorum; Et his, quæ ab oĩbus ſciri debent, quis nimis difficilè eſſe dicet? Cur ſacerdos non debet ſcire, ad ea quæ oẽs ſcire tenẽtur? Quæ difficultas, vt quis ſtudeat his trib. ſacramento ordinis, ſacramento Euchariſtiæ, & Cõpendio aliorũ ſacramentorũ? Ad hæc.n. quatuor ſumma eorũ, quæ a ſacerdote, & ab alijs ſciri debent reduci poſſunt. Neq; igitur conqueri debẽt ordinandi, ſi ſuper his interrogentur: Neq. examinatores debent declinare à rõne examinandi, quæ propoſita eſt. Vnum eſt tñ, quod hoc loco admonere congruum eſt nẽpe expedire, vt aliqui examinatores antequã ad examen ordinandorũ accedant, videant primo quid à Concilijs de quolibet genere examinis ſit ſtatutum: Scd͡o vt percurrant materias, ſuper quibus examẽ ab illis faciendũ ſit. Si.n. materiam, ſuper qua debent examinare familiarem non habeant, neque ſcient opportunas de illa facere interrogationes, & conſequenter neq. de ſcientia examinati iudicare: Similiter

militer examinandi multo ante, quã illis ad examen accedendum ſit debent ſtudere his, quæ ab illis diſcenda ſunt. Examen igitur propoſitum & dificile non eſt, & recta ratione eſt conſtitutum.

De examine ad Confeſſiones. *Cap. III.*

Negotium de examine confeſſorũ ſtatuendo difficillimum eſt, & magnã requirit indaginem, & in illo errare non ſine magno periculo eſt; exactius ergo diſcuti debet: ideo hęc tria examinanda ſunt.

Primò, de officio, & munere confeſſarii.

Secundo, De ſcientia, quæ ad tale munus obeundũ neceſſaria eſt.

Tertio, De modo examinandi, & de iudicio in hoc examine faciendo.

De munere confeſſarij. *Num 1.*

Qvod attinet ad munus confeſſarii, ex Nau. D. Tho. Catech: Conc. Trid. habetur, quod illius officium duplex, nẽpe Iudicis, & Medici. & ad hęc duo omnes actus confeſſarii reduci poſſunt. C.T. ſeſſ. 14. ca. 5. Catec. de pœn. 57.

Ad munus quidem iudicis quatuor actus reducũtur & duo primi pertinent ad clauem ſcientiæ, duo vltimi ad clauem poteſtatis. D.T. 3.p. q.17. ſup. Nau. c. 5.

Primus actus eſt examinare conſcientiam pœnitẽtis, ſeu, vt ait Conc. Trid. cauſam illius: ita aiunt Nau. D. Th. Cat. & alii, qui fatentur aliquando ſub peccato mortali ad hoc teneri. Ratio eſt, quia confeſſor tenetur, antequam iudicet cauſam pœnitentis, cognoſcere illam: ſæpiſſimè autem euenit, vt hanc cognitionem habere non poſſit, niſi examinet pœnitentẽ, ideo hoc examen aliquando neceſſarium eſt: & hæc ratio in Concil. Trid. fundata exiſtit. Nau. c. 5. nu. 1. Ex D.T. ibi. Seſſ. 14. c. 5. locis citatis.

Secundus actus eſt iudicare de examinatis, ſeu de cõſcientia, & cauſa pęnitẽtis; veluti an poſſit abſolui, vel nõ: & ſi põt abſolui, qua rõne ſit abſoluẽdus: debet ergo iudicare, quę pctã ſint mortalia, quę habeãt anne- Cõc. Tr. Catech. D. Tho. Nau. ibi.

annexam excommunicationem, vel reſeruationem, vel obligationem reſtituendi: Ratio eſt, quia iudex, vt iuſtè iudicet, prius omnino debet cognoſcere cauſam iudicandam; & hæc quoque ratio in Concil. Trid. fundata eſt, ſicut etiam ipſa concluſio.

C.T. ibi. Tertius eſt abſoluere à peccatis.

ibid. can. 9. & 15. Quartus eſt ligare, ideſt obligare ad aliquam pœnam luendam; vel ſatisfactionem, aut reſtitutionem faciendam, vel ad aliquam occaſionem vitandam, & ſimilia. Ita Conc. & omnes.

Seſſ. 14. c. 5. & 8. Cath. de pę. n. 57. Quod attinet verò ad confeſſoris munus prout medicus eſt; Cathechiſmus, & alij docent pertinere ad ipſum, quod det remedia peccatis, quæ remedia ſunt in duplici differentia: quędam ſunt curatiua, nẽpe, quæ ſanant à peccato commiſſo: alia ſunt præſeruatiua, quæ præſeruant pœnitentem, ne iterum incidat in peccata: ita Cath. & alij Doctores affirmant.

De ſcientia confeſſarij. *Num.* 3.

Nau. c. 4. nu. 8. DIcto de munere confeſſoris, dicẽdũ de illius ſciẽtia: ex illo enim iſtud cognoſci poteſt. Eſt autẽ, vt ait Nauarrus, duplex ſciẽtia cõfeſſoris: vna perfecta, alia ſufficiẽs, & neceſſaria: Perfecta eſt, ait, ſi præter illa, quæ pertinẽt ad caſus conſcientię, calleat partem Theologiæ, quæ eſt de Sacramentis, & de moribus. i. virtutibus, & vitijs, & habeat peritiã vtriuſq; iuris, & norit conſtitutiones Synodales regionis, vbi debet audire confeſſiones: Sufficiens eſt, quæ ſufficit ad hoc, vt confeſſor actus, qui dicti ſunt, recte, & ſine errore exercere poſſit; Et quænam ſit hæc, (modo n. de perfecta dicendum non eſt) determinare oportet. Itaq: de illa ſententias Doctorũ proponere opus eſt.

Sententia Nauarri de ſcientia confeſſoris. *Num.* 4.

Capit 4 & 5. Nau. ca. 4. & 5. NAuarrus ait, confeſſarium debere iſta ſcire. Primo, Quam habeat iuriſdictionem, & facultatem abſoluendi.

Secun-

Secunda, Quomodo conſcientiam pœnitentis, iuxta ſtatum ſibi ſubditorum, debeat examinare. Ca. 4. nu. 8. Ibid.

Tertio, Quæ peccata ſint mortalia, quæ venialia ex his, quæ à ſuis pœnitentibus committi ſolent. Ibidem.

Quarto, Quæ circunſtantiæ ſint neceſſariò cõfitendæ, & quod confiteri numerũ mortalium eſt neceſſe.

Quinto, Quibus criminibus annexa ſit excõicatio. Ibid.

Sexto, Quæ ſint peccata reſeruata.

Septimo, Quæ peccata reſtitutionem expoſtulẽt, vel ſaltem dubitare. Ibid.

Octauo, Quomodo incurratur irregularitas, ſi clericos auditurus ſit, vel ſaltem dubitare. Ibid.

Nono, Quando ſeptem vitia capitalia ſint mortalia, & quando non. Nu. 12. Ibid.

Decimo, Quomodo differant maior, & minor excommunicatio.

Vndecimo, Quod voluntas deliberata peccãdi mortaliter ſit peccatum mortale, ẽt ſi opus nõ ſequatur. Ibid.

Duodecimo, Quod ſciat dubitare circa ſuſpectos contractus; & circa ea, quæ alii mediocriter verſati recte intelligant, vt, cum opus eſt, alios conſulat. Ibidem, nu. 8.

Demum, quando poſſit, vel non poſſit abſoluere: Hæc ex Nauarro.

Sententia D. Thomæ de ſcientia confeſſarij. Num. 5.

DIuus Thomas loquitur in generali de ſcientia confeſſoris, & ait opus eſſe, vt ſciat. 3. p. q. 17 ſup.

Primo, examinare conſcientiam pœnitentis.

Secundo, Iudicare an pœnitẽs poſſit, vel nõ poſſit abſolui, & quomodo ſit abſoluendus, & in his duob. virtualiter cõtinetur, quidquid à Nauarro dictũ eſt.

Doctrina Catechiſmi de ſcientia confeſſoris. Num. 6.

CAtechiſmus ait, confeſſarium ſcire debere. De pœn. nu. 57.

Primo, Quod iuriſdictio ordinaria, vel delegata omnino illi neceſſaria ſit.

2 Qũo pctã inueſtigare poſſit, iuxta cuiuſq; ſtatũ.

Tertiò, Quomodo debeat iudicare inter varia genera peccatorum, quæ magis grauia, vel leuia ſint.

Quartò, Quæ cuique peccato pęna conueniat.

Quinto, Quæ remedia reſpectu tum pręteriti, tum futuri danda ſint.

Sexto, quando debeat abſoluere, qnando ligare.

Septimo, Quod ſciat, quantum in ſuo officio ponderis, ac momenti ſit.

Doctrina ſacri Concilij Triden. de ſcientia confeſſoris. Num. 7.

Seſſ. 13. cap. 5. Concilium Trid. de ſcientia confeſſoris ponit quatuor ſequentes concluſiones.

Ibidem. Prima eſt confeſſor debet cognoſcere cauſam pęnitentis: ait enim, conſtat ſacerdotes iudiciũ hoc incognita cauſa exercere non poſſe: ſi ergo debet cognoſcere cauſam; ergo debet habere ſcientiam, vt dictam cauſam cognoſcere poſſit.

Ibidem. Secunda eſt. Tunc ſacerdos cognoſcit cauſã pęnitentis, cum cognoſcit omnia peccata mortalia, nõ ſolùm in genere, ſed etiam in ſpecie, necnõ circunſtãtias mutantes ſpeciẽ, cum numero, tum peccatorũ, tum circunſtantiarum, quæ dicta ſunt. Hoc Conciliũ aperte docet, declarando etiam eſſe de iure diuino.

Ibidem. Tertia eſt Confeſſor debet cognoſcere, quas pœnas æquum ſit imponere cuilibet pęnitenti, iuxta cognitionem habitam de cauſa ſua.

Ibidem. Quarta eſt. Neceſſariũ eſſe, quod Confeſsor ſciat, qua ratione vtendum ſit clauibus ſibi traditis ad retinenda, vel remittenda peccata; ait enim, Quò pro poteſtate clauium remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronunciet.

Decretum Conc. Prouinc. Med. de ſcientia, & examnine confeſſoris. Num. 8.

C. Prou. 5. de exa. ra. Conciliũ Prou. Mediol. ex Summiſtis, Theologis Canoniſtis, Catech. Rom. & ſacro Conc. Trid.

colligit,& explicauit,qualis ſciẽtia,& quod examen ad confeſſiones requiratur: Et quia forma examinãdi ab illo tradita fere vbique, ſed præcipuè in hac Prouincia ſeruatur, ideo diſtinctè proponam interrogationes,quæ in eo explicantur;& poſtea vbi dicta doctrina poſſit inueniri ſubiungam. Doctrinam autem Concil.Trid.&Catechiſmi Rom.cum certum ſit aliis debere præponi, ideo vbi in dictis libris poſſit reperiri adnotabo: Quod ſi locum,vbi in libro à me edito,qui inſcribitur,vt dixi Doctrina Concilii &c.apponam, hoc ideo factum eſſe lectores intelligent, vt dicta doctrina ſimul collecta,& magis explicata, & ad examen magis accommodata propoſita ſit.

Verum, & hoc loco lectorem admonere,optimũ viſum eſt; Quod cum ſcientia confeſſarii ad duo potiſſimum capita reduci poſſit nempe ad ſacramẽtum Pœnitentiæ,& ad Caſus Conſcientię; De ſacramẽto autẽ Pœnitentiæ à Sacro Concilio, & à Catechiſmo doctrina ſufficiens,imò cõpleta tradita ſit;de caſibus vero cõſcientiæ,non item;euenit,vt neceſſario apponi debeat, in quo alio libro doctrina de caſib. valeat inueniri:Sed qualis orietur confuſio,ſi doctorum,& librorum varietas,& multitudo hic lectori propoſita ſit? Melius itaq. mihi viſum eſt, ſi in aliquo paruo libro tota hæc de caſibus materia facili quadam rõne collecta,atque diſtincta propoſita ſit.Sic.n.fiet,vt ex duobus non magnis libris ſcientia,quæ in cõfeſſario deſideratur,haberi poſſit:Sicut ergo ex Sacro Conc. & Catechiſmo in vno libro doctrinam de Sacramentis collegi;ita & materiam de caſibus conſcientiæ ex Summiſtis,& Theologis in alio libro colligendã curaui: Quod quidem duplici rõne factum eſt; In vno .n.libro, qui inſcribitur: *Memoriale per li Confeſſori*, Summatim,& compendioſè doctrina, quæ Confeſſori neceſſaria eſt colligere ſtudui:In alio vero, qui inſcribitur: *Compartimento di tutta la conſcienza*. magis diſtinctè eadem ſcientia collecta eſſe videtur: In vtroque autem libro notatur in margine vbi doctrina

Digitized by Google

na in illis propoſita apud alios Doctores valeat repe riri: Vt itaque declaretur,quod doctrina,quæ in cõfeſſario requiritur,nõ eſt adeo vaſta,ſeu difficilis, vt in paucis,& non admodum magnis libris valeat repe riri,necnon mediocri quodam ſtudio obtineri; vbi in dictis libris reperiatur hic annotatum erit: Quod ſi quis in alio libro verſatus, velitq; in illo inuenire, quod dictum eſt; conſideret, de qua materia ſit ſermo,veluti an de Vſura,vel Reſtitutione,vel alio,& vbi de dictis in illo agitur quærat;& inueniet. Nunc igitur quod à Concilio Prou. de examine Confeſſoris ſtatutum eſt proponetur. Ait itaque Confeſſores debere examinari.

Primo. De ſacramenti Pœnitentiæ neceſſitate.
[De hoc Conc.Tr.ſeſſ.14.ca.1. Catech.de pœn nu.1. Doctr.de pœn.num.1.

ſecundo,Quare ſit inſtitutum,& à quo.
[De hoc Conc.Tr.ſeſſ.14.c.1.Catech.de pœn.nu.11. Doct.de pœn.c.2.num.2.]

Tertio,quæ huius ſacramenti materia,& forma.
[De hoc Conc.Tr.ſeſſ.14.c.3.Catech.de pœn.nu.14. 15.Doct.de pęn.cap.2.]

Quarto. Qui illius effectus.
[Conc.ſeſſ.14. cap.3.Catech.de pœn.num.19.20.21. Doct. de pœn. cap.2.nu.7.8.]

Quinto. Quis miniſter.
[Conc.ſeſſ.14. ca.6.Catech.de.pœn.nu.55.&c. Doct. de pœn.cap.5.]

Sexto.Quę conditiones in eo requirantur.[Conc. Catech.Doctr.ibid.]

Septimo.Quæ regulæ ad dignoſcendum.& diſtinguendum peccatum mortale à veniali.
[Tolet.Inſtr. de pecc.mort ca.1.&c. Nau.prælud.9. Comparat.part.1.Inſtr.cap.3.nu.3.]

Octauo. Quæ pœnitentiæ partes.
[Conc.Tr.ſeſſ.14.cap.3. Catech.de pœn.num.22.23. Doct de pœn .cap.2.num.3.& 4.]

Nono.Quæ earũ partiũ ratio.[Catech. & Doc ibi.]

Deci-

Decimo. Quid contritio. [Conc. ſeſſ. 14 cap. 4. Catech. de pœn. n. 24 &c Doct. de pęn. c. 3. nu. 3. & 4.]

Vndecimo. Quæ ad veram contritionem ſint neceſſaria. [Concil. Catech. Doctr. ibidem.]

Duodecimo. Quis contritionis effectus, & vtilitas [Conc. ſeſſ. 14. cap. 4. Cathec. de pęn. nu. 35 Doctr. de pœn. cap 3. nu. 13.]

Decimotertio. Qua quiſque ratione ſe ad contritionem exercere poſſit.
[Conc. ſeſſ. 6. cap. 6. Catech. de pœn. n. 9. & 36. Doct. de pœn. cap. 1. nu. 2. & c. 3. num. 14. & 15.]

Decimoquarto, Quæ ſigna ſint veræ contritionis.
[Catech. de pœn. nu. 18. Doct. de pœn. cap. 2 nu. 5.]

Decimoquinto. Quæ confeſſionis natura ſit atque ſubſtantia.
[Conc. ſeſſ. 14. cap. 5. Catech. de pœn. nu. 37. Doct. de pęn. cap. 4.]

Decimoſexto. An diligēter inquirere ſciat, & peccatoris circūſtantias, & peccati item. His paucis verbis multa, & magna proponuntur de ſcientia, & examine confeſſoris.
[De hoc diſtinctè Memoriale confeſſ. cap. 3 & 4. Et Compart. parte 2. per totum.]

Decimoſeptimo. Quę circumſtantiæ mutēt ſpeciē peccati, & quæ in confeſſione explicandæ ſint.
[Conc. ſeſſ. 14. c. 5. Catech. de pœn. nu. 48, Doctr. de pœn. c. 4. nu. 9. Compar. par. 2. per totum.]

Decimooctauo. Quæ reſtituionem expoſtulent. Quæ radices, cauſæ vè reſtitutionis.
[Doctores vbi de reſtitutione Compart. part. 1. ca. 7. & part. 2. prattica 7.

Decimonono. An dubios, ſuſpectoſuè cōtractus norint, aut ſaltem de illis dubitare ſciant.
[Doctores vbi de contractibus. Compart. par. 1. c. 7. & part. 2. prattica 7]

Vigeſimo Quibus criminibus annexæ ſint cenſurę [Doctor. vbi de cenſuris. Compart. par. 2. pract. 1. c. 3. &c.]

Memo,

Vigeſimoprimo. An item illarum peritiam teneant? [Doctores Memor. Compart. ibidem.]

Vigeſimoſecundo. An caſus in quibus irregularitatis macula contrahitur.]
[Doctor. vbi de irregul Compar. part. 2. prattica 3. Memor. Confeſſ. cap. 6.]

Vigeſimotertio. An ſaltem, in iis omnibus, & aliis, quæ ad verum, perfectumuè huius ſacramenti Pœnitentiæ miniſtrum pertinent, ſciant dubitare, & nouerint conſulere peritos, quomodo agendũ ſit id. quod in dubitationem adducunt.

Vigeſimoquarto. Qui item ritus, & ſacræ cæremoniæ confeſſionis. Catech. de pœn. nu. 43. Doct. de pœnit. cap. 4. num. 6.]

Vigeſimoquinto. [Quæ conditiones ad confeſſionem verè pœnitentis neceſſariæ.
[Conc. ſeſſ. 14. ca. 5. Catech. de. pœn. nu. 47. &c. Doct. de pœn. ca 4. num. 10.]

Vigeſimoſexto. Qui ordo confitendi; quando quis ſtatim confiteri debeat; quando item confeſſionem iterare.
[Catech. de pœn. nu. 45. 46. &c. Doct. de pœn. cap. 4. Mem. confeſſ. cap. 1. nu. 12.

Vigeſimoſeptimo. De ſatisfactione, quæ tertia pars pœnitentiæ eſt quæratur.

Vigeſimooctauo. Quæ ſatisfactionis partes.
[Concil. ſeſſ. 14. cap 9. Catech. de pœn. num. 64. &c. Doct. de pœn. cap. 6 num. 7.]

Vigeſimonono. Quis ſatisfactionis finis.
[Conc. ſeſſ. 14. ca. 8. Catech. de pœn. num. 65, &c. Doctr. de pœn. cap. 6. nu. 5.]

Trigeſimo. Qui fructus, quæuè vtilitates ſatisfact.
[Conc. ſeſſ. 14. cap. 8. Catech. & Doctr. ibi.]

Trigeſimoprimo. Quæ in ſatisfactione requirãtur.
[Concil. ibid. Catech. de pœn. num. 74. Doct. de pœn. cap. 6. num. C.]

Trigeſimoſecundo. Qualis ac quanta pœnitentia pœni-

Digitized by Google

pœnitenti imponi debeat.

[Conc.ſeſſ.14. ca.8.Catech.de.pœn.nu.80.&c.Doct. de pœn. ca.6. num 9.]

Trigeſimotertiò. An ſalutares,& conuenientes ſatisfactiones pro grauitate criminum,& pęnitentium facultate iniungere ſciant.

[Ex Conc.ſeſſ 14.cap.8.ex Catech.de pœ.nu. 64.&c. Doct.de pœnit. cap.6.]

Trigeſimoquartò. An item ex Innocentii III. præſcripto more periti medici ſciant infundere vinum, & oleum vulneribus ſauciati,& quale debeant præbere remedium,aut conſilium.

[Ex Concil.ibid.Catech de pœn. num.59.&c.per tot Doct.de pęn.c. 5.& 6.

Trigeſimoquintò. An præterea Canones Pœnitentiales rectè teneant.

[Iſti canones in Rituali habentur, & de illis aliqua, Doct.de pœn.c.6. num.9.

Tigeſimoſextò. Quæ differentia ſit ſatisfactionum, atque pœnitentiarum.

[Ex Concil.ſeſſ.14. cap.9. ex Catech.de pœ.num.64. 75.76.&c.Doct.de pœn.cap.6.

Trigeſimoſeptimo. De abſolutione indagetur.

[Conc.ſeſſ.14.c.3.Catech.de pœ.nu.55.46.&c. Doc. de pœn. cap.5.

Trigeſimooctauò. Quæ verborū formula requiratur.

[Conc.ibid.Catech. de pœn.num.15. Doctr.de pœ. cap.2.nu.6.]

Trigeſimonono. Quæ preces, orationeſue præterea adhibeantur.

[Conc.ibid.Catech.de pœn.num.16.

Quadrageſimò. Quis ordo obſeruandus in abſoluēdo tam a peccatis,quam ab excommunicatione, ſuſpenſioneue.[Nau.cap.26 num. 7.&c.

Quadrageſimoprimò. De ſigillo item confeſſionis plura quærantur,ac præſertim quæuis, & quanta ſigilli.

C [Catech.

[Catech. de pœn. nu. 53. Doctr. de pen. c. 5. n. 5.]

Quadrageſimoſecundo. Quæ ſub illud cadant.

[Catec. de pœn. n. 58. Doctr. de pœn. cap. 5. n. 5.

Ex dictis autem apparet, quod omnis ſcientia in cōfeſſore requiſita ad illud ſpectat, vt recte ſacramentũ pœnitentiæ adminiſtretur. Patet etiam, quòd examē à Cōcilio Prou. propoſitum in firmiſſima ſit fundatũ, & auctoritate ratione: Cum enim confeſſor debeat ſacramentum Pœnitentiæ adminiſtrare, omnino dēt illa ſcire, quæ ad rectam illius adminiſtrationem sũt requiſita; Hæc autem, & nihil aliud in propoſito examine continentur: ideo recta ratione conſtitutum eſſe dicendum eſt.

Concluſio de ſcientia confeſſoris.
Num. 9.

Hucuſque propoſitæ ſunt authorum ſententiæ de ſcientia confeſſoris: Exiſtimo autem quam maxime expedire, vt dictis cōcluſiones quędam determinatæ de ſcientia, & examine confeſſoris proponãtur niſi enim examen recta, & diſtincta, & ordinata rōne habeatur, maxima confuſio in examinando, & maior in iudicando oriri poteſt quatuor igitur concluſiones ex dictis Authoribus acceptas de examine, & ſcientia confeſſorum ſubiungam.

Ex Aut. allatis. Prima eſt hæc. Confeſſor debet ſcire omnia, quæ p tinent ad ſubſtantiam ſacramenti Pœnitentiæ, qualia ſunt ea quæ pertinent ad integram, & præciſam rationem materiæ, formæ, efficientis, & finis: patet ratione quia eſt miniſter huius ſacramenti, cui ſi deſit aliquid eſſentiale, non recte confertur: Patet ex Conc. Prou. a quo omnis ſcientia confeſſoris reducitur ad ea, quæ pertinent ad ſacramentum Pœnitentiæ: Demum eſt Conc. Trid. & Catechiſmi, & omnium Doctorum hæc concluſio.

Ex eiſdē. Secunda eſt talis. Cōfeſſor debet cognoſcere omnes modos prīcipales, & magis ordinarios, quib. pōt pec-

401

peccati contra præcepta Dei,& Eccleſiæ: & hoc tali ratione cognoſcere debet, vt habeat certas regulas quibus in ſingulis modis diſtinguat,quando peccatũ mortale ſit:& qñ illi annexa ſit reſeruatio,vel cẽſura vel irregularitas,vel obligatio reſtituẽdi,aut aliquid aliud faciẽdi: Non dixi autẽ omnes caſus,quia innumerabiles ſunt:Dixi aũt modos principales,quia iſti ad ſummum circa triginta ſunt,& ex illorũ cognitione pendet notitia omniũ peccatorũ,& circunſtãtiarum,quæ mortalia ſunt. Hæc concluſio probatur ratione quia ſicut iudex non põt cognoſcere cauſas accuſatorum,ſeu reorũ,niſi ſciat tũ leges, tũ tranſgreſſiones illarum: neque.n.ſciet, quod iſte tranſgreſſus ſit legem, niſi ſciat quod datur talis lex, & quod tali actione fit contra illam; ita confeſſor nõ poteſt ſcire, quòd iſte,vel ille tranſgreſſus ſit legem Dei,niſi ſciat legem,& trã ſgreſſiones illius: ſi enim ignorat, quod furtum,vel periuriũ, vel odiũ ſit mortalis transgreſſio legis,neque ſciet,an iſte, qui furatus eſt, & peierauit,peccauerit contra legem.Cũ ergo Concil.Trid. dicat, oportere, quod confeſſor cognoſcat cauſam pęnitentis,diſtinguendo omnia peccata mortalia, & circunſtantias mutantes ſpeciem; & hoc eſſe dicat de iure diuino;& cum appareat,quod confeſſor non poterit omnia peccata mortalia,& circumſtantias illorum cognoſcere, niſi ſciat modos iam dictos cum regulis ſuis manifeſte ſequitur, quod iſtos modos ſcire omnino debet.

Tertia cõcluſio eſt.Nõ ſufficere,quod cõfeſſor cognoſcat oẽs modos iam dictos,ſed etiam oportere,vt ſciat inueſtigare,& examinare latitudinẽ,& profunditatẽ conſcientiæ pœnitentis,iuxta illius ſtatum,ad hoc,vt cognoſcat,quæ qualia,quot,& quanta peccata cõtra Dei legẽ ab illo commiſſa ſunt. Per latitudinem aũt conſcientiæ intelligo,quod inquiſitio fiat ſu per omnia pręcepta,quatenus opus eſt. Per profunditatem intelligo, vt inquiratur, an fuerit confeſſus rationis,an peccatum ſit ex malitia,habitu,conſuetu Ex eiſdẽ.

ne, vel ex ignorantia, & infirmitate, & aliis, quæ perti nent ad cognoſcendũ, an peccatum fuerit mortale, & quã graue. Hæc concluſio probatur authoritate vt ſupra, Nauarri, D. Thomę concilii Prouincialis, Cateh. & aliorum multorum Doctorũ. Patet ẽt ratione fundata in ſacro Concil. Trid. Ait. n. confeſsor debet cognoſcere cauſam pænitentis, ideſt crimina illius. ergo peccata debet intueri non tantum in lege, ſed etiã in conſcientia pœnitentis: Sicut enim iudex non iudicat leges, ſed reos. & medicus non ſanat infirmitates, ſed infirmos, ita confeſſor iudicat peccata nõ legis, ſed pęnitentis. Quod vero debeat cognoſcere ꝓfunditatem conſcientiæ patet. Quia Conciliũ Trid. ait debere cognoſcere, an peccata ſint mortalia, & ꝗ quàm grauia, de latitudine etiam apparet dum dicit, omnia mortalia, non ſolum in genere, ſed etiã in ſpecie, & numero cognoſci debere. Demũ Conciliũ Trident. de pęnitentẽ ait, ipſum debere explorare oẽs ſinus, & latebras conſcientiæ: per ſinus autem latitudo, per latebras conſcientiæ, profunditas intelligi poteſt. hoc autẽ ad cõfeſsorem transferri poſse, dubiũ non eſt. Concluſio igitur poſita vera erit.

Seſs. 14. cap. 5.

Quarta concluſio eſt. Confeſsor debet ſcire omnia impedimenta matrimonii, tũ non dirimẽtia, in quibus cõmittitur peccatum mortale, vt votũ ſimplex, ſponſalia, & interdictum, tum ea, quæ dirimũt, & pręcipue ea, quæ frequẽter contingunt, veluti cognatio crimen, ligamen, honeſtas, ſi ſis affinis. Probatur primo ex communi vſu, quia vbique ſuper his examinatores interrogant: deinde ratione, cum enim plerique homines in ſtatu viuant coniugali, dicta aũt impedimenta ſępe in hoc ſtatu contingant, & cũ contingunt ſecum, plurima afferunt inconuenientia, quibus prouideri non poteſt, niſi confeſsor ſciat, quid fieri debet: omnino videtur rationabile, vt dicta ab illis cognoſcãtur. Ad hæc quatuor ergo omnis ſcientia confeſsarii reduci poteſt.

Ex eiſdẽ

De

492

De ſcientia, quæ requiritur in confeſſario circa Sacramentum Matrimonij. Num. 10.

NVnc magis diſtinčte, iuxta quatuor poſitas concluſiones, de ſcientia confeſſarii eſt proponendum; Et quod attinet ad ſacramentum Matrimonii cõfeſſor debet ſcire præcipue ea, quæ ſequuntur.

Primò debet cognoſcere impedimẽta non dirimẽtia, in quibus committitur peccatum mortale, ſicut in quarta concluſione dictum eſt.

De his habetur in Doctr. [de ſacr. Matrim. c. 9. n. 2. comp. part. 2. prat. 4. c. 7. Mem. conf. cap. 8. Summiſtæ vbi de matrimonio.

Secundò debet ſcire, vt dictum eſt, impedimẽta dirimentia, & præcipuè iam dicta, quæ frequentius contingere ſolent.

De his agitur. [Doctr, de Matrim. c. 9. num. 3. &c. Compar. par 2. pratt. 4. c. 7. Memor. conf. c. 8. Summiſtæ, vbi de matrimonio.

Tertiò. Debet ſcire, quæ peccata poſſint committi ante contractum matrimonium, in contrahendo, & poſt contractum.

De his Doct. de Matr. c. 8. Compar. par. 2. pratt. 4. cap. 7. num. 2.

De ſcientia, quæ requiritur in Confeſſario circa Sacramentum Pœnitentiæ. Num. 11.

QVod attinet ad ſactamentum pœnitentiæ cõfeſſor debet ſcire ea, quæ pertinent ad quatuor cauſſas illius, nempe efficiẽs, materiam, formã, & finem, & hæc a Concilio prou. ſupra diſtinctè ſunt explicata, ſummatim autem modo hæc eadem proponentur.

Primo igitur debet ſcire. Quis ſit huius ſacramenti miniſter; Quod illius officium, quæ eiuſdem conditiones; Hæc enim pertinent ad cauſam efficientem.

De hoc.[Doct.de pen.cap.5.Mem.conf.cap.2.]

Secundo debet habere notitiam de peccato, & de circunſtantiis illius; quia hæc eſt materia remota: Itē de contritione, attritione, cōfeſſione, & illius circunſtantiis, præcipuè neceſſariis, & de ſatisfactione quia materia proxima ſunt.

De his[In doct. de pen.Memor.cap.1 & 5.

Tertio, de forma abſolutionis. [Mem.cap.1.]

Quarto; De fine, effectu, & neceſſitate huius ſacramenti: Item de intentione miniſtri. [Mem.cap.1.]

Ratio cur iſta debeant ſciri eſt; quia ad productionem cuiuſcunque rei quatuor cauſæ omnino neceſſariæ ſunt: & ſi quid deſit in aliqua illarum, impoſſibile eſt, quod res illa bene produci poſſit; Cum ergo confeſſarius debeat recte adminiſtrare ſacramentū Penitentiæ, omnino dictarum cauſarum notitiam habere debet; & de his ſummatim in. [Memoriali confeſſ.] traditum eſt.

De ſcientia, quæ requiritur in confeſſario circa modos peccandi contra legem Dei. Num 12.

FOrtaſſis nimis vaſtrum, & nimis arduum cupiā videri poteſt, quod confeſſarius teneatur ſcire omnes modos peccandi contra legem Dei cū regulis, de quibus ſupradictum eſt; vnde etiam examen de tali ſcientia, conſtitutum, vt nimis rigoroſum à multis poterit iudicari; Si enim caſus conſcientiæ ſunt innumerabiles, & pene infiniti, ſi de illis etiam doctrina admodum diffuſe, & nimis ſparſim tradita eſt: profecto videbitur fere impoſſibile, vt cōfeſſarii de omnibus cum regulis dictis notitiam habere poſſint. Et re uera prima facie res ita eſſe videtur. Sed, re melius conſiderata apparet, quod dicta ſcientia non ſolum posſibilis, ſed etiam facilis ſit. Etſi enim caſus cōſciētiæ innumerabiles ſint, & de ſingulis diſtictam habere notitiā multis impoſſibile ſit: nō tamen modi peccandi in tanto numero ſunt; ſed ad paucos, illosque diſtin-

diſtinctos, & ordinatos reduci poſſunt. Sicut. n. omnia præcepta, vt ait Catec. Rom. cùm D. Aug. ad Decalogum reducuntur; ita omnes modi peccādi ad illum reduci debent: Omnes auem modi peccandi contra decē præcepta, & præcipuè qui principales ſunt circa triginta conſtitui poſſunt, qui numerus non adeo exceſſiuus eſt: Si quis ergo ita affirmet, omnia præcepta ad Decalogum reducuntur: Huius Decalogi decē præcepta ſunt, quæ tamen ad octo reduci pñt: Cōtra vnumquodque dictorum octo præceptorum quatuor modis, & non pluribus, nec paucioribus peccare contingit, vnde ad ſummū triginta duos modos enumerare continget: Quod ſi dicti modi colligantur, & recto ordine iuxta præcepta diſtinguantur, & de ſingulis regulæ propriæ tradantur: quis dicit, quod illos addiſcere, vel memoria retinere aut impoſſibile, aut nimis difficile ſit: Hos igitur omnes modos cum regulis ſuis vt colligerem, diſtinguerem, ad ordinē redigere ſummo ſtudio curaui: Sicque collectos, & ordinatos magis diffuſe in libro inſcripto, *Compartimento di tutta la Conſcienza*, & compendiosè in alio, qui inſcribitur. *Memoriale per li Confeſſori*, explicare curaui: idque gua vernacula, vt etiam pœnitentibus deſeruiret. Hoc autem a me adeo factum eſt, vt ſciētia de modis peccandi, quæ dicta eſt, & poſſibilis, & facilis, vobis non ſolum oſtendatur, ſed etiam exhibeatur. Nunc igitur modos magis communes, & vſitatos peccandi cōtra legem Dei proponam, & vbi in dictis libris de illis agatur annotabo.

Circa itaque primum præceptum Confeſſor debet ſcire.

Primo. De Doctrina Chriſtiana, ideſt, Quænam ſint ea, quæ quilibet Chriſtianus tenetur ſcire cum obligatione ad mortale; & qua regula cognoſcatur, quando ignorantia dictorum mortalis ſit Materia hæc quotidiana eſt.

De hoc. [Compart. part. 1. c. 1. caſo 1.]

Secundo. De ſuperſtitione cum regula cognoſcen-

di quando mortale: Materia quotidiana.

De hoc.[Comp. part. 1. cap. 1. caſo 5.

Tertio. De hæreſi, de dubiis fidei, de libris hæretic. De denunciandis ſuſpectis de hæreſi cum regulis.

De hoc.[Comp. part. 1. cap. 1. caſo 3.

Circa ſecundum præceptum quilibet confeſſor debet ſcire tres materias valde frequentes.

De blaſphemia, & verbis contra Deum, &c. cum regulis: & an ſit caſus reſeruatus.

De hoc[compar. part. 1. c. 2. caſo 6. &c.

De iuramento, quid, & quotuplex ſit. Qui comites illius: Cum regulis quando mortale ſit; An ſit caſus reſeruatus cum eſt in iudicio. De hoc [Comp. part. 1. cap. 2. caſ. 11. & part. 2. pratt. 2. cap. 7.]

De voto, quid, & quotuplex ſit. Quibus regulis cognoſcatur, quando mortaliter peccetur contra illud Quæ cauſæ excuſent ab obſeruantia voti. Quomodo tollatur irritatione, commutatione, diſpenſatione, & quæ ad iſta requirantur. (2, cap 8.

De hoc[Comp. par. 1. c. 2. caſ. 3. 4. 5. & par. 2. pratt.

Circa tertium præceptum debet ſcire.

Quæ ſint generalia præcepta Eccleſiæ; Quando mortaliter peccetur cõtra illa; quæ cauſæ excuſent ab illorum obſeruatione.

De hoc.[Comp. par. 1. c. 3. caſ. 18. &c.

De ſacramentis Eccleſiæ; quãdo mortaliter peccetur male adminiſtrando, vel ſuſcipiendo; Itẽ de iniuriis, & offenſis contra res, loca, & perſonas ſacras; Itẽ contra bona Eccleſiaſtica, vel contra libertatem, immunitatem, & iuriſdictionem eccleſiaſticam; Cũ regulis, quando mortale, & ſi ſit excõicatio, vel obligatio ſatisfaciendi. De hoc. [comp. par. 1. c. 3. caſ. 6. & ſeq. Parc. 2. pratt. 3.

De cẽſuris, & irregularitate: Quid ſint: Quomodo peccetur mort. circa illas: Quæ penæ traſgredienti appoſitæ: in quibus caſibus incurrantur.

De hoc[Comp. par. 1. c. 3. caſ. 26. &c & 2. par. prat. 3. c. 7, Mem. conf. c. 5. nu. 10. &c. 6. nu. 2. &c.

Circa

Circa quartum præceptum, quod datũ ſuperioribus, & inferioribus debet ſciri. Qñ exceſſus amoris, vel timoris inter illos ſit mortale, Idem de defectu amoris .i. cum inuicem non faciunt, quæ facere debent; Similiter de offenſis contra eoſdẽ; cũ regula. qñ adſit circunſtantia mutãs ſpeciẽ, veluti eſt, ſi filius patrẽ percutiat. De hoc. [Cõp. par. 1. c. 4. & par. 2. prat. 4.

Ad quartum præceptum reducitur ſtatus coniugatorum de quo ſupra dictum eſt.

Quintum præceptum habet hunc ſenſum: Nõ occidas animã, neq. corpus ſiue tuũ, ſiue proximi. Ideo circa illud debet ſciri, quomodo peccetur primo cõtra animã, ſecundo contra corpus ſuũ, & proximorum.

Contra animam proximi peccatur, Non faciendo opera miſericordiæ ſpiritualia, ideo debet ſciri, quãdo illorum omiſſio ſit mortalis: Item dando illi ſcãdalum: ideo debet cognoſci quãdo ſit mortale, vel adſit obligatio ſatisfaciendi, [& de hoc vbi infra.

Contra animam ſuam peccatur; Non faciendo illi dicta opera, & permittendo illi occaſionem proximã peccati: Ideo de illis cognitio haberi debet.

Peccata in Spiritum ſanctum, quia ſunt cõtra animam, ad hoc præceptum reduci poſſunt, ſed iſta raro contingunt.

De his [Compar. par. 1. c. 5. & par. 2. prat. 5.

Contra corpus ſuũ, & proximi peccatur, Non faciendo opera miſericordiæ corporali, ideo cognoſcẽdum, quando illarum omiſſio ſit mortalis. Itẽ inferẽdo in corpus offenſam, quod contingit primò ore, ſecundò lingua, tertiò opere, ideo habendæ ſunt regulæ, quibus cognoſcatur non ſolum peccatum, ſed ẽt obligatio reſtituendi, pacem petendi, offenſam remittendi, cum aliis, quæ debet facere confeſsor cum his qui inimicitias habent

De his habetur. [Compar. par. 1. cap. 6. & par. 2. pratt. 6.

Sextum præceptũ prohibet peccata luxuriæ, ideo debet ſciri.

Primo, Quomodo peccatur corde, ſiue deſiderio, ſiue delectatione moroſa; cum regula, quãdo ſit mortale; Secundo quomodo lingua legendo, loquẽdo, audiendo, canẽdo turpia, & inhoneſta, cum eadem regula: Tertio. Quomodo ſenſibus, vt viſu, tactu, conuerſatione, colloquio, & ſimilibus: Quarto, quomodo opere ipſo, & in hoc ſpecies luxuriæ ſunt diſtinguendæ: Quinto, quomodo quis in hoc peccato det ſcandalum aliis, vel ſibi accipiat occaſionem proximam peccandi, cum regula de peccato, & de obligatione ſatisfaciendi.

De his omnibus. [compartim. part. 1. cap. 6. & par. 2. pratt.

Septimum præceptum prohibet peccata circa bona fortunæ.

Modi autem, quibus circa dicta bona peccatur sũt quatuor. Primus exceſſus amoris, veluti auaritia. Secũdus defectus amoris, vt prodigalitas, vel non impedire iniuſtum damnũ facultatis alterius: Tertius iniuſta offenſa, vt furtum, vel rapina: Quartus omiſſio debitæ ſatisfactionis, vel reſtitutionis De his modis debet haberi cognitio cum regulis, quando adſit peccatum mortale, vel obligatio reſtituendi.

De his [comp. part. 1. c. 7 & part. 2. pratt. 7. Memo. conf. c. 7.]

Octauũ præceptum prohibet peccata circa famã.

Quatuor modis peccatur circa illam, Primus eſt exceſſus amoris, vt ſuperbia, vel ambitio; Scd's defectus amoris, vt nõ tueri iuſtam famã alterius; Tertio offenſa, vt detractio, calũnia, iniuria. Quarto non ſatisfacere offenſæ iam factæ. De his modis habenda eſt cognitio cum regulis de peccato mortali, & ſatisfactione.

De his modis. [comp. par. 1. c. 8. & par. 2. pratt. 8.

Nonum præceptum reducitur ad ſextum, & decimum ad ſeptimum.

Ad hos modos omnia peccata reduci poſſunt, ſaltẽ quæ magis communia ſunt & de his omnibus ſummatim in Memoriali, magis diſtincte in cõpart. dictũ eſt.

De

De ſcientia, quæ requiritur in confeſſario pro examine conſcientia. Num. 13.

IN hoc particulari, dum fui examinator, inueni plures confeſſarios non rectè ſentientes, imo grauiter errantes; Multi.n. ſolũmodo audiebant peccata, quæ à pœnitentibus dicebãtur: & illis auditis paſſim nullo facto examine abſoluebant: Alij de modo examinandi conſcientiã pœnitẽtis nullã pœnitus peritiã habebant: Nõnulli; confeſſores ad hoc examen faciẽdũ non teneri arbitrabantur: In multis quoq. ciuitatib. comperii, ab examinatoribus confeſſores ſuper hoc examine nihil interrogari: Hinc fiebat, vt dictũ examen & ignoraretur, & omitteretur: illoque omiſſo multa indiſcuſſa in confeſſione relinqueretur, qđ a recte ſentientibus merito error maximus iudicatur; Confeſsores igitur teneri ad habendã de illo peritiã pro certo ſtatuendum eſt. Quod ſi quis de hoc dubitet, legat ea, quæ in [Compart. 1.] in initio propoſita ſunt nẽpe in inſtructione pro Cõfeſſore: Hanc igitur cognitionem confeſsor debet habere, & ideo ſcire.

Primo quid ſit conſcientia, & hoc explicatur. [Cõpart. in præf. & Mem. conf. cap. 3. nu. 2.

Secundo quid ſit latitudo conſcientiæ: Quod explicatur. [Comp. in præf. & Mem. conf c. 3. nu. 3. 4.

Tertio. De modo examinandi latitudinem conſciẽtiæ ſuper decem præcepta iuxta ſtatum pœnitentis, ita vt ſciat in ſingulis præceptis iudicare de quanã ire hic, vel ille debeat interregari: veluti circa præceptum non furandi, quomodo examinabit ſeruum, filium, agricolam, mercatorem, & ita de alijs: De hoc autem data eſt theorica, & praxis, in [Cõpart. par. 1. & 2. Item in Memor. cap. 3.

Quarto. De modo examinandi profunditatẽ conſcientiæ propter quod debet ſcire; quomodo cognoſcatur, an puer habeat vſum rationis; Item quomodo ratio cõnſentiat, vel non conſentiat peccato, & quãdo quis peccet ex ignorantia, vel infirmitate vel cõſuetu-

ſuetudine, vel malitia: Item quæ conſcientia dicatur cæca vel erronea vel ſcrupuloſa: Item de cauſis, & radicibus peccatorum, & alia huiuſmodi.

De quibus in Memor. confeſſ. ca. 4. & Comp. par. 2. præfat. cap. 3. Et hæc de ſcientia confeſſarii dicta ſint.

De ratione examinandi ad confeſſiones.
Num. 14.

Dicto de officio, & de ſcientia confeſſarii, dicendũ de examine illius: quatuor autem ſunt attingenda; Primo de fine examinatorum: Secũdo de materia examinis: Tertio de modo examinandi: Quarto de iudicio.

Finis examinatorũ debet eſſe inueſtigare, an examinatus habeat conuenientem ſcientiam illorũ quatuor quæ dicta ſunt, nempe ſacramenti pœnitentiæ, & Matrimonii, modorum peccandi contra legẽ Dei, & modi examinandi conſciẽtiam pęnitentis: Ad hæc enim quatuor examen eſt dirigendum.

Materia examinis erunt quatuor iam dicta.

Modus examinandi erit, facere opportunas interrogationes ſuper iam dicta: Et primo examinare de pęnitentia cõueniens eſt, niſi aliud melius indicetur, Non eſt aũt neceſſe interrogare omnia, quæ de ſingulis dicta ſunt, ſed ſufficit inquirere de his, quæ magis communia vel neceſſaria iudicantur, demum in quacunque materia debent fieri interrogationes, donec poſſit fieri indicium, an interrogatus ſciat, vel ignoret materiam illam, facto iudicio, an aliam materiam ſi in illa approbetur, trãſitus eſſe debet, ſi reprobetur examen dimitti poteſt: Qui enim notabiliter ignorat vnam ex quatuor dictis materiis, nulla ratione admittendus eſſe videtur.

Hinc autẽ apparet, non recte facere illos examinatores qui ſuper vna tantum materia, veluti vſura, reſtõne, aut alia interrogant, & ex illa iudicium ferunt de

de ſcientia examinati,ad hoc enim ut quis hēat ſcientiam in cōfeſſore requiſitam,requiritur,vt ſciat,quæ dicta ſunt,examen autem dictum nō indicauit, quod dictorum habeat cognitionem.

Apparet etiam,nō recte fieri,ſi caſus aliqui proponantur,& nulla fiat inquiſitio de regulis,quibus peccata diiudicantur; Vt.n. confeſſor habeat ſcientiam de peccatis non ſatis eſt, vt naturali iudicio ſciat caſibus reſpondere,hoc enim multi illiterati faciunt,ſed opus eſt,vt teneat regulas,& illas ſciat caſibus applicare, ſcientia.n. confeſſarii in hoc potiſſimū ſita eſt, vt habeat regulas generales,& quod ſciat applicationē illarū,ita vt aptus ſit tranſire a regulis ad caſus,& ab iſtis ad illas. Sicut n.aromatarius poteſt metiri,& ponderare merces tum libra,& pōderibus, tum ſine illa,& ſolo iudicio naturali, & cum vtitur libra,cum certitudine iudicat, cum facit ſine illa probabiliter tantum credit,& poteſt errare;ita, ſi confeſſor velit ſine regulis, quæ ſunt veluti pondera aromatarii,reſoluere caſus,probabiliter tantū,& cum periculo erroris, hoc faciet.In ordine ergo ad regulas examen fieri debet.

Quod attinet vero ad iudicium, quod in examine fieri debet,examinatores recte facient,ſi cum tali ſyllogiſmo procedant;Ille,qui eſt ſufficiēter inſtructus in quatuor iam dictis,poteſt admitti ad confeſſiones; Iſte eſt,vel non eſt ſufficiēter inſtructus in dictis materiis,ergo iſte poteſt, vel non poteſt ad confeſſiones approbari.Maior eſt clara ex dictis, minor poteſt fieri euidens ab examine ſic;Iſte interrogatus ſuper dictis quatuor non errauit in re notabili, & conuenienter ad interrogata dedit reſponſa, ergo ſufficiēter inſtructus eſt.Vel è contra ſic.Iſte in tali materia toties errauit,multa ignorauit,ergo non eſt inſtructus,ergo nec admittendus. Ita de iudicio, & de examine propoſitum ſit.

De

De modo ſtudendi ad confeſſiones accommodato. Num. 15.

Circa ſtudium Confeſſorum quatuor ſunt conſiderãda: finis, materia, libri, & ſtudendi modus.

Finis debet eſſe addiſcere recte quatuor illa, quæ dicta ſunt.

Materia ſtudij confeſſorum debent eſſe eadem quatuor modo explicata.

De libris determinare magnum negotium eſt: An multis, an paucis, an iſtis, vel illis ſit ſtudẽdũ difficile dictũ eſt. Nec breuitas tractationis permittit diſcuſſionẽ: ſufficiat itaque dicere hoc, quod ſi parum quis viget ingenio, & modicũ ſibi eſt otium, vel tẽpus ad ſtudendum, & non habet eruditionem alias cõparatam, & tñ neceſſe eſt illi, vt ad cõfeſſiones audiẽdas ſe preparet, tũc paucis libris vti debet; & illis, qui dictas materias breuiter colligũt, & reſolutiue ptractant omittendo ea, quæ minus neceſſaria ſunt: Inter hos libros videntur valde ad hoc accommodati illi q dicti ſunt: nempe Doctrina Sacram. Conc. Compatr. conſc. & Memor. Cõfeſſ In his ergo vel ſimilibus magna diligentia videndũ, primo de Penitentia, ſecũdo de matrimonio; tertio de modis peccandi cõtra legẽ Dei: quarto de modo conſcientiã pœnitentis examinãdi: in his quæ quatuor materiis, iuxta contẽta in illis libris, diligẽter ſe exercebit, donec ſaltẽ mediocrem illorũ obtineat cognitionẽ. Si vero qs ingenio pollet, & otiũ, ac tẽpus habet, poterit in quocũq. voluerit libro addiſcere, quæ ad dictas materias pertinent; modo tñ nihil de ſcitu neceſſariis omittat: ſunt autem neceſſaria, quæ antea dicta ſunt. Rectius tamẽ fiet, ſi doctrina ſacri Concil. Trid. & Catech. Rom. de ſacramento Penitentiæ, vel ex ipſo fonte hauriatur, vel Doctrina dicta ab ipſis collecta accipitur; Exiſtimo etiam vtiliſſimum fore, ſi modus examinandi cõſcientiã pœnitentis à libris dictis acceptus ſit: ibi enim

nim ſpeciali quadam ratione ad praxim accōmodata traditus eſt. Et hæc de examine ad confeſſiones dicta ſufficiant.

De *examine ad curam animarum.*
Cap. IIII.

NVnc de examine ad curam animarum dicendum eſt: Finis autem illius, ait Conc. Trid. eſt, vt populis digni, & idonei miniſtri præficiantur: Quod autem ſit magnæ vtilitatis, vt digni parochi eligantur: Cōc. Trid. ita declarat: Expedit maxime animarum ſaluti a dignis, & idoneis Parochis gubernari: Vbi illud verbum, Expedit maxime, ſummum deſignat gradum vtilitatis. Primo agitur de officio, & ſcientia Parochi; deinde de illius examine eſt dicendum. Seſſ. 24. c. 18. R.

De officio, & ſcientia Parochi. Num. 1.

COncilium Trid. ait ad officium Parochi quatuor pertinere. Seſſ. 23. c. 1. R.

Primo, Sacrificium offerre pro animabus ſibi commiſſis.

Secundo, Miniſtrare, Sacramentum Pœnitentiæ.

Tertiò, Conferre alia ſacramenta Baptiſmum, Euchariſtiam, Matrimonium, Extremam vnctionem.

Quarto. Docere populum ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis.

Ex his autem, quæ ad illius officium pertinent, manifeſte colligitur, quod talis ſcientia in illo deſideretur, nempe.

Primo, Vt ſit ſacerdos, & habeat ſcientiam, quæ tali ordini neceſſaria eſt.

Secundo, Vt inſtructus ſit de ijs, quæ ad audiendas pertinent confeſſiones.

Ter-

Tertiò, vt ſciat ea, quæ attinent ad vſum, & adminiſtrationem aliorum ſacramentorum.

Quartò, Vt aptus ſit docere populum ea, quæ ſcire omnnibus neceſſarium eſt ad ſalutem.

Hinc fit, vt examen Parochorum in tres partes diuiſum ſit: prima eſt de examine pro officio ſacerdotis, ſecunda pro adminiſtratione ſacramentorum, tertia pro ſermone ad populos habendo.

De examine pro officio ſacerdotis. *Num. 3.*

Ex ſeſſ. 22. ca. 4. R. PRomouēdus ad curam animarum, vel eſt ſacerdos vel non eſt ſacerdos, ſi nō eſt, debet fieri illud examen, quod fieret, ſi deberet ad ſacerdotiū promoueri. Cum. n. non poſſit eſſe Parochus, niſi ſit ſacerdos, et nō poſſit eſſe ſacerdos, niſi hēat ſcientiam tali ordini requiſita, omnino neceſſe eſt, vt de dicta ſcientia examen habeatur: Si vero ſacerdos ſit, ſufficit ab eo inueſtigare an ſciat obligationem, quam hēt offerendi ſacrificium Deo pro ouib. ſibi commiſſis; ſeu fungendi officio mediatoris inter Deum, & populum ſibi datū.

De examine pro adminiſtratione ſacramentorum. *Num. 4.*

Ex ſeſſ. 23. c. 1. R. & ſeſ. 22. c. 4. R. Conc. Prou. 5. de exam. 12. EXamen pro adminiſtratione ſacramentorum diuiditur in duas partes. In vna fit circa adminiſtrationem ſacramenti Pœnitentiæ, & eſt illud idem, quod de confeſſoribus dictum fuit. In alia fit circa adminiſtrationem aliorum ſccramentorum, & in hac ſecunda parte Conc. Prou. ait iſta debere inquiri.

Primò, quę vniuſcuiuſque ſacramētorum materia, quæ forma item. Catech. & Doctr. de ſac.

Secūdò, Quæ eorum efficiens cauſa, & principalis. Catech. ibid.

Tertiò, quæ cauſa efficiens inſtrumentalis. [ibid.

Quartò, Quæ cauſa finalis [ibid.]

Quintò, Quæ eorum differentia. [ibid.]

Sextò, qui effectus, quive fructus. [ibid.]

Septimò, Qui eorū ritus, quæ ve cæremoniæ. [ibid.

Octauò, an maxime omnium peritiam teneant audiendæ ſacræ confeſſionis.

Nonò,

Nono, Quos huius generis libros, atque adeo ſummas habeant.

Ratio cur a Parochis iſta debent quæri eſt, quia cũ iſti debeant conficere ſacramenta, illaque adminiſtrare, & populos de illorũ bono vſu docere, quæ dicta ſunt illos cognoſcere opus eſt: authoritate etiam Cõcil. Trid. probatur: Si enim vult, quod promouẽdi ad ſacerdotium iſta ſciant, cur nõ magis parochos quorum officium eſſe adminiſtrare ſacramenta Conc. Trident. affirmat? Ex ſeſſ. 22 c. 4. et ſeſſ. 23. c. 1. & 14. ſeſſ. 24. c. 7.

De examine pro ſermone ad populos habendo.

Num. 5.

DVo in hoc examine requirũtur, primò inquiſitio circa materiam ſermonis, ſecundò circa modum & formam illius.

Conc. Trid. de materia ſermonis a Parochis habendi iſta proponit. Seſſ. 5. c. R.

Primò, Ea, quę ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, materiam illius eſſe debere. De his Catechiſmus in Symbolo.

Secundò, Legem Dei. [Catec. in Decal.] Seſſ. 24.

Tertiò, Virtutes, ac vitia. [ibid. c. 4. R.

Quartò, Myſteria ſacrificii Miſſæ. Catech. & Doct. de Euchar. Seſſ. 5. c. 2. R.

Quintò, Vim, & vſum ſacramentorum. [Catechi & Doctr. de ſacram. in gen.] Seſſ. 22. c. 8.

Sextò, Præmium virtutum, & pœnam vitiorum. Cat. in primum præc. Seſſ. 24. c. 7. Ref.

Catechiſmus ad quatuor capita reducit ea, quæ a Parochis ſunt explicanda nempe. Seſſ. 5. c. 2. R.

Primò, Myſteria fidei; Quæ in Symbolo ſunt contẽta. Catec. in Symb. In præf. nu. 12.

Secundò, Bonum vſum ſacramentorum, & de ipſis ſacramentis. [Catec. & Doc. de ſacr. ibid. ibid.

Tertiò. Obſeruantiam diuinæ legis, ſeu virtutes, & vitia. [Catec. in Decal.] ibid.

Quartò, Modum orandi. [De quo in Oratione Dominicali. ibid.

Quod attinet ad modum docendi Conc. Trid. in
Seſ.23.c. ſermone Parochi ita requirit.
1.R. Primò, Quod Parochi finis, & intentio ſit paſcere
Ibid. oues ſuas diuini verbi prędicatione.
Secundò. Quod cogitet, ac ſciat ſe teneri ad hoc
ex diuino præcepto.
Seſs.5. Tertio, Quod accomodet ſe ad captum audientiũ,
c.2.R. idest pro ſua, & illorum capacitate loquatur.
Seſſ 24. Quartò, Quod inutiles quæſtiones poſtponat.
c.2.R. Quintò, Vt ſtudeat tali modo loqui, vt in omnium
Ibid. cordibus verba inſerat ſalutaria.
Seſſ.5. Sextò, Quod ſermo ſit breuis.
c.2.R. Septimò Quod vtatur facilitate ſermonis.
Ibidem. Octauò, Quod pro materia ſermonis magis neceſ-
Ibid. & ſaria, & vtiliora eligat.
alibi. Nonò, Quod frequenter hoc officio fungatur, nẽ-
Seſs.24. pe ſaltem Dominicis diebus, & feſtis ſolemnibus.
cap.4.R. Ex dictis ergo apparet, quod examinatores poſsũt
reducere quærenda de hoc ſermone ad quatuor cau
ſas illius: nẽpe, de intẽtione, & obligatione Parochi,
qđ pertinet ad finẽ, & ad efficiens. Deinde de materia
tùm de forma, & modo; Circa aũt materiã in qua
magis examen debet immorari, ſciendum eſt, qđ cũ
illa ad quatuor capita Catech. tota reducatur, vt bre
uius fiat examen poſsunt examinatores, cum inter-
rogabũt Parochũ de Sacramẽtis, & de modis peccã-
di cõtra lęgẽ Dei. habere animũ etiã ad inueſtigandũ
an ſciat dictas materias in ſermone accommodare:
duo.n.capita in illis cõtinentur: Sufficiet ergo de ma-
teria ſermonis attingere aliqđ de myſteriis fidei, &
de oratione, q̃ alia duo capita reſpiciũt; Ita Parochi
ex hoc pñt intelligere quã materiã pro ſermone ha-
bendo ſibi debeant cõparare; primo.n. de ſacramẽtis,
ſecundo de vitiis, & peccatis, contra legẽ Dei necnõ
de virtutibus, ſeu de actib. qui in in illa præcipiũtur,
tertio de myſteriis fidei; quarto de oratione, Duo aũt
prima quotidie Parochi in manib. habẽt; ideo ſufficit
illis conſiderare, qũo in ſermone recte de illis loquã-
tur,

tur, quod difficile non eſt: loqui enim de contritione, attritione, confeſſione, odio, ſuperſtitione, inuidia, iuramento, & aliis non difficile eſt. In ſacramẽtis etiam ordinariè tria explicari poſſunt: primò quid ſint, veluti quid contritio, & ſimilia: ſecundò quæ vis illorum, ideſt quem effectum producant: tertiò. Quis vſus, veluti quomodo contritio acquirenda, & exercenda: Ita ex Conc. Trid. habetur. De virtutibus quoque, & vitiis ordinarie tria poſſunt declarari, nempe primò q d ſint, veluti quid ſit temperantia, & quid intemperantia, ſecundò meritum, & peccatum, veluti quanti meriti ſit temperantia, & quando intemperantia peccatum mortale ſit: tertiò, Motiua ad ſequendam virtutem, & fugiendum peccatum: veluti præmium, & pena, paſſio Chriſti, vtilitas virtutis, dãna vitii, mors, & ſimilia. Quoad reliqua vero de myſteriis fidei, & Oratione Dominicali ex Catechiſmo addiſcere poſſunt, quæ ad materiam ſermonis reducentur, ſi tria fiant: primo explicetur myſterium, vel actus orationis: ſecundo ſi erga tale myſterium proponatur aliqua virtus exercenda, vel vitium fugiendum, tertio ſi motiua ad hoc afferantur. Et hæc de examine ad curam animarum dicta ſint. Seſſ. 24. c. 7. R.

De examine ad Beneficia. Caput V.

BRo conſtituendo examine ad Beneficia; Primo debet cõſiderari, quale ſit beneficium: Secũdo, Quæ ſcientia requiratur ad illud: Et hinc de examine apparebit.

De quadruplici genere beneficiorum. Num. 1.

PRIMO aliqua beneficia dicuntur ſimplicia, & ſunt ea, quæ non requirunt reſidentiam perſona- Vt ſeſſ. 5. c. 1 R.

 lem,

& ſeſ.23. c.17.R. lem;& vel non habent annexam aliquam obligationem, vel ſi habent, veluti quod tot Miſſæ celebrentur huic obligationi per aliam perſonam ſatisfacere licet.

Seſ.6.ca. 2.R. & ſeſ.22 c.4.R. Secundò, Aliqua beneficia requirunt reſidentiam perſonalem, ita vt beneficiatus per ſeipſum debeat obligationi, quæ beneficio annexa eſt, ſatisfacere & hæc ſunt in duplici differentia: Quædam enim habent annexum aliquem ordinem vel ſacrum, vel non ſacrum, veluti tenentur canere Epiſtolam, vel Euangelium, vel in clericali miniſterio deſeruire: Alia habent annexum non ordinem, ſed aliquod onus veluti canendi, grammaticam docendi, ſacram ſcripturam, vel caſus conſcientiæ legendi, officium pœnitentiarii exercendi. Alia habent annexum vtrumque, vt in præbendis theologalibus ordinarie contingit.

Seſſ.24. c.18.R. Tertio, Aliqua habent annexam curam animarum.

Seſſ.24. c.12. Quartò, Aliqua habent annexam aliquam dignitatẽ, velſti Archidiaconatus, vel Archipresbyteratus, vel aliam iuxta conſuetudinem Eccleſiarum: Et hæc eſt præcipua differentia beneficiorum, quibus aliquando adiũgitur, quod ſint in Cathedrali, vel Collegiata inſigni, vel quod habeant vocem in capitulo & ſimilia. Et ex his colligi poteſt, quid de examine, & ſcientia ſtatuendum ſit.

De examine ad Beneficia. Num.3.

c. præc. PRimò, Examen ad curam animarum ſe habet, vt dictum eſt.

Arg. ex ſeſ.22.c. 4.R, Secundò, In examinãdo ad beneficium ſimplex requiritur peritia recitandi diuinum officium, ad qđ obligatus eſt:& ex conſequenti: videtur requiri, vt linguam latinam intelligat, ſaltem tantum, vt cognoſcere poſſit, quæ in rubricis Breuiarii cõtinentur, Debet etiam ſcire, in quod peccatum, & in quam pœ-

Ex Cõc. Pro.5.de ex rat. nam ſatisfàciendi, iuxta Bullam Pii Quinti, incurrat, ſi officium dicere omittat.

Ter-

Tertiò, Ad beneficium habens ordinem annexũ ad minus requiritur eadem ſcientia, quæ ad ordinẽ illũ opus eſt, & ſi eſſet in Cathedrali, vel haberet vocẽ in capitulo, videtur deſiderari aliquid amplius. Seſſ. 22. c.4.R.

Quartò, Ad beneficium habens onus legẽdi, vel canendi, &c. requiritur ſcientia, & peritia, quæ ad illud munus obeundum ſit neceſſaria. Ibidem.

Quintò, In beneficio habẽte annexam dignitatem regula examinandi deſumi poteſt ex c. 12. Conc. Tri. ſeſſ. 22. de Refor. Cõc. ibi.

In his autem omnibus examinatores ſcire debẽt, quod grauiſſimo Decreto Conc. Triden. prohibetur, ne ſub ſpe futuræ ſciẽtiæ, aut habilitatis, aliquis inhabilis ad beneficium, cui annexus ſit ordo, vel aliud admittatur: Ita enim ait, loquendo de tali prouiſione: Nec aliis in poſterum fiat prouiſio, niſi iis, qui iam ætatem, & cæteras habilitates integre habere dignoſcantur: Aliter irrita ſit prouiſio. Et hæc de examine ad Beneficia. Seſſ. 22. c.4.R.

De examine ad Conciones.
Caput VI.

Duplex eſt ſcientia, quæ requiritur in cõcionatore: Alia perfecta, alia ſufficiẽs. Perfecta notatur in Conc. Prou. & eſt ut ſit verſatus in Theologia, tum Scolaſtica, tũ myſtica: In iure canonum, in Conc. Prou. Diœceſanis, & Generalib. In decretis Pontificum, In ſacra ſcriptura, & expoſitorib. In traditionib. Apoſtolicis, & eccleſiaſticis, In ſcriptis ſanctorum Patrum In caſibus cõſcientiæ. Sufficiens vero explicatur a Conc. Tri. & Catech. Rom. ſicut de Parocho dictum eſt. Nunc igitur de examine iuxta ſcientiam ſufficientem dicendum erit. Cõc. Prouinc. 5. c. præce.

De regula conſtituendi examen concionatoris.

Num 2.

Finis, ob quem examen cōcionatorum eſt introductum, optima regula eſt ad determinādū, quale examen illorum faciendum ſit; Habetur autem ex Conc. Trid. quod ob triplicem finem eſt introductū; Et primus eſt, ne errores in doctrina diſſeminentur, & hoc manifeſtè declarat in ſeſſ. 5. c. 2. ref. Secūdus, eſt, vt doceantur, quæ debent doceri, & ob hunc finē examen fieri de ſcientia ſacerdotis ad populos docendos Cōcilium ait ſeſſ. 23. c. 14. Tertius finis eſt, vt modus concionandi ſit cum fructu, & ædificatione populorum, iō in ſeſſ 5. c. 2. ſtatuit vt fiat examen nō ſolum circa doctrinam, ſed ēt quoad vitam, & mores concionatorum, vt iudicetur, an cum pietate munus ſuū ſint executuri. Ex quo manifeſte ſequitur circa tria examen eſſe debere.

Primò, circa, ea in quibus concionator, habita ratione temporis, & loci, poſſet errare.

Secundò, circa ea, quæ concionator debet docere.

Tertiò, circa modum docendi.

De examine circa ea in quibus poſſet errari.

Num. 3.

Quia his temporib. multæ hæreſes ſuſcitatæ ſunt, quas ſacrum Concilium Trid. damnauit, & veritates illis contrarias determinauit, a cuius determinatione concionator deuiare non debet, merito Conc. Prou. ſtatuit, vt de ſequentibus concionatores interrogentur, vtpote a Concil. Trid. determinatis. Cōc. Prouinc. 5.

Primò, De canone ſacræ ſcripturæ. [ſeſſ. 4. c. 1.

Secundò, De peccato originali. [ſeſſ. 5. c. 1.]

Tertiò, De Iuſtificatione. [ſeſſ. 6 per totum.]

Quartò, De Sacramentis [ſeſſ 7. per totum.]

Quintò, De ſacrificio Miſſæ generatim. [ſeſſ. 22. ex magna parte.

Sextò, de Purgatorio. [ſeſſ. 25. initio. c. 1.]

Septi-

Septimò, De inuocatione, & veneratione Sanctorum.[ſeſs.25.c.2.initio.]

Octauò, de ſacris reliquiis. [ibid,]

Nonò de imaginibus ſanctorum.[ibid.]

Decimo, De Indulgentiis.ſeſs.25.in fine,ideſt,continuatio.ſeſſ.cap.1]

Vndecimò, De poteſtate,& authoritate Papæ. [ſeſſ. 14.cap.7 & ſeſ.25.in fine.]

Hæc,& ſimilia veluti de Eccleſia.de membris illius, viuis,mortuis,& abſciſſis. De capite Eccleſiæ viſibili, & inuiſibili: De comunione ſanctorum, De theſauro Eccleſiæ; De primatu Romanæ Eccleſiæ & aliis, inquirenda eſſe videntur.

De examine circa ea, quæ debent doceri *Num.4.*

PRimo, Quid ſit Euangelium: Hoc enim illis eſt explicandum.[ſeſ.4.cap.1.] Ex Seſ.4

Secundò, Qui,& quot ſint ſenſus ſacræ ſcripturæ,& c.1.Ibid.

Quomodo differant. In his enim explicatio Euangelii poſita eſt.[D.Th.1.p.q.1.ar.10. & ſeſ. 5. c.1.& 2.

Tertiò, Quænā ſint ea,quæ quilibet fidelis tenetur ſcire. Talia .n. omnino docere debet.]Cat.in Symb. R. Ex ſeſ.5.c.2

Quartò, De peccato originali,& actuali, & de pœnis,ac damnis illorum. A peccato enim retrahere fideles munus concionatoris eſt.Conc. Trid. [ſeſ. 5. Ex ſeſ,5. cap.2.R.

Quintò, De remedio peccati, ſeu de merito, vita, paſſione Chriſti,& illius applicatione; Ad hoc enim remedium adhibendum inducere fideles concionatoris eſt.Concil.Trid. ſeſ.5.& 6. Arg. ibi. Ibid.

Sextò, De conuerſione peccatoris, Quomodo fiat; hanc.n.concionator prætendere debet.]ſeſſ 6 Cap.6.

Septimò, De iuſtificatione illius,quomodo fiat: hæc.n.perfectio eſt conuerſionis [ſeſſ.6.cap.7] Ibib.

Octauò, De gratia,& libero arbitrio: Mortaliter.n. de his loqui debet declarando quid à Deo petendū, & quid à nobis faciendum. [ſeſſ 6.multis in locis.] Ibid.

Nonò, De ſacramētis, & illorum vi,effectu,& vſu; Sunt enim media noſtræ ſalutis. [ſeſſ.7. Ibid.

Ibid. Decimò, De Contritione; Ad illã enim concionator inducere debet. [ſeſſ. 14 cap. 4.]

Ibid. Vndecimò, De virtutibus tum theologicis, tũ moralibus, & illarum præmio. Concil. n. Trid. ait ſeſs. 5. c. 2. iſta doceri debere. [Catech. in Decalogum.

Ibid. Duodecimò, De vitiis, & illorum pœna. [De hoc Catech. in Decalog.

Ibid. Duodecimotertiò, De miſteriis fidei, ſeu de his, quę omnes fideles ſcire debent. Catech. in Symb.

Ibid. Decimoquartò, De præceptis Dei, & Eccleſiæ: & de obligatione illa obſeruandi. [Conc. ſeſſ. 6. cap. 11. & cap. 10. & Catech. in Decalogo.]

Ibid. Decimoquintò, De merito, & de differentia operũ, quę dicũtur mortua, mortifera, mortificata, & viua; Populi enim ſunt dirigendi ad meritum vitæ æternæ. De hoc ſeſ. 6. cap. 15. 16. Doctr. de iuſt. cap. 4.

Super his, & ſimilibus debet fieri examen, vt cognoſcatur, an aptus ſit docere ea, de quibus fideles ſunt erudiendi. Habetur ex Concilio dicente neceſſaria ad ſalutem debere explicari.

De examine circa modum concionandi. Num 5.

VT cognoſcatur de modo concionandi, ſuper quatuor cauſas prædicationis aliquid debet interrogari. ita ex Conc. Prou. habetur.

Arg. ſeſ. 5. c. 2. R. & ſeſ. 14 c 7. R. & alibi. Ex Cõc. Prou. 5. Primo igitur poteſt quæri de fine, & intentione cõcionatoris: nempe quem finem ſibi pro poſuerit in concionãdo: An conciones accõmodauerit ad captũ audientium: An intendat tantum docere intellectũ, vel etiam mouere voluntatem: Demum quid in tota

Ibid. ſua prædicatione facere intendat.

Secundò circa materiam: An explicet Euangeliũ; An de virtutibus, & vitiis loquatur: An illas laudet, iſta reprehendat; & in qua parte, vel in prima, vel in ſecunda; An doctrinam ſcolaſticam, vel moralem proponat; Item, vbi, & qua ratione doceat myſteria fidei, quæ ab omnibus ſciri debent.

Ibid. Tertiò circa formam, & modũ concionandi; Veluti qui-

ti quibus motiuis, vel locis vtatur, vt auditorum animos excitet ad Dei amorem, vel ad cœleſtis patriæ deſiderium, vel ad virtutum ſtudium, vel ad deteſtationem, vel contritionem peccatorum, vel ad fugam vitiorum quomodo ſciat vti memoria extremorum, mortis, iudicii, inferni, paradiſi ad has affectiones inducendas: Quomodo item exemplo vitæ, & paſſionis Christi, & Sanctiſſ. Virg. & aliorum Sanctorum ad idem; Quomodo item incipiat, ſequatur, & terminet concionem. Quomodo totam concionem ordinet, atque diſponat.

Quartò circa efficiens; Veluti an remiſſe, vel nimia agitatione concionetur: An bene pronunciet: An dilucide, diſtinctèque narret. An in tota concione pro cuiuſque rei, de qua agit, ratione cum decore, & congruentia agat: An affectuoſe loquatur, & accommodatè ad animos excitandos. Et hæc de examine ad conciones. ibid.

Concluſio de vſu huius Opuſculi.

PRo concluſione dictorum de examine dicendum aliquid de vſu huius Opuſculi. Talis ergo erit, Promouendus primò conſiderabit ad quid debeat promoueri; ſecundò inueniet caput in hoc Opuſculo, vbi agitur de examine ad illud munus; ibique notabit, quæ ſcientia ad illud requiratur; tertiò, de ſcientia, de libris, & de ſtudio cogitabit: inſpiciet autem quænam ſit ſua capacitas, & habilitas an ad multa, vel ad pauca addiſcenda: Item an longum, vel breue tempus; an multum, vel parum otii illi conceſſum ſit: & ſi inueniet tenue ingenium, & tempus breue eſſe ſtatuet librum accipere, in quo neceſſaria ſcientia cũ breuitate, facilitate, & ordine collecta ſit; illique diligens, & aſſiduum ſtudium adhibebit.

Quod ſi per ſtudium contingat omnem illius ſcientia obtinere,poterit ad maiores libros ſe conferre,vt ampliet doctrinam iam acquiſitam:Si vero ingeniū ſit excellens,& tempus longum, libris, qui amplam illam ſcientiam tractant,ſtudendum erit.& tamen & parte libris,qui collectam ſcientiam tradunt operam dare vtiliſſimum eſt.Conc.item Trident.& Catechiſmo Rom.ſtudere optimum erit. Demum admonendi ſunt lectores, quod aliud eſt videre ſcientiam in libro,aliud in mente illam collocare,ſicut aliud eſt videre aquam in fonte,aliud illam vaſe,& ore haurire, & in ventre reponere.Qui ſtudet ergo debet curare, vt ſcientiam in libro ſcriptam hauriat ex illo, & in ſua mente reponat. Hoc dictum ſit,quia plurimos obſeruaui non approbatos in examine,quia multa quidem legerant,pauca autem addiſcerant. Ideo maxime expedit ſtudentibus dare illud monitum D. Thomæ. Non multa, ſed multum. Hæc de examine dicta ſufficiant.

APPEN-

APPENDIX,

AD PROBANDVM,

Quod examen hic propoſitum in ſacro Concil. Trid. & Catech. Rom. fundatum ſit.

INexplicabile eſt, quantæ ſit vtilitatis in Eccleſia Dei, ſi in ſingulis ciuitatibus examen rectè ſit conſtitutum. Impoſſibile eſt autem, vt rectè conſtituatur, niſi Epiſcopi, & Examinatores in quorum manibus poſitum eſt, de recta illius ratione perſuadeantur. Et quia aliqui ſunt, qui examen à Conc. Prou. Mediol propoſitum nimis exquiſitum, & rigoroſum iudicant; nec in Conc. Trid. aut Catech. Rom. fundatum putant; vnde fit, quod magnam partem illarum interrogationum, quæ ab ipſo proponuntur, omittant; & cum aliquid ad examen pertinens illius authoritate confirmatur, ſibi parum perſuaderi patiuntur; Exiſtimaui maximè expedire, vt clarius, & fuſius probetur, ac declaretur; quomodo examen hic propoſitum, non ſolum ſuper Conciliis Prou. ſed ēt ſuper ſacro Conc. Trident. firmatum ſit: Antea vero aliqua ſunt explicanda.

Et primum eſt, quod tam magnæ Concilii Generalis, vt Tridentini, dignitati non conueniebat, vt notā contexeret earum interrogationum, quæ ab examinatoribus eſſent habendæ: Grauiora enim tantum, ait Catec. Rom. in Conciliis Generalibus & præcipuè Tridentino, propoſita ſunt. Ex Cat. in pref. nu. 7.

Secundò ſciēdum eſt, quod in examine tria conſiderantur; primò quidē illius inſtitutio, veluti a quo, Arg. ſeſſ. 23. c. 4. 1. 13. 14. R.

& ſeſ.22. c.6. R. & quare ſit inſtitutum:ſecundò, Quædam concluſiones generales, à quibus inſtituti examinis ratio deſumenda ſit. Et hæc duo ad Concilium Generale quadã ratione pertinere videntur: Tertium eſt extenſio, & ampliatio illarum concluſionũ generalium, ita vt explicetur diſtincte, quid in illis virtualiter ſit contentum; & hoc in Concilio Generali præſtare conueniẽs non erat. In Catechiſmo autem, & in Concil. Prou. rectè admodum fieri debuit. ita tamen, vt dictæ extenſiones & ampliationes in Concil. Trid. fundamentum haberent & rationem.

Arg. ſeſſ. 22. c.4. & ſeſ. 23. c. 13. & ca. 14. R. Tertium eſt, quod extenſio concluſionum, & ratio examinis ad hoc, vt dicatur fundari ſup doctrina Cõcilii Trid. nõ eſt neceſſe, quod fundetur ſuper his tantum, quæ Concilium de ipſomet examine expreſſe dicit: ſed ſufficit etiam, ſi firmetur ſuper his, quæ docet non quidem de examine, ſed tamen ad examen pertinent, & ad examen rectè transferri poſſunt. Quod vt rectius intelligatur, repetendũ eſt, quod ſupra dictũ fuit, hæc quatuor īter ſe adæquate cõuenire, nẽpe primò gradus, vel ordo; ſecũdò functiones; tertiò ſcientia; quartò examẽ; qualis .n. ordo, talis functio: qualis functio, talis ſcientia; qualis ſciẽtia, tale examẽ. Quidquid ergo dicitur de vno horũ, oĩno ad aliud trãsferri poteſt. Vnde ſi Conc. aliquid dicat de gradu, vel de actione, vel de ſciẽtia, omnino de examine idẽ intelligere opus erit; Sit exemplũ: Conc. Trid. ſtatuit, quod Parochi doceant ea, quę ſcire omnibus neceſſariũ eſt ad ſalutẽ. Hic loquitur de functione Parochi, de ſcientia vero, & examine nihil dicit; Si itaq; ego affirmem, Parochũ debere examinari ſuper his, quæ neceſſaria debet docere; et aſſeram meum dictum in Conc. Trid. fundari, verum dicã; ſi .n. debet facere, ergo ſcire, nemo .n. rectè facit, quod ignorat: ſi tenetur ſcire, ergo de his debet examinari: ſi .n. examẽ Parochi eſt inquiſitio de ſcientia in Parocho requiſita, & dicta ſcientia requiritur in Parocho: ergo debet fieri examẽ de illa. Hoc autem in multis aliis intelligi debet.

Quar-

Quartò notãdum,quod in ſingulis examinibus tria poſſunt;vt dictũ eſt,conſiderari;primò inſtitutio examinis;ſecundò cõcluſiones generales:tertiò,ampliatio,& extẽſio concluſionum:&t modo intẽtio eſt probare,quod hæc tria in ſacro Conc.Trid. fundata ſunt. Primò igitur de examine ad ordines hoc præſtetur.

Quomodo examen ad ordines hic propoſitum in ſacro Concil. Trid fundatum ſit. Num. 2.

Quod inſtitutio huius examinis ſit à Conc.Trid. apertè habetur ſeſſ.23.cap. 11.&c.

Quatuor cõcluſiones generales ꝓpoſitæ sũt. Prima eſt hæc:Initiandi ad primam tonſurã ſciant legere,& ſcribere. Ad minores intelligant ſaltem linguã latinam:Ad maiores literis latinis ſint inſtructi. Eſt apertè Concilii. Seſ.24.c. 4.11.13. R.

Secunda eſt:Promouẽdi ad ordines,qui infra ſacerdotium ſunt,debẽt ita examinari,vt cognoſcatur, an ſpes ſit ſcientiæ,ꝙ ad vlteriores, & maiores ordines valeãt promoueri.Eſt aperta in Cõcilio quoad minores:quod vero ad Subdiaconum,& Diaconum ad mẽtem Concilii debeat transferri,ipſamet verba declarant:loquitur.n. in plurali ad maiores, qui tres ſunt: Demum ſi in minoribus debet eſſe ſpes,vt poſſint ad ſacerdotium attẽdere, cur non magis in Subdiacono, & Diacono. Seſ.23.c. 11. R.

Hanc cõcluſionem Conc.Trid.non extendit:Extẽditur autẽ,vt exactius de doctrina chriſtiana interrogetur: Ab aliqua enim re debet deſumi iuditiũ dictæ ſpei: Igitur vel circa literas latinas:at hoc Conciliũ iã determinauit,nec aliud de hoc repetere opus erat vel circa literas eccleſiaſticas,& quid mitius dici poterat,quam vt de doctrina chriſtiana interrogẽtur:Si Conc.hoc requirit in prima tonſura,& quid amplius vt in minoribus, ergo exactius vult in doctrinã chriſtiana interrogari. Arg. ſeſſ. 23. ca. 4. R.

Quod ſi in minoribus locũ habet, multo magis in Subdiacono,& Diacono: Quid igitur magis eſſe videtur

tur ad mentem Concilii Trid. quã vt in maiori gradu, & ordine maior cognitio doctrinæ Chriſtianæ, nempe illius, quæ à Catechiſmo tradita eſt, requiratur; hanc enim doctrinam aliqui compendioſe, alii magis diffuſe addiſcere poſsunt.

Seſſ.23.c 13.R.s Tertia concluſio eſt: Quilibet promouẽdus debet eſſe inſtructus in iis, quæ ad ordinẽ exercendũ pertinẽt Hæc de Subdiacono, & Diacono apertè habẽtur in Concilio. Quod ẽt de aliis intelligi debeat, & ratio

Seſ.13.c. 11. ſuadet, & Concilium declarat. Præcipit enim vt oẽs ſe exerceant in minoribus ſuſceptis; ergo vult, vt omnes ſint inſtructi de officio, & functionibus ſuis. Hac autem re quid rationabilius eſſe poteſt.

Hæc cõcluſio extenditur, vt cognoſcantur omnia,

Arg. ibid Seſſ. 23. c. 13. R. quæ pertinẽt ad quatuor cauſas illius functionis, quę eſt exercẽda: ideſt vt cognoſcatur, quæ ſit materia illius, q̃ forma, ſiue modus illã producẽdi; Quę in miniſtro requirãtur, vt digne exerceat illã; Quẽ habeat finẽ illa actio, & quæ intentio in miniſtro requiratur, Exẽplũ, functio Subdiaconi eſt legere Epiſtolã; ſi debet eſſe inſtructus de his quę ad hãc functionẽ rectè exercendã pertinẽt neceſſe eſt, vt ſciat, quæ materia talis actionis, Quis finis, Quis modus legẽdi, aut canẽdi, Quæ in ipſo ad hoc requirãtur, vt rectè miniſtret. Igitur poteſt interrogari de veſtibus, & illarũ ſignificatione; De his, q̃ impediunt exercitiũ huius functionis; An peccatũ mortale, an Cẽſuræ, & Irregularitas; Ad quid legitur Epiſtola; an ad inſtructionẽ corporis miſtici Chriſti, i. Eccleſiæ, & ſimilia: Probatur, quod extẽſio ſit ad mentẽ Conc. Nihil magis pertinet ad aliquam actionẽ producendã, quã cauſæ illius, vt Phyloſophi dicũt, ergo ſi Conc. vult, vt ſciãtur ea, q̃ pertinent ad exercẽdas functiones ordinis omnino vult, vt ſciãtur ea, q̃ ad quatuor illius cauſas pertinebũt.

Cõc. loc. cit. Quarta cõcluſio eſt: Promouẽdus debet ſcire omnia quæ ad rectam ſuſceptionẽ ordinis ſunt pertinẽtia. Hæc fundatur in Concilio. Ait. n. ſeſſ 13. ca 7. Nõ decet ad ſacras vllas actiones accedere niſi ſctẽ; & in

ſeſſ.

ſeſſ. 24. c. 7. ordinat, & præcipit vt ſeculares, cũ ſuſcepturi ſunt ſacraméta, erudiantur de ijs, quæ ad dignã ſuſceptionẽ diſponãt: ideo vult, vt explicetur vis, & vſus illorũ ſacramentorũ: ſi ergo talẽ cognitionẽ in ſecularibus deſiderat, manifeſtũ omnino eſt, qđ multo magis in promouendis hoc debet requiri. In hac .n. promotione Conciliũ magnam requirit præparationem, ideo ſtatuit exercitia ordinum, Interſtitia, examen de vita, & moribus, & ſcientia; Demũ in ordinandis maior ſcientia, & probitas deſideratur. Seſſ. 23. c. 5. 7. 11. & alibi.

Extenſio quoque huius concluſionis à Conc. accipi põt. Ait. n fideles de vi, & vſu ſacramentorũ doceantur. Ait, Clerici qui in Seminario erudiũtur de ritib. & cæremoniis eccleſiaſticis inſtruãtur; Ait ritib. & cæremonijs eleuari mẽtes fideliũ in altiſſimarũ rerũ cõtẽplationẽ, & vult a Parochis explicari, & de hoc multa Catec. Ergo apparet ex Conc. qđ promouendi debent ſcire, Quæ ſit materia, & forma ordinis ſuſcipiẽdi, Quæ illarũ ſignificatio. Quæ vis, Quis effectus, Quid gratia, Quid character, & qualis. Hæc. n oĩa ad naturã, et vim ſacramenti pertinẽt: Similiter quę mũditia, & probitas, & deuotio, & intẽtio, & finis, & ꝑparatio in ꝓmouendo requiratur; Itẽ veſtiũ qualitas, & ſignificatio; Itẽ q̃ cęremoniæ in collatione ordinis adhibeantur, & quid ſignificẽt: Itẽ quę impediant ſuſceptionẽ gratiæ, & characteris; An peccatũ mortale, An cenſuræ, & ſimilia. Hæc. n. ad bonũ vſum, ideſt bonam ſuſceptionem ordinis pertinere dubium non eſt. Seſſ. 24. c. 7. R. Seſſ. 22. cap. 5. & 8. R. Seſſ. 23. 18. R.

Cum itaq; ex his quatuor concluſionibus ita exten ſis nota eorũ accipiatur, de quibus examinandi ad ordines debent interrogari, & ipſæ concluſiones cũ ſuis extenſionibus in Conc. Trid. fundatæ ſint; manifeſtũ erit, quod examẽ hic propoſitum de ordinibus in ſacro Conc. Trid. fundatum ſit.

Quomodo examen ad confeſſiones a Conc. Trid. acceptum habeatur. Num. 3.

DE inſtitutione huius examinis aperte habetur ſeſſ. 23. cap. 15.

Concluſiones generales quatuor ſunt.

Prima eſt. Confeſſor tenetur ſcire omnia, quæ perti nent ad rectam adminiſtrationē ſacramenti Pœnitentiæ, & de illis debet examinari: Habetur ex Côc. vbi loquitur de ſacerdote, qui debet miniſtrare hoc ſacramētum; vt ſeſſ. 14. c. 5. & 6. Ait etiam in ſeſſ. 23. c. 14. ꝙ ſacerdos examinetur circa adminiſtrationē ſacramētorū hac de cauſa, q̃a illa debet adminiſtrare; ergo ſequitur tale examen à Conc. in confeſſore requiri; hic .n. Sacramenti Pœnitētiæ ab illo dicitur eſſe miniſter.

Hæc quoq; côcluſio debet extendi ad quatuor cauſas Pœnitentiæ, vt facit Conc. Prou. ſicuti dictū eſt ſupra: quia adminiſtratio cuiuſcunq; ſacramēti in eo poſita eſt, vt quatuor cauſæ rectè adhibeantur; ideo dicitur, tria eſſe de neceſſitate ſacramēti, materia, forma, & intentio miniſtri; & hoc tertium illo verbo, intētio explicat finem; illo miniſtri, efficientem. extenſio igitur ad mentem Concilii eſſe dicetur, quæ à Concil. Prouinc. tradita eſt.

Secunda concluſio eſt: Confeſſor debet ſcire impedimenta matrimonii tū non dirimētia, in quib. poteſt committi peccatum mortale; tū dirimentia, præcipue quæ magis frequētia ſunt. Hæc ex Concil. deducitur:
Seſſ. 14. c. 5. Ait enim, Confeſſor tenetur cognoſcere cauſam pœnitentis, & ſcire, quæ ſint peccata mortalia, & circūſtantiæ, & occaſiones illorum, et debet diſcernere quādo opus ſit abſoluere, vel ligare: Cū itaq; circa dicta impedimēta ſint ſpeciales difficultates; & ſæpe reſpectu illorum opus eſt non ſoluere, ſed ligare, & plurimi in ſtatu matrimoniali viuunt; & ſæpiſſime circa dicta impedimenta peccatur, & datur occaſio peccādi; ad mētem Côcilii eſſe videtur (vt communiter examinatores iudicant) quod Confeſſor talia debeat ſcire.

ibid. Tertia erit. Confeſſor tenetur ſcire oēs modos magis ordinarios peccādi contra præcepta Dei, & Eccleſiæ, cum regulis cognoſcendi, quādo in illis ſit culpa mortalis, vel circunſtātia mutans ſpeciem, vel cēſura vel reſeruatio, vel obligatio reſtituēdi. Fūdatur in Cō

cilio:

cilio: Ait enim, Confeſſor eſt iudex; & in Pœnitentiæ ſacramento ſententiam fert; Et hæc ſententia debet eſſe iuſta, & Confeſſor non poteſt dare ſententiam iuſtam niſi cognoſcat cauſam pænitentis, ideſt omnia peccata; & circunſtantias mutantes ſpeciē, quæ mortalia ſint & hoc non ſolum in genere, ſed etiam in ſpecie. At hæc non poteſt cognoſcere, niſi prius dictorum modorum, & regularum notitiam teneat: ergo ad mentē Concilii talē cognitionē debet habere.

Quarta concluſio eſt magni momenti, nempe hæc: Confeſſor tenetur ſcire examinare cū latitudinē, tū profunditatem conſcientiæ pęnitentis: fundatur in Concil. Ait. n. Confeſſor tenetur cognoſcere cauſam pænitentis, ſed cognoſcere hanc cauſam eſt cognoſcere latitudinem, & profunditatē conſcientiæ illius quoad peccata mortalia, & circūſtantias, & numerū, ſæpiſſime aūt confeſſor non pōt iſta cognoſcere, niſi examinet: ſi ergo tenetur cognoſcere cauſam, & nō poteſt ſæpe illam cognoſcere ſine examine, ſicut nec medicus infirmitatem ægroti, nec iudex delicta rei ſine examine cognoſcere valent: tenebitur omnino ſcire examinare totam conſcientiam pœnitentis, & hoc ad mentem Concilii. Ergo totum examen Confeſſoris in authoritate Concilii fundatum eſt. Ibid.

Quomodo examen ad curam animarum à Concilio deſumptum ſit. Num 4.

INſtitutio huius examinis habetur in Concilio ſeſſ. 24. cap. 18. Seſſ. 23. c. 1. R.

Concluſiones generales quatuor ſunt.

Prima eſt. Promouendus ad curam animarū, ſi nō èſt ſacerdos, tenetur habere illā ſcientiam, quæ in ſacerdote neceſſaria eſt, ſi eſt ſacerdos, tenetur ſcire obligationē, quā habet offerendi ſacrificiū pro animabus ſuæ curæ commiſſis. Hæc concluſio fundatur in Concil. Ait. n. Parochum debere ſacerdotis officiū exercere, ergo tenetur eſſe ſacerdos, & habere ſcientiā illi neceſſariā: præcipuè cū Conciliū dicat ſeſ. 22. cap. 4.

c.4 quod nulli beneficium conferatur, niſi habeat in tegre habilitates, quæ ad onera illius requiruntur.

Ibid. Secunda concluſio eſt: Parochus debet examinari ſuper his, de quibus quæritur à Confeſſore: Eſt Concilii, quod ait Parochum eſſe miniſtrum Pœnitentiæ ouibus ſuis: ergo illam ſciẽtiam tenetur habere, quę in confeſſore neceſſaria eſt.

Ibidem. & ſeſ.24 cap.7.R. Tertia eſt. Debet examinari ſuper adminiſtratione ſacramentorum: Eſt Concilij dicentis, Parochũ illa adminiſtrare & populos docere de vi, & vſu illorũ, ideo tenetur ſcire naturam, vim, & vſum ſacramentorum, ſicut requirit Conc. Prouinc.

Seſſ.5. cap.2.R. Quarta concluſio eſt; Examen debet fieri ſuper iis, quæ ſcire omnibus neceſſariũ eſt ad ſalutem; Eſt Cõcilii dicentis, talia à parocho explicari debere. Totũ igitur examen Parochi in Concilio fundatum eſt.

Quomodo examen ad beneficia à Concilio deſumptum ſit Num. 5.

DE inſtructione huius examinis habetur in Concilio ſeſſ.22.cap.4.

Concluſio vnica eſt talis: in beneficiis debet conſiderari, an habeant annexum vel ordinẽ, vel aliquod munus, vel dignitatem; & ſi habent, examen iuxta ſcientiam requiſita in ordine, vel munere, vel dignitate fieri debet: Hæc concluſio expreſſe habetur in Concilio ſeſſ 22.cap 4.ſeſſ.24.cap.12.

De examine concionatorum. Num 6.

INſtitutum eſt ſeſſ.5 cap.2.& de illo tres ſunt concluſiones.

Prima eſt; Concionator debet examinari ſuper iis, in quibus poteſt errare: patet ex fine examinis propoſito à Concilio ſeſſ.5.cap.2. Extenditur vt fiat de dogmatibus à Conc Trid. determinatis, ratio fundatur in Concilio, à quo iudicatum eſt opus eſſe, talia, ne erretur, determinare.

Secun-

Secunda: Concionator debet examinari ſuper doctrina, de qua pŏpuli ſunt erudiendi, & præcipuè de illa, quæ à Concil. Trid. propoſita eſt. Habetur ex Concil. ut modo dictum eſt.

Tertia. Examen debet fieri circa modum docendi: Ex Concilio habetur ibidem.

Concluſio.

TOtum igitur examen à Concilio Prouin. Mediol. propoſitum, & hic explicatum in ſacro Concilio Trid. fundatum eſt: Ideo ſecundùm hăc formulam ab examinatoribus fieri debet. Et examinandi, cum ad aliquod minus promoueri debent, ante omnia opus eſt, ve ſcientiam, quæ hic propoſita eſt ſtudeant obtinere, quod ſi cognouerint ſe illam non habere, etiam ſi alia multa ſciant, tamen ſibi debent perſuadere, non poſſe tuta conſcientia ad illud munus promoueri: exiſtimabuntque rectius fieri, ſi ſcientiam à Săcrò Concilio requiſitam plene poſſideant, quam ſi non ſolum hanc, ſed alia multa ſuperficialiter attingant. Et hæc de examine dicta ſufficiant.

Finis.

Ego Frater Auguſtinus de Regio Lector Theologus Ordinis Prædicatorum, pręſens Opuſculum de Examine ad Ordines, et alias etc. diligentia qua potui, legi, et conſideraui, nihilq; in ipſo cōtra fidem, ſacram ſcripturam, atq; noui, ſeu veteris Indicis Regulas inueni, quin ſumma, ac perutili doctrina refertum, et omnibus clericis valde neceſſarium fore cenſeo.

Digitized by Google

INDEX.
IN OPVSCVLVM
DE EXAMINE.

PRAEFATIO de fine huius Opuſculi. 7
De neceſſitate, & vtilitate examinis. num. 2. 8
De neceſſitate tradendi doctrinam de examine. num. 3. 9
Diuiſio tractationis num. 4. 10

De examinandi in generali. Caput I.

De diffinitione examinis. num. 2. 10
De fine examinis. num. 3. 11
De materia examinis. num. 4. 11
De forma examinis, num. 4. 11
De efficiente examinis. num. 7. 11
De regula generali ad quodlibet examen diſtinguendum. num. 7. 12
De diuiſione examinis. num. 8. 12

De

Digitized by Google

De examine ad Ordines. Caput II.

De examine ad ordines in generali. Num. 1. 13
Notanda pro intelligentia eorum, quæ de quocunque examine ſunt dicenda. num. 2. 14
Nota eorum, quæ in ſingulis ordinibus ſunt inquirenda. num. 3. 15
Nota eorum, quæ debent ſciri ab examinandis ad primam tonſuram, num. 4. 17
Nota eorum, quæ debent ſciri ab examinandis ad minores num. 5. 18
Nota eorum, quæ ab examinandis ad Subdiaconatum, & Diaconatum ſunt inquirendæ. num. 6. 18
De ſcientia, & examine ſacerdotum. num. 7. 20
Concluſio de congruentia examinis conſtituti. num. 8. 23

De examine ad Confeſsiones. Caput III.

De munere confeſſarij. num. 2. 25
De ſcientia confeſſarij. num. 3. 26
Sententia Nauarri de ſcientia confeſſoris. num. 4. 26
Sententia Diui *Thomæ de ſcientia confeßarij. num. 5.* 27
Doctrina Catechiſmi de ſcientia confeſſoris. num. 6. 27
Doctrina Concilij Trident. de ſcientia confeſſoris. num. 7. 28

De-

Decretum Conc. Prouinc. de ſcientia, & examine confeßoris. Num. 8. 28
Concluſio de ſcientia confeſſoris. num. 9. 34
De ſcientia, quæ requiritur in Confeßario circa ſacramentum Matrimonij. num. 10. 37
De ſcientia, quæ requiritur in confeſſario circa ſacrã. Pœnitentiæ. num. 11. 37
De ſcientia, quæ requiritur in confeſſario circa modos peccandi contra legem Dei. num 12. 38
De ſcientia, quæ requiritur in confeſſario pro examine conſcientiæ. num. 13. 43
De ratione examinandi ad confeſſiones. num. 14. 44
De modo ſtudendi ad confeſſiones accommodato. num. 15. 15

De examine ad curam animarum. Caput IV.

De officio, & ſcientia Parochi num. 2. 47
De examine pro officio ſacerdotis. num. 3. 48
De examine pro adminiſtratione ſacramentornm. num. 4. 48
De examine pro ſermone ad populos habendo. num. 5. 49

De examine ad Beneficia. Caput V.

De quadrupllci genere beneficiorum. Num. 2. 51
De examine ad beneficia. num. 3. 52

De examine ad Conciones. Caput VI.

De regula ad conſtituendum examen concionatoris. Num.2. 54
De examine circa ea in quibus poteſt errari. num.3. 54
De examine circa ea, quæ debent docere. num.4. 55
De examine circa modum concionandi. num.5. 56
Concluſio de vſu huius Opuſculi. 57

APPENDIX.

Ad probādum, quod examen hic propoſitum in ſacro Concil.Trid. fundatum ſit.

Quomodo examen ad ordines hic propoſitum in Concil.Trid.fundatum ſit. Num.2. 61
Quomodo examen ad Confeſſiones a C. T. acceptum habeatur num.3. 63
Quomodo examen ad curam animarum a Conc.deſumptum ſit.num.4. 65
Quomodo examen ad beneficia a Concil.ſit deriuatum.num.5. 66
De examine concionatorum.num. 6. 66
Concluſio. 67

FINIS.

Digitized by Google

8.H8.C.114
420

DOCTRINA CATECHISMI ROMANI

In Decalogum

FIDELITER COLLECTA, diſtincta, & vbi opus eſt explicata,

PER P. D. IOANNEM BELLARINVM CLERICVM REGVLAREM Congregationis S. Pauli.

Cum Superiorum licentia, & Priuilegio.

VENETIIS, Apud Nicolaum Polum. MDCXI.

Expenſis Bartholomæi Fontana.

Digitized by Google

ADMODVM ILLVSTRI,

Ac Reuerendiſs. Domino,

DOM. NEAPOLIONI

COMITOLO

PERVSIAE EPISCOPO.

Don Ioannes Bellarinus veram, & perpetuam optat felicitatem.

PLurima ſunt, Reuerendiſſime Præſul, quæ mihi in Ciuitate Peruſiæ commoranti admiratione digna viſa ſunt, Antiquitas, Loci eminentia, Aeris puritas, terræ fertilitas, rerum copia, morum elegantia, docendi ſtudium, populi multitudo, cleri pietas, aliaque multa; Sed illud præci-

pue in ea mihi viſum eſt eminere, atque excellere, quod ſublimium ingeniorum, qui leges tum voce, tum ſcriptura ad ſuam, & ad aliarum mundi partium vtilitatem interpretentur, vt benigna mater, & nutrix ſit. Cuius rei cauſam cum ego examinarem, etſi primo viſum eſt vel qualitati regionis, vel ſtudio ciuitatis aliquid eſſe tribuendum; nihilominus, re melius conſiderata, eſſe beneficium, & priuilegium à Deo illi conceſſum existimaui. Fateor autem, quod & mihi quoque, dum iſtic fui, neſcio qua ratione, tale beneficium communicatum eſt. Cum enim plurima mihi occurrerent conſcribenda, alijs omiſſis, inopinate in explicationem Decalogi, qui eſt Summa omnium legum, ita inductus, & impulſus ſum; vt cum facilitate hoc Opuſculum ibi, modico tempore, pœnæ abſoluerim; & eo etiam animo confecerim; vt, ſub tuo nomine, Clero Peruſino, qui mea ſcripta libenter legere viſus eſt, dedicarem: Quod modo mihi faciendum eſſe exiſtimaui. Vt igitur hæc mea tractatio ad locum ſuæ originis reuertatur; ſicque beneficium confitear iſtinc acceptum; vt etiam hanc diuinæ legis explicationem illuc tranſ-

mit-

mittam, vbi ſunt legum diligentiſſimi culto-
res, & obſeruatores; vt demum mea erga Peruſinam Ciuitatem, & Clerum, & te illorum Paſtorem dilectionis, & obſeruantiæ teſtimonium reddam; lęto animo hanc dedico tractationem; exiſtimans non ingratum, imò potius ob materiæ dignitatem, & vtilitatem iucundum eſſe futuram. Cum enim Decalogus ſit veluti arbor vitæ in medio Paradiſi terreſtris, hoc eſt militantis Eccleſiæ, collocata, & à Catechiſmo dicta Eccleſiæ authoritate in loco, vt quibuſdam videtur, difficilioris acceſſus præparata, vt à Clericis, tanquam ab agricolis, in populis, qui ſunt veluti agri, ad fructus vitæ ferendos, plantata ſit; Non poſſum credere, quod ſi ego, in gratiam potiſſimum Cleri Peruſini, dictam arborem de loco difficiliori in faciliorem illique valde accommodatum tranſmittam, non debeat illi maximè gratum eſſe: Hæc igitur mea fuit intentio: Valdeque lætabor, ſi hac mea diligentia hæc arbor iſtic, rectius plantata, & culta ſit, vnde copioſiores vitæ fructus producantur. Demum tuam humillimè Epiſcopalem exopto benedictionem.

PRÆFATIO

AD VENERANDVM CLERVM Peruſinæ Diœceſis.

PRæfationes, Admodum Reuerendi Sacerdotes, quas librorum authores ſuis tractationibus præmittere ſolent, ſi recta ratione fiant, magnum lectori afferunt lumen ad ea facilius, & clarius intelligenda, conſideranda, & examinanda, quæ in illis propoſita ſunt. Quatuor autem potiſſimum rectè in illis explicantur, nempe materia, forma, efficiens, & finis, non quidem rei, ſed tractationis; Quod nunc ad veſtram vtilitatem ego præſtabo.

Materia igitur huius tractationis duæ res ſunt; Vna quidem, & principalis eſt Decalogus, ſeu lex Dei. Altera eſt Doctrina, ſeu explicatio, quam Catechiſmus de illo tradit: Vtraque materia eſt maximè digna, vtilis, & excellens.

Decalogus enim vt ait S. Auguſt. Eſt Summa, & Epithome omnium legum: Et S. Thomas de illo ait; Eſt prima regula omnium actuum humanorum, omnia vitia prohibens, & omnes virtutes præcipiens: Huic legi Chriſtus in tota vita ſua ſubditus factus eſt: Illi omnes ſuas actiones conformauit, & in paſſione omnes illius transgreſſiones expiauit: Hac lege Chriſtus in die obitus cuiuſque vtitur, vt ſen-

ſententiam ferât particularem: Eadem in die iudicij vtetur ad generalem ſententiam de omnibus proferendam. In hac lege præſcribitur quidquid homines facere, & omittere debent, vt pœnas æternas euadant, & vitam æternam conſequantur. In hoc Decalogo omnes leges humanæ tam Ciuiles, quam Canonicæ ſunt fundatæ, ab illa deriuatæ, & ad eiuſdem obſeruantiam deſtinatæ. Hæc lex via paradiſi, arbor vitæ, magiſtra morum, portus ſalutis eſt appellanda: Omnes homines illius debent eſſe obſeruatores: Confeſſores ipſius iudices ſunt; Sacerdotes, Parochi, & Concionatores Doctores illius debent appellari: Hæc lex Deum habet authorem, à quo maxima cũ maieſtate data eſt: Quis autẽ poterit huius legis excellentiam, neceſſitatem, atque vtilitatem explicare? Quis non debet illi ſtudere? Illius cognitionem obtinere? Potiſſimum autem Clerus, qui illam non ſolum ſcire, ſed etiam populos docere tenetur.

Verum hæc lex ſumma breuitate, hoc eſt decem verbis, vt vox Decalogi ſonat, & res ipſa docet, data eſt; Tanta breuitas omnino aliquam requirit explicationem: Quis autem illam poterit vere explicare, niſi Deus, qui illam tulit? Forſan vnuſquiſque, etiam rudis, & imperitus illam audebit explicare? Aut illius explicatio à quocunque indiſtinctè eſt accipienda? Abſit à fidelibus tanta deceptio: Illi tantummodo, quos Deus docuerit, germanam huius legis explicationem tradent: Deus autem per Spiritũ Sanctum Eccleſiam Catholicam omnem docet veritatem; ita vt columna, & firmamentum ſit veritatis: Ab hac Eccleſia vera, & germana huius legis petenda eſt explicatio: Et ecce illam proponit in Catechiſmo. Hanc igitur fideles ſumma cum veneratione non accipient? Illi non ſtudebunt? Illam non amplectentur? Vtinam hæc explicatio, quanti par eſt, ab omnibus æſtimaretur: Doleo nimis, cum video Clerum in hac doctrina parum verſari: Totis

viribus enitor, vt hanc doctrinam non ſolum gratã, ſed etiam facilem Clero reddam: Ob hoc materiam huius tractationis Catechiſmi doctrinam accepi. Hanc ſtudio colligere, diſtinguere, ordinare, explicare, & demum captui tum eruditorum, tum minus eruditorum accommodare.

Hic finis eſt huius meę tractationis, Catechiſmi doctrinam reddere faciliorẽ, & Clero magis accõmodatam; ita vt examinatoribus, & examinandis præcipua quadam ratione deſeruiat: Hoc etiam ea intentione feci, vt hæc Doctrina Clero grata, & iucunda reddatur; & vt per examinatores in Clero introducatur; & per Clerum populis proponatur.

Duo igitur in Doctrina Catechiſmi conſiderantur, nempè Doctrina, & modus illam proponendi; qui modus magiſtrali quadam, & grauiori ratione, ſicut magnam eius authoritatem decebat, traditus eſt: Hunc ego modum omiſi, & doctrinam accepi: Veluti Catechiſmi repetitor effectus ſum: Vt paruulis panem frangerem, modo interrogandi, & reſpõdendi vſus ſum. Vt vero doctis ſatisfacerem, methodum, philoſophicam, & exquiſitam adhibere curaui. Vt etiam memoriæ conſulerem, ferè ſemper res, ſeu materiæ eodem modo, & ordine propoſitę ſunt: Primo enim nomen; poſtea diffinitio. Tertiò cauſæ rei. Quarto diuiſio. Quinto accidentia, vt neceſſitas, vtilitas, & ſimilia ſunt explicata. Et primo de Decalogo in genere. Deinde de Singulis præceptis traditum eſt. In quolibet autem præcepto tria conſiderãtur: Primo ipſum præceptum. Secundo eius obſeruantia. Tertia motiua ad dictam obſeruantiam. Primum, & ſecundum illuminãt intellectum. Tertium vero tentat mouere, & impellere voluntatem. Cum quis voluerit vel diſcere, vel docere, ex primo, & ſecundo obtinebit. Cum ſuam, vel aliorum tepidam accendere cupit voluntatem, ad motiua eſt illi confugiendum. Hæc, & alia multa ſtudioſus lector, ſi in hac tractatione obſeruabit, plurimum adiumẽti intellectui,

tellectui, memoriæ, & voluntati obtinebit. Ordo enim doctrinę, cum lectori explicatur, & intellectum illuminat, & memoriam valde confirmat. Motiua vero tepidam, vel renitentem voluntatem ad actionem flectere poſſunt. Hęc ſunt, quæ præmittenda exiſtimaui.

Hanc igitur vobis offero Reuerendi Sacerdotes diuinæ legis, & Doctrinæ Catechiſmi explicationē. Illum læto animo accipite, quia tali etiam à me tradita eſt. Illi non ſemel, ſed ſæpius, non curſim, ſed conſiderate ſtudetę: Ordinem obſeruate: Cauſas examinate: Diffinitiones, & diuiſiones perpendite. Tanta enim tam ampla, & neceſſaria materia maxima conſideratione digna eſt. Vbique hic meus labor valde fructuoſus eſt iudicatus: intantum vt paucis annis totum hoc opus in Catechiſmum nouem vicibus ſit impreſſum. Excellentia autem veſtri ingenij, & mea erga vos beneuolentia, & obſeruantia, vt hoc opuſculum vobis ſpeciali quadam ratione gratum ſit, efficere debet. Demum vos rogo, vt in ſanctis ſacrificijs inuicem & vos mei, & ego veſtri memoriam retineamus; illud ſummopere deprecantes, vt Deus nos ſuæ legis veros, & perfectos faciat eſſe obſeruatores, atque Doctores.

INDEX

INDEX TITVLORVM.

DE materia, forma efficiente, fine, neceſſitate, atque vtilitate huius doctrinæ. 1

Diuiſio tractationis. 1

Cap. 1. De legibus in communi. 3

Num. 2. De nomine, & diffinitione legis. 4

Num. 3. De materia, & forma legis. 4

Num. 4. De efficiente, & fine legis 5

Num. 5. De diuiſione, & differentia legum. 6

Cap. 2. De nomine, & diffinitione Decalogi. 7

Num. 2. Prima diffinitio Decalogi. 9

Num. 3. Secunda Decalogi diffinitio. 10

Cap. 3. De materia, & forma Decalogi. 11

Cap. 4. De efficiente, & fine Decalogi. 13

Cap. 5. De diuiſione Decalogi. 14

Cap 6. De obſeruatione mandatorum. 17

Num. 2. De poſſibilitate obſeruandi diuinam legem. 17

Num. 3. De neceſſitate obſeruandi mandata Dei. 19

Num. 4 De fructu, & vtilitate obſeruantiæ legis Dei. 21

Num. 5. De tranſgreſſione mandatorum Dei. 24

Num. 6. De peccato originali, mortali, & veniali. 24

Cap. 7. De conſenſu, & vſu rationis. 27

Num. 2. De Syndereſi quid ſit. 27

Num. 3. De conſcientia, eiuſque diffinitione, & cauſis. 28

Num. 4. De ratione practica. 30

Num. 5. De vſu rationis. 30

Num. 6. De conſenſu rationis. 31

Num. 7. De modo inducendi ad obſeruantiam diuinæ legis. 32

Cap. 8.

Index Titulorum.

Cap.8. De motiuis inducentibus ad obſeruantiam diuinæ legis. 33 425

Num.2. De modo ampliandi dicta motiua. 34

D O C T R I N A

In primum Præceptum. 39

Cap.1. De exordio in Decalogum. 40

Cap.2. De primo præcepto, eiuſque diffinitione, & diuiſione. 42

Num.2. De cauſis primi præcepti. 43

Num.3. De diuiſione primi præcepti. 44

Cap.3. De præcepto affirmatiuo, eiuſq; explicatione. 45

Num.2. De fide, ſpe, & charitate. 46

Num.3. de religionis virtute. 48

Cap.4. de præcepto negatiuo. 49

Num.2. de obſeruantia huius præcepti. 50

Cap.5. de cultu, & inuocatione Sanctorum. 51

Num. 2. de inuocatione, & veneratione SS. Angelorum. 53

Num.3. de cultu, & inuocatione Beatorum. 54

Cap.6. de cultu Sanctarum reliquiarum. 56

Num.2. de cultu imaginum. 57

Cap.7. de præmio, & pœna appoſitis legi Dei. 59

Num.2. de præmio obſeruantiæ legis Dei. 63

Num.3. de fructibus Appendicis primi præcepti. 65

D O C T R I N A

In ſecundum præceptum. 67

Cap.1 Quare datum ſit ſecundum præceptum. 68

Cap.2. de ſecundo præcepto. 69

Num.2. de lingua, & eius vſu. 70

Num. 3. de virtutibus, & vitijs linguæ in ordine ad Deum. 71

Num.4. de præcepto affirmatiuo, & negatiuo. 72

Cap.3. de obſeruantia præcepti affirmatiui. 73

Cap.4. de obſeruantia præcepti negatiui. 77

Cap.5. de iuramento. 78

Num.2. de diuiſione iuramenti. 81

Cap.6.

Cap 6. de vſu iuramenti. 81
Num.2.de bono vſu iuramenti. 83
Num 3 de veritate in iuramento. 84
Num.4.de iuſtitia,& iudicio iuramenti. 85
Num.5. dubitationes circa vſum iuramenti. 86
Num.6. de malo vſu iuramenti. 88
Cap.7. de voto, & de blaſphemia. 90
Num.2.de blaſphemia. 92
Cap.8. de explicatione Appendicis. 93
Num.2.de vſu huius Appendicis. 94

D O C T R I N A

In tertium præceptum. 96
Cap.1. de excellentia corporis humani. 97
Cap.2. de externo cultu debito Deo. 99
Num 2. de diuiſione diuini cultus. 100
Num.3.de cultu priuato, & publico. 100
Cap.3. de diebus feſtis. 101
Num.2 de diebus feſtis veteris legis. 102
Num.3.de diebus feſtis in noua lege. 103
Cap.4. de præceptis datis de externo cultu, & de diebus feſtis. 105
Cap.5. de tertio Decalogi præcepto. 108
Cap.6. e explicatione verborum tertij præcepti. 110
Cap.7. de obſeruantia,& inobſeruantia tertij præcepti. 112

D O C T R I N A

In ſecundam partem Decalogi. 115
Cap.1. de diuiſione Decalogi in duas partes. 115
Cap.2. de charitate. 116
Cap.3. de ordine charitatis. 117
Cap.4. de modis bene, & male diligendi ſe,& proximum. 119
Cap.5. de virtutibus, quibus dilectio regulatur. 121
Cap.6. de vitijs,quæ dictis virtutibus oppoſita ſunt. 123
Cap.7. de ordine præceptorum ſecundæ tabulæ. 123
Cap.8. de modo explicandi præcepta ſecundæ tabulæ. 124

436

DOCTRINA
In quartum præceptum. 127

Cap.1. de ſuperioribus, & inferioribus. 128

Num.2. de coordinatione ſuperiorum, & inferiorum. 129

Cap.2. de gradu amoris inter ſuperiores, & inferiores. 131

Cap.3. de quarto præcepto. 133

Num.2. de præmio appoſito huic præcepto. 134

Cap.4. de officio ſuperiorum in inferiores. 136

Cap.5. de officijs inferiorum erga ſuperiores. 137

Cap.6. de obſeruantia quarti præcepti. 140

DOCTRINA
In quintum præceptum. 142

Cap.1. de homine, & illius anima, ac corpore. 143

Cap.2. de dilectione ſui, & proximorum. 144

Cap.3. de quinto præcepto. 145

Cap.4. de ira, odio, maledictione, & homicidio. 149

Cap.5. de ſcandalo, & occaſione peccandi. 151

Cap.6. de operibus miſericordiæ corporalibus, & ſpiritualibus. 153

Cap.7. de dilectione inimicorum. 155

Num.2. de tollendis inimicitijs. 156

Num.3. de motiuis ad iniurias perferendas, & remittendas. 158

Cap.8. de obſeruantia, & inobſeruantia quinti præcepti. 160

DOCTRINA
In ſextum præceptum. 162

cap.1. de voluptate. 163

cap.2. de virtutibus, & vitijs circa voluptatem. 165

cap.3. de ſexto præcepto. 166

cap.4. de ijs, quæ inducunt ab obſeruantia ſexti præcepti. 168

DOCTRINA
In ſeptimum præceptum. 172

cap.1. de bonis temporalibus. 173

cap.2.

Digitized by Google

cap.2. de ſeptimo præcepto. 175
cap.3. de furto. 178
Num.2. de præcipuis furtorum generibus. 180
cap.4. de rapina. 181
cap.5. de reſtitutione. 183
cap.6. de eleemoſina. 185
cap.7. de obſeruantia præcepti negatiui. 188

DOCTRINA
In octauum præceptum. 191
cap.1. de fama, & uſu linguæ. 192
cap.2. de octauo præcepto. 195
Num.2 de teſtimonio erga ſe & proximum. 196
cap.3. de actibus vitioſis linguæ in proximum. 198
cap.4. de actibus virtuoſis linguæ erga proximum. 200
cap.5. de motiuis pro obſeruantia octaui præcepti. 201

DOCTRINA
In nonum, & decimum præceptum. 205
cap.2. de corde, & eius concupiſcentia, 206
cap.2. de nono, & decimo præcepto. 209
cap.3. de actibus uirtuoſis, & vitioſis circa concupiſcentiam. 214
cap.4 de motiuis pro obſeruantia horum præceptorum. 217

FINIS.

Digitized by Google

C O P I A.

GLi Eccell. Signori Capi dell'Eccelſo Conſ. di X. infraſcritti hauuta fede dalli Sig. Reformatori dello Studio di Padoua per relatione delli due à queſto deputati, cioè del Reueren. P. Inquiſitor, & del Circ: Secretario del Senato Gio: Marauеglia, con giuramento, che nel libro intitolato, Doctrina Catechiſmi Romani, per D Ioannem Bellarinum, &c. non ſi troua coſa contra le leggi, & è degno di Stampa, concedono licentia, che poſſi eſſer ſtampato in queſta Città.

Dat. die primo Martij. 1610.

D. Marc'Antonio Valareſſo }
D. Nicolò Bon } Capi dell'Ecc. Conſ. di X.
D. Lunardo Mocenigo }

Illuſtriſſ. Conſilij X. Secretarius
Leonardus Otthobonus.

1610. adì 3. Marzo.
Regiſtrato in libro à carte 38.

Ioan. Baptiſta Breatto Officij contra
Blaſphemiam Coad.

 428

DOCTRINA
Catechiſmi Romani
IN DECALOGVM.

De materia, forma, efficiente, fine, neceſſitate, atque vtilitate huius doctrinæ.

QVÆ differentia eſt inter doctrinã, & diſciplinam? ℞. Re idem ſunt, differunt tantum ratione; Doctrina enim dicitur, quatenus eſt à docente: Diſciplina prout recipitur à diſcente. *Ex Ariſt. lib. 1. poſt cap. 1.*

Eſt neceſſarium, vt omnes doctrinam Decalogi addiſcant? ℞. Omnino ita eſt. *Seſſ. 5. cap. 2. R.*

Quare hoc? ℞. Quia omnibus, nullo penitus excepto, neceſſe eſt, vt obſeruent, quæ in Decalogo præcepta ſunt; nemo autem poteſt obſeruare, quod ignorat. *Seſſ. 6. cap. 11. & can. 20.*

Hæc doctrina eſt magis neceſſaria vni, quam alteri? ℞. Magis neceſſaria eſt Sacerdotibus, cõfeſſarijs, concionatoribus, atque Parochis. *Catech. hic num. 2.*

Quare Sacerdotibus? ℞. Quia officium illorum eſt legem Dei docere. *Seſſ. 23. c. 14. R.*

Cur confeſſarijs? ℞. Quia ad ipſos ſpectat iudicare de peccatis, quæ contra Decalogum committuntur. *Catech. nume. 2.*

Ex Seſſ. 5. cap. 2. R. Propter quid concionatoribus? ℟. Quia ipſi debent legem Dei populo annunciare.

Cate. hic nu. 2. Quare Parochis? ℟. Quia funguntur officio tum concionatoris, tum confeſſoris, ideo legi Dei ſummo ſtudio incumbere debent.

Num. 1. Quænam eſt materia huius Doctrinæ? ℟. Ipſe Decalogus, ſeu decem præcepta Dei.

Nu. 1. &c. Quænam forma? ℟. Ille modus, quo tradita eſt.

Nu. 2. &c. Quomodo traditur a Catechiſmo? ℟. Modo accõmodato, vt a Sacerdotibus, confeſſoribus, concionatoribus, atque Parochis recte, & opportune ſit explicata, adhoc vt populi ad obſeruantiam diuinæ legis inducantur.

Ex inſcrip. et præf. Catec. & ex Seſſ. 25. in fine. Quis eſt author huius doctrinæ? ℟. Primo Concilium Trid. deinde Summus Pontifex, Demum illi Patres, quibus à Cõcilio, & à Summo Pontifice talis cura commiſſa eſt.

Cate. hic num. 2. & in præfat. Quis eſt finis illius? Reſp. Doctrina Catechiſmi in Decalogum tres potiſſimum fines habet: primus eſt, vt vera, ſana, & ſine vllo errore doctrina de lege Dei propoſita ſit: ſecundus vt facilior, & ad docendum accommodatior proponatur, Tertius vt omnes, ad quos ſpectat legem Dei docere, in eius doctrina habenda conuenirent.

Cate. in pf. num. 7. Expedit, vt omnes hanc Doctrinam doceant, & addiſcant? Reſp. Non ſolum expedit, ſed etiam quodam modo neceſſarium eſt.

Cate ibid. Et Conc. ſeſ. 4. Decr. 2. Quare ſic expedit? Reſp. Quia ſanam doctrinam, qualis eſt ea, quæ hic ab Eccleſia proponitur, vbique ab omnibus tradi, & accipi vtiliſſimum eſt.

Seſſ. 4. Decre. 2. Qua ratione poteſt dici neceſſarium? Reſp. Quia cum Eccleſia à Chriſto omnium fidelium magiſtra ſit conſtituta, neceſſe eſt, vt omnes ab ipſa doctrinam, & explicationem diuinæ legis accipiant.

DI-

Digitized by Google

DIVISIO TRACTATIONIS

In quot partes principales tractatio diuiſa eſt? Reſp. In duas, quarum prima eſt de Decalogo in generali: Secunda de ſingulis præceptis illius in particulari. *Catech. in hac parte.*

Prima pars in quot capita diuidi poteſt? Reſp. In octo ſequentia.

Primum eſt De legibus in communi.

Secundum, De nomine, & diffinitione Decalogi.

Tertium, De materia, & forma illius.

Quartum, De efficiente, & fine eiuſdem.

Quintum, De eius diuiſione.

Sextum, De neceſſitate, & obligatione obſeruandi illum.

Septimum, De Synderiſi, atque conſcientia, ſeu de vſu, & conſenſu rationis.

Octauum, De motiuis, quibus fideles ad dictam obſeruantiam inducantur.

CAPVT PRIMVM.

De legibus in communi.

TRactare de legibus in communi confert ad tractationem, quæ de Decalogo eſt habenda? ℞. Confert. *Ex 1. 2. q. 90. &c.*

Quare hoc? ℞. Quia cognitio generis neceſſaria eſt ad cognitionem ſpeciei. Lex autem in communi conſiderata Decalogi genus eſt. *Ibid.*

Quid debet de lege conſiderari? Reſp. Primo, Nomen. Secundo, Diffinitio. Tertio, Quatuor cauſæ. Quarto, Diuiſio. *Ex Ar. 1. ph. tex. 1.*

Nu. 2. De nomine & diffinitione legis.

A quo deriuatur hoc nomen lex? Reſp. A ligando; dicitur. n. Lex, quia ligat, ſeu obligat; modo. n. li- *1. 2. q. 90. art. 1.*

gare,& obligare pro eodem accipi debent.

D. Thom. ibid. Cate. nu. 2. Quomodo diffinitur Lex? ℞. Sic. Eſt regula extrema actuum humanorum obligans ad ſui obſeruantiam.

D.Th. ibi. Hæc diffinitio conuenit omni legi? ℞. Omni, ſi lex proprie accipiatur, prout ſuperioris præceptum dicit.

Cate.nu.2. Quare dicitur Regula? Reſp. Quia ad aliquem finem regulat,& dirigit hominum actiones.

1. 2. q. 90. ar. 3. Quare dicitur externa? Reſp. Quia lex ſemper ab aliquo exterius præcipiente deriuatur.

Cate nu.3. Lex naturalis nonne in intimo cordis inſita eſt? ℞. Ita eſt, ſed quatenus à Deo præcipiente deriuatur, regula extrinſeca dici poteſt.

Cate, nu.1. & 2. Cur dicitur regula actuum humanorum? ℞. Quia actus humani potiſſimum à lege ſunt regulati.

1. 2. q. 90. art. 1. Ex ſeſſ. 6. cap. 11. & can. 20. Ex Cate. hic nu. 11. Quare dicitur obligans ad ſui obſeruantiam? ℞. Quia hæc eſt præcipua legis conditio: multi.n. faciũt libros, vt per ipſos hominum actus dirigantur, veluti Ariſtoteles in Ethicis: Sed quia talis regula,& norma viuendi non obligat ad ſui obſeruantiam, propterea regula quidem poterit dici, lex tamen nequaquam dicenda erit.

Nu.3. De materia,& forma legis.

1. 2. q. 90. ar. 1. QVænam eſt materia legis? Reſp. Actus humani; Item virtutes,& vitia circa illos.

Ibid. Cur ſunt illius materia? ℞. Quia ab illa ſunt regulati.

1.2 q 1.ar. 1. Quid proprie per actus humanos intelligi debet? Reſp. Illi, qui cum iudicio,& aduertentia rationis ab homine eliciti ſunt.

1. 2. q. 90. & 92. In quo conſiſtit forma legis? Reſp. In illa ratione præceptiua, in qua ius obligandi poſita eſt.

Ibid. Poteſt dari lex ſine præceptis? Reſp. Ordinariæ lex per præcepta tradenda eſt.

Cate.pra.1. nu.3. Quotuplex præceptum legis? Reſp. Aliud eſt affirma-

firmatiuum, aliud negatiuum.

Quomodo inter ſe differunt? Reſp. Primo affirmatiuum præcipit facienda, negatiuum prohibet ea à quibus eſt abſtinendum, illud præcipit virtutes; hoc prohibet vitia; Secundo negatiuum, aiunt doctores, obligat ſemper, & ad ſemper; affirmatiuum obligat ſemper, ſed non ad ſemper. *Catec. ibi. D.Th. 2.2. q. 33. ar. 2. D. Thom. ibid.*

Quid eſt obligare ſemper, & ad ſemper? Reſ. Eſt obligare, vt ſemper, & indiſtinctè abſtineatur ab eo, quod a præcepto negatiuo prohibitum eſt. *D. Thom. ibid.*

Quid eſt obligare ſemper, ſed non ad ſemper? Reſp. Eſt obligationem quidem præcepti affirmatiui eſſe perpetuam, ſicut & ipſum præceptum perpetuum eſt; nihilominus dictam obligationem moderare exequutionem rei præceptæ, vt non ſemper, ſed pro loco, & tempore ſecundum rectam rationem fiat. *D. Thom. ibid.*

Poteſt declarari exemplo? Reſp. Poteſt; Datur præceptum ieiunij, eleemoſinæ, & orationis non cum neceſſitate ſemper iſta faciendi, ſed quando, vel præceptum Eccleſiæ, vel occaſio pauperis, vel neceſſitas orandi ita requirit; Datur etiam præceptum non furandi, non adulterandi, non blaſfemandi; & à dictis ſemper abſtinere neceſſe eſt; quia ſemper mala ſunt, & numquam bene fieri poſſunt. *D. Thom. ibid.*

Nu. 3. De efficiente, & fine legis.

QVis poteſt facere legem, ſeu præceptum? Reſp. Superior tantum, qui habet authoritatem, & dominium in alios. *D. Thom. 1. 2. q. 90. art. 3.*

Qui ſunt iſti ſuperiores? Reſp. Primo Deus, qui cum omnia creauerit ex nihilo, & eadem cōſeruet, & gubernet, ne ad nihilum redeant, ideoq; ſit ſummus, & abſolutus dominus omnium, merito ſummus, & abſolutus ſuperior dicendus eſt; Poſt Deum illi tantum ſunt ſuperiores, quibus in alios poteſtas, & authoritas à Deo collata eſt. *Ex primo Decalogi præc.*

Catech. pc. 4. Iſti ſuperiores qui ſunt? Reſp. Primo Prælati, & Magiſtriſtratus Eccleſiaſtici: Secundo Principes, & Magiſtratus ſęculares: Tertio Parentes in filios: Quarto Domini in ſeruos: Quinto Maritus in vxorem.

Ibidem. Dicti ſuperiores poſſunt ſubditis ſuis præcepta dare? Reſp. Poſſunt, iuxta tamen facultatem ipſis à Deo datam.

D. Tho. 1. part. q. 22. art. 3. Quare Deus alijs à ſe authoritatem præcipiendi largitus eſt? Reſp. Primo vt ſuam bonitatem magis communicaret: Secundo, vt homines magis accommodate per ſuperiores viſibiles ad virtutem dirigerentur.

1. 2. q. 90. art. 1. Quis eſt finis legis? Reſp. Finis, & effectus legis aliquo modo idem ſunt.

Ibid. & q. 92. Qui ſunt effectus legis? Reſp. Tres, primus eſt proponere aliquem finem: Secundus determinare quid faciendum, & à quo abſtinendum ſit, vt talis finis obtineatur. Tertius obligare ad obſeruãdum, quod à lege præſcriptum eſt.

D. Th. ibid. Per hos effectus cognoſcitur finis legis? Reſp. Cognoſcitur: Finis. n. legis eſt per dictos effectus dirigere, & regulare ad finem propoſitum obtinendum.

Nu. 4. De diuiſione, & differentia legum.

1. 2. q. 91. Ibid. q. 92. & ſequen. Dantur plures leges? Reſp. Dantur.

A quo ſumitur differentia, & pluralitas, & diuiſio legum? Reſp. A quatuor cauſis illarum: materia, forma, efficiente, & fine.

D. Th. ibi. Quomodo leges per cauſam efficientem diuiſæ ſunt? Reſp. Aliquæ leges ſunt datæ à Deo, & dicuntur diuinæ: Aliquæ dantur ab hominibus, & dicuntur humanæ: Iterum leges humanæ aliæ dantur à ſuperiore priuato, nempe à patribus, dominis, maritis, & dicuntur præcepta priuata, vel œconomica; Aliæ traduntur à publico magiſtratu, qui vel eſt ſæcularis, & tunc leges dicuntur politicæ, vel ciuiles:

Ariſt. 1 Politicis, & Oeconom.

Vel

Vel eſt eccleſiaſticus, & tunc leges canonicæ, vel eccleſiaſticæ ſunt appellatæ.

Qua ratione leges per materiam diſtinguuntur? Reſp. Aliquæ ſunt de actibus virtutum, vt præcepta affirmatiua: Aliæ de vitijs, vt negatiua: nonnullæ regulant actus erga Deum, vt tria prima præcepta: Aliç actus erga proximum, vt ſex vltima præcepta: Quædam dantur de temporalibus, vt ciuiles: aliquç de eccleſiaſticis, vt canonicæ, atque ita de alijs erit. *Cate. præc. 1. num. 3. D.Th. ibid.*

Quænam eſt diſtinctio per formam? Reſp. Eſt illa, quæ deſumitur à modo, vel dandi legem, vel obligandi ad obſeruantiam legis: Veluti aliqua lex obligat ſub pena, vel ſub culpa mortali, alia non; Quædam datur per naturam, vt naturalis: alia per ſcripturam, vt ſcripta: alia per gratiam, vt Euangelica. *Ex Catechis nu. 3.*

Quomodo diſtinguitur per finem? Reſp. Fit, cum leges diuerſos ſibi fines proponunt: Veluti lex diuina habet pro fine, primo gloriam Dei, & Chriſti, deinde vtilitatem hominis, id eſt vitam beatam illius: Lex canonica habet pro fine bonum commune Eccleſiæ: Lex Ciuilis, habet pro fine bonum ciuitatis, vel regni temporale: Lex priuata prætendit bonum priuatum. *Ex D.Tho. 1. 2. q. 90. & 91. & ſeq.*

De quanam lege tractatur à Catechiſmo? Reſp. de diuina, in qua omnes leges incluſæ ſunt. *Catech. hic nu. 1.*

CAP. SECVNDVM.

De nomine, & diffinitione Decalogi.

LEx Dei eſt vna, an plures? Reſp. Deus legem dedit tũ angelis, tum hominibus, tum creaturis irrationabilibus, iuxta illud, quando legem ponebat aquis: ideo plures ſunt: ſed modo tantum de lege hominibus data ſermo eſt.

Lex hominibus data eſt vna? Reſp. Ex parte efficientis, & finis vna tantum lex à Deo hominib. data *Catech. hic nu. 3.*

eſt: Sed reſpectu formæ aliquo modo plures leges datæ eſſe dicuntur.

Cat. hien. 1. & 3. Quot ſunt leges quæ à Deo hominibus cum varietate modi, vel formæ allatæ ſunt? Reſp. Tres, prima naturalis, ſecunda ſcripta, tertia Euangelica.

Catech. n. 1 3. Rom. c. 2. Quænam eſt lex naturalis? Reſp. Eſt illa, quæ à Deo naturaliter, ſeu per naturam in animis omnium hominum tam fidelium, quam infidelium inſita eſt.

Catech. hic nu. 1. Lex ſcripta quænam eſt? Reſp. Illa, quam Deus Moiſi dedit in monte Sina ſcriptam in duabus tabulis lapideis, quæ dicuntur tabulæ teſtimonij futuri in arca, ideſt quæ in arca teſtamenti collocandæ erant.

In Euang. Quænam eſt Euangelica? Reſp. Illa, quam Chriſtus dedit per Euangelium.

Catec. n. 3. Quomodo omnes iſtæ leges habent eandem materiam? Reſp. Quia omnes, & ſingulæ præcipiunt omnes virtutes ſaltem naturales, & prohibent omnia vitia: item omnibus hominibus datæ ſunt: & omnes actiones humanæ ab illis ſunt regulatæ.

Cate. ibid. nu. 3. Seſſ. 6. c. 7. Cur habent idem efficiens? Reſp. Quia omnes à Deo datæ ſunt: & in Euangelio omnes à Chriſto ſunt confirmatæ.

Cate. n. 10. Quare habent eundem finem? Reſp. Quia omnes prætendunt gloriam Dei, & hominum vitã beatã.

Catec. n. 1. Lex ſcripta quomodo appellatur? Reſp. Decalogus.

Vnde deriuatur hoc nomen? Reſp. A greco, Deca, quod ſignificat, decem, & logos, quod ſignificat, ſermo.

Cur ita denominatur? Reſp. Quia lex ſcripta continet decem præcepta adeo breuia, vt quodlibet eorum vere vnum verbum eſſe videatur: ideo dicitur Decalogus, vt exprimatur, quod decem ſunt verba legis.

Quomodo diffinitur Decalogus? Reſp. De illo poſſunt dari duæ diffinitiones.

Nu. 2. Primà diffinitio Decalogi,

QVænam eſt prima diffinitio? Reſp. Iſta; Decalogus eſt ſumma, & epitome omnium legum, quæ hominibus datæ ſunt; & hęc a Catechiſmo, & a D. Auguſtino tradita eſt. *Catech. hic nu. 1.*

Quid eſt eſſe ſummam, & epitomem omnium legum? Reſp. Summa, & epitome idem ſunt quod breuis, ſed diſtincta collectio eorum omnium, quæ principaliter ad aliquam rem pertinent, vel in aliqua re continentur; ideo eſſe ſummam omnium legũ, quæ hominibus à Deo datæ ſunt, eſt eſſe breuem, & diſtinctam collectani eorum omnium, quæ principaliter, vel in dictis legibus contineatur, vel ad illas valeat pertinere. *Cate. ibid.*

Omnia quæ præcepit Deus in veteri, & nouo teſtamento intelligendum eſt pendere ex decem Decalogi præceptis? Reſp. Omnia. *Cate. ibid.*

Omnes leges diuinæ ſiue compendioſa, ſiue naturalis, ſiue Euangelica ad Decalogum reducuntur? Reſp. Omnes. *Ibid. & nume. 3.*

Dici poteſt, quòd omnes leges humanæ ſiue publicæ, ſiue priuatæ, ſiue ciuiles, ſiue eccleſiaſticæ in Decalogo ſint fundatæ? Reſp. Ita eſt. *Ibid. nu. 1.*

Quomodo eſt hoc? Reſp. Primo oẽs dictæ leges ideo ſunt iuſtæ, & validę, q legi a Dei cõformes sũt, & ab illa ſunt deriuatæ, ac confirmatæ: Secundo nihil aliud omnino prętendere debent, quam exactam in populis diuinæ legis obſeruantiam; ideo leges ciuiles multa decernunt vt homicidium adulterium, furtum, & omnis iniuria à populis arceatur; leges autem canonicæ ſummo ſtudio contendunt, vt tria præcepta Decalogi, quibus cultus Dei præcipitur, potiſſimum obſeruentur: Ita patresfamilias omnia ſua præcepta ad hoc dirigere debent, vt lex Dei a ſuis ſubditis diligentiſſime obſeruetur. *1. 2. q. 95. art. 2. Catech. nume. 1.*

Ex verbis Decalogi poteſt colligi, quod dicta ſumma *Hic nu. 1.*

ma omnium legum in illo contineatur? Reſp. Ait Catechiſmu- ita eſt, ſi diligenter quæratur, vt recte intelligantur: quod eſt dicere, hoc non poſſe cognoſci ab ijs, qui verba Decalogi recte non intelligunt; illos quoque non recte intelligere, qui diligenter nõ curant, vt bene intelligant: eſt etiam dicere vnicuique debere eſſe ſummè gratam explicationem Decalogi, quæ a Catechiſmo authoritate Eccleſiæ ablata eſt.

Nu.3. Secunda Decalogi diffinitio.

Cate.nu.2. & 8. D.Th.1.2. q.95.ar.2. QVænam eſt ſecunda diffinitio Decalogi? Reſp. Eſt hæc, Decalogus eſt prima regula omnium actuum humanorum obligans omnes homines ad ſui obſeruantiam.

Hęc diffinitio quid ſuperaddit diffinitioni iam allatæ, quæ omni legi communis eſt? Reſp. Addit tria verba, nempe primo quod ſit regula prima. Secundo, quod ſit regula omnium actuum humanorum, ita vt nullus ſit actus humanus, qui ab illa regulatus non ſit. Tertio, quod obliget omnes homines, quicunq; illi ſint, ſiue fideles, ſiue infideles ad ſui obſeruantiam.

Nu.1.&2. Decalogus præcipit omnes virtutes, & prohibet omnia vitia? Reſp. Ita eſt.

Ibid.& D. Th.1.2.q. 100.ar.2. Regulat omnes potẽtias animę, omnes paſſiones, omnes ſenſus, & membra corporis, omnes cogitationes cordis, verba linguæ, opera corporis? Reſp. Regulat.

Ibid. Idem eſt dicendum de quocunque hominum ſtatu, de regibus, principibus, prælatis, dominis, ſeruis, & alijs? Reſp. Idem.

CAP.

Digitized by Google

CAP. TERTIVM.

De materia, & forma Decalegi.

VT habeatur plena cognitio Decalogi, quid debet explicari? Reſp. Quatuor cauſę illius, materia, forma, efficiens, & finis.

Quænam eſt materia Decalogi? Reſp. Tria ſunt materia illius, ſed aliqua ſunt materia remota, alia minus remota, quædam proxima materia ſunt.

Materia remota quænam eſt? Reſp Sunt omnes homines, omnes potentiæ, & paſſiones, & partes, & ſenſus illorum; nullus enim homo, & nulla pars hominis eſt, cui Decalogus tanquam regula a Deo datus non ſit. *Catech. & D. Thom. Ibid.*

Quænam eſt materia minus remota? Reſp. Sunt actiones hominum, quæcumque ille ſint ſiue corporis, ſiue animæ, ſiue cordis, ſiue oris, ſiue operis; omnes enim omnino actiones hominum a Decalogo regulatæ exiſtunt. *Ibid.*

Materia proxima quænam eſt? Reſp. Omnes virtutes, & omnia vitia, quæ in humanis actionibus reperiuntur: Decalogus enim omnino omnes præcipit virtutes, & prohibet vitia quęcunque illa ſint. *Ibid.*

Quare hæc triplex materia ita ſubordinata eſt? Reſpon. Quia Decalogus regulat homines; ſed illud quod regulat in hominibus ſunt actiones; & iterum quod regulat in actionibus ſunt virtutes, & vitia; propterea iſtę materia proxima dicta ſunt. *Ibid.*

Vbi in Decalogo datur præceptum de virtutibus Theologicis? Reſpon. In tribus primis præceptis, ſed præcipue in primo: In his enim circa cultum Dei regula data eſt; ideo omnes virtutes Theologicę præceptæ, & vitia illis oppoſita prohibita ſunt. Charitas vero in toto Decalogo ordinata eſt. *Prae. 1. n. 4.*

Vbi præcipiūtur virtutes Cardinales? Reſpon. In

ſingulis

ſingulis pręceptis; Dum enim Deus præcipit aliquẽ actum, oſtendit iuſtitiam illius; præcipit abſtinendũ à vitio oppoſito; imperat fortitudinem in exequendo; & ordinat prudentiam, nempe, vt opportune, & pro loco, ac tempore fiat.

Vbi datur pręceptum de operibus miſericordiæ ſpiritualibus, & corporalibus? Reſp. In quinto præcepto; in ipſo enim præcipitur, vt per dicta opera impediatur mors vel animæ, vel corporis proximi ſui.

Vbi prohibentur ſeptem vitia capitalia? Reſpon. Superbia prohibetur in omnibus, quia ſingula pręcepta obedientiam imperant; hęc autem ſoror eſt humilitatis, & inimica ſuperbiæ: Auaritia in ſeptimo, & nono: Luxuria, & Gula in ſexto, & decimo; Ira, & inuidia in quinto, & octauo. Accidia in omnibus prohibita ſunt.

Ex Cate.n. 1. &c. ex D.Th. 1.2. q.90. &c. Quænam eſt forma Decalogi? Reſp. Illa ratio, vel modus tum directiuus, tum præceptiuus, tum obligatiuus, quo lex iſta à Deo data eſt.

Catec.n.1. &c. Lex Decalogi data eſt per modum præcepti, ſeu præceptiuum? Reſp. Ita eſt.

Pręc.1.nu. 25 Obligat ſub ratione culpæ, ac pœnæ? Reſpon. Obligat.

Seſs.6.can. 20 Qualis culpæ inducit obligationem? Reſp. Mortalis peccati.

Seſſ.6.c.15 Quid eſt mortale peccatum? Reſpon. Eſt grauiſſima offenſa facta Deo, per quam Deus fit inimicus capitalis eius, a quo ita offenſus eſt.

Ibid. Per quodlibet peccatum mortale homo amittit gratiam, & amicitiam Dei? Reſp. Non ſolum amittit gratiam, ſed etiam incurrit odium capitale illius.

1.2.q.21. art.6. Quomodo committitur peccatum mortale? Reſp. Per tranſgreſſionem alicuius præcepti.

Catech. ar. 7. nu. 9. & 10 Tranſgreſſor Decalogi cuius fit pœnę reus? Reſp. Duplicis, altera eſt damni, altera eſt ſenſus.

Ibid. Quęnam eſt pęna damni? Reſp. Eſt diffinitiua relegatio à vita beata, à viſione Dei, & à gratia illius.

Qualis

Qualis eſt pœna ſenſus? Reſpon. Infernus, & æterna combuſtio. *Ibid.*

CAP. QVARTVM.

De efficiente, & fine Decalogi.

Lex Decalogi à quo data eſt? Reſpon. A Deo in veteri teſtamento, & in nouo à Chriſto eſt confirmata. *Hie nu.3.*

Quomodo Deus hanc legem dedit? Reſp. Tribus, primo per naturam, ſecundo per ſcripturam, tertio per gratiam, vt dictum eſt. *Ibid.*

Lex Decalogi quatenus pertinet ad mores, eſt inſita in animis omnium hominum etiam infidelium? Reſp. Eſt. *Ibid. et Ro. c.2.*

Ad quid ergo opus fuit, vt iterum a Deo ſcriptura tradita ſit? Reſp. Lex naturæ per peccatum Adæ primo, deinde prauis moribus, & diuturna peruerſitate hominum ita fuit obſcurata, vt neceſſe fuerit, quod à Deo primo per ſcripturam, poſtea per gratiã illuſtrior, & clarior reddita ſit. *Catec. n.3.*

Quis eſt finis huius legis? Reſpon. Finis vltimus illius eſt gloria Dei, ac Chriſti, necnon vtilitas, ac vita beata hominum: finis vero, ſeu effectus, qui immediate ab hac lege producitur, eſt dirigere homines ad finem, qui modo dictus eſt obtinendum. *Arg ſeſſ.6. cap.7. Catech. hic nu.10.*

Quare lex naturalis à Deo homini data eſt? Reſp. Quia ad eius prouidẽtiam pertinebat, vt primo ordinaret hominem ad aliquem finem, ſecundo vt illũ ad dictum finem obtinendum dirigeret, atque adiuuaret. *D.Th. 1.p. q.22.*

Cur poſt legem naturalem datam voluit Deus eandem ſcriptura hominibus dare? Reſpond. Quia ad eandem prouidentiam pertinebat, legem iam, vt dictum eſt, obſcuratam, ſua luce illuſtrare, atque verbis explicare. *Catech. hic nu.3.*

Pro-

Digitized by Google

Catec. ibi. Propter quid Deus in Euangelio ſupra naturam, atque ſcripturam voluit addere gratiam. Reſpon. Quia gratia multo magis, quam ſcriptura, illuſtrat cognitionem legis; & adiuuat obſeruantiam illius; ideo recte ſupra ſcripturam gratia addita eſt.

CAP. QVINTVM.

De diuiſione Decalogi.

Expedit, vt Decalogi diſtincta diuiſio tradita ſit? Reſp. Diuiſio maxime illuſtrat tractationem de aliqua re, ideo modo vtiliſſima eſt.

Cate. prec. 1. nu. 1. Quomodo datur hęc diuiſio? Reſp. Deus in Decalogo duo facit; primo proponit quaſi proemium, ſecundo legem ipſam dat, atque promulgat.

Ibid. Quodnam eſt proemium, & quænam lex? Reſpon. Illa verba, *Ego ſum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Aegypti, & de domo ſeruitutis*, ſunt quaſi proemium, vt ſuo loco dicetur, cætera omnia ad legem ipſam ſunt attinentia.

Cate. prec. 1 Lex Decalogi in quot partes principales diuidi poteſt? Reſp. In duas, quarum vna continet præcepta; alia premium obſeruantiæ, & pœnam tranſgreſſionis illorum, & de hac quoque paulo infra dicendum eſt.

Catech. hic nume. 1. & prec. 1 n. 3. Præcepta in quot partes diuiſa ſunt? Reſp. Diuiſio pręceptorum multis modis fit, quædam enim dicuntur affirmatiua, quædam negatiua, & de hac diuiſione antea dictum eſt. Iterum fit alia diuiſio Decalogi in decem præcepta, quia in illo tot data ſunt, verum quia multa pręcepta ad vnum aliquod caput reduci poſſunt, iterum in partes pauciores, & magis principales diuiſio fieri ſolet: Et eſt, vt Decalogus in duas, vel in tres partes principales diuiſus ſit.

Catech. prec. 1. n. 3. Quomodo diuiditur in duas partes? Reſp. Prima pars hētur in prima tabula legis à Deo data: in qua ſunt

ſunt tria prima præcepta ad cultum Dei pertinẽtia. Secunda pars continetur in ſecunda tabula Legis, & ſeptem vltima præcepta habet, per quæ dilectio proximi ordinatur.

Qua ratione poteſt diuidi in tres partes? Reſp. Sic. Lex Dei intendit dirigere homines ad omne bonum; eſt autem triplex bonum, diuinum, publicum, & priuatum: Prima ergo pars, quæ continetur in tribus primis præceptis dirigit homines ad bonum diuinum. Secunda, quę habetur in quarto præcepto, dirigit ad publicum: Tertia, quæ reſpicit ſex vltima pręcepta, diſponit de bono priuato. *Ex Catec. prac. 4.*

Quid eſt bonum publicum? Reſp. Eſt illud, quod populis eſt commune. *1.2.q.100. ar.5.*

In quo conſiſtit hoc bonum publicum? Reſp. In tribus, nempe. Primo in bonis legibus. Secundo in bonis magiſtratibus qui opportune procurent obſeruantiam bonarum legum. Tertio in bono populo, qui fideliter obſeruet bonas leges.

Quomodo quartum pręceptum diſponit de publico bono? Reſpon. In dicto præcepto ordinatur, quid ſuperiores debeant facere erga inferiores, & iſti erga illos, vt plena obſeruantia diuinæ legis habita ſit, ideo vere hoc præceptum de publico bono diſponit: & hoc infra clarius patebit. *Cate. prac. 4. D.Th.1.2. q.180 ar.5*

Quid eſt bonum priuatum? Reſp. Eſt illud, quod priuatis perſonis appropriatum eſt.

Quę ſunt priuatę perſonę? Reſp. Primo. Quilibet homo reſpectu proprij boni. Secundo omnes proſſimi, qui neque ſuperiores, neque inferiores illi ſũt.

Quare circa cultum Dei datā ſunt tria præcepta? Reſp. Quia iuſtum erat, vt in cultu Dei totus homo, id eſt cor, lingua, & manus eius occuparẽtur, ideo conueniens fuit vt tria darentur pręcepta primum cordi, ſecundum ori, tertium exteriori. *Cate. prac. 1.2.3*

Quare de bono publico vnicum pręceptum datum? Reſp. Quia, vt dicetur ſufficiens eſt. *ex prac. 4.*

Cur de bono priuato ſex pręcepta datā ſũt? Reſp. *D.Tho. 1.2*

Pro

q.100.ar.5 Pro intelligentia huius rei ſciendum eſt, quod quatuor ſunt bona priuata. Primum animę, ſecundum corporis, tertium famę, quartum fortunæ, ſeu facultatis temporalis: Item quod dicta bona tribus modis poſſunt vel amari, vel offendi, nepe corde, ore, & opere: Cum ergo Deus vellet præcipere, vt omnia dicta bona diligerentur, & omni modo nempe corde, ore, & opere: ſex dedit præcepta, tria de dilectione operis, vnum de dilectione linguę, duo de cordis amore.

D. Th. ibi. Quæ ſunt data de opere? Reſp. Quintum, ſextum, ſeptimum.

Ibid. Qua ratione? Reſp. Quintum pręcipit ne quis occidat, ſeu offendat, immo vt diligat opere ipſo tum animam, tum corpus ſui, ac proximorum. Sextum prohibet, ne quis opere inordinate diligat aut ſeipſum, aut proximum. Septimum nequis opere offendat famam, aut fortunas proximi ſui: Hęc autem clarius ſuo loco explicabuntur.

D.Th. ibi. Quodnam eſt pręceptum dilectionis linguę? Reſp. Octauum, in hoc enim præcipitur, ne lingua aliquo modo proximum ſuum lędat.

Seſſ.14 c.5 Quæ data ſunt cordi? Reſpon. Duo vltima, vt ex
D. Th. ibi. verbis ipſis apparet, hęc autem omnia clarius in ſin
Cate prac. gulis pręceptis ſunt obſeruanda.
9.10. Quot ſunt ad ſummum pręcepta Decalogi? Reſp.
Ex Catec. Decem, ſed ſi explicatius loquendum ſit, viginti ſūt
pręc.1.nu. aſſerenda, nempe decem affirmatiua, & decem ne-
3.&c. gatiua.

Cate.Ibid. Quare hoc? Reſp. Quia quodlibet pręceptum Decalogi ex duabus conſtat partibus, quarum vna eſt affirmatiua, quæ pręcipit actum virtutis, altera negatiua, quæ vitium dictę virtuti oppoſitum omnino excludit.

Quomodo eſt hoc? Reſp. Philoſophi dicunt, quod in affirmatione virtualiter continetur negatio, & in negatione affirmatio, veluti in hac affirmatione, Dies eſt, continetur hæc negatio: Non eſt nox: Et

in hac

in hac negatione, modo non eſt dies; continetur hæc affirmatio: Modo nox eſt: Sic igitur in præceptis eſt: ſi præceptum dicit negationem, ne offendas, virtualiter in tali negatione continetur affirmatio, nempe Diligas, & ſi dicit, Diligas, virtualiter dicit, ne offendas: ſic igitur præcepta ſunt intelligenda.

Eſt neceſſe, vt præcepta Decalogi non ſolum præcipiant omnes virtutes, ſed etiam prohibeāt omnia vitia? Reſpon. Omnino, alioquin lex Dei non eſſet perfecta regula actuum humanorum, quod aſſerere abſurdiſſimum eſt. *Ex Catec. hic num. 2. D.Th 1.2. q. 100. ar. 2*

CAP. SEXTVM.

De obſeruatione, & transgreſſione mandatorum.

EXpedit tractare de obſeruatione mandatorum Dei? Reſpon. Catechiſmus iudicat circa hoc potiſſimum eſſe verſandum. *Hic nu. 2. &c. Concil. ſeſſ. 6. cap. 11.*

Quid debet potiſſimum de illa tractari? Reſpond. Catechiſmus, & ſacrum Concilium Tridentinum tria præcipue de illa conſiderant, poſſibilitatem, neceſſitatem, vtilitatem. *Et ibid.*

Nu. 2. De poſſibilitate obſeruandi diuinam legem.

QVid eſt obſeruare diuinam legem? Reſpon. Eſt facere omne illud, quod in lege Dei præceptum eſt. *Seſſ. 6. c. 11*

Homo iuſtificatus, & in gratia Dei conſtitutus poteſt adimplere omnia præcepta Dei? Reſp. Eſt de fide, quod poſſit, & Concilium his verbis, determinauit: Si quis dixerit Dei præcepta homini, etiam iuſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſeruandū impoſſibilia, anathema ſit: Idem etiam Concilium ita docet; Deus impoſſibilia non iubet, ſed iubendo *Seſſ. 6. can. 18 Catech. hic nu. 7. Seſſ. 6. c. 11*

monet, & facere quod poſſis; & petere quod nõ poſſis, & adiuuat vt poſsis: Cuius mandata grauia non ſunt, cuius iugum ſuaue eſt; & onus leue.

Catech. hic num. 7. Seſſ. 6. c. 11 D. Tho. 1. 2 q. 109. ar. 4 Si natura hominis poſt peccatum Adæ reddita eſt infirma: ſi etiam per concupiſcentiam, & fomitem inclinatur ad peccatum: videtur quod ſit illi impoſſibilis completa obſeruantia mandatorum Dei? Reſpon. Si ſola natura hominis abſque gratia, & auxilio Dei cõſideretur, eſt inhabilis ad completam obſeruantiam mandatorum Dei, ſed quia homo per orationem poteſt obtinere auxilium Dei, & per pęnitentiam gratiam diuinam, à qua natura ſanata ſit, ideo homini, etiam poſt peccatum Adæ, obſeruatio mandatorum poſsibilis eſt.

Catech. Conc. D. Tho, ibi. Conſtitutus in peccato mortali poteſt obſeruare omnia præcepta Dei? Reſp. Quia peccatum mortale eſt grauis tranſgreſsio alicuius præcepti, trãſgreſſio autem, & obſeruantia mandatorum contraria ſunt: euenit, vt dũ quis vult morari in peccato mortali, & ideo in aliqua tranſgreſsione præceptorum, non poſſit eſſe obſeruator omnium illorum, ſed quia poteſt, vt dictum eſt petere auxilium à Deo, & pœnitere de peccato, propterea etiam aliquo modo dici poterit, quod obſeruatio omnium mandatorum illi poſsibilis ſit.

Hic nu. 7 Quid docet Catechiſmus de hac poſſibilitate? Reſp. Ait. Quod præcepta Dei non habeant difficultatem, poſſe duplici potiſſimum ratione probari: quarum prima ex Auguſtino talis eſt: Lex nihil aliud præcipit quam amorem Dei, & proximi: Amare autem Deum rem adeo pulchram, & bonam, creatorem beneficum, & patrem amantiſsimũ: & item amare proximum, qui eſt caro, & frater noſter, quis dicat impoſsibile, vel difficilè eſſe? Altera ratio eſt, quia auxilium Dei, maxime poſt Chriſti mortem, preſto adeſt hominibus, ità vt ipſemet Deus, qui amorem iubet per Spiritum ſanctum ſuum vim inſerat amoris cordibus noſtris; Demum concludit A-

mandi

mandi nihil difficile eſt: Ideo Chriſtus dixit. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit*.

Nu. 3. De neceſſitate obſeruandi mandata Dei.

Est neceſſariũ obſeruare omnia, & ſingula mandata Dei? Reſp. Eſt. *Hic nu. 8. & 11*

Non ne homo per liberum arbitrium poteſt velle obſeruare, & non obſeruare legem Dei? Reſp. Poteſt. *Seſſ. 6. can. 6*

Quomodo ergo dicitur obſeruantiæ legis neceſſitatem habere? Reſp. Triplex eſt neceſſitas, prima naturalis, ſeu coactionis, ſecunda moralis, ſeu obligationis, tertia ex ſuppoſitione finis, ſecunda, & tertia homini conueniunt, prima vero nequaquam. *2. 2. q. 58. ar. 3. ad 2.*

Quid eſt neceſſitas naturalis, ſeu coactionis? Reſp. Eſt talis impulſus, vel motio naturæ, aut alterius agentis, qui impediri, aut cui reſiſti non poſſit; veluti non poteſt impediri, quod ignis non calefaciat, ideo dicitur neceſſario calefacere. *D. Th. ibi.*

Quid eſt neceſſitas moralis? Reſpon. Idem quod obligatio ex præcepto ſuperioris proueniens. *D. Tho. ibi.*

Quid eſt neceſſitas ex ſuppoſitione finis? Reſpond. Quando ad obtinendum aliquem finem, veluti ſanitatem, ſi neceſſarium ſit aliquod medium, veluti Medicinam, tunc ſuppoſito quod quis velit obtinere dictum finem neceſſarium eſſe dicetur, vt per tale medium obtineatur. *D. Tho. ibi.*

Deus neceſſitate naturæ impellit creaturas irrationales ad ſuas operationes? Reſp. Impellit. *Cate. n. 10*

Impellit homines? Reſp. Non impellit, cum tamẽ potuiſſet impellere, ſi voluiſſet. *Cate. ibid.*

Quare hoc non fecit? Reſp. Ob duplicem cauſam, nempe gloriam ſuam, & vtilitatem hominum. *Ibid.*

Quomodo ob gloriam Dei? Reſp. Primo Deus ſic oſtendit ſe eſſe beatum in ſeipſo, & non egere hominibus, manereq; in eadem felicitate ſua ſiue laudetur, ſiue blaſphemetur ab illis. Secundo, declarat *Pſalm. 15. ver. 2. Pſ. 49. ver. 12*

ſe eſſe adeo ſapientem, atque potentē, vt etiam crea-
D.Th.1.p. turas liberas, & defectibiles, & variabiles poſſit fir-
q.48.art.2. mo, & ſtabili regimine gubernare. Tertio, manife-
ad 3. ſtat ſuam infinitam bonitatem, qua etiam ex malis
ab homine libero perpetratis ſcit facere, vt bona
multa proueniant.

Catec. art. Quare liberum arbitrium ad hominum ſeruit vti-
1. nu. 19. litatem? Reſp. Primo confert homini dignitatem,
D.Tho.1.2 quod a Deo dominus actuum ſuorum ſit cōſtitutus.
q.1.art.1. Secundo ſi homo neceſſitate naturæ ad obſeruantiā
Idem 1.2. legis ita impelleretur, vt aliter operari non poſſet,
q.114.ar.1 eius obſeruantia ſine merito, & demerito eſſet; vt
igitur poſſet homo vitam æternam mereri, quod eſt
illi maxime vtilitatis, à Deo in libertate ſua reli-
ctus eſt.

Seſſ.6.cap. Quomodo obſeruantia legis eſt neceſſaria ex ſup-
11.& can. poſitione finis? Reſpon. Suppoſito quod homo velit
20 conſequi ſuam ſalutem, omnino obſeruantia legis,
Catec.nu.8 tanquam medium neceſſarium, eſt adhibenda.

& nu.11. In quo conſiſtit hominis ſalus? Reſp. In hac vita in
Ex ſeſſ.6.c. gratia. Salus autem vitæ futuræ in gloria, & æterna
15 felicitate poſita eſt.

Cate. art.9 Obſeruantia diuinæ legis eſt eodem modo neceſ-
num.26.& ſaria ad ſalutem, tum gratiæ, tum gloriæ? Reſp. Non,
art. 12. ſed diuerſo.

Cōc.catec. In quo eſt hæc diuerſitas? Reſpon. Sacrum Con-
Seſſ.6.c.6 cilium, & Catechiſmus docent, propoſitum obſer-
Catech.hic uandi diuinam legem eſſe omnino neceſſarium ad
nu.8. hoc, vt quis gratiam Dei valeat obtinere: pro con-
Seſſ.6.c.11. ſequenda vero vita æterna neceſſaria eſt actualis, &
& can.20. completa obſeruantia diuinæ legis, quod de his qui
habent vſum rationis intelligi debet.

Cat. nu. 8. Omnes homines etiam infideles obſeruantiæ hu-
& 11 ius legis habent obligationem? Reſp. Habent.

Catec.præc. Quænam eſt cauſa talis obligationis? Reſpond.
1. nu. 1. Summum dominium, quod Deus in omnes homi-
nes habet.

Catec. hic Quando in homine incipit iſta obligatio? Reſpon.

Statim

Digitized by Google

Statim ac peruenit ad vſum rationis. *nu.8.*

Si Deus tantum populo Hæbreo dedit hanc legẽ, quare dicitur, quod omnes populi ad eius obſeruationem ſint obligati? Reſp. De hoc ita ait Catechiſmus, quamuis hæc lex Iudæis in monte a Domino data fuerit, tamen quoniam natura omnium mentibus multo ante impreſſa, & conſignata erat, ob eam rem Deus vniuerſos homines illi parere perpetuo voluit. *Catec. hic nu.11*

Poſt promulgatum Euangelium lex Moiſis, & eius obligatio non ne fuit penitus ſublata? Reſpon. In lege Moiſis tria erant pręcepta, moralia, ceremonialia, & iudicialia, moralia à Chriſto fuere confirmata, reliqua autem ſublata. *catech. hic nu.3.*

Homines, qui fuerunt antequam Deus traderet legem ſcriptam, tenebantur ad obſeruantiam Decalogi. Reſpon. In Decalogo duo conſiderantur, primo ſcriptura, ſecundo res, quæ per ſcripturam expreſſa eſt: Lex autem Dei non dicitur ſcriptura, ſed res per ſcripturam ſignificata: Cum ergo Deus ab initio mundi animis hominum hanc legem indiderit, ſequitur eos teneri ad obſeruantiam eius, etiam ſi ſcriptura data non eſſet. *catech. nu. 11*

Num.4. De fructu, & vtilitate obſeruationis mandatorum Dei.

AD quid prodeſt conſideratio de fructibus, qui ex obſeruantia legis Dei proueniunt? Reſpon. Potenter impellit ad obſeruationem eiuſdem legis. *cate. nu. 5.*

Qui ſunt iſti fructus? Reſpon. Sunt innumerabiles, ſed aliqui exempli gratia hic proponentur.

Primo per obſeruantiam diuinæ legis datur Deo ſummus honor, ſummus cultus, fit illi res gratiſſima, quia obedientia illi magis placet, quam victima. *1.Reg.c.15*

Secundo Chriſto qui voluit eſſe ſub lege, & habere illam in medio cordis ſui, & fieri obediens vſque ad mortem, & ſua paſſione ſatis facere pro trãſgreſ- *Pſal. 39. ad Galat.4*

ſionibus legis, nihil magis acceptum afferri poteſt.

Arg. ſeſſ. 6. ca. 11. can. 20 & 32. Tertio quia beata Virgo, omnes ſācti Angeli, omnes beati, obediendo legi Dei amici illius facti ſunt, & meruerunt gloriam, quam modo poſſident, obſeruatores eiuſdem legis amicos, beneuolos, ſocios gaudiorum libentiſſime accipiunt.

catech. nu. 11. 12. &c. Quarto, qui legem Dei obſeruant ſub peculiari prouidētia Dei, Beatæ Virginis, Angelorum, & Beatorum, poſiti ſunt, iuxta pſalmum, Qui habitat &c. ita vt omnes capilli capitum eorum numerati ſint.

Ioan. ca. 14 Quinto de illis dixit Chriſtus, Pater meus diliget eos, & ad eos veniemus, & manſionem apud eos faciemus.

Ex Pſal. 1. Cate. prę. 5 numero 1. & pręc. 7. num. 1. Sextò, ſi totus mundus hanc legē obſeruaret, omnes, & ſinguli homines ſumma felicitate fruerētur, quia nullus eſſet, qui offenderet eos, imò omnes officia pietatis, & beneficia in illos conferrent, & miſeros à miſeria ſubleuarent.

Cath. n. 11 & ſequen. Septimo, ſi ciuitas, vel populus, vel regnum hanc legem obſeruet, à Deo accipiet promiſſas benedictiones, ſuper alios populos magnificabitur: ſapientiam eius alij populi obſtupeſcent: ſicut de populo

In vet. teſt. Hæbreo, & Machabæis apparet.

Octauo, ſi aliqua familia ambulet in lege Dei, eadem priuilegia obtinebit, ſicut de Abraham, Dauid, Tobia, Machabæis ſcriptura docet.

3. p. q. 89. art. 6. ad 3. Nono, ſi quis cōſtitutus in peccató mortali aliqua opera legis deuoto animo faciat, non carebit aliqua vel temporali, vel ſpirituali pro modo operis retributione, licet per dicta opera vitam æternam non mereatur.

Seſſ. 6. ca. 6. cat. bie n. 6 Decimo, idem ſi proponat obſeruare in futurum legem Dei, & doleat de cōmiſſa tranſgreſſione, ad gratiam, & amicitiam Dei obtinendam ſe præparabit.

Seſſ. 6. can. 33. Vndecimo, cōſtitutus in gratia quodcūque opus in lege præceptū faciat ſiue corde, ſiue ore, ſiue opere, modo faciat vt legem adimpleat, & nulla adſit

vitioſa

vitioſa circunſtantia, merebitur vitam æternam. *ibidem.*
Duodecimo Amplius merebitur augmẽtum gratiæ iam obtente, nec non gloriæ futuræ. *exte. de pœ. nu. 71.*
Tertiodecimo Amplius dicto opere poterit ſimul mereri, & ſatisfacere pro peccatis. *Seſſ. 6. can. 33.*
Quartodecimo item merebitur, ſi in gratia deceſſerit, conſequutionem vitæ eternæ. *conc. & catec. ibid.*
Decimoquinto amplius actiones familiares, veluti manducare, dormire, curam gerere domus, diligere parentes, filios, propinquos, exercere aliquam artem, & alia huiuſmodi, ſi fiant debito modo, & intentione adimplendi præcepta Dei, veluti manducat, dormit, ne faciat contra præceptum Dei occidendo corpus ſuum; diligit vxorem, vel filios, quia Deus ita præcipit; exercet artem, ne furetur; tunc apud Deum meritum vitæ eternæ obtinebit.
Sextodecimo quia lex Dei eſt completa regula totius hominis, & omnium actuum illius, efficitur, vt obſeruator illius intus, & extra ita ſit ordinatus, & bene diſpoſitus, vt ſæpe ſumma animi tranquillitate, pace, ac gaudio perfruatur. *Catech. hic nu. 9. conc. Seſſ. 14. ca. 3.*
Septimodecimo obſeruantia diuinæ legis confert homini incredibilem dignitatem; Si enim ſeruire Deo regnare eſt, & qui obedit Deo ſeruit illi, merito qui obedit legi Dei quod ad dignitatem regiam ſit ſublimatus, dicere verum eſt.
Decimooctauo per obſeruãtiam diuinæ legis maxime pænæ tranſgreſſoribus datæ euitantur. *Prac. 1. nu. 25. &c.*
Decimonono hæc obſeruantia eſt tutiſſima cuſtodia hominis, & omnium bonorum illius, famę, vitæ honoris, ac diuitiarum. Hæc enim lex concedit legitimum vſum, & amorem illorum; prohibet omnes offenſas: Quot homicidia, adulteria, furta, iniuriæ odia, & alia perpetrarentur, ſi a lege Dei prohibita non eſſent? *catec. prec. 7. nu. 1.*
Vigeſimo demum hęc obſeruantia toti inferno ſupra quam dici poteſt formidabilis, eſt quia enim diabolus Deo obedire contempſit, efficitur, vt qui obedit *Ex lib. Iob atq; Tobie.*

 dit

dit legi Dei ſubdendo ſe Deo, vniatur cum Michaele Archangelo, cum ſanctis Angelis atque beatis; ſicque cum actibus contrarijs pugnet contra Diabolum, atque vincat.

Hæc & alia multa ſunt fructus, qui ex obſeruantia diuinæ legis percipi poſſunt.

Nu. 5. De tranſgreſſione mandatorum Dei.

TRanſgreſſio legis opponiturne obſeruantiæ illius? ℟ ita eſt.

Cat. præc. 4 num. 5. Quomodo opponuntur? ℟ Lex cum ſit regula, eſt menſura actuum humanorum, illis præfigit certos terminos, intra quos ſi quis ſe contineat, dicitur obſeruator; ſi autem trans illos egreſſus ſit, tranſgreſſor legis eſſe dicetur, ideo hac ratione inter ſe contraria erunt.

1. 2. qu. 71. ar. 6. Peccatum eſt idem, quod tranſgreſſio legis? ℟ Peccatum vel eſt tranſgreſſio legis, vel quid a tali tranſgreſſione deriuatum.

Nu. 6. De Peccato originali, mortali, & veniali.

QVotuplex eſt peccatum? ℟ Duplex, Originale, & actuale.

Seſſ. 5. & 6 Quid eſt originale? Reſ. Ex ſacro Concilio: Eſt peccatum à primo parente in poſteros non immitatione, ſed propagatione deriuatum.

Seſſ. 5. de pecc. orig. Eſt trangreſſio diuinæ legis? ℟. In Adam fuit actualis tranſgreſſio; in poſteris non fuit actualis tranſgreſſio, ſed propagatione ab ipſa deriuatum; ideo ſacrum Cõcilium ait eſſe transfuſum in poſteros nõ immitatione, ſed propagatione.

Conc. ibid. Quid eſt peccatum actuale? ℟. Eſt actualis tranſgreſſio diuinæ legis.

1. 2. qu. 71. ar. 6. Ibid. Quomodo diffinitur? ℟. Sic. Eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra, vel præter legem Dei.

Seſſ. 14. c. 5. Quotuplex eſt hoc peccatum? Reſ. Duplex aliud mortale, aliud veniale;

Seſſ. 6. c. 11 Quomodo diffinitur mortale? ℟. Primo ſic; Eſt gra-

grauis, & perfecta tranſgreſſio diuinæ legis: ſecundo ſic; Eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei; & vtraque idem dicit. 1.2. q.71. art 6.

Quomodo diffinitur veniale? Reſ. Primo ſic. Eſt leuis, vel imperfecta tranſgreſſio diuinæ legis, Secundo ſic; Eſt dictum vel factum, vel concupitum præter legem Dei. Et ex Seſſ. 6. cap. 11. & Seſſ. 14. cap. 5.

Quænam transgreſſio diciur grauis? Reſp. Illa, quæ verſatur circa rem notabilem, & alicuius momenti, veluti ſi furtum fit de re graui. Ar. ex Cōc. locis citatis

Quę dicitur perfecta? Reſ. Illa, quæ fit cum aduertentia, & integro iuditio, atque conſenſu rationis. 1.25.74.

Quænam leuis? Reſ. Quæ circa rem leuem verſatur, vt ſi quis quadrantem furetur. 1.2. qu. 73. ar. 9.

Quæ imperfecta? Reſ. Quæ ſine plena aduertentia, aut perfecto iudicio rationis, atque conſenſu effecta eſt. ibid. q. 74.

Quare hoc? Reſ. Duo in tranſgreſſione conſiderantur, nempe, Opus, & voluntas operis; ſi materia Operis modica ſit, & ipſa tranſgreſſio modica eſt: Si voluntas operis ſit imperfecta, ſimiliter & ipſa tranſgreſſio imperfecta dicetur: Si vero & materia ſit grauis, & voluntas deliberata, tranſgreſſio completa, atque perfecta erit. 1. 2. q. 75. 74.

Si quis furetur quadrantem, ſed habet voluntatem furandi maiorem quantitatem erit peccatum mortale? Reſp. Erit, quia ex parte voluntatis etiam in materia grauitas eſt. Cat. pre. 7. nu. 6.

Si quis tentetur de adulterio, ſed non conſentiat tentationi, peccat mortaliter? R. Non, quia & ſi materia operis ſit grauis, conſenſus tamen rationis deeſt. 1.2. q. 74.

Si caro vel ſenſus appetteret adulterium, ſed ratio diſſentiret, eſſet mortale? Reſ. Non, quia nobilior pars hominis non conſentit. ibid.

Quare mortale dicitur cōtra, & veniale pter legē Dei? Reſ. Secundum, quod lex, & voluntas Dei ali- Catech. nu. 5.

quo

quo modo idem ſunt; voluntas. n. Dei in lege eius propoſita eſt. Idem ergo erit facere contra legem, & contra voluntatem Dei; Si ergo homo tale producat opus; vt per illud inter hominem, & Deum, seu inter voluntatem Dei, & hominis oriatur illa contrarietas, quæ dicitur inimicitia tunc vere, & realiter opus illud dicetur eſſe contra legem, & voluntatem Dei. Si vero ab illo fiat aliquod opus, quod quidem aliqualiter diſplicet voluntati Dei, ſed nihilominus Deus non vult eſſe illi inimicus, neque priuare illum ſua gratia; tunc tale opus dicetur quidem aliquo modo declinare a voluntate Dei non tamen habere veram contrarietatem eum illa: Cum enim contraria non poſſint ſimul ſtare, peccatum autem veniale ſimul ſtet cum bona, & amica, & beneuola Dei voluntate, ſequitur quod ſit præter & non contra illam. Et hoc docet ſacrum Concilium his verbis: Licet.n. in hac mortali vita quantumuis ſancti, et iuſti in leuia ſaltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata quãdoque cadant, non propterea deſinunt eſſe iuſti: quod autem iuſti amici ſint Dei certum eſt.

ex ſeſſ.6.c. 15. *ex ſeſſ.6.c. 11.* *Seſſ.6.c.11*

Quę damna ſequuntur ex tranſgreſſione mortali? Reſp. Ex fructibus, qui ex obſeruantia diuinę legis proficiſcuntur, innoteſcent damna, quæ ex peccato mortali deriuantur, primo.n.peccato mortali amittuntur illi fructus, qui antea dicti ſunt; Deinde mala illis oppoſita inferuntur, veluti pro gratia, & amicitia Dei, odium & inimicitia illius: pro merito regni cęlorum, reatus damnationis æternæ. atque idem de alijs erit.

Seſſ.6 c.15 Catech. ar. 9.nu.26.

Digitized by Google

CAP. SEPTIMVM

De conſenſu & vſu rationis.

QVare hoc loco de conſenſu, & vſu rationis dicendum eſt? Reſ. Quia tranſgreſſio, & obſeruantia diuinæ legis ſine hac declaratione non plene explicatur: Deinde confert ad explicandum, quomodo Deus homines ad obſeruantiam legis inducat.

Quid circa hoc debet conſiderari? ℞. Primo quid ſit Syndereſis, Secundo quid ſit conſcientia; Tertio quid ſit ratio, & vſus, & conſenſus illius.

Nu. 2. De Syndereſi quid ſit.

QVid de Syndereſi conſiderandum? ℞. Duo diffinitio, & quatuor cauſæ illius.

Quomodo diffinitur Syndereſis? ℞. Sic, Eſt habitus naturalis cognoſcitiuus primorũ principiorum operabilium. *1. p. qu. 79. art. 12.*

Quid eſt primum principium operabile? ℞. Illud, quod primo hominem dirigit ad operandum. *ibid.*

Quę ſunt iſta prima principia? ℞. Præcepta diuinæ legis. *1. 2. qu. 91. art. 3.*

Quare hoc? ℞. Quia lex Dei eſt prima regula actuum humanorum, ideo illud, quod primo regulat hominem ad operandum, ſunt præceptæ diuinæ legis. *1. 2. qu. 94. artic. 2. & q. 95. ar. 2.*

Quęnam eſt materia, ſeu obiectum, circa quod Syndereſis occupatur? ℞. Prima principia operabilia, ſeu decem præcepta Dei. *1. p. qu. 97. arti. 12.*

In quanam parte, vel potentia animæ Syndereſis reperitur? ℞. In intellectu ſeu ratione. *ibid.*

Quęnam eſt forma illius? ℞. Illa naturalis habilitas ad cognoſcenda dicta principia. *ibid.*

Quis indidit homini hunc habitum? ℞. Deus per naturam. *ibid.*

Cur

ibid. Cur indidit? ℞. vt homo vi naturæ cognoſceret legem diuinam naturalem.

Catech.hic Eſt in omnibus hominibus? ℞. in omnibus.

nu.3. Quis eſt actus ſeu operatio Syndereſis? Cogni-

D.Th.ibid tio dictorum principiorum.

arg. ibid. Quis finis? ℞. Obſeruantia diuinæ legis.

argu. ibid. Quomodo eſt hoc? ℞. Quia homo non poterat

& Ro. c.2. obſeruare legem Dei, niſi prius cognoſceret illam, data eſt Syndereſis, cuius auxilio lex Dei cognita eſt.

Nu.3. De conſcientia, eiusque diffinitione, & cauſis.

1.p.qu. 78. art.3. QVomo diffinitur conſcientia? ℞. Sic, Eſt applicatio primorum principiorum operabilium ad humanas operationes.

ibid. Quare dicitur Conſcientia? Reſp. Quia hæc vox Conſcientia ſignificat quaſi Simul ſcientia ſeu ſciẽtia, applicata, ideo recte conuenit illi.

ibid. Quænam eſt materia, ſeu obiectum? ℞. Omnes humanę operationes.

ibid. In quonam eſt vt in ſubiecto? ℞. In intellectu vel ratione.

ibid. In quo conſiſtit forma conſcientiæ? ℞. In illa applicatione, quæ dicta eſt.

ibid. Quiſnam eſt actus, vel quodnam eſt officium conſcientiæ? R. Duo principales actus ad illum pertinent: Primus eſt, mediante dicta applicatione, examinare, & iudicare de quolibet actu humano an ſit conformis, vel contrarius diuinæ legi; Secundus eſt, vt hominem ad actum impellat conformem, & illum retrahat a contrario.

arg. ibid. Quam habet comparationem conſcientia ad Syndereſim? ℞. Sicut in viſione oculi tria ſunt, oculus, lumẽ ſolis, & ipſa viſio, quæ fit per applicationẽ tum oculi, tum luminis ad res, quæ videndæ ſunt; Sic eſt in practica cognitione hominis; Intellectus eſt veluti oculus; Syndereſis eſt veluti lumen ſolis; Conſcientia eſt veluti applicatio tum luminis, tum oculi ad hu-

humanas actiones, vt videantur.

Quis eſt finis conſcientię? ℞. Inducere hominem ad obſeruantiam diuinę legis. *arg. ibid.*

Quomodo hoc præſtat? Reſpon. Duobus actibus iam dictis; primo enim ſuggerit homini, quod hic, vel ille actus eſt ſecundum legem Dei, iſte vel alius eſt contra illam; Deinde ſollicitat hominem vt operetur ſecundum legem, & abſtineat ab operatione, quæ illi contraria ſit. *ibid.*

Quis dedit homini hunc modum operandi? Reſp. Deus per naturam; ſcriptum eſt enim quod Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui. *ibid. ar. 12*

Conſiliũ, & conſultatio in agendo fit per Synderesim, atque conſcientiam? ℞. Fit in actibus moralibus, & liberis, vt ex illorum actibus apparet. *ibid.*

Quare Deus Talem modum operandi homini dedit? ℞. Vt poſſet virtuoſe, & cum merito operari. 1.2. q.2. art.4. ad.2. *arg. ſeſſ 6. can. 32.*

Omnis actio, quæ fit mediante conſilio, & conſultatione, ſeu examine, & iuditio Conſcientiæ eſt virtuoſa, vel vitioſa, meritoria, vel demeritoria? ℞. Ita eſt; tunc. n. prodicitur vel vt conformis legi Dei, & hoc virtus eſt, vel vt contraria, & eſt vitium. *Ariſt. 3. Æthicor. Seſſ. 6. ca. 32.*

Vbi non eſt hoc examen, vel iudicium adeſt virtus, vel vitiũ? ℞. Non, vt in infantibus, & amentibus, & dormientibus patet. *Ariſt. ibid.*

Eſt in omnibus hæc conſcentia? ℞. Eſt, aliqui tamen, vt infantes, non habent vſum illius. *1. p. qu 79. art. 13.*

Si homnes habent Synderesim, atque conſcientiã, cur tot homines errant in iudicando de lege Dei, & obſeruantia illius; & tam multi ſunt qui tranſgrediuntur illam? ℞. Per peccatũ Adæ obſcuratum eſt lumen ſynderesis, & conſcientia per fomitem, & concupiſcẽtiã difficile habet bene fungi officio ſuo. *Catech. hic num. 3. Seſſ. 5. De pecc. orig.*

Contra hæc mala a Deo remediũ aliquod datum eſt? ℞. Deus per legem ſcriptura addidit lumen Synderesi, & conſcientiæ vt dictum eſt; per gratiam, & Euangelium dedit non ſolum lumen, ſed auxilium *Cate. nu 3. D.Th. 1. 3. q. 109. a. 5 2*

ad

ad bene iudicandum, & operandum.

Nu. 4. *De ratione practica.*

QVid eſt ratio? ℞. Eſt pars hominis, ſeu animę ſuperior.

1.p.qu.79. ar.8. In quot partes anima hominis diuiſa eſt? ℞. In

1.p.qu.75. artic.2. & 77.ar.5. duas ſaltem reſpectu operationis; Vna eſt, quæ ſemper operatur cum corpore, & dicitur ſenſus, & portio inferior. Alia operatur ſine corpore, & dicitur ratio, vel portio ſuperior; & hæc nobilior eſt.

1.p.qu.79. Quare dicitur Ratio? ℞. Quia ratiocinatur.

art.8. Quid eſt rationari? Reſ. Eſt per diſcurſum tran-

ibid. ſire a re nota ad rem ignotam.

ibid.ar.12 Synderesis, & conſcientia pertinent ad hanc ra-

13. tionem? Reſ. Ita eſt.

ibid. Quomodo eſt hoc? Reſp. Ratio mediante Synderesi cognoſcit prima principia operabilia, ideſt Dei præcepta; deinde auxilio conſcientiæ diſcurrit applicando cognitionem præceptorum ſingulis actionibus hominis, vt cognoſcat an ſint conformes, vel contrariæ diuine legi, & hoc eſt ratiocinari.

ibid. Quod eſt obiectum rationis practicæ? Reſ. Duplex habet obiectum; Vnum et principale ſunt Dei præcepta. Aliud ſunt omnes hominum operationes.

ibid. Quænam eſt rationis operatio? Reſ. Diſcurere, & ratiocinari de actibus humanis.

ibid. Quis finis illius? Reſ. Dirigere hominem ad operandum iuxta legem Dei.

Nu. 5. *De vſu rationis.*

1.2.q.16. DIfferunt ratio, & vſus illius? Reſ. Differunt.

art.1. Quomodo differunt? Reſ. Ea ratione, qua

ibid. potentia, ab vſu diſtincta eſt.

Quænam eſt hæc diſtinctio? Reſ. Si quis non ha-

ibid. beat pedes, vel habeat omnino infirmos, & inhabiles ad ambulandum dicitur non habere potentiam ambulandi; Si autem habeat pedes ſanos, & fortes,

ſed

ſed valida fune ligatos dicetur habere potentiam ad ambulandum, non tamen vſum; Ita cęcus non habet potentiam videndi, neque vſum; Qui vero habet ſanos oculos, ſi in tenebris ſit, dicetur habere potentiam, ſed non vſum videndi. Si ſit in luce & potentiam & vſum habebit. *1.p.q.101.*

Infantes, dormientes, amentes habent rationem *art.1.* quatenus dicit potentiam? Reſ. Habent, cum habeant animam hominis, & potentias illius. *ibid.*

Habent vſum rationis? Reſ. Non, quia eſt impedita, ne eliciat actum ſuum. *Catech. de*

Quinam habent vſum rationis? Reſ. Illi, qui bo *penit. n.44* num a malo, honeſtum a turpi, viſtum ab iniuſto, *& hic n.3.* ſecernere poſſunt; ideſt qui mediante lumine Synderesis, & officio conſcientiæ poſſunt diſcernere, quænam operationes ſint conformes, ideſt bonę, *D.Tho.1.2* vel cōtrariæ, ideſt malæ, diuinę legi naturali, quæ in *q.79.ar.12* corporibus eorum inſita eſt, & per Synderesim illis *13.* manifeſtatur. *1.2.q.21.*

Quomodo vſus rationis deſeruit ad obſeruantiam *art.1.& c.* diuinæ legis? Reſ. Si homo in ſingulis ſuis actionibus, in cibo, potu, ſomno, veſtitu, in negotijs, in verbis, in cogitatione, & alijs ſemper ſtudeat facere il- *Cat. pre.1.* lud, quod eſt conforme legi Dei, & abſtinere ſe ab illo, quod illi contrariatur, ſic diligens legis obſeruator euadet. *nu.34.*

Nu.6. De conſenſu rationis.

Conſenſus rationis poteſt eſſe in ijs, qui non habent vſum illius? Reſ. Non poteſt. *Cat. de pe.*

Abſque conſenſu rationis poteſt eſſe virtus vel vi- *nu.44.* tium, meritum, vel peccatum? Reſ. Non poteſt. *1.2.q.74.*

Si ſenſus appellat aliquid contrarium diuinæ legi *aot.3.ad.3* veluti vindictam, & ratio diſſentiat erit peccatum? *1.2.q.74.* Reſ. Non. *ar.3.& 4.*

Si conſentiat erit? Reſ. Ita eſt.

Quomo fit iſte cōſenſus? ℞. Sic. Si ratio per Synde *ibid.* reſim cognoſcat vindictam vel furtū a Deo eſſe pro *1.2.q.74.* hibitum, & ꝑ cōſciētiā cognoſcat in hac offenſione *art.5.& c.*

ini-

inimici fieri contra prçceptũ de non uindicando, & ideo eſſe contrariam diuinç legi tunc ſi ratio conſentit illi offenſç ad quam ſenſus, vel homo ſe preparat, dicitur conſenſiſſe, & eſſe peccatum.

D. Tho. 12 . 21. ar. 1. . . . prec. 1 . . . 34. . 2. q. 21, . . & . . . prec. . nu. 34. . . & D. . ho. ibid. . . . arg. ibid.

Si quis diligat vxorem, quia pulcra; vel comedit, aut bibit quia in hoc de'ectatur; vel abſtinet a furto, quia diſplicet illi, & has operationes, elicit abſque vlla cogitatione, quod legi Dei conformes ſint, iſte dicendus eſt legis obſeruator? Reſ. Non.

Quare non? Reſ. Quia tales operationes non facit, vt ſe conformet diuinæ legi, & ratio in illis nihil cogitat de tali conformitate, in qua ſola ratio virtutis poſita eſt.

Si quis diligat vxorem, quia ratio aduertit a Deo ita eſſe præceptum, erit actio virtuoſa? Reſ. erit, quia ratio conſentit in illam conformitatem cum lege Dei.

Expedit vt ratio in humanis operibus ſemper ſtudeat aduertere huic legis conformitati? Reſp. Vtiliſſimum eſt.

Nu. 7. De modo inducendi ad obſeruantiam diuinę legis.

EX dictis poteſt colligi modus, quo homines ad diuinç legis obſeruantiam inducãtur? Reſ. Poteſt.

Quis eſt iſte modus? Reſ. Ille, quo vtitur Deus, nempe per Synderesim, atque conſcientiam.

Quid facit Deus, vt dirigat homines ad legis obſeruantiam? Reſp. Primo per Synderesim dat cognitionem legis; Secundo per conſcientiã manifeſtat homini, quænã operationes ſint cõformes vel contrariæ dictæ legi; Tertio. Per eandem conſcientiam ſuauiter impellit ad conformes, & retrahit a contrarijs; Quarto dat motiua externa nempe prçmium, & pçnam, quibus inducat, vt homines ſemper meditentur, et ſe exerceant in obſeruãtia diuinæ legis.

Quomodo paſtores animarum hoc idem præſtabunt?

bunt? Reſ. Primo debent explicare populis legem Dei, quod eſt Syndereſim illuſtrare; Secundo Docere illos quænam actiones ſint diuinis præceptis vel conformes, vel contrariæ, quod eſt conſcientiam in primo ſuo actu examinandi, & iudicandi adiuuare; Tertio Proponere motiua, quibus fideles ad virtutes impellantur, & a vitijs retrahantur; quod eſt adiuuare conſcientiam ad ſecundum actum, qui conuenit illi, nempe vt ſollicitet ad bonum & compeſcat a malo. Quarto Hortari fideles, vt in omni ſua actione oculos ad Dei legem conuertant, in illaque die ac nocte meditentur, atque ſe exerceant.

CAP. OCTAVVM

De motiuis, quibus homines ad obſeruantiam diuinæ legis inducantur.

EXpedit conſiderare de motiuis, quibus homines impellantur ad obſeruantiam diuinæ legis? Reſp. A Catechiſmo hoc Parochis tanquam præcipuum propoſitum eſt. *nu. 2.*

Quare hoc? Reſ. Quia plurimi circa illam tepidum, & remiſſum animum habent.

Quid per motiuum intelligi debet? Reſp. Illud, a quo tanquam a calcari, vel ſtimulo, vel aculeo voluntas in agendo tepida, atque remiſſa excitatur, ſollecitatur, impellitur, vt in operando diligens ſit.

Quæ ſunt iſta motiua, quibus voluntas hominis excitatur? Reſ. Aliqua modo proponentur.

Primum eſt Facilitas, nempe ſi populis proponatur, quod obſeruantia diuinæ legis, eſt facilis, & poſſibilis; Quod motiuum ex dictis colligi poteſt. *Seſſ.6.c.11* *Cat.nu.7.*

Secundum Iocunditas; Nempe perſuadere, quod non ſolum eſt facilis, ſed etiam iucunda, & delectabilis, & ex ſupradictis haberi poterunt argumenta. *nu 9.* *Seſſ.14.c.3*

nu.9.&c. Tertium Vtilitas; nempe probare, vel explicare fructus & vtilitates, quæ ex illa proueniunt.

nu.4.&c. Quartum Iuſtitia, atque honeſtas; Nempe probare iuſtum, atque honeſtum eſſe, vt Creatura obediat ſuo creatori Deo, ac Domino, vt ſupra dictū eſt.

nu.8.n.11. Quintum Neceſſitas; quod hæc obſeruantia omnino ad ſalutem neceſſaria eſt.

nu.10. Sextum Dignitas; nempe quod ſeruire Deo valde glorioſum, & honorificum eſt.

Seſſ.ca.11. & 16. Septimum Exempla; Veluti quod Chriſtus fuit ſub lege, &c. Item quod omnes angeli, & beati per hanc obſeruantiam vitam ęternam obtinuerunt.

nu.2.&c. Octauum Ex parte Dei afferre argumenta, quibus oſtendatur omnibus modis Deum mereri, & dignum eſſe, vt illi ab omnibus ſeruiatur.

hic per totum. Nonum ex parte legis, declarando eius dignitaté, excellentiam, iuſtitiam, breuitatem, facultatem, charitatem, & alia, quæ gratiſſimam reddere illā poſſit.

n.2.3.&c. Decimum, Ex parte noſtri, ſumus miſeri, ſine conſilio, atque prudentia, & abſque directione Dei ad infinita mala properamus.

prec.1.nu. 25. Vndecimum, Maximæ pęnę illius transgreſſioni propoſitæ.

ibid. Duodecimum, Maximæ prȩmia eius obſeruantiæ deſtinata.

Hæc motiua fideles ad obſeruantiam diuinæ legis inducere poſſunt: & ex ſacra ſcriptura, ſacro Concilio Tridentino, & Catechiſmo accepta fuere, vt ex locis in margine citatis apparebit.

Nu.2. De modo ampliandi dicta motiua.

Motiua iam dicta egent explicatione & ampliatione? Reſpon. Egent.

Ampliatio vnde deſumi poteſt? Reſ. A ſcriptura, a Concilio, & Catechiſmo, ex iam dictis, ab exemplis, a ratione, ab experientia, & alijs huiuſmodi.

Exem-

Exempla habent maximam vim in ampliando? Reſp. Habent. *nu.10.*

Catechiſmus proponit aliquã ampliationem ab exemplis? Reſp. Proponit potiſſimum duo exẽpla, vnum rerum irrationabilium, alterum populi Hebręi, cui à Deo lex data eſt. *nu.11.*

Quid dicit de irrationabilibus? Reſp. Ita argumentatur, ſi omnia irrationabilia legem ſibi a Deo datam inuiolabiliter obſeruant, & voluntatem eius indeſinenter ſequuntur; cur homo, cui Deus multo maiora contulit beneficia, legi, ac voluntati Dei nõn debet obtemperare? *nu.10.*

Quid Catechiſmus vellet a Parochis explicari circa legem a Deo Hebreis datam? Reſp. Duo potiſſimum, nempe maieſtatem legis, & bona, quæ populo illi ob datam legem addita ſunt. *nu.3.4.6.*

Quomodo explicatur maieſtas legis? ℞. Ex quatuor cauſis illius. *Catech.per totum*

Quomodo ab efficiente? Reſ. Explicando quod a Deo, & Domino omnium, cuius infinitam vim, atque potentiam effugere nemo poteſt, data eſt. *n.2.3. &c.*

Qua ratione ex materia? Reſ. Explicando, quod lex res faciles, vtiles, iucundas nempe amari, & amare, & in quibus gloria Dei, & commodum hominum poſita ſunt, præcipit, atque proponit. *n.7.9. &c.*

Quomodo ex fine? Reſ. Explicando finem legis eſſe rem dulciſſimam, & iucundiſſimam, nempe caritatem Dei, & proximi, ſeu gloriam Dei, & ſummam hominum felicitatem, atque ſalutem. *n.7.9. &c.*

Quopacto ex forma? Reſ. Explicando modum, quo lex ſcripta a Deo data eſt. *nu.6.7.11. &c.*

Quid circa hunc modum Catechiſmus proponit? Reſ. Primo eletionem populi, cui danda erat lex; Secundo præparationem illius ad legem ſuſcipiendam; Tertio locum, & tempus, in quibus data eſt lex; Quarto Maieſtatem, qua lex a Deo data eſt; Quinto curam, ac prouidẽtiam particularem, quam Deus habuit de populo, qui legem ſuam vel accepe- *nu.11 &c.*

dit legi Dei ſubdendo ſe Deo, vniātur cum Michaele Archangelo, cum ſanctis Angelis atque beatis; ſicque cum actibus contrarijs pugnet contra Diabolum, atque vincat.

Hæc & alia multa ſunt fructus, qui ex obſeruantia diuinæ legis percipi poſſunt.

Nu. 5. De tranſgreſſione mandatorum Dei.

TRanſgreſſio legis opponitur ne obſeruantiæ illius? ℞ ita eſt.

Cat. pręc. 4 num. 5. Quomodo opponuntur? ℞ Lex cum ſit regula, eſt męſura actuum humanorum, illis pręfigit certos terminos, intra quos ſi quis ſe contineat, dicitur obſeruator; ſi autem trans illos egreſſus ſit, tranſgreſſor legis eſſe dicetur, ideo hac ratione inter ſe contraria erunt.

1. 2. qu. 71. ar. 6. Peccatum eſt idem, quod tranſgreſſio legis? ℞ Peccatum vel eſt tranſgreſſio legis, vel quid a tali tranſgreſſione deriuatum.

Nu. 6. De Peccato originali, mortali, & veniali.

QVotuplex eſt peccatum? ℞ Duplex, Originale, & actuale.

Seſſ. 5. & 6 Quid eſt originale? Reſ. Ex ſacro Concilio. Eſt peccatum à primo parente in poſteros non immitatione, ſed propagatione deriuatum.

Seſſ. 5. de pecc. orig. Eſt trangreſſio diuinæ legis? ℞. In Adam fuit actualis tranſgreſſio; in poſteris non fuit actualis trangreſſio, ſed propagatione ab ipſa deriuatum; ideo ſacrum Cōcilium ait eſſe transfuſum in poſteros nō immitatione, ſed propagatione.

Conc. ibid. Quid eſt peccatum actuale? ℞. Eſt actualis tranſgreſſio diuinæ legis.

1. 2. qu. 71. ar. 6. Ibid. Quomodo diffinitur? ℞. Sic. Eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra, vel præter legem Dei.

Seſſ. 14. c. 5. Quotuplex eſt hoc peccatum? Reſ. Duplex aliud mortale, aliud veniale;

Seſſ. 6. c. 11 Quomodo diffinitur mortale? ℞. Primo ſic; Eſt gra-

grauis, & perfecta tranſgreſſio diuinæ legis: ſecundo ſic; Eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei; & vtraque idem dicit. *1. 2. q. 71. art 6.*

Quomodo diffinitur veniale? Reſ. Primo ſic. Eſt leuis, vel imperfecta tranſgreſſio diuinæ legis, Secundo ſic; Eſt dictum vel factum, vel concupitum præter legem Dei. *Et ex Seſſ. 6. cap. 11. & Seſſ. 14. cap. 5.*

Quænam transgreſſio diciur grauis? Reſp. Illa, quæ verſatur circa rem notabilem, & alicuius momenti, veluti ſi furtum ſit de re graui. *Ar. ex Cōc. locis citatis*

Quę dicitur perfecta? Reſ. Illa, quæ ſit cum aduertentia, & integro iuditio, atque conſenſu rationis. *1. 2. 5. 74.*

Quænam leuis? Reſ. Quæ circa rem leuem verſatur, vt ſi quis quadrantem furetur. *1. 2. qu. 75. ar. 9.*

Quæ imperfecta? Reſ. Quæ ſine plena aduertentia, aut perfecto iudicio rationis, atque conſenſu effecta eſt. *ibid. q. 74.*

Quare hoc? Reſ. Duo in tranſgreſſione conſiderantur, nempe, Opus, & voluntas operis; ſi materia Operis modica ſit, & ipſa tranſgreſſio modica eſt: Si voluntas operis ſit imperfecta, ſimiliter & ipſa tranſgreſſio imperfecta dicetur: Si vero & materia ſit grauis, & voluntas deliberata, tranſgreſſio completa, atque perfecta erit. *1. 2. q. 75. 74.*

Si quis furetur quadrantem, ſed habet voluntatem furandi maiorem quantitatem erit peccatum mortale? Reſp. Erit, quia ex parte voluntatis etiam in materia grauitas eſt. *Cat. pre. 7. nu. 6.*

Si quis tentetur de adulterio, ſed non conſentiat tentationi, peccat mortaliter? R. Non, quia & ſi materia operis ſit grauis, conſenſus tamen rationis deeſt. *1. 2. q. 74.*

Si caro vel ſenſus appetteret adulterium, ſed ratio diſſentiret, eſſet mortale? Reſ. Non, quia nobilior pars hominis non conſentit. *ibid.*

Quare mortale dicitur cōtra, & veniale pter legē Dei? Reſ. Secundum, quod lex, & voluntas Dei ali- *Catech. nu. 5.*

quo

quo modo idem ſunt; voluntas. n. Dei in lege eius propoſita eſt. Idem ergo erit facere contra legem, & contra voluntatem Dei; Si ergo homo tale producat opus; vt per illud inter hominem, & Deum,
ex ſeſſ.6.c. 15. ſeu inter voluntatem Dei, & hominis oriatur illa contrarietas, quæ dicitur inimicitia tunc vere, & realiter opus illud dicetur eſſe contra legem, & voluntatem Dei. Si vero ab illo fiat aliquod opus, quod
ex ſeſſ.6.c. 11. quidem aliqualiter diſplicet voluntati Dei, ſed nihilominus Deus non vult eſſe illi inimicus, neque priuare illum ſua gratia; tunc tale opus dicetur quidem aliquo modo declinare a voluntate Dei non tamen habere veram contrarietatem cum illa: Cum enim contraria non poſſint ſimul ſtare, peccatum autem veniale ſimul ſtet cum bona, & amica, & beneuola Dei voluntate, ſequitur quod ſit præter & non contra illam. Et hoc docet ſacrum Concilium his verbis: Licet.n. in hac mortali vita quantum-
Seſſ.6.c.11 uis ſancti, et iuſti in leuia ſaltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata quãdoque cadant, non propterea deſinunt eſſe iuſti: quod autem iuſti amici ſint Dei certum eſt.

Seſſ.6 c.15 Quę damna ſequuntur ex tranſgreſſione mortali?
Catech. ar. 9.nu.26. Reſp. Ex fructibus, qui ex obſeruantia diuinę legis proficiſcuntur, innoteſcent damna, quæ ex peccato mortali deriuantur, primo.n. peccato mortali ammituntur illi fructus, qui antea dicti ſunt; Deinde mala illis oppoſita inferuntur, veluti pro gratia, & amicitia Dei, odium & inimicitia illius: pro merito regni cęlorum, reatus damnationis æternæ. atque idem de alijs erit.

Digitized by Google

CAP. SEPTIMVM

De conſenſu & vſu rationis.

QVare hoc loco de conſenſu, & vſu rationis dicendum eſt? Reſ. Quia tranſgreſſio, & obſeruantia diuinæ legis ſine hac declaratione non plene explicatur: Deinde confert ad explicandum, quomodo Deus homines ad obſeruantiam legis inducat.

Quid circa hoc debet conſiderari? ℞. Primo quid ſit Synderesis, Secundo quid ſit conſcientia; Tertio quid ſit ratio, & vſus, & conſenſus illius.

Nu. 2. De Synderesi quid ſit.

QVid de Synderesi conſiderandum? ℞. Duo diffinitio, & quatuor cauſæ illius.

Quomodo diffinitur Synderesis? ℞. Sic, Eſt habitus naturalis cognoſcitiuus primorũ principiorum operabilium. *1. p. qu. 79. art. 12.*

Quid eſt primum principium operabile? ℞. Illud, quod primo hominem dirigit ad operandum. *ibid.*

Quę ſunt iſta prima principia? ℞. Præcepta diuinæ legis. *1. 2. qu. 91. art. 3.*

Quare hoc? ℞. Quia lex Dei eſt prima regula actuum humanorum, ideo illud, quod primo regulat hominem ad operandum, ſunt præceptæ diuinæ legis. *1. 2. qu. 94. artic. 2. & q. 95. ar. 2.*

Quęnam eſt materia, ſeu obiectum, circa quod Synderesis occupatur? ℞. Prima principia operabilia, ſeu decem præcepta Dei. *1. p. qu. 97. arti. 12.*

In quanam parte, vel potentia animæ Synderesis reperitur? ℞. In intellectu ſeu ratione. *ibid.*

Quęnam eſt forma illius? ℞. Illa naturalis habilitas ad cognoſcenda dicta principia. *ibid.*

Quis indidit homini hunc habitum? ℞. Deus per naturam. *ibid.*

Cur

ibid. Cur indidit? ℞. vt homo vi naturæ cognoſceret legem diuinam naturalem.

Catech.hic Eſt in omnibus hominibus? ℞. in omnibus.

nu.3. Quis eſt actus ſeu operatio Syndereſis? Cogni-

D.Th.ibid tio dictorum principiorum.

arg. ibid. Quis finis? ℞. Obſeruantia diuinæ legis.

argu. ibid. Quomodo eſt hoc? ℞. Quia homo non poterat

& Ro. c.2. obſeruare legem Dei, niſi prius cognoſceret illam, data eſt Syndereſis, cuius auxilio lex Dei cognita eſt.

Nu.3. De conſcientia, eiuſque diffinitione, & cauſis.

1.p.qu. 78. art.3. QVomo diffinitur conſcientia? ℞. Sic, Eſt applicatio primorum principiorum operabilium ad humanas operationes.

ibid. Quare dicitur Conſcientia? Reſp. Quia hæc vox Conſcientia ſignificat quaſi Simul ſcientia ſeu ſciẽtia, applicata, ideo recte conuenit illi.

ibid. Quænam eſt materia, ſeu obiectum? ℞. Omnes humanę operationes.

ibid. In quonam eſt vt in ſubiecto? ℞. In intellectu vel ratione.

ibid. In quo conſiſtit forma conſcientiæ? ℞. In illa applicatione, quæ dicta eſt.

ibid. Quiſnam eſt actus, vel quodnam eſt officium conſcientiæ? R. Duo principales actus ad illum pertinent: Primus eſt, mediante dicta applicatione, examinare, & iudicare de quolibet actu humano an ſit conformis, vel contrarius diuinæ legi; Secundus eſt, vt hominem ad actum impellat conformem, & illum retrahat a contrario.

arg. ibid. Quam habet comparationem conſcientia ad Syndereſim? ℞. Sicut in viſione oculi tria ſunt, oculus, lumẽ ſolis, & ipſa viſio, quæ fit per applicationẽ tum oculi, tum luminis ad res, quæ videndæ ſunt; Sic eſt in practica cognitione hominis; Intellectus eſt veluti oculus; Syndereſis eſt veluti lumen ſolis; Conſcientia eſt veluti applicatio tum luminis, tum oculi ad

hu-

humanas actiones, vt videantur.

Quis eſt finis conſcientię? ℞. Inducere hominem ad obſeruantiam diuinę legis. *arg. ibid.*

Quomodo hoc præſtat? Reſpon. Duobus actibus iam dictis; primo enim ſuggerit homini, quod hic, vel ille actus eſt ſecundum legem Dei, iſte vel alius eſt contra illam; Deinde ſollicitat hominem vt operetur ſecundum legem, & abſtineat ab operatione, quæ illi contraria ſit. *ibid.*

Quis dedit homini hunc modum operandi? Reſp. Deus per naturam; ſcriptum eſt enim quod Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui. *ibid. ar. 12*

Conſiliũ, & conſultatio in agendo fit per Synderéſim, atque conſcientiam? ℞. Fit in actibus moralibus, & liberis, vt ex illorum actibus apparet. *ibid.*

Quare Deus Talem modum operandi homini dedit? ℞. Vt poſſet virtuoſe, & cum merito operari. 1.2. q.2. art.4. ad.2. *arg. ſeſſ 6. can. 32.*

Omnis actio, quæ fit mediante conſilio, & conſultatione, ſeu examine, & iuditio Conſcientiæ eſt virtuoſa, vel vitioſa, meritoria, vel demeritoria? ℞. Ita eſt; tunc. n. prodicitur vel vt conformis legi Dei, & hoc virtus eſt, vel vt contraria, & eſt vitium. *Ariſt. 3. Æthicor. Seſſ. 6. ca. 32.*

Vbi non eſt hoc examen, vel iudicium adeſt virtus, vel vitiũ? ℞. Non, vt in infantibus, & amentibus, & dormientibus patet. *Ariſt. ibid.*

Eſt in omnibus hæc conſcentia? ℞. Eſt, aliqui tamen, vt infantes, non habent vſum illius. *1. p. qu. 79. art. 13.*

Si homnes habent Synderéſim, atque conſcientiã, cur tot homines erant in iudicando de lege Dei, & obſeruantia illius; & tam multi ſunt qui tranſgrediuntur illam? ℞. Per peccatũ Adæ obſcuratum eſt lumen ſynderéſis, & conſcientia per fomitem, & concupiſcẽtiã difficile habet bene fungi officio ſuo. *Catech. hic num. 3. Seſſ. 5. De pecc. orig.*

Contra hæc mala a Deo remediũ aliquod datum eſt? ℞. Deus per legem ſcriptura addidit lumen Synderéſi, & conſcientiæ vt dictum eſt; per gratiam, & Euangelium dedit non ſolum lumen, ſed auxilium *Cate. nu3. D. Th. 1. 3. q. 109. a. 5 2*

ad

Digitized by Google

ibid. Cur indidit? ℟. vt homo vi naturæ cognoſceret legem diuinam naturalem.

Catech.hic nu.3. Eſt in omnibus hominibus? ℟. in omnibus.

D.Th.ibid Quis eſt actus ſeu operatio Synderefis? Cognitio dictorum principiorum.

arg. ibid. Quis finis? ℟. Obſeruantia diuinæ legis.

argu. ibid. & Ro. c.2. Quomodo eſt hoc? ℟. Quia homo non poterat obſeruare legem Dei, niſi prius cognoſceret illam, data eſt Synderefis, cuius auxilio lex Dei cognita eſt.

Nu.3. De conſcientia, eiusque diffinitione, & cauſis.

1.p.qu. 78. art.3. QVomodo diffinitur conſcientia? ℟. Sic, Eſt applicatio primorum principiorum operabilium ad humanas operationes.

ibid. Quare dicitur Conſcientia? Reſp. Quia hæc vox Conſcientia ſignificat quaſi Simul ſcientia ſeu ſciētia, applicata, ideo recte conuenit illi.

ibid. Quænam eſt materia, ſeu obiectum? ℟. Omnes humanę operationes.

ibid. In quonam eſt vt in ſubiecto? ℟. In intellectu vel ratione.

ibid. In quo conſiſtit forma conſcientiæ? ℟. In illa applicatione, quæ dicta eſt.

ibid. Quisnam eſt actus, vel quodnam eſt officium conſcientiæ? R. Duo principales actus ad illum pertinent: Primus eſt, mediante dicta applicatione, examinare, & iudicare de quolibet actu humano an ſit conformis, vel contrarius diuinæ legi; Secundus eſt, vt hominem ad actum impellat conformem, & illum retrahat a contrario.

arg. ibid. Quam habet comparationem conſcientia ad Synderesim? ℟. Sicut in viſione oculi tria ſunt, oculus, lumē ſolis, & ipſa viſio, quæ fit per applicationē tum oculi, tum luminis ad res, quæ videndæ ſunt; Sic eſt in practica cognitione hominis; Intellectus eſt veluti oculus; Synderefis eſt veluti lumen ſolis; Conſcientia eſt veluti applicatio tum luminis, tum oculi ad hu-

humanas actiones, vt videantur.

Quis eſt finis conſcientiæ? ℞. Inducere hominem ad obſeruantiam diuinæ legis. *arg. ibid.*

Quomodo hoc præſtat? Reſpon. Duobus actibus iam dictis; primo enim ſuggerit homini, quod hic, vel ille actus eſt ſecundum legem Dei, iſte vel alius eſt contra illam; Deinde ſollicitat hominem vt operetur ſecundum legem, & abſtineat ab operatione, quæ illi contraria ſit. *ibid.*

Quis dedit homini hunc modum operandi? Reſp. Deus per naturam; ſcriptum eſt enim quod Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui. *ibid. ar. 12*

Conſiliũ, & conſultatio in agendo fit per Synderesim, atque conſcientiam? ℞. Fit in actibus moralibus, & liberis, vt ex illorum actibus apparet. *ibid.*

Quare Deus Talem modum operandi homini dedit? ℞. Vt poſſet virtuoſe, & cum merito operari. 1.2. q.2. art.4. ad.2. *arg. ſeſſ 6. can. 32.*

Omnis actio, quæ fit mediante conſilio, & conſultatione, ſeu examine, & iuditio Conſcientiæ eſt virtuoſa, vel vitioſa, meritoria, vel demeritoria? ℞. Ita eſt; tunc. n. prodicitur vel vt conformis legi Dei, & hoc virtus eſt, vel vt contraria, & eſt vitium. *Ariſt. 3. Æthicor. Seſſ. 6. ca. 32.*

Vbi non eſt hoc examen, vel iudicium adeſt virtus, vel vitiũ? ℞. Non, vt in infantibus, & amentibus, & dormientibus patet. *Ariſt. ibid.*

Eſt in omnibus hæc conſcentia? ℞. Eſt, aliqui tamen, vt infantes, non habent vſum illius. *1. p. qu. 79. art. 13.*

Si homnes habent Synderesim, atque conſcientiã, cur tot homines errant in iudicando de lege Dei, & obſeruantia illius; & tam multi ſunt qui tranſgrediuntur illam? ℞. Per peccatũ Adæ obſcuratum eſt lumen ſynderesis, & conſcientia per fomitem, & concupiſcẽtiã difficile habet bene fungi officio ſuo. *Catech. hic num. 3. Seſſ. 5. De pecc. orig.*

Contra hæc mala a Deo remediũ aliquod datum eſt? ℞. Deus per legem ſcriptura addidit lumen Synderesi, & conſcientiæ vt dictum eſt; per gratiam, & Euangelium dedit non ſolum lumen, ſed auxilium *Cate. nu. 3. D. Th. 1. 3. q. 109. a. 5 2*

ad

ad bene iudicandum, & operandum.

Nu. 4. De ratione practica.

QVid eſt ratio? ℟. Eſt pars hominis, ſeu animę ſuperior. *1.p.qu.79. ar.8.*

In quot partes anima hominis diuiſa eſt? ℟. In duas ſaltem reſpectu operationis; Vna eſt, quæ ſemper operatur cum corpore, & dicitur ſenſus, & portio inferior. Alia operatur ſine corpore, & dicitur ratio, vel portio ſuperior; & hæc nobilior eſt. *1.p.qu.75. artic.2. & 77.ar.5.*

Quare dicitur Ratio? ℟. Quia ratiocinatur. *1.p.qu.79. art.8.*

Quid eſt rationari? Reſ. Eſt per diſcurſum tranſire a re nota ad rem ignotam. *ibid.*

Synderefis, & conſcientia pertinent ad hanc rationem? Reſ. Ita eſt. *ibid.ar. 12 13.*

Quomodo eſt hoc? Reſp. Ratio mediante Synderefi cognoſcit prima principia operabilia, ideſt Dei præcepta; deinde auxilio conſcientiæ diſcurrit applicando cognitionem præceptorum ſingulis actionibus hominis, vt cognoſcat an ſint conformes, vel contrariæ diuinæ legi, & hoc eſt ratiocinari. *ibid.*

Quod eſt obiectum rationis practicæ? Reſ. Duplex habet obiectum; Vnum et principale ſunt Dei præcepta. Aliud ſunt omnes hominum operationes. *ibid.*

Quænam eſt rationis operatio? Reſ. Diſcurere, & ratiocinari de actibus humanis. *ibid.*

Quis finis illius? Reſ. Dirigere hominem ad operandum iuxta legem Dei. *ibid.*

Nu.5. De vſu rationis.

DIfferunt ratio, & vſus illius? Reſ. Differunt. *1.2.q.16. art.1.*

Quomodo differunt? Reſ. Ea ratione, qua potentia, ab vſu diſtincta eſt. *ibid.*

Quænam eſt hæc diſtinctio? Reſ. Si quis non habeat pedes, vel habeat omnino infirmos, & inhabiles ad ambulandum dicitur non habere potentiam ambulandi; Si autem habeat pedes ſanos, & fortes, *ibid.*

ſed

ſed valida fune ligatos dicetur habere potentiam ad ambulandum, non tamen vſum; Ita cęcus non habet potentiam videndi, neque vſum; Qui vero habet ſanos oculos, ſi in tenebris ſit, dicetur habere potentiam, ſed non vſum videndi. Si ſit in luce & potentiam & vſum habebit. *1.p.q.101. art.1.*

Infantes, dormientes, amentes habent rationem quatenus dicit potentiam? Reſ. Habent, cum habeant animam hominis, & potentias illius. *ibid.*

Habent vſum rationis? Reſ. Non, quia eſt impedita, ne eliciat actum ſuum. *Catech. de penit. n.44 & hic n.3.*

Quinam habent vſum rationis? Reſ. Illi, qui bonum a malo, honeſtum a turpi, viſtum ab iniuſto, ſecernere poſſunt; ideſt qui mediante lumine Synderefis, & officio conſcientiæ poſſunt diſcernere, quænam operationes ſint conformes, ideſt bonę, vel cõtrariæ, ideſt malæ, diuinę legi naturali, quæ in corporibus eorum inſita eſt, & per Syndereſim illis manifeſtatur. *D.Tho.1.2 q.79.ar.12 13. 1.2.q.21. art.1.& c.*

Quomodo vſus rationis deſeruit ad obſeruantiam diuinæ legis? Reſ. Si homo in ſingulis ſuis actionibus, in cibo, potu, ſomno, veſtitu, in negotijs, in verbis, in cogitatione, & alijs ſemper ſtudeat facere illud, quod eſt conforme legi Dei, & abſtinere ſe ab illo, quod illi contrariatur, ſic diligens legis obſeruator euadet. *Cat. pre.1. nu.34.*

Nu.6. De conſenſu rationis.

Conſenſus rationis poteſt eſſe in ijs, qui non habent vſum illius? Reſ. Non poteſt. *Cat. de pē. nu.44.*

Abſque conſenſu rationis poteſt eſſe virtus vel vitium, meritum, vel peccatum? Reſ. Non poteſt. *1.2.q.74. aot.3. ad.3*

Si ſenſus appellat aliquid contrarium diuinæ legi veluti vindictam, & ratio diſſentiat erit peccatum? Reſ. Non. *1.2.q.74. ar.3.& 4.*

Si conſentiat erit? Reſ. Ita eſt.

Quomo fit iſte cõſenſus? ℞. Sic. Si ratio per Syndereſim cognoſcat vindictam vel furtũ a Deo eſſe prohibitum, & ꝑ cõſciẽtiã cognoſcat in hac offenſione *ibid. 1.2.q.74. art.5.& c.*

ini-

inimici fieri contra pręceptū de non uindicando, & ideo eſſe contrariam diuinę legi tunc ſi ratio conſentit illi offenſę ad quam ſenſus, vel homo ſe preparat, dicitur conſenſiſſe, & eſſe peccatum.

D Tho. 12 q. 21. ar. 1. Catec. Cat. prec. 1 n. 34. 1. 2. q. 21. art 1. & e. Catec. prec. nu. 34. & D. Tho. ibid. arg. ibid.

Si quis diligat vxorem, quia pulcra; vel comedit, aut bibit quia in hoc de'ectatur; vel abſtinet a furto, quia diſplicet illi, & has operationes, elicit abſque vlla cogitatione, quod legi Dei conformes ſint, iſte dicendus eſt legis obſeruator? Reſ. Non.

Quare non? Reſ. Quia tales operationes non facit, vt ſe conformet diuinæ legi, & ratio in illis nihil cogitat de tali conformitate, in qua ſola ratio virtutis poſita eſt.

Si quis diligat vxorem, quia ratio aduertit a Deo ita eſſe præceptum, erit actio virtuoſa? Reſ. erit, quia ratio conſentit in illam conformitatem cum lege Dei.

Expedit vt ratio in humanis operibus ſemper ſtudeat aduertere huic legis conformitati? Reſp. Vtiliſſimum eſt.

Nu. 7. De modo inducendi ad obſeruantiam diuinę legis.

EX dictis poteſt colligi modus, quo homines ad diuinę legis obſeruantiam inducātur? Reſ. Poteſt.

Quis eſt iſte modus? Reſ. Ille, quo vtitur Deus, nempe per Synderesim, atque conſcientiam.

Quid facit Deus, vt dirigat homines ad legis obſeruantiam? Reſp. Primo per Synderesim dat cognitionem legis; Secundo p conſcientiā manifeſtat homini, quænā operationes ſint cōformes vel contrariæ dictæ legi; Tertio. Per eandem conſcientiam ſuauiter impellit ad conformes, & retrahit a contrarijs; Quarto dat motiua externa nempe pręmium, & pęnam, quibus inducat, vt homines ſemper meditentur, et ſe exerceant in obſeruātia diuinæ legis.

Quomodo paſtores animarum hoc idem præſtabunt?

Digitized by Google

bunt? Reſ. Primo debent explicare populis legem Dei; quod eſt Syndereſim illuſtrare; Secundo Docere illos quænam actiones ſint diuinis præceptis vel conformes, vel contrarię, quod eſt conſcientiam in primo ſuo actu examinandi, & iudicandi adiuuare; Tertio Proponere motiua, quibus fideles ad virtutes impellantur, & a vitijs retrahantur; quod eſt adiuuare conſcientiam ad ſecundum actum, qui conuenit illi, nempe vt ſollicitet ad bonum & compeſcat a malo. Quarto Hortari fideles, vt in omni ſua actione oculos ad Dei legem conuertant, in illaque die ac nocte meditentur, atque ſe exerceant.

CAP. OCTAVVM

De motiuis, quibus homines ad obſeruantiam diuinæ legis inducantur.

EXpedit conſiderare de motiuis, quibus homines impellantur ad obſeruantiam diuinæ legis? Reſp. A Catechiſmo hoc Parochis tanquam præcipuum propoſitum eſt. *nu. 2.*

Quare hoc? Reſ. Quia plurimi circa illam tepidum, & remiſſum animum habent.

Quid per motiuum intelligi debet? Reſp. Illud, a quo tanquam a calcari, vel ſtimulo, vel aculeo voluntas in agendo tepida, atque remiſſa excitatur, ſollecitatur, impellitur, vt in operando diligens ſit.

Quæ ſunt iſta motiua, quibus voluntas hominis excitatur? Reſ. Aliqua modo proponentur.

Primum eſt Facilitas, nempe ſi populis proponatur, quod obſeruantia diuinæ legis, eſt facilis, & poſſibilis; Quod motiuum ex dictis colligi poteſt. *Seſſ.6.c.11 Cat.nu.7.*

Secundum Iocunditas; Nempe perſuadere, quod non ſolum eſt facilis, ſed etiam iucunda, & delectabilis, & ex ſupradictis haberi poterunt argumenta. *nu 9. Seſſ.14.c.3.*

nu.9.&c. Tertium Vtilitas; nempe probare, vel explicare fructus & vtilitates, quæ ex illa proueniunt.

nu.4.&c. Quartum Iuſtitia, atque honeſtas; Nempe probare iuſtum, atque honeſtum eſſe, vt Creatura obediat ſuo creatori Deo, ac Domino, vt ſupra dictū eſt.

nu.8.n.11. Quintum Neceſſitas; quod hæc obſeruantia omnino ad ſalutem neceſſaria eſt.

nu.10. Sextum Dignitas; nempe quod ſeruire Deo valde glorioſum, & honorificum eſt.

Seſſ.ca.11. & 16. Septimum Exempla; Veluti quod Chriſtus fuit ſub lege, &c. Item quod omnes angeli, & beati per hanc obſeruantiam vitam ęternam obtinuerunt.

nu.2.&c. Octauum Ex parte Dei afferre argumenta, quibus oſtendatur omnibus modis Deum mereri, & dignum eſſe, vt illi ab omnibus ſeruiatur.

hic per totum. Nonum ex parte legis, declarando eius dignitatē, excellentiam, iuſtitiam, breuitatem, facultatem, charitatem, & alia, quæ gratiſſimam reddere illā poſſit.

n.2.3.&c. Decimum, Ex parte noſtri, ſumus miſeri, ſine conſilio, atque prudentiā, & abſque directione Dei ad infinita mala properamus.

prec.1.nu.25. Vndecimum, Maximæ pęne illius tranſgreſſioni propoſitæ.

ibid. Duodecimum, Maximæ prǽmia eius obſeruantiæ deſtinata.

Hæc motiua fideles ad obſeruantiam diuinæ legis inducere poſſunt: & ex ſacra ſcriptura, ſacro Concilio Tridentino, & Catechiſmo accepta fuere, vt ex locis in margine citatis apparebit.

Nu.2. De modo ampliandi dicta motiua.

Motiua iam dicta egent explicatione & ampliatione? Reſpon. Egent.

Ampliatio vnde deſumi poteſt? Reſ. A ſcriptura, a Concilio, & Catechiſmo, ex iam dictis, ab exemplis, a ratione, ab experientia, & alijs huiuſmodi.

Exem-

Exempla habent maximam vim in ampliando? Reſp. Habent. *nu.10.*

Catechiſmus proponit aliquã ampliationem ab exemplis? Reſp. Proponit potiſſimum duo exẽpla, vnum rerum irrationabilium, alterum populi Hebręi, cui à Deo lex data eſt. *nu.11.*

Quid dicit de irrationabilibus? Reſp. Ita argumentatur, ſi omnia irrationabilia legem ſibi a Deo datam inuiolabiliter obſeruant, & voluntatem eius indeſinenter ſequuntur; cur homo, cui Deus multo maiora contulit beneficia, legi, ac voluntati Dei nõn debet obtemperare? *nu.10.*

Quid Catechiſmus vellet a Parochis explicari circa legem a Deo Hebreis datam? Reſp. Duo potiſſimum, nempe maieſtatem legis, & bona, quæ populo illi ob datam legem addita ſunt. *nu.3.4.6.*

Quomodo explicatur maieſtas legis? ℞. Ex quatuor cauſis illius. *Catech.per totum*

Quomodo ab efficiente? Reſ. Explicando quod à Deo, & Domino omnium, cuius infinitam vim, atque potentiam effugere nemo poteſt, data eſt. *n.2.3. &c.*

Qua ratione ex materia? Reſ. Explicando, quod lex res faciles, vtiles, iucundas nempe amari, & amare, & in quibus gloria Dei, & commodum hominum poſita ſunt, præcipit, atque proponit. *n.7.9. &c.*

Quomodo ex fine? Reſ. Explicando finem legis eſſe rem dulciſſimam, & iucundiſſimam, nempe caritatem Dei, & proximi, ſeu gloriam Dei, & ſummam hominum felicitatem, atque ſalutem. *n.7.9. &c.*

Quopacto ex forma? Reſ. Explicando modum, quo lex ſcripta à Deo data eſt. *nu.6.7.11. &c.*

Quid circa hunc modum Catechiſmus proponit? Reſ. Primo eletionem populi, cui danda erat lex; Secundo præparationem illius ad legem ſuſcipiendam; Tertio locum, & tempus, in quibus data eſt lex; Quarto Maieſtatem, qua lex à Deo data eſt; Quinto curam, ac prouidẽtiam particularem, quam Deus habuit de populo, qui legem ſuam vel accepe- *nu.11 &c.*

rat, vel accepturus erat.

n.11.&12. Quid proponit de electione? Reſ. Ait, Deus ex omnibus nationibus, quæ ſub cœlo erant, vnam delegit, quæ ab Abraam ortum habuit, quam populum vocaret ſuum; & cui ſe cognoſcendum, & colendum præberet: Elegit autem eam, non quod cæteras nationes iuſtitia, aut numero vinceret; ſed quod ipſi Deo ſic placuit, nempe vt gentem inopem, & abiectam a ſe electam augeret, & locupletaret; vt ſic eius potentia, ac bonitas apud omnes notior, atque illuſtrior redderetur.

n.11.&c. Quid explicat Catechiſmus de preparatione? R. Ait vt Deus præpararet populum ad legem ſuſcipiendam, Vocauit Abraam, vt eſſet pater populi Hebræi; Quem peregrinum eſſe voluit in terra Chanaam; cuius poſſeſſionem ei pollicitus eſt; ſed tamen voluit, vt & ipſe, & poſterieius amplius quadringentos annos vagi eſſent, antequam dictam terram obtinerent: Sed & hoc tempore Deus permiſit, vt Hebræi in Ægypto ſerui eſſent, atq; fame, ac labore nimirum affligerentur: Contulit eis maximum benefitium liberans eos de domo ſeruitutis, & de terra Egipti; Duxit in deſertum curam gerens illorum: Demum triduo antequam ferretur lex Deus iuſſit, vt veſtimenta lauarent, vxores non attingerent, vt ad diem tertium adeſſent: Deinde ad montem Sina adducti, in quo Deus per Moiſem legem daturus erat, ſoli Moiſi dictum eſt, vt montem aſcenderet, populo vero talis aſcenſus prohibitus eſt.

nu.14. Quid Catechiſmus explicat de loco, & tempore datę legis? Reſp. Ait, lex data eſt in deſerto, & hoc quoad locum; & poſtquam Populus de ſeruitute Pharaonis liberatus fuit per quod conditio temporis explicatur.

nu.6. Quid explicat de maieſtate, qua lex a Deo data eſt? Reſp. Ait, Deus maxima cum maieſtate venit in mõtem Sina, & locum tonitruis, fulgoribus, igne, denſiſque nebulis circumfudit, ac loqui cum Moi-

ſe

ſe cæpit, eique legem dedit.

Quid dicit de prouidentia Dei erga populum Hebrçum? Reſ. Ait. Iſte populus in ſua peregrinatione tranſibat de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, ſed Deus nunquam illi iniuriam fieri paſſus eſt, imo vero in reges animaduertit; Et priuſquam in Ægyptum deſcenderet, virum præmiſit idest Ioſeph, cuius prudẽtia & illi, & Ægyptij fame liberarentur: In Ægypto vero ea illos benignitate complexus eſt, vt repugnante, & ad illorum perniciem incumbente Pharaone, mirum in modum augerentur, & cum valde affligerentur, ac tanquam ſerui duriſſime tractarentur, ducem Moyſen excitauit, qui eos in manu potenti educeret: Cum hoc igitur populo Deus ita coniunctus, & conglutinatus eſt, eumque adeo amauit, vt cum eſſet Dominus Cęli, & terrę non confunderetur vocari Deus eorum. *nu. 11.* *nu.12.*

Hæc hiſtoria Populi Hebræi, & modi, quo lex illi data eſt, continet aliqua miſteria ad populorum edificationem? Reſp. Ait Catechiſmus: Miſteriorum plena eſt, quorum explicatio populos ad obſeruantiam diuinæ legis maxime excitabit. *nu.11.*

Quæ ſunt iſta miſteria? Reſ. Ait Catechiſmus. Primo Deus elegit gentem inopem, & exiguam, vt per multiplicationem, & exaltationem illius effectus ſuæ legis, ac prouidentiæ manifeſtaret; Secundo, Permiſit Hæbreos diu peregrinari, duriſſimaque ſeruitute pręmi, atque diuexari, vt oſtenderet Deum poſſe populum ſibi dilectum in quacunque etiam maxima tribulatione adiuuare; Similiter vt doceret Amicos Dei fieri non niſi mundi inimicos, ac peregrinos in terris; Atque in Dei familiaritatem facilius recipi eos, qui nihil omnino cum mundo commune habent; Tertio Data eſt lex in deſerto, & in monte Syna, vt ſignificaretur, in ſolitudine, & aſperitate viuendi homines a Deo maiora beneficia obtinere; Quarto Data eſt lex poſtquam po- *nu.12.* *nu.13.* *nn.13.* *nu.14.*

nu.13. pulus d Ægypto liberatus e, ſtvt ſignificaret Deus, per beneficiorum recenter acceptorum memoriam homines debere induci, vt legem Dei vel accipiant, nu.6. vel acceptam obſeruent; Quinto Voluit Deus, vt veſtes lauarent, vxores non tangerēt, in radice mon tis permanerent, vt ſic daclararet caſto humilique animo legem Dei eſſe accipiendam, atque obſer- nu.6. uandam; Sexto Tanta Maieſtate, atque terrore legem dedit, vt quanta res lex Dei eſſet, quantaque maieſtas; ac potentia Dei illam dantis manifeſtaret; Septimo Deus paternā curā, beneuolentiam, proui- nu.11. dētiā erga populū Hebræum habuit, vt oſtenderet ſe taliter fore effectum erga eos qui legem ſuam obſeruent; Octauo Eundem populum multiplicauit, ma- nu. 12. & gnificauit, admirabilem ... mundo exhibuit, vt de nu.5. claret per legem Dei populos fieri ſapientes, glorioſos, felices, ſimulque ad æmulationem omnes homines, nationes, populos prouocaret, qui perſpecta Iſraelitici populi gloria, atque felicitate ad veri Dei cultum, & ad obſeruantiam legis ipſius conuerterentur: Hæc & alia miſteria in hac ſacra hiſtoria incluſa ſunt. Et hæc de Decalogo in genere.

Digitized by Google

DOCTRINA
Catechiſmi Romani
IN PRIMVM
Decalogi præceptum.

QVomodo continuatur hæc tractatio cum ſuperiori? Reſpondeo. In ſuperiori tractatum eſt de Decalogo in generali, nunc de ſingulis præceptis dicendum eſt, & initium habendum à primo.

Quænam materia huius tractactationis? Reſp. Primum præceptum.

Quæ forma? Reſp. Modus tractandi paſtoribus animarum accomodatus.

Quod efficiens? Reſp. Catechiſmus, iuſſu & Decreto ſuperiorum.

Quis finis? Reſp. Dirigere Parochos, & alios ad rectam huius præcepti explicationem.

In quot partes diuidenda eſt hęc tractatio? Reſp. In tres principales, in ſeptem autem minus principales, quæ capita appellantur.

Quæ ſunt principales? Reſp. Prima eſt exordium, vel quaſi proęmium; ſecunda eſt primū præceptū; Tertia, Præmium, & pœna appoſita toti legi.

In quot capita tota tractatio eſt diuidenda? Reſp.

In ſeptem ſequentia.

Primum erit de exordio.

Secundum de nomine, diffinitione, cauſis, & diuiſione primi præcepti.

Tertium de præcepto affirmatiuo.

Quartum de negatiuo.

Quintum de cultu, & inuocatione ſanctorum.

Sextum de cultu ſanctarum imaginum, ac reliquiarum.

Septimum de præmio, ac pœna.

CAPVT PRIMVM

De exordio in Decalogum.

hic nu.4. LEgiſlatores in datione legis ſolet facere aliquod exordium, vel proæmium? Reſp. Sæpe hoc fit.

nu.1.& 4. Quid eſt hoc proæmium, vel exordium? Reſpon. Illud quod præmittitur dationi legis.

nu.1. Quid eſt finis illius? Reſp. Diſponere animas ſubditorum ad promptius legem acceptandam.

hic.nu.4. Deus fecit tale exordium? Reſp. Fecit.

num.1. Quodnam eſt? Reſp. Illa verba. *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi de terra Ægypti, et de Domo ſeruitutis.*

num. 1. Quis eſt, qui loquitur in eo? Re. Deus. Ait enim, Ego ſum Dominum Deus.

num. 1. Quid in illo explicatur? Reſ. Duo, primo maieſtatem Dei illis verbis, Ego ſum dominus Deus tuus; Secundo Maximum beneficium hominibus collatum illis verbis. Qui eduxi de terra Ægypti, & de Domo ſeruitutis.

Exodi c.3. verſ.14.& 15. Quomodo Dei maieſtas hic explicatur? Reſ. Primo illud verbum, Ego ſum, Declarat Deum eſſe in ſeipſo æternum, & immortalem, cætera vero omnia per ipſum eſſe, & ſine ipſo non eſſe: Secundo Illa vox, Dominus, oſtendit dominium, quod habet in

omnia; per quod iuſte poteſt omnibus legem dare; Tertio illa vox, Deus, Significat in ipſo eſſe ſummam potentiam, ſapientiam, & bonitatem, ideoque quæ legem ab ipſo latam eſſe magni faciendam, cum ſumma ſapientia, ac bonitate plena ſit, habeatque legislatorem, qui poſſit ſua potentia conterere eos, qui ſuæ legi noluerint obedire; Quarto illud verbum, Tuus, explicat ſpecialem erga homines Dei bonitatem, dominium, atque prouidentiam. *num. 1.*

Iſta poſſunt inducere homines, vt promptius legẽ accipiant, & a transgreſſione illius abſtineant? R. Omnino. Maieſtas enim legislatoris legi magnam affert dignitatem, & ſubditos ad eius impellit obſeruantiam.

Quomodo explicatur maximum beneficium hominibus collatum? Reſ. Inter bona hominis, libertas maximum eſt, ſeruitus vero ſummum malum exiſtit; Hic autem Deus declarat, ſe homines a ſeruitute liberaſſe, & in libertatem conſtituiſſe; ſeruus enim a ſeruitute non niſi per libertatem liberatur. *num. 1.*

Hoc beneficium non ne eſt peculiare Iudæorum? Reſp. Ait Catechiſmus. Et ſi Iudęis tantum videtur conuenire Ægyptiorum dominatu liberatis, tamen ſi interiorem ſalutis vniuerſę rationem ſpectemus, multo magis ad Chriſtianos homines pertinet, qui non ex Ægyptiaca ſeruitute, ſed e peccati regione, & a poteſtate tenebrarum a Deo erepti, atque in regnum filij dilectionis ſuæ translati ſunt. Pater enim Indulgentiſſimus, per filium ſuum, filios, qui erant diſperſi, congregauit in vnum, vt iam, non, vt ſerui, peccato, Sed iuſtitiæ, ſeruiamus illi in ſanctitate, & iuſtitia coram ipſo omnibus diebus noſtris. *num. 1.*

Expedit vt verba huius exordij in animis fidelium imprimantur? Reſp. Ait Catechiſmus, Enitatur Parochus, & quantum poteſt efficiat, vt fidelis populus dicta verba ſemper in animo habeat; ſic enim intelligent quemnam habeant legislatorem, *num. 1.*

quam

quam potentem, quam beneficum, & ex vehementi, atque frequenti horum verborum admonitione eueniet, vt ad legem colendam fideles promptiores reddantur, & a peccatis abſtineant: Sed hanc etiam illis afferet vtilitatem, vt omnibus tentationibus opponant tanquam clypeum illud Apoſtoli, Qui mortui ſummus peccato, quomodo adhuc uiuemus in illo? iam non ſumus noſtri, ſed Chriſti, qui nos ſuo ſanguine ſibi acquiſiuit, quomodo peccare poterimus in Dominum Deum noſtrum, Ipſumque iterum cruci affigere.

CAP. SECVNDVM

De primo precepto, eiuſque diffinitione, ac diuiſione.

num. 2. & num. 16. QVænam ſunt verba primi præcepti? Reſ. Ait Catechiſmus iſta; Non habebis Deos alienos coramme: Reliqua vero, quæ ſequuntur, ideſt, Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in Cœlo, & quæ in terra deorſum, neque eorum, quæ ſunt in aquis ſub terra; Non adorabis ea, neque coles, non ſunt aliud præceptum, ſed ad

nu. 6. iam dictum pertinent, & quaſi illius ſunt explicatio.

Quod eſt nomen huius præcepti? Reſp. Dicitur

num. 3. primum præceptum.

Quare dicitur præceptum? Reſ. Quia modo præ-

nu. 6. ceptiuo datum eſt.

Cur dicitur primum? Reſpon. Ait Catechiſmus, Hoc præceptum eſt omnium primum, et maximum, non ordine tantum ipſo, ideſt, quia antealios numeretur, vel poſitus ſit primo loco, ſed ratione, dignitate, præſtantia; Sicut enim Deus tum magnitudine maieſtatis, tum multitudine beneficiorum ſuper omnia, etiam reges, ac parentes, dili-

gi

gi debet, omnia vero alia propter Deum ſunt diligenda, ita præceptum de hac dilectione datum maximum, & omnium primum eſt iudicandum. *ex. preç. 3. num. 1.*

Quomodo poteſt diffiniri hoc præceptum? Reſ. Sic, Eſt prima regula actuum cordis humani in Deum obligans ad ſui obſeruantiam. *ex nu. 3.*

Quare dicitur regula? Reſ. Quia regulat. *De Decal.*

Quare Prima? Reſ. Quia præcepta Dei ſunt regula prima actuum humanorum, vt dictum eſt.

Cur dicitur, Actuum cordis humani erga Deum? Reſ. Quia dicti actus ab illo ſunt regulati. *ex preç. 3. num. 1.*

Propter quid dicitur, obligans ad ſui obſeruantiam? Reſ. Quia in hoc ratio præcepti poſita eſt. *ſupra de Decal.*

Nu. 2. De cauſis Primi præcepti.

QVod efficiens huius pręcepti? Reſp. Deus, vt dictum fuit. *num. 1.*

Quis finis? Reſp. Impellere, dirigere, regulare cor hominis in Deum. *ex preç. 3. nu. 1.*

Quænam forma? Reſ. Ratio, ſeu ius directiua, præceptiua, obligatiua. *num. 3.*

Quis effectus? ℞. Obligatio ad ſui obſeruantiam *De Dec. n. 8*

Quę materia? Reſp. Remota ſunt omnes homines, ſeu corda omnium hominum; Minus remota ſunt omnes actiones cordis humani erga Deum; Proxima ſunt omnes virtutes, & omnia vitia, quæ in actibus cordis humani erga Deum valeant reperiri. *ex preç. 3. nu. 1. & hic num. 3.*

Poteſt probari quod primum præceptum datum ſit cordi hominis? Reſp. Poteſt tali ratione ex Catechiſmo; Primò hoc præceptum ait Catechiſmus, eſt maximum, & primum, & de Dei dilectione, & de fide, ſpe, & charitate; ſed eſt certiſſimum, quod Deus ante omnia attendit, & intuetur cor hominis; dilectio etiam fides, ſpes, & caritas tantum in corde hominis reperiuntur; ideo hoc præceptum cordi hominis datum erit: Tertio, Certum eſt apud *hic num. 6. hic nu.*

om-

prac 4.n.3. & 4. omnes, quod in primis tribus præceptis omnes actiones hominis in Deũ ſunt regulatæ, ſiue ſint cordis, ſiue oris, ſiue exterioris; Sed quod ſecundum datum ſit ori verba ipſa apertiſſime declarant, cùm *prac.2.n.1.* dicitur, Non aſſumes nomen Dei tui in vanum, quod *prac.3.n.1.* tantum ore contingit; Tertium etiam circa exteriora verſatur; ſanctificatio enim Sabbati, & feſtorum fit per externam ceſſationem ab operibus ſeruilibus, & per externum cultum, vel ieiunij, vel miſſę, vel aliter datum, ergo vel nullum præceptum datum eſt cordi hominis erga Deum, quod omnino abſurdum eſt, vel primum datum eſt illi.

Nu. 3. De diuiſione primi præcepti.

hic nu. 3. PRimum præceptum debet diuidi in affirmatiuum, & negatiuum? Reſ. Ita ait Catechiſmus.

ibidem Quare hoc? Reſ. Quia neceſſe eſt, vt per ipſum tum virtutes præcipiantur, tum vitia prohibeantur.

Quodnam eſt præceptum negatiuum? Reſ. Ait *num. 2.* Catechiſmus hoc; *Non habebis Deos alienos coram me.*

num. 3. Quodnam affirmatiuum? Reſ. Hoc, ait *Me verum Deum coles, alienis Dijs cultum non adhibebis.*

nu.3.nu.5. Ex quibus verbis negatiui colligitur affirmatiuum? ℞. Ex illis duobus Alienos Deos, & Coram me.

ibidem Quomodo eſt hoc? Reſ. Illud verbum, Deos alienos declarat, quod ipſe ſit verus, legitimus, & naturalis Deus; Alij vero, qui Dij vocantur ſunt falſi, illegitimi, & alieni a vera diuinitate; Illa vero dictio, Coram me, ſignificat nihil omnino debere cum Deo, quod attinet ad diuinitatem, comparari.

ex prac. 7 & 10. Poteſt Declarari exemplo? Reſ. Poteſt tali; Deus in ſeptimo pręcepto dicit, Non habeas rem alienam, in decimo non Concupiſces rem alienam: & ſenſus eſt; Illa, quæ tua ſunt, concupiſcere, & habere licitum eſt; aliena autem nec habeas, nec concupiſcas. Sic in pręſenti, cum dicit, Non habeas Deos alienos, ſenſũ habet, Me verũ Deum habeas, alie-

nos

nos Deos ne habeas. Similiter ſi pater Filio naturali dicat; Non habeas alienum patrem coram me; ſenſus erit; Me verum, & naturalem patrem habeas, quia a me genitus, & educatus es: alienũ autem Patrem a quo nec genitus, nec educatus fuiſti, ne habeas coram me, ideſt in iniuriam & contemptum mei. Sic igitur Deus dicit: Ego creaui te, & a ſeruitute peccati te liberaui, & magnam de te habeo prouidentiam, me igitur verum, & legitimum, & naturalem Deum, & dominum tuum agnoſce, præter me autem nullum Deum, aut patrem tibi conſtituas: quia apud me ſolum totius mundi ſummum dominium repoſitum eſt.

CAP. TERTIVM.

De præcepto affirmatiuo, eiusque explicatione.

QVid debet conſiderari de hoc præcepto? Reſ. Duo, Primo præceptum, quod pertinet ad Synderesim; Secundo illius obſeruãtia, quod ſpectat ad conſcientiam.

Quid de præcepto explicandum? ℟. Primo finis, Secundo effectus; Tertio materia, Quarto forma.

Quis eſt finis præcepti? ℟. Gloria Dei, & vtilitas hominum. *De Decal. n.10.n.70.*

Quomodo eſt gloria Dei? ℟. Quia præcipit cultum, per quem Deus glorificatur. *nu.3.*

Quare continet hominum vtilitatem? ℟. Quia hominem deſtinari ad cultum Dei, & hoc ab ipſomet Deo, & per præceptum, ſumma dignitas, & ſummum beneficium hominis eſt. *De Decal. nu.10.n.7.*

Quis eſt effectus huius pręcepti? ℟. Obligare, impellere, dirigere cor hominis ad om es actus, quibus, Deo debitus cultus redditus ſit. *Prac.3.nu.1. De Decal*

Quænã forma? ℟. Illa ius præceptiua, obligatiua, *nu.8.*

dire-

directiua, quę de lege dicta eſt.

prae.3.n.1. & hic n.4. Quænam materia? ℞. Remota omnes homines, ſeu corda omnium hominum, minus remota actiones omnes, quæ a corde hominis in Deum ſunt eliciendæ, Proxima ſunt omnes virtutes, quibus cor hominis ad Dei cultum directus eſt.

Hic n.4. D.Th.2.2. q.81. art.1 ad.1. Quæ ſunt iſtæ virtutes? Reſp. Catechiſmus ait, ſunt tres, fides, ſpes, caritas: D. Thomas addit quartam, quæ dicitur Religio; quæ licet ad tres dictas reducatur, recte tamen ob faciliorem doctrinam, cum illis numerare non inutile eſt.

num.4. Quomodo iſtæ virtutes à primo præcepto ſunt imperatæ? ℞. Præceptum eſt. Me verum Deum coles, ecce præcipit actum illum, qui dicitur cultus Dei; Hic autem cum per dictas virtutes exhibeatur, ſequitur quod ille omnes pręceptæ ſint.

Nu.2. De fide, ſpe, & charitate.

arg. ſeſſ.5 cap.2. Expedit habere doctrinam de his virtutibus? ℞. Vtiliſſimum eſt, nemo enim poteſt ſe exercere in illis, ſi eas ignoret.

Quid de illis tractandum? ℞. Quatuor cauſæ illarum ſunt explicandæ.

ex ſeſſ.6. c.7. Quis finis harũ virtutum? ℞. Gloria Dei, & ſumma hominum vtilitas, ideſt vita illorum beata.

1.2.q.62. Catech. hic nu.4. Quomodo eſt Dei gloria? Reſp. Omnia attributa quæ in Deo ſunt, ad hæc tria. Potentia, Sapientia, & bonitas aliquo modo, reduci poſſunt; Potentia Patri, Sapientia Filio, Bonitas Spiritui ſancto tributæ ſunt: Fide colitur Sapientia, quia per fidem profitemur Deum eſſe primum Sapientiæ fontem; & ab ipſo omnium creaturarum Sapientiam hauriri: Spe colitur Potentia, quia per illã profitemur abſq; Dei auxilio nos nihil poſſe, & cum illo omnia poſſe, quod eſt Deum omnis Potentiæ fontem confiteri; Per charitatem colitur Dei bonitas; cum enim dilectio ſit tantum boni, & charitate, & Deus diligitur

tur ſuper omnia, merito charitate profitemur, quod Deus ſit ſummum bonum; igitur dant gloriam Deo.

Qua ratione reſpiciunt hominum vtilitatem? ℞. In homine tria mala ſunt, nempe ignorantia in intellectu, infirmitas in natura, carne, Senſu; Malitia, in voluntate. Fides, eſt veluti alueus, vel aqueductus per quem Sapientia Dei in intellectum, ad eius expellendas ignorantiæ tenebras, deſtinatur: Spes eſt veluti alter alueus, quo Potētia Dei noſtræ infirmitati cōmunicatur; Per charitatem vero diuina bonitas in volūtate recipitur, qua eius malitia ſanata eſt. Hinc fit, vt per tres dictas virtutes homo in Deum, vt in vltimum finem ſit ordinatus. Tria enim ad quācunque hominis operationem neceſſaria ſunt, nempe, ſcire, poſſe, velle. Fides dat ſcire; Spes tribuit poſſe; charitas velle; ideo hominis maximam continent vtilitatem. *1. 2. q. 76. 77. 78. & q. 62.* *D. Th. ibidem.* *D. Th. ibidem.*

Quis eſt effectus harum virtutum? ℞. Ex dictis apparet, Fides communicat diuinam ſapientiam; tollit intellectus ignorantiam; facit ſcire quomodo homo in Deum vltimum finem tendat; Spes confert Dei potentiam, ſeu auxilium, dat poſſe, tollit infirmitatem naturæ: Caritas Dei dat bonitatem, facit velle, ſanat voluntatis malitiam. *q. 62.* *D. Tho. ibidem.* *ex Sym. Ap.*

Qui ſunt actus harum virtutum? ℞. Actus fidei eſt credere Deum, Deo, in Deum. Actus ſpei deſiderare, ſperare, petere, demum diuino in[...]ti auxilio, atque potentiæ. Actus charitatis eſt diligere Deum ſuper omnia, & proximum propter Deum. *ex orat. dō.* *ex Decal.*

Quænam ſunt obiectum harum virtutum? Reſp. Obiectum fidei ſunt quatuor, Primo vltimus finis Deus; Secundo, Mediator, ideſt dator mediorum Chriſtus; Tertio, Media data à Chriſto, nempe lex Dei, & ſacramenta, & oratio; Quarto bonus vſus mediorum; Hęc ſunt obiectum fidei, & in Symbolo Apoſtolorum ſunt explicata. Obiectum Spei eſt auxilium, & potentia Dei, per quam homo ex vna parte adiuuatur, vt bene vtatur medijs à fide oſtenſis: *D. Tho. ib.* *D. Tho. ib.*

ſis; ex alia erigitur, vt ex tali bono vſu ſperet æternæ vitæ retributionem. Obiectum charitatis eſt Deus, & proximus.

Quæ forma harum virtutum? Reſpon. Ratio illa regulans hominem ad vltimum ſuum finem Deum per debita media obtinendum.

Quod efficiens illarum? Reſpon. Deus, à quo ſ infuſæ ſunt, ideo etiam dicuntur infuſæ.

ibidem. Quare dicũtur theologicæ? ℞. Quia hẽnt ꝓ obiecto Deũ, ideſt ſapientiam potentiam, & bonitatem Dei.

Quare hic Catechiſmus non tractauit de illis? ℞. Quia de fide dictum erat in Symbolo; De ſpe dicendum erat in oratione Dominicali; Hic vero de charitate tractatur, quia finis legis charitas eſt.

Nu. 3. De religionis virtute.

2. 2. qu. 81. art. 1 QVid per religionem hic eſt accipiendum? Reſp. Non ſtatus religioſorum, ſed virtus quædam, quæ circa cultum Dei verſatur.

ibid. Quare ita nominatur? Reſp. Religio dicta eſt à relegendo, quia illa, quæ ſunt diuini cultus, frequenter in corde ſunt reuoluenda.

ibid. Quomodo diffinitur? Reſp. Sic, eſt virtus per quã homines Deo debitũ cultũ, & reuerentiã exhibent.

ibid. Quis finis illius? Reſp. Exhibere debitum cultum Deo, ideſt gloria Dei.

ibid. Quis actus? Reſp. Dirigere ad dictum cultum recte exhibendum.

ibid. Quæ forma? Reſ. Ratio directiua ad eundẽ cultũ.

ibid. Quæ materia? ℞. Cultus qui Deo debitus eſt.

1. 2. qu. 81. 82. & ſeq Quibus actibus hic cultus determinatur. Reſp. Diuus Thomas enumerat iſtos vt magis principales; Deuotionem, orationem, adorationem, ſacrificium, oblationes, primitias, decimas, Votum, iuramentum, laudem, & alia huiuſmodi, quæ ad dicta reduci poſſunt.

2. q u. 63. Quod efficiens illius? Reſp. Partim deriuatur, & imperatur a virtutibus theologicis, partim etiam ſtudio, & exercitatione acquiri ab homine poteſt.

De

De obſeruantia huius pręcepti.

HOc præceptum obligat ad ſui obſeruantiam? Reſp. Obligat, ſed quia eſt affirmatiuum non obligat ad ſemper, ſed ſecundum rectam rationē pro loco, & tempore. *2.2.qu.33. art.2*

Populi ſunt inducendi ad hanc obſeruantiam? ℞. Omnino. *Cat. Deci num. 3.*

Qua ratione faciendum? Reſp. Primo Proponendus eſt cultus virtutum theologicarum, Secundo cultus interior religionis, vt deuotio &c. Tertio cultus Dei exterior. *2.2.*

Quomodo proponendus actus fidei? Reſp. Per Symbolum Apoſtolorum. *Cat. præf. nu.12.*

Actus Spei? Reſp. Per orationem dominicalem. *ibid.*

Actus charitatis? Reſp. Per obſeruantiam diuinę legis, & ſacram communionem. *ibid.*

Actus religionis interiores, qui præcipue proponendi? Reſp. Deuotio, oratio, humilitas, obedientia, & ſimilia. *2.2.q.81. &c. Catec. num. 4.*

Qui actus exteriores? Reſp. Miſſa, diuina officia, obſeruantia feſtorum dierum, & ieiuniorum, vſus ſacramentorum, eleemoſina, & alia ab Eccleſia inſtituta. *ibid.*

CAP. QVARTVM

De precepto Negatiuo.

QVænam de hoc præcepto conſideranda ſunt? Reſp. Duo. Pręceptum, & eius obſeruantia. *Seſſ.6. can. 20.*

Quænam eſt materia huius præcepti negatiui? ℞. Proxima ſunt omnia vitia, quæ ad dictas actiones ſint pertinentia. *Cat. pre 3. num.1. hic nu. 7.*

Quis eſt finis huius præcepti? Reſpon. Impedire omnes *ibid.*

omnes iniurias, & offenſas cordis humani contra Deum, aut ſanctos, aut res diuino cultui dicatas.

nu.3. &c.7. Quis actus illius? Reſp. Prohibere ſub grauiſſima obligatione dicta vitia, & offenſas.

num.7. Quomodo poſſunt cognoſci omnia vitia, quæ dicta ſunt? ℞. Conſiderando actus contrarios quatuor virtutibus iam explicatis.

num.7. Quinam actus contrariatur fidei? Reſp. Catechiſmus enumerat hos. Primo qui in hæreſim labuntur; Secundo qui non credunt ea, quę S. Mater Eccleſia credenda proponit; Tertio Qui ſomnijs, augurijs, cæteriſque ſuperſtitionibus, & vaniſſimis rebus fidem habent; Quarto Ignorantia miſteriorum fidei, quæ in Symbolo explicata ſunt.

num.7. Qui actus contrariantur Spei? Reſp. Ait Catechiſmus primo Deſperatio de æterna ſua ſalute, ſeu non confidere in Dei bonitate atque miſericordia; Secundo Nimia confidentia in diuitijs, in corporis valetudine, ac viribus, ac demum in rebus mundanis, ac in ſeipſo: Præſumptio etiam in diuina miſericordia & abiectio timoris de diuina iuſtitia: Item timere nimis creaturas veluti reges, dominos, ita vt hoc timore in Dei offenſam inducantur.

num.3 Qui contrariantur charitati? Reſp. Omne peccatum, ſeu offenſa Dei, qui enim offendit Deum, ſaltem mortaliter, odit illum, & inimicus fit illi; Item

D.Th.2.2. q.35. accid[illegible] voluntaria in dilectione Dei, & obſeruantia legis ipſius.

2.2.q.81. &c. Qui religioni? Reſp. Idolatria, ſuperſtitio, inobedientia, ingratitudo, Indeuotio, ſeu accidia voluntaria in cultu Dei, & alia huiuſmodi.

Nu. 2. De obſeruantia huius præcepti.

Seſſ.6.can. 20. HOc præceptum obligat ad ſui obſeruantiam? Reſp. Omnino.

1.2.q.33. art.2. Qualis eſt eius obligatio? Reſp. Semper, & ad Semper.

Qua-

Quare ſic? Reſp. Quia hæc, & alia vitia ſemper mala ſunt, & nemo poteſt bene vti illis, ideo ſemper a dictis eſt abſtinendum. *ibid.*

Quis eſt obſeruator huius præcepti? Reſp. Ille, qui abſtinet ſe ab omni actu, qui quatuor virtutibus dictis contrarius ſit. *ibid.* *Cate.nu.7.*

Quis diceturtranſgreſſor? Reſp. ille, qui in dictos actus ſcienter incurrat. *Cate.nu.7*

Si quis tentetur de aliquo actu contrario alicui dictarum virtutum, & ille non conſentiat, ſed reſiſtat, ne hoc præceptum tranſgrediatur, erit huius præcepti obſeruator? Reſp. Obſeruantia legis non minus poſita eſt in fugiendis vitijs, quam in ſectandis virtutibus; ideo talis actus erit obſeruantiæ, & ſi homo ſit in gratia, cum merito vitæ æternę eſſe poteſt. *ibid.*

Ille qui veneratur Angelos, Beatos, illorum imagines, ac reliquias, eſt obſeruator, an tranſgreſſor huius præcepti, in quo iubetur. Non habebis Deos alienos coram me? Reſp. De hoc fuſius in ſequentibus capitibus eſt dicendum.

CAP. QVINTVM.

De cultu & inuocatione ſanctorum.

QVæ differentia eſt inter cultum, ſeu venerationem, & inuocationem? Reſp. Veneratione damus, nempe honorem, & cultum: Inuocatione petimus, & recipimus, nempe patrocinium, & intercesſionem apud Deum. *ex ſeſſ. 25. cap. 2*

Illa verba, Me verum Deum coles, prohibent cultum, & venerationem ſanctorum, & Angelorum? Reſp. Non. *nu. 8.*

Illa, quæ ſequuntur, Alienis dijs cultum non adhibebis, prohibent illum? Reſp. Non. *num. 8.*

ibid. Quomodo eſt hoc? Reſ. Duplex eſt cultus, vel honor, alter debitus ſoli Deo. Alter qui Angelis, atque ſanctis debitus eſt: Hoc præceptum iubet, vt primus cultus ſoli Deo, & nulli alteri exhibitus ſit; de ſecundo nulla facit prohibitionem.

1.2.q.2.ar.2. Quid eſt honor, ſeu cultus? Reſp. Eſt teſtimonium virtuoſæ excellentiæ, quæ in ſubſtantia ſit rationali.

arg. ibid. Vbi eſt maior excellentia, ibi requiritur maior honor? Reſp. Ita eſt.

Quę differentia eſt inter excellentiam Dei & creaturarum? Reſp. Infinita diſtantia eſt.

Seſſ. 25.c.2 Cat. nu. 9. Angeli, & beati habent virtutis excellentiam? Reſp. Habent, propterea a Deo apud ipſum & ſupra omnes creaturas pręmio vitæ æternæ ſunt exaltati.

ibid. Cat. nu. 8. &c. Huic excellentiæ debetur honor? Reſp. Debetur, non tamen ille, qui ſoli Deo debitus eſt; quia excellentia creaturarum, cum excellentia Dei non eſt comparanda.

Cōc. & Catec. ibid. Eſſet iniuſtitia ſi honor debitus excellentiæ Dei daretur excellentiæ Angelorum, vel Beatorum? ℞. Omnino, quia honor excederet excellentiam illorum, & Deo, fieret iniuria. Ideo prohibetur hoc præcepto ne talis honor cuicunque creaturæ, vt creatura eſt, exhibitus ſit.

nu. 8. Poteſt declarari, quod prohibitio ſecundi cultus in prohibitione primi incluſa non ſit? Reſpon. Catechiſmus ita declarat; Quis adeo demens eſt, vt ſi rex prohibeat, ne quiſquam ſe, tanquam ſit rex, gerat, aut regium habitū, ſeu inſignia ferat; aut ſe regio cultu, atque honore affici patiatur, continuo putet nolle regem, vt ſuis magiſtratibus honos deferatur? Sic Deus cultum ſibi debitum prohibet ne cuiquam alteri tribuatur, honorem vero Angelis, & Beatis debitum illis tribui poſſe non ſolum non prohibet, ſed etiam permittit, ac iubet.

nu. 8. In Apocalipſi nonne legitur Angelos recuſaſſe, ne

ſe

ſe homines venerarentur? Reſp. Ait Catechiſmus. Ita feciſſe, quia ſibi eum honorem haberi nolebant quę ſoli Deo debetur.

Quomodo ergo in veteri teſtamento quidam angelos adoraſſe dicti ſunt? ℞. Illud verbum, Adoratio largo modo acceptum eſt pro cultu maioribus debito, vnde etiam quidam dicuntur reges adoraſſe, non autem pro eo, qui ſoli Deo debitus eſt. *nu. 8. & 9*

Nu. 2. De veneratione, & inuocatione ſanctorum Angelorum.

POteſt probari, quod angelis cultus, & inuocatio rectè conueniat? Reſp. Poteſt tum authoritate, tum exemplo, tum ratione.

Quomodo probatur authoritate? Reſpon. Primo ſcriptura docet in angelis reperiri maximas, excellenteſque prærogatiuas, veluti quod Deo aſſiſtāt: illi miniſtrent; a Deo in miniſterium mittantur, per illos gubernet homines, ab illis beneficia plurima hominibus conferantur, aliqui præſunt regnis, item Eccleſijs, & ciuitatibus; multi ſunt hominum cuſtodes, aliaquę huiuſmodi multa angelis a Scriptura tribuuntur, quæ cum dicant excellentiam virtutis, & dignitatis, item officium, & beneficium, & interceſſionem pro hominibus, merito ex Scriptura veneratio, & inuocatio illorum concedenda eſt; Deinde Sacrum Concilium Tridentinum ait, Patres vnanimi conſenſu id docere, & a Concilijs generalibus, quod ita ſit, eſſe decretum. *Catechiſ. n. 9. & 12.* *Seſſ. 25. c. 2.*

Quomodo exemplo? Reſp. Primo Iacob perijt benedictionem ſibi, & pueris ſuis ab angelo, cum quo luctatus erat in nocte; Secundo Docet Concilium, talem eſſe a primæuis Chriſtianæ religionis temporibus Catholicę & Apoſtolicę Eccleſiæ vſum: Multa quoque exempla ſanctorum virorum circa hoc habita ſunt. *num. 10.*

Quomodo ratione? Reſp. Sic. Obiectum, ſeu *nu. 9.*

cauſa honoris ſunt, primo excellentia virtutis, veluti excellens poeta; Secundo, Excellentia poteſtatis, veluti Reges, Tertio Excellentia beneficentiæ, veluti patres, ac matres: Vbi hæc tria ſunt, honor illis debitus eſt, iuxta ſapientum aſſertionem; Sed hæc omnia in Angelis ſunt, vt patet conſideranti, ergo honos illis, & veneratio debita eſt; Similiter, Vbi aliqui ſunt internuncij, ſeu intermedij inter Deum, & homines, ſeu inter reges, & populos, ibi licita eſt inuocatio, & recurſus ad illos; Sed angeli ſunt tales, vt patet ex ſcriptura, ergo illorum inuocatio licita eſt.

nu.9. Quid ait Catechiſmus de dignitate Angelorum? Reſp. Ait. Ipſi ſunt miniſtri Dei; Deus illorum opera non modo ad Eccleſiæ ſuæ, ſed etiam ad reliquarum rerum gubernationem vtitur; Eorum ope maximis tum animę tum corporis periculis quotidie liberamur; Ipſi maxima charitate nos diligunt; Regibus antecellunt; Prouincijs præſunt; Homines cuſtodiunt; pro illis orant; Preces, & lachrimas noſtras offerunt Deo.

Nu.3. De cultu, & inuocatione Beatorum.

nu. 11. IDem de cultu, & iuuocatione ſanctorum dicendum eſt? Reſp. Idem.

n.11.n.12. Catechiſmus quomodo hoc probat? Reſp. primo ait ex dictis de cultu, & inuocatione ſanctorum Angelorum idem de Beatis in Cœlo regnantibus poſſe probari: ſecundo, Ait authoritate Concilij

Seſſ.25.c.2 Niceni, Gangrenſi, ac Tridentini confirmari, tertio ſanctorum patrum vnanimi conſenſu quod etiam Concilium affirmat: quarto Antiquus vſus, & conſuetudo Eccleſiæ: quinto Ex ſacra Scriptura ſic: In ſacris literis multorum hominum vt Abraam, Dauid, S. Petri, S. Pauli laudes, & præconia celebrantur, cur ergo homines ad imitationem Scripturæ honorem illis non exhibebunt? ſexto Si, ait, pro ſa-

lute

lute hominum preces ad Deum faciunt, ſi multa eorum merito, & gratia Deus in nos confert beneficia; cur colendi, & inuocandi illos cauſam non habemus? Septimo Si gaudium eſt in Cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente; cur ciues cæleſtes pœnitentes non adiuuabunt, & rogati a nobis peccatorum veniam impetrabunt, & conciliabunt nobis Dei gratiam?

Catechiſmus reſpondet ne obiectionibus, quæ circa hoc fieri poſſent? Reſp. Reſpondet.

Si quis obijciat, Scriptura ait, Soli Deo honor, & gloria, quid reſpondet? Reſp. Ait, Eadem iubet honorare parentes, reges, præpoſitos, &c. ideo ibi Scriptura de ſummo tantum honore ſermonem habet. *nu. 9.*

Si quis dicat. Qui dat honorem Sanctis minuit gloriam Dei? Reſp. Ait, imo augetur, quia ſic ſpes hominum in Deum augetur, & homines ad imitationem ſanctorum, qui Deo altiſſime ſeruierunt, inducuntur. *nu. 11.*

Si dicatur Superuacaneum eſt ſanctorum, patrocinium, quod Deus ſine interprete præcibus noſtris occurrat? Reſp. Ait cum D. Aug. Imo Deus multa non concedit ſine mediatoris, ac deprecatoris opera, & officio; Veluti Abraam obtinuit pro Abimelec; Iob pro amicis; Moyſes pro polulo Hebræo; Cananea pro filia; atque idem in alijs plurimis. *nu. 12.*

Si dicatur, Adhibere ſanctos internuncios, & patronos, & interceſſores arguit inopiam, & imbecillitatem fidei noſtræ ad Deum? Reſp. Ait. Centurio à Chriſto ſingulari fidei præconio laudatus eſt, & tamen ſeniores Iudæorum ad ſaluatorem miſit, vt laboranti puero ſalutem impetrarent. *nu. 13.*

Si dicatur, D. Paulus ait, Vnus eſt mediator Chriſtus, ergo alij mediatores non ſunt adhibēdi, quia ſic gloria, & dignitas Chriſti mediatoris minueretur? Reſpon. Ait. Idem S. Paulus magno ſtudio fratrum viuentium precibus commendari cupiebat, quod *nu. 14.*

ſi orationes viatorum nõ minuebant gloriam Chriſti, multo minus deprecationes ſanctorum: Amplius augetur gloria Chriſti, quia ſancti in nomine, & per merita ipſius pro nobis intercedunt.

CAP. SEXTVM.

De cultu ſanctarum reliquiarum, & imaginum.

Seſſ.25.c.2. SAcrum Concilium quid docet de cultu, & veneratione ſanctarum reliquiarum? Reſpon. Ita decreuit; Sanctorum quoque martirum, & aliorum cum Chriſto viuentium ſancta corpora veneranda ſunt.

ibid. Affert aliquam cauſam? Affert plures: Primo eſt; quia dicta corpora fuerunt viua membra Chriſti, & templum Spiritus ſancti; ſecundo quia ad ęternam vitam ſuſcitanda ſunt, atque glorificanda; Tertio Quia per ipſa multa beneficia a Deo hominibus pręſtantur.

ibid. Damnat eos, qui contrarium ſentiunt? Reſpon. Damnat his verbis; Affirmantes ſanctorum Reliquijs venerationem, atque honorem non deberi, vel eas, aliaque ſacra monumenta a fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opes impetrandę cauſa Sanctorum memorias fruſtra frequentari, omnino damnandos eſſe, prout iam pridem damnauit, & nunc etiam damnat Eccleſia.

nu.15. Catechiſmus addit aliquas rationes? Reſp. Probat hoc primo ex ſcriptura, ſecundo ratione.

nu.15. Quomodo ex ſcriptura? Reſp. Quarto Regum cap. 13. Cadauer forte illatum in ſepulchrum Eliſei, cuius tacto corpore, ſubito reuixit, ergo per reliquias ſanctornm Deus mirabilia operatur, ex quo fit vt veneratione digna ſint.

Quomodo probat ratione? Reſp. Ita ait, Ad ſancto-

ctorum ſepulchra miracula multa efficit Deus Oculi, manus, omniaque membra infirmata in priſtinum ſtatum reſtituuntur; mortui ad vitam reuocantur, dęmones a corporibus eijciuntur; Quod ergo Deus ita exaltat, cur homines eidem venerationem non exhibebunt? Amplius ſi veſtes, ſi ſudaria, ſi vmbra ſanctorum, priuſquam e vita migrarent, teſte ſcriptura depulerũt morbos, vireſque reſtituerũt, quis negare audeat, Deum per ſacros cineres, oſſa, ceteraſque ſanctorum reliquias, eadem mirabiliter efficere? Et ſi hoc cur illi honos non eſt exhibendus. *4. Reg. 2. Acto. 19. Act. 5.*

Nu. 2. De cultu ſanctarum imaginum.

SAcrum Concilium quid docet de ſacris imaginibus? ℟. Ita decreuit; Imagines Chriſti, Dei paræ Virginis, & aliorum ſanctorum in templis prę ſertim habendas, & retinendas eiſque debitum honorem, & venerationem impertiendam; Non quod credatur ineſſe aliqua in ijs diuinitus, vel virtus pro pter quam ſint colẽdę, vel quod ab eis ſit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat a gentibus quę in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad proto typa, quę illę repręſentant, ita vt per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoramus; & ſanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneramur; Id quod Conciliorum pręſertim vero ſecundæ Nicenæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores eſt ſancitum. *Seſſ. 25.*

Quid in hoc decreto docet Concilium? ℟. Duo, primo ſanctis imaginibus cultum eſſe exhibendum; ſecundo explicat modum, quo talis cultus bene vel male traditus ſit: Et Catechiſmus idem & eiſdem verbis hic dicet. *ibid.*

Vſus imaginum poteſt eſſe bonus & malus? ℟. Poteſt; & malus in hoc primo pręcepto prohibetur, bonus vero proponitur ad virtutem. *ibidem. Cat. nu. 2 &c.*

Quibus

nu.16. 17. &c. Quibus verbis dictus malus vſus prohibitus eſt? Reſp. Illis; Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in Cœlo, & quæ in terra deorſum, neque eorum, quæ ſunt in aquis ſub terra; Non adorabis ea neque coles.

num. 17. Iſta verba prohibent omnino pingendi, fingendi aut ſculpendi artem? Reſp. Non.

num. 17 Quomodo ita eſſe per ſcripturam probatur? Reſp. Quia ex ſcriptura apparet, quod Dei iuſſu ſimulachra, & imagines affectæ ſint, veluti Cherubin, & ſerpentis ænei.

nu. 17. &c. Quid ergo Deus prohibet? R. Vetat, ne ſimulacra fiant, vt illis cultus, & adoratio tribuatur; Quod

n. 18. & 19 patet ex illis verbis, Non adorabis ea, neque coles.

Quis eſt malus vſus imaginum? Reſp. Ait Catechiſmus ex Concilio; Primo Si idola, & imagines tanquam Deus colantur, aut credatur ineſſe in ijs aliqua diuinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel demum ſi credatur, quod more gentium in illis ſpes hominum ſit collocanda; Secundo Si quis conetur diuinitatis formam aliquo artificio effingere, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit.

num. 24. Quis imaginum bonus vſus eſt? Reſp. Ex Concilio, & Catechiſmo habetur, bonum eſſe, primo ſi imagines fiant ad vtriuſque teſtaméti hiſtoriam explicandam, & cognoſcendam, atque ad eius memoriam renouandam; Secundo ſi occaſione imaginum diuinarum rerum memoria vel cognitione excitati ad colendum, atque amandum ipſum Deum vehementius inflammemur; Tertiò ſi imaginibus ſanctorum honor exhibeatur, vt eorum exemplo moniti ad eorũ vitam, ac mores nos ipſos conformemus.

num. 20 Perſonæ ſanctiſſimæ Trinitatis poſſunt quibuſdã ſignis exprimi? Reſp. Ait Catech. Poſſunt, ſi illis ſignis exprimantur, quibus in veteri, ac nouo teſtamento apparuerunt.

nu. 20. 21. 22. 23. Sub quibus ſignis hæc facta eſt apparitio? R. Ex

Da-

Daniele habetur, Quod antiquus dierum ſedit in Trono, antequam libri aperti erant. Et in nouo teſtamento Spiritus ſanctus ſub ſpecie columbę, & lin guæ tanquam ignis apparuit; Chriſtus vero, Beata virgo, & omnes ſancti in humana natura vixerunt; Angelos etiam in humana ſpecie pingere conſuetum eſt, quia ſic hominibus ſępius apparuerunt.

Quid per antiquum dierum ſignificatur? ℟. Aliquæ proprietates, ſeu actiones, quæ Deo tribuuntur, veluti æternitas, & infinita ſapientia, & iud icium de omnibus. *nu.20.*

Quare Angeli in humana ſpecie apparuerunt, atque pinguntur? Reſp. Primò vt intelligant fideles, quam ſint propenſi in humanum genus, & quā paratiad miniſteria Domini in homines exequenda. *nu.21.*

Quare Spiritus ſanctus in figura ignis, atque columbæ deſcribi ſolet? Reſp. Per ignem declaratur charitas, per columbam fęcunditas charitatis. *num.22.*

Ad quem finem Imagines Chriſti, B. Virginis, & ſanctorum iuxta ſuam corporalem naturam pinguntur? ℟. Ob illos fines, qui paulo ante dicti ſunt. *nu.23.*

Hæc de bono vſu imaginum populis ſunt explicanda? Reſp. Ita Catech. faciendum ait. *nu.24.*

CAP. SEPTIMVM

De præmio, & pęna appoſitis legi Dei.

Deus appoſuit præmium, vel pœnam toti legi, & ſingulis eius præceptis? Reſpond. Appoſuit. *nu.25.*

Quibus verbis? Reſp. Iſtis. EGO SVM. Dominus Deus tuus fortis, Zelotes, viſitans iniquitatē patrum in filios in tertiam, & quartam generationem eorum qui oderunt me; & faciens miſericor- *nu.25.* *Exod.20.*

diam

diam in millia ijs, qui diligunt me, & cuſtodiunt prę cepta mea.

nu.25.26. Hæc verba quomodo attinent ad primum præceptum? Reſp. Sunt Appendix illius, id eſt additio coniuncta illi, ita tamen, vt & alijs præceptis communis ſit.

nu.25.26. Quomodo probatur ad omnia præcepta pertinere? Reſp. Primò ratione, quia iuſtum erat, vt ſingulis præceptis premium, & pęna apponerentur; Secundò authoritate, quia illa vltima verba, & cuſtodiunt præcepta mea, non ad vnum tantum, ſed ad omnia referri perſpicuum eſt; Demum ex multis locis ſacræ Scripturæ habetur, quod obſeruatio omnium mandatorum ad ſalutem neceſſaria ſit.

Quid de hac appendice conſiderandum? ℟. Primò cauſæ illius, Secundo fructus, quos ex illa homines conſequi poſſint.

nu.25. Quod efficiens illius? ℟. Deus, quod illi magnam conciliat authoritatem.

præc. ipſū. Quæ forma? Reſp. Illa maieſtas authoritas, firmitas, qua data eſt.

nu.25.&c. Quis finis? Reſp. Impellere homines ad obſeruantiam legis, & cohibere illos à tranſgreſſione illius.

nu.26.27. Quis effectus? Reſp. Malis, & tranſgreſſoribus incutere timorem pęnæ, & diuinæ iuſtitiæ; Bonis, & obſeruatoribus legis afferre gaudium, & ſolamen ob ſpem retributionis, & diuinæ miſericordiæ.

verba ipſa. Quænam materia? Reſp. Hæc continet tria; Primò iudicem legis, Secundò pęnam tranſgreſſionis; Tertiò Pręmium obſeruantiæ.

nu.27.28. Quibus verbis explicatur maieſtas iudicis? ℟. Illis. Ego ſum Dominus Deus tuus fortis, & Zelotes.

nu.26.27.28. Quomodo fit hæc explicatio? Reſp. Primum verbum, Ego ſum, ſignificat Deum eſſe æternum, immortalem, immutabilem, & habere eſſe in ſeipſo: Illud, Dominus, oſtendit ſummum Dei dominium in omnia: Illud, Deus, ſummam maieſtatem, diuinitatem,

tem ſapientiam,& cætera,quæ Deo ſoli conueniũt: Illud, Tuus, Particularem ad homines relationem: Illud, fortis, maximam Dei potentiam in pęnis, ac prœmio: Illud, Zelotes, explicat Zelum Dei,ne ab hominibus contemnatur: Hæc autem duo vltima verba ſunt veluti duo potentes aculei ad impellendos homines tam bonos,quam malos,vt legem Dei obſeruent.

Quid per zelum Dei intelligi debet? Reſpon. Ait Catech. Non vllam animi perturbationem,ſed diuinum illum amorem, & charitatem, qua Deus nullã a ſe animam patitur impune fornicari: Quotquot autem ab eo fornicantur perdit: Ideo, ait, Zelus Dei erit tranquilliſſima eius ſinceriſſimaque iuſtitia,qua anima falſis opinionibus, prauiſque cupiditatibus corrupta repudiatur, & à Dei coniugio tanquam adultera remouetur. *nu.29.*

Ex quo oritur talis in Deo Zelus? Reſpon. Ait Catech. Ex maxima Dei charitate,qua primo diligit ſe, deinde nos propter ſeipſum. *nu.29. præc.2.n.1.*

Quomodo? Reſp. Quia diligit ſe,iuſtum eſt,vt ſollicitus ſit de gloria,& honore ſuo, & ne ab hominibus contemnatur: Quia vero ſumme diligit homines,nempe ſimili dilectione, qua ſponſus diligit ſpõſã,ſequitur,quod ſicut ſponſus ex magna dilectione habet Zelum,ne ſponſa alteri viro coniungatur,ita Deum eundem habere debet, ne anima cum alijs amatoribus fornicetur. *præc.2. nu.1.nu. 29.*

Quibus verbis in hac appẽdice pęna appoſita eſt? Reſp. In illis, Viſitans iniquitatem patrum in filios vſque in tertiam,& quartam generationem eorum, qui oderunt me. *nu.25.&c.*

Quid ſignificat illud verbum, Viſitans iniquitatem? Reſ. Diligentem,vt,ſic dicam,inquiſitionem, proceſſum,& iudicium,qualiter fieri ſolet cõtra eos in uiſitatione, qui magni criminis rei ſunt, *nu.30.*

Quid explicat illud verbum, Eorum,qui oderunt me? ℞. Omnes tranſgreſſores diuinæ legis,ſi tranſgreſ- *nu.33.*

greſſio mortalis ſit.

ibid. Illi omnes dicuntur habere odio Deum? Reſpon. Ita eſt.

nu.33. Quonam modo? Reſp. Odium nihil aliud eſt, quã velle malum, & offenſam; cum ergo omnis tranſgreſſio grauis ſit peccatum mortale, & omne tale peccatum ſit grauis offenſa, ſequitur, quod omnis tranſgreſſor legis, quia vult ipſam tranſgreſſionem velit offenſam Dei; hoc autem eſt odio habere illum.

nu.30.31. Quid ſignificant illa verba, Patrum in filios vſque in tertiam, & quartam generationem? Reſp. Grauitatem pęnæ, quæ etiam ad plures generationes extenſa eſt.

nu.31. Hæc pęna ad omnes poſteros deriuatur? Reſp. Ait Catech. Non ſemper ad omnes, vt patet de Ioſia, qui non luit pęnas parentum, ſed tamen eo mortuo pęnę parentum ita poſteris ſunt inflixæ, vt Deus ne filijs quidem Ioſiæ pepercerit.

nu.32. Qua ratione poteſt intelligi hęc pęnę deriuatio in filios, cum Deus apud Ezechielem dicat, quod filius non portabit iniquitatem patris? Reſpon. De hoc ita ait Catech. ex ſententia D. Gregorij, & ex communi conſenſu ſanctorum Patrum; Quiſquis praui parentis iniquitatem imitatur, etiam ex eius delicto conſtringitur: Quiſquis autem parentis iniquitatẽ non imitatur, nequaquam illius delicto grauatur; Vnde fit, vt iniquus filius iniqui patris non ſolũ ſua, quę addidit, ſed etiam patris peccata perſoluat, cum vitijs patris, quibus iratum Dominum non ignorat, ſuam etiam malitiam adiungere, non formidat; & iuſtum eſt, vt qui ſub diſtricto iudice vias parentis iniqui non timet imitari, cogatur in vita pręſenti etiam culpas parentis iniqui perſoluere.

nu.32. Catechiſmus hic loquitur tantum de pęnis in pręſenti vita collatis? ℞. De his clare exprimit; verum quia explicat peccata filiorum, qui ex imitatione parentum perpetrantur, ob talem immitationem grauiora reddi; poterit aliquo modo dici, quod peccata pa-

parentum in filios deriuata quoad culpam,& à filijs per imitationem perpetrata,aliquod pęnæ augmentum afferant in inferno, ideo Diues epulo nolebat fratres ſuos peccare, quia per illorum peccata pęna ipſius grauior reddebatur.

Catechiſmus tractat hic de pęna peccatorum tum damni,tum ſenſus,quę à Deo in inferno inflicta eſt? Reſp. Non,quia de hoc in articulo, 7. & 12. dictum ab illo fuit.

nu.2. De pręmio obſeruantibus legem Dei collato.

QVibus verbis Deus explicat præmium a Deo obſeruantiæ legis datum? Reſp. Illis, *Faciens miſericordiam in millia ijs, qui diligunt me, & cuſtodiunt mandata mea.*

Quare dicit Faciens miſericordiam? Reſp. Vt intelligatur,ſciendum eſt,quod Deus iuſtiſſime poterat cogere homines,vt ſibi,abſque vllo pręmio, ſeruirent: Dominus enim omnium eſt,& omnes in omnibus illi ſunt debitores: Homo igitur nulla ratione poteſt apud Deum mereri,niſi ipſe Deus ſua miſericordia dignetur bonis hominum operibus pręmium polliceri,vt modo facit; Concilium igitur ait, ideo per bona opera homines mereri vitam ęternã, quia à Deo per Ieſum Chriſtum fuit miſericorditer promiſſa. Addit,homines non poſſe mereri niſi mediante merito Chriſti illis communicato; hæc autẽ communicatio miſericordia eſt [illegible] adhuc;Tanta eſt Dei erga homines bonitas, [illegible] eorum velit eſſe meritum,quæ ſunt ipſius dona;be[illegible] go dicitur faciens miſericordiam. *Seſ.6.c.16*

Quare dicitur in millia? Reſp. Vt declaret Deum magis abundare in miſericordia, quam in iuſtitia, Iraſcitur enim tertiæ,& quartæ generationi, miſericordiam vero in millia impertit. *nu.32.*

Quare Deus iſta duo coniungit,Qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea? Reſp. Quia Chriſtus di- *n.33.& 34*

Digitized by Google

dixit, Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, dilectio enim Dei in obſeruantia legis ipſius poſita eſt; & hæc eſt prima ratio; quam alia ſequitur ex Catechiſmo, & eſt, quod illa legis obſeruantia, quæ non fit cum dilectione Dei, non eſt legis obſeruantia, & præmium hic promiſſum non conſequetur; Ideo ait Catech. Illa verba, Et ijs qui diligunt me, ſeruandæ legis modum, & rationem docet, neceſſe eſt enim eos qui legem Dei obſeruant eadem charitate, atq; amore, quo in Deum ſunt, ad eius obedientiam adduci.

nu. 34. Poteſt hoc clarius explicari? Reſp. Theologi dicunt, Obſeruantia legis alia eſt materialis, alia formalis; Materialis eſt, cum quis opera legis facit, ſed non ea intentione, vt legem obſeruet; vel ſine gratia, ac charitate illa facit; Formalis erit, ſi dicta opera cum gratia, ſeu charitate, & cum intentione obſeruandi legem efficiantur: Et ſit exemplum ſupra allatum; Quidam diligit filios, vxorem, parẽtes, &c. Sed non facit hoc, quia Deus præcepit; item talis in charitate non eſt; Iſte materialiter tantum, & non formaliter obedit Deo: Alius eadem facit, & eſt in charitate, ſed non mouetur ad hoc præſtandum ex Dei amore, nempe vt illi obediat, ſed ex humanitate, & inſtinctu naturę id facit; iſte aliquam habet formalitatem obſeruantiæ ſed non completam: Alius ex charitate, & cum dicta intentione talia præſtat; iſte dicetur formaliter obſeruare; & huic merces prom[illegible]a eſt; qu[illegible]eus vult iſta duo vnita, qui diligunt n[illegible]quod [illegible]aritatem requirit; & cuſtodiunt mandata [illegible]od denotat ſcientiam, & intentionem obſeruandi mandata Dei: Et hoc plurimum expedit obſeruare.

Catechiſmus hic tractat de præmio vitæ eternæ? Reſpon. Non, quia de illo in articulo duodecimo dictum eſt.

nu. 3. De

Nu.3. De fructibus qui ex hac appendice percipi poſſunt.

QVinam fructus ex hac appendice percipi poſſunt? Reſp. Plurimi, & maximi. *nu.* 26. 27.

Expedit vt populis a Parochis explicentur? Reſp. Omnino, & hoc in ſingulis præceptis. *nu.*26.

Eſt eadem ratione tum bonis, tum malis proponenda? Reſpon. Ait Catechiſmus non, ſed diuerſa ratione. *nu.* 26.

Quomodo perfectis confert vtilitatem? ℞. Ait Catechiſmus Perfectis, qui ſpiritu Dei aguntur, eique prompto, & alacri animo parent, hæc appendix inſtar eſt cuiuſdam lætiſſimi nuncij, & magnum argumentum propenſæ in nos diuinæ voluntatis: Agnoſcunt enim ſui amantiſſimi Dei curam, qui nunc præmijs, nunc pœnis, ad ſui cultũ, & venerationem homines prope compellat: Agnoſcunt immenſam eius in ſe beneuolentiam, qui ſibi imperare, ſuaque opera ac diuini nominis gloriam vti velit: Neque ſolum agnoſcunt, ſed magna ſpe ſunt, illum, cũ quod vult, iubeat, etiam daturum vires, quibus legi ipſius parere poſſint. *nu.*26.

Quid ait de Carnalibus? Reſp. Ait. At carnalibus, qui nondum ſpiritu ſeruitutis liberati ſunt, magiſque metu pœnarum, quam amore virtutis abſtinent à peccatis, eius appendicis ſenſus grauis, & acerbus eſt; quamobrem [illegible] ſunt pijs exort[illegible]onibus ſubleuandi, & quò lex ſpectat, q[illegible] cendi. *nu.* 26.

Quis fructus vel effectus illor[illegible]m, Deus fortis, & Zelotes? Reſp. Ait Cat[illegible] duo verba, fortis, & Zelotes, ſunt veluti duo aculei, quibus homines tam carnales, quam ſpirituales ad obſeruandam legem incitentur: Cui enim certo perſuaſum eſt, Deum eſſe fortem, illud Dauidis occurret, Quo ibo a ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam; ideo timore Dei afficietur: Similiter ſi quis de ſua infirmitate diffidat, quod Diaboli tentationes valeat *nu.* 27. 28.

ſupetare, conſiderans Dei fortitudinem, cuius auxilium preſto hominibus eſt, in virtute confirmatus euadet: ideo ex tali verbo maximi fructus percipi poſſunt: Ex altero etiam, nempe, Zelotes, duplex fructus percipi poteſt: primus eſt, vt cognoſcamus ſummam Dei erga nos charitatem, ſicque ad illum ſumme diligendum maxime accendamur: Alter eſt, vt homines adeo cupidi diuini cultus, atque honoris, fiant vt zelantes potius, quam amantes dici poſſint, illius exemplo qui dixit; zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum; imo vero Chriſtum ipſum imitentur, cuius illud eſt, zelus domus tuæ comedit me.

Sacrum Concilium proponit aliquos fructus ex conſideratione præmij, vel pænæ prouenientes? R. *Seſſ. 6. cã. 8* Proponit ſequentes; primo docet per gehennę metum peccatores dolere de peccatis, abſtinere ab illis, & confugere ad miſericordiam Dei; ſecundo De- *ibid.* clarat hæreſim eſſe, affirmare, quod malum ſit propter gæhennæ metum abſtinere à peccatis, & mo- *Seſſ. 6.* ueri ad obſeruandam diuinam legem; tertio Expli- *cap. 6.* cat per pęnas à Deo comminatas produci in pecca- *ibi. & Seſſ.* toribus timorem diuinæ iuſtitiæ, quo ait, vtiliter *14. cap.* concutiuntur; quarto Docet per dictum timorē peccatores induci ad contritionem peccatorum, & ad propoſitum obſeruandi diuinam legem; ſexto Docet, homines vtiliter, & virtuoſe per conſiderationem præmij [illegible] ad [illegible] opera bona obtinen- *Seſſ. 6. c. 16* da; ſep[illegible] iuſtis ex bonis eorum ope- *Seſſ. 6. can. 26.* ribus ex[illegible] ſperare æternam retributionem: octauo Præ[illegible] Parochis, & alijs curam anima- *Seſſ. 5. c. 2.* rum gerentibus, vt populis pęnam vitiorum, & præmium virtutum proponant.

DOCTRINA
Catechiſmi Romani,
IN SECVNDVM
Decalogi præceptum.

QVænam eſt materia huius tractationis? Reſp. Secundum Decalogi præceptum, & eius obſeruantia, atque in obſeruantia; Item appendix illius.

Quis finis? Reſpon. Finis immediatus eſt accommodare doctrinā veram ſecundi præcepti, vt recte, faciliter, & vtiliter populis proponatur: Poſt hunc ſequitur alius finis, nempe vt tali auxilio & Parochi rectius doceant, & populi vtilius doceantur: Hunc vero ſequitur alius finis, vt populi de hoc præcepto instructi in obſeruantiæ ſemper incumbant. *Cat. in præfat. & hic per totum.*

Quis modus huius tractationis? Reſp. Accommodatus fini iam dicto. *ibid.*

Quanam ratione? Reſp. Summiſtæ, & Theologi plures materias ad hoc præceptum reducunt; veluti iuramentum, votum, blaſfemiam, & ſimilia; Catechiſmus vero, vt recte dirigat Parochos, ſolum ea proponit, quæ vtilius populis explicantur; & potiſſimum de iuramento multa explicat, quia de hoc iudi- *hic nu. 2.*

cat expedire, vt à Parochis magna cum diligentia eius doctrina diſtincta populis propoſita ſit.

Catechiſmus in quot capita diuidit tractationē? Reſp. In ſequentia,

Primum, Ob quam cauſam datum ſit ſecundum præceptum, & quare debeat explicari.

Secundum, De ſecundo præcepto, eiuſque diuiſione, & explicatione.

Tertium, De obſeruantia, & inobſeruantia præcepti affirmatiui.

Quartum, De inobſeruantia præcepti negatiui.

Quintum, De Iuramento.

Sextum, De bono, & malo vſu illius.

Septimum, De voto, & de blaſphemia.

Octauum, Explicatur appendix ſecundi præcepti.

CAPVT PRIMVM

Quare datum ſit ſecundum preceptum.

nu.11 SEcundum preceptum [illegible] ote dici incluſum in primo? Reſp. Ait Catech[illegible] , In primo diuinæ legis præcepto, quo Deum [illegible] ancteque colere iubemur, hoc, quod ſecundo [illegible] ſequitur, neceſſario cōtin[illegible] Nam qu[illegible] ſibi honorem tribui vult, idem poſtul[illegible] uno verborum honore proſequamur, proh[illegible] e contraria.

nu.1. Quare ergo Deus dedit hoc præceptum? Reſpon. Ait, Deus, vt rei magnitudinem declararet, & exprimeret, quam grauiter offendi, & magnifice laudari verbis, & lingua poſſit, item quam ſit iuſtum, vt non ſolum cor, ſed etiam lingua in diuinis laudibus occupetur; Hanc de ſuo ipſius diuino, & ſanctitatis pleniſſimo nomine honorando legem ſeparatim ferre,

re,idque nobis diſertis, & perſpicuis verbis præſcribere voluit.

Quid Parochi ex hoc conijcere poſſunt? ℞. Ait. *nu.2.*
Nequaquam ſatis fore, ſi hac de re generatim loquantur; ſed circa hoc præceptum diuitius commorandum, ita vt diſtincte, dilucide, & accurate ſit explicatum.

Quare tanta diligentia neceſſaria eſt? Reſp. Ait. *nu.2.*
Quia contra hoc præceptum paſſim, & grauiſſimè, blaſfemia, & periurio ab hominibus peccatur.

Quibus verbis hoc aſſerit de Blaſfemia? Reſp. Il- *nu.2.*
lis. Neque verò nimia hæc diligentia cenſenda eſt, cum non deſint, qui adeo errorum tenebris obcæcati ſint, vt quem Angeli glorificant, ei maledicere nō vereantur; neque enim lege ſemel lata deterrentur, quominus Dei maieſtatem quotidie imminuere, imo ſingulis pene horis, ac momentis impudentiſſime audeant.

Quibus verbis periurandi abuſum oſtenditur? *nu.2.*
℞. Illis, Quis nō videat, omnia iureiurando affirmari, omnia imprecationibus, & execrationibus referta eſſe, vſque adeo vt nemo fere vel vendat aliquid, vel emat, vel negotium aliquod gerat, qui non iuſiurandi religionem interponat, Deique ſanctiſſimum nomen millies, vel in re leuiſſima, & inani temere non vſurpet? Quod ſcelus quam graue ſit Parochus, vt ſæpius fideles admoniti ſint, ſumma diligentia curare debet.

CAP. SECVNDVM.

De ſecundo præcepto.

QVare hoc præceptum poſt primum datum eſt? *nu.1.*
Reſp. Quia poſt præceptum datum cordi, recte præceptum datum linguę ſuccedere debet.

nu. 1. &c. Quis finis illius? Reſpon. Gloria Dei, & vtilitas hominum.

num. 3. Quomodo gloria Dei? Reſpon. Quia datur præceptum de illa, nempe vt Deus ore laudetur.

vt de Dec. dictum eſt. Quare vtilitas hominum? Reſp. Quia obſeruantia huius præcepti magnum homini confert meritum, & vtilitatem.

nu. 1. & 3. Quis actus, ſeu effectus huius præcepti? Reſp. Impellere, & dirigere linguam hominis ad Deum ſummis laudibus celebrandum.

nu. 3. Quæ materia? Reſp. Remota ſunt omnes homines, ſeu lingua omnium hominum in ordine ad Deũ conſiderata; Minus remota eſt vſus, vel abuſus linguæ; Proxima ſunt omnes virtutes, & vitia, quæ in lingua in ordine ad Deum conſiderantur.

nu. 2. De Lingua, & eius vſu.

Expedit conſiderare de lingua? Reſp. Expedit, quia declarat materiam huius præcepti.

Lingua hominum habet[illegible] quod priuilegium à Deo ſuper linguam animalium? Reſp. Habet priuilegium locutionis, quod maximum beneficium eſt.

Quomodo poteſt huius beneficij magnitudo conſiderari? ℞. Obſeruando, quibus commodis homines priuarentur, ſi omnes, veluti ſunt animalia, muti eſſent.

ar. 1. peri. Vſus linguæ in [illegible] ſitus eſt? ℞. In locutione, ſeu pr[illegible]tione v[illegible]orum.

ibid. Quid [illegible]? ℞. Eſt vox explicatiua eorum, quę ſunt in a[illegible]a ſiue c[illegible]eptuum, ſiue paſſionum, ſiue affectionum.

ex Cathe. nu. 1. & 5. Quis finis locutionis? Reſp. Manifeſtare ea, quæ in animo latent.

idẽ prec. 4. Propter quid hæc manifeſtatio homini data eſt? ℞. Ob triplicem cauſam; prima eſt, vt cultus, quem oculte cor exhibet Deo, per linguam publice exhibeatur eidem, Secunda, vt ſuperiores, ſeniores, ſapiẽ

tio-

tiores, parentes, & illi; qui curam aliorum habent; poſſent inferiores inſtruere, & docere, prout oportet; Tertiò. Vt per vſum verborum inter homines commercium, & mutua officia haberi poſſent.

Auditus correſpondet locutioni, & aures linguę? Reſp. Ita eſt. *ex nu. 5.*

Quis finis auditus? Reſp. Idem qui linguæ, nempe primo per auditum poſſe audire diuina officia, & laudes, quæ ab alijs Deo ſunt datæ; Secundò, vt homo poſſit ab alio inſtrui, & doceri. Tertio, vt per auditum commercium cum loquentibus habeatur. *ex nu. 5.*

Scripturæ, & libri pertinent ad linguam, & auditum? Reſp. Ita eſt, qui ſcribit enim officio iungitur loquentis, qui legit locum tenet auditoris. *ex nu. 5.*

Sufficitne vt homo corde det cultum Deo? R. Cũ homo totus ſit Dei, totus etiam in cultu diuino ſe debet occupare; Cum autem in homine partes ſeu facultates principales ſint cor, lingua, & manus, ſeu corpus aut exterior homo; merito tum cor, tum linguam, tum exteriorem in cultu Dei ex iuſtitia neceſſe eſt occupari. *præc. 1. nu. 1. & præc. 3 n. 1.*

Nu. 3. De virtutibus, & vitijs circa linguam in ordine ad Deum.

HOmo poteſt bene, & male vti lingua, & auditu, in ordine ad Deum? R. Ita eſt. *nu. 2. & 6*

Egit directione, vt bene, & non male [illegible]tur? Reſp. Omnino. *ibid.*

A quonam datur hæc directio? [illegible] ſecundo Decalogi præcepto. *nu. 3.*

Quomodo datur? R. Præcipiendo [illegible]utes, quæ dirigunt bonum vſum, & prohibendo vitia, in quibus malus linguæ vſus erga Deum poſitus eſt. *nu. 3.*

Quibus virtutibus præcipitur bonus linguæ vſus? Reſ. Quatuor dictis in primo præcepto, nempe fide, ſpe, charitate, religione. *ex dict. pr. 1.*

Poteſt probari, quod ita ſit? Reſpon. Poteſt duplici *2. 2. q. 81*

art.1.ad1. ratione; Prima eſt D. Auguſtinus D. Thomas Catechiſmus & alij docent, cultũ Dei a virtutibus Theologicis, & à religione ordinari; ideo D. Auguſt. ait, Deus colitur fide, ſpe, charitate; D. Thomas a his virtutibus homo dirigitur in Deum.; Catechiſmus ait primum præceptum præcipit cultum Dei, & præcipit virtutes fidei, ſpei, & charitatis; ex quo omnino ſequitur, quod in dictis virtutibus, quas poſtea ſequitur Religio, cultus Dei complete directus ſit: Cũ ergo lingua det cultum Deo, omnino per eaſdẽ virtutes talis cultus, & nõ per alias eſt dirigendus. Alia ratio eſt talis, Locutio profert ad extra ea, quæ intus in corde latent; ergo cultus externus à lingua prolatus non erit aliud, quam cultus internus cordis, vnde Deus cultum linguæ ſine cultu cordis ab homine non acceptat; ergo cum ſit idem cultus per eaſdem virtutes eſt dirigendus, nempe per quatuor modo dictas, à quibus cultus cordis conſtitutus eſt.

Catech. pc. 1. nu. 4.

præc. 2. n. 1.

arg. ibid. Quænam erunt vitia, in quibus linguæ cõtra Deũ abuſus poſitus eſt? ℞. Vitia, quæ quatuor virtutibus dictis contraria ſunt; ſemper enim Vitiũ virtuti contrarium eſt.

arg. ibid. Quomodo hoc eſt? Reſp. Si quis loquatur, audiat, legat De Deo, vel laudet illum, ſecundum quod à virtutibus dictis præſcriptum eſt, locutio illa cum virtute erit; ſi quid proferat contra aliquam illarum, vt ſit in blaſfemia, & periurio, & alijs, tunc vitioſa locutio dicenda eſt.

De præcepto affirmatiuo, & negatiuo.

num. 3. SEcundum præceptum diuiditur in affirmatiuum, & negatiuum? Reſp. Omnino ratione iam dicta.

num. 1. Quodnam eſt negatiuum? Reſpon. Hoc, Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum; cui appoſita eſt appendix, quæ in fine dicetur.

nu. 3. Quem ſenſum habet hoc præceptum? ℞. Ait Catech. talem, Nemo diuinum nomen contemnat, ne

mo

Digitized by Google

mo illud in vanum aſſumat, neue per ipſum aut falsò, aut fruſtra, aut temerè iuret.

Quod eſt affirmatiuum? Reſpon. Ait hoc; Nomen Dei eſt honorandum, ac per illud ſanctè iurandum. *nu.* 3.

Quænam materia, & finis affirmatiui? ℟. Virtutes iam dictæ ſunt materia, finis vero eſt per illas regulare bonum vſum linguæ in ordine ad Deum. *nu.* 1.

Quæ materia & finis negatiui? ℟. Vitia contraria dictis virtutibus materia ſunt; finis eſt per prohibitionem illorum, omni onde medio tollere malum linguæ vſum in ordine ad Deum. *arg. ibid.*

Quid per nomen Dei hoc loco intelligendum eſt. ℟. Ait Catech. Non debent intelligi litteræ, ſeu ſyllabæ, aut nudum ipſum verbum, ſed illud, quod ab ipſo verbo, & nomine, Significatum eſt, nempe ſempiternam vnius ac trini numinis maieſtatem, atque diuinitatem. *nu.* 4.

Cum Deo multa impoſita ſint nomina, veluti Dei, Domini, Omnipotentis, & ſimilium, quare hic de nomine in ſingulari, quaſi de vno tantum, præceptum datum eſt? ℟. Catech. ait. De omnibus, quæ Deo tribui ſolent, in[illegible] gendum eſt præceptũ, quia parem, eandemq; ve[illegible] rationem habent omnia.

Prima petitio orationis Dominicæ concordat cum hoc præcepto? Reſpon. Concordat & differt. Quia enim in vtroque de ſanctificatione diuini nominis agitur conu[illegible] ſed quia in hoc Deus præcipit, in illa hom[illegible] differentia eſt. *de orat. do. ler.* 1.

Explicatio vnius [illegible] plicationem alterius? Reſp. Ita eſt.

CAP. TERTIVM.

De obſeruantia præcepti affirmatiui.

Expedit, vt omnes fideles intelligant, quomodo diuino nomini debitus honor lingua adhibeatur? *nu.* 4

tur? Reſp. Ait Catech. Rem vtiliſſimam, & perneceſſariam ad ſalutem, qualis eſt hæc, fideles ignorare nulla ratione fas eſt.

nu. 5. Eſt ne multiplex ratio laudandi diuinum nomē? Reſp. Eſt.

nu. 5. Hæc multiplicitas poteſt ad aliqua capita reduci? ℞. Ait Catech. In his quinque capitibus, quæ modo propoſita erunt, vis, & pondus videtur eſſe omnium, in quibus ratio diuinę laudis continetur.

nu. 5. Quodnam eſt primum caput diuinæ laudis? ℞. Ait. Primo laudatur Deus, cum in omnium conſpectu, Deum, ac Dominum noſtrum fidenter confitemur, Chriſtumque ſalutis noſtræ authorem, quēadmodum agnoſcimus, ita etiam prædicamus.

ex nu. 5. Ad quam virtutem pertinet hoc caput? ℞. Ad fidem, confeſſio enim actus fidei eſt.

nu. 5. Illi, qui docent alios legendo, ſcribendo, concionando, inſtruēdo veritates Euangelij, & ea, quæ pertinent ad Deum explicando, laudant illum in hoc primo capite? ℞. Ita eſt, Ideo Catech. ait. Prædicamus.

ibid. Illi, qui cum alijs, & co[illegible]js loquuntur de Deo, laudant illum? ℞. Laudant.

ibid. Idem eſt de illis, qui inter [illegible]ęreticos & infideles, vel malos Chriſtianos pa[illegible] & fidēter ſe eſſe Chri[illegible]nos Catholicos, & diuinæ [illegible]egis obſeruatores declara[illegible]? ℞. Idem.

nu. 5. Cu[illegible], In omni[illegible]m? ℞. Vt declararet, primum [illegible]inem lo[illegible] vt cultus interior cordis occu[illegible], in [illegible]nium tum hominum, tum ange[illegible]um creaturarum publicus mediante l[illegible]gua efficiatur.

nu. 5. Cur ait, Sicut c[illegible]noſcimus, ita prædicamus? ℞. Vt oſtendat finem diuinæ laudis, quæ Deo per os datur, eſſe, vt conceptus cultus in corde occultus, publice per os Deo exhibeatur, quod eſt dicere officiū linguæ eſſe ea, quæ in corde latent, alijs quoque manifeſtare.

Quod

Quod eſt ſecundum caput? Reſp. Hoc, ait Catech. Cum verbo Dei, quo eius voluntas enunciatur, ſanctè, & diligenter operam damus; in eius meditatione aſſidue verſamur; ſtudioſe illud addiſcimus, aut legendo, aut audiendo, perinde vt cuiuſque perſonæ, aut muneri aptum, & conſentaneum eſt: *nu.5.*

Ad quam virtutem pertinet hoc caput? Reſp. Ad fidem. *arg.16.*

Quomodo differt à primo? Reſpon. Primum dicit actum fidei per locutionem, hoc autem dicit actum fidei per auditum, & lectionem; fides enim eſt ex auditu; Auditus autem per verbum Dei. *ibid.*

De quonam verbo Dei eſt ſermo? ℞. De ſcripto, & non ſcripto, ideo ait legendo, & audiendo. *nu.5.*

Poſſunt explicari verba Catechiſmi? ℞. Poſſunt ſic, Primò proponit actum virtutis generalem, Secundò diuidit in actus particulares, Tertiò, Declarat modum eliciendi dictum actum. *nu.5.*

Quis eſt actus generalis? ℞. Ait, Dare operam verbo Dei. *nu.5.*

Quomodo ſubdiu[illegible] hunc actum? Reſpon. Si primo ait, Da[illegible] n verbo Dei fit dupliciter vno modo lege[illegible] alio audiendo; Audire autem legere fit ob duplicem finem, nempe vel vt medi[illegible] mur ea, quę à verbo Dei ſunt explicata; vel vt illa diſcamus; illud eſt magis exercitatorum; iſtu[illegible] qui minus ſapiunt [illegible] *in.5.*

Qua ratione exprimit modum [illegible] verbo & danda opera eſt? ℞. Multis verb[illegible] tur dec[illegible] intentionem talem habendam e[illegible] ad verbo Dei opera datur, nempe occupari [illegible] verbo, quia Dei voluntas in illo enũciata, & explicata eſt, vnuſquiſque autem debet maxime ſtudere, vt voluntatẽ Dei cognoſcat, & faciat: Secundò, Ait cum ſanctitate, & diligentia operam dandam eſſe; Tertiò, Ait, Aſſidue in hoc verſandum; Quarto, Ait, tali modo verbo Dei incumbendum, qualis vel perſonæ cuiuſque, vel muneri, ſeu officio conueniat. *nu.5.*

Ter-

Digitized by Google

nu.5. Tertium caput quale eſt? ℞. Tale. Tunc diuinum nomen veneramur, cum officij, & religionis cauſa diuinas laudes celebramus, ac de omnibus rebus tũ proſperis, tum aduerſis Deo ſingulares gratias agimus.

nu 5. Quot actus ad hoc caput reducuntur? ℞. Tres, primus eſt, Dei laudes celebrare, veluti Orationem Dominicam, Symbolum Apoſtolorum, ſalutationem Angelicam, Coronam, Roſarium, Litanias, officium Beatæ Virginis, vel magnum, & alia plurima huiuſmodi recitare, ea intentione, vt Deo laudes perſoluantur, ſiue hoc fiat ex voto, ſiue ex deuotione: Secundus, Actus eſt, In rebus proſperis Deo gratias agere, a quo beneficia tunc accipiuntur? Tertius, Idẽ præſtare in aduerſis, ſicut fecit Iob, qui in maxima afflictione dicebat, ſit nomen Domini benedictum.

ex nu.5. Iſti actus ad quem virtutem referri debẽt? ℞. Ad charitatem, atque religionem, res enim bonæ ſunt tum diligendæ, tum laudandę, & laus oris ex dilectione cordis ſæpius originem habet. Laudare etiã, [illegible]m beneficia conferuntur, ex charitate erga benefactorem deriuatur; Sed la[illegible] um in Aduerſis [illegible]um maxime dilectionis eſt.

num.6. Quomodo explicãtur actus quarti capitis? ℞. Sicque minus nomen Dei honoratur, ſi fidẽter ope[illegible] imploramus, qua nos, aut a malis liberet, aut ad ea[illegible]em fortiter perſe[illegible] conſtantiam aut robur la[illegible]

arg. ibid. Ad q[illegible] m illi actus referuntur? Reſp. Ad ſpem[illegible]

nu. 16. Qui actu[illegible] ũr in quinto capite? Reſp Vota, & Iuramenta ſi recta ratione habita ſint.

Quare Deus per iuramentũ honoratur? ℞. Quia cum ad aliquam veritatem confirmandam Deũ inuocamus in teſtem, aperte confitemur, quod Deus a nobis vt infallibilis veritas inuocatur; hoc autem

2.2. qu.89. res maxime eſt honoris.

2.2. qu.88. Ad quam virtutem iſte actus reduci debet? ℞. Ad re-

religionem, vt infra dicetur.

Votum refertur ad eandem? Reſp. Ita eſt. Vota enim ad Dei cultum ſunt inſtituta.

Iſti omnes actus ſunt meritorij & virtuoſi ſi fiāt ea intentione, vt Secundi præcepti obſeruantia adimpleatur? Reſp. Singuli tales eſſe poſſunt. *Seſſ. C. c. 16*

CAP. QVARTVM.

De obſeruantia præcepti negatiui.

QVomodo quis obſeruabit præceptum negatiuum? Reſp. Si in loquendo, vel ſcribendo, vel legendo de Deo, & ſanctis, & rebus ſacris nihil omnino proferat, quod fidei, ſpei, charitati, aut religioni contrarium ſit. *ex ſuprad.*

Erit virtus, ſi quis ſibi imponat ſilentium pro tēpore, ne lingua in aliquod verbū incidat, quod Dei gloriam minuére poſſit. Reſp. Erit. *ibid.*

Si quis cuſto[illegible] ſuam, ne quid cōtra hoc p[illegible] ceptum dicat, e[illegible] tis? ℞. Erit.

Quibus mod[illegible] catur contra hoc præceptu[illegible] ℞. Catech. ait ſequ[illegible] tibus.

Primò, Peccatum eſt blasfemia in Deum, vel S[illegible]ctos, & hoc grauiſſimum eſt. *[illegible] 29.*

Secundò, Periurium, vel indebitum iuramentū, vel inobſeruantia debiti iuramenti. *nu. 20.*

Tertiò, Inobſeruantia voti legitime facti abſque rationabili cauſa. *nu. 23.*

Quartò, Aſſumere nomen Dei, vel loqui de Deo, & ſanctis ſine reuerentia, vel cum irreuerentia. *nu. 3.*

Quintò, Negligere verbum Dei, ſacram Scripturam, lectionem illius, ſacras conciones. *num. 27.*

Sextò, Summa iniuria verbo Dei fit, ſi ſacra Scriptura à recta, & germana eius ſententia ad impiorum dogmata, & hæreſes flectatur; Item ſi libros ta- *ibid.*

lia

eſſe hæc quatuor ; Affirmatio, Negatio, Promiſſio, & Comminatio; hæc enim ſunt materia proxima , & vera; Remota autem ſunt res, de quibus affirmatur, vel negatur, vel fit promiſſio, aut Comminatio, & hoc eſt notandum.

Quare notandum? ℞. Quia innumerabiles non ſolum de populo, ſed etiam de clero grauiter errant, ex ignorantia huius diſtinctionis.

Quomodo errant? Reſp. Grauitatem, & leuitatem materiæ nō recte attendentes, ideo periurīū in materia leui, & ſine damno aſſerentes eſſe veniale.

Non ne qui falſo iurat in materia leui venialiter peccat? Reſp. Loquendo de materia remota poteſt eſſe leuis, proxima vero hanc materiæ leuitatem non habet.

Quomodo eſt hoc? Reſp. Sit exemplum ; Vnus iurat ſic, Per Deum, Cœlum non eſt. Alius ſic; Per Deum formica hic non eſt ; Materia remota ſunt Cœlum, & formica, & hæc formica reſpectu Cœli materia modica eſt ; Materia proxima eſt vtriuſque negatio ; & hæc ita eſt negatio in vno ſicut in alio ; ideo negatio de formica non eſt minus falſa, quam negatio de cœlo : Et quia Deus non inuocantur in teſtem de formica, ſed de affirmatione, vel negatione illius, ideo licet formica ſit minor Cœlo, affirmatio tamen de illa tanta res eſt ; quanta affirmatio de Cœlo.

Quomodo declaratur, quod dicta affirmatio &c. materia iuramenti ſit? Reſp. Ex hoc quia qui iurat de formica, adducit Deum in teſtem, quod vera ſit ſua negatio de formica, Illud autem eſt vera materia iuramenti, de quo Deus adducitur teſtis.

Quod eſt efficiens iuramenti? Reſp. Homo mediante lingua. *nu. 2. &c.*

Quis effectus iuramenti? Reſ. Facere fidem eius quod dicitur, vel proponitur; qui enim iurat prætendit a ſe dictorum facere fidem, Alius effectus eſt obligare ſe. *num. 7.*

Quis

Omnes dicti modi habent uim iuſiurandi? Reſp. Ait Catechiſmus. Neque propterea negamus nonnullas ex his formulis ita accipi poſſe quaſi iuſiurandi vim non habeant. *nu.9.* 467

Nu.2. De diuiſione iuramenti.

QVotuplex eſt iuramentum? Reſp. Duplex aſſertorium, & promiſſorium, ſeu comminatorium. *nu.10.*

Quale eſt aſſertorium? Reſp. Cum de re præſenti aut præterita affirmatur vel negatur. *nu.10.*

Quale promiſſorium, & comminatorium? Reſp. illud, quod futurum tempus ſpectat, nempe cum in futurum aliquid pollicemur, vel comminamur. *nu.10.*

In quo conueniunt hæc iuramenta? Reſpon. In fine, & forma, & efficiente; omnia enim intendunt facere fidem, & confirmare ſermonem, & eodem modo fiunt, nempe Deum in teſtem inuocando. *ex nu.7.10 17.*

Quomodo ergo differunt? Reſp. Ex parte materiæ, Hæc enim in aſſertorio ſunt negatio vel affirmatio: In promiſſorio promiſſio, in comminatorio, comminatio. *nu.10.*

CAP. SEXTVM.

De vſu iuramenti.

VSus iuramenti poteſt eſſe bonus [illegible] malus? ℟. Poteſt, & ſi eſt bonus dicitur iuramentum, ſi malus, & contra veritatem dici ſolet. Periurium. *hic.nu.2.6 7.&c.*

Quid conſiderandum de vſu iuramenti? Reſp. Tria, primo de vſu in cōmuni conſiderando cauſas illius: ſecundo de bono vſu; tertio de malo vſu illius.

Quænam eſt materia vſus iuramenti? Reſp. Ipſum iuramentum, Eſt enim illud, quo quis vtitur. *num. 2. 6. 7.&c.*

F Quo-

ibid. Quodnam efficiens? Reſp. illi, qui iurant, ipſi enim iuramento vtuntur.

nu.15. Quinam vtuntur iuramento? Reſp. Ait Catech. homines communiter; ſecundo Apoſtoli; tertio Angeli; quarto Ipſemet Deus illo vſi ſunt.

nu.7. A quo fuit introductum iuramentum? ℟. Ab hominibus.

nu.7. Quid induxit illos ad hoc? ℟. Neceſſitas probandi, quod dicebatur.

nu.7. Et vnde hæc neceſſitas? ℟. Quia vnus homo alteri dicenti non credebat.

ibid. Quare hoc? ℟. Ait Catech. cum D. Griſoſtomo, quia mundus plenus erat perfidia, malitia, & iniquitate nemo facile ad credendum adducebatur.

nu.7.n.16. Iuramentum dat remedium ad hoc? ℟. Dat, quia vbi perfidia hominis non ſuadet, veritas incommutabilis Dei ſuadere valebit.

nu.1. Pueris iuramentum eſt exhibendum? ℟. Non ante decimum quartum annum, quia ad illud recte vtendum apti non ſunt.

nu.6.7.16. Quis finis vſus iuramenti? ℟. Idem, qui iuramen-
17. ti; ſicut enim finis calami, & vſus illius idem eſt, ita & de iuramento.

ibid. Finis dicti vſus eſt confirmare, probare, perſuadere, quod dicitur? Reſp. Eſt effectus, ſed etiam finis recte dicetur.

n.6.7. &c. Quis propriè finis erit? Reſp. Alius eſt finis boni; Alius [illegible] vſus.

nu.16.&c. Qui[illegible] boni? Reſp, Neceſſitas, vel virtuoſa vtilitas pr[illegible]is.

n.13.18.19. Quom[illegible] neceſſitas? Reſp. Si neceſſarium ſit fidē facere de aliqua re, & hæc fides ſine iuramento fieri non poteſt, tunc vſus iuramenti neceſſitatem finem habebit.

arg.nu.13. Qua ratione virtuoſa vtilitas? Reſp. Si Secundum
15.18.19. virtutem ſit, & valde vtile, vt quis de aliqua re perſuadeatur, & hoc ſine iuramento recte fieri non poteſt, tunc ſi quis iuret talis iuramenti vſus pro fine

ha-

habebit virtuoſam vtilitatem.

Quis finis mali vſus? Reſpon. Vitioſa voluptas, *nu.2.*
vel vtilitas.

Quomodo voluptas? Reſp. Quia delectatur vane *ibid.*
in tali vſu iuramenti.

Quo pacto vtilitas? Reſp. Quia vult acquirere ali- *nu.2.*
quod bonum, vel fugere aliquod malum, vel damnum, per malum vſum iuramenti, vt in emptoribus, & venditoribus contingit.

Quænam forma vſus iuramẽti? Reſp. Alia eſt for *nu.11.&c.*
ma mali, alia boni vſus iuramenti.

Nu.2. De bono vſu iuramenti.

IN quo conſiſtit bonus vſus iuramenti? Reſpon. In *num.2.13.*
quatuor cauſis illius. *18.19.*

Quid requiritur ex parte finis? Reſp. Vt iuramentum dirigatur ad neceſſitatem, vel virtuoſam vtilitatem probandi, vel perſuadendi, quod dicitur.

Quid ex parte materiæ? Reſp. Vt iuramentum re *nu.8.&c.*
cte fiat inuocando verum Deum.

Quid ex parte agentis? Reſp. vt iurans aptus ſit ad *nu.13.*
iurandum, vti fieri oportet.

Quænam forma boni vſus? Reſp. Hæc conſiſtit in *11.nu.*
tribus nempe vt iuramentum fiat. In veritate, iu- *&c.*
dicio, & in iuſtitia; Hęc enim tria dicuntur [illegible]
vel conditiones vel circunſtantię virtu[illegible]amẽti.

Iſta tria ſunt de eſſentia iuramenti? [illegible]on. Non, *argu.nu.8.*
ſed de eſſentia boni vſus illius *& 11.*

Vbi ſunt iſta tria erit bonus [illegible]s? Reſpond. *n.11.&15*
Semper.

Quis docuit ita eſſe iur[illegible]um? Reſp. Deus, Hieremiæ capitulo quarto. *nu.11.*

Poteſt eſſe bonus vſus ſiue vna dictarum conditio *nu.11.15.*
num? Reſp. Non. *&c*

Vſus, qui habet has conditiones, erit ſemper vir- *n.11.&15*
tuoſus? Reſpon. Semper, & ex illo gloria Deo ſequetur.

nu.16. Quomodo ſequetur? Reſp. Ait Catech. Iuſiurandum originem ducit à fide, qua homines credunt Deum totius veritatis eſſe authorem, qui nec decipi vnquam poſſit, nec alios decipere, cuius oculis nuda ſunt omnia, & aperta, & qui poteſt omnes cum ſua iniuria mentientes ita punire, vt ad nihilum redigantur; Hac igitur fide homines imbuti Deum veritatis teſtem adhibẽt, cui fidem non habere impium & nefarium eſt.

Nu.3. De veritate Iuramenti.

nu.12. QVid eſt iurare in veritate? Reſp. Eſt eſſe verum illud, quod iuratur; & ille qui iurat ita eſſe arbitretur, non quidem temere, aut leui coniectura adductus, ſed certiſſimis argumentis. Ita Catechiſmus.

ibid. Quid notandum in his verbis? Reſp. Quod tria ad veritatem iuramenti requiruntur, & Primò quod verum ſit illud, quod iuratur. Secundò quod iurans ſciat verum eſſe; Tertiò, Quod ſciat ex certis argumentis, non ex leui coniectura.

nu.12. In iuramento promiſſorio neceſſaria eſt veritas? Reſp. Omnino.

ibid. Quomodo erit cum illa? Reſp. Qui iuramento aliquid promittit, ſi cum iurat, ita animatus eſt, vt cũ tempus aduenerit, id re pſa præſtet & promiſſum exoluat, [illegible] que aduenie[illegible] tempore facere curat, cũ veritate iu[illegible] aſſe dicen[illegible]r.

ibid. Si quis [illegible]t facere ſine animo obſeruandi promiſſum [illegible] veritate? Reſp. Non.

ibid. Si quis promittat cum iuramento facere aliquid, veluti ſoluere centum tali tempore, & habet animũ paratum ad faciendum, ſi poſſet, ſed certo ſcit, ſe nõ poſſe, iurat cum veritate? Reſp. Non, quia ſcit promiſſionem non fore veram.

ibid. Si quis tempore iuramenti habebat animum adimplendi promiſſum, & ſperabat poſſe adimplere, ſed

ſed non accidit illi, vt cogitabat, ideo reipſa non poteſt, dicetur iuraſſe cum veritate? Reſp. Dicetur, ſi abſque culpa ſua inhabilis factus eſt.

Si quis promiſſionem iuratam non ſeruet de conſenſu illius, cuius intereſt, dicitur facere contra veritatem? Reſp. Non, quia creditor poteſt concedere dilationem. *arg. ibid.*

Si quis promiſsionem iuratam non ſeruet, quia, etſi tempore iuramenti licita erat, poſtea tamen mutata rerum conditione, illicita facta eſt, dicetur ſine veritate iuraſſe? Reſp. Non. Quia iuramentum non eſt vinculum iniquitatis. *nu. 12.*

Nu. 4. De iuſtitia & iudicio in iuramento.

IN quonam iuramento potiſsimum requiritur iuſtitia? Reſp In promiſſorio, & comminatorio. *nu. 14.*

Quid eſt iurare cum iuſtitia? Reſp. Iurare quod iuſtum eſt. *ibid.*

Quando aliquis iurat, promittendo, aut comminando, ſe facturum aliquid iniuſtum, vel inhoneſtũ, tenet iuramentum? Reſp. Non. *ibid.*

Tenetur ad obſeruantiam illius? Reſp. Non. *ibid.*

Peccat, qui iurat facere rem iniuſtam, veluti homicidium? Reſp. Peccat, & ſi non habet intẽtionem occidendi eſt vnum tantum peccatum, nempe contra ſecundum præceptum; Si vero vult occidere, duo peccata ſunt, vnum contra ſecundum, aliud contra præceptum quintum. *nu. 24.*

Qui promittit licita iuramento, tenetur obſeruare? Reſp. Tenetur modo iam dicto. *nu. 12.*

Iurare in iudicio eſt idem, quod iurare apud magiſtratus in foro exteriori? Reſp. Non. *ex nu. 13.*

Quid eſt aliud? Reſp. Eſt iurare cum iudicio rationis, ideſt non temere, aut inconſiderate, ſed conſulto, atque mature. *ibid.*

Quid debet fieri vt cum iudicio iuretur? Reſpon. Primò iuraturus debet conſiderare, vtrum neceſsitate *ibid.*

tare cogatur, nec ne, remque totam accurate expendere, an huiuſmodi ſit, vt iureiurando indigere videatur.

ibid. Si quis vel odio, vel amore, vel aliqua animi perturbatione ad iurandum inducatur, erit iurare cum iudicio? Reſp. Non: quia paſsio, & iuditium rationis valde diuerſa ſunt.

ibid. Qui iurat debet ſpectare locum, & tēpus, & alia permulta, quæ rei, quam debet iurare, adiuncta sūt? Reſp. Debet. Et ſi non facit, Ait Catechiſmus iuramentum non erit cum iudicio, ſed præceps, ac temerarium.

nu.13. Illi, qui in re leuiſsima, & inani, praua quadā conſuetudine, paſsim iurant dicuntur iurare cum iudicio? Reſp. Non.

nu.13. Venditores, qui, vt carius vendant, cum iuramento laudare, & emptores, qui vt vilius emant, cum iuramento vituperare res venales paſsim ſolent, iurāt cum iudicio? Reſp. Non.

Nu.5. Dubitationes circa vſum iuramenti.

nu.18. & 19. QVomodo vſus iuramenti poteſt dici bonus, cum Chriſtus Matthæi 5. dixerit, non eſſe iurandum omnino? Reſp. Ait Catech. His verbis non eſt dicendum, quod iuramenti vſus omnino damnetur, quia & ſancti, & Deus ipſe, vt in ſcripturis habetur, iurarunt; ſed intelligendum eſt, Chriſtum repræhendiſſe per uerſum Iudęorum iudicium qui exiſtimabāt nihil in iur mento cauendum eſſe præter mendacium, & ideo de rebus leuiſsimis, & nullius momenti ſæpius iurabant, & ab alijs iuramentū exigebant: Hunc morem Chriſtus redarguit, docetque non eſſe iurandum omnino, niſi cogat neceſsitas.

nu.19. Chriſtus nonne dixit, Sit ſermo veſter eſt, eſt, nō, non, quod autem amplius eſt à malo eſt, quomodo ergo bonus eſt vſus iuramenti? Reſpon. Ait Catech. Quia propter humanam imbecillitatem iuramentum

tum inſtitutum eſt, reuera à malo prouenit, quia aut iurantis inconſtantiam indicat, aut contumaciam illius, cuius cauſa iuratur, qui ſine iuramento, vt credat, adduci non poteſt.

Poteſt clarius explicari? Reſp. Poteſt ſic. Aliud eſt *ex Cat. nu. 18. & 19.* loqui de iuramento, aliud de vſu illius: Chriſtus non loquitur de iuramento, ſed de vſu illius, ait enim nolite iurare: Circa vſum aliud eſt dicere, Ne iuretis omnino, ſic enim totaliter vſus iuramenti prohiberetur; Aliud ſi dicatur, Nolite omnino iurare, Hoc enim requirit voluntatem abſtinendi, ſe omnino ab vſu iuramenti ob reuerentiam diuini nominis, qui fruſtra, & in vanum non debet in teſtem inuocari; Quod ſi quis ob neceſſitatem iuret, tunc cauſa talis vſus non eſt voluntas, ſed neceſsitas: Chriſtus ergo per illud verbum, Nolite, non prohibet iurare ex neceſſitate, ſed ex ſola voluntate, & animi leuitate: Amplius, Aliud eſt dicere, Iurare eſt à malo, aliud eſt malum; primum dicit originem iurâdi eſſe à malo, vt dictum eſt, ſed non dicit eſſe ſemper malum; ſicut vſus medicinæ eſt à malo, ſed nõ ſemper malus, imo aliquando bonus, ita eſt de vſu iuramenti: Adhuc, Iſta propoſitio Iurare eſt malum, ſic ponatur dicti gratia, poteſt duobus modis conſiderari, vno quidem ſic, Iurare, abſolute loquendo, ideſt, non conſiderando an ſit, vel non ſit cauſa iurandi, eſt malum, & in hoc ſenſu vera eſt, quia iurare abſque eo, vt examinetur an cauſa adſit iurandi, malum eſt; Alio modo poteſt conſiderari non abſolute, ſed cum hac limitatione, Iurare ex cauſa, & neceſſi[illegible] cum debitis conditionibus, & requiſitis [illegible], & tunc iſta propoſitio eſt falſa, vt ex ſcrip[illegible] ipſa apparet, & hoc modo à Catechiſmo, quæ di[illegible] ſunt explicantur.

Frequens vſus iuramenti eſt licitus? Reſp. Ait Catec. *nu. 6. & 7.* Non. Sicut enim corpori medicamenta adhibere frequenter, & in ſanitate non expedit, ſed tunc tantum, cum eſt neceſſe, ita de iuramento, quod ad

modum medicinæ ſe habet; Ideo ſi ſæpius adhibeatur, tantum abeſt, vt proſit, quod etiam magnum detrimentum affert. Infinita enim fere mala ex iurandi nimia conſuetudine emanare, & ſacrarum litterarum authoritate, & ſanctiſſimorum Patrum teſtimonijs comprobatur.

nu. 2. Parochi debent ſæpius de hoc populos admonere? Reſp. Ita ait Catechiſmus.

Nu. 6. De malo vſu iuramenti.

n. 11. & 15 Poteſt dari certa regula ad malum vſum iuramenti cognoſcendum? Reſp. Poteſt.

ibid. Quænam eſt? ℞. Hæc quotieſcumque iuramento deeſt vel veritas, vel iuſtitia, vel iudicium, tunc vſus iuramenti malus eſt. Si nulla deſit, malus non erit.

nu. 21. 22. Quomodo iuramento deeſt veritas? Reſp. Ait Catech. Primò qui ſcit aliquid eſſe falſum, & iuramento affirmat eſſe verum, vel è contra, dicitur contra veritatem iurare? Secundò, Qui credit aliquid eſſe falſum, quod tamen verum eſt, & iurat eſſe verum, mentitur, quia ſcienter contra id, quod putat eſſe verum, iurat. Tertiò, Ille, qui iurat, quod verum exiſtimat, & tamen re uera falſum eſt, niſi quantum potuit curam, & diligentiam adhibuerit, vt rei veritatem inueſtigaret; Hic ſua negligentia peccat contra præceptum? Quartò, Qui iuramento promittit ſe facturum aliquid, ſed non habet animum faciendi, vel ſcit rem a ſibi non eſſe poſſibile, vt illud faciat.
Nu. 23. Quintò [illegible] promiſſiones non obſeruet, quando n[illegible] vel impotentiæ, vel conſenſus eius, cuius inte[illegible] non excuſatur.

nu. 20. Iſta omnia ſunt peccata mortalia? Reſp. Sunt, quia ſemper iurare contra veritatem, etiam in re leuiſſima, & ſine damno alicuius, imo etiam cum vtilitate, veluti ad ſaluandam vitam eius, qui in iuditio reus capitis eſt, vel ad euitandum aliquod magnum malum, quod ſibi immineat, eſt mortale, &

in

in hoc vt dictum fuit paruitas rei non excuſat, niſi forte in obſeruantia promiſſionis iuratæ, tunc enim paruitas rei à mortali poterit excuſare.

Quomodo iuramento deeſt iuſtitia. Reſp. Primò, Cum aliquid iniuſtum, ſeu peccatum iuratur, veluti ſi quis iuret occidere inimicum; Secundò, Cum quis iurat, ſe non obtemperaturum præceptis Dei, veluti non dare pacem inimico illam petenti, cum debet. Tertiò, Si iuret non obtemperaturum conſilijs Euangelicis, cuiuſmodi ſunt, quæ ad celibatum, & paupertatem hortantur; Tali enim iuramento diuina conſilia contemnit & violat, ideo ad eius obſeruantiam non tenetur. *num. 24.*

Iuramentū, in quo deeſt iuſtitia, ſemper erit mortale? Reſp. Semper qui iurat committere peccatum mortale, peccat mortaliter; & eſt duplex peccatum mortale, vt dictum eſt, ſi habeat animum ita faciendi: Si vero iuret committere peccatum veniale, veluti furari quadrātem, ex paruitate rei veniale erit: Qui vero iurat contra conſilia ex contemptu illorū, ratione talis contemptus mortale erit.

Quomodo deeſt iu[illegible]iam? Reſp. Quando ſine cau- *nu. 13.*
ſa, vel neceſſitate, vel virtuoſa vtilitate, vel debita di- *nu. 25.*
ligentia, atque conſideratione, & reuerentia, vel ex leuibus coniecturis i[illegible]ratur, & de hoc ſupra dictum eſt.

Eſt mortale iurare abſq [illegible] iudicio? Reſp. Tunc tātum eſt mortale, cum homo [illegible] tali inconſideratione exponit ſe periculo iurandi, quod falſum eſt.

Qui iurat per falſos Deos pec[illegible]ſp. Peccat, *nu. 26.*
quia vero Deo iniuriam facit, d[illegible]s & mendaces Deos tanquam verum De[illegible]atur.

CAP.

modum medicinæ ſe habet; Ideo ſi ſæpius adhibeatur, tantum abeſt, vt proſit, quod etiam magnum detrimentum affert. Infinita enim fere mala ex iurandi nimia conſuetudine emanare, & ſacrarum litterarum authoritate, & ſanctiſſimorum Patrum teſtimonijs comprobatur.

nu.2. Parochi debent ſæpius de hoc populos admonere? Reſp. Ita ait Catechiſmus.

Nu. 6. De malo vſu iuramenti.

n.11.&15 POteſt dari certa regula ad malum vſum iuramenti cognoſcendum? Reſp. Poteſt.

ibid. Quænam eſt? ℞. Hæc quotieſcumque iuramento deeſt vel veritas, vel iuſtitia, vel iudicium, tunc vſus iuramenti malus eſt. Si nulla deſit, malus non erit.

nu.21.22. Quomodo iuramento deeſt veritas? Reſp. Ait Catech. Primò qui ſcit aliquid eſſe falſum, & iuramento affirmat eſſe verum, vel è contra, dicitur contra veritatem iurare? Secundò, Qui credit aliquid eſſe falſum, quod tamen verum eſt, & iurat eſſe verum, mentitur, quia ſcienter contr[illegible]id, quod putat eſſe verum, iurat. Tertiò, Ille, qui iurat, quod verum exiſtimat, & tamen re uera falſum eſt, niſi quantum potuit curam, & diligentiam adhibuerit, vt rei veritatem inueſtigaret; Hic ſua negligentia peccat contra præceptum? Quartò, Qui iuramento promittit ſe facturum aliquid, ſed non habet animum faciendi, vel

Nu.23. ſcit re[illegible]a ſibi non eſſe poſſibile, vt illud faciat. Quintò [illegible]as [illegible]ratas promiſſiones non obſeruet, quando n[illegible]ia vel impotentiæ, vel conſenſus eius, cuius inte[illegible] non excuſ[illegible]ur.

nu.20. Iſta omnia ſunt peccata mortalia? Reſp. Sunt, quia ſemper iurare contra veritatem, etiam in re leuiſſima, & ſine damno alicuius, imo etiam cum vtilitate, veluti ad ſaluandam vitam eius, qui in iuditio reus capitis eſt, vel ad euitandum aliquod magnum malum, quod ſibi imminear, eſt mortale, &

in hoc vt dictum fuit paruitas rei non excuſat, niſi forte in obſeruantia promiſſionis iuratæ, tunc enim paruitas rei à mortali poterit excuſare.

Quomodo iuramento deeſt iuſtitia. Reſp. Primò, Cum aliquid iniuſtum, ſeu peccatum iuratur, veluti ſi quis iuret occidere inimicum; Secundò, Cum quis iurat, ſe non obtemperaturum præceptis Dei, veluti non dare pacem inimico illam petenti, cum debet. Tertiò, Si iuret non obtemperaturum conſilijs Euangelicis, cuiuſmodi ſunt, quæ ad celibatum, & paupertatem hortantur; Tali enim iuramento diuina conſilia contemnit & violat, ideo ad eius obſeruantiam non tenetur. *num. 24.*

Iuramentū, in quo deeſt iuſtitia, ſemper erit mortale? Reſp. Semper qui iurat committere peccatum mortale, peccat mortaliter; & eſt duplex peccatum mortale, vt dictum eſt, ſi habeat animum ita faciendi: Si vero iuret committere peccatum veniale, veluti furari quadrãtem, ex paruitate rei veniale erit: Qui vero iurat contra conſilia ex contemptu illorũ, ratione talis contemptus mortale erit.

Quomodo deeſt in[illegible]iam? Reſp. Quando ſine cauſa, vel neceſſitate, vel virtuoſa vtilitate, vel debita diligentia, atque conſideratione, & reuerentia, vel ex leuibus coniecturis iuratur, & de hoc ſupra dictum eſt. *nu. 13.* *nu. 25.*

Eſt mortale iurare abſq[illegible] iudicio? Reſp. Tunc tãtum eſt mortale, cum homo [illegible] tali inconſideratione exponit ſe periculo iurandi, quod falſ[illegible] eſt.

Qui iurat per falſos Deos pec[illegible]ſp. Peccat, quia vero Deo iniuriam facit, du[illegible]os & mendaces Deos tanquam verum De[illegible]atur. *nu. 26.*

CAP.

CAP. SEPTIMVM

De voto & de blaſfemia.

QVare Catechiſmus tam multa de iuramento, tã
praua tractat de voto? Reſp. Ob duplicem cau-
ſam, prima eſt, quia vera doctrina de iuramento plu
rimis incognitã eſt? de voto autem non eſt ita diffi-
cilis; Altera eſt, quia plurimi ob dictam ignorãtiam
peccant contra iuramentum, quod in voto locum
non habet.

ex nu.23. Cur tractatio de voto ad ſecundum præceptum
reduci ſolet? Reſp. Quia ordinarie votum fit verbis
ſiue corde, ſiue ore prolatis; Verba autem ad hoc
ſecundum præceptum relata ſunt.

2.2. q. 88. Quid de voto conſiderandum? Reſp. Primò de vo
art.1. to & cauſis illius, Secundò, De eiuſdem obſeruãtia.

Quomodo diffinitur votum. Reſp. Sic, eſt promiſ-
ſio facta Deo de meliori bono.

ibi. art.7. Quotuplex votum? Reſpon. Duplex, Solẽmne, &
ſimplex.

ibid. Quot modis fit ſolemne? Reſpon. Duobus nempe
per ſuſceptionem ordinis ſacri, & per profeſſionem
in religione approbata.

Simplex quotuplex dici[illegible]? Reſp. Triplex, Reale,
in quo fit promiſſio de re, veluti de eleemoſina; Per-
ſonale, in quo obligatur perſona, veluti ad ieiuniũ;
vel oration[illegible]m; & mixtum, in quo fit promiſſio de
re, & perſ[illegible] [illegible]lu[illegible] peregrinatio, & eleemoſina.

2.2. q. 88. Quę nam [illegible] [illegible]eria voti? Reſpon. Remota ſunt
art.2. res, & perſon[illegible] [illegible]xima ſunt actiones circa res, &
perſonas virtuoſ[illegible] vel vitioſæ.

ibid. Quomodo actio vitioſa eſt materia voti? Reſpon.
Cum quis vouet non committere talem actum vi-
ibi. ar.1 tioſum, veluti non lu[illegible]dere, non fornicari.

ibi. art.3. Quæ forma? Reſp. Illa promiſſio quæ Deo fit.

Quis finis, & ef[illegible]ctus? Reſp. Obligare ſe ad præ-
ſtan-

ſtandum, quod voto promiſſum eſt. Eſt etiam finis dare gloriam Deo, in cuius honorem ſępe vota dicta ſunt. *Cat. nu. 23*

Quod efficiens? Reſp. Vouens. *D. Tho. ibi.*

Requiritur in vouente vſus, & aduertentia rationis? Reſp. Requiritur, ideo qui non habent vſum rationis, vouere non poſſunt. *ibi. D. Th.*

Quomodo quis dicitur obſeruare votum? Reſp. Si faciat quod Deo promiſit. *Cat. nu. 23*

Quo pacto peccatur cõtra votum? Reſp. Duobus præcipuè nempe non adimplendo, vel nimis differendo quod promiſſum eſt. *D. Th. 2. 2. q. 88. ar. 3. ad 3.*

Tranſgreſſio voti eſt peccatum mortale? R. Quando eſt de re notabili, & nulla cauſa legitima excuſat, mortale erit.

Nimia dilatio, quando erit peccatum? Reſpon. Si quis promiſit Deo, ſe aliquid ſtatim, vel ad tale tempus facturum, tunc ſi abſque cauſa non facit peccatum eſt; Si vero non expreſſit tempus, tunc peccabit quando contra conſcientiam, & dictamen rectę rationis nimium differet adimplere. *Cat. nu. 23*

Quænam cauſæ poſ[illegible] excuſare ab obſeruantia voti? Reſp. Multæ, vt ſequentes. *2. 2. q. 88. art. 3. ad 3.*

Prima impotentia, veluti ſi quis vouit ieiunare, ſed infirmitate non poteſt.

Secunda, Si votum ſit impeditiuum maioris boni vel maioris obligationis, v[illegible] artifex ſi non [illegible] alere familiam adimplendo votum eleemo[illegible], vel peregrinationis, tenetur magis obedire [illegible] præcepto Dei de alenda familia, quam propri[illegible] eleemoſinæ, & peregrinationis. *2. 2. q. 88. art. 2.*

Tertia, Si votum ſit in [illegible] eius, veluti vxor vouet eleemoſinam [illegible] bonis mariti abſque conſenſu illius; Idem de filio, & ſeruo. *ibi art. 8.*

Quarta, Si obligatio voti ſublata ſit.

Quot modis obligatio voti auferri poteſt? R. Tribus, commutatione, irritatione, & diſpenſatione.

Quid eſt commutatio? Reſp. Eſt mutatio materiæ voti *ibi. art. 12.*

voti in aliam materiam;& poteſt fieri vel in æque bonum,& tunc in commutante requiritur poteſtas,& ex parte vouentis cauſa, vt debeat ſic commutari: Vel ſit in maius bonum, veluti ieiunium ordinariũ in ieiunium cum pane, & aqua, & hæc commutatio etiam ab ipſo vouente fieri poteſt.

ibi.art.12. Quid eſt diſpenſatio? Reſpon. Eſt declaratio, quod aliquis ad obſeruantiam voti non teneatur, & fit à ſuperiore habente iuriſdictionem, vt ſunt Epiſcopi, & Summi Pontifices, & ad diſpenſandum requiritur cauſa,& poteſtas.

ibi.ar.8.& 9. Quid eſt irritatio? Reſp. Eſt voti anichilatio,& poteſt fieri à marito, patre, & prælato religioſorum; Maritus enim poteſt irritare omnia vota vxoris tam realia,quam perſonalia,quæ ſibi ſunt præiudicialia, quatenus talia ſunt: Pater ante annos pubertatis, ideſt duodecimum in femina, & decimum quartũ in maſculo completos,poteſt irritare omnia,& quęcunque vota tum realia, tum perſonalia; quæ vero poſt dictum tempus facta ſunt poteſt irritare,cum ſibi præiudicialia exiſtunt; Prælatus religioſorũ omnia illorum vota poterit irr- are, quæ poſt, vel ante profeſſionem facta ſint.

Nu. 2. De blaſfemia.

nu.2. B... ſfemia eſt graue ...eccatum? Reſp. Ait Cate-ch... nus grauiſſim... um.

ibid. Quid e... ...ſfemia? Reſp. Verbum aperte iniurioſum ... ...n, vel ſanctos.

ibid. Cur d... ...perte? Reſp. Quia ex ipſomet verbo iniuria ... dir... ... enim blasfemia in Deum, vel ſanctos pro... eſt.

2.2.qu.13. art.1. Quot modis verbum poteſt dici blaſphemia? Rꝶ. Duobus, nempe vel ex parte ſignificati, & eſt quando verbum ſignificat turpia, vel inhoneſta de Deo, ac ſanctis; vel etiam ſignificat falſa, veluti tribuendo Deo, quod illi non conuenit; vel negando de eo

quod

quod illi conuenit ; Alter modus eſt ex parte affe-
ctus, veluti ſi quis affectu iniurioſo proferat verbum,
etiam veri ſignificati, vt ſi dicat, o Deus bone, ſimili
affectu, ac ſi diceret Deus iniuſte.

Blaſphemia, cui virtuti opponitur ? Reſp. Ait D. Thomas fidei, actus enim fidei eſt confeſſio diuinæ veritatis, blaſphemia vero contra veritatem Dei verba profert. *ibidem.*

Quis effectus blaſphemiæ ? Derogare diuinæ maieſtati. *num. 29.*

Eſt peccatu[illegible] mortale ? ℟. Mortaliſſimum. *ibidem.*

Eſt grauius [illegible]omicidio ? Ait D. Thomas eſt. *2. 2. qu. 13. art. 3*

In veteri [illegible]tamento, quæ pœna ill[illegible] inferebatur ? Reſp. Mor[illegible]

CAP. OCTAVVM

[illegible] explicatione Appendicis.

QVænam eſt [illegible] appoſita ſecundo præcepto ? Reſp. [illegible]que enim habebit inſon[illegible]tem Dominus eum, qui [illegible]umpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra. *num. 30*

Quę conſideranda de ill[illegible] ? [R]eſp. Primo ipſ[illegible] Appendix, Secundo Vſus illius. *ibid.*

Quænam materia illius ? ℟. [illegible]mota [illegible]nt homines, qui lingua ſecundum præcep[illegible] in[illegible]ant ; Proxima eſt pœna dictis tranſgreſſo[illegible] [illegible]minata. *ibidem.*

Quibus verbis comminatur pœn[illegible] [R]eſp. Illis, Neque enim habebit inſontem, ideſt ſine pœna. *ibid.*

Quę forma ? ℟. Illa authoritatiua pęnę cōminatio. *ibid.*

Quod efficiens ? Reſp. Summus omnium Dominus fortis, ac potens. *ibid.*

Quis effectus ? ℟. Terrere homines metu pœnæ. *ibid.*

Quis finis ? Reſp. Compeſcere illos à traſgreſſione huius præcepti. *ibid.*

Aſſu-

Aſſumere nomen Dei fruſtra eſt veniale an mortale? Reſp. Sæpe eſt veniale.

Deus etiam his venialibus infliget pœnas? Reſp. Ita ipſemet ait.

Cur hoc? Reſp. Deus reddit rationem illis verbis Domini Dei ſui; ac ſi dicat, tanta eſt bonitas, & maieſtas Dei, tantum eſt Dominium, quod habet in homines, tot beneficia hominibus contulit, vt omnis etiam leuiſſima contra nomen ipſius irreuerentia, ſine pœna eſſe non debeat.

nu. 30. Deus comminatus eſt pœnam per[illegible]rio, atque blaſphemiæ? Reſp. Omnino.

nu. 30. Cur de illis aperte locutus non [illegible] Reſp. Immo apertiſſime dixit; Comminando [illegible] pœnas leuioribus [illegible] grauiſſimas omnino [illegible] ſemię, atque periurio [illegible]endas eſſe declarat.

nu. 3[illegible] Propter quid Deus has pœnas comminatus eſt? Reſp. Vt oſtendat ſe non delectari [illegible]erditione hominum, & magis velle eſſe illorum [illegible]rem beneuolum, quam iratum iudicem, id [illegible]ius tentat eos coercere a peccatis.

ibid. Cur huic pręcepto p[illegible]is minæ appoſitæ ſunt? Reſp. Min[illegible]mo præcepto poterant, & huic de ſe[illegible] quia lingua hominis valde lubrica res e[illegible] ſumma prouidentia in pa[illegible]culari illi minas [illegible]plicauit.

ibid. Qu[illegible]e Deus pœ[illegible]am non determinatam, ſed in genere [illegible]mmin[illegible]us eſt? Reſ. Vt oſtendat multis modis hæ[illegible] Deo puniri.

De vſu huius Appendicis.

ibid. QVinam debent vti hac Appendice? Reſp. Omnes fideles, ſed præcipuè Parochi, atque concionatores.

ibid. Quomodo fideles vtentur? Reſp. Conſiderando omnipotentiam Dei, & quam formidabile ſit habere illum iratum, ideo timere debent minas, & pœ-

 4tt

nas in hac Appendice hominibus intimatas, & pro pterea cuſtodire linguam, & compeſcere illam, ne de Deo minus honorate loquatur.

Qua ratione Parochi illa vtentur? Reſp. Primò il- *ibid.* lam populis explicabunt, Secundò, Ex illius explicatione argumentum ſument ad probandum, quam graue ſit peccatum eorum, qui fruſtra de Deo loquuntur. Tertiò, Tentabunt inducere populos ad Dei timorem; Quartò, Ex hoc enitentur flectere illos ad linguæ cuſtodiam, & ad Dei laudes deuotè celebrandas.

Digitized by Google

DOCTRINA
Catechiſmi Romani,
IN TERTIVM
Decalogi præceptum.

Cat.prat., *nu.1.&c.* QVænam eſt materia huius tractationis? Reſpon. Tertium Decalogi preceptum,& eius obſeruantia.

nu.2.&c. Quis finis illius? R[illegible]on. Dirigere Parochus ad veram, & opportunam huius præcepti explicationem.

nu.. Eſt neceſſarium vt populis detur cognitio tertij [illegible]cepti? Reſp. Ait Catechiſmus, Eſt,& à Parochis maxi[illegible] diligentia p[illegible] debet.

nu.2. Cur t[illegible]ta diligentia? Reſp. Quia maximi fructus ex tali do[illegible]ina pro[illegible]iſcuntur.

nu.2. Qui ſu[illegible]ctus? R. Ait Catech. Ex cognitione, & [illegible]is huius præcepti fideles ad omnia præce[illegible]and[illegible]lius reducuntur.

nu.2. Quomo[illegible]it hoc? R[illegible]n. Ait. Ille qui dies feſtos ſanctificat, dum ad Eccleſiam, vt verbum Dei audiat,& diuinis officijs interſit accedit, ex talibus ad deuotionem erga omnes actus virtutum, & ad obſeruantiam omnium mandatorum Dei excitatur,& inflammatur.

Qua-

Quare præceptum de ſanctificatione feſtorum ponitur poſt ſecundum? Reſp. Quia talis ordo in actibus hominis reperitur; vt primum locum teneant actus cordis, ſecundum verba oris, tertiũ opera corporis & ſenſuum exteriorum, cum ergo tertium pręceptum detur corpori, & exteriori hominis, merito poſt præceptum, quod linguæ datum eſt, debuit collocari. nu. 1.

De diuiſione huius tractationis.

IN quot capita diuidenda eſt iſta tractatio? Reſp. In ſeptem.

Primum, De excellentia data a Deo corpori hominis.

Secundum, De externo cultu debito Deo.

Tertium, De diebus feſtis.

Quartum, De præceptis datis de externo cultu, & de diebus feſtis.

Quintum, De tertio præcepto Decalogi, eiuſque cauſis.

Sextum, De explicatione verborum tertij præcepti.

Septimum, De obſeruantia, & inobſeruantia illius.

CAP. PRIMVM

De excellentia data à Deo corpo[ri]

COrpus hominis eſt res excellens? [Reſ]p. Excellentiſſima.

A quo habet hanc excellentiam? Reſp. A Deo.

Cur illam dedit illi Deus? Reſp. Quia ad diuinum cultum eſt deſtinatum. nu. 1.

Quomodo talis poteſt explicari excellentia?

DOCTRINA
Catechiſmi Romani,
IN TERTIVM
Decalogi præceptum.

Cat. præt. nu. 1. &c. QVænam eſt materia huius tractationis? Reſpon. Tertium Decalogi pręceptum, & eius obſeruantia.

nu. 2. &c. Quis finis illius? R[illegible]pon. Dirigere Parochus ad veram, & opportunam huius præcepti explicationem.

nu. [illegible] Eſt neceſſarium vt populus detur cognitio tertij [illegible]cepti? Reſp. Ait Catechiſmus, Eſt, & à Parochis maxi[illegible] diligentia p[illegible] debet.

nu. 2. Cur t[illegible]ta diligentia? Reſp. Quia maximi fructus ex tali do[illegible]ina pro[illegible]iſcuntur.

nu. 2. Qui ſu[illegible]ctus? R. Ait Catech. Ex cognitione, & [illegible] huius præcepti fideles ad omnia præcep[illegible]and[illegible]lius reducuntur.

nu. 2. Quomo[illegible]it hoc? R[illegible]n. Ait. Ille qui dies feſtos ſanctificat, dum ad Eccleſiam, vt verbum Dei audiat, & diuinis officijs interſit accedit, ex talibus ad deuotionem erga omnes actus virtutum, & ad obſeruantiam omnium mandatorum Dei excitatur, & inflammatur.

Qua-

Quare præceptum de ſanctificatione feſtorum ponitur poſt ſecundum? Reſp. Quia talis ordo in actibus hominis reperitur, vt primum locum teneant actus cordis, ſecundum verba oris, tertiũ opera corporis & ſenſuum exteriorum, cum ergo tertium pręceptum detur corpori, & exteriori hominis, merito poſt præceptum, quod linguæ datum eſt, debuit collocari. *nu.1.*

De diuiſione huius tractationis.

IN quot capita diuidenda eſt iſta tractatio? Reſp. In ſeptem.

Primum, De excellentia data a Deo corpori hominis.

Secundum, De externo cultu debito Deo.

Tertium, De diebus feſtis.

Quartum, De præceptis datis de externo cultu, & de diebus feſtis.

Quintum, De tertio præcepto Decalogi, eiuſque cauſis.

Sextum, De explicatione verborum tertij præcepti.

Septimum, De obſeruantia, & inobſeruantia illius.

CAP. PRIMVM

De excellentia data à Deo corpori.

COrpus hominis eſt res excellens? Reſp. Excellentiſſima.

A quo habet hanc excellentiam? Reſp. A Deo.

Cur illam dedit illi Deus? Reſp. Quia ad diuinum cultum eſt deſtinatum. *nu.1.*

Quomodo talis poteſt explicari excellentia?

Reſpond. Declarando excellentiam quatuor cauſarum illius.

m ipſa re. Quid de materiæ excellentia conſiderandum? Reſp. Corpus hominis habet plurima membra, ſingula excellentia, Caput cum ſenſibus, Pectus, Brachia, Manus, quę à Philoſophis dicuntur organum organorum, ideſt inſtrumentū inſtrumentorum, quia per manus homo omnibus vtitur inſtrumentis, habet item crura, & pedes ad ambulandum, quo vult; Hæc membra cum figura recta diſpoſita ſunt; Hoc corpus per ſeptem ætates mirabili varietate decurrit; Alia que plurima ex parte materiæ excellentiſſima habet.

Cat. art. 1. nu. 19. Ex parte formæ quid? Reſp. Forma illius eſt anima rationalis, Corpus enim eſt animæ domicilium, inſtrumentum, & comes: Ab anima eleuatur ad nobiliſſimas operationes, & præcipuè, quæ ad cultum Dei ſunt pertinentes.

ex Cat. ar. 1. n. 19. & prac. 5. nu. 14. 15. & de ſacr. in gen. 20. 21. & [illegible] Quid excellentiæ habet ex parte efficiētis? Reſp. Deus illud in vtero matris format, eius vitam in ęta es mirabiliter diſtinguit, conſeruat, Cœlum, terrā, elementa, & omnia, quæ in ipſis ſunt ad beneficium huius corporis creauit; Spiritus ſanctus in eo, niſi impediatur, inhabitat; Per Baptiſmum Deo conſecratur; Per Confirmationem ad Chriſti militiam de[illegible]natur. Per Pœnitentiam in ſanguine Chriſti lauatur; Per Euchariſtiam ab ipſomet Chriſto, & paſcitur, & in[illegible]bitatur; Per O[illegible]dinem ad ſublimes diuini miniſterii actiones ele[illegible]uatur; Per Extremam Vnctionem, vt [illegible] ad [illegible]n vitam tranſeat, præparatur; Per [illegible]oniū maritus, & vxor ad procreandum [illegible]ndum hoc hominis corpus ſanctificantur.

ex Cat. ibi. D. Amb. de Noę & Arca. Quam habet excellentiam ex parte finis? Reſp. Omnia corpora tam cœleſtia, quam terreſtria, vt ait D. Ambroſius, ad corpus hominis tanquam ad finē ſunt ordinata; Ipſum corpus ad cooperandum animæ deſtinatur; Dirigitur ad omnia opera Dei corpo-

poralia contemplanda, atque vtenda; Ad mirabiles operationes artium tum liberalium, tum mechanicharum habile factum eſt; Hoc tertio præcepto ad altiſſimas actiones diuini cultus eſt applicatum; Item ad ſeruiendum, non terræ, vel hominibus, vel cœlo, vel angelis, ſed Deo optimo maximo eſt declinatū; Item; ad ſacramentorum vſum, & adminiſtrationē, ad actiones ſacerdotales, ad ſanctiſsimum miſſæ ſacrificium tum colendum, tum celebrādum; demum vt cū gloria in cœlo æterna felicitate fruatur, à Deo eſt ordinatum; Super hæc autem diuina eſſentia hypoſtatice per incarnationem Filij Dei corpori homi nis vniri, & in illo mirabilia operari dignata eſt.

Qui fructus ex conſideratione tantæ excellentiæ percipi poſſunt? Reſp. Primò homo excitatur, vt corpus ſuum mundum ab omni inquinamento ſeruet; vt ocioſum manere non permittat; vt in actibus virtutum exerceat; vt ad Dei cultum præcipuè diebus feſtis ſuper omnia deſtinet: vt in Dei famulatu continuo occupetur.

CAP. SECVNDVM

De externo cultu debito Deo.

QVid eſt cultus D[illegible] eſpon. Eſt act[illegible] [illegible]el omiſsio *nu. 1. &c.* virtuoſa in honore[illegible] Dei [illegible]ſtinat[illegible]

Cur dicitur Actio, vel [illegible] [illegible]p. Quia Deus *1. præc.* colitur tum actione, veluti cum quis orat, vel audit ſacrum; tum omiſsione, veluti [illegible] ab[illegible] in[illegible] b operibus ſeruilibus.

Quare dicitur virtuoſa? Reſp. Quia ſine virtute *Ca. de Ord.* cultus Dei eſſe non poteſt. *nu. 23.*

Cur dicitur in honorem Dei deſtinata? ℞. Quia *ibid.* hoc eſt de eſſentia diuini cultus.

Quænam eſt materia diuini cultus? Reſp. Actio- *ibid.*

nes,& omiſsiones virtuoſæ.

ibid. Quis finis? Reſp. Honor,& gloria Dei.

ibid. Quæ forma? Reſp. Illa deſtinatio ad gloriam Dei.

Quod efficiens? Reſp., Deus, Eccleſia, Principes, Magiſtratus, & homines priuati, vt dicetur.

Nu. 2. De diuiſione diuini cultus.

Catech. hic nu. 1. & de ord. nu. 23. 24. QVotuplex eſt Dei cultus? Reſpon. Triplex cordis, oris,& operis: Item internu, hoc eſt cordis, vel externus, vt oris,& operis. Item publicus & priuatus.

ibid. Quid eſt cultus cordis? ℞. Eſt actio, vel ommiſſio cordis virtuoſa ad honorem Dei deſtinata.

ibid. Quid eſt cultus oris? Reſp. Actio, vel ommiſſio, ſicut iam dicta, non in corde, ſed in lingua.

nu. 1. Quid eſt cultus operis? Reſp. Idem, quod modo dictum eſt, ſed in opere exteriori.

nu. 1. Quid eſt cultus internus? Reſp. Cultus cordis.

nu. 1. Quid cultus externus? Reſpond. Cultus oris vel operis.

de Ord. nu. 24. Quid cultus publicus? Reſp. [illegible] publica authoritate determinatur.

ibi. nu. Quid priuatus? Reſp. Ille, qui à perſonis priuatis pria deuotione ſuſceptus eſt.

Nu. 3. De cultu priuato & publico.

Cat. de ſacr. ordi. nu. 23. OMnes [illegible] [illegible] & ommiſſiones virtuoſæ poſſunt ad [illegible] [illegible] ordinari? Reſp. Omnes.

ibid. Priuatæ perſonæ poſ[illegible] dictas actiones ad cultũ Dei deſ[illegible] Reſp. Poſſunt.

ibi. nu. 23. & 24. Cõc. Trid. ſeſſ. 23. c. 1. Qua ratione? Reſp. Ex ſcriptura habetur duplex dari ſacerdotium, vnum priuatum, & internum, aliud publicum,& externum; Publicum tantummodo per ſacramentum ordinis confertur; Priuatum ſacerdotium in omnibus fidelibus reperitur;

de ord. n. 23 iuxta illud, Regale Sacerdotium; 1. Petri 2. Et in Apoca-

calipſi cap. 1. Fecit nos ſacerdotes Deo; Hoc igitur Sacerdotio quilibet fidelis poteſt in altari cordis ſui, vt ait Catechiſmus, omnes bonas, & honeſtas actiones ad Dei gloriam, & cultum referre, vt dictum eſt; & hic cultus priuatus eſſe dicetur.

Ieiunia, orationes, eleemoſinæ, peregrinationes, opera miſericordiæ, obſeruantia mandatorum Dei, & alia poſſunt ad hunc cultum referri? Reſpon. Poſſunt. *Cate. ibid.*

Quis poteſt determinare publicum cultum? ℞. Illi, qui habent iuriſdictionem, nempe Deus, Eccleſia, & aliquo modo, vt dicetur, magiſtratus ſæculares. *nu.3.7.20.*

Quænam pertinent ad publicum cultum? ℞. Omnia, quæ à Deo, vel ab Eccleſia ad cultum Dei, vel ſanctorum ſunt ordinata, veluti officium diuinum, Ieiunium quadrageſimale, Vigiliæ, Quatuor tempora, Rogationes, Dies feſti, & huiuſmodi plurima alia. *nu.7.&20.*

CAP. TERTIVM.

De diebus feſtis.

Qvid ſignificat Dies feſtus? Reſp. Significat tempus diuino cultui de[illegible]atum. *præc.3.*

Omne tempus huic cultui de[illegible] eſt Dies feſtus? Reſp. Si largo modo accipiatur Dies feſtus, ita eſt, ſi propriè non. *ex nu.20.*

Quid propriè ſignificat Dies feſtus? Re[illegible]. Illud tempus, quod publica authoritate ita ad diuinũ cultum eſt deſtinatum, vt ceſſatio ab operibus ſeruilibus præcepta ſit, veluti in tertio præcepto de Sabbato ſtatutum eſt. *nu.22.25.*

Quænã eſt materia Diei feſti? ℞. Eſt, non diuinus cultus, ſed tempus quo talis cultus eſt exhibendus. *nu.1.6.etc.*

ibid. Quæ forma? Reſp. Authoritatiua, & publicâ determinatio dicti temporis.

nu. 1. &c. Quis finis? ℞. Opportuna exhibitio diuini cultus.

nu. 1. 7. 20. Quod efficiens? Reſp. Publica authoritas, ad quã ſpectat determinare, quando cultus exterior, non priuatus, ſed publicus ſit exhibendus.

Nu. 2. De diebus feſtis in veteri lege.

nu. 4. & 18 Lex uetus determinabat aliquos dies ad cultum Dei? Reſp. Determinabat.

ex nu. 18. Hæc determinatio erat cum obligatione ceſſandi à ſeruilibus? Reſp. Non ſemper.

nu. 22. Quid præcipiebat cum tali obligatione? Reſpon. Diem ſabbati, Diem Paſchę, & ſimilia.

Quid ſine dicta obligatione? Reſp. Aliquando præcipiebat ſolum ieiunium vel abſtinentiam a fermentato pane, & huiuſmodi plurima alia.

nu 5. Modo fideles tenentur illa obſeruare? ℞. Non, quia cæremonię veteris legis aduenienre noua ſublatæ ſunt.

nu. 5. Quare ſunt ſublatę? ℞. Quia erant figurę Chriſti venturi, & legis ab eo latæ, & ideo adueniente re figur[illegible] omnino figura de medio tollenda erat.

[illegible] [illegible]do dictæ cęremoniæ ſublatæ ſunt? Reſpon. Ait [illegible]iſmus, in morte Chriſti.

Sabba[illegible] eſt ſpeci[illegible] [illegible]ſtus veteris legis? Reſp. Eſt, [illegible]ia De[illegible] [illegible]ertio [illegible]ecepto ſpecialiter determin[illegible]

nu. 10. Quid ſig[illegible]ficat hoc nomen ſabbatum? Reſp. Idẽ quod ce[illegible]io, ſeu quies.

ibid. Qua[illegible] ſic appellatur? Reſp. Primò quia Deus tali die ceſſauit a creatione mundi; Secundo quia eodem die ceſſatio à ſeruilibus præcepta eſt.

præc. 3. In quacunque hebdomada quot dies ſunt? Reſp. Septem.

præc. 3. A quo deſumpta eſt hæc hebdomadæ diſtinctio? Reſp. A creatione mundi.

Qua

Qua ratione? ℞. In ſex diebus Deus creauit cœlum & terram; in ſeptimo autem abſoluto mundo Deus ceſſauit a rerum creatione. *præc.3.*

Sabbatum quodnam ex his diebus eſt? Reſp. Vltimus, ideſt ſeptimus. *præc.3.*

Deus benedixit diei Sabbati, & ſantificauit illum? Reſp. Ita ait ipſemet Deus. *præc.3.*

Sabbatum in veteri lege quid ſignificabat? Reſ. Ait Catechiſmus, quatuor. Primo erat ſignum totius mundi à Deo creati, ſignificat enim ceſſationem Dei à creatione illius, Secundo denotat liberationem populi Iſrael à laborioſa ſeruitute Ægypti; per quam quies à duris laboribus data illi eſt; Tertio. Eſt ſignum ſpiritualis Sabbati, quod in ſancta quadam, eſt miſtica quiete circa opera pietatis poſitum eſt, dum homo à peccato recedens in virtute quieſcit: Quarto Significat Sabbatum celeſte ideſt cæleſtem patriam, in qua eſt ſumma quies, & pax ob perpetuam omnis boni poſſeſſionem, & omnis mali priuationem. *nu. 15. 16. 17.*

Nu. 3. De diebus feſtis in noua lege.

IN noua lege dies feſti ſunt inſtituti? Reſp. Sunt. Quis finis illorum? Reſpon. Determinare opportuna tempora ad cultum Deo ſanctiſque exhibendum. *nu.*

A quo fit hæc determinatio? Reſp. Ab Eccleſia autthoritate ſibi à Chriſto tradita. *ibid.*

Eccleſia quæ tempora ad cultum Dei, & ſanctorum determinauit? Reſp. Primo Dies feſtos ſtatuit cum obligatione, vt à negocijs ſecularibus abſtineatur; Deinde alia tempora ſine tali obligatione ab illa inſtituta fuere. *nu.20.*

Quænam inſtituit ſine dicta obligatione? Reſp. Quadrageſimam, Aduentum, Vigilias, Quatuor Tempora, Abſtinentiam Veneris, & Sabbathi, Rogationes, Pulſationem matutinam, & veſpertinam

ſalutationis angelicæ, & alia huiuſmodi.

nu.20. Quę præcipit cum dicta obligatione? Reſp. Dies feſtos, qui in honorem Chriſti, Beatæ Virginis, & ſanctorum ſunt celebrandi.

ibid. Quare dies feſti in honorem ſanctorum ſunt deſtinati? Reſp. Ait Catechiſmus. Quia in eorum victoria Dei bonitas, & potentia laudatur; ipſis debiti honores tribuuntur; Atque ad illorum imitationem, fidelis populus incitatur.

ibid. Quis ordo in his Diebus feſtis? Reſp. Primum locum tenent Feſta m[illegible]orum noſtræ redemptionis, ideſt vitæ Chriſti; Secundum, Feſta in honorem ſanctiſſimę Virginis Matris Dei; Tertium, Feſta Apoſtolorum, Martirum, & aliorum Sanctorum.

nu.19. Dies Dominicus in cuius honorem ſtatutus eſt? Reſp. Chriſti, & eius Reſurrectionis.

ibid. Dies Dominicus eſt primus an vltimus hebdomadæ? Reſp. Primus.

Apoc.ca.1. A quo fuit inſtitutus? Reſp. A ſanctis Apoſtolis, *Cor. 16.* [illegible]t ex Apocalypſi, & ex epiſtola Beati P[illegible] ad [C]orinthios apparet, Catech. nu.7. & [illegible] 19.

n.7.& Quare Diem Sabbati abſtulerun[t], & in eius [lo]cum ſingulis hebdomadis diem Dom[in]icum ſta[tue]runt? Reſp. Multis de cauſis, & p[r]imo quia [adue]niente lege noua cæremoniæ veteris [l]egis auferendę era[nt]; ſecundo quia ſicut in die Dominico, idest primo [h]ebdomadę, lu[x] orbi ter[r]arum primo illuxit, ſic in [illegible] Reſurrect[i]onis Chriſti [q]ua fuit hebdomadæ prim[a] [illegible]tra e tene[bris] ad lucem, & a morte ad vitam reuo[c]ata eſt; tertio Quia eo die creatio mundi initi[u]m habuit; quarto, Quia tali die Spiritus ſanctus Diſcipulis [da]tus eſt; quinto, Quia ſicut in die Sabbathi Populus Hebreus a Seruitute Pharaonis liberatus eſt; ita Populus Chriſtianus in die reſurrectionis a ſeruitute diaboli, & peccati ereptus, & liberatus eſt.

nu.20. Dies feſti ſunt inſtituti, vt pie ac ſancte beneficiorum Dei memoriam coleremus? ℞. Ita ait Catech.

CAP. QVARTVM.

De preceptis datis de externo Dei cultu & de diebus festis.

DAntur ne præcepta de Dei cultu, & de diebus *nu.1.&c.*
feſtis? ℞. Dantur.

A quibus? ℞. A Deo, ab Eccleſia, a Magiſtratibus. *nu.1.3.20*

Quænam a Deo data ſunt? Reſp. Primò præce- *nu.4.&c.*
pta legis naturæ, Secundò legis ſcriptæ, Tertio legis Euangelicæ.

Deus in lege naturæ quid præcepit de externo *nu.4.6.8.*
Dei cultu? Reſp. Deus per legem naturæ docuit ho- *27.*
mines, vt Deo cultum exhiberent per omnes illos actus externos, qui reuerentiam præſeferunt, vt flectere genua, inclinare caput, leuare manus, percutere pectus, orare, ieiunare, ſacrificia, dona, & primitias offerre, & alia huiuſmodi; Deinde ſtatuit, vt ab illis actibus externis, qui irreuerentiæ ſignum dant, homines omnino ſe abſtinerent.

Lex naturæ ſtatuit diem præciſum, in quo cultum externum Deo tribuamus? Reſp. Statuit, vt aliquos dies, vel horas, in externo Dei cultu [illegible], ſed qui ſint iſti dies, vel horæ à natura determinatum non eſt.

Poteſt probari, quod natura ſtatuerit, vt aliqui *nu.6.*
dies, vel horæ in externo [illegible] cultu in[illegible]nerentur? Reſp. Poteſt duplici ratione [illegible] quia omnes nationes ita à natura edoctæ ſtatuta quaſdas ferias, eaſque publicas [illegible] diuinis obeundis cõſacrarunt; Secunda [illegible] ex inſtinctu naturæ homines impelluntur ad certum tempus pro neceſſarijs functionibus corporis veluti cibo, potu, ac ſomno determinandum; ita, imò multo magis, ab eadem natura debent impelli, vt opportunis temporibus functiones animæ, quæ fini corporis correſpondent, qualis eſt externus Dei cultus, exerceantur.

Lex

Cat. de Decal. in cõi nu.3. hien. 3.&c. Lex ſcripta quid ſtatuit de externo Dei cultu? Reſp. Primò declarauit ea, quæ à lege naturæ de tali cultu ſtatuta erant; Lex enim ſcripta ad illuſtrandã, & dilucidandam legem naturæ per peccatũ obſcuratum tradita eſt; Secundò, Confirmauit, quæ à dicta lege naturali tradita erant; Tertiò, Plurimos ritus, ac cæremonias circa externum Dei cultum; vt ſacrificia, tabernacula, primitias, vaſa, veſtes, & alia innumerabilia determinauit; Quartò, Præceptum de Sabbato colendo ab illa traditum eſt.

ex Euang, Quid à Chriſto in lege Euangelica ſtatutum eſt? Reſp. Primò, Data lege Euangelica omnes cæremoniæ veteris legis ratione iam dicta ſublatæ ſunt; Secundò Chriſtus per legem Euangelij declarauit, & firmauit legem totam à natura datam; Tertiò, omnia præcepta legis veteris, quæ in lege naturæ data erant, veluti decem Decalogi præcepta explicauit, & confirmauit; Quartò, Nouum cultum externum, qui in ſacrificio Miſſæ, & in vſu, atque administratione ſacramentorum poſitus eſt inſtituit, atque ordinauit; Quintò, Orationes, ieiunia, eleemoſynas, corporis afflictiones, & humiliationes ad Dei honorem factas exemplo, atque doctrina comprobauit; Sextò, Eccleſiæ poteſtatem, & Spiritusſancti aſſiſtentiam concesſit, vt tempus ieiuniorum, Dierum feſtorum, & aliorum, ad Dei cultum recte exhibendum pertinentium certe [illegible] determinaret.

[illegible] Eccleſia [illegible] externum Dei cultum? Reſp.
Seſſ.7.cã.1 Non Eccleſia [illegible] ſaltem principaliter illum inſtituit.

ex Seſſ. 7. [illegible].1.& 13 [illegible]ſſ.22.c.5 Nonne Eccleſia [illegible] auit ieiunium quadrageſimæ, vigiliarum, Dies [illegible] Feſtos, Rogationes, & alia huiuſmodi multa? Reſp. Deus, non autem Eccleſia ordinauit, quod oratio, & ieiunium, & ſacrificiũ, & ſacramenta, & actus humiliationis, & ſimilia ſint ad cultum Dei; Eccleſia verò, ſuppoſita Dei ordinatione, determinat vbi, Quando, Quomodo, A quo, Quibus ritibus ac cæremonijs dictus cultus Deo à fide-

Digitized by Google

fidelibus ſit exhibendus; Ideo aliquo modo dici poteſt, quod Eccleſia non inſtituit, ſed ſupponit à Deo inſtitutum cultum externum Deo debitum; Determinat vero authoritate ſibi à Chriſto tradita modũ, quo dictus cultus à fidelibus ſit exhibendus, & ideo circunſtantias, ritus, & cæremonias in exhibitione dicti cultus obſeruandas determinabit: veluti. Quo tempore, loco, vel modo Miſſa ſit celebranda.

Quænam præcepta traduntur ab Eccleſia? ℞. Hæc ſunt in duplici differentia; quibuſdam enim præceptis imperat fidelibus, vt Deum colant; quibuſdam prohibet, illos à cultu Dei.

Quos prohibet ab hoc cultu? Reſp. Indignos.

Qua ratione? Reſp. Per cenſuras, veluti, excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdict[illegible] per impedimenta canonica, veluti irregularitate[illegible] & ceſſationem à diuinis, & alijs huiuſmodi. nidi

Quare facit has prohibitiones? Reſp. Ne cult[illegible] Dei indignitate perſonarum dehoneſtetur. ß.6. can.

Quibus præceptis imperat cultum Dei. ℞. vt eſt præcepti ieiunandi, & ſimilium. 8,

Omnes fideles tenentur obedire præceptis Eccleſiæ? Reſp. Omnes.

Principes, & magiſtr[illegible]us ſæculares qu[illegible] præcipere circa hunc cul[illegible]? Reſp. Princ[illegible] de[illegible] prohibere ea quæ dictum [illegible]um im[illegible]unt, veluti ne ludi, Choreæ, Spectacu[illegible] & ſimil[illegible] diebus feſtis, vel temp[illegible] diuinor[illegible]us atque idẽ in alijs: Secundò [illegible]bent i[illegible] quæ ad Dei cultum pertinent Eccleſia[illegible] ſid[illegible] authoritate iuuare; Tertio debent i[illegible] popu[illegible]s, vt circa Dei cultũ obtemperent præceptis ſacerdotum.

Perſonæ priuatæ poſſunt ſe ad Dei cultum aliquo modo obligare? Reſp. Poſſunt veluti per vota tum ſimplicia, tum ſolemnia, vt quotidie in vſu eſt.

CAP.

Digitized by Google

CAP. QVINTVM.

De tertio Decalogi præcepto.

QVæ debent conſiderari de tertio præcepto? Reſp. Primò eius diffinitio, Secundò quatuor cauſæ, Tertiò, Conuenientia illius cum alijs Decalogi præceptis; Quartò, Differentia ab eiſdem.

ex nu. 1. 4. & 20. 22. Quomodo poteſt diffiniri? Reſp. Sic. Eſt prima regula omnium actuum corporis humani in ordine ad Deum.

ibid. Quis finis? Reſp. Gloria, & honor Dei, & vtilitas ſeu dignitas hominum,

ibid. Qu[illegible] effectus? Reſp. Obligare ad cultum externũ Deo exhibendum.

ibi. & n. 12 Quæ materia? Reſp. Externus Dei cultus, ſed præcipuè ille, qui in Die Sabbathi Deo eſt exhibendus: Corpus item hominis in ordine ad Deum materia [illegible]a eſt.

nu. 1. [illegible] [illegible] re tantum fit mentio in illo de die Sabbathi? [illegible] Quia Deus præcipuè ab homine illius cultum [illegible] requirebat.

nu [illegible] præceptum diuiditur in affirmatiuum, & ne[illegible]atiuum? Reſp. Ita eſt.

nu. 2. Quid præcipit affirmatiuum? Reſp. Omnes virtutes ad externum Dei cultum pertinentes.

nu. 1. Quæ virtutes regul[illegible] hunc cultum? Reſp. Fides, Spes, Charitas, [illegible] Religio.

Quomodo fides? R[illegible] Docendo, qualis, ac quantus cultus Deo ſit tri[illegible].

Qua ratione Spes? Reſp. Conferendo auxilium, vt rectè Deus colatur.

Quo pacto Charitas? Reſp. Inflammat cor hominis ad Dei cultum.

Quomodo Religio? Reſpon. Proponit actus, qui ad cultum diuinum ſunt pertinentes.

Quid prohibet negatiuum? Reſpon. Omnia vitia,

quæ

quæ dictis virtutibus contraria ſunt.

Qua forma ſeu modo datum eſt tertium præceptum? Reſp. Ex parte datum eſt per modum legis naturalis, ideſt cum immutabilitate; ex alia parte datum eſt cum modo legis ſcriptæ, ideſt cum facultate mutandi illud. nu. 4.

Qua ratione eſt hoc? Reſp. Tertium præceptum duo continet; Primum eſt quod Deus aliquo die determinato colendus eſt, & hoc eſt præceptum morale in lege naturę fundatum, ideo nulla ratione mutari poteſt; Secundum eſt, quod dies iam dictus Sabbatum ſit; & hoc præceptum non eſt morale, ſed cęremoniale, ideſt præcipiens cæremoniam temporis antiquę legis conuenientem, ideo non eſt fundatum in lege naturæ neque immutabile, ſed mutabile. num. 4.

Quare Deus populo Hæbreo diem Sabbati determinauit? Reſp. Ait Catech. Quia illi populo minus expediebat habere facultatem, vt tempus diuino cultui deputandum ſuo arbitratu deligeret, ne forte Aegyptiorum ſacra immitaretur. nu. 14.

Tertium præceptum qua ratione conuenit cum alijs nouem Decalogi? Reſp. Quatenus præcipit moralia, & in lege naturæ determinata conuenit cum alijs præceptis, quia eſt præceptum morale, naturale, perpetuum, & immutabile, ſicut illa ſunt.

Quomodo differt ab illis? Reſp. Quatenus præcipit cæremoniam temporis, nempe diem Sabbathi, quia, vt ſic, eſt cæremoniale, & non perpetuum, neque naturale, ſed mutabile; [illegible] illis nouem, quæ ex nulla ſua parte ſunt cæremonialia, ſed omnino naturalia, & moralia, & perpetua ſunt.

CAP.

CAP. SEXTVM.

De explicatione verborum tertij præcepti.

QVibus verbis à Deo datum eſt tertium præceptum? Reſp. Sequentibus.

MEMENTO Vt diem Sabbathi Sanctifices; Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua; Septimo autem die Sabbathum Domini Dei tui eſt; Non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua; Seruus tuus, & ancilla tua; iumentum tuum, & aduena, qui eſt intra portas tuas: Sex enim diebus fecit Dominus Cœlum, & Terram, Mare, & omnia, quæ in eis ſunt, & requieuit in die Septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbathi, & ſanctificauit eum.

Nu.7. In quot partes diuiditur hoc preceptum? Reſpon. Ait Catech. in quatuor.

Primò, Enim declarat qualitatem diei Sabbathi.

Secundò, Qualitatem, & differentiam exprimit aliorum ſex dierum.

Tertiò, Determinat à quibus in die Sabbathi ſit abſtinendum.

Quartò, Quid in die Sabbathi ſit faciendum.

[illegible] Tertium Præceptum de qualitate Sabbathi? Reſp. Tria, Primo Sabbathi Sanctitatem, id eſt, quod [illegible] Deo, ac diuino cultui dicatum; Secundo ex[illegible] cauſam illius ſanctitatis, illis verbis, Deus requieuit die Septimo, idcirco benedixit Deus illi, & ſanctificauit eum; quaſi dicat: Ideo Sabbathum eſt dies ſanctus, quia Deus ſanctificauit eum; Ideo ſanctificauit, quia benedixit illi; ideo benedixit, quia Deus tali die hoc eſt ſeptimo completa mundi creatione requieuit ab omni opere, quod patrarat. Tertiò, Declarat effectum, qui ex tali Sanctitate Sabbathi ſequi debet, & eſt, vt homines

ſan-

ſanctificent illum, atque colant tanquam Deo, & diuino cultui dicatum: Ideo Deus dixit: Memento vt diem Sabbathi ſanctifices.

Quibus verbis explicatur qualitas ſex dierum, qui primi hebdomadæ ſunt? Reſp. Illis. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua; Septimo autem, &c. Item illis, Sex enim diebus fuit, &c. *nu.21.*

Ex his verbis quis ſenſus colligi debet? Rꝫ. Primò colligitur quod ſex primi dies, tum diuino cultui, tũ operibus, & negotijs hominum ſunt deſtinati: Sabbathum vero ſolummodo diuino cultui dicatum eſt: Secundò quod Sabbatum ſpeciali prærogatiua ſanctitatis decoratum eſt, ideo multum eminet alijs diebus: Tertiò, Quod homo in ſex primis diebus non debet eſſe otioſus, ſed ſe exercere in operi... m Dei, tum ſuis, iuxta illud Apoſtoli, Negoti... quiſque agat; Et operetur manibus ſuis: ... Quod Deus ita vult nos operari ſex primis ... vt nihil peccati in die Sabbathi reperiatur. Quintò, Vult nos dictis diebus operari, vt peractis noſtris negotijs in illis, nihil in die Sabbathi, quod à nobis d... ...is agendum ſit relinquatur. *ibid.* *Theſſ.4.* *Theſſ.3.* *Theſ.4.*

Quid Deus prohibet fieri die Sabbathi? Rꝫ. Ait Catech. Prohibet Omne ſeruilis operis genus, nõ quia aut turpe, aut malum ſit, ſed quia mentem noſtram à diuino cultu abſtrahit: Ideo peccata ſunt talia vitanda, quia non ſolum impediunt diuinum cultum, ſed offenſam potius Dei inferunt. S... ...nde colligitur Deum prohibere omnia ... ...num cultum impediunt. Tertiò, Talia prohiberi etiam ſeruis, etiã iumentis, quia vſus iumentorum, ſine opera hominis eſſe non poteſt.

Hoc tertio præcepto prohibentur ne opera externa etiam ſeruilia ad cultum Dei ordinata, vt inſtruere altare, templum ob diem feſtum ornare, & alia huiuſmodi facere? Reſp. Ait Catechiſmus. Non. *nu.23.*

Prohibentur ne fieri illa opera, quæ ſi non fiant, magna iactura vel damnum ſequeretur vel in cor- *nu.24.*

po-

pore,vel in fama,vel in fortunæ bonis? Reſp. Ait.Catechiſmus. Non.

nu.26. Quid præcipit fieri in diebus feſtis? Reſp. Ait Catech. Chriſtiani diebus feſtis debent Primo ad Dei templum accedere; Secundò,Ibi pia ſinceraque animi attentione Sacroſancto Miſſę ſacrificio intereſſe; Tertiò,Nihil eſt,quod opportunius,aut melius Chriſtianis hominibus fieri poſſit,quam ſi peccata ſua ſacerdotibus ſæpe confiteantur; Quartò, Parochi ſedulo,etiam atque etiam,debent adhortari, vt ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum crebro percipiant. Quintò, Attente, diligenterque ſacra concio audienda eſt: Sextò,Exercitatio,& ſtudium in diuinis precibus, ac laudibus frequens eſſe debet. Septimò, Præcipua cura habenda,vt ea,quæ ad doctrinam Chriſtianam pertinent addiſcantur, Octauò. [illegible]bus Miſericordiæ eſt incumbendum.

CAP. SEPTIMVM.

De obſeruantia,& inobſeruantia tertij præcepti.

6.nu. OMnes fideles tenentur obedire præceptis Dei, & Eccleſiæ circa externum Dei cultum datis? Reſp.Omnes.

num.2.26. Quid eſt obſeruantia tertij præcepti? Reſp. Eſt facere præcepta & omittere prohibita ab illo.

ibid. Quid eſt inobſeruantia? Reſp. Eſt omittere præcepta,& facere quæ prohibita ſunt.

nu.2. Parochi debent ſummo ſtudio curare, vt populos inducant ad obſeruātiam huius præcepti? Reſp. Ait, Catechiſmus ita eſt.

Quibus rationibus,ac modis poſſunt inducere fideles ad eius obſeruantiam? Reſp. Ait Catechiſmus multis,nempe.

nu.2. Primò explicando maximas vtilitates,& fructus, qui

qui ex illius obſeruantia populis proueniunt, de quibus in initio dictum eſt.

Secundò, Illud primum præcepti verbum, Meme[n]to, ſi ad aures fidelium ſæpius repetatur, oſtendet quantopere Deus huius præcepti obſeruantiam requirat. *nu.2..n.3.*

Tertiò, Excitabit populos, ſi explicetur hanc obſeruantiam eſſe legi naturæ conformem, & omnes etiam barbaras nation[es], ſe in illa exercere, nempe vt dies feſtos colant. *nu.6.*

Quartò, Iuſtu[m] eſſe, debere non minus animæ, quam corpori tempus aſſignari. *nu.6.*

Quintò, Iuſtiſſimum eſſe, vt miſteria vitæ Chriſti, ſeu noſtræ redemptionis, item merita B[ea]tæ [Vir]ginis Mariæ, & Sanctorum per dies feſtos colantur. *num. 20.*

Sextò, Per eoſdem Deo gratiæ agendæ [...] pro maximis beneficijs in nos collatis. *nu.20.*

Septimò, Excellentia corporis humani ad [...] finem, quam ad Dei cultum deſtinari non pote[ſt]. *nu.28.*

Octauò, Homo ad hunc finem, vt Deũ colat, [...] tus eſt. Catech. de ſacra Ord. nu.5. *[...] de ord. C[...]*

Nonò, Si Deus iuſiſſet, nos quotidie, cæteris om[...] ſis, religionis cultum ſibi tribuere, ob infinita illiu[s] beneficia, ei obtemperandum foret, quanto m[agis] cum pauciores dies ad eius cultum ſunt inſt[ituti]. *[...] 27. [...] nu*

Decimò, Opera ſeruilia laborioſa ſunt, [...] vero omiſſio facilis, ac delectabilis; Deus [er]go non difficilia, ſed facilia, & delectabilia iubet, nempe ceſſationem a ſeruilibus. *nu.*

Vndecimò, Deus violatores dierum feſtorum maximis pęnis etiam temporalibus afficere conſueuit, *nu.29.*

Duodecimò, Actiones, quę, vt in diebus feſtis exerceantur, proponuntur, & nobiliſſimæ, & iucundiſſimæ ſunt; Accedere enim ad conſpectum Dei; Colloqui cum illo; Beneficia ab illo petere; Maieſtatem illius contemplari; Illum laudare; Illi gratias agere; Eum loquentem audire, maximam nobilitatem, & iucunditatem ſecum habent: Qui autem Miſſæ ſa- *nu.28.*

crificio interſunt præſentem Chriſtum Dominum adorant; Qui orant, cum Deo loquuntur; Qui audiūt concionatores, Dei vocem auribus percipiunt; Qui confitentur peccata ſua quodammodo in Piſcinam deſcendunt, vt à quacunque detinentur infirmitate per lotionem ex ſanguine Chriſti liberati ſint; Qui ſacram Euchariſtiam ſuſcipiunt, veluti Martha, ſeu *Zachæus* realiter Chriſtum Dominum in domum corporis, & cordis ſui recipiunt.

Hæc igitur à tertio præcepto ordinata cum ſint facilia, vtilia, delectabilia, nobilia, iuſta, neceſſaria, & humanę naturę conuenientia, omnino vt a fidelibus pro[illegible] & alacri animo conſiderentur, meditantur[illegible]icantur iuſtiſſimum eſt: Hiſque, & alijs [illegible]puli ad obſeruantiam huius præcepti induci poſſint.

DOCTRINA

Catechiſmi R[illegible]manani

IN SECVND[illegible]

[D]ecalogi partem, ideſt in præ[illegible]pta ſecun[illegible]e tabulę.

Cap[illegible] De diuiſion[illegible] Decalogi in duas partes.

Ex Deca[illegible]ogi diuiditur in duas pa[illegible]tes? Reſp. Diuiditur.

A quo facta eſt hęc d[illegible]

A Deo.

Qua ratione? Reſp[illegible] [illegible]cem præcepta in [illegible] [illegible] a Deo data ſunt, & [illegible] [illegible] prima tabula, alia ſecunda. nu.3.

Quæ præcepta continеb[illegible]itur in prima tabula? Reſp. Tria prim[illegible] nu.3.

Quæ in Secunda? [illegible]eſpond. Septem alia, quæ vltima ſunt. nu.3.

Quare Deus talem fecit diuiſionem? Reſp. Vt ordinaret in Decalogo charitatem. nu.3.

In quo conſiſtit ordo charitatis? Reſp. In hoc, vt magis bona plus diligantu[illegible], & minus bona minus amentur. nu.5.

nu.3.4.5. Quomodo duæ tabulæ ordinant charitatem? Reſp. Prima tabula primum, & ſummum amorem requirit: Secunda gradum inferiorem amoris deſignat.

ex n.3.&c. Expedit, vt aliqua de charitate, & de eius ordine explicentur? Reſp. Hoc dicendis de præceptis ſecundæ tabulæ maximum lumen afferet.

ex nu.3.4.5. Quid conſiderandum? Reſp. Primò de Charitate; Secundò, De ordine illius: Tertiò, De modo peccandi contra illam; Quar[illegible] De virtutibus [illegible] nexis, & alijs huiuſmodi.

Cap. 2. De Charitate.

ibid. Quid eſt Charitas? Reſp. Eſt virtus, qu[illegible] diligimus diligenda, & odio habemus, qu[illegible] digna ſunt.

ibid. [illegible]nam eſt materia charitatis? Reſp. [illegible]biectum s, ſunt res tum diligendæ, tum odio h[illegible]endæ.

ex nu. Quotuplex obiectum charitatis? Reſp. Duplex, aliud materiale, aliud for[illegible]ale.

nu.4. Quodnam eſt materiale? Reſp. Persona diligendæ, nempe Deus, homo ipſe, & proximus iuxta illud: Diliges Deum, & proximum ſicut teipſum; Ecce dile[illegible]ctio eſt in D[illegible]um, in proximum, & in ſeipſum.

nu.[illegible] Quo[illegible]am eſt obiectum formale? Reſp. Bona, & mala perſon[illegible]arum, quæ diligendæ ſunt.

Poteſt dec[illegible]i hæc diſtinctio obiecti exemplo? Reſpon. Poteſt veluti, Diligo Petrum vt virtuoſum: Petrus eſt obiectum materiale meæ dilectionis; virtus formale.

nu. 4.5. Quotuplex bonum? Reſp. Duplex, Diuinum, & infinitum; [illegible] non humanum, & finitum.

Quotuplex bonum humanum? Reſp. Duplex, Publicum, & priuatum.

In qu[illegible] conſiſtit bonum publicum? Reſp. De hoc i[illegible] quarto præcepto dicendum eſt.

Bona priuata multa ſunt? Reſp. Secundum Philo-

ſo-

ſophos, Summiſtas, Theologos, & Catechiſmum omnia bona hominum priuata, & itē mala ad quatuor capita infallibiliter reducuntur, quæ ſunt; Primò bona, & mala animæ; Secundò bona, & mala corporis; Tertiò Bona, & mala famę, Quartò Bona, & mala fortunę, ſeu diuitiarum.

Tota materia charitatis reducitur ad perſonas, & ad bona iam dicta? Reſp. Ita eſt. *nu.4.*

In quo conſiſtit forma charitatis? Reſp. In recta ratione diligendi, & odio habendi. *nu.5.*

Quęnam eſt hæc recta ratio? Reſp. Vt diligamus diligenda modo, & ordine, quo diligi debent. *nu.4.5.*

Quis eſt actus charitatis? Reſp. Virtuoſa, & bene ordinata dilectio. *ibid.*

Quis finis illius? Reſp. Gloria Dei, & vtilitas hominum virtuoſa. *ibid.*

Quod efficiens? Reſp. Primò Deus, qui illam infundit; Secundò homo qui actus charitatis corde, & opere elicere debet.

Cap. 3. De [illegible] charitatis.

POteſt ne quis parem amorem tribuere ſibi vel proximis, ſicut Deo? R. Ait Catechiſmus, qui hoc facit maximum ſcelus admittit. *nu.5.*

Amor Dei debet eſſe maius amore [illegible], ac proximorum? Reſp. Omnino. *nu.5.*

Quænam differentia inte[illegible] Dei, & amorem ſui, ac proximorum eſt ſi attendat Reſ. Catech. affert iſtas diſtinctiones. *nu.4.5.*

Primò, Amor Dei debet eſſe ſummus; amor proximi, & ſui debet eſſe *poſt* ipſum. *nu.4.*

Secundò, Deus propter ſeipſum, & non alterius rei cauſa eſt diligendus; proximi propter Deum amandi ſunt. *nu.4.*

Tertiò, Charitas Dei ab ipſomet Deo tanquam à viuo fontis amore dependet; Charitas ſui, ac proximi, tum à charitate Dei ortum habet, tum ad illam *nu.4.*

tanquam ad certam regulam dirigenda eſt.

nu.4. Quartò, Amor Dei vere & propriè Deo eſt haben dus; Amor ſui, & proximorum magis Deo, quam ho minibus eſt tribuendus.

nu.4. Quintò, Deus eſſentialiter, & per ſe dignus eſt di lectione; Homines ideo debent diligi, quia Deus vult, & præcipit vt diligantur.

nu.5. Sextò, Deo nullus honor, nulla pietas, nullus cul tus ſatis digne tribuitur; amor enim illius in infini tum augeri poteſt, ideo noſter in illum amor quoti die deberet fieri ardẽtior, & modus diligẽdi Deus, vt ait D. Bernardus, eſt diligere ſine modo: At chari tas erga proximos, & noſipſos certis finibus circun ſcri[illegible] ita vt ſi quis illos tranſgrediatur non ſine pe[illegible]t; Ideo Chriſtus dixit, Diliges proximum, [illegible]t Deum, ſed ſicut teipſum.

nu.6. [illegible]mò, Ita Deus diligi debet, vt præceptis illius [illegible], & omnino parendum ſit; homines autem, [illegible] ſuperiores, ita ſunt diligendi, vt ſi aliquid con [illegible] præcepta vel faciant, vel iubeant, vel requi [illegible]nt, tanquam inimici [illegible] habendi ſint.

Ob quam cauſam talis in charitate Dei & proxi [illegible] diſtinctio data eſt? Reſp. Catech. anquas cauſas [illegible]t.

nu.1. [illegible]rin[illegible] eſt quia Deus eſt vltimus hominis finis; homines [illegible] illi, qui ad hunc finem tẽdunt, & ideo amor pro[illegible] Deum vt in vltimum finem tende re debet.

nu.4. Secundò, Deus [illegible] bonus per eſſentiam; homines, & creaturæ à Deo ſuam accipiunt bonitatem.

nu.4.5. Tertio, Deus eſt bonum infinitum, & ideo dignus eſt amore infinito; homines ſunt finiti, ideo inter amorem Dei, & proximi nulla debet eſſe proportio.

nu.3. Diſtinctio Decalogi in primam, & ſecundam ta bulam oſtendit hanc amoris differentiam? Reſp. Ait Catech. ita eſt.

D.Tho. Homo, quem prius debet diligere, ſe, an proxi mum? Reſp. Seipſum, Chriſtus enim dixit, Diliges

pro-

proximum ſicut teipſum, ideſt. Prius diliges te, poſtea proximum ſicut te. 486

Quæ bona ſunt prius diligenda animæ, an corporis, vel famæ, vel fortunæ ſeu diuitiarum? Reſp. Regulariter loquendo prius, & magis debent diligi bona animæ, quæ ſunt maiora, poſtea corporis, Tertiò famæ, Quartò fortunæ, ſeu diuitiarum.

Cap. 4. De modis bene, & male diligendi ſe, & proximum.

EX dictis poſſunt colligi modi, quibus homines bene, & male diligunt ſe, & proximum? ℞. Poſſunt; ex charitate enim, & ordine illius, talis diſtinctio ſumenda eſt. *ex nu. 4. 5.*

Quibus modis homo virtuoſe diligit ſeipſum, & proximum? Reſp. Duobus.

Primus eſt; Cum quis corde, ore, & opere iuxta ordinem charitatis, diligit animam, corpus, famam, & facultates ſuas, vel proximi. *nu.*

Secundus eſt, Cum quis corde, ore, & opere abſtinet ſe ab iniuſta offenſa ſui, & proximorum; ideſt, non offendit animam, corpus, famam, nec facultates illorum.

Quibus modis homo peccat contra ſeipſum, & proximos? Reſp. Tribus.

Primus eſt exceſſus amoris, ideſt, Cum homo corde, vel ore, vel opere, ſupra quam ordo charitatis requirat, diligit ſeipſum, vel proximum, ideſt animã, vel corpus, vel famam, vel fortunas illorum. *ex nu. 5.*

Secundus, eſt Defectus amoris; & eſt, cum homo corde, vel ore, vel opere omittit, vel negligit amare ſeipſum, vel proximum, ideſt animam, corpus, famam, & fortunas illorum, quantum ab ordine charitatis præfinitum eſt. *ex nu. 5.*

Tertius, eſt Iniuſta offenſa, & eſt, cum homo corde, ore, vel opere cõtra charitatem offendit ſeipſum, vel proximum, ideſt animam, corpus, famam, & facultates illorum. *nu. 1.*

ex nu.5. Ad hos modos reducũtur omnes actus virtutum, & vitiorum, qui erga ſeipſum, & proximum ſunt? ℞. Omnes,

Poſſunt dari regulæ ad cognoſcendum, quando dicta peccata mortalia, vel venialia ſint? ℞. Poſſunt.

ex nu.5. *Conc.ſeſſ.6 nu.11.* Quomodo cognoſcitur an exceſſus amoris ſit veniale, aut mortale? Reſp. Si exceſſus ſit de re modica, veluti mater aliquantulum pius ęquo diligit filium; tunc peccatum veniale erit, ſi vero exceſſus ſit grauis, peccatum mortale erit.

nu.5. Quando exceſſus dicetur grauis? Reſp. Quando quis ſeipſum, vel proximum diligit ęque, vel plus quam Deum.

ex nu.5. Quando erit hoc? Reſpon. Erit, cum quis propter amorem, vel timorem, vel honorem quem vult ſibi, vel alteri, paratus eſt committere peccatum mortale; tunc enim amat, timet, honorat homines, plus quam Deum.

ex nu.5. Poteſt declarari exemplo? Reſp. Poteſt, Mater, & Pater ſi ita diligunt filium, vt parati ſint ad ſanitaté illi reſtituendam facere incantationes, vel ſuperſtitiones: Ita ſi quis diligit corpus ſuum, vt amore ipſius paratus ſit tranſgredi præcepta ieiunandi, vel non fornicandi: Quis adeo timet dominum vel Patrem, vt ſi ille præcipiat homicidium, committere ob talem metum paratus ſit, idem de alijs.

ex Seſſ. 6. nu.11. Quando defectus amoris eſt veniale, vel mortale peccatum? Reſp. Si defectus ſit de re leui, erit veniale, ſi de re graui mortale: tunc autem eſt grauis, quando ſub pęna peccati mortalis ad illud quis obligatur; Veluti ſub mortali quilibet tenetur ſubuenire conſtituto in extrema neceſſitate ſi poſſit; ſi quis in tali caſu deficiat ab hac charitate, erit defectus notabilis, & mortalis, ſecus vero non.

ex Seſſ.6. nu.11. Quando offenſa erit mortalis? ℞. Quando erit de re graui, ſi enim ſit de re leui, erit tantum veniale: Item ſit iniuſta; Offenſa enim iuſta, veluti quæ fit legitime à magiſtratibus in reos, peccatum non eſt.

Cap.5.

Cap.5. De virtutibus, quibus dilectio in Deum, & in proximum regulatur.

OMnes actus hominis egent aliqua regula, vt bene fiant? Reſp. Omnino. *Catech. de pen. nu. 6.*

Quare hoc? Reſp. Cum homo poſſit bene, & male operari, eget aliqua regula, vt bene operetur. *ibid.*

Quænam ſunt iſtæ regulæ? Reſp. Prima, & ſumma, & à qua omnes aliæ regulæ dependent eſt lex Dei; Secunda, Eſt recta ratio hominis; Tertia, Eſt ipſa virtus: Prima regula eſt externa; Secunda, & Tertia, in ipſo homine ſunt. Et de h[illegible] ſupra dictum eſt. *vbi ſupra*

Quænam eſt recta ratio? Reſp. Illa quæ iu[illegible] la legem Dei regulat hominem in operando.

Quod eſt officium rectæ rationis? Reſp. In ſi[illegible] lis præſcribere homini, quid agat, [illegible] legem Dei in operando cuſtodiat.

Quid [illegible] virtus? Reſp. Eſt conformitas actu[illegible] mani cu[illegible] lege Dei, & cum recta ratione. conto[illegible]

Quid eſt actus virtuoſus? Reſp. Eſt actu[illegible] mis legi Dei, & rectæ hominis rationi. ſunt ſe

Quot ſunt virtutes? Reſp. Prncipales [illegible] ptē, tres Theologicæ, Fides, Spes, Charitas, q[illegible] Cardinales Iuſtitia, Temperantia, Forti[illegible] dentia.

Iſtæ virtutes regulant omnes act[illegible] [illegible]manum? ℞. Omnes.

Regulant omnem dile[illegible] tum Dei, tum Proximi, & omnem obſeruantiam mandatorum? ℞. Ita eſt.

Quænam virtutes regulant dilectionem Dei, & obſeruantiam mandatorum primæ Tabulæ? Reſp. Theologicæ, vt antea dictum eſt. *Catec. præc. 1. nu. 4. 7.*

Quęnam regulant dilectionem proximi, & obſeruantiam mandatorum ſecundæ Tabulæ? ℞. Charitas primo, & principaliter regulat ad dicta; Ipſam vero comitantur, & quaſi ancillæ ſequuntur quatuor *nu. 1. nu. 3. 4. 5.*

tuor virtutes cardinales.

ibid. Quid facit Charitas? Reſp. Impellit hominem ad dilectionem proximi eo modo, quo à lege Dei,& a recta ratione præſcriptum eſt.

Nu. 5. Quid facit temperantia? Reſp. Studet cohibere exceſſum amoris, ideſt temperare, & moderari hominem, ne diligat ſeipſum, & proximum magis, quam à lege Dei, & à Charitate, & recta ratione præſcriptum ſit: Quod ſi aliquæ paſſiones ad exceſſum amoris impellant, illas ſtudet frenare, ac cohibere.

ex nu. 5. Quid facit fortitudo? Reſp. Studet ex vna parte amouere hominem à defectu amoris; ex alia impellere a[illegible] actualem proximi dilectionē ſecundum quod à le[illegible] Dei, à Charitate, & à recta ratione præſcri[illegible] ſit: Quo[illegible] paſſiones conentur ob labores, dif-

ibid. [illegible] [illegible] tias à tali hominem auertere dile[illegible] [illegible] facit, vt omnia impedimenta, & dif-

[illegible] nu. [illegible] tes vel [illegible] otæ, vel ſuperatæ ſint.

[illegible] id facit iuſtitia? Reſp. Supra com[illegible] nem, & [illegible] iam proximi dilectionem in aliquibus vel [illegible] vel rebus ſpecia[illegible] ſuperaddit diligendi [illegible] m.

[illegible] modo eſt hoc? Reſp. Charitas præcipit pro[illegible] dilection[illegible], etiam ſi ex parte ipſius nullum merit[illegible] imo etiam demeritum ſit, vnde etiam inimicum, [illegible] non meretur, ſed demeretur dilectionem, præc[illegible] ligatur. Iuſtitia vero attendit meritum eius, qui [illegible]: Veluti dare mercedem operario actus iuſtitiæ eſt, quia operarius illam ex merito requirit: Dare autem eleemoſinam pauperi, quia non ex merit[illegible], actus [illegible]aritatis erit.

Quid facit Prudentia? Reſp. Curat, vt omnes actus virtutum iuxta præſcriptum rectæ rationis opportune ſuo loco, & tempore fiant: Cum enim homo eodem tempore, vel loco non poſſit diligere Deū, ſeipſum, & proximum, ſed modo Deo, modo ſibi, modo proximo ſit incumbendum, Prudentia deter-

determinat, quod modo Deus in templo colatur, Modo in domo ſua ſibi vel cibo, vel ſomno prouideat; modo extra domum proximo ſuccurrat.

Cap. 6. De vitÿs, quæ dictis virtutibus oppoſita ſunt.

QVid eſt vitium? Reſp. Eſt diſcrepantia actus humani à lege Dei, à recta ratione, & à virtutibus, quæ modo dictæ ſunt.

Omnia vitia ſunt circa vel exceſſum amoris, vel defectum illius, vel iniuſtam offenſam? Reſp. Omnia.

Quænam continent exceſſum amoris? Reſp. Superbia, Auaritia, Luxuria, Gula, & ſimilia.

Quænam dicunt defectum amo[illegible] R. Acc[illegible], indeuotio, prodigalitas, & alia hu[illegible] odi.

Quænam habent iniuſtam offen[illegible] Reſp. Odium, Inuidia, & ſimilia.

Cap [illegible] De [illegible]ione, & ordine præceptorum ſecundæ tabulæ.

POſſunt darı [illegible]liquæ diuiſiones præcep[illegible] ſecundæ tabulæ? Reſp. Poſſunt.

A quonam ſunt deſumendæ [illegible] ab ordine charitatis.

Qua ratione? Reſp. Trip[illegible] [illegible]num, quod diligi debet; nempe primo [illegible] eſt [illegible]um; & de hoc dantur tria prima [illegible] [illegible] ſecundo bonum publicum; & de hoc datur [illegible] præceptum: tertio, bonum priuatum ſui, & proximorum; & de hoc dantur ſex vltima præcepta. Et quia bonum diuinum infinitè eminet alijs, ideo primo loco ſeparatim præcepta data ſunt. Quia vero poſt bonum diuinum ſequitur publicum, ideo ante præcepta priuati boni, quartum præceptum de publico dandum erat. Vltimo loco de priuato præcepta data ſunt. nu.4. & 5.

Quis ordo inter præcepta boni priuati ſeruatus eſt? 1.2.q.100. art.5.

eſt? Reſp. Primo data ſunt pręcepta de opere externo; Secundo de verbis; Tertio de cordis cogitatione.

Nonne oppoſito modo de Deo data ſunt, nempe primo cordi, ſecundo ori, tertio. Operi? ℞. Ità eſt.

Cur hoc? Reſp. Deus magis diligit, & intuetur affectum cordis, quam cultum oris, vel exterioris; ideo diſplicet ei, ſi verbis, & cęremonijs colatur, corde vero non diligatur: At homo à contra magis eget dilectione operis, quam oris, vel cordis: ſi.n. pauperi quis corde compatiatur, & ore illum conſoletur, eleemoſinam vero non det, diminuta charitas eſt; ſolum enim opus valet egentem ſubleuare; ideo merito prius de opere, ſecundo de lingua, tertio de corde danda pręcepta erant.

D. Tho. ib. Quæ pręcepta data ſunt Operi? ℞. quinto, ſexto, ſeptimo. Non occides, Non mæchaberis, Non furtum facies: hæc enim tria de Operibus præcipuè data.

ibid. Quare poſt bonum publicum ponitur pręceptum non occides? ℞. Quia reſpicit bona animæ, & bona quę corpori præcipua ſunt, nempe vitam.

ibid. Quare ſextum præceptum eſt non Męchaberis? Reſp. Quia de bonis corporis datum eſt.

ibid. Cur ſeptimum locum habet, Non furtum facies? ℞. Quia datur de bonis exterioribus, quæ ſunt minora.

ibid. Quod pręceptum datum eſt linguę? Reſp. Octauum. Non loqueris contra proximum falſum teſtimonium.

ibid. Quæ data ſunt cordi? ℞. Nonum, & Decimum, vt ex verbis ipſis apparet.

Cap. 8. De modo explicandi præcepta ſecundæ tabulæ.

Cat. in Dec. nu. 1. Præcepta ſecundę tabulæ egent aliqua explicatione, vt recta intelligantur? Reſp. Egent.

ibid. Quęnam eſt vera regula interpretandi? Reſp. Charitas, & ordo illius.

Quo-

Quomodo eſt hoc?¡Reſp. Charitas in quocunque præcepto proponit, quid debeamus diligere, & quid odio habere; itē quomodo, & qua ratione faciendū. nu. 5.

Quomodo diſtinguitur amor, ab odio? Reſp. Per præcepta affirmatiua proponitur quid amandum; per negatiua, quid odio habendum.

Pręcepto affirmatiuo debet ſemper coniungi negatiuum, & negatiuo affirmatiuum? Reſp. Semper, quia cum charitas præcipit amorem alicuius rei, ſemper cum tali amore coniungit odium quod illi oppoſitum eſt.

Quid debemus diligere in proximo? Reſp. Bonū, ſeu beneficium.

Quid odio habere? Reſp. Malum, ſeu offenſam.

Eſt neceſſarium diligere, & odio habere corde, ore, & opere? Reſp. Eſt.

Quando pręceptum imperat aliquid, veluti [illegible] rem parentibus, debet intelligi pro[illegible]bitum quod tal[illegible] honori contrarium eſt? Reſp. Debet.

Si præceptum prohibet offenſam manus, d[illegible] intelligi prohibita etiam offenſa oris, vel [illegible] Reſp. Debet, veluti prohibetur homicidiū ergo & cordi.

Si pręceptum prohibet minor[illegible] offenſam, [illegible] bet intelligi prohibita maior? Reſ[illegible] Omnino; aliter enim charitas perfecta, & bene or[illegible]ata, non eſſet.

Si præceptum prohibeat maiorem offenſam, veluti homicidium, intelligi[illegible] prohibita minor, velut percuſſio, vulneratio, & a[illegible] Reſp. Omnino ratione dicta.

Quare aliquando prohibet maiorem offenſam, veluti quintum prohibet homicidium, ſextum adulterium, quæ ſunt grauiſſimæ offenſæ; aliquando prohibet minorem, veluti furtum, quod rapina minus eſt? Reſp. Deus iuſta de cauſa id facit; cum enim vult declarare grauitatem alicuius offenſæ, prohibet illā in ſpeciali; cum vero vult remouere frequentiam minoris peccati, veluti furti, tunc in ſpeciali prohi-

bet

Digitized by Google

bet illud,non quia grauius,ſed quia frequentius eſt.

Cur Deus poſt prohibitas offenſas operis in Quinto, Sexto, & Septimo, præceptis, voluit etiam dare pręcepta ori, & cordi, cum iſta in illis prohibita eſſent? Reſp. In gratiã rudium id fecit,ne putarent, vt Scribæ arbitrabantur,ſolum opus eſſe prohibitũ.

Quare Deus non dedit pręcepta affirmatiua, ſed fere omnia negatiua? Reſp. Quia Populus Hębreus erat rudis,& rudibus melius imperatur,quid non faciant,quam quid operentur: Omittere enim actionem,veluti ſcriptionem,omnes facere poſſunt;producere vero illam veluti ſcribere, non omnium eſt.

DOCTRINA
Catechiſmi Romani,

IN QVARTVM
Decalogi præceptum.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram, quam Dominus tuus dabit tibi.

De neceſſitate tradendi doctrinam Præcepti.

EST neceſſarium, vt ſingulis explicetur doctrina quarti præcepti? R. Eſt. nu.1.

Quare hoc? Reſp. Quia neque domus, neque familia, neque populus, neque ciuitas, vt dicetur, ſine hac doctrina recte poterit gubernari. nu.2.&c.

Quę vtilitas oritur ex hac doctrina? Reſp. Bona gubernatio Domus, familiæ, populi, ac ciuitatis. n.2.8.&c.

Quibus eſt vtilis ac neceſſaria? Reſpon. Omnibus nullo pœnitus excepto, quia nullus reperitur, qui nõ habeat vel ſuperiores, vel inferiores. ibid.

A qui-

Digitized by Google

nn.3.&c. A quibus debet explicari hęc doctrina? Reſp. Potiſſimum à Parochis.

nn.1.&c. Qua ratione? Reſp. Maxima diligentia ob vtilitates, quæ ab illa proficiſcuntur.

De diuiſione huius tractationis.

IN quot capita poteſt diuidi hęc tractatio, Reſp. In ſex ſequentes.

Primum, Eſt de ſuperioribus, & inferioribus, ſeu de bono publico.

Secundum, De gradu amoris inter ſuperiores, & inferiores.

Tertium, De quarto pręcepto.

Quartum, [illegible] amore, ſeu officijs ſuperiorum, erga [illegible]feriores.

Quintum, De amore, ſeu officijs inferiorum, erga [illegible]riores.

[illegible]extum, De obſeruanti[illegible] [illegible] inobſeruantia quar[illegible] pręcepti.

P[illegible]T PRIMVM

De ſup[illegible], & inferioribus, ſeu de bono publico.

QVę differ[illegible]tia eſt inter bonum publicum, & priuatum? R[illegible] [illegible]ublicum conuenit toti populo; priuatum perſonis particularibus appropriatur.

Quid eſt populus? Reſp. Eſt collectio numeroſæ multitudinis ſub eiſdem legibus, ac magiſtratibus.

In quo conſiſtit bonum publicum? Reſp. In tribus, nempe, Primo quod bonæ ſint leges, Secundò quod boni ſint magiſtratus, Tertiò quod bonus ſit populus.

Quæ leges dicuntur bonæ? Reſpon. Leges diuinæ ſunt bonæ per eſſentiam; humanæ adeo ſunt bonæ, qua-

quatenus in lege Dei fundatæ ſunt.

Qui magiſtratus dicuntur boni? Reſp. Illi, qui opportune, & ſecundum rectam rationem procurant obſeruantiam bonarum legum, & præcipuè, quæ à Deo datæ ſunt.

Quis bonus populus? Reſp. Ille, qui obſeruat bonas leges, & obedit magiſtratibus, iuſta præcipientibus.

Quid per magiſtratus intelligendum eſt? ℞. Modo intelliguntur omnes illi, qui habent ſubditos, quibus aliquid præcipere poſſint.

Vocantur alio nomine? Reſp. In quarto præcepto vocantur, Patres, Modò nominis facilioris gratia, Magiſtratus dicentur Superiores, & Subditi [illegible] Inferiores, rectè enim illi à Supra, iſti ab infra ſunt nominati.

Idē ne eſt dicere Maiores, & Superiores? ℞. [illegible] quia omnes Superiores [illegible] ſunt Maiores; ſed non omnes Maiores, ſunt Superiores.

Q[illegible]do eſt hoc? Reſp. Rex Galliæ eſt Maior [illegible] ce [illegible]audiæ; ſed non eſt Superior illi[illegible] Ita ſeniores ſun[illegible] maiores, ſed non ſuperiores [illegible] ſub[illegible]litis.

Nu[illegible]. De diuiſione, [illegible]periorum, [illegible] quinque combinationes.

EXpedit combinare, ſeu coniungere ſuperiores, & inferiores inter ſe correſpondentes? Reſpon. Expedit.

Quot combinationes fieri ſolent? Reſp. Quinque potiſſimum. *Ariſt libr. Polit.*

Prima, eſt ſuperiorum Eccleſiaſticorum, & illis ſubditorum.

Secunda, Superiorum Ciuilium, ſeu principum, & magiſtratuum ſæcularium, & ſubditorum.

Tertia, Parentum, & Filiorum.

Quarta, Dominorum, & ſeruorum.

ibid. tuor virtutes cardinales.

Quid facit Charitas? Reſp. Impellit hominem ad dilectionem proximi eo modo, quo a lege Dei, & a recta ratione præſcriptum eſt.

Nu.5. Quid facit temperantia? Reſp. Studet cohibere exceſſum amoris, ideſt temperare, & moderari hominem, ne diligat ſeipſum, & proximum magis, quam à lege Dei, & à Charitate, & recta ratione præſcriptum ſit: Quod ſi aliquæ paſſiones ad exceſſum amoris impellant, illas ſtudet frenare, ac cohibere.

ex nu.5. Quid facit fortitudo? Reſp. Studet ex vna parte amouere hominem à defectu amoris; ex alia impellere ad actualem proximi dilectionē ſecundum quod à lege Dei, à Charitate, & à recta ratione præſcri[illegible] ſit: Quod [illegible] paſſiones conentur ob labores, dif[illegible]tates, & [illegible]tias à tali hominem auertere dile-

ibid. [illegible] vi[illegible]cit, vt omnia impedimenta, & dif[illegible]tes vel [illegible]otæ, vel ſuperatę ſint.

[illegible]id facit iuſtitia? Reſp. Supra com[illegible]nem, & [illegible]iam proximi dilectionem in aliquibus vel [illegible]vel rebus ſpecia[illegible]m ſuperaddit diligend[illegible] [illegible]m.

[illegible]modo eſt loc? Reſp. Charitas pręcipit pro[illegible] dilection[illegible], etiam ſi ex parte ipſius nullum merit[illegible] imo etiam demeritum ſit, vnde etiam inimicum, [illegible] non meretur, ſed demeretur dilectionem, prę[illegible] [illegible]ligamus. Iuſtitia vero attendit meritum eius, qui [illegible]: Veluti dare mercedem operario actus iuſtitiæ eſt, quia operarius illam ex merito requirit: Dare autem eleemoſinam pauperi, quia non ex merito, actus [illegible]ritatis erit.

Quid facit Prudentia? Reſp. Curat, vt omnes actus virtutum iuxta præſcriptum rectæ rationis opportune ſuo loco, & tempore fiant: Cum enim homo eodem tempore, vel loco non poſſit diligere Deū, ſeipſum, & proximum, ſed modo Deo, modo ſibi, modo proximo ſit incumbendum, Prudentia deter-

determinat, quod modo Deus in templo colatur, Modo in domo ſua ſibi vel cibo, vel ſomno prouideat; modo extra domum proximo ſuccurrat.

Cap. 6. De vitijs, quæ dictis virtutibus oppoſita ſunt.

QVid eſt vitium? Reſp. Eſt diſcrepantia actus humani à lege Dei, à recta ratione, & à virtutibus, quæ modo dictæ ſunt.

Omnia vitia ſunt circa vel exceſſum amoris, vel defectum illius, vel iniuſtam offenſam? Reſp. Omnia.

Quęnam continent exceſſum amoris? Reſp. Superbia, Auaritia, Luxuria, Gula, & ſimilia.

Q[illegible]ęnam dicunt defectum am[illegible] R. Ac[illegible], indeuotio, prodigalitas, & alia hu[illegible]odi.

Quænam habent iniuſtam offen[illegible] Reſp. Odium, Inuidia, & ſimilia.

Cap [illegible] De diſtinctione, & ordine præceptorum ſecundæ tabulę.

POſſunt dari aliquæ diuiſiones præcep[illegible] ſecundæ tabulæ? Reſp. Poſſunt.

A quonam ſunt deſumendæ [illegible] ab ordine charitatis.

Qua ratione? Reſp. Trip[illegible] num, quod diligi debet; nempe primo [illegible] x eſt [illegible]; & de hoc dantur tria prima [illegible] cundo bonum publicum; & de hoc datu[illegible] præceptum: tertio, bonum priuatum ſui, & proximorum; & de hoc dantur ſex vltima præcepta. Et quia bonum diuinum infinitè eminet alijs, ideo primo loco ſeparatim præcepta data ſunt. Quia vero poſt bonum diuinum ſequitur publicum; ideo ante præcepta priuati boni, quartum præceptum de publico dandum erat. Vltimo locò de priuato præcepta data ſunt. *nu. 4. & 5.*

Quis ordo inter præcepta boni priuati ſeruatus eſt? *1. 2. q. 100. art. 5.*

eſt? Reſp. Primo data ſunt præcepta de opere exter no; Secundo de verbis; Tertio de cordis cogitatione.

Nonne oppoſito modo de Deo data ſunt, nempe primo cordi, ſecundo ori, tertio. Operi? ℞. Ità eſt.

Cur hoc? Reſp. Deus magis diligit, & intuetur affectum cordis, quam cultum oris, vel exterioris; ideo diſplicet ei, ſi verbis, & cęremonijs colatur, corde vero non diligatur: At homo à contra magis eget dilectione operis, quam oris, vel cordis: ſi.n. pauperi quis corde compatiatur, & ore illum conſoletur, eleemoſinam vero non det, diminuta charitas eſt; ſolum enim opus valet egentem ſubleuare; ideo merito prius de opere, ſecundo de lingua, tertio de corde danda pręcepta erant.

D. Tho. ib. Quæ pręcepta data ſunt Operi? ℞. quinto, ſexto, ſeptimo. Non occides, Non mæchaberis, Non furtum facies: hæc enim tria de Operibus præcipuè data.

ibid. Quare poſt bonum publicum ponitur præceptum non occides? ℞. Quia reſpicit bona animæ, & bona quę corpori præcipua ſunt, nempe vitam.

ibid. Quid per ſextum præceptum eſt non Mœchaberis? Reſp. Quia de bonis corporis datum eſt.

ibid. Cur ſeptimum locum habet, Non furtum facies? ℞. Quia datur de bonis exterioribus, quæ ſunt minora.

ibid. Quod præceptum datum eſt linguę? Reſp. Octauum. Non loqueris contra proximum falſum teſtimonium.

ibid. Quæ data ſunt cordi? ℞. Nonum, & Decimum, vt ex verbis ipſis apparet.

Cap. 8. De modo explicandi præcepta ſecundæ tabulæ.

Cat. in Dec. nu. 1. PRæcepta ſecundę tabulæ egent aliqua explicatione, vt rectæ intelligantur? Reſp. Egent.

ibid. Quęnam eſt vera regula interpretandi? Reſp. Charitas, & ordo illius.

Quo-

Digitized by Google

Quomodo eſt hoc?. Reſp. Charitas in quocunque præcepto proponit, quid debeamus diligere, & quid odio habere; item quomodo, & qua ratione faciendū. nu. 5.

Quomodo diſtinguitur amor, ab odio? Reſp. Per præcepta affirmatiua proponitur quid amandum; per negatiua, quid odio habendum.

Pręcepto affirmatiuo debet ſemper coniungi negatiuum, & negatiuo affirmatiuum? Reſp. Semper; quia cum charitas præcipit amorem alicuius rei, ſemper cum tali amore coniungit odium quod illi oppoſitum eſt.

Quid debemus diligere in proximo? Reſp. Bonū, ſeu beneficium.

Quid odio habere? Reſp. Malum, ſeu offenſam.

Eſt neceſſarium diligere, & odio habere corde, ore, & opere? Reſp. Eſt.

Quando pręceptum imperat aliquid, veluti [illegible] rem parentibus, debet intelligi pro[illegible]bitum [illegible] quod tal honori contrarium eſt? Reſp. Debet.

Si præceptum prohibet offenſam manus, d[illegible] intelligi prohibita etiam offenſa oris, vel Reſp. [illegible]ebet, veluti prohibetur homicidiū ergo & cordi.

Si pręceptum prohibet minor[illegible] offenſam, [illegible] bet intelligi prohibita maior? Reſ. Omnino; a[illegible]ter enim charitas perfecta, & bene or[illegible]ata, non eſſet.

Si præceptum prohibeat maiorem offenſam, veluti homicidium, intelligit[illegible] prohibita minor, velut percuſſio, vulneratio, & a[illegible] Reſp. Omnino ratione dicta.

Quare aliquando prohibet maiorem offenſam, veluti quintum prohibet homicidium, ſextum adulterium, quæ ſunt grauiſſimæ offenſæ; aliquando prohibet minorem, veluti furtum, quod rapina minus eſt? Reſp. Deus iuſta de cauſa id facit; cum enim vult declarare grauitatem alicuius offenſæ, prohibet illā in ſpeciali; cum vero vult remouere frequentiam minoris peccati, veluti furti, tunc in ſpeciali prohi-

bet

bet illud, non quia grauius, ſed quia frequentius eſt.

Cur Deus poſt prohibitas offenſas operis in Quinto, Sexto, & Septimo, præceptis, voluit etiam dare pręcepta ori, & cordi, cum iſta in illis prohibita eſſent? Reſp. In gratiā rudium id fecit, ne putarent, vt Scribæ arbitrabantur, ſolum opus eſſe prohibitū.

Quare Deus non dedit pręcepta affirmatiua, ſed fere omnia negatiua? Reſp. Quia Populus Hębreus erat rudis, & rudibus melius imperatur, quid non faciant, quam quid operentur: Omittere enim actionem, veluti ſcriptionem, omnes facere poſſunt; producere vero illam veluti ſcribere, non omnium eſt.

DOCTRINA

Catechiſmi Romani,

IN QVAR[illegible]VM

Decalogi præceptum.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram, quam Dominus tuus dabit tibi.

De neceſſitate tradendi doct[illegible] Præcepti.

Eſt neceſſarium, vt [illegible]ulis explice- nu.1.
tur doctrina quarti præcepti? R. Eſt.
Quare hoc? Reſp. Quia neque do- nu.2.&c.
mus, neque familia, neque populus,
neque ciuitas, vt dicetur, ſine hac
doctrina recte poterit gubernari.
Quę vtilitas oritur ex hac doctri- n.2.8.&c.
na? Reſp. Bona gubernatio Domus, familiæ, populi,
ac ciuitatis.

Quibus eſt vtilis ac neceſſaria? Reſpon. Omnibus ibid.
nullo pœnitus excepto, quia nullus reperitur, qui nõ
habeat vel ſuperiores, vel inferiores.

A qui-

nn.3.&c. A quibus debet explicari hęc doctrina? Reſp. Potiſſimum à Parochis.

nn.1.&c. Qua ratione? Reſp. Maxima diligentia ob vtilitates, quæ ab illa proficiſcuntur.

De diuiſione huius tractationis.

IN quot capita poteſt diuidi hęc tractatio, Reſp. In ſex ſequentes.

Primum, Eſt de ſuperioribus, & inferioribus, ſeu de bono publico.

Secundum, De gradu amoris inter ſuperiores, & inferiores.

Tertium, De quarto pręcepto.

Quartum, [illegible] amore, ſeu officijs ſuperiorum, erga [illegible]feriores.

[illegible]uintum, De amore, ſeu officijs inferiorum, erga [illegible]riores.

[illegible]extum, De obſeruantia [illegible] inobſeruantia quar[illegible] pręcepti.

[illegible] PRIMVM

De ſup[illegible], & inferioribus, ſeu de bono pu[illegible]ico.

QVę differ[illegible]tia eſt inter bonum publicum, & priuatum? R[illegible] [illegible]ublicum conuenit toti populo; priuatum perſonis pa[illegible]ticularibus appropriatur.

Quid eſt populus? [illegible] Reſp. Eſt collectio numeroſæ multitudinis ſub eiſdem legibus, ac magiſtratibus.

In quo conſiſtit bonum publicum? Reſp. In tribus, nempe, Primò quod bonæ ſint leges, Secundò quod boni ſint magiſtratus, Tertiò quod bonus ſit populus.

Quæ leges dicuntur bonæ? Reſpon. Leges diuinæ ſunt bonæ per eſſentiam; humanæ adeo ſunt bonæ,

qua-

quatenus in lege Dei fundatæ ſunt.

Qui magiſtratus dicuntur boni? Reſp. Illi, qui opportune, & ſecundum rectam rationem procurant obſeruantiam bonarum legum, & præcipuè, quæ à Deo datæ ſunt.

Quis bonus populus? Reſp. Ille, qui obſeruat bonas leges, & obedit magiſtratibus, iuſta præcipientibus.

Quid per magiſtratus intelligendum eſt? ℞. Modo intelliguntur omnes illi, qui habent ſubditos, quibus aliquid præcipere poſſint.

Vocantur alio nomine? Reſp. In quarto præcepto vocantur, Patres, Modo nominis facilioris gratia, Magiſtratus dicentur Superiores, & Subditi [illegible] In feriores, recte enim illi à Supra, iſti ab infra ſunt [illegible] minati.

Idē ne eſt dicere Maiores, & Superiores? ℞. [illegible] quia omnes Superiores [illegible] ſunt Maiores; ſed no[illegible] omnes Maior[illegible], ſunt Superiores.

Q[illegible]do eſt hoc? Reſp. Rex Galliæ eſt Maior [illegible] ce [illegible] audiæ; ſed non eſt Superior illi [illegible] Ita ſeniore[illegible] ſun[illegible] maiores, ſed non ſuperiores [illegible] ſub[illegible]itis.

Nu[illegible]. De diuiſione [illegible]periorum, [illegible] quinq[illegible] combinationes.

EXpedit combinare, ſeu coniung[illegible]re ſuperiores, & inferiores inter ſe correſp[illegible]ndentes? Reſpon. Expedit.

Quot combinationes fieri ſolent? Reſp. Quinque potiſſimum. *Ariſt libr. Polit.*

Prima, eſt ſuperiorum Eccleſiaſticorum, & illis ſubditorum.

Secunda, Superiorum [illegible]iuilium, ſeu principum, & magiſtratuum ſæcularium, & ſubditorum.

Tertia, Parentum, & Filiorum.

Quarta, Dominorum, & ſeruorum.

Quinta, Mariti,& vxoris.

Iſti omnes ſuperiores poſſunt præcipere ſubditis? Reſp. Poſſunt.

Subditi tenentur obedire illis? Reſp. Tenentur.

nu.8. In quarto Præcepto nomine Patris intelliguntur omnes Superiores,& Maiores,& nomine Filij,inferiores,& minores? Reſp. Ita ait Catechiſmus, & ex ſcriptura probat, & ratio ita ſuadet, quia eſt par ratio omnium, cum omnes ſint ſuperiores, & maiores,ideo ratio honoris conuenit illis.

præc.4. Hæc diuiſio ſuperiorum, & inferiorum, à quo facta eſt? Reſp. A Deo per legem Naturæ.

nu.2. 4. 8. 13. &c. Propter quid Deus tot perſonis poteſtatem contulit [illegible]ræcipiendi? Reſp. Primò vt plures communi[illegible]tione ſuæ poteſtatis decoraret; Secũdò, Vt ſi vnus [illegible]perior mu[illegible]ri ſuo deeſſet, alter officium ſuum im[illegible]et, Tertiò, Vt multiplicatis ſuperioribus exa[illegible]tius [illegible]iuinæ legis obſeruantia curaretur, Quartò, Vt [illegible]periores facilius dicta in obſeruantiam procu[illegible]rent, dum multos habent coadiutores, Quintò, [illegible] t pa[illegible] iſtæ obſeruantiæ vni, & pars alteri tradere[illegible]

ad.n. [illegible] ſunt ſuperiores Eccleſiaſtici? [illegible] illos ſpectat Chriſtianum po[illegible] moderari,& ad æternam, cœle[illegible] [illegible]itemqu[illegible] [illegible]dinem dirigere: Quia autem hæc directio to[illegible] [illegible]iuinæ legis obſeruantiam requirit, ideo obſerua[illegible] totius legis ad illos ſpectat, præcipuè autem obſeruantiam præceptorum primæ tabulæ procurare tenentur.

m.2.15.16. Propter quid inſtituti ſunt magiſtratus ſæculares? Reſp. Vt procurent obſeruantiam præceptorum ſecundæ tabulæ, veluti ne fiant homicidia, rapinæ, furta,&c.

nu.2. Quid tenentur curare domini erga ſeruos? Reſp. Vt recte,& toti legi Dei conuenienter viuant.

nu.2.21. Quid Patres,& Mariti? Reſp. Idem quod domini.

nu.8. Catechiſmus quos ait in quarto præcepto Patris no-

nomine intelligi debere? Reſp. Sic ait. Præter eos, qui nos genuerunt, multi præterea ſunt, quos in parentum loco colere debemus, vel Poteſtatis, vel Dignitatis, vel vtilitatis, vel præſtandis alicuius muneris, & officij nomine. In particulari exprimit ſequentes.

Primò, Pater, & mater, qui nos genuerunt. *nu.8.*

Secundò, Eccleſiæ Præſides, & Paſtores, & Sacerdotes. *nu.8.*

Tertiò, Ij, quibus aut imperium, aut magiſtratus, aut poteſtas commiſſa eſt, qui rem publicam gubernant. *nu.8.*

Quartò, Ij, quorum procurationi, fidei, probitati, ſapientiæque alij commendantur, vt Tutores, Curatores, pędagogi, & magiſtri, nec non Domini, ac mariti, & benefactores. *nu.8.*

Quintò, Senes, & ætate confecti. *nu.8.*

De quibus præcipuè diuina lex, ſeu quartum præceptum loquitur? Reſp. Ait Catech. De parentibus, qui nos genuerunt. *nu.8.*

CAP. SECVNDVM

De gradu amoris inter ſuperiores [illegible] riores.

BOnum publicum eſt magis diligendum, quàm priuatum? ℞. Omnino.

Homo debet magis diligere ſuperiores, & inferiores ſuos, quam alios proximos? Reſp. Regulariter loquendo ita eſt. *nu.6.7.*

Cur dicitur regulariter loquendo? Reſp. Quia poſſunt dari caſus, vt aliter ſit faciendum; Veluti ſeruo, vel extraneo in extrema neceſſitate conſtituto, Pater debet magis operam ſuam dare, quam Filio qui in tali neceſſitate non ſit. Idem quandoque in alijs. *nu.2.*

Quomodo appellatur gradus amoris, quem te- *nu.*

Digitized by Google

nentur habere Superiores erga Inferiores? ℞. Gubernatio, Cura, & Prouidentia.

nu.7. Quomodo appellatur gradus amoris, quem debẽt habere Inferiores, ad Superiores? Reſp. Honor.

nu.7. Quid eſt honor? ℞. Ait Catechiſmus, Eſt de aliquo honorifice ſentire, & omnia, quæ illius ſunt, maximè ęſtimare: Ideſt honor eſt maximè ęſtimare primo perſonam, ſecundo res omnes dictæ perſonæ quam honorare debemus.

nu.7. Ad honorem quænam requiruntur? Reſp. Ait Catech. Honori hæc omnia coniuncta ſunt, Primò amor, Secundò obſeruantia, Tertiò obedientia, Quartò, cultus.

nu.7. Quare in quarto pręcepto non eſt poſita vox amoris, vel metus, ſed honoris, cum parentes tum amandi, tum metuendi, tum colendi ſint? Reſp. Ait Catech. [illegible] qui amat nõ ſemper colit, qui metuit non ſemper diligit, qui vero ex animo honorat, colit, & amat; ideo ad omnia ſignificanda vox honoris poſita eſt.

nu[illegible] Superiores, & inferiores debent diligi corde [illegible],
& pc. [illegible]? Reſp. Ita eſt.

[illegible] animam, corpus, famam, & fortunas [illegible]

m. 7. & c. Quænam [illegible] ferentia inter amorem debitum

2.2.q. cuilibet pro[illegible] debitum ſuperioribus, & inferioribus? Reſp. [illegible] alis poteſt aſſignari conuenientia, & differentia: Opera miſericordiæ tum corporalia, tum ſpiritualia lege charitatis ſunt exhibenda omni proximo, & iam dictis; & hic eſt gradus communis charitatis. Differentia in hoc eſt, Primò cuilibet proximo in extrema neceſſitate conſtituto de pręcepto debent fieri opera dicta; ſuperiores vero, & inferiores debent inuicem ea præſtare de præcepto, etiam ſi neceſſitas extrema non ſit. Secundò. Quis non tenetur inquirere de proximis in generali, quinã ſint in extrema neceſſitate conſtituti, ſed ſufficit ſi ſubueniat occurrenti, At loquendo de ſuperioribus, & in-

inferioribus opus eſt inquirere, an opus habeant, & illis, etiam ſi non requirant, miſericordię opera ſunt exhibenda.

CAP. TERTIVM.

De quarto præcepto.

QVid eſt quartum pręceptum? *Reſp.* Eſt prima regula omnium actuum hominis erga ſuperiores, & inferiores. *nu.8.&c.*

Quis eſt finis illius? *Reſp.* Congrua directio inferiorum per ſuperiores ad obſeruantiam diuinę legis. Seu bonum commune, quod in tali obſeruantia poſitum eſt. *nu.2.8.etc.*

Quęnam eſt materia huius pręcepti? *Reſp.* Materia remota ſunt omnes ſuperiores, & inferiores, [illegible] modo dicti ſunt; Minus remota ſunt quatuor bona dictorum nempe animę, corp[illegible], & for[illegible]. Adhuc minus remota ſunt actu[illegible]s, ori[illegible] ris circa dicta bona; Ma[illegible] [illegible]ut virtutes, & vitia in actibus, q[illegible] *nu.8.&c.*

In quo conſiſtit forma huius [illegible] [illegible]p. In illo modo, quò traditus eſt.

Quis eſt iſte modus? *Reſpon.* [illegible] modo multa ſunt; Primò quartum pręceptum [illegible]tum eſt affirmatiuum, quod alijs præceptis ſecundę tabulę non conuenit; Secundo exprimit vocabulo honoris gradum dilectionis priuilegiatum; Tertio proponit pręmiū obſeruantibus, quod ab illo propoſitum eſt. *nu.7.17.*

Cur tali modo ſpeciali traditum eſt? *Reſp.* Vt oſtēdat præcipi gradum charitatis ſpecialem. *nu.7.*

Huic pr[illegible]cepto affirmatiuo correſpondet negatiuum? *Reſp.* Ita eſt. *nu.20.*

Quid p[illegible]hibet negatiuum? *Reſp.* Iniuſtas offenſas in ſu[illegible]ores, & inferiores. *nu.20.*

Digitized by Google

nu.20. Offenſę in dictos ſunt grauiores, quam ſi in alios proximos fiant? Reſp. Sunt.

nu.20. Quare hoc? Reſp. Quia vbi eſt maior dilectionis obligatio, ibi offenſa grauior erit.

nu.20. Si inferior vt filius maledicat Patri, vel illum percutiat, ſeu offendat in corpore, & fama, offenſa grauis erit? Reſp. Grauiſſima, & in veteri lege morte puniebatur.

nu.22. Si Superior, vt Pater ſcandalo, & malo exemplo, vel conſilio offendat animam inferioris, graue peccatum eſt? Reſp. Omnino.

num.5.7. Quid præcipit præceptum affirmatiuum? Reſp. Amorem iuxta ordinem charitatis.

nu.4.5. Parentes, & ſuperiores debent ęque, vel magis, ac Deus amari, vel timeri, vel honorari? Reſpon. Nullo modo, ſed minus quam Deus, & propter Deum ſunt dilig[illegible]di.

nu.6.16 Si ſuperiores aliquid contra legem Dei præcipiãt eſt obediendum? Reſpon. Non, iuxta illud. Obedire opo[illegible]tet Deo magis, quam hominibus.

Nu.2[illegible] [illegible]ramio oppoſito huic pracepto.

nu.17. CVI [illegible] [illegible]it pręmium huic pręcepto? R. Vt n[illegible] [illegible]iceret ad illud obſeruandum.

nu.17. Quod eſt i[illegible] [illegible]ęmium? Reſp. Longitudo vitæ, & bonę vitæ.

nu.17. Quare tale præmium appoſitum eſt? Reſp. Ait Catech. Cum illi, qui parentes colunt, ijs gratiam referant, à quibus vitæ, & lucis vſuram, ſeu vſum habét, iure, & merito illis datum eſt, vt diu viuant, & vitam ad ſummam ſenectutem perducant.

nu.17. Hæc promiſſio intelligiturne de vita præſenti? Reſp. Ait Catech. Non ſolum de futura; ſed etiam

D.Timo.4. de præſenti vita intelligendum eſt; Quia D. Paulus ait, Pietatem habere promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.

nu.18. Hæc longitudo præſentis vitæ debet multum ęſti ma-

mari? Reſpond. Debet.

Nonne multis ſanctis fuit mors optabilis, & vita doloroſa?Reſp. Fuit. nu.18.

Quare ergo longitudo vitæ vt res op abilis data eſt?Reſp. Ait Catech. Illoru n verborum adiunctio, Quam Dominus Deus tuus dabit tibi, non modo tẽ poris diuturnitatem ad viuendum, ſed ocium, quietem, incolumitatem ad bene viuendum pollicetur; Nam Deu eronomio non ſolum inquit, vt longo viuas tempore, ſed llud etiam addit, & bene ſit tibi quod deinde ab Apoſtolo repetitum eſt. Eph. 6. , 1.18.

Quomodo ſi vera eſt hæc promiſſio interdum contingit, vt qui maiorem pietatem parentibus præſtiterunt, ijs vita breuior ſit? Reſp. Ait Catech. Ob bonum illorum fit, quod ex triplici cauſa eſſe poteſt; Prima eſt, Quia prius moriuntur, ne longiori v ta à virtute diſcedant; Rapiuntur enim ait Scriptur malitia mutet intellectum illorũ. Secunda eſt, Q ſi pernicies, & rerum omnium perturbatio impe deat, bene conſulitur illi, qui è vita eripitur, vt communium temporum acerbitate adat; A facinim malitię dicit Iſaias, olle n fit, ne virtus, aut ſalus iuſti peri ir r- talibus flagitiorum pœnas re e , Ne triſtiſſimis temporibus ex p um, amicorumq; cal mitatibus acerbiſſimi s ſentiat; Quare met dum eſt, ait Catech orem in modum, cum h s viris immatura mors accidit. nu.19.

Deus ijs, qui offendunt parentes, apponit pœnas? Reſp. Apponit, & graues. num. 20.

Quæ ſunt iſtæ pœnæ Reſp. Prima mors, iuxta illud, Qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur; Secunda, Ignominia, & infelicitas; vt Prou. 19. Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominioſus erit, & infelix; Tertia, Tenebræ, & confuſio, & cęcitas, vt Prou. 20. Qui maledicit patri ſuo, vel matri extinguetur lucerna eius in medijs tenebris; Quarta, Mors ignominioſa, & carentia ſepulturę; vt nu.20. Exod. 21. Prou. 19.

Pr ou. 30. Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuę, ſuffodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilę.

nu. 20. Quæ pœna appoſita eſt non obtemperanti ſacerdotibus? Reſp. Mors, vt Deuter. Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tenpore miniſtrat, Domino Deo tuo, ex Decreto iudices morietur homo ille.

CAP. QVARTVM.

De officijs parentum, ſeu ſuperiorum in filios, & inferiores.

nu. 9. [illegible]ſpedit explicare officia Superiorum? Reſpon. Vtiliſſimum eſt.

Quod eſt officium mariti erga vxorem? Reſp. De dictum eſt vbi de matrimonio.

27. Quod offic[illegible] [illegible]niorum erga iuniores? ℞. Ædi[illegible] [illegible]em[illegible]lis, & conſilijs.

nu. 22. [illegible]ſtratuum ſæcularium? Reſp. [illegible]am præceptorum ſecundę tabu[illegible] [illegible]anes offenſas ciuibus.

2. 25. [illegible]

de ord. n. 6. [illegible] [illegible]agiſtratuum eccleſiaſticorum? Reſp. Di[illegible] [illegible]ditos ad æternam ſalutem, & ad obſeruan[illegible] [illegible]gis, & præcipuè trium præceptorum primæ tabulæ.

nu. 7. 13. Quod officium tutorum, curatorum, pedagogorum, magiſtrorum, & dominorum? ℞. Curam gerere inferiorum, iuxta officium, quod illis datum eſt.

Quod officium parentum? Reſp. De hoc ita ait Catechiſmus. Imprimus debent curare, vt quos ha-
nu. 2. bent in ſua poteſtate, ij rectè, & diuinæ legi conue-
nu. 21. nienter uiuant; ſecundò Debent ſtudere, vt ſanctiſſimis diſciplinis, ac moribus filios imbuant; tertiò Eiſdem debent dare optima viuendi præcepta; quartò,

tò, Curare vt in religione inſtructi ſint, & parati, vt Deum ſancte, inuiolateque venerentur; quintò Debent liberis ſe magiſtros exemplo potiſſimum præbere virtutis, æquitatis, continentiæ, modeſtię, ſanctitatis: ſextò. Debent tria declinare, in quibus multi Patres peccare ſolent; Primum eſt, ne quid acerbius in liberos, aut loquantur, aut ſtatuant iuxta Apoſtolum: Nam periculum eſt, ne fracto, abiectoque a[illegible]imo ſint, dum omnia timent, Ideo ſæpe magis expe[illegible]t liberos corrigere, quam vlciſci: Secundum eſt, vt cum [illegible] aliquam culpam commiſſam neceſſaria ſit caſtigatio, & obiurgatio, ne illam per indulgentiam diſſolute remittant, quia ſæpe filij parentu[illegible] nimia lenitate, & facilitate depriuantur, vt patet de Heli, qui ob talem indulgentiam max[illegible] ſupplicio, eſt affectus; Tertium eſt, vt quam [illegible] me caueant, ne in filiorum educatione, ac do[illegible] faciant contrarium eius, quod fieri debet, [illegible] ma[illegible] res eſt, diligere filio[illegible] carnem, & [illegible] ha[illegible] animam; diligere illos mundo nō D[illegible] Sūma cura afficiu[illegible] vt opes [illegible] & amplum [illegible] monium relinqua[illegible] ex [illegible] autem, & [illegible] filiorum, non conuiuun[illegible] rem familiarem augen[illegible] tibus vero, & bonarum [illegible] dis nec verbum dicunt; [illegible] in filios tum rerum copi[illegible], tu[illegible] tia transferant; & quod illis ſe [illegible] ad cœlum, ſed ad inferorum ſupp[illegible] nu.22.

CAP. QVIN[illegible]

De officijs filiorum, & inferiorum er[illegible]

QVæmam ſunt officia filiorum erga [illegible] Catech. hæc commemorat.

Digitized by Google

nu.3.&c. A quibus debet explicari hęc doctrina? Reſp. Potiſſimum à Parochis.

nu.1.&c. Qua ratione? Reſp. Maxima diligentia ob vtilitates, quæ ab illa proficiſcuntur.

De diuiſione huius tractationis.

IN quot capita poteſt diuidi hęc tractatio, Reſp. In ſex ſequentes.

Primum, Eſt de ſuperioribus, & inferioribus, ſeu de bono publico.

Secundum, De gradi amoris inter ſuperiores, & inferiores.

Tertium, De quarto pręcepto.

Quartum, [illegible] amore, ſeu officijs ſuperiorum, erga [illegible]feriores.

[illegible]uintum, De amore, ſeu officijs inferiorum, erga [illegible]riores.

[illegible]extum, De obſeruanti[illegible] [illegible] inobſeruatia quar[illegible] pręcepti.

P[illegible]T PRIMVM

De ſup[illegible], & inferioribus, ſeu de bono pu[illegible]co.

QVę differe[illegible]tia eſt inter bonum publicum, & priuatum? R[illegible] [illegible]ublicum conuenit toti populo; priuatum perſonis particularibus appropriatur.

Quid eſt populus? Reſp. Eſt collectio numeroſæ multitudinis ſub eiſdem legibus, ac magiſtratibus.

In quo conſiſtit bonum publicum? Reſp. In tribus, nempe, Primò quod bonæ ſint leges, Secundò quod boni ſint magiſtratus, Tertiò quod bonus ſit populus.

Quæ leges dicuntur bonæ? Reſpon. Leges diuinæ ſunt bonæ per eſſentiam; humanæ adeo ſunt bonæ, qua-

quatenus in lege Dei fundatæ ſunt.

Qui magiſtratus dicuntur boni? Reſp. Illi, qui opportune, & ſecundum rectam rationem procurant obſeruantiam bonarum legum, & præcipuè, quæ à Deo datæ ſunt.

Quis bonus populus? Reſp. Ille, qui obſeruat bonas leges, & obedit magiſtratibus, iuſta præcipientibus.

Quid per magiſtratus intelligendum eſt? ℞. Modo intelliguntur omnes illi, qui habent ſubditos, qui bus aliquid præcipere poſſint.

Vocantur alio nomine? Reſp. In quarto præcepto vocantur, Patres, Modò nominis facilioris gratia, Magiſtratus dicentur Superiores, & Subditi [illegible]is, Inferiores, recte enim illi à Supra, iſti ab infra ſunt [illegible]ominati.

Idē ne eſt dicere Maiores, & Superiores? ℞. [illegible] quia omnes Superiore[illegible] ſunt Maiores; ſed no[illegible] omnes Maior[illegible], ſunt Superiores.

Qu[illegible]do eſt hoc? Reſp. Rex Galliæ eſt Maior [illegible] ce S[illegible]audiæ; ſed non eſt Superior illi: Ita ſeniores ſun[illegible] maiores, ſed n[illegible] ſuperiores [illegible] ſub[illegible]itis.

Nu[illegible]. De diuiſione [illegible]eriorum, [illegible] quinqu[illegible] combinationes.

EXpedit combinare, ſeu coniungere ſuperiores, & inferiores inter ſe correſpondentes? Reſpon. Expedit.

Quot combinationes fieri ſolent? Reſp. Quinque potiſſimum. *Ariſt. libr. Polit.*

Prima, eſt ſuperiorum Eccleſiaſticorum, & illis ſubditorum.

Secunda, Superiorum ciuilium, ſeu principum, & magiſtratuum ſæcularium, & ſubditorum.

Tertia, Parentum, & Filiorum.

Quarta, Dominorum, & ſeruorum.

Quinta, Mariti,& vxoris.

Iſti omnes ſuperiores poſſunt præcipere ſubditis? Reſp. Poſſunt.

Subditi tenentur obedire illis? Reſp. Tenentur.

nu.8. In quarto Præcepto nomine Patris intelliguntur omnes Superiores,& Maiores,& nomine Filij, inferiores,& minores? Reſp. Ita ait Catechiſmus, & ex ſcriptura probat, & ratio ita ſuadet, quia eſt par ratio omnium, cum omnes ſint ſuperiores, & maiores, ideo ratio honoris conuenit illis.

præc.4. Hæc diuiſio ſuperiorum, & inferiorum, à quo facta eſt? Reſp. A Deo per legem Naturæ.

nu.2. 4. 8. 13. &c. Propter quid Deus tot perſonis poteſtatem contulit præcipiendi? Reſp. Primò vt plures communicatione ſuæ poteſtatis decoraret; Secũdò, Vt ſi vnus ſuperior muneri ſuo deeſſet, alter officium ſuum im[illegible]et, Tertiò, Vt multiplicatis ſuperioribus exa[illegible]tius [illegible]iuinæ legis obſeruantia curaretur, Quartò, Vt [illegible]uperiores facilius dicta in obſeruantiam procu[illegible]ent, dum multos habent coadiutores, Quintò, [illegible] p[illegible] dictæ obſeruantiæ vni, & pars alteri tráde-[illegible]

[illegible] ſunt ſuperiores Eccleſiaſtici?

[illegible]d.n. [illegible] illos ſpectat Chriſtianum po[illegible] moderari,& ad æternam, cœle[illegible]um [illegible]dineni dirigere: Quia autem hæc ſtem qu[illegible] iuinæ legis obſeruantiam requirit, directio to[illegible] totius legis ad illos ſpectat, præcipuè autem obſeruantiam præceptorum primæ tabulæ procurare tenentur.

n.2.15.16. Propter quid inſtituti ſunt magiſtratus ſæculares? Reſp. Vt procurent obſeruantiam præceptorum ſecundæ tabulæ, veluti ne fiant homicidia, rapinæ, furta,&c.

nu.2. Quid tenentur curare domini erga ſeruos? Reſp. Vt recte,& toti legi Dei conuenienter viuant.

nu.2.21, nu.2.nu.8. Quid Patres,& Mariti? Reſp. Idem quod domini. Catechiſmus quos ait in quarto præcepto Patris no-

nomine intelligi debere? Reſp. Sic ait. Præter eos, qui nos genuerunt, multi præterea ſunt, quos in parentum loco colere debemus, vel Poteſtatis, vel Dignitatis, vel vtilitatis, vel præſtandis alicuius muneris, & officij nomine. In particulari exprimit ſequentes.

Primò, Pater, & mater, qui nos genuerunt. *nu.8.*

Secundò, Eccleſiæ Præſides, & Paſtores, & Sacerdotes. *nu.8.*

Tertiò, Ij, quibus aut imperium, aut magiſtratus, aut poteſtas commiſſa eſt, qui rem publicam gubernant. *nu.8.*

Quartò, Ij, quorum procurationi, fidei, probitati, ſapientiæque alij commendantur, vt Tutores, Curatores, pędagogi, & magiſtri, necnon Domini, ac mariti, & benefactores. *nu.8.*

Quintò, Senes, & ætate confecti. *nu.8.*

De quibus præcipuè diuina lex, ſeu quartum præceptum loquitur? Reſp. Ait Catech. De parentibus, qui nos genuerunt. *nu.8.*

CAP. SECVNDVM

De gradu amoris inter ſuperiores [illegible] inferiores.

Bonum publicum eſt magis diligendum, quàm priuatum? ℞. Omnino.

Homo debet magis diligere ſuperiores, & inferiores ſuos, quam alios proximos? Reſp. Regulariter loquendo ita eſt. *nu.6.7.*

Cur dicitur regulariter loquendo? Reſp. Quia poſſunt dari caſus, vt aliter ſit faciendum; Veluti ſeruo, vel extraneo in extrema neceſſitate conſtituto, Pater debet magis operam ſuam dare, quam Filio qui in tali neceſſitate non ſit. Idem quandoque in alijs. *nu.2.*

Quomodo appellatur gradus amoris, quem te- *nu.2.8.&c.*

nentur habere Superiores erga Inferiores? ℟. Gubernatio, Cura, & Prouidentia.

nu. 7. Quomodo appellatur gradus amoris, quem debẽt habere Inferiores, ad Superiores? Reſp. Honor.

nu. 7. Quid eſt honor? ℟. Ait Catechiſmus, Eſt de aliquo honorifice ſentire, & omnia, quæ illius ſunt, maximè ęſtimare: Ideſt honor eſt maximè ęſtimare primo perſonam, ſecundo res omnes dictæ perſonæ quam honorare debemus.

nu. 7. Ad honorem quænam requiruntur? Reſp. Ait Catech. Honori hæc omnia coniuncta ſunt, Primò amor, Secundò obſeruantia, Tertiò obedientia, Quartò, cultus.

nu. 7. Quare in quarto pręcepto non eſt poſita vox amoris, vel metus, ſed honoris, cum parentes tum amandi, tum metuendi, tum colendi ſint? Reſp. Ait Catech. [illegible] qui amat nõ ſemper colit, qui metuit non ſemper diligit, qui vero ex animo honorat, colit, & amat; ideo ad omnia ſignificanda vox honoris poſita eſt.

nu. [illegible] Superiores, & inferiores debent diligi corde, ore, [illegible] Reſp. Ita eſt.

&c. [illegible] animam, corpus, famam, & fortunas.

m. 7. &c.

2. 2. q. Quænam [illegible] differentia inter amorem debitum cuilibet pro[illegible] & debitum ſuperioribus, & inferioribus? Reſp. [illegible] alis poteſt aſſignari conuenientia, & differentia: Opera miſericordiæ tum corporalia, tum ſpiritualia lege charitatis ſunt exhibenda omni proximo, & iam dictis; & hic eſt gradus communis charitatis: Differentia in hoc eſt, Primò cuilibet proximo in extrema neceſſitate conſtituto de pręcepto debent fieri opera dicta; ſuperiores vero, & inferiores debent inuicem ea præſtare de præcepto, etiam ſi neceſſitas extrema non ſit. Secundò Quis non tenetur inquirere de proximis in generali, quinã ſint in extrema neceſſitate conſtituti, ſed ſufficit ſi ſubueniat occurrenti, At loquendo de ſuperioribus, & in-

inferioribus opus eſt inquirere, an opus habeant, & illis, etiam ſi non requirant, miſericordię opera ſunt exhibenda.

CAP. TERTIVM.

De quarto præcepto.

QVid eſt quartum pręceptum? Reſp. Eſt prima regula omnium actuum hominis erga ſuperiores, & inferiores. *nu. 8. &c.*

Quis eſt finis illius? Reſp. Congrua directio inferiorum per ſuperiores ad obſeruantiam diuinę legis. Seu bonum commune, quod in tali obſeruantia poſitum eſt. *nu. 2. 8. etc.*

Quęnam eſt materia huius pręcepti? Reſp. Materia remota ſunt omnes ſuperiores, & inferiores, [illegible] modo [illegible] ſunt; Minus remota ſunt quatuor bona [illegible] nempe animę, corp[illegible] & for[illegible] Adhuc minus remo[illegible] ſunt actu[illegible] [illegible]s, or[illegible] ris circa dicta bona; Ma[illegible] [illegible] [illegible]t vir tutes, & vitia in actibus, q[illegible] *nu. 8. & a*

In quo conſiſtit forma huiu[illegible] [illegible]p. In illo modo, quò traditus eſt.

Quis eſt iſte modus? Reſpon. [illegible] modo multa ſunt; Primò quartum pręceptu[illegible] [illegible]tum eſt affirmatiuum, quod alijs præceptis ſecundę tabulę non conuenit; Secundo exprimit vocabulo honoris gradum dilectionis priuilegiatum; Tertio proponit pręmiū obſeruantibus, quod ab illo propoſitum eſt. *nu. 7. 17.*

Cur tali modo ſpeciali traditum eſt? Reſp. Vt oſtēdat præcipi gradum charitatis ſpecialem. *nu. 7.*

Huic pr[illegible]cepto affirmatiuo correſpondet negatiuum? Reſp. Ita eſt. *nu. 20.*

Quid p[illegible]hibet negatiuum? Reſp. Iniuſtas offenſas in ſu[illegible] [illegible]res, & inferiores. *nu. 20.*

nu.20. Offenſę in dictos ſunt grauiores, quam ſi in alios proximos fiant? Reſp. Sunt.

nu.20. Quare hoc? Reſp. Quia vbi eſt maior dilectionis obligatio, ibi offenſa grauior erit.

nu.20. Si inferior vt filius maledicat Patri, vel illum percutiat, ſeu offendat in corpore, & fama, offenſa grauis erit? Reſp. Grauiſſima, & in veteri lege morte puniebatur.

nu.22. Si Superior, vt Pater ſcandalo, & malo exemplo, vel conſilio offendat animam inferioris, graue peccatum eſt? Reſp. Omnino.

num.5.7. Quid præcipit præceptum affirmatiuum? Reſp. Amorem iuxta ordinem charitatis.

nu.4.5. Parentes, & ſuperiores debent ęque, vel magis, ac Deus amari, vel timeri, vel honorari? Reſpon. Nullo mod[illegible], ſed minus quam Deus, & propter Deum ſunt di[illegible]di.

nu.6.16 Si ſuperiores aliquid contra legem Dei præcipiāt eſt o bediendum? Reſpon. Non, iuxta illud. Obedire opo[illegible]tet Deo magis, quam hominibus.

Nu.2 [illegible] ramio oppoſito huic præcepto.

nu.17. CVI [illegible] it prēmium huic prēcepto? R. Vt [illegible] iceret ad illud obſeruandum.

nu.17. Quod eſt [illegible] ęmium? Reſp. Longitudo vitæ, & bonę vitæ.

nu.17. Quare tale præ[illegible]ium appoſitum eſt? Reſp. Ait Catech. Cum illi, qui parentes colunt, ijs gratiam referant, à quibus vitæ, & lucis vſuram, ſeu vſum habēt, iure, & merito illis datum eſt, vt diu viuant, & vitam ad ſummam ſenectutem perducant.

nu.17. Hæc promiſſio intelligiturne de vita præſenti? Reſp. Ait Catech. Non ſolum de futura; ſed etiam

D.Timo.4. de præſenti vita intelligendum eſt; Quia D. Paulus ait, Pietatem habere promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.

nu.18. Hæc longitudo præſentis vitæ debet multum ęſtima-

mari? Reſpond. Debet.

Nonne multis ſanctis fuit mors optabilis, & vita doloroſa? Reſp. Fuit. *nu.18.*

Quare ergo longitudo vitæ vt res o[illegible]abilis data eſt? Reſp. Ait Catech. Illoru[illegible] verborum adiu[illegible]ctio, Quam Dominus Deus tuus dabit tibi, non modo tēpor[illegible]s diuturnitatem ad viuendum, ſed ocium, quietem, inc[illegible]lumitatem ad bene viuendum pollicetur; Nam De[illegible]eronomio non ſolum inquit, vt longo viuas tempore, ſed [illegible]llud etiam addit, & bene ſit tibi quod deinde ab Apoſtolo repetitum eſt. Eph. 6. *[illegible].18.*

Quomodo ſi vera eſt hæc promiſſio interdum contingit, vt qui maiorem pietatem parentibus præſtiterunt, iis vita breuior ſit? Reſp. Ait Catech. Ob [illegible]onum illorum fit, quod ex triplici cauſa eſſe pot[illegible]; Prima eſt, Quia prius moriuntur, ne longiori v[illegible]a à virtute diſcedant; Rapiuntur e[illegible]im ait Scriptur[illegible] malitia muter intellectum illorū. Secunda eſt, Q[illegible] ſi pernicies, & rerum omnium perturbatio impe[illegible] deat, bene conſulitur illi, qui è vita eripitur, vt communium temporum acerbi[illegible]ate [illegible]adat; A facie nim malitię dicit Iſaias, colle[illegible] [illegible] fit, ne virtus, aut ſalus iuſti [illegible]eri [illegible] talibus flagitiorum pœnas re[illegible] [illegible] Ne triſtiſſimis temporibus ex [illegible] [illegible]um, amicorumq; ca[illegible]mitatibus acerbiſſim[illegible] [illegible] ſentiat; Quare mer[illegible]dum eſt, ait Catech [illegible]iorem in mundum, cum h[illegible]s viris immatura m[illegible]rs accidit. *nu.19.*

Deus iis, qui offendunt parentes, apponit pœnas? Reſp. Apponit, & graues. *num. 20.*

Quæ ſunt iſtæ pœnæ? Reſp. Prima mors, iuxta illud, Qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur; Secunda, Ignominia, & infelicitas; vt Prou. 19. Qui affligit p[illegible]rem, & fugit matrem, ignominioſus erit, & infelix; Tertia, Tenebræ, & confuſio, & cęcitas, vt Prou. 20. Qui maledicit patri ſuo, vel matri extinguetur lucerna eius in mediis tenebris; Quarta, Mors ignominioſa, & carentia ſepulturę; vt *nu.20.* *Exod. 21.* *Prou. 19.*

I 4 Prou.

Digitized by Google

P ou. 30. Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuę, ſuffodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilę.

nu. 20. Quæ pœna appoſita eſt non obtemperanti ſacerdotibus? Reſp. Mors, vt Deuter. Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tenpore miniſtrat, Domino Deo tuo, ex Decreto iudices morietur homo ille.

CAP. QVARTVM.

De officijs parentum, ſeu ſuperiorum in filios, & inferiores.

nu. 9. [illegible]pedit explicare officia Superiorum? Reſpon. Vtiliſſimum eſt.

Quod eſt officium meriti erga vxorem? Reſp. De dictum eſt vbi de matrimonio.

[illegible] 7. nu. 22. Quod offi[illegible] [illegible]niorum erga iuniores? ℞. Ædi[illegible] [illegible]em[illegible]lis, & conſilijs.

[illegible] 2. 15. [illegible]ſtratuum ſæcularium? Reſp. [illegible]am præceptorum ſecundę ta[illegible] [illegible]anes offenſas ciuibus.

de ord. n. 6. [illegible] [illegible]agiſtratuum eccleſiaſticorum? Reſp. Di[illegible] [illegible]ditos ad æternam ſalutem, & ad obſeruan[illegible] [illegible]gis, & præcipuè trium præceptorum primæ tabulæ.

nn. 7. 13. Quod officium tutorum, curatorum, pedagogorum, magiſtrorum, & dominorum? ℞. Curam gerere inferiorum, iuxta officium, quod illis datum eſt.

Quod officium parentum? Reſp. De hoc ita ait Catechiſmus. Imprimus debent curare, vt quos ha-
nu. 2. bent in ſua poteſtate, ij rectè, & diuinæ legi conue-
nu. 21. nienter uiuant; ſecundò Debent ſtudere, vt ſanctiſſimis diſciplinis, ac moribus filios imbuant; tertiò Eiſdem debent dare optima viuendi præcepta; quar-

tò,

tò, Curare vt in religione inſtructi ſint, & parati, vt Deum ſanctè, inuiolatequeuenerentur; quintò Debent liberis ſe magiſtros exemplo potiſſimum præbere virtutis, æquitatis, continentiæ, modeſtię, ſanctitatis: ſextò. Debent tria declinare, in quibus multi Patres peccare ſolent; Primum eſt, ne quid acerbius in liberos, aut loquantur, aut ſtatuant iuxta Apoſtolum: Nam periculum eſt, ne fracto, abiectoque a[illegible] mo ſint, dum omnia timent, Ideo ſæpe magis expe[illegible] liberos corrigere, quam ulciſci: Secundum eſt, vt cum [illegible] aliquam culpam commiſſam ne- *nu.22.* ceſſar[illegible] ſit caſtigatio, & obiurgatio, ne illam per indulgentiam diſſolute remittant, quia ſæpe filij parenti[illegible] nimia lenitate, & facilitate depriuantur, vt patet de Heli, qui ob talem indulgentiam max[illegible] ſupplicio, eſt affectus; Tertium eſt, vt quam [illegible] me caueant, ne in filiorum educatione, ac do[illegible] faciant contrarium eius, quod fieri debet, [illegible] ma[illegible] es eſt, diligere filiorum carnem, & [illegible] ha[illegible] animam; diligere illos mundo nō [illegible] Sūma cura affici[illegible] vt opes [illegible] & amplum [illegible] monium relinqu[illegible] autem, [illegible] filiorum, non con[illegible] rem familiarem augen[illegible] tibus vero, & bonarum [illegible] dis nec verbum dicunt [illegible] in filios tum rerum copi[illegible] tia transferant; & quod illis ſe [illegible] ad cœlum, ſed ad inferorum ſupp[illegible]

CAP. QVIN[illegible]

De officijs filiorum, & inferiorum er[illegible]

QVæmam ſunt officia filiorum erga p[illegible] Catech. hæc commemorat.

Digitized by Google

nu.10. Primò honor ex amore, atque intimo animi ſenſu illis eſt deferendus.

nu 9. Secundò Filij debẽt cogitare ꝙ parẽtes ſunt immortalis Dei quaſi quædam ſimulacra; & quod in ipſis ortus noſtri imaginem intuemur: Ab ijs nobis vita data eſt. Iis Deus vſus eſt, vti nobis animam, mentemque, ſeu vſum rationis impertiret: Ab ijs ad ſacramenta deducti; Ad religionem, ad humanum cultum, ciuilemque inſtituti: Ad morum integritatem, & ſanctitatem erudit[illegible]ſumus.

nu.9. Tertiò, Debent conſiderare beneficia, & merita matris erga nos; quanta cura, quantaque ſolecitudine nos in vtero geſſerit; quanto cum labore, & dolore pepererit, ac educarit. Ideo enim in hoc præce[illegible]omen matris expreſſum eſt.

[illegible]artò, Conſiderandus affectus, quem erga filios [illegible]at, quippe qui nullum labo[illegible]m, nullam contem[illegible]em, nulla pericula, noſtri c[illegible]ſa refugiun[illegible]ni[illegible]que illis poſſe accidere iucundius, qua[illegible] filijs [illegible]haros eſſe ſenti[illegible]

Quintò, Filij d[illegible] [illegible]gare De[illegible]um, vt parentibus [illegible] & felic[illegible] [illegible]e[illegible], vt in maxima gra[illegible] [illegible]mines; vt ipſi Deo, ac ſ[illegible]endatiſſimi ſint.

[illegible] & operationes ſuas ad [illegible]arentum conformare: [illegible]& [illegible]ta, & præcepta illorum: [illegible]om[illegible] circa omnia; Vnde Iſaac [illegible]itiam pa[illegible]is ſacrificari.

[illegible]lebent recte facta, moresque paren[illegible] [illegible]um conſilia quærere, & ſequi.

[illegible] lebent ſubuenire parentibus illa im[illegible] [illegible]ue ad victum, cultumque deſide-

[illegible] cum parentes periculoſe ægrotant, ni [illegible] prætermittere, quod vel ad peccatorum [illegible]em, vel ad reliqua ſacramenta, quæ ſuſci[illegible] ſunt, attineat.

De-

Decimò, Cum mors appropinquat, debent curare, vt pij, religioſique homines eos crebro interuiſent, qui vel imbecillos confirment, & conſilio iuuent, vel optimè animatos ad ſpem immortalitatis erigant, vt cum mentem a rebus humanis excitarint, conijciant in Deum, vt muniti fide, ſpe, & charitate ad vitam æternam conſequendam diſpoſiti ſint. *nu.* 11.

Vndecimò, Mortuis parentibus filij debent funus facere, equ ... honeſtare, honorem ſepulturæ impertire, ſacrifici ... anniuerſaria curare, legata illorum perſoluere. *nu.* 12.

Quæ oficia erga Epiſcopos, alioſq; Paſtores ſunt exibenda? Reſp. Ait Catechiſmus, De his Apoſtolus ait; Qui bene præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, & doctrina: D... nde ait; Sacerdotibus ea ſuppeditanda ſunt, ... ad vitæ vſus neceſſarios requiruntur. Tertiò, ... Apoſtolo, illis obedi... dum eſſe, etiam ſi improbi eſſent, quia Chri... docuit, de Scribis, & Phariſeis. *nu.* 13. *nu.* 14.

Quid erga Reges, ... lios, quorum poteſtati ſubi... ſtri tutores, facere opus eſt ... mò honor, cultus, & obſeru... Secundò, Pro illis ex Apoſt... ſubditi ſubiecti eſſe debent etiam ... inimico, & infenſo erga nos ... Quartò quid iniuſtum præcipiunt, non ſunt audi... non ex poteſtate, ſed ex animi peruerſ... ciunt; Quintò, Subditi debent conſidera... Magiſtratus ſunt à Deo miſſi, ideo illius min... Dec habent poteſtatem, Deus vtitur illis ta... poteſtatis ſuæ miniſtris, A Dei prouidentia pro... bonum regimen populorum dati ſunt, Ideo propter Deum ſunt diligendi, honorandi, & illis obedir... iuſtum eſt.

CAP. SEXTVM

De obſeruantia, & inobſeruantia quarti præcepti.

num. 1. QVid eſt obſeruare h c præceptum? Reſp. Eſt facere quod ab illo præceptum eſt nempe vt ſuperiores, & inferiores interie ciant quod ſupra præſcriptum fuit.

nu. 5. nu. 20. Quot modis pecca ur contra hoc præceptum? Reſp. Tribus: primus eſt exceſſus amoris, vel timoris; Secundus, Defectus amoris; Tertius, iniuſta offenſa, vt dictum eſt.

7. Parochi quibus motiuis poſſunt indicere populos ad obſeruantiam huius præcepti? Reſp. Multis, præcipuè ſequentibus, quæ ex vtilit dign ate, iuſtitia, & facilit te procedunt.

Primum num præn appoſitum eſt tra redienti.

, vt Dei authoritas in

vult, ita iubet, & p eci-

or datur magis Deo, quam propter Deum honorantur.

iuſtum eſt, vt filij retribuant parentiem pro beneficijs ſibi collatis.

iuſtiſſimum eſt, vt ſuperiores bene vtantor tate ſibi à Deo data.

timum, Si magiſtratus boni eſſent, populi ma pace, & quiete fruerentur.

Octauum, Innumerę vtilitates ex bonis magiſtratibus proficiſcuntur.

Nonum, Bonum publicum in bona diſpoſitione ſuperiorum, & inferiorum poſitum eſt.

22. Decimum, Infinita mala in domibus, familijs, ac po-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Cav. G. DI GIACOMO
Restauro del Libro Antico e Legatoria
.. Caravaggio, 265/1 - Tel. 21.244
PESCARA

Digitized by Google